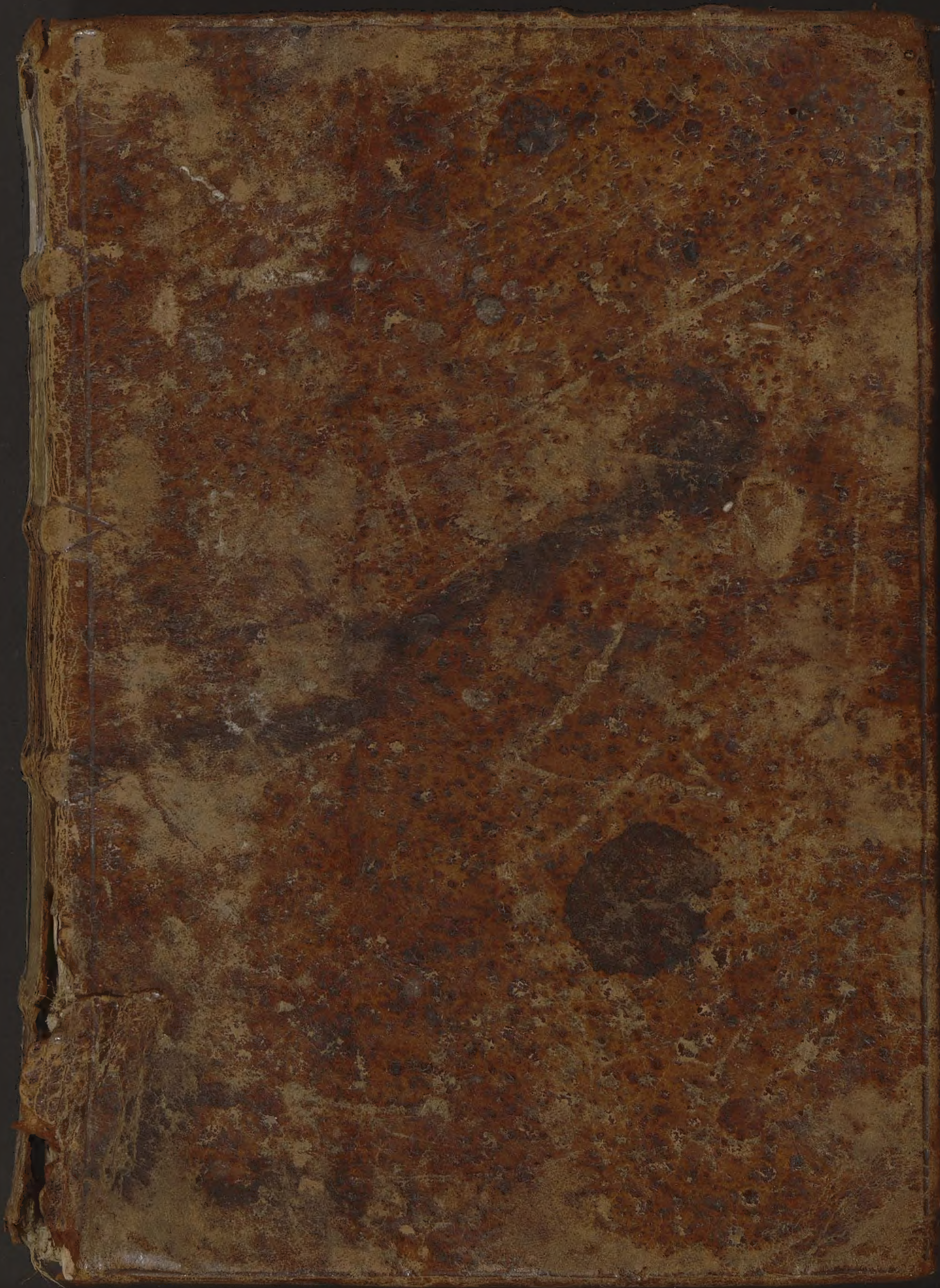

Controuersiæ Causarum se:lectiorum Iuris ADAMI à Zydowo ZYDOWSKI

Descriptæ per Chri:
& Stanislaum
stophorum de Siarcza
ne Gorij Rynthij Anno
Dmni 1691mo

CONTROVERSIAE CAUSARUM SELECTIORUM JURIS ADAMI ZIDOWSKI

Praemonitio

Multa multis in locis passim sparsa videbis quae nec ad rem nec ad propositum accomodari possint. Ea nec debete colligi nec in ordinem redigi nec minus necessaria exponi aliaq desinentia in suum locum referri tam ~~d~~ facile minime poterant. Morbus me sub eum vesperum vitae meae urgentibus et negotijs importunis interturbantibus unde indigestum Chaos et scopo plane soluta sequebantur. Sed tu bone Lector superflua praecide non necessaria abijce incongrua debito accomoda modo. festinata non possunt esse bene examinata et quia tibi

non liberalis ex proposito rei alicuius doctae Serio
sed loca tantum communes non ad docendum
quid singulare traditi verum iuvandae memoriae
tuae connotati et invito me in publicum extra-
diti. Ideo eadem scripta si digna excusatione
sunt apud teipsum excusata habe. Sin minus
me iudice eadem damna mecum. Si non scripta
mea tui amantem ama et Vale.

LECTORI

Communiter quod fecit quisque tuetur opus. Ego vero
summe causarum selectiorum Iuris Controversias vi-
dendas et si placet legendas offero tibi Lector
nec easdem superne extollo nec inferne deprimo lau-
dare enim se vani vituperare stulti est. Verum
conscius infantiae meae et quod in pusillo ut ego
sum. Magnus nemo esse potest Iudicij mei
in omnibus Iudicem te facio scito itaque quod

Hoc votum nostri summa laboris habet
Causarum praefatarum Pro et Contra disceptatio-
nes exhibere. Quo fine utriusque partis defensionem
boni et aequi discas, oppugnationem eius facilius
retundas ac tandem Iustitiae stabilior adhaereas.
Erat in animo et decisiones Controversiarum ea-
rundem apponere. Verum quia disceptationes
non Iudicis Personam ago. Controversiasque Causa-
rum non iudicia earum scripsi et in subselijs

Sententijs

sententijs studiose intermisi praesertim cum nec tutum sit oia chartis scribere. Quae igitur usui paraui mihi lubens impertior tibi Lector et oibus oia ea tamen lege ne inde venenum sumas unde mel libare debeas. Non enim te ideo hoc Juris Controuersiarum genere instructum fieri volui ut Crimini faueas vel Justitiam scelerum vindicem invertas sed ut captiones cognoscas ex eisdem cautior et animosior ut iam praemonui pro Veritate et aequitate stare valeas. Bonae res neminem scandalisant nisi malam mentem. Quibus in Controuersijs ea scribere volui quae nec indocti intelligere possent nec Docti legere curarent sed mediocris ipse mediocria quoque tradidi parupertino legenda describens ingenio. Nulliquippe vertendum vitio quod in sua arte non quae voluit sed quae communis utilitatis causa potuit praestitit. Proinde animum probes oportet si minus probes ingenium.

Et mea rusticitas si non valet arte polita
Carminis at certe valeat pietate probari.

Utilitatem enim iuuandi praetuli gratiae placendi, Magnis id relinquo. Magna attenuare humilia attolere mihi obuenit, patrio intermixtim latino verum inculto utroque et simplici usi stylo, nisi tamen mea nimis mihi placent forte aliquando in rem profiteno nonsum nescius quod qui scribit multos sumit iudices

Evidenter hoc innuit Poëta

– ∪ Carmen reprehendite quod non
Multa dies et multa litura coercuit atq
Perfectum decies non castigavit ad Unguem
&c – ∪ Nonumq prematur in Annum
Agnosco ex eo facto me iudicij esse reum atq agnosco
Amicum hic te volo habere non Iudicem Scripsi
ea siquidem Valentiori iam decursa aetate et
curis continuis animum meum lacessentibus Unde
senex cum sit sensuum nex nec perfecta casti-
gavi, ut potes quod et ad praesens imperfecta sunt
Nec eadem nonum pressi in annum fati sui le-
gem in horas potius expectans quam nonum
annorum vitam sperans. Vita iam prorsus de-
cedo, morti accedo, ab abeunte igitur quoquo
modo relicta cape nec illatinius scripta discolto
cum aliud sit Rhetorice aliud Iuridice scribere.

Plenius haec alij tractare per otia possunt
Nostra fuit fontes mens aperire modo.
Prius itaq capias quam carpas me variis iuvat auni-
bus placere opus hoc placeat Uni placeat nulli
si neutri placeat. inserere tamen arbores suo
tempore ut inquit ille fructiferas doctissimum
est. quod liber non semper est. Liber et quod
Liber testis sit ignorantiae. Sed nequis magnorum
fuit qui non aliquid habuerit ignoscendum Quodq
Magnis Viris hoc ipsum contigit. Venia tamen
dignis. longe magis paratior nobis esse debet
Cum et in rebus humanis nihil sit perfectum.

Omnes namq

Omnes namq quærimus tanquam inuentum inue:
nimus tanquam quæsitum Et cui plura nosse da:
tum est enim maiora sequuntur dubia. Accedit
quod ieiuno studio cibimus ieiuna legenti:

Ante dabat Lector nunc det Opus Author
Quocirca cibo ijs quæ pro me excusando attuli:
probe æstimatis multum ne mirere. si non suprema
Operi superducta manus. Cremauit iudicij mei
Judicem te fecerim Lector et hoc de me Judices,
quod me tali non digner honore at digneratu emen:
dari. Et licet

Me quoq dicunt
Vatem Pastores at non ego credulus illis
Nam neq adhuc Vario videor nec dicere Cinna
Digna sed arguter inter strepere anser olores

Amicitiq admonenti admone. Nullus pudor est
ad meliora transire. sed satis esse tibi errata cor:
rige. Res vero indigna bonis surgere in altum
nemini alterius iactura ac ruina et non virtute
sua

Quo in opere
Rerum prima mihi Verborum cura secunda.
Pondus inest Rebus Verba tutamen habet.

Despexi ea omnino tanquam otiosorum pastum
ambitiosorum opus et eruditæ Vanitatis negotium
Odi semper orationes Verbis magnificas rerum
uacuas. Et cum facundiæ curiosos communiter
rerum incurios uideamus, malui affectus tui
Officium quam styli negotium curare. Tu siquid
cognitione dignum aduerteris, Deo tribue, er:
rata uero humanæ imbecillitati remitte et
Vale.

Lipsius Lunam me non solem profiteor tenui luce, nec pura immo nec propria lucere. Et multa a veteribus omnia a Deo habere.

Ale scribat Vanum dici pia Virgo manum &c.

1. Utrum Fieri per Virtutem an Nasci Nobilem sit constantius.

Oro.

Słyszeli [illegible] Księcia [illegible] nas [illegible] [illegible] [illegible] ze na tież Kościoło [illegible] y [illegible] [illegible] [illegible] swoie pocziwich [illegible] Kamienia [illegible] z[illegible] cało Nobilitatis [illegible] a [illegible] [illegible] motum także Nobilitas a Fisco non [illegible] dotknął tey [illegible] Poeta u [illegible]

Porro Nobilitas quod fert a Nomine Nomen
Innotescit enim cunctis [illegible] nobile [illegible]

Nobilis tedy iakoby non Vilis, bo ci są wszyscy viles, którzy Szlachectwo swoie Życiem y postępkami szkaradnymi nieprzystoynemi [illegible] wprawdzie y Łotrow [illegible] ex ceteris Nobiles iako u statu[illegible]. Fur nobilis [illegible] ceteris [illegible] Złodziey ipso facto stawa się Ignobilis ale to [illegible] teraznieyszego [illegible] nie [illegible] z takowey Nobilis definitiey baczyć potrzeba z [illegible] pewnym ma być Szlachectwa każdego. nieodstrzeżelszy [illegible] od tych y Prawa [illegible] ze w tey mierze. Bo kto statut y Constitutie o Szlachectwie sprawione [illegible] wyiąwszy [illegible]

z Szlach[illegible]

iż Szlachectwo iedno naturá drugie Virtutis tak Militaris iako y Civilis Rzecie familias byc [illegible] rozumieiąc ono także na cnocie iako y prawdzi wym Slachectwa fundamencie zasadzily. Gdzie bo wiem [illegible] natury wszystkosmy przez braku Slachectwa wszyscy, bo iednego Oyca y iedney Matki iestesmy Dzieci. Omnium Pater [illegible] est communis omnium Stworzyciel, Ziemia tak Slachcie iako y nieslachcie Pan y Ubogi y Podda ny iednakowym modlą słowem Pater noster y chce Monarchowie rowno z kalikami tegoz Oyca o chleb prosza Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Gwoliczemu Prawo pospolite nie biorę tego za ialkie szlachectwa Uyma gdy szlachcic niesslachcianke za Zone poymie y owszem stracił [illegible] taliesz In quo genere Nobilitas eos quoq Nobiles appellandos conservans qui licet Matre populari Patre tn [illegible] sunt geniti. Ratia tez podobno natu ra w swoim urzędzeniu Prawo miało iż oco Czlesti nobilitate commungimur. Exemplumq [illegible] quisq est in Imagine parua. Złoto z Ziemie pochodzi ziemię iednak ludzie odrzucaią a złoto odbieraią. Snadz y z Cyny swietno wynika przecię Cynu idzie na stronę a srebro w koro nę. Tak y w naturalnym szlachectwie wszystkie Prawa płodzą tę ziemię z ktorey y złoto być może. a [illegible] cnotę iako złoto zaś gdyż Virtus omnium ornamentorum Parens. [illegible] non nascitur sed quaerit proprio ex persona [illegible]

szczęśliwosci ten Cel Ukazany Bene nasci. bene
Viuere. bene mori musi przyznac kazdy iż ille
bene natus qui bene vixit cuius exitus est honestus
et salutaris exitus ille optimus quem bona vita
praecessit. A ztąd znay naczym szlachectwo zawi=
sło prawdziwie.
Iest drugie szlachectwo Virtute militari lubo Civili
nabyte w Prawie naszym opisane. Bella ac occa=
siones et exploramenta Nobilitatis. Militia officina
Virtutis alumna Nobilitatis. Paquaritur
Nobilitas multo sudore parata. bo y samo woysko
Exercitus Łacinskie miano niesie. że sie tam nie=
tylko w trudach y pracach Woiennych ale tez
oraz w odwagach dzielnosci y mestwie a zatym y
cnocie exercere potrzeba gdysz y Castra ze maią
bydz casta albolj drugij Castrata są nazwane.
ztąd y Herby nasze Arma zowiemy iakoby Ar=
mis quaesita. otym szlachectwie iawne iest Prawo
mianowicie Constitutia 1578 w ktorey pisze iż
dla znacznego w mestwie dzieła ma bydz conferowane.
Daie szlachectwo y virtus Civilis patet z Constitu
tyey 1601 z ktorey iest ten contextus Zadnego szla=
chectwa przypuszczac niemamy iedno ktoryby
był nam od Senatu y Posłow Ziemskich a w Woy
sku od Hetmana zalecony z zacnych zasług iego
Rzeczypospolitey aequum e mowi Polityk eis excellentiam
concedi quorum Virtute externi sunt servati aucta
Respublica quiq Reip: utiles fuere Civilibus
quippe Virtutibus non minus quam armis
Respublica floret.

Przednie takowe iest szlachectwo ktore Cnota daie
Virtute nil antiquius. Jeszcze Herbow niebyło kie:
dy ta Familia starożytna Cnota sobą się sama pie:
czętowała kto był Cnotliwy ten y szlachcic. Teraz
corruptis moribus choc cnotliwy Nobilis valde
est vitiis sine sine Vitiis ponaszemu nie Polski
kiedy niemasz Włoski Nobilitatem cum pau:
pertate iunctam non diu servari.
Niewiele w Constitutiach Nobilitowanych raro ex
Virtute Nobilitas. Alec y ex nobilitate rarius Vir:
tus. Filius à Patre degenerat nec fama nepotum
aequat Avos. Nimis saepe in studio res peccant Nobi:
les, quod mali Cursoris ò Maiorumq deprecatione
ad Veniam saepius utuntur quam suffragatione ad
honores. Scamgelius Zakonnik Societatis JESU
de ruina Luciferi pisząc napisał że magni Maiorum
magni sunt accusatores ignaviae Nepotum.
Zkąd gratior è DEO pyrus ex agro quam rubus ex
Horto szlachectwo Virtutis nayprawdziwsze y nay:
pewnieysze iest gdyż à Bonis bonos haberi incer:
tum cum plerumq Parenti dissimilis maior prole
aut interius familia familiis et Labusci... uiti:
Toż y Poeta Wyraził.

Nec similis simili generat sanguine sanguis.

Dotknął tego y Krol August Titulo Declaratia o
Vniey 1564. gdy mowi. Potomstwo, nie zawżdy się
ani każdemu dobrze uda ale posługa Rzeczyptey
a wypełnienie powinności na wieki wszędzie do:
brze słynąc musi przeto ponieważ oes pari sorte na:
scimur sola Virtute distinguimur zkąd snadnie
że nieiest primaria Nobilitas in sanguine qui

quandoq incertus alr in moribus Sanctis. Ztad y statut nasz de viro bona fama ztego ze kto bonus anie ztego ze kto Nobilis ostrzegł y warowal in Criminalibus obwinionemu Purgationem facti obiecti evasionem. Nobilis e vere sua quem bona facta coronant.
Trzecia szlachectwo ktore iest familia w prawie pospolitym dosc widomie opisano tymi statutowymi slowy. Cum tantummodo vocari nobilem et Capacem Dignitatum et Beneficiorum cuius Pater, Parens nobilis et ex familia Nobilis sit progenitus et quod tam ipse qm Parentes eius habitavent et habitant in suis Possessionibus Castris Oppidis Villis iuxta morem Patria et Consuetudinem Nobilitatis viventes Legibus et Iuribus Regni nri Nobilium. Takowa Nobilitas familia est maiorum dignitas o tey statut mowi. Iz nobilitas stirpes et progenitoribus eorum ducunt originem, semper takowe szlachectwo temi czasy iusz y inconsultus Iuris Consultus snadnie wywiesc moze ex quatuor stirpibus Nobilibus oto wywodzić ex stirpe videlicet et Patris et Avia Paterna y zas ex stirpe yllatris et Avia materna. ze Dwuch Dziadow ze Dwuch Bab z Matki y Oyca zkad trz arma quatuor stirpium szlachta in suis insignibus herbowac zwykła Constitutia 1633 do tego wywodu y Dispositiones Terrestres przydała. Gdy tego statut wyzey allegowany tego szlachectwa pomienionego trzy okolicznosci kładzie.
1. Pierwsza ten tylko szlachcic ktory z Rodzicow

y familiey

y Familiey szlachecki Urodził się przydawa Conjunctionem et Capacem Dignitatum.
2 Druga ktory w Ziemszczyźnie mieszka zwyczaiem szlacheckim.
3 Trzecia ktory żyie Prawem szlacheckim.
Sequitur poniewasz tak inclusive Prawo pospolite napisało eum tantummodo vocari Nobilem że ktoby nad ten Opis prawa inaczey stan swoy prowadził musi za szlachcica miany bydź nie może y miałliby szlachectwo tracić. A to wedle Statutu ktory na koncu przydał. Per Contrarium enim Ottum Nobilis las ipsa in popularem et plebeiam Conditionem transire solet. Zaczym co się tknie pierwszy okoliczności świios uterq Parens Nlis et ex Familia Nobili sit progenitus. Rozumiey iż tu Prawo dwuch rzeczy potrzebuie y dlatego tesz distincta oboie te requisita. semiuis Commatibus diiunctim kładzie. Naprzod ut sit uterq Parens Nlis to iest Rodzice w sprawach y życiu nienaganieni. Potym ex familia Nli progenitus. Pierwey iakoby Cnote potym Urodzenie położono gdysz nasci Fortunae fieri autem Virtutis sutah. Albowiem gdyby Ortus y same tylko initia Familiarum a nie sprawy ich uwazac się miały wielomby on Wierszyk przypisac przyszło.

Maiorum quisquis primus fuit ille tuorum
Aut Pastor fuit aut illud quod dicere nolo.

Zgoła nemo non inde e antequod nihil e Pisza Histo:
ryey ze ona dawna Rzymska szlachta Lunulas
cos za znak nakszt Miesiąca małego wiązali albo
nosili na obuwiu swoim z tey przyczyny ut adsune:
rentur (słowa Authorowe) instabilitatis rerum huma:
narum ut enim luna ex obscuro progrediens, clara,
dilucida, et rursus obscura fit sic et eorum Nobi:
litas velut audientes sint Imperij Imperatoris
sicut luna solis. Co rzetelni wyraził Autor pewny Syre:
mees (inquit) Atavos oes quo longius inquiris minus
invenies etiam Regibus modica initia, etiam nobis
idem initium, y dali pisząc dokłada Caii Caesaris dum
privato in Lare Civem ageret Iuliam Gentem nemo
meminerat, eum ysuit ad Iulium ad Aeneam, ad
Anchisem, ad Venerem, ad Deos, retrogressum est
genus mira simul et vera tu assentatio, nam et Re:
gibus et singulis hominum Origo à Dijs.
Prawo to desiderata po szlachcicu Virtutis zasadziło
się na samym sobie według statutu Casimiri F. 130
który iakoby szlachta bydź miała opisał tymi słowy.
Quamvis subditi debeant fore pudici, modesti, iusti ac
pacifici, effrenata tn cupiditas &c summu autem
bonum & Iustitiam colere et unicuiq quod suum e
tribuere et pp̄ter hoc conditur statutum ut humana
coerceatur audacia et inter improbos innocentia se:
curitate laetetur.
Opisawszy tak Prawo pospolite iaki ma bydź szlachcic
opisało tez y warań Iż kto według opisu takowym
niejest za szlachcica rozumian bydź nie może.

Sasony obym

Jawny o tym Aladri statut Nullum Nobilem aestimandum qui bona esset fama nisi prius Iure esset conuictus. Ktoz ze w sobie uero bona fama ter in Regestris maleficiorum descriptus. Is uti mala fama absq Iuris processu capi poterit.

Kto tedy nie iest Vir bona fama Nobilis censeri niemoze bo ipso facto e Ignobilis. A zatym od takowych Rodzicow zpłodzony za szlachcica doskonałego iako ma bydz miany poniewaz qualis Pater talis filius Criminosus albowiem kazdy iest seruus poena bedac seruus niejest Liber Liber niebedac iako ma bydz par swobodnemu nie bez przyczyny nyniejsze Prawa pospolitego ta Copulatiua włozona ut eris Parens Nobilis bo statut iest Kazimirow de turpiloquio. Si Nobilis Nli improperauerit asserendo esse eum filium meretricis et neq comprobat esse talem ut asserebat pro uitupenio illius, hanc poenam Idem dicimus si Matrem ipsius Meretricem nominauerit nec probauerit.

Z tego statutu znac iz iako po Oycu wedle Prawa allegowanego requirit przystoynosc Zycia taky po Matce Jesli bowiem dla Lotrze, kwarty, y Rzemiosła przez Rodzice robionego syn ich pod ten czas zpłodzony in abusu Matris zostawa daleko wiecey dla spraw zehanbionych bo to iest Contrarius usus Nobilitatis inhoneste uiuere alios Laedere nomini quod suum e reddere. Znac ze y przetym za stawego wieku Paterna Materna Nobilitati iuncta Nobilitas powage swa wielka miała. Ono Poeta pisze.

Non mihi Laertes Pater est Acresius illi
Juppiter huic, neq; nihis quisquam damnatq; et exul
Est quoq; per Matrem Cyllerius addita nobis
Altera Nobilitas Deus est in utroq; Parente.

Polono nadto conversationem et utinga statuit:
Cum tantum modo necari possem et Capacem dignitatum. Bo niekażdy choć Szlachcicem iest Capax dignitatis
Niemowię o owey szlachcie o ktorey postanowie napisano. Si quis tribus vicibus pro spolio convictus
fuerit, is infamis remaneat perpetuo. Nec eidem
pateant portae dignitatum. Bo iusz tacy ipso facto iusz nie szlachta są. Ale o tey ktorzy są a reatu
immunes, a przecię z nich niewszyscy są Capaces dignitatum. A tacy są nowa szlachta y co
za Indigeny świezo są przyięci. Wyraźnie otym
statut sub titulo dignitatis mowi. Neq; Castra
neq; tenutas ullas concedi volumus nisi Polonis
illi Genealogia ortis. A drugi nisi talem qui
sub eadem Corona de gente Polonica fit oriundus
Zadna Constitutia ktora iedno pozwolony iest Indigenatus nie uczyniono do Urzędow przystępu Indigenis. Wyiąwszy samę 1593 Constitutią ktora
oddawaiąc wdzięczność za dzielne posługi Panom
Bekieszom accessum et habilitatem ad quosvis
gradus Dignitatis honoris et officiorum tam spiritualium quam saecularium im pozwolono. Ale
dnak iuramento Fidelitatis eorum mediante
O nowey szlachcie tosz się z statutu wyżey allego-

-wanego rozumiec musi bo gdy statut mowi Eum
tantummodo uocari Illem et Capacem Dignitatum
cuius uterq Parens Illis et ex Familia Illi sit
progenitus. Sequitr iz nowy szlachcic poniewasz
dopiero iest kreowany y Nobilitatis originem
ex Progenitoribq non duxit nimoze wedle statutu
tego bydz Dygnitarzem zadnym. Nierzadka sie bydz
Scophytus seu nuper plantatus zaraz do Digni:
tarstwa sposobny rzeczpolitej nil e inuolentius no:
uitio Wprawdzie Dygnitarstwa maia bydz bene:
meritis rozdawane ale z dokladem et in fama
laudabiliter conseruatis. Zmierza takosz Prawo
wiecey starozytnosci res pecunia liberi obsidis
sunt uice et pignoris ee apud Remp: amorisq
in Patriam sedes quaedam in eis charitas Fili:
orum amiciores Parentes Reip: reddit Generosa
semina respiciunt aduersus sues. Kreowany zas
szlachcic iz nia Ignobiles ortus sam sobie iest
w szlachectwie przodkiem ex se illuxit respecto:
wac niema na co zedno na siebie samego. Gdy
iuz zostawi po sobie zachowanie dobre Potom:
stwo in gustu libertatis z pokrewnienia szla:
checkiego et Virtutibus zaprawione gdy do:
bra poczciwie nabyte dopiero plemionikom iego
takze mogą cztery Herby Rodzaiu swego wywiesc
rozkrewionych iuz iako obsides et Pignora
Reip: Prawo pospolite etiam ad gradus di:
gnitatis przypuszczac zwykło. Pisze Polityk

1. 2.

ze Principes a nowieijs Rbg impostures et machinationes timere solent. favent bene nato quasi sincera ora et praeclara ab eodem expectanda sint. quem nec auita gloria auctoritas neq affinium splendor in obscuro latere patitur.

Druga okolicznosc szlachectwa w statucie polozona et quod tam ipse qm Parentes eius habitavent et habitant in suis Possessionibus, Castris, Oppidis, Villis, iuxta morem Patriae et consuetudinem Rlttis opisanszy Urodzenie szlacheckie opisuie tez Prawo, Zycie y Sprawy, ktorymi szlachcic ma sie parac wkladaiac nan dwie powinnosci. Pierwsze aby w Ziemieyi zyie zeby mial zkad Woyne sluzyc. Co Constitutia 1578 co ogolowili zawsze ukazuie gdy mowi Ludzie narodu szlacheckiego ktorzy Imie po przedali a w Miescie mieszkaia y z Lichwy zyia kilka Sypcey maia a Ziemstwa niemaiac aby kazdy tako wy Woyne powinien byl sluzyc z summy pieniezny sub poena privationis bonorum suorum omnium tez y statutu z Constitutyey 1620 et 1621 y innych dawnieyszych y tez pozniejszych wybaczyc snadnie.

Druga powinnosc Prawo na szlachcica wklada aby mieszkal zwyczaiem szlacheckim od tegoz statutu opisanym. et n exercuerint vel non exerceant eas artes et actiones quas communiter Cives et qui in Civitatibus morantur exercere solent. Ktore Artes et Actiones (bo tu dwie rzeczy sonne od siebie polozone) iakowe by statutowi szlacheckie mu byly przeciwne, wyrazily rozne statuta

y Constitucii

y Constitutie ... nigdzie ... sub Titulo Mili[tis] Cmetho vituperio sic nocere non potest. Gdzie zaś ... ke Cmetho non poterit alieni nobili Nobilitatem eius increpare &c. Hoc tu volumus intelligi de illis Militibus qui ad expeditionem serviunt et Judicijs Terrestribus subsunt non autem de illis Militibus qui in Civitatibus residentes cerevisiam propinant aut forte alij sunt vagi in terra nihil habentes.

Tu wyrazone są Artes et Actiones przez ktore abusus Militatis induciti dwoy iakoby abusus constituit Civilis et Criminalis.

Pierwszy szynk w Miescie Rzemiesło &c. Drugi: byli ... y walesą ... wanie ... iako Statut opisał sub Titulo Vagi sunt ii nulli qui per indiscretionem victum longi temporis brevi hora consumunt, tandemque assumunt sibi extra propria occasionem Vagandi et taliter Vagantes aliena rapere non formidant &c. Tales inter suos pares ut infames habeant. Co y w Statucie Titulo ... dorazono. Trzeci abusus gdyby nie służył woyny a Mieyskie przyiął. Bo gdy mowi, hoc in volumus intelligi de illis Militibus qui expeditionem serviunt et Judicijs Terrestribus subsunt ... ze ... nie ... moze ktory woyny nie służy i Mieyskiem ... Prawa podl... i z Ziemskiego ... Indignus e Libertate qui se ... subiecit ktory ...

vilus po Mieyskiemu pospolicie pospolitą zkąd tez Vulgus ignobilior multitudo nazywana bywa viribus sanitą animis ignobile Vulgus y co podległe mienie chcemy rem Vulgarem to iest Vilem et communem mowiemy. Ztego musi bydz respectu iz Vulgus podobno a volvendo deducit quod stu. te et servi ter huc illuc volvatur.
Constitutia 1633 Titulo de plebeijs n in o statuen. ...ij ... zone ma tesz alium expressum Mitalis ... tymi słowy.
Siela Cudzoziemcow Mitalis titulo n suo ordine acquisito maietnosci szlacheckich nakupiwszy ... nie odprawiaią cowszem Łokciem mierzą Towary y ... zelakie przez Factory swe w roznych sklepach przedaią, słusznie pro abusu Mitalis zdaie bydz kupiectwo poczytane albowiem iesto iakas servitus publica. Exponit ... e et servire commodis, dum eius res et opere et pretio ... Questus zich omnino indecorus lau... dat venales. dum vult extrudere merces, ciemniąc sklepy aby podle towary kupiec uczynil skupnieysze. Caribda de nigris et de randentibus ... pnemieniarge Statut nasz Koronny z ... ... rowno ie polozyl Mercatores et Artifices ... necessariis afferunt et facia... ... z soba z tey musi bydz przyczyny iz oni nie ... honesto ... de ... nay bardzi urituią te zich sie nayprzednieysze ... Da modo ... de facto ... ... et ... en ... ... aut ... pro ...

tiantur et pereant Honestati et Virtuti sunt contraria.

Ktorey Constitucyey y statutu nikt więcey niewy: Smierzy iedno też Prawo pospolite prawdziwe Szlachectwo in Virtute et honestate zasadziło Jako Złoto wodą Tureckiego konia rzeczyniq iak Wro: dzenie bez cnoty Szlachcica. Rzecz on bedzie Magnificus titulis przecie simia est, simia etiamsi aurea gestet insignia. Siquandum genus est Virtutibus et tanto dignum te genitore proba.

petiit omnis in illo
Gentis honos, cui laus est in Origine sola
Denique si vetes Proavis tibi similes Libre
Si frangis linguas sociorum si te
Incipit ipsorum contra te stare Parentis
Quod si praecipitem rapit ambitus atque libido
Delectant hebetes fasso lutrie secures.

Nobilitas

Stąd dobrze ten napisał co pisał non Genero: sitatem perennem laudo sed virtutem quia quot enim virtutes profers tot testimonia avitae Nobilitatis habes Item se probare quo dicere praestantius est Patris Dignitas ostenditur: Evangelius więcey wspomni o niey że konsul Ada: cietati SS. znacznie bardzo wywodzi iz cum Virtus a sanguine derivata cum his qui eine... et ipsa vanitate sua similis est Nobilibus cum Clauso plenioso nitidis iam aliq: caliqine nasti iam in sublimi volantibus iam in terras et lutum praecipitatis aut quomo

[illegible] in mare revolutis. Takoz pożyry po Familiach zaczynaiach rzadko inaczey znaydzie raczey to co dawno przypowiedziano.
Magnos fere rivos paenitendam relinquere sobolem [illegible] a Matribus [illegible] convertunt [illegible] każdy nas [illegible] Degener [illegible] [illegible] Exaltat [illegible] do [illegible] ażiego on excituiąc do Cnoty do wysławnych [illegible] Nobili sanguine [illegible] ignobiles [illegible] tuygetis. Uwasz każdy iako [illegible] bez [illegible] Matki [illegible] wydaie na swiat [illegible] [illegible] iakiego [illegible] [illegible] probitatis na [illegible] [illegible] Degenera [illegible] [illegible] [illegible] Swiateski [illegible] [illegible] tylko [illegible] o [illegible] przez drugiego [illegible] z Cnoty. [illegible] po Imieniu notifiuie [illegible] Egenus nomine Lazarus.
[illegible] animus. Nobilem [illegible] exque [illegible] [illegible] licet supra fortunam surgere. Ws[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut Rosa [illegible] [illegible] sic Nobiles natura inter homines decorai ale mu tesz odpisano: że sicut Rosa odore florans, [illegible] florida ab aspero [illegible] [illegible] [illegible] Klen [illegible] [illegible] tes ab austeritate Vitae [illegible] debent. Tenze: [illegible] [illegible] negotiis aptiore. redduntur multiplici domestica ratione coërcen[illegible] nec [illegible] sua feroci[illegible] [illegible] permittuntur. Teraz quoties [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nazwany że [illegible] in multis nowiedziało [illegible]

[illegible] perisse [illegible] [illegible]
Lernen in Quas abeas ad [illegible] aperte [illegible]
et quod, [illegible] esset qui [illegible]
[illegible] vere [illegible] et [illegible] exercitatio.
[illegible] [illegible]isti.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] chwal:
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
stan [illegible].

Quequis superior ec ambitionis.
Ipse se [illegible] in omnibus bonis Actibus
ostendit qui gloriatur in Patribus.

Trzecia a ostatnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Inventos Legibus et Juribus Regni nostri
[illegible] [illegible] dedecorat bene natu [illegible]
illustre generosum [illegible] quod a sui statu a[illegible]
degeneraverit [illegible] quod ex bono [illegible] genere. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Legibus Constitucyey
roznych [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] o [illegible] prawo[illegible] [illegible] Prawa
na [illegible] [illegible] wiele [illegible] [illegible]
[illegible] takowych [illegible] [illegible] prawnie [illegible]
[illegible] Hostes Patriae Bannitos [illegible] In[illegible]
mos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Prawa swoboda [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Improbe [illegible] [illegible] [illegible] pro:
[illegible] quandam [illegible] [illegible] Nobilitas cum
Virtute [illegible], est [illegible] [illegible]
bedzie Conditione kto [illegible] [illegible] iesli [illegible]
[illegible] est [illegible], fortuna des[illegible] [illegible]
stawa sie [illegible]. Optimum ee Civem qui vivit
optime et qui [illegible] se Civem facit. [illegible]
[illegible] neq bello fortes neq pace [illegible] [illegible]

[illegible] albo. Veri Nobilis Miano mieć mogą.

Contra

Urodzenie samo szlacheckie y starożytnościego nie ma być
tak podłe iako w Wyższym Traktacie iest poważane
Bo godziłoby się rzeczy Boskie stosować z ludzkiemi. Azasz
y Syn Chrystus Pan choc aż poniżony chciał bydź ie-
dnak w nieszlachetnym stanie zrodzony być nie chciał
ale w Plemieniu Królewskim pięknie to wyraża Gua-
ricus Abbas sermone [illegible] de Annuntiatione Regali
ex progenie Virgo electa e Generositatis quidem Regiae
[illegible] [illegible] sed Virtutis Regiae [illegible] sed Vir-
tuti Regiae nobilior [illegible] ut aeterno Regi Filio
Regi [illegible] quoq Kiras Regium honorem defen-
dens et venientem à Regali Sede [illegible] Regalis eti-
am [illegible] in Aula [illegible] Regina
[illegible] et Matris chciał się [illegible] Bog tym samym uka-
zać iż urodzenie szlacheckie nie tylko wielce sobie
ważyć ale też [illegible] pomnażać y ozdabiać trzeba iako
iedyną na ziemi [illegible] [illegible] et splendo-
rem [illegible] [illegible] szlacheckiemu [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] to iest bonum genus bo Stirps
[illegible] generationis [illegible]. A iezeli z tey deductyey
[illegible] [illegible] ma bydź tak nisko położo-
na. A zwłaszcza ze wyższey Polityki [illegible]
że [illegible] [illegible] Regni [illegible] Reip:
statui [illegible] tak [illegible] że to iest potęzni-
na Regni [illegible] pro defensione
Regni [illegible] są [illegible] Athletae y dlatego [illegible]
[illegible] rodzaie wszystkiego [illegible]
[illegible] w życiu Króla Pana swego, animusza-
[illegible] y [illegible] Państwo y Koronę iego piastuia
[illegible] Equites et Milites ich zabawy y odwagi Rycer-

skie to

thie w o[illegible]dzia zaraz Charitas Rei: Dignitas ex familiarum Dignitate aestimatur. Zkąd Charitas Reip: incipit a familiis nobilibus Rebellium familiis, et do: mi dignitas et foris authoritas retinet. Rzymianie oni dawni tymi krzeslcie Heroicum quidem aureum genus hominum zwali nie żeby ich był złoty rodzaj ale że Plebei: uszom ferreum est genus. Z grubego Gwozdia wyparte nie może być supra conditionem suam wysoko eleuatum Zelazo, by naypolerowniejsze Zutem nigdy wyjść nie może. Kiedy kto będzie z odwagi swoiej krzesaniem po: tomnym przecie on cum prostanus non mutat genus kiedy chcąc się zacz udać pozrać go po [illegible]. Obrał się był kiedyś Sradz Ussiel we Lwie skórę y ozwierz iegolikie: kaiz tr. rzecz Stem[illegible]kim [illegible] [illegible]eckim.

Fortes creantur fortibus et bonis
Est in Iuuencis est in Equis Patrum
Virtus nec imbellem feroces
Progenerant Aquilae Columbam.

Nobilitas zacnych iak zostanie się wspornie [illegible] nie może [illegible] charitatem [illegible] virtutem szczerasz [illegible] będzie [illegible] cosz potym kie: dy in sua conditudine calo frenitis [illegible] pr. Verspe: ciem dali [illegible] nie może. Ho. Lux [illegible] nec Imagini, Solo nouitati ante [illegible] Nobilitas.

Est magnum magno de semine nasci
Diuitias magnorum sua virtute Nepotes.
Exornant et alunt. nam digna laude Parentum
Clarescunt magis atque magis duplicataque Virtus.
Egregium Stemma Aeuulorumque honorem.
Quin etiam post fata mouent exempla bonorum
Cesarze nawet po wszystkim świecie [illegible] tego [illegible] aby [illegible] y Creaturę Boskie [illegible]

Conditiey zarowno wszystkie zostawaly ale iedno drugie
wszechrzeczy ważnoscią godnoscią wyniosłoscią y doskonałoscią.
Tak Niebiosa iedne od drugich rożnie są y niebo ktorego
krzeslore y iedne nad drugie podwyzszone. Nobiliores
caeli nobiliora loca tenent. Tak Gwiazdy iedno od drugie-
go celnieysze. Drzewa tak kamienie drugie Metalla
iedno nad drugie z mocy swoiey y skutku są zacnieysze.
Tak y miedzy Ptastwem Orzeł nad insze nayprzed-
nieyszy. Tak y wody Rzeka nad drugą sławnieysza.
Ryba nad Rybę chwalebnieysza a Zwierz nad zwierzę
zacnieyszy. Zkąd gdy się pytamy o koniu ktorego by był
stadu. zkąd gdy się pytamy ktorego Domu y Familiey
dla rozeznania y poraku miedzy stworzonymi a Urodzo-
nym y starozytnym szlachcicem. cosz iako z wyszo-
nym szlachectwem. Nobiles sunt Reip: Illos enim ce dignos
Maioribus suis et quia talere debet apud nos Claro-
rum hominum senex de Rep: meritorum memoria
etiam Mortuorum przez Comicus. Cum ijs mihi neclo
eus nec terms contuanet is nunquam Illis fuit. Adve-
ne totus ubi in sylvis y talis ignobilis exigeri [illegible]
Kiedyby miala conte i Familiarum Nobilitas cobi
tesz za rozności była inter solem hominum et brutorum.
Bog gdy miał człowieka uczynić Panem wszystkiego
swiata nie zkazał y nie rozkazał go na to do [illegible]
Conditiy ale z Rady y rąk swoich mowiąc
Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem
nostram et praesit. Albowiem a generis nihil est
simili cum fuerit in altum. Maiorum gloria Pos-
teris quasi lumen e neq bona eorum neq mala
in occulte patitur et rerum gestarum splendor
Ignora hos admiratione accedit.

Przez [illegible]

Pike Polityk. [illegible] Virtus à genere penitus insita
est, y tam n. mali eẽ nolunt sed nequeunt. Przeze anti:
quitatem etiam in monumentis mortuis uenerantur
quanto mag. in uiuis. [illegible] nobilitas Virtutem inui:
diâ [illegible] [illegible] tradit. czego wszy [illegible] nieda è Adu:
[illegible] Contzen [illegible] k [illegible] societatis [illegible] Libro 8 Politico:
rum, pisze ze Bello nobilitas necessaria est. sine ea r ei fide:
nec fortitudo nec prudenti à bellica praestabunt qui ser:
uiliter educati sunt.

Vtrum Creatus Nobilis gen:tili Nobili sit in Omnibus addaequiparatus.

Pro

Iako dostoynstwa godnosci maią swoie roznosci
takze i urodzonym tytulum kasztellanem Wielmo:
znym Woiewodę Iasnie Wielmoznym tytulum
[illegible] ma swoie gradus na ktorych iedni wyzey
drudzy nizey [illegible] [illegible] pub[illegible] zostawa[illegible]
[illegible] statut pro capite [illegible] [illegible]
[illegible] Marcas [illegible] bello [illegible] Marcas [illegible]
[illegible]. Gdzie Prawo pospolite [illegible] to:
[illegible] Szlacheckie et gentibus Ko:
[illegible] ktory ex gentilitate seu ex gente [illegible]
[illegible] antiquam wieksza Cenę stanowi. à [illegible]
[illegible] ex Charta et bello zlozonego [illegible]
[illegible] [illegible] perskzą [illegible] Taxe
[illegible] do tego [illegible] Prawa [illegible]
[illegible] A° 1634 [illegible] na tym [illegible]
[illegible]

Potorowień do placen[illegible] Pobowow Dziesięciu Złotych iże [illegible] [illegible] u [illegible] Pot[illegible]erdza tego [illegible]
statut sub titulo Dygnitarzy który wyżey jest wyrażony tenutas [illegible] concedi nolumus, nisi Polonis [illegible] [illegible] Coreatopea orbis. ten kreowany szlachcic [illegible] [illegible] Praerogatiwa [illegible] [illegible] może. A zatym [illegible] [illegible] [illegible]
być [illegible] ani zupełna pełna publica za niego [illegible] [illegible] gdyż [illegible] publice [illegible] [illegible] starożytnego szlachcica [illegible] A scartabellus dopiero do [illegible] szlacheckich [illegible] przyszedł z którymi [illegible] teraz w mieszkanych [illegible] Obywatelem [illegible] starożytnym niemoże być zaraz. [illegible] [illegible] suum decus et [illegible] bylo o tym scartabellus [illegible] że za nobilitacyą [illegible] Libertatis privilegium nabywa. Pierwszego [illegible] [illegible] nisi Jure uitum nec bona [illegible] nisi [illegible]. Drugiego Libertatis [illegible] et [illegible] [illegible] od angaryey [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nie przed [illegible] [illegible] ale żeby [illegible] [illegible] [illegible] w Praeeminentyey y Praerogatiwie starożytnego szlachcica był adaequiparowany [illegible] impugnatur nietylko z wyżey allegowanych Praw ale y statutu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac stirpe eorum. Paterna procreatus de secunda et tertia Genealogia per Duos Testes probendenda alias producenda.

[illegible] [illegible] scartabellus [illegible] [illegible] niemoże [illegible] de secunda et tertia Genealogia [illegible] niemoże [illegible] mieć z dawna szlachtą we [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

A coż by to w stanie y Rzeczypospolitej Rzymskim nie mieniało
Maior est innata gloria quam quaesita, praecedit quod uenit
ab origine quod [illegible] ex labore. Beatius est gloriam
habere quam quaerere. Quod defecit in origine raro potest illa
industria suppleri. Dlategosię po polsce Herbami [illegible]
[illegible] aby się ukazała przez nie starożytność
nasza y ozdoba szlachecka. Arma et insignia familiarum
adinventa ut memoria familiarum conservetur. Pro:
pter signa cognoscuntur signata, et in secunda conteri:
tia Genealogia zasłużyli Maiores szlachcica którego
[illegible] z temi wszystkiemi za swemi tylko iednego siebie
zasługami miał być zrównany ieden scartabellus.
A cóż to była za aequitas, alias w ciężkim by było
uważeniu szlachectwo, gdyby tak lekce y nagle równe:
go z nierównym iednako szlachcica miano. Mogą
wprawdzie Principes de Iure maiestatis sua concur:
currente Nobilitandi uirtute z Plebeiusza uczyni:
nić szlachcica y onego ad statum Equestrem przyłą:
czyć y przypisać wszakże communiter to iest, ut sit
[illegible] et communi. Jako się dotknęło wyżey, gaudeat
Privilegio Libertatis. Ale z starożytnemi porównaciego
nie mogą. Principes enim sunt Custodes, non Impera:
tores Legum. Lex est Rex Regum, non Reges Legum.
Czyim chocby in Contrarium być [illegible]
[illegible] nulliter et [illegible] voluntas namque
Regia est in Legibus si quis aliter uellet [illegible] ipsum
[illegible] agit. Aliud est Nobilitas aliud Nobilitas Privi
legiorum ex Privilegio et Privilegianus Nobilitas propri
appellari non potest sed Nobilitas Principum. A [illegible]
[illegible] ze zdawna wedle Statutu inter [illegible] pro
[illegible] habebant permissum [illegible] Dignitas [illegible]

pecunijs, opibus, tempore metiaz n. enim opinione sed naturâ Nobilitas nititur. sicut unitas n. e numerus sed Principium Numeri. hic creati tunc erit completa Nobilitas cum posteritas eius exemplo imitata clarescet factis. in memorandis Auis Atauisq non parua gloria.

Contra

Niemoze ieden nad drugiego bydz szlachetnieyszy chyba ten co iest w cnocie przodkiem zacnieyszy. Wyslawa to Ludzi moznych przy dostatkach y potędze swoiey zdobie starozytnoscią. Eadem oibus principia eademq origo omnesq Unius primi Parentis semine ortu ducimus. Przeto nihil virtuti praeferendum ta gdy w kim okazała będzie za starozytnosc ienu nayprzedniey stanie. Znowac tesz szlachta starozytnemi będą potym, niewiele bysmy Domow szlacheckich mieli gdybysmy samą starozytnosci szlachectwo stanowione miec chcieli. Nobilitatem et incipere et crescere et in summitate esse et diminui et deficere. Kto Prawa nasze Uważy mysterium godne podziwienia naydzie a wsłynie mianowicie ze wywod szlachectwa nie wyzey ale tylko de secunda et Tertia Genealogia czynić statut każe. nie indzie inszy przyczyny. Jedno iz quaecunq rotae ni revolue nobilem ad humilitatem peruenies. Chociby tedy co przed Dziadem było nima nieszlachcic nikogo od Dziada tylko szlachecki wywod Prawo niechcie a daley iz Przyszła wywodzie sie niewiezie. ne ad humilitatem perueniat inuestigando et ulterius perquirendo. Bo zas iako w kłębku Jedwabnym lubiego z wierzchu glancowne otoczyły niczi ... ze go na ostatku paczynka znaleziona niebyła

Moga nie używszy szlachectwa swego z Familiy dowieść mogą y nadania iego od Krolow mieniec ale z zwyczaiu Oy: czystego wywiedzie kto że przedtym Patrio more z tym oraz szlachectwo chodziło z kijem y łaska Pańska była Urzędy Dygnitarstwa Dzierżawy Lenna od Krolow na: dawanne były uważ się takie dostatecznie wywodzi gdy w takiey zrodzony godności chodzi. Dignus dignitates dabantur et dant które nobilitant actu ipso suos Pos: sessores iako y teraz sacerdotia Dygnitant Duchownych choćby de Plebe orti byli Gratia Principis et tantum dignitas computatoris. wolno mu y Kmieciom w Mili: cyi położyć szlachectwo tedy iż vel iure communi acquiritur vel statuto confertur vel consuetudine Patria usurpatur przeto nie na samym Pokrewnych szlacheckich succedecturze albo zasługi Dawnine ale też na zwyczaiu dostąpieniu iego przed tym wziętym dowod szlachectwa zawisł.

Gdy Constitutia A. 1633 mowi że gesti magistratu nie wywiedzionemu od Constitutiey A. 1578 dinte szla: chectwa opitulari niemaią sequitur że ante hunc an: num gesti Magistratus probanda Nobilitatis opitu: lari maią. napisał ieden iż Nobilitas e laurea quam tempus coronat hnes zakony rzekł że Laurus miało w prawdzie że semper viret. lecz zas od którego wszy: tkie rzeczy per vices gignuntur absumuntur y zas z niego denuo renascuntur przynosi tesz taką chwi: le że y samo szlachectwo za dawnością to mu daie. Iako Statut sub titulo Terris mowi. Et habetur pro Nobili velos nicinos Bona Terrestria habet bellicaque servitia cum Nobilitate rei gerit. Iuż samo wnie to iż iako sam iest odmienny takteż y im

ze czyia raz floret Alitas potym deflorel iako z tedy w ta:
kiey odmienn[ości] gdzie tempus melit starozytnosc napo:
mnac nowe. Slachectwo poniewaz sobie nowe y stare za
czasem przychodzi zaczasem odchodzi. A za tym co zarzu:
uana do kogo ze kto z podlego stanu zostal Szlachcicem
y nie ma miec dlatego do Dostoienstwa przystepu za:
dnego honorem homini n[on] generi moribus non Maio:
ribus uirtuti perpetuâ non auitâ Nobilitati e[ss]e defe:
rendum moribus potius q[uam] insignibus alimentum.
Iak iedno uboga cnota nizaby poczela a Bogactwo
w godnosci iak poszly, ze tesz za nimi Urzedy y Dostoien:
stwa nastepowac uszytky, stanelo przytym ze ludzie
Tescziac, y podli do dostatkow przyszedszy zaraz go:
te esse uolunt Illos Romano a sanguine creatos. Co
ubogiemu lubo nowotnemu ale z Cnoty starozytne:
mu Szlachcicowi by naymniey szkodzic nie ma. Qui
de claro genere clarus nascit[ur] gloria claritudinis
eius n[on] e[st] felicius sed communiis Videtur cum generoso
clarum fieri qui de claro genere clarus egreditur
qui autem de contemptibili g[e]n[er]e egredit[ur] clarus, tota
gloria claritudinis eius z sporius est. Melius e[st] de contem:
ptibili genere clarum fieri quam de claro genere con:
temptibilem nasci.

A Zasz y Bog pierwszego Rodzica naszego nie z podley
stworzyl materyi. a iednak go potym na wszystkiego
swiata rzady urodzil. Solus conuescat ille perse qui
splendet Sancta facit eo industria horum honorum
At Illos pro illis tanqu[am] statuas uideant. Za tym
iako iest Szlachectwo iedno generis, a drugie
animi seu Virtutis, takze z tumto przed tym przod:
kowalo. gdysz z obote starozytnosci[ą] kazde z nich swoia

czyiCie rzadnie popisowac sie moga. Wszytkie Herby Arma
seu Clypeum zowie quod bello olim parta sint siue quod
in Castris potissimum ad discrimen circumferant. Owo:
zyela kto swych Cnot niema cudzemi sie postrzyie musi
takze tez to. Qui Virtutum sunt Pauperes emendi:
cant à Parentibus à Patria Claritatem qui vero Vir:
tutibus fulgent suis nominibus fiunt clari. Ludzie
ktorzi rzalesz z urodzenia, á nie raczey à splendore
virtutis suae splendescentem na wszystek swiat na:
byli Nobilitatem? Melius est ut inte glorientur
Parentes quam tu glorieris in Parentibus.
Ante quod non fuit nostrum non est natura aequa.
Parens omnibus nulli e nouerca nemini Ianua ad Virtu:
tem claudit oes ad felicitatem gignit. Miewano
przedtym za iedno sacrificium contra eum disputa
re quem Princeps elegerit. Jezeli ob scelus patratum
infamem tak statui suo Krol redintegrowac mo:
ze, ipsi sui relaxationem rownym szlachcicowi sie
stawa. A tako Plebeius z Nobilitacyey swoiey odwa:
ge u Krola nabytey kazdemu bydz rowney niema.
Ni moze Krol kazdy ex plenitudine potestatis Maie:
statis uti supremo Iure, a zwlaszcza concurrente
Militis virtute supra Legem e Rex unia Lex nec
dum fuerunt Leges quando erant Reges Constitutie
1578 et 1601 y insze nie o tym niewspomina:
iyce aby creowany szlachcic cena wagi swey
miał bydz pomnieyszony Virtus ornare debet.
A cozbyto byla Cnoty za ozdoba y co za nagroda bydz
creowanym szlachcicem a przecie zostawac nie
calym szlachcicem. Prawda ze statut. Pmocensem Mi:
litem a Scartabello laczy ale ta lexe ia rozumiem

ze za starego Prawa ad militiam podobno referowano
Famosus miles iakoby Veteranus co iuz miał emeri:
tum Virtute Militem Scartabellus zas co miał chartam
ad bellum, list iakis przyzwoiedny ze mu sie godziło
choc Plebeiuszowi z szlachtą pospolu słuzyc y na No:
bilitacyą robic gdysz przedtym decus to Militiae
nie kładaiako patebat. in accessu sama tylko szlachta
słuzyła woyne to y tu z samych tylko Equites
zwano. ex Charta Bellum iako y teraz zowią Woie
iz rownym iako Constitutia A. 1578. mowi w potrze:
bie Woienny wyprawdzayąc sie powinien ze placu do:
stał y Rzemiesło to Rycerskie samey słuzyło y
słuzy szlachcie musiał Plebeiusz iako nierowny do Woy:
ska iako do Rzemiesła sobie nienalezącego miec y
otrzymac pierwey List iaki zaletny y przyzwoiedny
ktory mu do Rycerstwa przystęp czynił. zkad go Scar:
tabellum zwano, (id est) ex Charta Bellum lub tez ex Charta
ad serviendum bellum data. ktory Scartabellus za
usługe potym y odwagę swoię dabat Nobilitate.
tak iako u Rzymian Zołnierstwo szlachcone bywało
Murali, Vallari, Civili Corona. Dochodzę tego
wszytkiego z Statutu Titulo Illius ktory mowi:
Clypeo suo et parentela nominatis etc. znac ztąd
ze gdy Statut o wszytkich y wszystkim piawi zeto
Zołnierza a nie Domatora tawi. Takoz potym
de Scartabello Statucie, drugi zaraz następnie
Statut item de Homicidio Militum etc. roznorz tych
wszystkich nazwisk poniekąd napisemi swymi obia:
sniaiąc nawet y Uniwersał A. 1633. uprzątaiąc
wszelkie wątpliwosc wszelką takimi contextem Karana
szlachta ktory nie na woynach są Creowane powinni

Marginalnie

z Maiętnosci swych Dziedzicznych z łonu zapłaci pokłotnych Dziewięciu iesli tedy na woynie kreowany nie powinien płacić to starozytnemu iest rowny, a zatym pro scartabello censeri niema. Mariuszowi ajunt salustiuum contemnunt novitatem meam, ego illorum ignaviam mihi fortuna illis probra obiectantur. Quod si iure me despiciunt faciant id Maioribus suis quibus uti mihi ex virtute Nobilitas coepit. Inuident honori meo Ergo inuideant Labori innocentiae periculis etiam meis quoniam illorum per haec cepi. Non possum ostentare ualeo haec est mea claritudo. W Lacedemonach nad obrazami y statuami ktore na wieczną pamiątkę wystawione ludziom Bohatyrskiem był napis iakby do wszytkich mowiący Eritis sicut isti si fueritis sicut isti porownają was z tymi iesli będziecie tak iako oni Mężami y Cnotliwymi.

3. ## Utrum artificio tractato Abusus Nobilitatis inducatur.

Jesli że człowiekowi dał Bog rece, ut sint instrumenta artificiorum a iako pro abusu poczytano bydz moze Igitur levandae egestatis suae causa manu ingenium in manu sua ponitur wszak napisano. Egestatem suam nulli fateri deforme est deforme ut eam euitet non anniti suam cuique artem pro vitio esse eamque a fortuna non expectari medella indigentiae. Piastowi do Krolestwa nie zawadziło Rzemiesło. Takwiele krolow Monarchow dosc y roznych umieiętnosci zrozumiał y one traktuią, a iednak ktory tym nie hanbią kro:

Krolewskiey, zawsze Rzemiosla a zwlaszcza pocciwsze y
konsztownieysze byly z swemi Anthorami u Swiata
w Powadze wielkiey stąd ich Inuentoribus rozne pod
mia drugim Columny znak pamięci stawiano wieczny
Prawa same etiam in delictio wybornych ochroniaią
Rzemieslnikow nawet ich zgube y obraze sowitą na:
grodą uindikuią. Iesli szlachcie pozyteczny iest
ręka ku Obronie Oyczyzny Zbroyną niemniey y
Rzemieslnik ręką swoią rzeczy y do Boiu należące
w Pokoiu potrzebne sprawuiące y owszem szlachcie
iednym tylko sposobem toiest ręką Oyczyźnie przy:
godzic sie może. Ten zas y ręką y konsztem y dla
tegoz Rzemieslnik Opifex w prawdzie ab opere facien:
do ale niemniey ab opem ferendo nazwany. Artes
Deorum ee dona artes sunt filiae scientiarum bo zamy:
kaią w sobie numerum, mensuram, pondus, rację
tionem. Owo więc Malarz, Stolarz, Czesla, Mularz
y insi zazywaią liniy, Cerklow, sznuraw, perpen:
diculum a iz takowe Artes pochodzą ex diuinita:
te ingenij toz za chanbiące stan szlachecki niema
bydz rozumiany ale owe tylko same ktore scientiarum
filiae nieszą. Brakowane bydz maią artes et natura
rectissima sunt principia rerum. Ars ministra natu
rae tamec to nieme Creatury gotowe kazdemu po:
daly Rzemieslo człowiekowi Paiąk ukazal Prze
dze y tkania sposob Pszczola modesurze budynko:
we wystawila Ryba zeglowaniu powod dala
w kazdey Rzeczypltey naypotrzebnieysze to troie
genus Agricolae, Artifices. Milites zakoz tedy
Rzemiosło pocciwsze ma byc z u nieprzystoyne:
szlachcie ...

Szlachcicowi pożyteczne albo raczey poczytane. gdy tez
iest iedna uvvtow Civilis ktory kto zakradnie się może
Cżyżynie swoiey azasz y Agricultura Rzemiesło nie:
iest. Kaydzie siła takowey szlachty co sam sobie orać
musi na wozie Pług urobi kosę nasadzi Zady spo:
rządzi a iednak tym bij naymniey szlachectwa
swego tym nietraci. Rola Łaciną Ager nazwana
że na niey zawsze co agitur od tych Rzemieslnikow
ronnich cząstkę włoczą znać Exercitium facit
Artificium wielu by pochłopić musiało gdyby ich
ze Artem umieię za nieszlachtę osadzono. Sor Rze:
miesło umieć Zboże i pieniądze sielitry Postawe y insze Rze:
czy cum artificio przedać. Uszak Ars in acquirendo uel
efficiendo zeruit. Innandi igitur et confouendi Artificiales
ne hres ignauiae dediti cum fugient artificia tractent
latrocinia. Czy lepiey iże się z niedostatku złey roboty
a nie raczey rzucić się do Rzemiesniczy zwłaszcza że nie:
wola praiwa nieźna. Iesli Gwałt musz y necessitas w
zaborach excusatum czyni. Iesliż in necessitate Ultima
wolno y Oycu syna przyfantowac swego Czemuż ab abusu
tasz potrzeba kogosz wymowić nie ma. Unas ze to tylko
samych ma bydz culpabile co gdzie indziey iest lauda:
bile insza gdyby ex professo niemaiąc necessitatem ale
umyślnie wzgardziwszy stanem szlacheckim y porzu:
ciwszy go udał się w Rzemiesło albo tez mając neces:
sitatem mimo poczciwsze rzucił się do Rzemiesła nie:
poczciwego iako garbarstwa. Ponze maiąc przed sobą
honestiora a iednak amplecteretz contraria słusznie
in abusu zostawać by miał. Gdysz nasz statut iako
się Praelatu superiori dotknęło inhonestatem tylko
pro abusu sadzi y same artes serviles damnat. Lecz
Zegarmistrzem bydz tempore temerare tempora

Złotnictwo robić metallorum congeniem dzielić y zaś i z sobie
albo Xięgi iako Introligator wiązać y participare cum-
Musi mieć wżdy przyczyny słuszney z ktorych by każdy ta-
kowy abusui nota miał bydź notowany słusznie zatym
obwinionym bierze się do Iuramentu że necessitatus
pauperiei complexus niemogąc się inaczey żywić uiął
się Rzemiosła non studiosa status sui renunciatione
sed levandae egestatis causa ani mieyskie przyięte ani
ani Burmistrzostwo lubby titulo famati ustrzekł
szlachectwa czynić nie maią. W czym bowiem prosze
Miasto mieni Conditią szlachecką Miasta są orna-
menta Regni receptacula nasze w nich Deposita
Honorow y substantiy szlacheckich chowane y strze-
żone bywaią z okazyey miania tego Civitas zowią
godnego y dobrego bonus Civis Reipi z tego zaś y be-
zecznego piszą że Iura Civitatis amisit przed tym
w Miastach głownych co się teraz w niektorych za-
chowuie nieprzeciwny szlachcicowi dozwolono kamie-
nice kupić albo na Gruncie Mieyskim Dwor budo-
wać żeby Mieyskie przyiął urzędował a iednak to
nagany szlachectwu nie przynosiło żadney y owszem
honorificum było. Urbes enim Deorum et Regum
sunt Domicilia Łacina zowie Civitas miasto, że
multorum in unum continet uitas albo li że unio
iest Civium unitas. z kąd do zachowania eam Uni-
tatem słusznie takowy porządek przyięcia Mieyskie-
go y w szlachcicu był przestrzegany iako Mieszczan
ktorzy są de privilegiatis w tey mierze Civitatibus
z kupiona Ziemszczyzna nieczyniła szlachty choć się
w kontraktach o niesprawnych piszą Recedendo a
Iuribus Iurisdictione sua competenti iak też Miey

skie przyięt

skie przyięte Szlacheicow poczciwych dlatego nieuczyni nieszlachta gdysz naã et genus nigdy non immutatur. Accedunt res hominibus et non homines rebus. Iest Plebeiusz Sedzią Grodzkim albo Ziemskim nie iuz zatym zostawa Szlachcicem iest Szlachcic Burmistrzem, Szalisz zląd ma bydz Mieszczaninem. Officium neminem nobilitat nec ignobilitat. Urzędy od Prawa idą Szlachectwo od Urodzenia. Nobilitas ex natura Prawa mogą odmienić à w pewnych rzeczach Ius hominis naãm auferre eius et Prosapiam niemogą. Inobilita neminem infamat sed Causa pogotowiu że Miasta te znacznieysze od ktorych się Arcybiskupstwa Biskupstwa Woiewodztwa mianuią zawsze praerogatiwę miewały swoię także też Cives z nich perempti in duplo uindicabantur więc y tytuly Nominaq et cognomina u induxerunt Abusum Nobilitatis niedawno te ambitiosa uanitatis nomina nastały Iasnie oświecony a ktosz ciemnie oświecony mowić słyszał. Przedtym gdy nobilitabantur nieram z tąd znawano Clarum et uirtutibus y poki była nobilitas sola atq̃ unica Virtus nieprzywano y inaczey iedno denuatione od Cnoty. Strenuus, Eximius, Ingenuus, Egregius, Spectabilis, Clarus, Famosus, Honestus iakoby Honoris statum seruans. Był y krol Polski zwany Pudicus że nie Serenissimus to iusz nie Krol. Teraz gdy Cnota z powszechna miała aliszci sławetny nieprzyiemny iakby rzecz przystoyniey ska miała słydzie bydz Infamatus a niżeli famatus Statut pro Capite Militi famoso alias Szlachcic zacny to sobie miewano gdy kogo tytulowano. Viro armato wyrażywano iego indubitatam Nobilitatem quam moribus probabant

batur ornata. W prawdzie Constitutia 1633 o wywodzeniu szlachectwa traktuiąc iawnie mowi. Z ktorij Magistratus Mieyskie odprawował taki ma tracić praerogativam Nobilitis. Iednak iż lex prius monere debet postea ferire ponieważ wyrażonego przedtym nietylko w tey mierze Prawa naprzy: szłe podobne sciągać się czasij albo y nie na wszytkie Magistratus gdyż Statut. Actus et Actiones tylko inhonestas pro abusu sądzi. A ta co zas Constitutia szlachcic zeby był Burmistrzem, od szlachectwa iakiey odpadnie winy, ponieważ nate nie masz położony słuszney przyczyny, albowiem minus to iest honorificum niemus Iustitia. skąd cessante ratione Legis cessat Lex. Pisze Orator Rzymski Leges inventas ad salutem Civium, Civitatumq. incolumitatem vitamq. hominum et quietam et beatam. Lecz za tey Constitutiey przez niektorych extensią, musiało być wiele ludzi poczciwych y starożytnych naruszonych y poruszonych. Trzebaby przeto propter vitam quietam hominum, to nowe z starym concinnować Prawem bo y obrasnia ziesli że prawie iścia co były przedtym honorificentissima ma iednak ni defunctis praesenti suo nexu stringere y wszytkiesli Universaliter Mieyskie Magistratus głownych li y uprzywileiowanych Miast czy pomnieyszych Miasteczek iedna abusus damnare gdysz damnabiliora szlachcicowi w mieście obmieszkanemu exercere Prawo powodziło mianowicie Mercaturam nummariam handlu pieniężnego gdzie nummus parit nummum ktorym pospolicie grawacie się Mieszczani nie handlem nalichwy

daiąc

daią z Lichwy żyiąc ktore merimonium iako iest per-
niciosum. y iako niesz czystoyne y z samego nazwiska po-
znać możesz Lichwa bowiem z tąd miano odtrzymała
że iest Liche zła y licho człowiekowi czyni ut Vestis usu
sic patrimonium Usura consumit. Zacniejszy fatnus
ią przeszli iakoby furus. Niejednego Lichwa po-
grzebła. Cum tristes venere Calendae nummos unde
extrica. O takowym szlachcie pozwolonemu Rzemieśle
iawne iest Prawo Constitutio 1578 ktora tak mowi
Ludu narodu szlacheckiego ktorzy imienia poprzedali
a w Mieście mieszkaią y z Lichwy żyią aby służyli
woyne Constitutia 1620 L: Uniwersał Poborowy
ktory Pieniądze na wypłacie tely od sta złotych ma dać
złotych dziesięć z tego miyjsca podaresię dobra z bacze-
nia uwaga Prawa i z iako iest abusus rozny Nobilitatis
Jeden Criminalis drugi Civilis tak też podobno roznego
karny byłz muszą. Criminali abusui iako statutem
sub titulo Vagi iest opisano niesie za sobą stratę zu-
pełną szlachectwa. Civilis zas iako osiadszy w Mie-
ście handlować lichwie Lichwiarzowi według Consti-
tutyiey wyżey mianowaniych winę pieniężną y karę
na mieszku że od sta złotych musi dać po Dziesięciu
złotych Ci zas co się Handlem bawili podług tey
Constitutiey 1633 zgubę tylko Praerogativae Nobilitatis i
nikczemnego szlachectwa utratę przynosi. Gdyż Praeroga-
tiva est Excellentia tylko y antelatio ktora starszy
tni przed nową szlachtą y przed tym i co się abusu
poniżyli mieniaią z kąd abutens wyszedszy ex abusu
stan swoy redintegrowawszy od szlachectwa niewydą-
tali: ale same Praerogatywę Nobilitatis tracili że z stara
E + szlachta co na lichwę daią od sta złotych ma dać złotych Dwa Constitutia
1624 L: Uniwersał Poborowy. +

zÿtnÿm ÿ złym co niebył nigdÿ niezÿm zmazanÿ zarowno
wieść niemoże ÿ ad dignitates żadne aż post multa przÿste:
pu niemaią. ale w kondÿcÿÿ ÿakobÿ nowego szlachcica.
zostawa. patet teÿ pokorÿ ÿ kazni rozność z Constitutÿeÿ
teyże 1633 Constitutieÿ gdzie iuż wÿrazną szlachectwa
kładzie stratę natego ktorÿbÿ z Miasta wÿszedszÿ
Iura nobilitatis sobie przÿwłaszczał ÿ Ziemskich Dobr
nabÿwał. taki każdÿ za szlachcica mianÿ bÿdz nie
ma ÿ Dobra iego iure Caduco każdÿ szlachcic upro:
sić sobie może. In obacz paenas delicto commensu:
rates naimnieÿsze abusus mnieÿsze winÿ na większe
większa kara włożona. Intemeritate zas Criminosa
iz siebie nikt redintegrowac ani tego chÿba ex ple:
nitudine Maiestatis Regiae dostapić nie może tedÿ
ważył się kto ex abusu wÿszedszÿ niebywszÿ u Krolew:
skie redintegratus Iura nobilitatis sobie przÿwłaszczac
tym samÿm iz Maiestatis Ius usurpat a zatÿm Maie:
statem offendit, paenam też grawissimam stratÿ szla:
chectwa ÿ Confiscatÿą Dobr ponada Czego do okoli:
czności abusus Constitutia nieprzÿłożÿła z kąd zna:
ze iako abusus sam rozne takteż ich paenÿ rozne
mieć chciałÿ Constitutia 1633 Titulo o Ludziach
przÿ mieście się bawiącÿch na koncu mowi. Że wszÿ:
scÿ ktorzÿ maią sub iurisdictione Civili Dobra qua:
li modo cum Civibus onera et Iurisdictionem
ponosić respectu fundi powinni. Iakoż teÿ mu:
nia Civilitis maią bÿła sprzężone pro abusu kiedÿ
przÿchodzą ex legis iure. Co zaś ważnieÿszego

Burn : m

Burmistrzem bydz albo Rzemieslnikiem. Iezeli Infamis 41.
ueb Bannitus y bezeczny lubo drugiego naiechał wybrał
złondrował złupieł y zdarł poiedna się z Prawem az on
postaremu szlachcic. Ieżeli się tylko naparstka dotknął
y z niewoli Rzemiosło obrał choć cudzey kalecie dał
pokoy ma przecię bydz nieszlachcic co zasłuszność co
za sprawiedliwość iezeli wolnoscią się szczycimy czemu
niewolno ma bydz każdemu w tym albo rownym we:
dle czasu y potrzeby zostawać stanie. Fundamentu
libertatis sui quemq̃ Iuris et retinendi et dimitten
di ee Dominium libertas hominum in libere agere
et in libere pati consistit.

Contra

Wszytkich to powszechne iest decisum ze Rzemieslni:
cy nie są Mieszczanie własni ale słudzy Miejscy y
naiemni Robotniey y zatym sami są servi Publici
tak tez eorum artes serviles y przedtym od niewolni:
kow tylko traktowane. Zkąd ze Rzemieslnicy z przy:
chodniow y niewolnikow poszli y ich artificia sunt
servilia, tedy tez wszelakie Rzemiosło słusznie in
abusum Nobilis są y mają bydz poczytane. Nie:
przystoyny warsztat Szlachcicowi niemasz tak wy:
bornego Rzemiosła coby szlachcica nim się para:
iącego niepodliło. Thebanowie niepierwey do Urzę:
dow y Dygnitarstwa Rzemieslnikow przypuszcza
li azby handlow y Rzemiosła swego poprzestawszy

całe lat Dziesięć na Uciwych zabawach przepędzili niezdała się im rzecz podobna żeby oni swój żywot po: dły żyjąc y podłą się rzemieślniczą robotą bawiąc mie: li kiedy koło uczciwego ktore iest nayprzednieyszym szlachectwa fundamentem staranie zasadzać swoie albo żeby niemieli y na samey Rzeczypospolitey prywatnych uganiać swych uczynkow, ktorzy na zyskach y zarobkach z oszukaniem ludzkim są uczeni, gdyż zwyczaynie trudno niełakomić się chciwości trudniey rzeczo nało: gu od oszukania poprzestać fortelnego Qualia stu: dia hominum fuerint talibus etiam animos esse necesse est. Rex enim virtutem exercere potest qui i libus occupatus est opificiis. Przeto iuz ten zda re: nuntiasse Iuri suo ktory przysiadzie się do Warszta tu, wdał się do Cechu indignus est libertate qui se subiecit sponte servituti. Szlachectwa abusus nie iest inszy iedno Contrarius usus Liber homo libera: lia tractare debet, nie servilia natura nobilium ad ar: ma sunt manus: Dignitas eiusmodi artificiis deprimi non debet, Opificia Plebeijs relinquenda, niech ie krasi kto chce y iako chce ale farbę tey okrasy star: szy obaczy y przyzna każdy że Rzemiesło y wszytkie Artes Mechanicae sunt sedentariae y manufacturae de: dicatae ktore digitum potius, quam brachium requi: runt. A zatym sua naa militaribus animis przecia: ne y Rycerstwu nieprzystoyne Lubo kazała Rzeczi pospolita duobus ligata vinculis commercio et Imperio, y ktorą przypatrzy znaydzie to iż kupiec

poniekąd

poniekąd zdasię tez exercere in bis Iustitiâ bo y ad libram uendit y Mercatorum Curia nazywana bywa. Curia aequitatis et veritatis kupieckie słowo, Regestra ich sa wielkiey powagi. iustam mensuram, iustum pondus, iustum numerum, iustum pretium urzędownie przestrzegaią. Nadło z nich handlow Vectigalia idą a z tych zaś wisla Dignitas Imperij. Uprzywileiowani skoro Cnotom rowni Chlebem y zywnoscią sposobiaią a oni do odziezy przystoyney potrzebne reczy sporządzaią sporządzone przywożą. a iednak Prawo pospolite handel kupiecki y mieszczanie Szlachcie in abusum reputowało. Daleko tedy więcey Rzemiosło in abusu Nobilitatis ma go condemnowac. Nieuymowi go zlego necessitas. zadna bo niemasz tak wazney y usilney potrzeby ani gwałtownego musu w ktorym by przystoyność słusznie zachowana bydz mieniała. Nemo Libertatem nisi cum anima amittere debet. ipso suo facto se conuincit qui Nobilitati non similatur sua, napisano uocationem uestram. A cosię tknie Agriculturey w poczet Rzemiosła wzwysz przytoczoney od poczatku swiata samego tę zabawę poczciwą ustawiono. Szlacheckie to Rzemiosło y Szlachcie takie Pierwszym Rodzicom naszym naprzod podaney y naznaczone in sudore uultus tui uesceris pane tuo. Vita haec Parsimoniâ, diligentiâ iustitiâ magistra. agricultura initium facultatum z tąd Locupletes dicuntur iakoby loci id est agri pleni. zawsze Rusticitas sancta uocata.

Neque ille aut doluit aut inuidit habenti
Cum Matre negotia terra
Gaudens parvo, Magnis sua Magna reliquit.

W ustawiczney pracy serit ut metat, metit ut serat
semperq; noua spe uota fatigat. O nich Martialis Be:
atus ille qui procul negotijs ut Prisca gens Mortali:
um Paterna rura exercet bobus suis solutus omni
faenore. W Ziemianinie własnym y prawdziwym nie:
znaydziesz przeskokow ludzie są prości szczery
ci tylko co do Musz uczęszczaią przechu jeśli nieco
iako y owi co Ziemie swey niemaią ale arenduiąc
czudze orzą ussz ci ad Lucrum tantum exercent a:
griculturae artem. Za starego wieku gdy człowieka
dobrego wyrazić chciano, pospolicie Oracza Ziemia:
nina wystawiono podobno dlatego że terra Mater
omnium et Dea appellata scabellum Dei y tussi
iakoby à Dijs założone stary rozumieli o czym
cos namienia Poeta.

Si te digna manet Diuini gloria Ruris
Zkąd Rolnikow y Wiesniakow za takowych tez
miano. Teraz łacina zowie Wioskę Villa iakoby
uehilla ze do niey z Pol Urodzaie zwożą od tych
denomin wiele familiy zacznych miano y Przezwi:
ska swe wzięli iako u Rzymian Pisones Fabij
Lentuli, Cicerones, parali się tą zabawą Hetmani
y Woienniczy starowi pisze Author Gaudente
Terra nomere laureato et triumphali Aratore.

Eodemq cura semina tractabant, qua bella eadem diligen= 45
tia arua disponebant, qua Castra serentem viuere=
vunt dati honores Serranum et Quiritium arantem
dictatura.
Napartek zas kusnierski snaÿdrowe nozÿce
D... stolarskie ÿ insze roznÿch przÿ Instrumen=
tach roboty non ... Conditio ale seruilis ne
cessitatata ratio wÿmÿsliła, iako ÿ handel kupie=
zki lucri auiditas znalazła. gdzie nie pracą wier=
ną ale przemysłem ÿ wÿmÿsłem miarkuie kupiec
towarÿ swoie. Gdzie da Lex distynctyeÿ ÿ exceptiey nie
położyła zadneÿ ale generalem zawarła. Et si exercue=
rint uel exerceant eas artes et actiones quas commu=
niter Ciues et qui in Ciuitatibus morant exercere solent
ktore prawo z drugi General położyło viuentes Leg. bg
et Iuribus Regni nostri. Nobilium tedÿ sequi że Mieÿ
skie Prawo pod ktore sie kto podał iż nie iest laus No=
bilium kazdego takowego de Iure Ntis in Ius Ciuile
transfugam z slachcica w nieslachcica premieniac mu=
si. Iest to tikie wedle Constitutÿi ÿ slachectwa respectu
fundi Ciuilis ad onera powinni ale co ztąd za sequela
gdÿż insza iest onera zgruntu ponosic realia a
insza prastare personalia ÿ artificia tractare
seruilia. samo to że Ciuitas e honestus Carcer a
drugi zowie iucundus carcer a iako Poeta.
Et Urbs liberior Compes et Carcer amoenus
Dulcibus inuitans hominem religansq Catenis
tedÿ swoboda okowana nie może bydz wolnoscia

Szlachecka nazwana w Miasteczkach hazarduie creant scelera ac
malefitia gruntu obyczaie wszytkie Mieyskie ad malitiam
plerumq[ue] labuntur. Przodkowie dlatego nasi chcieli tego za
wsze aby młodzi szlacheckiey Osoby y ciała na lepszych in
durarent ac firmarent labore, aestu, intemperie Coeli.
Zkąd potym do dzieła Rycerskiego y prac a nieurzasow
Woiennych mogli bydź sposobnieyszi gdyż w Miescie No
bilissimo pospolicie Sanctum cultu occulunt ca ssiony zas
napisu Tamatus powiedaią że tytuł z Greckiego słowa
Tytan co słonce znamienuie iest nazwany iż zaraz oświe
ca y obiaśnia rzecz onę którą tytułuie. Przeto gdy oba
czę że komu napisano Magnificus sądzę że senator
gdy Nobilis znać że Ziemianin także Tamatus do
myślam się że kuchmistrza iakis albo uczciwy Pan Matys
Owszem poniewasz te imiona wynalezione są aby ieden
od drugiego snadnie był rozeznany tedy trudno ina
czey Napisać Tamati porządnie iedno że Ławnika iakie
goś znaczył a nie szlachcica. Si cum observa ut mo
res cum eo componas. Zwano przedtym Apostoła mei
pierwszego Symon a iako wybranym został alisci prze
zwany Petrus a Dignitate Petri zawsze tytuły oraz
rzecz samę y osobę tytułuią. Ono w Państwie Wło
skim Familia Scorphiniorum odtąd nazwana że
ich Matka narodziła siła y namnożyła iako Scor
pha Prosiąt y między plastwęm niezowią sowy
sokołem. Idąc daley trudno negować aby Litwa
niebyła pozwolona ale sciendum że Ursus odio deti:

towa ma

torum. non favore Creditorum debentur. Izaliz uadia per: lucra gdnij złego z respectu nakazijwane niebywaią. Ad: mittuntur quaedam mala minora ut propellant maiora Zeby się ludzie niepotrzebnie niedłużyli, ale tym przypla: caniem długo okroceni byli alec nierozwodząc się daley niech mie nikt za takiego niesądzi, abym iuz zatym wszy: stkie miał condemnare Artes. Absit. niepotępiam tych ktore się ingenuo ac libero homine digna, ktorych iest cel Honestum, ktore mentis ratione a nie ma: nuum misterio perficiunt, a choc y tak byle ad honestatem iako Malarstwo niezażywając go gratia Lucri ale exercitij, albo recreationis causâ znac spo: sob iego miarę, dymensią, sarb stosowanie przypiawę wyrazic Istotę y niememu Kunsztowi dac iakoby duszę zacna y poczciwa rzecz iest Takze Geometrą bydz Astronomem Muzykiem byle nie naiemnym gadtkiem myslistwem się bawic &c wszytko to ingenui: tatis zabawa iako y Poeta swiadczy

Venatu invigilant pueri, sylvasq fatigant
Flectere ludus equos, et spicula tendere cornu

Alchimista tez bydz Ludzie zac maią ale się mnie ten nie: podobał Rzemieslnik, co to opes quaerendo opes perdit napisał iedyn

Ne credas patrimonia furnis.
Ignigenas dum quaeris opes lapidemq sophorum
Et ne sufflatis petas ex Carbonibus aurum.

O Lekarski takze nauce powiedaią ze Ars medendi a sole Jovis Capite orta. Zaczyni ob eius praestantiam utilitatem, necessitatem, mowią ze niema bydz z trakowania iey Illitis abusus poczytany było iako

niżey ex Tractatu tu o tym specifice obaczysz na Trybunale Lubelskim za mego czasu dosc w tey mierze kłopotu, ktorzi się chudzięta musieli ароszcze temu ktorego ich Ociec a portis inferi multoties reuocauit, y nadto z nim związek swoy pokrewny bliski mieli zaczym Causa introducta in sententiam definitiuam non deducta in summa Decent ingenuos ingenua Plebeos plebeia a ktory się przez perforesszt salutifera eorum seruitus quorum perniciosa mogla by bydz libertas et qui superbire voluerunt Libertate praediti; discant obedire subiecti: Przepowiedziec im ono Monitorium memento homo quia Cinis es et in Cinerem reuerteris Et Cadat in nihilum qui fuit ante nihil.

Boc zaiste takoi Plebey wzgore wyleciel że y na nogi swe niepatrzą tylko na bujne fortuny swey piorka poglądaią zbyt na szlachtę z gory biją. Kawet y herby zacnoszą ich. skrzydłami wysławy swey ciemnią a ono nie ab artificijs ale ab armis Herby miane bydz maią.

4 Vtrum Abusus Patris praeiudicat Filio et quomodo redintegratur abusa Nobilitas.

Pro.

I. Nobilitas Patris est decor Filij tac Abusus Patris eiusdem Ignobilitas et dedecus Filij. Albowiem Synowie iako Statut de Sygillo pisze cum Patribus Vna censetur gdyż Filius est de substantia Patris Przeto gdy ociec stawasię Kmiecem i syn

f Persona

niemoże

niemoze bydz Szlachcicem a zwlaszcza w abusu zpłodzony
Qualis enim Pater talis filius, ante abusum zpłodzonym
nieszkodzi bo naon czas będąc Pater Illis Illos pro:
creavit filios. A poniewasz wedle tegosz Statutu de sigil:
lis, syn niepowinien się herbowac viuente Patre
iedno Pieczęcią Oycowską, toc pewnie ięc zatym mu:
si, iz iako Illo w usu Nobilitis designuie syna bydz
Szlachcicem, tak w abusu stawszy Oycowski cechu:
iego nieszlachcicem, ktory abusus poprzestaniem Rze:
miosla y nawroceniem się do Conditiey swoiey dawney
ieniem aby mogl bydz redintegrowany bo iesli szla:
chectwo vel a signis uirtutum durit, vel a maioribus
trahitur. to sequitur ze raz zgubione, indzie zas odys:
skane bydz niemoze, iedno z znacznych w Rzeczypospo:
litey zaslug. Gdy bowiem niepodobna rzecz odrodzic
się a zatym Nobilitatem maiorum nabyc y odzyskac, to
niezostaie inszy sposob, iedno tyn ut uiribus cohone:
stet, quod fortuna inquinauit, y iako sam z siebie nie
iest nikt Szlachcicem swyiąwszy Nobilitowanego, ale
tylko z przodkow swoich, tak tez abusum amissum
uel commissum za przestaniem Rzemiosla sam przez
się redintegrowac zaden niemoze. Tak infamem Ban:
nita iedno Krola JMci suprema potestas relaxuie,
tak y Nobilitatis abusum za męstwem y edukacyą
abutentis wielną Nikt inszy, iedno krolewska Moc
ex plenitudine Maiestatis suæ restituowac moze, ale
wrocic się do Conditiey swoiey Rzemiosla poprzesta:
inszy nieiest to redintegratio, lecz tylko abusus inter:
missio, et ab eodem cessatio. Redintegratio est in
pristinum statum repositio, seu restitutio quibus

modis non habita quaeritur Nobilitas, ijsdem abusa et amissa redintegrari debet. A co się tknie Dekretu Seymowego Constitutia 1633 wszytkie Decreta Seymowe in Causa Nobilitatis ferowane, Censurze Trybunalskiey podała. Zaczym y otym poki co negotio niestanie authoritas iego, allegowana bydz niemoze.

Contra

Wyli ta czesto y chybia Regula Qualis Pater talis Filius. Kiedy Criminosus Pater a syn nie, iza-lisz przecię ma bydz Criminosus filius. absurdum by to było wielkie, wszak Statut mowi: Filius non portabit iniquitatem patris. Prawa zas nasze powiedaią ze unus quisque ex suo admisso sorti suae subijcitur nec alieni delicti successor quispiam statuitur. Zaczym abusus per Patrem Commissus synowi szkodzić niemoze, gdyz to iest delictum personale, abusus abutenti tylko praeiudicat, dalej niepogotowiu ze Oyciec syna zlo-dziwszy, nie mu swego własnego w szlachectwie nie daie. Bo szlachectwo Oycowskie niezest Oyca samego własne, ale maiorum dignitas, zkąd niemoze ale proficitium. Familiae honorem od syna transmittit secundae videlicet aut tertiae wedle statutu Genealogiae. A poniewasz syn zrodzony zaraz nabijwa trzech rzeczy Ius, Familiam, et Nobilitatem tedy iako tego troyga nie z samego Oyca bierze ale z Dziadow Bab swoich, taktez przez Oyca tracić tego niemoze. Alboriem est Ius Familiae

Ius insigniorum

Jus insigniorum Maiorum, nie solius Patris y lubo by abusus Patris praeiudicaret Filio, iednak kazdy poty iest Banitem, poki Banitey niezniesie poty Criminosus poki sie nieoczysci, tak potym Plebeiuszem zostawa, poki in abusu stawa, iak iedno ex abusu in legitimum Usum przeszedl tym samym ex abusu wyszedl, mutata Conditione morum, immutari statum, nawet de interiori homine mowiąc, azasz niewiemy qui quoties cadit toties resurgit, non amittit uocabulum iusti, tak tez de redintegratione własnie rozumiano ma bydz statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego wyrazny ma w tey mierze Rozdziału trzeciego Dwudziesty piąty Artykuł bardzo słuszny y sprawiedliwy, y na Seymie za zywota iesziego swiętey Pamięci Krola JMsci Pana Naszego Miłosciwego między pewnemi osobami stanął taki Dekret. Quia Citato abusus Patris iam defuncti et rationem Vitae suae reddere n. uolentis, obiecit qui licet per autem Mechanicam fortunae suae leuandae Causa tractatam statum suum Nlem diminuerit, tn quia eidem olim a uiuendo Legibus et Iuribus Regni Nlium iuxta morem Patriae et Consuetudinem Nlitis eundem ipsum statum suum postea redintegrauit, et quod fortuna coinquinauerit, Virtute sua cohonestauit, statumque redintegratum Nobiliter finiuit, proinde cum et ipse Citatus in redintegratione Status ex Matre sua Nli sit procreatus, ac is idem ipse uirtute sua Militari decentia uitae omnem maculam absterserit Reliquaque pro redintegratione Nlitis obrecta ut pote bonorum Ciuilium per Patrem Ciuitati coemptio, Uxoris primo nuptu Plebeiae Matrimonialis

Nobilis Pamati intitulatio, in Civitateq commansio et munerum Civilium functio abusum inducere nequeunt cum abusus Nobilis in Artibus solummodo et Actoribus Statuto expressis inhonestum redolentibus consistat, soliqve abutenti (eo quod profectitia Nobilitas Maiorum sit non vero alienius propria dignitas) tantum praeiudicat. Ideirco Abusum Patris obiectum uti obsequenti vero Nobilis actu redintegratum ri posse eidem Citato tanquam in redintegratione Status progenito, quidquam nocere nec eius Nobilitem afficere adinuenerit, ac exinde ipso à Causa et actione uti incompetenti libero pronunciato. Eundem Citatum pro Vero ac genuino Nobili declarat ipsumq Verum esse Nobilem et habendum habere armisq et Insigniorum Iure ac stemmate Domus denominationeq. Nobilium tanqm maiorum suorum iuste usum esse et inpost uti debere statuit et sententiat Decreto ad praemissa mediante.

5 Vtrum Bona Medici Confiscari debeant, quod se pro Nobili gesserit, Et utrum Medicinae professio inducat Abusum Nobilitatis.

Pro

Constitutia 1589 Titulo o Szlachectwie wyraźnie tak mowi iezeliby sie kto szlachcicem mienial

y Vdawal

y ustawał niebędąc nim, aby Dobrasiwoie traciłł Kie: przywodząc in dubium tych którzy legitimie od Przodkow naszych są kreowani, także y od nas. A przytym ieszcze dawny iest statut sub titulo Homicidium Si quis asserens se Nobilem et non existens occidetur talis caput solui non debet. Z ktorych mieysc obudwu, inszych nietykaiąc widomie znać Prawo daie iako tych surowo karze, ktorzy per irreptionem szlachectwa chcą dostępować, niechcąc się onie per merita starać. Wszytkie te furta pokarania godne, naybardziey iednak splendoris et Dignitatis Nobilitatis, ne sit Virtutum interitus, ubi ad sublimia furtiis pateret aditus. Virtute quaeri, non subreptitie Dignitates obtinere debent. Przeto iż pomieniony Doctor niosł się za szlachcica nie będąc nim, imionem herbował się szlachcicem, maią bydz słusznie confiskowane Dobra iego, bo lubo miał Przywiley na szlachectwo iednak iż mu się ex merito to lege descripto Conferowane ani przez Constitutią obiasnione ważny bydz niemoże. A choc by y był tedy per abusum w Mieście medycynę traktuiąc utraciłby Praerogatywę wszytką szlachectwa conferowanego. Gdyż Medicina inter eas artes reputatur, o ktorych statut mowi et non exercuerint eas artes, actiones quas Communiter Cives, et qui in Civitatibus morant exercere solent albowiem medicina iż iest ars humani Corporis vita arcendi sama z siebie niezda się bydz poczciwa y Doktorowie czasem circa Partes Corporis viles, utiliter się bawiąc, y raczey są gniewu Bozkiego Executorowie aniżeli Medykowie O:

nich to napisano. Qui deliquerit in Conspectu eius qui eum fecit incidet in manus Medici tym tylko od Exe:cutorow differunt, że ci violenta, a oni lenta morte occidunt Cobowiem inszego czynią iedno arte sua mortem reddunt longiorem hominemq; diu morti cogunt. Jesliże Cyru:rgikstwo abusum przynosi pewnie y Medycyna. Nie wspo:mnię iako nostra misteria sunt magni iako discunt artem periculis nostris et experimenta per mortes agunt ut ipsis bene sit optant alijs malè esse. ma:le enim medicus se habet nemo si male se habet To samo przytocze że Medikom a Exekutorom Ludzi woli:no zabijać impunitas summa est. Zaczym ars ich iest takowa abusum. Illitis inducere musi infame ich zgoła officium, muszą res foedas traktować czasem y smakować excrementa ludzkie, uważać y inszych obrzydliwosci dogladać. zkąd ars ich tanquam à disciplinis liberalibus disiuncta, słusznie servilis ma zostawać gdyż y sami są umbratiles homines.

Contra

Słowo to Łacińskie Artes a pospolicie szlachetny nietylko się sciąga do Urzędu szlacheckiego ale się tez wiąże do Professiy nauk wyzwolonych, iako do Medycyny y inszych, z ktorych się kto pro Kli niesc może. To człowieka szlachcią y dlatego się Artes liberales zowią, że Liberos homines faciunt. Wła:dysław Krol Polski w statucie sub titulo schola, wy:soko także Artes y ich Professorow kładzie mowiąc Ad hoc Regni Poloniae recepimus Diadema.

Ut ipsum

ut ipsum Regnum doctarum Personarum Studijs illustremq
Jezeli tedy Krolestwo doctarum Personarum studijs illustrat
toc słuszna ze tez eadem Persona ab ijsdem studijs wtym
ze krolestwie nobilitantur. Azatym kazdy taki słusznie
się za szlachcica niesie, pogotowiu Medyk, gdysz Medicina
będąc oddał Magistra, była y iest zawsze scientia Nobi-
lissima, y taka o ktorey samey to iest Publicum Elogium
Medicina una est artium, quae etiam ipsis Impera-
toribus imperat, zkąd ani ratione, ani Iure nie
dowiedzie tego zaden, aby ta Professia abusum Nobilitatis
czynic miała, ponieważ in usu nietylko Nobilitatis,
ale y Potentatow, krolow, a Monarchow wielkich
dotąd zostawa. same medicamenta są iakies Deorum
manus auxiliatrices, y poniekąd sacrificia quaedam.
ktoremi choroby duszne, a medykamentami Cieleśne-
mi purgantur Medicinae beneficio rerum naturam
intelligimus, Causas cognoscimus, signa deprehendi-
mus futura providemus, sanitatem conservamus
et animam pene e Corpore fugientem retinemus.
niemasz tak wybornej Professyey o ktorey nie
nalazby co mowic, gdy się na to uda. Ale potym
iesli Medycyna szlachcicowi iest do traktowania
iey niepoczciwa, a inszychby Medykow. krom iego
w iakim Miescie niebyło, ktoby tez koło Ludzi
poczciwych y zacnych w Chorobie ich y przy-
padku chodził, one leczył, y opatrował, poczci-
wali to albo nie. daic y przyiac komu zdrowie,
Medyka dobrego więcejby szanowac trzeba, anizeli

tak depryymowac y dla uzytku pospolitego ze kazdemu iest potrzebny y dla Professyi tak wyszokiey, ktora samego siega nieba, gdyz Causas cognoscere beatitudinis e, qui potuit rerum Cognoscere Causas. Fortura praevidere plusq[ua]m hominis est, vitam conservare Dei manus est, swiat wszystek kolo trzech niemal rzeczy chodzi. circa res, Corpora, et animas, advocati res curant, Corpora Medici, Animas sacerdotes. A iakoz ta zacna y wysoka godnosc moze bydz tak ignobiliter ponizona, pogotowiu ich y Pismo swiete honorem przykazaniym oszlachcilo. Honora Medicum, p[ro]pter necessitatem enim eum creavit Dominus. godzilisie sacra miscere prophanis. Zbawiciel sam niemial sobie tego za iaką rzecz niepoczesną, sam, ze owo byl Malchusowi uszete przychantowal ucho, nawet y Zwierzat natura Medycyny nauczyla strzala confossus Cervus zaraz szuka ziela ditamnum y nim postrzal swoy kurnie Poeta pisze.

Non illa feris incognita Capris
Gramina cum tergo volucres haesere sagittae.

Olbrzu naturalistowie piszą, ze ex foeniculo acuit visum, exuit senectam y insze Creatury nieme znaią chorob swoich pewne medykamenta, y onym gdy ich to przynagli zazywaią. Statut Joannis Alberti de Plebeijs. Medykow z Szlachtą zarowno ad dignitates Ecclesiasticas przypuscil, uonim: Cinquisi ne quid in ea re actum videretur esse

in odium

in odium Plebeiorum quorum Conditio perinde ac ut consuevit praerogativis gaudet specialibus in Regno nostro. Idcirco decernimus admittendos Plebeij generis eosdem Doctores. Duos unus in Theologia unus in Iure Canonico, et unus in Medicina facultatibus promoti. Aco się tknie iż nie z Męstwa za Hetmanskim zaleceniem iest kreowany szlachcic, a zasz z Constytuciey 1601 et 1578 kazdy baczyc niemoze. Iż szlachectwo dwoiakim sposobem Militiae vel Curili nabyte bywa, albo za zaleceniem od Senatu y Posłow Ziemskich na Seymie albo za Hetmanskim w Woysku z męstwa y dzielnosci, y toc tez dzielnosc nauka ktora dzieli od nieuka y Człowieka iakoby nie od Człowieka. Fallitur si quis putat armis tantum teneri Remp; plus ad eam rem momenti adferunt Pacis Artes Ex Idlatego fundamenta Imperij te kładą pospolicie Consilium, Vires, et existimationem. Banita czci odsądzonego może krol stanowi szlacheckiemu redintegrowac, a Plebeiusza dla nauki niemogłby Habilitowac, scelus infami ma cedere in decus a Plebeio nauka in dedecus. Absurdum wielkie ingeniis pateat Campus certusq merenti, stet favor, wiele iest takich co na Woynie nie są creowani a przecię szlachcicami są. Dowodzi się tego Universalem 1633 w ktorym napisano Kowa szlachta ktorzy nie na Woynie są creowani powinni z Majętnosci swoich Dziedzicznych z każdego Łanu zapłacic

per se ad a tez przed Constitutią 1602 niezawarta była ręką w tey mierze Kitlow Panow Łaszyich. ani to uwa: dzi że nadane szlachectwo nieiest Constitutią obiasnione. Dopiero to Constitutia 1602 napotym ustanowiła mowiąc: Azeby potaiemnie się to niedziało każdego takowego szlachectwa obiasniać będziemy. Lecz przed tym niebyło tey uchwały, y ad praesens to się nie zeiąga nie wszystkich Nobilitatie są in Volumine Legum, a iednak są ważne podobnie Constitutione 1633 titulo o nowey szlachcie Wszyscy (inquit) ktory przy wileie maią dane na szlachectwo po Constitutiey 1602 na bliski seym stawić się z swemi Przywi: leiami powinni będą, igitur co przed Constitutią niepowinni. A y ci iednak szlachectwa nieodsą dzeni. Atak pomieniony Doktor legitime się tytułował. Klis, y z tąd że Klem Professionem coluit, y z tąd że był nobilitowany Nobilitatem scientias Filiam esse et scientiam Possessores suos Nobi: litare non minus literarum scientia qm̃ armorũ Virtute Militem quidm̃. Albowiem Militas nova non tam ex sanguine qm̃ ex Virtute clava se rem accipit. Przeto Doktora pomienionego Dobra in Ius Fisci uscari żadną miarą słusznie bydz nie mogą et Reges, et sancti et Angeli medici fuerũ. Łaziennikow y inszych Balwierzow to iest serwile Officium a nie Doktorow y Medykow.

Vtrum ante Nobilitationem

Patris

Patris progeniti Filij pro No:
bilibus censendi.

Pro

Constitutia 1593. Declaratia Indigenatus Panow Be-
kieszow zdaie sie w sobie miec podobna tey Questyey De-
cisyą co z Contextu samego wybaczyc snadnie ktory
taki iest. Chcąc Polonki ich do posług Rzeczypospolitey
naszey ochotnieysze uczynic onym iako Filijs et
immediatis Indigenatus Successoribus etsi essent ante
Indigenatum Patris concessum nati, auctum et No-
bilitatem ad quosvis gradus Dignitatis honoris et
Officiorum tam spiritualium quam saecularium po-
zwalamy. Z kąd uznac snadno iesliże Indigenat
Panom Bekieszom niemogł z Oycowskiego służyć
Indygenatu iedno aż za Constitucią. Daleko więcey
Prawo pospolite nierozumie tego aby ci synowie kto-
rzy ante Nobilitatem są od kogo zpłodzeni sine spe-
cifica Lege, mieli bydz za szlachtę rowno z synami
po Nobilitatiey spłodzonemi poczytani. Gdyż
alias na Indygenat wyżey mianowany nieużyty
niebyłoby było Prawo osobney Constitutiey, ktora czyni
a iakie w niey te Racyie oddawaiąc Rzeczpospo-
lita wdzięczność, chcąc Polonki do Rzeczypospoli-
tey posług ochotnieysze uczynic, za Przyczyną Po-
słow Iuramento quoque Fidelitatis & sequitur iż tez
szlachectwo z Nobilitatyey Oycowskiey synom
przedtym spłodzonym de Iure Communi służyć

niemoze: chyba tak ze asz speciali Lege było by to dla
zasług pozwolono. Jakosz rozum to ukazuie ze Plebeiusz
niemoze iedno Plebeiuszow synow splodzie skoro sie
stał szlachcicem dopiero descendentes od niego in No:
bilitate procreati szlachtą zostawaią. Co y Statut tawnie
mowi Eum tantum iorari Nen., cuius a loque
Parens Nlis et ex Familia Nli progenitus. Wiec
y Nlitas eius est ppria, cuius est uirtus illius
causa ad posteros transmittitur nie do tych co
przedtym splodzeni. A czemu synowska Nobilitatia
nie sciąga sie na Oyca, ani bratnia na bratnią Con:
ditia tedy synow przed Nobilitatią splodzonych
n. mutatur accessione Dignitatis Paternae ale in
suo permanet esse. Gratia enim n. iuuat nisi illu
cui data e. Jesli Panowie Bekieszowie są imme:
diati Indigenatus successores, naczosz exigitur od nich
Juramentum fidelitatis, znac ze n. merito successio:
nis sed Privilegio Legis, takowe praerogatiua rum
quorundam beneficium, samo to Constitutiey słowa.
Cet si essent ante Indigenatum nati) kondonate
Prawa pospolitego znaczy zakoby rzekł Luboc
to wedle Prawa nic niema ale dla zasług niech
idzie a niech to przebaczone bedzie.

Contra

Nie uczyniła ta Constitutia nad prawa pospolite
osobliwego nic teyminie y specialnego Prawa ale iz w Prawie
naszym taki Casus niebył per Legem wyrazony aby
wątpliwosc niebyła o nim, saneido publico decidowanego

to kiedyby

bo kiedyby inakszé rozumienie Juris publici było tedy tyme Panom Bekieszom Koronnym Indigenatum nadałoby było Prawo, ale gdy ich przy Indygenacie Oycowskim zostawuie to znac, iz to de iure communi służy, y dlategosz w Constitutiey ratią kładzie (iako Filijs et immediatis Indigenatus successoribus) z tąd szlachectwo na syny przed Nobilitatią Oycowską z płodzone, podlug teyże o Indygenacie Constitutiey in simili casu uchwaloney słusznie się Jure repraesentationis ma sciągac. Albowiem tanta Paternae radij claritas est, ut eius fulgore Filij convescent. sequuntur Conditionem Patris natura toiest Privilegium ktore czyni syna Oycowskiego dostoienstwa Uczestnikami Jus successionis nascendi ordinem respicit, non tempus, y ponieważ sanguinis merito praerogativa successionis acquiritur, Tedy ciało eiusdem sunt sanguinis, qui ante et qui post nati sunt, tak y Honoris Illius Illum sunt Liberi, dla tegoich zowią haeredes, że haereditant in dignitate Nobilitate, Jure. Familia et Bonis Paternis, że y haeret w nich Virtus Paterna et decor. Wątpliwość tedy ktoraby z tąd urosc mogła przez tę Constitutią Prawo pospolite tylko Synatyiwa gdy mowi, et si essent ante Indigenatum Patri concessum nati, ktorą wątpliwość per rationem Juris publici zraża kładąc ią ex iure Naturali (iako Filijs et immediatis Indigenatus successoribus) tylko to ad superiores Nobilitas non ascendit, nec ad transversales. Privilegium enim personale, in descendentes tantum redundans iako sol. albo zaswiecone nietylko tego co przed nim stoi ale y drugich w okolo będących oswieca. tak y szlachectwo Oycu conserwane nie tylko Oyca samego ale y syny iego zdobi y szlachci

wszystkie Alias coby to za compatibile chłopem urodzic syna szlacheckiem Oyca. Pomi czasy na seymie ruz dwa razy iest takowy definiowany casus raz z Remissyey Trybunału Koronnego Lubelskiego drugi raz zdarzyme z Mandatu, o czym y Dekreta rosli sie niemyśle w ten sens decydione. Quorum de Iure Communi filij locum ac gradum Patris sui ingrediuntur, Paterque cum Filijs pro Una persona censetur. Unde sicut facultatis, ita et Dignitatis Paternæ cohæredes esse existimantur. Tum quod Filijs Pater omnia quærit, ut scilicet per eos etiam extinctus vivat. Proinde Nobilitem per olim Parentem Citatorum Virtutis merito partam, etiam filijs ante Privilegium Nobilitationis sua progenitis, in persona ipsius quæsitam esse, iusteque et Legitime in modernos Citatos licet ante Privilegium Nobilitatis Parentis, progenitos, diffundi ac derivari debere, eos eoque Iuris respectu eosdem Citatos pro veris Nobilibus declarat. ac ad Iuris Terrestris et Ordinis Equestris prærogativas omnes admittendos esse statuit, et sententiavit prout et actu præsenti ac Privilegij Vigore in easdem Nobilitatis prærogativas ipsos uti ex Vi et nexu Iuris Naturalis dignitate ac Nobilitate Paterna Vestitos, immiserat et incorporat præsentibus.

7 Utrum aligena Nobilis seu de terris existens Regno coniunctus, seu non Polono Nobili in Vindicatione Capitis occisi æquiparetur.

Pro

Pro

Tak u nas y po wszytkich Panstwach Chrześcianskich z iednego zrodla szlachectwo idzie uel a signis Virtutū ducta uel a Maioribus tracta proueniat Nobilitas. Niewidze tedy sluszney przyczyny poniewaz iednakowe iest powszechnie szlachectwo wszędzie. Czemuby szlachcic Cudzoziemski od Polskiego miał bydz ponizony y po dochodzeniu zaboistwa głowy iego wynoszeniu tym y Praw na zabicie uchwalonych pomienionych, bo ieśli iednakowa Nobilitas pomieniona albo ex uirtute albo ex familia acquiratur, toć tez iednakowo zabity szlachcic Cudzoziemski z Polskim uindicatur. Vir Nobis ubiq̄ ē Nobis mundani Ciues sumus, tym tylko alienigena Polskiemu nierowny iest szlachcicowi, ze Dobr Ziemskich w Koronie bez Indigenatu nabywać, Dignitarstwa y Vrzędow otrzymywać niemoze. A to podobno dlatego na Dignitarstwie bydz niemoze. Iz nosse Rempublicam debet qui de ea Consilium ferre uelit. Ad Consilium enim de Republica dandum Caput ē nosse Rempublicam alias in morum atq̄ animorum discordia factorum etiam diuersitas fiet, pospolicie bowiem quae Natura diuersa sunt, difficile ē ut uoluntate coniungantur. Zkad omnis dissimilitudo dissidium facere uidetur, lecz ta inaequalitas ad excludendam poenarum Homicidij aequalitatem, co maza podobienstwo gdysz publica delicta publicis ubiq̄ uindicantur poenis. Hominem occisum ipsa Lex exigit. Izaliz w Generalnym nie napisano Prawie, Occidens occidatur. Iure autem Regni poniewaz poena sessionis Turris in locum ultimi supplicij iest postanowiona wiecz ze ta kara na zaboycy szlachcica Cudzoziemskiego będzie zkazana

a co się tknie obywatelów de terris coniunctis lubo to oni rządzą się Prawem od naszego sądzą a swe mają osobne szczególne zwyczaie, iednak tychże są Prerogatyw y swobód, których zażywa Stan nasz Szlachecki y Polskiey Szlachcie rowni są we wszystkim, będąc eiusdem Prerogativae iako że nie ma być eiusdem aequalitatis. Iako to Constitutia 1589 statuto o Cudzoziemcach Zamoyskich iawnie wyraznemi dekllarowała słowy mówiąc: A iż takowi ludzie nie są Illes Regni, et Terrarum Coniunctarum. Gdzie widoma rzecz iż przez te słowa Illes Regni et Terrarum Coniunctarum, Coniunctus tameczny także równy iest szlachcic z Szlachcicem Polskim. Ktor był in Dominio Feudali, ale tym niewypadł ex Directo Dominio Krola Pana naszego ani utracił stanu swego szlacheckiego, pełno o tey coaequatiey Prawo pełno Constitutiey iakowe są 1564. 1589. 1598. 1607. y insze nawet seymowe Decyzyie iusz w tey mierze zaszły, iedne za teraznieyszego Krola IMci Pana Naszego Miłościwego a drugie zdawnieiszé 1626. kędy Trybunału Piotrkowskiego Remissa była A ponieważ na ten czas Prowincia tanta hostilibus detinebat armis, deputowano Commissarzow przed ktoremi tamże zaraz na seymie per Provinciales suos et testimonia eorum. Gdysz się tam y koronnym de probanda Nobilitate niesądzą Prawem wywiodł że iest szlachcic zaczym Dekretem seymowym pro Vero Illi iest uznany y Polskiemu szlachcicowi comparificowany. z kaą y na Aktorze pany decernowane.

Był za mych czasow wywod szlachectwa Cudzoziemski do sądu indicowany y Dekretem zatwierdzony zda-ło się go tu inserowac gdyż iest w nim co uważyć y dla dowodu że to iusz nieraz z Cudzoziemskimi szlach-

cum Lectia nienowa.

Quandoquidem Princeps cum Civibus mutua sibi ipsi debent officia, et claritudo Familiae Nobilium, ac Incolarum Principatus et Ducatus nostri pendeat omnium in Unius ex ipsis quam Unius in omnium periculo illustranda aut obscuranda observetur Proinde Nos ac Generosi B. de eadem familia Nobilium A: orto cuius Parenti A. uti suis sedibus Ducatus et Principatus Nostri postpositis in Regno Poloniae larem fovere et ibi habitare complacuit hanc ex munere Principatus et pro Iure Maiestatis nostrae fidem ueram uerae et avitae Nobilitatis Familiaeque ipsius facimus, certum et ratum sit omnibus Familiam Nobilium A: in Ducatu et Principatu nostro ex maioribus suis semper et ad praesens Nobilem habitum fuisse, et esse ac omni memoria antiquiorem contineri, bonaque eorum Gentilitia Cedita in eodem Principatu situata esse et ab ipsis incoli quorum quidem A: Prosapia multos fide Inclitos Viros et officiis probatos omni aevo tulit Quicum facultates et Aviti Nominis Nobilitatem memoriamque sui praeclaram suis posteris a quibus etiam Generosus B: procedit reliquere Virtutem etiam Iure quasi haereditario eidem reliquisse uidentur, semper enim non solum bellica sed in Togata laude ornati suis Insigniorum et armorum suorum et Maioribus suis natum. Adlatus nostrum et Serenissimorum animoso pectore non dubitarunt propagare nec praesentibus dubitant cuiusque Nobili Familiae sint nati ita se et ad praesens gerunt ut non minus Dignitatis Maioribus suis attulisse, quam ab eis accepisse uideantur, aequarunt genus suum Virtutibus

66

Illustresq[ue] eorum sine probro avita heri evenit ut antecessores Nostri et Reg. ipsi merita Virtutum non dimisimusq[ue] eorum irrepraemiata auximus Dignitatem dignitate Magistratum Magistratu, Honorem honore et ipsis cumulavimus Posteri ipsorum pervenis honorum gradibus vita et factis clari decessere. Nobis et Republica nostra in desiderio sui relictis Licet igitur Nobilitas vera n[on] tam ex sanguine q[uam] ex virtute characterem accipiat Familiae A. utroq[ue] Nobilitatis genere, antiquitas insignita extet. Nihilominus quia idipsum ex Usu Iurium Regni Poloniae Memoratus Gnosus B. praefatorum Illium et tanq[uam] Agnatoru[m] et Affinium suorum Testimonijs coram Maiestate nostra depositis, et per quemlibet eorum sigillatim Iuramento Corporali in praesentia Nostra liquidatis firmandum et ratificandum e[ss]e voluit. Ideo nos in perspicuo id habentes quod mores recepti sint Legum nervi eisdem satisfactum fieri volentes testimonia p[rae]fatoru[m] A. pro eodem fratre suo Gnoso coram Nostra Maiestate deposita tali serie et contextu qui sequit[ur] connotari et extradi mandavimus. Ac primum quidem Illis D. coram Maiestate Nra personalit[er] constitutus libere recognovit. C. Dehinc Illis E. postmodum Illis F et sic per aliã quorum quidem testimoniorum depositiones praefati Illes in facie Maiestatis Nostrae prout ad cuiuslibet eorum interesse spectabat Iuramentis suis Corporalibus comprobarunt, et liquidarunt In cuius rei fidem et testimonium luculentius manu nostra subscripsimus et sigillum nostrum apponi iussimus et mandavimus Actum et Datum in G.

Contra

Contra

Cudzoziemski Szlachcic z Polskim zrownany bydz nie-
moze. Bo u nas szlachcic ten tylko iest ktory albo dzie-
mestwa swego iest Nobilitowany, albo z szlacheckich Ro-
dziców szlachcicem Urodzony. W cudzey ziemi zas ad
beneplacitum Principum y Liczycie ze smyczkiem po stro-
nach łagodnie powodzi albo innemu gatkowi dla bie-
głych y przyprawionych iego do przebierania palców
lub y Bałwierczykowi takiemu albo kupcowi Subi-
levowi y inszym akto to wyższy conferowane bywa,
Wszak y szlachta Cudzoziemska mozna abusum Nihil
handlowac, Łokciem mierzye, Mieszczaninem bydz nie-
iest to u nich rzecz zywa, zaczym y szlachectwo ich n
à Virtute sed plerumq à beneplacito Principum
Originem bierze, y abusu confunditur, nie moze
tez Polskiemu szlachectwu bydz porownane a zwłaszcza
iz u nas libera Respublica tam zas in absoluto Domi-
nio, y szlachta Menami są, Tytuł szlachectwa maią
ale istoty iego niemaią. A lub by było y porownane
przecie o Cudzoziemskiego szlachcica zabitego głowę
niemoze tak iako o Polskiego decernowana Wieza bydz
ktora iest poena homicidij y nazwana w Prawie Pol-
skim dlatego poena publica iz przez nię vindicatur
publicum Reipublicae damnum ex amisso et inter-
fecto Reip: Cive subsecutum Cudzoziemiec lubo szlach-
cic iednak iz niebył Regni nostri Civis, bo statut
de Dignitatibus zowie ich alienigenas, Hospites
extraneos, tedy iako y amissione eius nullum est
Reip: damnum, tak tez nulla poena publica o zabicie

iego decernowana bÿdź niemoże Choćli bÿdź Cudzoziemski Szlachci Polskiemu zrownanÿ, trzeba mu mieć Indigenatum w Polszcze, toż dopiero dominus Civis et non hospes reputabitur. A inaczey co zgubie iego publicum bÿdzieÿ Reipublicae damnum, ÿ padna publica wierzÿ ipso facto prawnie ÿ słusznie windÿkowana bÿdź może, ktorÿ zas Illos Terrarum Conterminatarum iż z nich iedni są ktorÿ niemaią z koronna szlachta statum bo sie ani Prawem Ziemskim sądzą, ktore iest własnie szlacheckie ale iakimsi Saxonem a drudzÿ inszÿm Iure magis serviali, quam libero. Drudzÿ ani tych dignitates iako Podkomorstwa Chorąstwa Kasztellaniÿ Woiewodztwa ÿ inszÿch miedzÿ sobą niemaią, ÿ ina Pospolite Ruszenie w tym Porządku. Prawa pospolitego Praerogatiwie iako szlachta koronna niestawaią Szeci Dominatoris sui Domino pro tunc w ziemieÿ ich Dominanti, absolute podlegaią. A to zawsze bÿło ÿ iest takowe officium serwile bÿdź ad nutum Domini stare, iussaque et imperata facere. Teÿ takowi poniewaz nie są wedle statutu viventes Legibus et Iuribus Regni Polonorum, ani iako statut tenże chce Iudicio Terrestri subsunt, niemogą bÿdź z szlacheicem Polskim porownani, gdyż statut Ordo et Dignitates te Trzÿ rzeczÿ stanowią Paritatem gdzie tego niemasz tam ÿ paritatem niemasz rownie te Paritatem statu przed oczÿ kładzie gdÿ mowi statuimus quod dum Miles parem sibi Militem occiderit ktorÿ takowÿ zabÿ tenże statut folio 490 L. tametsi howtaku Senatorum, zowiego Parricidium iako by paris homini eiusdem Constitutia 1631 Titulo o Dobraich

Ziemskich Dziedzicznych traktuiąc iawnie także tę imparitatem et paritatem wyraza temi pisząc słowy. Iż Dobra Ziemskie nabywane bydź nie maią, iedno przez te osoby ktore Iuri Terrestri mero podlegaią et per omnia gaudent æqualitate et paritate Iuris, et pᵃn̄ą z Drugiemi obywatelami Panstwo naszych. Uważyć tedy zkąd z czego y w czym tak Paritas iako imparitas Iuris zawisła. Owa statutowa okoliczność pierwsza do Wdowy, a z zas Constitutiey wtora, do Prawa y poenas sciąga się Szlacheckiey niektory pro æqualibus mieli bydź rozumieni. Po Constitutiey coæquowania ich in prærogativa zrodzonych miarkować by przyszło ale przed Constitutią spłodzeni iako będą porownani.

8 Vtrum Nobilitas per Regem in Coronatione sui Priuilegio et non Continuatione collata sit legalis uel non.

Pro

Przyzna każdy że et Maiestas Regia habet Terminos suos poki niebyła zawarta ręka Krolewska poty pro arbitrio Regio mogło bydź conferowane szlachectwo. Gdy nastąpiły Constitutiones contrarium perhibentes mianowicie 1578, 1589, 1601, 1613, 1633, y insze ktoremi wyięta ta moc y wsłudza a referowana na uchwałę powszechną seymową iusz zatym ex Potestate ordinaria ktora ex Legibus currit, et in Legibus consistit niemoże Krol

żaden nikogo priuato zkąd y takowa Nobilitas Legalis rozumiana bydz niemoze alias niebyla byto Legum conseruatio, ale Destructio. Jako Krol kazdy desiderat facta et sancita sua à suis successoribus seruari takze Consequens est, ut suorum Praedecessorum Constitutionibus uenerationem praestet, et Custodiam pospolowiu ze Princeps wszelakie nie Imperator Legum sed Custos, więc y ta Constitutiey Creatio raczey iest Militiae cuiusdam inauguratio anizeli ipsa Nobilitatio.

Contra

Szlachectwo kazde uel Iure Communi acquiritur iako to pospolicie bywa ex Genere, uel Lege confertur iako przez Constitutią Nobilitowany, uel Consuetudine Patriae Regni et Regum usurpatur, tak y to trzecie od pierwszych nie iest postednie, y owszem à Dignitate conferentis, actusque et Consuetudinis solennitate przed pierwszemi mało niecelurie. Moc y władza krolewska iedna iest ordinaria Potestas Prawem Pospolitym umiarkowana, wedle ktorey przyznawamy ze krol zaden bez seymu y zezwolenia ordinum Regni Nobilitowac nikogo niemoze. Druga iest Potestas krolewska ex reseruatis, samemu krolowi naleząca, iako to noua emergentia decidowac, gdzie wszystko co non e uiLege pendet a Rege, Lecz o takowym razie Casu praesenti disquirendum nienalezy. Trzecia iest spadkowa ex deuolutione Maiestatis Regiae, et ex Consuetudine Regum et Regni, na krola nowo obranego zlewaiąca sie, a zatym iakoby Prawem przyrodzonym po zeszlych krolach na krola natu:

valiter

valiter spadaiąca. Gdzie Krol electus, po zeszłych Prodaecessorach swoich z koroną pospolu bierze sie spadkiem Potestatis plenitudinem ze Consuetudine Maiestatis more Regum recepto et in Regno diutius usurpato może na tęn czas pro hoc solo Actu Coronationis Przywilejem swoim bez Constitutiey kogo Nobilitowac w takim razie w takimi czasie in Regem n esse Legem, gdysz ipsi mores recepti sunt Legum nervi. A na tęn czas ta Regia Maiestas stawa się maior potestas, gdzie Krol funduiąc Maiestatem suam in Actu Iustitiae, ktora iest nie pośledniia in retributione benemeritorum nie tak na tęn czas pa: trzyc powiniąn na Iuris solennitatem iako in realitatem y bez Constitutiey dla zasług y cnoty może Nobilitowac kogo, aby ukazał facto et exemplo, na początku panowania swego poniewaz Principijs omen inesse solet iako iest non tardans Virtutis recreationem, tribuenda enim iustis laboribus compensatio meritorum. Zaczym Virtuti praemium illatum impugnare, est Iustitiam Regiam oppugnare. Zawsze licita sunt et fuerunt quae honesta quae iusta, ale na tęn czas nayBardziey pogotowiu w tak zasłuzoney osobie, ktora multa periculosa suscepit animosa gessit, gesta feliciter consummavit. Constitutia Nobilitatiey potrzebna dla obiaśnienia tylko, zeby się to pospolicie wiedziało iakosz sami Constitutia abobas deklaruie, na koronacyey na tak wielkim y publicznym wszytkiego swiata Akcie a co za Clandestinum w tey Nobilitatiey było

mogło nie wszytkie są Nobilitatie in Volumine Legum ale jednak są ważne o czym szerzey znaydziesz wyżey w traktacie de Medico. Przeto Constitutiones ad intellectum Iuris sunt referendae. Lub opisały sposob Nobilitatiey, ale nie excludowały Plenitudinem Consuetudine usurpatam Iuris Regij, Privilegia Principum, tak statut moui Debent perennari n. debent Minibus enervari, quod solida Principum firmauit authoritas. Daleko więcey że zwyczay tak starodawny y zachowały iest, to Lex Maiestatis alioquin ta maior potestas byłaby ipso facto minor Potestas. Juz ten zwyczay Krolewski, z tak dawna zawziety y porządkiem y porządkiem zeszłych krolow zachowały y stwierdzony Prawem iest. Cum autem ipsae Leges nulla alia ex Causa nos teneant quam quod Iudicio populi receptae sint, merito et ea quae sine ullo scripto Populus probauit, tenebunt omnes de Negotijs, porro qui Princeps manum imposuit n. potest inferior agnoscere. Deferre debet enim potestati, n. eam iudicare, pomniąc że Consuetudo rationabilis tollit etiam uim Legis, Uważaiąc y też Nobilitas et claritudo generis Lege uel Consuetudine ob uirtutes Reipublicae et Vitae communi salutares et commodas scientiam uel res praeclare gestas Familiae alicui collatae et Consuetudinem Legum esse Legem.

9 Utrum Nobilitatis Improbatus per filiastros suos eam probare

bare possit.

Pro

Iednemu z Braci zadana Ignobilitas zaraz teraz obiectia y drugie iego rodzone Braty zachodzi y urąże, gdysz Iednego Oyca synami będąc w iednym takze Prawie zostawac muszą szlacheckim, iakiego ich był Oćiec. Zkąd iako Brat Bratem Rodzonym wywodzic się niemoze, gdyż by niebyło nic inszego iedno samym sobą po sobie swiatczyc, tak pogotowiu ani przez synowie in suae repraesentatius zostawaiąc. Albowiem w takim razie pro una persona reputantur, simulque sui purgatores et Testes esse non possunt. Daleko więcey że statut iawny iest ktory przez dalszych wywodzic się każe per Nobiles de sua stirpe genitos niezwierzaiąc tego Rodzonemu bo Frater będąc Bratem unius alteri fructus, a iako wywodzą cudzy fert alter ktorego z Bratem iedno manet periculum, a iako niebędzie za Bratem swiadczył, że iest szlachcicem żeby sam niezostawał Chłopem. Dlatego statut wyraża si quis se asserat Nlem, alteris Nlibus hoc negantibus &c iako by rzekł pewna rzecz że Rodzeni Rodzonego przyznaią za szlachcica bo też o nich samych idzie ale dalsi tym dadzą swiadectwo pewnieysze im osoby ich à periculo cuiusmodi et metu są wolnieysze y swobodnieysze.

Contra

Sta:

Statut nie broni tego aby Brat Bratem pojotowiu
Stryi Synowcem wywodzii się niemiał gdysz Causa
Sanguinis per Consanguineos est probanda, gdy
swoi swego swey Prosapiey przyznawa, zatim opięy
z tego bedzie mogł zrazic, y owszem gdy tenze Sta:
tut wywodu szlacheckiego iakie ma bydz szlacha:
ctwo opisuie. Quod si eorum Frater et de Domo
ac stirpe eorum Paterna procreatus iawnie
daie znac ze Brat Bratem a Stryi Synowcem
wywodzii się moze, gdy ch imp. obato ze iego Brat
iest y szlachcii y uradczyc moze, y lubo to mowi
de stirpe ale przecię hoc ipso o Braci mowi gdysz
stirps a stipando seu densando nazwana Originem
znaczy. A. Sto. Stas. stirps Originem ducit, iakoby
radix truncus, z kąd Bracia pospolicie y Synowcy
pochodza. Ani Synowcowie z Stryiem pro Una
Persona censeri niemogą, gdysz Nepos iest ten
co post me et fratrem meum e natus. Jakosz ma
bydz Stryiem iedno iako ma bydz w nim in colla:
teralitate Stryiowska repraesentatia. Więc co zase:
curitas Nobilitatis wywodna dalszych odkazy:
wac Wprawdzie piszą ze Prosapia od dawny
iakiey Laciny prosipio, prosipas, rzeczona, ze iako:
by procul sipatur et spargitur usq; ad posteros,
wszakze magis a sanguine elongati minus fa:
uent remotâ Consanguinitati. A kiedy z dal:
szych niekiedy tylko Białegłowy toby zas obie:
ctio Ignobilitatis nowy zarzut czynieł ze one
pro familia quod desiguent esse Familiu testari

niemogą

niemogą nec stare in Persona Vivorum, nawet Rod y Plemię kiedy by się zwiodło, a na samych tylko Braci y synowcach stanęło, zaliszby mortalitas suorum de statu honoris deycere kogo mogła. rzeczyże Possessionnemi pod takowy przypadek według statutu de Poste co też y Prawo Xięstwa Litewskie. go ma w sobie także y Wołyńskie wywodzi swe szlachectwo kto może. Acześ nuby niemiał wywodzić synowcami krewia tak bliską swoią Rodu wiadomszą, niż oppsny. Szaliż y bliski na conscientią nieodeyzrysz swoią. Veritas contenta est, iż probationibus quibus se manifestare potest co komu po dalszych gdysz się bliskimi azatym pewniey szymi wywieść może, pogotowiu iż Dispositia Ziemskie tosz świadczą co y synowcowie świadczą świadek Lawina nazwany Posto, tedum stani zakoby ut tecum starct za pieniądze compri może Dispositia niemoże.

10 Nobilitatis Pruthenicæ deductio et ad Obiectiones deductionis responsio

1 Primum attestatione Publica Nobilitatis ad Conventum congregatâ, quod ipse ex suis maioribus semper Nobilibus verus et genuinus sit Nobilis iuxta morem Patriæ et Consuetudinem Nobilitatis vivens Legibus et Iuribus Regni, atque inter Nobiles semper pro Nobili habitus, militaria quoque deservivit munia, præfatam Nobilitatem suam publice tali documento ratificat et confirmat.

2 Stemmata insuper ac nobilitatis hæc insignia de quatuor stirpibus procedentia sua desumpta in medium Iudicij profert ex signis eisdem Nobilitem

26 suam nosibiliter esse signatam deducendo.
3 Et licet natura et sanguinis pro Nobilitate factum testimo-
nium validius sit, quam Doctrina Argumentum Nobilomi-
nus ut Legi satisfaciat (quanquam illa Terras Prussia
ob interveniendum Protestationem minus afficiat) litera-
torijs etiam de eadem sua Nlitate docet documentis.
Ac primum quidem cum vetustatis magna sit autho-
ritas proq Magno teste accipitur semper vetustas
et Constans antiquitas, produxit publicum literatori-
orum instrumentum. Extant quoq Literas privatas
sub antiquitate plurimum authoritatis habentes
quibus evincitur quod N.N. A.B. Profectitiam suam
Nlitatem ex Germania ducentes hic in Regno
Polonia uti Nles dudum desederint. Supersunt
alia antiquioris vetustatis literas ex quibus non
modo nexus sanguinis probatur, sed ipsa quoque
Nlitas verificatur.
His praemissis Dispositione quoq Terrestri Centena-
ria probatur A.B. Bona Terrestria ut Nles posse-
disse et possessionibus eorum iuxta Consuetudi-
nem Nlitatis vixisse, Divisionemq non modo Bono-
rum Civilium sed etiam Terrestrium intra et extra
Borussiam fecisse, qua divisione et germanitas
eorum duorum fratrum probatur et Nlitatis eius
series deducitur, et de Vetustissimo eorum Indi-
genatu Regni docetur.
Subsequitur altera terrestris Dispositio in quibus
Bonis Iure hereditario et naturali devolutio-
ni hac usq tempora deducens residet, eademq
Bona in Continua Possessione per Annos septua-

gintu

ginta transmissione ab acquisitione eorum actuali com- 77
putando permanent, et extant. Unde quid certius pro
Nobilitate afferri potest quam Possessionis eiusmodi Avitae
et Nobilis devolutionis continuatio. In qua rerum etiam
ipsarum testimonia loquuntur Curia quam dispositionem
videre est Insigne Stemmatis Domus cum Casside, quod
solum a Veris usurpari solet Nobilibus.
Avus deducentis semper pro Nobili inter Nobiles habitus
quod Diversis probatur. Contra
Qua deductione Nobilitatis erata Legis exigentiam facta
cum Nobilitas Maiorum sit Dignitas, eandem quoque Nobilita-
tem suam etiam per Gradus, Honores ac Dignitates Maio-
rum suorum Magistratusque ab eisdem gestos qui nisi
puris et genuinis Nobilibus dari consueverunt. Prae-
stantissimi enim quique et optimi Magistratibus prae-
ponuntur, deducit et comprobat. Quorum primus et
Multi alij A: B bellis diversis claruerunt et militiam
uti Virtutis officinam, Nobilitatisque alumnam colue-
runt. ut quod virtutes in singulis tot testimonia in
eisdem avitae Nobilitatis numerare possis.
Nec in Viris tantum sed in foeminis etiam eius Fami-
liae Dignitates splenduerunt C. D. E. Z: praeposituris
celebribus ob suae vitae integritatem conspicuam cla-
ruere. Moderni quoque A: B. cuius spectata virtus et
Nobilitas, Vir primarius gravis, omnium existima-
tione ornatissimus, nota est Magistratus functio, et
Dignitas, ac per ipsos serenissimos Reges et Sena-
tores prima Regni Universos Externorum quoque
Principum tot literis ac scriptis et diplomatibus
contestata ipsius Nobilitas, claruerunt et alij Nobilibus

Dignitatibus Terrestribus. Cum vero Dignitates signa sunt et præmia Virtutum, honores enim viri præmium dati sequitur quod Dignitates præfatæ uti Dignitatæ, ipso actu suos magis Nobilitatat Possessores.
Insuper Chronica Terrarum Prussiæ sub Anno describit A: B. titulo Nobilissimo et conspicuo Virum Militarem ex re Bellica magna authoritate Præditum eundem moderatorem et Commissarium Militum protunc insolescentium Delegatum.
Vetustatis tantæ Probatio et quo maior eo venerabilior Statuum enim Regni sub titulo Confirmatio Iurium liquide id ipsum docet quod rebus tempora adferunt Vetustatem, quæ numero Annorum et admirabiliores et sanctiores habentur.
Nobilitas itaq; A. B: ex maioribus suprascriptis demanans quo antiquior eo Nobilior tanti temporis spatium cum bona Fide semper eum ita tuetur ut nulla temeritas eum lacessens, impune lædere possit. Maiores ipsius a tanto tempore etiam ante ipsam incorporationem, quæ sub Casimiro demum Anno 1454 stetit. sedem suam in Regno uti Nles ex Germania in has Oras demigrantes ubiq; Nlem se gessit vivendo moribus et Legibus Patrijs iuxta Consuetudinem Nobilitatis, quaq; poterat pro viribus suis et re et manu Rempublicam iuvit sub illaq; tempestate belli cum Suecis Prussicis sufficiens igitur probatio acta est deductæ Nobilitatis. sufficit enim cuivis de Nobilitate A. B. ad credendum veruntamq; ipsius Nobilitatis demonstrandum plura deduci possint si acta antiquiora quæ nonnisi ab Anno 1595 iuxta attestationem officij habetur reperiri possint vel etiam ob vacantem Notariatum occlusa non fuissent exta,, si fuere pro Nobilibus semper habiti et ipse deducens sunt.

bant sane multa alia Nobilitatem convincentia, omnia ista per iniuriam temporis et belli exusta et cum bonis depopulatis absumpta fuerunt. Supersunt nonnulla per agros tempestate illa bellica dispersa, et post collecta ut Epithaphia quorundam Maiorum Matriculæ Militum Libri natales et alia monumenta, quæ licet alicui minutiora videri possint, tamen quia ad probandam Nobilitatem aliquid facere possunt, non omnino repellenda, veritas enim contenta est ijs Probationibus quibus se manifestare potest et recentia communiter ex visu vetustissima vero ipso quoque auditu et traditione probantur.

Proinde Nobilitatem a Maioribus suis per tot Generationes tractam, et ex Familia semper Nobili per Continuam successorum seriem procedentem, in modernos quoque A.B. Maiorumque suorum non degeneres Posteros iuste derivari nemo adubitare potest. Memoratu singulariter in hac Familia Nomen A.B. bellatoris celeberrimi, qui ob virtutem suam Militarem, quod pro Maiestate Imperiali multa periculosa susceperit, animose gesserit et gesta feliciter consummavit. Insignibus Nobilibus supra Annum ... condecoratus fuit. quod etiam ad praesens in hac Familia gentilitio Iure usurpatur verum cum Nobilitas secundum mores ac Leges cuiusque loci probari et deduci debeat Iure vero Regni non nisi de stirpe sua ac ex secunda et tertia Genealogia iuxta praescriptum statuti probanda incumbit, ideo minus necessarium esse Lege ipsum non praecipiente Germaniæ totius sub Carolo Quinto Imperatore iniuria temporum et bellorum interciderint. Rotulum tamen examinis sub Illustrissimo Principe N. dum Nobilis A.B. in Maioribus suis Maiores scrutarentur et Originem Originis quasi Principium Principij indagarent, expeditum et per Generosum C.D.

Praefectum protunc Il. Iuramenti ac aliorum Iureiurando firmatum in publicum instrumentum sub sigillo Illustrissimi Principis redactum, Iudicio aperiendum et legendum pro verificatione ampliori, tot saeculis vetae dignitatis exhibuit. Verzus etiam tanti Viri memoriam Nominis celebrantes vetustissimo stylo olim descriptos reproduxit.

Cautio

Constitutio novella 1648 de Indigenatibus et Nobilibus Candem similem rationem probandae externae Illitatis praescribere videtur. Sed ea de modernis tractat Advenis. Nunc primum Indigenatum quaerentibus n. de Indigenis qui inde sunt progeniti etiam sui habentur non externi quiq. per multa saecula per tot stirpes numerosas avita Progenie genus suum propagarunt et Nobilitatem suam ad Posteros transmiserunt, apud quos consuetudine Patriae et Iure ipsius Illitas usurpatur non externa aliqua arrogatur. Quaq. O. A. D. allegata magis superflue qm necessarie reproducta.

Expedita deductione Illitatis ex stirpe Paterna ad secundam Genealogiam Avitae Paternae devenit, qua fuit O. C. ex hac Genealogia secunda nulli statuentur Consanguinei testes nec statui omnino potuerunt quod Illos A. C. D. Deducenti inimicantur pro Causa Fraternalis successionis post Illem O. L. mota. Verum quia Dispositiones Perrosthei succedunt in Locum Dispositionum statutorum personatis testium eandemq. vim Probationis in Iure obtinent, idcirco ijsdem ipsius Causae praelatae docet munimentis Procedentiam Nobilitatis suae de secunda Genealogia derivatae, numerus autem Testium nec maior nec minor inspici

debet

debet nisi quod vero proximius appareret. Quantum autem ad Genus Maternum spectat id satis evidenter Nobile esse constat. non modo ex ipsis Statutorum testium depositis testimonijs. sed etiam Dispositionibus Terrestribus. 81

Novissime Obiectionibus respondendum.

Quarum prima poterit esse. Quod Magistratus Civiles in abusum Nobilitatis sunt reputati Iureque Civitatis suscepta cum Iure Terrestri pariter stare non possunt. Atqui Testes pro deducente praestantes in eo abusu progeniti Paritatem Iuris habere non possunt, igitur testimonium eorum invalidum et illegale.

Ius Civitatis cuiusque ex Lege more et consuetudine definiend. Iura porro Cassim. in Privilegio incorporationis Civitates Maiores Terrarum Prussiae ea sunt Dignitatum Praerogativa communitas. ut et inter Consiliarios Terrarum earundem sunt recensitas et ad usum participationemque omnium honorum Iurium Libertatum et Praerogativarum quibus Nobiles Regni potiuntur aequaliter sunt admissae. Ac insuper uno eodemque Iure tam in bonis quam in notis comparificatae. Ad extremum Privilegio praefato indemnitati omnium ita prospectum est ut liceat unicuique de uno Iure in aliud transire tam videlicet Nobili in Civile quam Civi in Terrestre, sequitur quod in omnibus Comparificati Iureque pari ac libertate gaudentes, neutiquam Conditione dispares inter se esse possunt. Quapropter Nobiles in Ius Civitatis maioris demigrantes Legibus tantum serviunt, ut Liberi vivant, ut Familias decorant Regnum sui Cives Nobiles Nobilitant Civitatem, nihilque per id Statui suo afferunt detrimenti.

Extat Constitutio Anni 1578 Titulo o szlachcie cezgolnidi

Cuius Contextus et talis Ludzie narodu szlacheckiego, ktory Imiennia poprzedali a w Mieście mieszkaią y z Lichwy żyią Ziemstwa nie maiąc aby każdy woyne służył, qua ex Lege colligere licet, quod si Actio fenorandi Nobilibus Regni in Jus Civitatis ipso facto quodam modo transeuntibus in abusu Nobilitati non imputatur, quomodo Lege municipis Nobili Terrarum Prussiae sub Lege Civilitatis degenti imputetur id vitio quod per eum more et Consuetudine Patria Lege permitten: te usurpatur. Natura et genus non immutantur Nobili: ubique est Nobilis ut Plebeius sub Iure Terrestri Illius non effi: citur, sic Illius sub Iure Civili pro Ignobili non statuitur.

\+ Altera quoque Obiectio ex Parte Functionis Ma: gistratus Civilis et Mercaturae exercitae facta brevibus refutatur.

Honorata Nobilitas Judicandi munere non amittitur ipsum enim Nomen Magistratus quasi Magister Po: puli electus decoris est non dedecoris. Designatio praeser: tim in Civitate Gedanensi, quae licet non ita sit libera ut a subiectione sit exempta, tamen ob singularia sua merita prae ceteris Civitatibus ditata est adeo maioribus libertatibus, ut et Regalia munera, videlicet portus administrationem, Monetae cussionem, et alia Praeroga: tivarum genera teneat et possideat.

Per Turpitudinem vitae Nobilitas amittitur dum se in muneribus et Officiis volutat sordidis quae magis Corpo: ris ministerio quam industria animi et eius solertia prudentiaque Civili perficiuntur.

Mercaturam vero confirmandae societatis humanae Causa introductam sordida illa quaestuosa et Nobili indigna quae pondere mensura minutim perficitur. Honesta autem qua periculo vitae et fortunarum indigentiis et Carentiis Re: gni succurritur et administra publicae utilitatis. Ante Consti:

tutionem.

tutionem progenitus abusus praeiudicat abutenti. Lex primo mo:
nere debet postea ferire, futura ligat Constitutio 1633. contra
quam et Protestatio interesit nomine Status Terrarum Prus:
siae facta. Iure Municipali Terrarum Prussiae tam Nobilit.
quam Civibus permissa est sine diminutione status honesta
mercatura, dum agit Mercatores Peregrini in Nobilitati
ac Civitatum Iniuriam non negotiant. Cum porro Con:
stitutione 1598. titulo obyczay sądzenia Tribunału
Pruskiego specifice ita Cautum sit, Legis contextu tali:
Dogadzac pomienionym Szlachcie tamu maią aby sie przy:
chylali zakon naywyzszey mogą Prawom y Zwyczaiom Prus:
kim. Proinde quod Consuetudine a Legibus Patriis diu
est in illis Terris sine laesione cuiusq. status usurpatum
non debet esse pro abusu Iudicatum, Constituta 1598.
o Cudzoziemcach tych mowi ktorzy za Morza sa Przychod:
dniowie y nie sa Nobiles Regni ani Terrarum Regno
Coniunctarum.

Probatio non protestatio reatum facit
Non accusata sed probata reum faciunt.
Nobilitas est laus quae tempus coronat homines
Nominis error cum de persona constat nihil operat.
Diversa Verba idem tamen significant
Dum Verborum proprietas attenditur, veritatis sensus
Probatio est liquida dum aliud non apparet. amittit.

Quantum alia imparitatis Obiecta attinet et haec quoq. diluuntur.

1 Excepti post Curiam Iudicandi quia licita est ipsis de Iure
in Ius commigratio est quid importantius a solo Rege
iudicari inter Privilegia numerantur.

2 In Tribunali non resident quia Civiles Causae illuc non
devolvuntur et utroq. Iure gaudent tam Terrestri quam
Civili.

Constitutio 1627 Criminaliter agendi per Protestationes abrogata ne abrogaretur Ius antiquum Culmense agendi pro poena Capitali tam Civi contra Nobilem quam Nobili contra Civem deserviens.
Et propterea haec Constitutio Imparitatem continebat quia Nobiles tantum ligabat non vicissim Cives.
Ad correcturam Iuris non deputantur nec in Nuntios eliguntur.

Respondetur

Anno 1538 Constitutiones Terrarum Prussiae non de Consilio et Consensu omnium Consiliariorum et Nuntiorum Communitatis tam Militaris quam etiam Civilis Ordinis sunt sancitae. Quomodo igitur impares Erunt qui pariter et in Nobiles cum Nobilibus Leges statuerunt. Obiectionis Cuiuslibet Refutatio non potest magis Iuridica statui, quam ea ratione Causa et Persona ipsius obijcientis, Pater Nobilem agnoscit Filius negat quomodo Iuri et realitati conformes erunt qui sibi ipsi sunt adversi, sibi ipsis Contrarij et secum dissidentibus nulla realitatis qualitas competere potest. Variantis est realitatem veri obiectionum innovationibus confundere, ipse sibi non Constat de una in aliam Obiectionem descendit.

Ex Causa ponderatur aequitas rerum.

11 Nobilitatis collatae Privilegium

Universis et singulis nunc et in posterum Nobilium habiturum Significamus praesentibus Quomodo Nos ut primum Regni istius incliti gubernacula suscepimus eamque praecipuam Curam simul cum Regno suscipiendam censuimus, quatenus Regalem Dignitatem Nostram Iustitia meritis et clementia suas vices reddendo

tueremur.

meremur. Cum vero nihil magis sit Iustitiae consonum quam Virtutem illustrare, vitia autem deprimere. Proinde Nos à Magnifico N: quem ipse in conflictu animoso Pectore exhibuit, eundem ipsum N. Praerogatiua Nobilitatis quae ex Virtute characterem accipit genuinum condecoramus, ac ipsum Nobilitamus Nobilemque cum sua posteritate creamus. et in Nobilitatis Regni estius Ordinem adscribimus, ita ut tam ipse quam Posteritas sua semper Nobilis ac pro veris et Genuinis Nobilibus ueluti ex stirpe Nobili ab Auis Proauis et Maioribus ac ex Vtroque Parente Nobili procreati essent, habeantur, et ad omnes dignitates tam Ecclesiasticas quam Saeculares aeque cum alijs Vtibq peruenire, munera honoresque Nobilium gerere ualeant, omnibus denique immunitatibus ac Libertatibus gaudere ac libere uti possint. Quam Nobilitatem collatam armis Equestribus insigniendo, ipsi N. pro stemmate prout est depicta Equestrem galeatam Coronam struthionis tribus plumis seu calamis adaptatam in medio stapedem Lingua Patria strzemie nuncupatum in memoriam suae Virtutis ob stapedem suo Duci inhaerenti aduersa acie stridentibus undique armis ac Volantibus circumcirca sulphureis globis intrepide ministerio cum pugna mixto accomodatum, damus et conferimus. Quibus insignibus ipse et sui Posteri in omnibus Actibus more aliorum Nobilium publice priuatimque utentur. Quae omnia cum rata firmaque esse velimus, ideirco ad omnium Regni Nri. Magistratuum Officionum, ac Dignitariorum Nobiliumque

notitiam deducenda esse duximus, quemadmodum Prae:
fatum Illi omnesque legitime ab eo descendentes suc:
cessores non modo pro veris Nobilibus recipiant habe:
antque Nobilitati eorum nullo dicto vel facto detra:
hentes, verum etiam benevolentia et favore suo ipsos
prosequentur, virtuti eorum ut sua sit perfecta non
impedientes, quod omnes quidem Virtutis amatores
ac veri Nobiles sponte facturos non dubitamus
Siquis tamen existat cuiuscunque status Conditionis
aut Dignitatis ille fuerit, qui ipsi contumeliam
praefati Illius posterorumque eius Nobilitati ipsorum
obtrectare velit, ac eandem impugnare praesumpse:
rit. Eum poenis statuti eo Nomine sancitis subia:
cere volumus. In Quorum omnem fidem ac evidentius
Testimonium hasce manu nostra subscripsimus.
sigilloque Regni communiri fecimus. Datum in
Castris ad [illegible] metatis Praesentibus [illegible]

Aliud

Cum Regibus et Principibus maxime intersit, ne Viro:
rum Nobilium ac de et Republica benemeritorum
claritudo unquam obscuretur, quinimo ab omni casu
et interitu temporumque Iniuria, ac hominum ma:
levola obtrectatione vindicetur, proinde nos servi:
tiorum et Meritorum Rationem habentes, licet
ipsi Veri et genuini ex antiquo sint Nobiles
ut tamen tam Claris testatisque meritis Viros
clementia et gratia uberet nostra meritis com
pensatis quomodo circa Nos et Divum Antecesso:
rem Nostrum multa periculosa susceperint, ani:
mosa gesserint, gestaque feliciter consummaverint

exorbitam

si iniquo est illorum Nobilitatem redintegramus restauramus cuniq Nobilitatis abusus pervertsus tantum honestatis opus, in quo quis perseuerit de Iure censeatur dendebo:

Utrum Indigenatus tempore et praescriptione quaeri possit.

Pro

Indigenatus z tąd naziwany że ten ktoremu go pozwolą stawa się iako ieden Indigenitus Oyczyzny y Dziedzic swobod wszystkich i wolnosci tak osobie szlacheckiey iako y Dobrom iego Ziemskim służących. Co iz rzecz iest wielka, tedy do tak drogiego kleynotu niemoze nikt pracą, nie Iure albo za pieniądze przychodzić. Lecz iako do szlachectwa tak y do Indigenatu z znacznych ku Rzeczypospolitey zasług. Alioquin byłoby to pretia pecuniae non praemia virtutis y dlatego Constitutia 1607 sub titulo tęmuli, temi wyraznie opisuie słowy iz Indygenat napotym żadnemu pozwolony bydz nie ma, iedno azby na Seymikach po Woiewodztwach u szlachty o to starannie czynił y przez Posły zalecon był, a prosbe z osoba otrzymał. Ktoz moze bydz zalecony iesli nie pierwey w usłudze doznany, iawna u tey mierze Constitutia 1607 de Indigenatibus Ex meritis Indigenat pozwolony iest Pewnym Panom Wołoskim, Gdzie Constitutia tegoz Roku 1607 o tym specialiter uczyniona tak pisze, iz zalecone maiąc przeciwko Rzeczeypospolitey zasługi ich, y one nagradzaiąc za Indigeny ich do swobod przypuszczamy. A y Constitutia 1588 titulo Indigenatus Panow Batorych

tegosz meritorum respectu niewyrazila wsobie. Pozwolony y
Panom Bekieszom Indigenat Constitutione Anni 1593
z dzielnych y mężnych także posług na Woynach Rzeczy: pos:
politey oświadczonych, Constitutione Anni 1627 Nieboszczyk
Andrzey Batory lubo to krola świętey Pamięci Stefana
był Plemienik zadnak ex meritis in Rempublicam
za Indygenę przyjęty. Wtaz y z Panem Butlerem niedawnego
Seymu dla krwawych zasług postąpiono a mimo
to że Indigenat meritis in Remp: ma bydź dostąpiony
ale tez Iuramento Fidelitatis ma bydz obwarowany. Iak na
Pany Bekiesze Constitutia 1593 tak na Pana Batorego
y Pana Butlera ludzi wielkich y zacnych y doświadczonych
ta Powinność iest włożona. Iusz Constitutia 1633
y insze kogo to obowiązały powinności zaczym iest y wiadomo
czego wszytkiego iz niema tez cosię tylko samą dawnością
czasu, że przed Constitutią w Polszcze zasiadł broni. Gdy
za własnego Indygenę poczytany bydz niemoże, niemoże
nikt usu capere Praerogativam Libertatum, meritis non
praescriptione Praerogativae quaeruntur, na uspokoienie
tylko rzeczy Prywatnych y na uprzątnienie ludzkich
niesnasek, ne rerum Dominia in incerto essent. dawność
iest od Prawa pospolitego przeciw gnuśnym y swe
zaniedbałym leniwcom Induktowana. Ale swobod wolności
dawność żadna niedawa. A coby za korzyść cnoty
była, gdy ta ignavis co y Virtuosis swoboda służyła. Rownał
by się iusz stanem szlacheckim nierowny. Panoszył
by się międzyi zasłużonemi niezasłużony wyiechałby
nawet na okazyię albo na zaciąg. Usługi Rzeczy
pospolitey woienną, pozorem tylko nie affektem dobrym
stanoł by nieokazały, mieszał by się inter Equites in Equestris
szereg pewnieyszy nisz obronca Co o szlachectwie
opisano, tosz o Indigenacie powiedzieć się może pewni:

trowna

norum ut hac Dignitas quaestu pecunijs opibus tempora metiantur non enim opinione sed natura Nobilitas nititur takze y Indigenat.

Contra

Jako szlachectwo albo z Urodzenia albo z nadania idzie, takze y Indigenat zt[ą]d takze wiedzie Denomi: nacią swoię, ten tedy co przed Constitutią 1633 y dnia [illegible] 1607 dot[ą]d pacifice zasiedział, iusz takowy prawo rodzimie iest Indigenatus. Do y tu sie sam urodził, zpominowacił y potym wzrodził Dobr Ziemskich nabył, servitium Reipublicae odprawował, onera eius: dem rowno z drugimi ponosił, zaczym iz res eius Se: cunia liberi obsides sunt uxoe et pignori apud Rem: publicam amoris in Patriam fidesquaedam eri eis obsides sunt et pignora Reipublicae charitas Filiorum amiciores Parentes Reipublicae facit. Tedy nie potrzebuią zadnego Indigenatus Privilegiu ani Juramenti fideli: tatis wykonania. Statut Koronny titulo Confirmatio Jurium pisze. iz cum rebus tempora vetustatem adferunt, quae nu mero Annorum admirabiliores et sanctiores habentur taci ruszeni bydz niemogą, ktorych czas tak zastanały Swiatkiem iest ku Oyczyznie cale zupelney przystoy: nosci, Vetustatis probatio maxima probatio iusz tako: wych Oyczyzna ma za syny swoie Civem facit Origo Incolam Domicilium, daleko więcey ze Urodka Koron: nego Krol August iako publicus Parens adoptaverat in Civem et filium Patriae Privilegiem swoim, Indigenat mu pomieniony conserwowawszy, Funda: tores Regni nie wszyscy Polacy byli ale większą część przy chodniow co tu osiedli tedy tez zatym synowie ich

lubo pozni wnukowie dla nieotrzymania przez Przodka: Indygenatu pro Indigenis zwani bydz niemogli moder- nis, zakim takim podlegałby obowiązkom anie Obywa- tel y Szlachcic starozytny rzec same penitus uwa- zaiąc. Wszyscy zesteśmy swiata tego Cives et Incolae communis Patria totus hic Orbis, zkąd sokratev pytany Civis esset odpowiedział mundanus, munda- ni enim Cives sumus, et Vir Nobilis ubiq est Nobilis dlaczego usu Urbis priwowac kogo z klasy bydz coz nie ludzkiego, tym bowiem rozrywa się związek społeczności ludzkiey, gdzyz iz to chciało miec tak Prawo przy: naymniej w takiem razie to zachowac, co statut titulo Constitutia mowi, ze Statuta negotijs tantum praesenti: bus et futuris, non autem praeteritis Legem impo: nunt. Constitutio apponowano Ao 1598 o Zamoy: szczinskach sanctum mają nie o szlachcie Terrarum Regno communicatarum albo cum pactis foederatarum sama dawnosc Czasu iako iest swiadkiem dobrego zachowania, tak y przyczyną swobod przysłania Iako przez ten czas podeymował ciężary dla wolności tak tez do konca ma zostawac w tey godności. Nie tylko virtute Militari, ale tez Civili zwykł ony nabywac. kazdy y sam y Przodek iego proficit Patriae, ius... eandem in manu.

Tanti temporis spatium cum bona fide cum ... loco. Tituli est legitima praescriptio Constitutia 1633 titulo o dochodzeniu sprawiedliwości z Cudzoziemcow, ma tez w sobie wyrazne słowa. Cudzoziemcy ktory niemaią Indigenatu Dobra Ziemskie jakimkolwiek pra- wem trzymaią, jeśli ich według Prawa nieuprzeda- dzą, tedy się maią sprawowac o szkody iuxta Leges et

Consuetudi:

Consuetudines Regni z których słowo uważ że Prawo łaskawie:
się obchodzi z Cudzoziemcami niż powód następnie któremu
juz takdaleco pozwani sprawowac więcey niepowinni. Gdyż
iako szlachectwo raz kto wywiodszy drugi raz go wywodzić
niepowinien, tak y Indigenat zaszło komu sprawiwszy
y Dekret w tey mierze Trybunalski otrzymawszy drugi
raz się inszemu o to sprawowac niepowinien. Hostes
tantum non posse esse Cives, ale z Inszych Panstw zawią:
działemu przychodniowi czemu ma Ius Civitatis denegari.

13. Utrum Ordinatio Constitutione ratificata seruari debeat. uel non.

Pro

Wolny iest kozdemu Dobr y rzeczy swoich szafunek
zaczym nie przeciw Prawu niewyłłoczył, który mimo
przyrodzonego upodobawszy kogo inszego onego za swego
y Dobr swoich ordinowal successora. Pozwala tego słusz:
ność pozwala y Prawo pospolite. Prawo rawne iest Zygmun:
ta starego. Quia Iure Diuino et humano permissum
est hominibus disponere de rebus suis, pro eorum arbitrio
et voluntate, statuimus quod steriles homines omnia
bona sua possint alienare iuxta Voluntatem suam
słuszność zas. Albowiem wszyscy studio immortalitatis
tenemur. A iż in successionibus immortalitatem No:
minis acquirimus tedy słuszna rzecz aby kto ma swoie
nomen swoie Virtutibus iam perpetuatum, successione
etiam ordinata one aeternizowal. Co iż w Corce albo siostrze
lubo przyrodzonym Potomkom urodziano iednak tydzniowo
raze

92 Gdyz Mulier est Caput et finis familiæ, w inszy Dom prze:
chodzi, przystoyna rzecz zatym ut Familiæ nomen superesset
ze kto in Familiam et agnationem Dobra ordinuie sanie
chcąc azeby ex ea successionis serie quasi lumen de lumi:
ne accendentes godni zawsze successores nastepowali, nie:
tylko Bonorum ale y Virtutum wedle mego porządku, et
tanto genitum te genitore proba. Scilize statut Kazmie:
rzow; Fratribus (inquit) existentibus filiæ in hæreditate
non succedant sed dote contententur. Dosyć go zaczym sobie
mamy z tey samey tylko przyczyny ze dla zadzierzenia
Dobr y familiey excludował od Dziedziczenia Białogłowy;
sequitur ze y ordinacya z teyze racyey iz iest propter Conser:
vationem familiæ et Bonorum uczyniona, słusznie ma
byz trzymana, bo lubo to tegoz Kazmierza Prawo te
cautele przydało, si autem filios non habuerit sed filias,
tunc filiabus omnes possessiones cedunt Paternæ, wszakze
z tym warunkiem to mię natenczas chciało, iz stryiecznym
Braci tamze teraz z tych Dobr odkupu szacunkowego ado:
puscilo nie inszym pewnie respektem iedno ut Nomen
et Bona familiæ conservent. Zte ani ordinacyey ty:
łowey posądzenia byz trudnym rozumiem przez ktory
maiąc kto y syna a iednak hæredes ordinował y tak
synowi de Lumbis iako y ponim ad successionem wo:
cato Dobr ordinowanych wszelakiey alienacyey zabro:
nił. Albowiem ut quisq; legasset suæ Rei ita Ius esto
et sit Lex Voluntas eius, pogotowiu ze nie obcych ale
gentilitios w ktorych Ius familiæ conservari może, do
successyey ordinował; takich Ordinacey porządek
zda się ab ipso Numine descendere, Szalisz mienapi:
sano. Bonus relinquet hæredes filios et Nepotes et
custoditur iusto substantia Peccatoris ktora Ordina:
cya poniewasz nic inszego nie iest iedno Provisio

de melioři

de meliori haeredi, tedy warunek de non alienandis Bonis wniey ostrzeży y pilnie ma bydz zachowany, gdysz alias zeh aliena- tio niż iey niebyła Conservatio ale Distractio, azatym mala de haerede provisio, ktory bez dziedzictwa Dziedzicem nie może bydz własnym mianÿ. kto uważnie przedsię y uważy Historia Civitatis naydzie to w nich że non alio fine indu- cta tylko propter Conservationem bonorum. Należy bo na tym Rzeczypospolitey ne quisqm rebus suis male utatur, żeby familia niedlisobnaly przez stratę maiętnosci y słuz- ba zatym Rzeczey Pospolitey niegineła, a iako Dobr inad- ministrationem ex Historia podanych alienacyey y ucią- żenia Prawo broni, tak y Dobr ordenowanych zawiedze- nia słusznie niedopuszcza nawet y to Ordinacyey bu- rzyć niemoże, iż przy starszym synu Summam et bonorum ordinans collokował, Drugich synow ubezy miecze ponie- ważywszy zawsze multa Capita in uno Corpore byłyby monstro- sa, propter utilitatem Regiminis et unionis dobrze to Ordinans ordenował, gdysz communio parit discordiam, et nihil est tam magnum, quod Divisione non fit par- vum. Czego ponieważ Ordinacyey Lege publica sa stwier- dzone y Prawo pospolite sterilibus pozwoliło tego, że oni Compensuiąc commodi orbitatis suae, mogą y extraneum uczynić post se successora, multo magis de se bene meri- tum, gdysz to iest aequitatis przynamni moriendo bene- ficia illis rependere, a quibus viuendo acciperes. Tedy wznaszac ich niemoże nikt zgodno z Uszczerpkiem zna- cznym Iuris et Aequitatis, zgodno cum excessu contra Offici- um Pietatis, Parentum enim voluntates religiosissime sunt custodiendae, quas bonis haeredibus intellexisse pro Iure est. A zwłaszcza iż Oycie nietylko Dobra swe ordenowac, ale y synach ex Iure Patriae potestatis

exhaeredowac moze. Wszytkie Prawa nasze są ustanowione pro Libertate personarum, et pro Libertate Bonorum. Byłaby to servitus nie Libertas miec dobra wolne, a niemiec wolnej woli do szafunku, ich y rozrządzenia

Contra.

Jako Ordinacija sama, tak y Constitutia Ordinacią ztwierdzaiąca niemoze bydz za Prawo rozumiana. Gdysz Lex extendi debet in omnes, a tu do iedney tylko albo li drugiey wąze się Familiey, zaczym słusznieij nazwac Familią Privilegium, nizeli privans Lege, gdysz Prawo pospolite chce to miec aby siostry in defectu Braci dziedziczeły, oczym zawnij statut. si autem filios non habuerit sed Filias, tunc filiabus omnes successiones cedent Paternas, czego y drugi statut titulo Filiae quae haereditant potwierdza. Ordinacia zas tego miec niechce, owszem przeciw Prawu przyrodzonemu y pisanemu one excluduie, czym samym zostaua nie Constitutio ale Juris Publici destitutio. Przeto takowe Privilegium ktore tolit Legem communem nocivum e Reip: A zatym trzymane bydz niema, zwłaszcza iz przez Constitutią niewarowano, aby non obstante in Contrarium de successione statuto Ordinatia ta subsistere mogła, zkąd Legibus inter se conflictantibus to Prawo na placu zostac musi, ktore iest ad naturalem aequitatem stosownieysze, iako aby Corki po Oycu in decessu syna haereditowały, zwłasze iest fortior Dispositio Legis dispositione hominis, nemo id potest auferre, nec transferre quod Cui Lex scripta et Jus naturale defert. Jest to Lex iniusta ktora contra ordinem Naturae, ad iniuriam sanguinis dysponuie, rozrządzaiąc o rzeczach y Dobrach swoych po smierci ktorych iusz natyn czas przestanie bydz Panem. Itakowi

10. wszyscy ktorzy krwią brakuią swoią, zkąd są sie bydz Natura accusatores, et naturali dignitati inimici. Napisano Consideren Parentes qui et ipsi filij fuerunt, et eundem hereditatis honorem a suis Parentibus sperauerunt. W Prawie naszym y kiedym nie ordinacyjami ale merito sanguinis successiones parantur, naturą Iudice regulantur. Zaczym iako de Capite in Caput, de gradu in gradum expulsis Posterioribus a primis. Prawo pospolite kazdego wedle bliskosci iego do successyey wolnie. Tak ten przyrodzony porządek priuatnym nieporządkiem odmieniony, y przestymarzony bydz niemoze. Absurdum wielkie aby remotior admittatur proximior excludatur iz ex familiarum Dignitate Reipublicae authoritas consistit, niechciało tez Prawo aby kiedy Proximiores w bliskowaniu spadku Dobr kiedy mieli bydz pochybieni, ktorych iako krwi przyrodzoney maior luctus Defuncti spectat, ktorych po zeszłym Antecessorze onus subsequitur maius, aczemu in onere co maią bydz priuowani successionis honore y niesłuszna y nieprawna. Y prawdzie wolny iest tez kazdemu Dobr swoich szafunek ale ut non fraudet Iure propinquitatis gerere proximos. Kiegodzi sie bowiem y nieprzystoi in suum sanguinem iniurium esse Niezest to Libertas pro arbitrio uiuere, et quasi pro libitu statuere, suaq in Potestate esse, ale legibus obedire, te suaq ad normam et rationem Legum componere, cum eisdem Legibus uiuere nec easdem excutere, id demum Libertatis esse. kiezycem sie uczyliscy Prawem a swoboda: ini coztyto byłe za Prawo y co za swoboda, aby syn po Oycu Dobr Oyczystych dla Ordinacyey niemiał miec, Liberam dispositionem niemiał miec facultatem ich lundandi de se bene merentibus, z nich remunerandi, syn Oyca in ipso Ortu nabywa zaraz Ius et

96. et Nobilitatem Familiam pro unaq Persona censetur, y Oy:
cem Condominus Bonorum appellatur. Będąc tedy Condomi:
nus Czemu ma mieć tak facultatis minus, a Dobr Oyczystych
wolney nie miał mieć dispozycyi. Syn każdy iż iest necess
sarius haeres, et Pars Latiw bez Przyczyn so Prawie opisa:
nych wydziedziczony bydź nie może. Non negab że Steri:
libus Libera Rerum suarum dispositio, ale ta ta oto quaeds
ritur, żeby niebyło ad iniuriam proximiorum, hoc inhi:
betur. Coż ma ad Casum praesentem tak Statuto allegacia
gdysz Ordinans miał de tum. bio Potomstwa własnego
y lubby nie miał, izaliż insi Powinni y Pokrewni nie
są iego successores, y w takim razie sanguis extraneus
propero praeponi nie może, pogotowiu że to Prawo propter
Fiscum tylko było uchwalone, który święcie że iest zakoby
wiecus gdy się Ród y Plemię ex tie zurodło żeby post
Sterilem succedował, iako y teraz wedle Constitucyi 1588
Li o kadukach succeduie, bronił więc dla siebie Sterili
Bonorum Dispositionem. Co iż rzecz była ciężka znosić
tę niewolę Prawo nadawszy swobody Sterilibus Libera Bo:
norum Dispositio, nie iaż zatym haec Lex ita torqueri de:
bet, ut torqueat homines. Ad intellectum Iuris Stat. ta
hunc referenda. Niech kto chce y iako chce po Ordina:
ciey sądzi argumenta, ale iudicioseis każdy przyzna iż
kto nad Prawo pisane y przyrodzone ordinacyą stanowi
ferro uiam aperit, qui per Contraria tendit. Iezeli
Ordinacia iest de meliori haerede Ciwiria, a takosz
Ordinatione uocatus ma bydź pierwey melior przyznany
Sukcessya ustała per saltus niedzie ex Gradu tylko
Successibili ad succedendum admittunt, z kąd in Contra:
rium Ordinationes tendere frustra nituntur. Quae
enim à Maioribus proficiscunt, ea posteritati neces:
saria transmitti debent. Iuraq naturalia nullo Iure

Civili

Civili divini possunt. Co baczac niektorzy Ordinanci aby Or:
dinacią swoię bardziey utwierdzieli, Iurament de tenenda
Ordinatione na successora ułozyli, zeby zatym Ordynacia
ex Vi iuratoria robur swoy brala. ktorego alioquin de
Iure publico mieć niemogla, od ktorego Iuramentu tam-
quam praesentaneo filij consensu dopiero by Ordynacia
zostawała ktory Iurament aby syn był powinien wyko:
nać, neq in Foro Poli neq in Foro Fori obligatum co no:
mine baczę. Iuramentum enim quodvis aut voto spon:
tanee suscipitur aut in ... probationis dum a Iudice
defertur necessario exequitur. Z iakiegoz tedy Prawa
mogł Ordinans ten obowiązek przysięgi wkladać na
syna swego bez woli iego, gdyż Iuramentum est obliga:
tio animae, niemoze nikt nikogo na sumnieniu wiązać
tylko kazdy siebie z dobrowolnego swego pod Przysięgą
przyrzeczenia albo w dowodzie rzeczy skazanego poprzy
siezenia to samo iest Actus personalis ultra Personam
se non extendens, super servanda igitur alicuius volun:
tate voluntas prius non compulsiva alterius requiritur
Maiąc kto Ius naturale potius ad Civile postenais non nisi
ex ultronea Prioris renuntiatione obligatur. Więc przysięga
kazda nietylko ex Veritate ale tez ex Iustitia ma Con:
stare. sprawiedliwasz to była, aby kto za takim Iuramentem
Dobra te wedle Ordynacyey zostawił, po sobie innemu ktore
wedle biegu Natury deferentur ponim własnie Potomkowi
Przyrodzonemu. Niemnieysza y to ze tyn przysięgi obligi in
minorenni statu przez Oyca był włozony na syna, ktory
per aetatem iako tego affektowac niemogł, tak tez nie acce:
ptowawszy wykonać był niepowinien. Contra ordinem
Naturae est praeponere de rebus postquam earum desierit
esse Dominus. Gdyż to Ostatnia po smierci rzeczi

y Conservationem Bonorum Ordinacyami warowac, takei y Corka strzec moze tey Bonorum Conserwatiey iako y Ordinatus successor. Rychley ten Constitutiey Ordo byworowardo mi? ow co go sama krew przyrodzona Ordinuie, niewłasnie to iest Ordinacia ale raczey zalis Testament, to także effectus voluntatis suæ in tempus post mortem refert. Testamento successiones non deserviuntur, to ani takową Ordinacyą urządzenie Maiętnosci w swey ryrze zostawac by miało. Æquitatem æqualitatem inæqualitat et disumbiat, kto Ordinacią a nie prawo pospolite obserwonie, format alium Reip. statum, Leges arbitrio censet suo. Constitutia Ordinacyey pozwalaiąca była, y iest Ordinanti Lex permissiva, non autem succedenti imperativa. albowiem żadna wina na niego niezałozona choćby Ordinacyey niebrzymał Quod permissum est voluntarium quod iubetur necessarium. Słowa Constitutiey ze Ordinacya ma trwac wiecznemi czasy, niema żadny impulsivam de tenendo necessitatem, ale ad Conservationem Bonorum maią być referowane. Leges indigent viribus sunt in efficaces. Panstwa choc potężne wiecznie nie stoią. A cozby by to Ordinacia wiecznie trwac miała a co się tknie studium immortalitatis ktore iest pro æquitatis ratione położone w dobrym potomku, ta immortalitas Perpetuis et Conservatio Bonorum, ziscie się może ale w złym tyrannie y Filius a Patre degenerat, nec sama nepotum æquat Avos, y dlatego narzekał sobie niekiedy Pan on mądry mowiąc detestatus sum omnem Industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus haeredem post me quem ignoro utrum sapiens an stultus sit. et dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi et sollicitus fui. &c &c. Insza by to była gdyby

Dobra

Dobra takowe Rzeczypospolitey były zapisane, aby z nich bene merentibus benefacit. tym samym y ileby razow ex distributiua Justitia benemeritum possessorem przy pomienione Dobra były miały, tylekroc by dignum successorem dostały, a zatym uictam Nominis memoria byłaby zachowana y Potomkowi przyrodzonemu bene merenti tychze Dobr dostało by się zawsze, ktory alias mogł był zyc mizer. Przeto w tey mierze niemam co inszego powiedziec, iedno co iusz napisano. Quia nimia sollicitudine futurum successionis euentum inquirit Diuinam prouidentiam abnegare uidetur. Poeta choc poganin w swych wierszach napisał.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa mente premit Deus
Ridetque si mortalis ultra
Fas trepidat quod adest memento.
Componere aequus caetera fluminis ritu fluunt.

Wyrazniey to Polityk opisał mowiąc. *Mira familiis uices Initium fulgor exitus. Idem nobis idem posteris et ortus et occasus.* Aliae aliis diutius durant, idque forte sed priori familiae plus diei concessum est. Qui et uulgo modo Nobiles. modo in uulgo et tantum unusquisque labitur; quantum fuerit Nimis ergo solliciti proceres, qui res suas sensusque intorquent, ut Nominis et Domus suae aeternitati quouis nihilominus Vota necessaria consulat, sanctum equidem Familiae et famae studium, sanctius tamen eo consilia quibus impares sumus Caelo permittere. Frustra enim ne Gens tua olim pereat, id obruti sed id niti ne pereat in te aut ne ipse *sit Causa interitus.* Seneka pisząc *de Beneficijs. Peccat (inquit) qui confert Beneficium, et nescit in quem.* Z tych co Ordinacie lue stanowili Ludzie były wszystko urzędy y zacni będąc Boni ciues Reipublicae. rona rzecz ze tez każdy z nich Respublicae bene semper uoluit,

et Bona sua bono successori relinquit. Lecz uwodzili tesz to szczescie kiedy Ordinacia ktora, zeby w Potomnych czasiech nierzeczono kiedy ktoremu venienti in posterum ordinato successori, O Antiqua domus quam dispari Domino Dominaris. Coz mi za sprawiedliwosc y cza przystoyności w tych Ordynaciach, Brat z Bratem aequaliter filius est apud Patrem, a iednak z nim niema aequo Iure gaudere, gdzie z ono przyrodzone Prawo, quos aequaliter iunxit natura, eosdem iungat aequalis gratia. Zawsze tych stanowionych ordynacyi była y iest Lex abominanda, albowiem dum bene facit male facit, dum honorat onerat, dum largitur, furatur, et viventibus exitium et morientibus comparat supplicium. Dumque bona familias custodire se assimulat, Libertatem communem naturalem invadit. Takowe ordynacye y z nich expectativy zwykły przynosić Vota captandae mortis insidias morte. A zatym to niewiem czy to nie o nich napisano haereditas, ad quam festinatur principio in novissimo benedictione carebit. Co rzecz zawarowana Boze debent Leges omnes esse accomodatae ad Rempublicam, non autem Respublica ad Leges accomodanda est et Lex nullo privato Commodo sed pro Communi utilitate Civium esse debet conscripta. Ideo cessante ratione boni communis, et eius utilitate cessare Legem et cavere vi obligandi Legemque latam in Privatam utilitatem non esse Legem sed utilitatem.

Lex debet esse oboy communis et aequalis.

14 Utrum Bona Ordinata indebitari possunt.

Pro

Pro

Wszytkie Ordinacie iako to kazdy z Constitutiey ba-
czyc moze iednostainie y wyiaznie ostrzegli tego pilnie,
aby Dobra uel in toto uel in parte, prout ordinaue-
rit, niemogly bydz per haeredes etiam de lumbis eius
successores alienowane, a lubo dlugi oprawami uel
alio quouis titulo onerowane ten y takowy warunek
uchwala Seymowa iest stwierdzony. Zaczym co iest
publica Lege legatum, zaden tego dispensowac niemoze
a zatym ani dobr pomienionych onerowac. Iakoz to
iest rzecz sluszna zeby Bona tot sudoribus parata fa-
miliae posteris quibus haec natura uotoq debentur,
cale y nienaruszone zostawaly. Pak y opatrzny Agri-
cola serit Arbores, quae altero saeculo prosint a iako
Poeta mowi et seris factura nepotibus umbram
z kad y statut de fratribus Oycowskiego zbioru pil-
nie takimi przestrzega slowy. Attendas quod substan-
tiam Paternam & et quae in splendorem et augmen-
tum Domus illorum Parentum uirtutibus obsequiis
uel meritis collecta fuerunt & Diminuunt futurique
ne possint indebitare &c A poniewaz te dobra ad publi
cam familiae utilitatem sa ordinowane, tedy iuz nie-
moga iedno cum Consensu maiorum et seniorum
Domus eiusdem bydz zawiedzione. A to dla tego ne
diminuanth Vires eiusdem Familiae ktore consistunt
in Conseruatione Bonorum Ordinatorum. Przeto
quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet
alias bez nich alienare bona Familiae nic inszego

nieiest redno eandem exhaure familiam. Jeslize ex Jure Naturali capientes hæreditatem wedle statutu de annis discretionis niemogą swoich Dobr Dziedziczniych ~~[tak completum wedle statutu de annis discretionis niemogą swoich Dobr dziedzicznych]~~ posli completum wedle statutu ætatis swe [illegible] niedocjdą sine consensu amicorum consanguineorum alienować multominus ex ordinatione succedentes lubośy doskonałego wieku dosli iż Dobra ordinowane nie są ich własnie własne ale tych co z Ordinacyey post decessum są wołowani, w zawiedzeniu y obciążaniu Dobr tychże wolnieyssi bydz niemogą. Ani przyczyny ku zapisom przyjęte, do ucięzenia Dobr pomienionych Drogę wolną uslać mogą. Gdyż constitutie generalem casus excludowały wszytkie. Nihil autem excipitur dum omne dicitur. Albo casus causatas mogłyby ynsze subvertere Ordinationem totam.

Contra

Hiemasz tak scisłego y ciasnego Prawa ktoregoby mus y potrzeba gwałtowna nierozwiedła Tollitur omnis immunitas, ubi adest necessitas. Zkąd uważną ma nazwiska swego Deductią to słowo necesse zakoby in necesse esse kwoli czemu pospolicie mowiaią. Potrzeba pod prawem niespada, a drudzy potrzeba Prawo nierządzi. Jakosz y w Prawie pospolitym necessitas Legem non accipit sed dat. Przeto prawda iest że alienari, inalienabilia ordinatij indebitari non possunt. Ale na ten czas gdy ordinatus hæres in privatos sumptus minus necessarios multo magis in profusos chciałby ie zawodzić, Gdysz Ordinacia eo fine naybardziey ucięzenia Dobr tych zabroniła, aby kredytorom inym

co Pana.

co Pana Młodego opachnawszy, dodawac mu zwykli, zawarto drogę, y samego successora bydz hominem frugi, parta iż tueri nauczysa. Lecz nie iuż zatym idzie aby w nagłey y gwałtowney potrzebie Dobrami temi wspierac sie y za załogę Fortuny przygodą zeszłey na tychże Dobrach dłużyc sie nie nie godziło, gdyż niemogą bydz Bona nobiliora niż successoris osoba sama, dla niego bowiem Dobra są ordinowane, á resti dla niego to y dla potrzeby iego, bez ktorey upadlenia successor condignie stawe niemoże, zaczym gdy ordinatus hdres ma eam necessitatem iż Oyczyźnie służąc na woynach będąc, notabiliter per infortunium belli straci, y ex ordinarii prouentibus tak prętko ratowac sie niemoże, a interim potrzeba Oyczyzny y powinnosci iego instat, aby w zaczętym nieustawał zawodzie. Lubotez miałby sumptuosam [sumptuosam] Dignitatem ktoreyby non responderent Ordinarii Prouentus, a on iey nihilominus pro decore Patriae, et uocationis suae musiałby dosyć czynic, albo też znaczna iaka Clades Bonorum per incursionem hostilem, podczas a zatym uyma dochodow była, eo in passu rozumiemy iż Bona ordinata wygodnie indebitari mogą. Quae enim à fortuna prouenmint, iustam praestant Causam alienandi gdyż necessitas takowa iest fatalis. Fortuna autem et inuisibile bellum et quidem Actus qui prius sentitur quam sciatur. Nawet ani ten in fraudem agere creditur ktory niemaiąc zkąd stanowi swemu condignas facere expensas, naturali necessitate compulsus Dobra ordinowane indebituie. Insza to gdy kto prodigaliter zyiąc omnia euertit, a zaczym do ubostwa przychodzi, tako uego Necessitas culpabilis ponimasz sie conicit

sam w nię dobrowolnie, ÿ co w Casu super bona ordinata dlugije się niemoże, ÿowszem praesumitur iż co czym a nie: ma Ordinationem subuertendi czyni. Nakształtych trau: nszow Iustitia dawny fortel swoy wydala. Dignum est ut malemeriti egestate laborent, dosc warownie warowana iest immunitas Bonorum Reipublicae, a iednak statut Alexandrow przyÿdzie ÿ potrzebie następuiącey takiemi zulega slowy. Zkąd bona Regalia amplius non impi: gnorabunt neq donabunt, nisi pro Reip: necessitate, Dobra koscielne lubo są inalienabilia przecię z Konstytu: ciey 1588 liquido patet, iż ex causa necessitatis za: wiedzione bydz mogą. Bona Feudi te także ex Natura sui alienari nequeunt, nihilominus takową Naturę potrzeba mieni. Co ex diplomate Ducatus Prussiae z owych słow wybaczyi rzecz snadna gdzie mowi. Non debet quicquam ex terris, Ciuitatibus, Oppidis, Arcibus et Bonis praedictis uendere, Primum si ad hoc illum aut successores eius ingens urget necessitas, teneretur nobis tanquam Domini haereditarij ante omnia denuntiare, iest to tak ze sta: tut de fratribus Dobr Oycżystych rozeirwami broni, ale uidendum dla czego, iż plures (inquit) filij licenter et sine aliquo respectu substantiam Paternam sumptu prodigo effundunt. Wszakże ostrzega tamże necessita: tem Legalem przydawaiąc tę clausulę: Nisi forte Debi: torum onus per parentes Contractum illud exigeret Fortissimum tedy iest ad ingens necessitatis telum to impune rozpasiwa człowieka na człowieka, nawet ÿ międzÿ Synem a Oycem iakową snadz. Necessitas nie: kiedy Prawo podała iż in tempore eiusdem Necessi: tatis mianowicie naturalis głodu S. wolno bywało Oy: cu zaprzedawac syna własnego. Zkąd ordinatus habeas

odaie

będąc fatali necessitate compulsus, in bonis ordinatis bez
zawiedzenia Kredytorow swoich, wybornie dłużyć się może.
abias Contrarium asserentes musieliby y to wnieść absurdum
iż gdyby haeres ordinatus, od nieprzyiaciela był poimany
y na okupie osadzony, niemogłyby Dobra dla okupu iego
przez Ordynacyą iego bydź zawiedzione. Co iniquum bar:
dzo nietylko fatalis albo Naturalis ale y Legalis neces:
sitas może alienandi iustam constituere Causam, ktorą
Necessitatem Legalem tą bydź rozumieią quod a Legis dispo:
sitione causatur. Jako naprzykład Prawo Bratu siostrę po:
sażyć kazało, i nietylko bratu ale y Possessora wedle Con:
stitucyi 1588 wtey że powinności mieć chciało tosz Prawo
restitutionem dotis acceptae in Casu sterilis decessus wedle
statutu warowało. W takowym razie y dla takowey potrze:
by do indebitowania Dobr pomienionych, żadna Ordy:
nacia iustytutu czynić niemoże, bo y Dobra Rzeczy Pos:
politey, tuto są Juris Publici, a Reformationibus iednak
Regnalibus z tegoż Realis necessitas respectu wyięte bydź
niemogą. Albowiem Ordinatio privatam tylko respicit
utilitatem. Causa vero Dotis publicum, y tym samym
privatae publica antiferri debent iednak z tym dokładem
aby nie więcey tylko quantum Urgens necessitas exigit, tan:
tum alienetur. gdysz statut de fratribus tegosz przestrzegł
tenże przykazuiąc, et pecunia et venditione pignoribus
summam Debitorum non excedat. Mogą tedy in Casibus
praemissis bona ordinatae indebitari. Ani consensy
Przyiaciol na to potrzebne. W statucie de annis discre:
tionis w prawdzie Consensus za potrzebny iest położ:
ony, ale ratia tego, bo inaczey frugalitati et aetati
consultum bydź niemogło. W statucie de fratribus także
ostrzeżony, bo też tam Młodszych Braci praecavetur
indemnitas, ordinato zas perfectae aetatis haeredi eas

 solennitates adhibere niepotrzeba, poniewasz sui Iuris est, et totalium Bonorum ipse Dominus. A onych wszytkich qui ipsorum uocati Dominium non est de praesenti ale na ex-pectatywie kiedy in futuro zawisło, gdyby modernus haeres zszedł bez potomnie, natenczas dopiero oni pacificabuntur ea Conditione uocarent. Teraz zaden z nich ad Consilium ne accessisset antequam uocatus fuerit. etsi uultures sunt cadauer expectent. Aco sie tknie obiecticy iz ia ko Dobra koscielne y Rzeczypospolitej tak ordinata bona sine consensu, quorum interest zawiedzione bydz niemogą. Ta comparatio absolute impugnatur. Ubi adest superioritas ibi requirit authoritas. Lecz ordinatus haeres iz w Dobrach swoich superiorem ni recognoscit, tedy Consensowo niepotrzeba mu zadnych, insza iest facies bonorum Reipublicae ktore ex Iure diadematis nalezą ad Principem, nalezą y do Rzeczypospolitey ex Iure directo, dlaczego tak Principis authoritas, iako y ordinum consensus w alienacyey ich potrzebny. w Dobrach zas ordinowanych iz nikt cum haerede iuxta nie comparticypuie. Niepotrzeba tez owsza wola y Consens do indebitowania ich iedno samego Haeredis requiritur.

Utrum ex Contractu Monetae solutio Debiti in Specie fieri debeat an non?

Pro

Conwinkcy wszelakie ex Conventione Legem accipiunt.

Prawo

przeciwko tedy Contraktom mowic zakoby przeciwko Statutowi mowil. ktory sens warowal, ze Contra Inscriptiones nullus iam locus ad dicendum erit ullibus, nec quispiam Contrauersiam atq Contradictionem contra easdem instituet, sed duntaxat eisdem Inscriptionibus satisfacere, et easdem implere iuxta obligationem tenebitur. Przeto niepiezyckie inaczey iedno quo genere obligatus es, hoc quidem exolue. Brales Czerwonemi zlotemi zapisales temiz oddai, placze. alias cobyzbylo inszego, iedno fidem crediti fallere. Wszakze iuz y Statut Kazimirzow de moneta osadzil, ktorego taki contextus. Inter Creditores uero habentes Inscriptiones Supermediantes taliter est statutum, quod quilibet talium pecuniam sibi ante hanc dispositionem inscriptam iuxta Continentiam Literarum suarum exigat in Moneta in ipsa Inscriptione expressa. Co iest bardzo sluszna non enim debere quemquam ex beneficio damnum pati gdybysmy wskrzyni lezaly, tenze w zynek przynioslyby nam byli, gdyby Maiętnosc byl zanie kupiel, ktory zysk z niey by ponosl, y Intratę doroczną y Maiętnosc kupioną drozeyby przedal. gdysz za podniesieniem monety y Maiętnosci w cenę wiekszą idą, bo y wszytkie pretium rerum zleyze okazyey indies augeri et crescere na oko baczemy, miedz tedy brac za zloto od Dluznika takowego, ktory mi sziecie pieniedzy uziętych zaplatę eiusdem Materiae et ualoris eiusdem et ponderis atq in eodem Cursu zyseri zapisal się, zaden Creditor nie powinien. gdysz aliud pro alio inuito Creditore solui non potest. A pu gotowni zeby to alias niemaglo bydz

bez znaczney szkody Creditorowey. A Dłużnik płacząc Czerwonemi złotemi, żadney szkody ztąd nieponiesie własney, bo tylko zysk straci, ktoryby nie na swoich ale na kreditorowych zarobku mogł mieć Czerwonych złotych. Non ergo creditorem cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit. Natura est mutui ut in eadem specie et bonitate reddat. Ciężko periculum decrementi monetae, zostawałoby przy tym co pieniędzy pożyczył, gdyby na ten czas zapłaty nalorem decreverit, a czemu ex incremento Monety pożytek przy tymże zostawać niema. Pacta servari aequum est, et praestari speciem non aestimationem, zawsze się będzie zdało że minus solutum, gdy niebędzie eiusdem bonitatis solutio iako było Debitum.

Contra

Powszechny co iest wszytkiego świata zwyczay iż Una pecunia solvatur pro alia, dlatego iż iedne drugich exaequant walorem, także Czerwony złoty mienią za monetę iako y monetę za Czerwony złoty, ani tem zań więcey daie ani oto więcey bierze, iedno tylo iż Cursus obojga mieście. Zaczym w oddaniu pieniędzy nie materia ale valor spectari debet. Przeto dosyć ten kontraktowi czyni, ktory lubo nie Czerwonemi Złotemi ale inszemi zapłaci, ten eundem valorem płaci, a prawdzie y reddit idem. Lex solvit tantundem, wszakże reddere est rem pro re dare, alias szkoby zatym że dłużnik multo plus redderet quam acceperit. A iż teraz nie zdają tak nisko Czerwone złote, iako przedtym chodziły tedy

Debitor

Debitor niepowinien się wiączey iści, iedno zapłacić Valorē eum Czerwonych Złotych, ktory był tempore Contractus à nie ten ktory potym accessit. gdyż z Prawa z takimi nic zże więcey nie miestrzega, tylko nequid deperrat Creditori, insza gdyby deteriorarētur Moneta, w materia, forma, et pondere, poniewasz periculum zostawałoby circa Debitorem, niewiększe iednak tylko takie zoby musiał płacić aestimationem prioris monetā zwszmie Czerwonemi Złotemi na pierwsze gotowymi ale Monetą tenę pierwszych Czerwonych złotych rownaiącą. Pożyczy kto Łasztu Pszenice pod czas iey drogiey, oddadzą mu go nazad, chocz nie tak drogi więcey iednak nad Pszenicę wyimagać niemoże. a tako nad ualor pożyczonych Pieniędzy więcey kto wyjmuie niemoże tylko to minuta Pecunia iako szelągi pulgroszki non recipit aestimationem ale orty takze ugore w mogą a kiedyby tyż tylko pecunia pro alia deberet solui, ktora iest eiusdem ligae, ut puta Argentea uel Aurea musiałyby się wszytkie comertia na swiecie pomieszać, zawsze pieniądze za pieniądze idą, a zwłaszcza ktore recipiunt functionem, to iest similem utilitatem, tak zawsze dostanie Złota za srebro, iako y srebra za Złoto. una pecunia loco alterius subrogatur. Acz się tkwię statutu Kazimirza allegowanego sciendum skad urosł y iaco służy, bo ad Causam praesentem bynamniey nie należy. Był temporibus illis Officialista ieden, ktorego nad uczciwo iego szlacheckie y Piorunem przezywano tą bil pulgroszki iż przysada w nich się znaydowała, pozwany oto umknoł iednak Iudicatus od niego

ze Pulgroszki Pioronkami zwano, za oney przysady ogło:
szeniem niechcieli. Creditorowie od swych Dłużnikow
brac Pioraszkow pomienionych w zapłacie, Długu
nazad choc w Zapisach wyraźne były summy w Pie:
niądzach pożyczane. że one Pulgroszki pod publiczną
wyszły były Cechą, aby nikt nomine publico niebył
zawiedziony, Authorem facti pokarawszy, statutem
nakazano, aby z Creditorow każdy maiąc dług sobie,
in mediantibus zapisany, nie inaczey go wyciągał
iedno wedle Continentiam Literarum suarum. Cosz tedy
z tąd za sequella aby Pieniądze in specie połozone, iak
kie były wyrażone żadney sequelle niemasz a zwłasz:
cza że tym statut praesentia tylko wiąże nie futura y:
owszem Conclusio statuti dalsza zdasię rozkazywac
brac iedną monetę za drugą, gdy in futurum praecepit.
Deinceps vero non nisi minuta pecunia vel simpliciter
marca moneta et Numeri Polonicalium inter Cre:
ditores inscribantur et in minuta pecunia quae sunt
debita exigantur et solvantur, a to y Constitutia 1623
o monecie podobney ma w tey mierze walorem non ve:
ro Materia odmienia. Paragraf ponieważ wiele Oby:
watelow tamecznych w grodach albo Ziemstwach swych
podług zapisow summy pewne roznym osobam poło:
żyły. Przeto Creditorowie odbierac ie tak powinni
iako szły na ten czas pieniądze, kiedy ie kładziono.
A zgoła solutione eius, quod debetur tollit omnem
obligationem, kiedy kto zapłaci tylo ile pożyczał
więcey iuż nie powinien, opisano y napisano iaki
ma bydz usus pecuniae. Pierwszy ten ut quis eam

non acquirat unde non debet. drugi ut accipiat unde debet. a ostatni ut expendat prout debet, zaczym Dwa Tysiące dawszy Złotych w iednym Tysiącu Czerwonych złotych wziąć za dwa cztery, iusz to nie usus ale abusus. Quo in passu przysłoby y o onych nieco powiedać co Dicc... clausam Arca pecuniam habent, ale iuz non quadrat to Quastiey teraznieyszey, przeto z okazyey tey trahtatu wyzey pisanego niektorym tylko podaię observantia.

16 De Moneta

Moneta podobno nie od słowa Łacinskiego moneo nazwana, iż monet y napomina zeby fałszu winney tak in metallo iako et pondere zadnego niebyło. Zkąd monetarij zwykli na monecie effigiare osobę Krolewską A w inszych Panstwach swiętego iakiego in Testimonium ueritatis Monety, iż iest prawdziwa pondere et materia, zaczym kto materią monety mięsza, albo sume monetę lzeyszą pod przystoyną iey wagą czyni, albo ią iako czerwone złote Talery pułtalerki obstrzyga albo też na pozłacza dealbacie powlacza, y one scienter udawa, gdyż falsitas monetae in falsificando adulterando, tondendo, et expendendo consistit. Ten y takowy wzwysz pomieniony Monety monita niechowa ale prawdziwey Monety Falsator iest, szkodca Rzeczypospolitey oszukawca ludzi, bo daie malum pro bono biorąc dobro zaliho, czym samym z dobrego mienia Ludzie zdziera, a utraty y upadu gotowego ich nabawia Dlaczegoz tesz z takiemi surowiey ma z niemi

zbrodniami Prawo postępuie, bo in eo Crimine naprzod każdy może bydz Delatorem Constitutione Anni 1603 sit perhibente Statut Zygmunta Starego o Falszywym kowaniu monety uczyniony, deklaruiący, aby nie tylko szlachcic ale y Plebeiæ Conditionis człowiek Delatorem bydz mogł. Druga że Delator succumbens niebywa karany pœna talionis. Bo lubo Constitutie 1505 y 1588 o rzeczach ktore sie podciwości dotykaią in Criminalibus na potwarnych pœnam talionis ustanowiły iednak tych Constitutiy authoritas in privatorum quidem accusationibus iest ważna, lecz in publicis zakotu usurpowana niebywa. gdy de Crimine Læsæ Maiestatis Constitutia 1588 traktuie specialiter tamo na szlachcica y Plebeiusza succumbentem w dowodzie Delatorem pœnam talionis stanowi, o Monecie zas przyrzec statut dawny y Constitutie o niey przebiegac wszytkie, żadney w teymie zmianki uczynioney nikt nie znaydzie, y owszem statut expresse tymi ią wykluczował słowy. Bona eius confiscabunt quæ ad præcludendam viam calumniis nemini conferemus. Jesliże tym sposobem præclusa via calumniis to y talionis, bo talio Calumniæ filia, tak ostro w tey zbrodni postępowało Prawo pospolite, że y nie uczynionemu noluit compati, dum noluit nocivum pati; acz niektorzy z Constitutiey 1611 talionem vindicare posse twierdzą, przez ktorą iż medietas confiscatorum Bonorum Delatori deferowana tym samym præclusa olim Calumniis, via est reclusa, a zatym relaxowany statut iuż z tąd rozumieią, a z relaxowaną przedtym wedle

statutu

statutu de moneta ad praesentiam (requirit) nostram ex offi:
cio nostro takowych sprzyjnego, gdzie Instigatora tam:
quam Actorem publicum necessitas officij excusabat, teraz
iz ad instantiam Delatoris, y daią muzato confisca:
tam medietatem, iuz nie iest pradelusa na calumnias
Azatym iako slusznie ma uwndecari. Cowieksza Crimen
to socium Criminis do swiadectwa przeciw obwinio:
nemu przypuszcza. Oczym statut Zygmuntow Etsi
convinci poterit per duos testes Nobiles, in simili Cri:
mine falsae Monetae deprehensos et condemnatos, ac
ultimo supplicio affectos, qui Confessi sint illum reu
eius criminis esse, toz w Constituciey 1607 ponowiono
tymi slowy. A ktorych iusz conwlat z Confessyey pe:
imanijch przeciwko y tym takisz Proces bydz ma.
Co iak niebespieczna baczye kazdy moze, albowiem dolor
magnus gaudet in multos sua facta mitti sey non
solum patuisse poena. Powola drugi y niewinnego
byle mogł przyimm albo ze zley tonu wybrnac albo
nie sam zginac, naostatek poena falsi karany byua
convictus y nadto Dobra iego confiscuią wszytkie,
oczym tenze statut y Constitutia 1632 wyrazniey
pisze, tacy karani bydz maią poena Infamiae et con:
fiscatione Bonorum, z ktorey ostrosci Prawa osadzic
snadnie iakowe to iest Crimen monety falszowania
ex magnitudine enim poenae enormitas Criminis
aestimatur. bo zewsz y co pradzey wordekowane byto
Forum permixtum naznaczone, tak seym iako Trybunal,
w statucie accusatus (inquit) ad praesentiam nostram
w Constituciey zas 1607 aci ktorym sie intentowane .

1.24 actie seymowe na pierwszym seymie, a Trybunalskie na Trybunale effekt swoy brac maią. Millesimi autem sexcentesimi Undecimi post Cuius expeditionem conseruatur Terminus in Sna septimana na Trybunał albo do nas, mimo to w takowym obwinięniu tormentiy y mękami na szlachcica tak wiele swodo uprzywilegowanym prawdy dochodzą, czego w zadnych inszych by nayprostszych Criminałach, chyba pozdięciu charakteru per conuictionem szlacheckiego męczynia, ale więc z swiadectw y scrutinium Dowod albo odwod zkazuią. Sawne o tych mękach Zygmuntowego statutu słowa. Atz in illa confessione perseuerauerint et morte sua confirmauerint tosię Constituciey 1607 o ktorych iuz constat z Confessyey Poimanych przeciwko y tym takisz Proces ma bydz ktory proceder maią bydz napotym w takim razie uzurpowany z Pralatu de Tormentis wybaczyc snadnie. Nadesyc natym ale tez dowod Criminału pomienionego, za ktorym tak wielka pilna idzie, strata szyie y Maiętnosci na dwoch tylko swiadkach w swiadectwie zasadzony a odwod zas z Osminastu swiadkow z Pięciudziesiąt y Czterech wybranych na seymie ukazowano ze to wielka Legis inaequalitas ze iuz ta Lex expirowała bo y temporalis była. Yze per Legem posteriorem abolita mianowicie przez Constitutią 1607 et 1611 w ktorych opisano ze Scrutinia y Inquisitie uprzedzac maią. Czym samym do statutu de uero notato et culpato et innocentiam, quam eo testium numero acsi Nobilitatem

suam

suam probaturus esset Prawo powróciło. Przydano y to że zaś
nie Quaestiami ani fortunis. Prawo szlachcica convictum
mieć chciało, ale iako hominem liberum vocat testium
libera- gdyż czemu Inquisitią w tym Urzędzie iei cu:
ius Iurisdictione Bona inculpati consistunt. Consti:
tutia 1611 wywodzić nakazała, y nie u dwuch świad:
ków Depositiach ale w dwunastu zupełne świadectwo
Constitutia 1588 założyła. Alias iesli dwaj wedle
statutu konwinkowac by mieli, na coby się Scrutinium
przydało? Wygadzało w tym Prawo honorowi szlache:
ckiemu aby ieśliby kiedy był szlachcic w tey mierze
z takich Depositiy accusowany oduolał się y zwo:
ził na samtrzeci swoie świadki godne, Ludzie szla:
checkie, świadomych życia y spraw iego. Jakosz po:
dobienstwo tego iest wielkie gdysz Prawo pospolite
Ter de Crimine convictum ter notatum pro Infami
reputuie. A wedle statutu de Moneta za dwuch świad:
ków świadectwy męka y colem wyświadczenia mialby
szlachcic zaraz zginąć wielka by była iniquitas inno:
centiaej. expressio opponebak in contrarium że statut
de moneta y owszem iest reassumowany. Bo Consti:
tucia 1607 pomieniona tak mowi, iż statut Zygmun:
ta starego o fałszywym kowaniu Monety declaru:
iemy. &c a daley dowod albo evasia kamu przydzie
cum Testibus nakazana bydz nia, wiatu statutu
Inquisitie albo Scrutinia z Constitutiey służące
statum Iudicij et statuti nieodmienny, ale zeby
z nich lepiey Informatum Iudicium bydz mogło,
przez Constitutią są pozwolone. Y prawda iest

że aż ter convictus et ter notatus szlachcic pro Infami dopiero reputatur. Ale to trzyma Prawo de delictis privatis, non de publicis et de testimonijs Plebeiorum non vero Nobilium, bo y wzmianie Regestr Maleficiorum y wtym zaraz de moneta statuie Plebeiorum testimonium tak nisko kładzie, choćby go i tym depositie swe zapieczętowali, żednak z nich żadnego ustępu obwinionemu do odwodu czynić niechce. Zagniewane jeszcze y wtym Prawo baczyć każdy może, że przy odwodzie choćby iednego świadka niedostawało pro Convicto chce mieć accusatum, et semel purgatum ad alteram non admittit purgationem. przeciwne innym w tey mierze statutom, które tylko ter Convicto odwodu broni. które si vel unius testis testimonio deficerent. (iako w prawie stoi) aby damnum passo refundere nakazuie, czemu dziwować się nie trzeba że się ~~tak~~ gorąco Prawo zato uymuie że tak ostro postępuie y surowie karze w Criminale, bo takim w którym in omnes peccatur, rigor pro aequitate habetur, o pieniądze go idzie, temi człowiek stoi, pecunia est vita hominis et fideiussor futurae necessitatis, qui pecuniam habet omnia habet, kto ich niema mortuus inter Vivos obambulat. Czerwony złoty iacinią zwany w Prawie solidus, czyli stąd że ma bydź solidus et integer, nullaque parte diminutus, iusto et integro pondere percussus, czyli że w ludziach solidam operationem czyni. Aurum est sol terrestris aurum conciliat aurum.

Quisquis habet superos moratur et Astra.

Captivosq[ue] tenet sub ditione Dei.

Ztąd słusznie sam na wszytkim ginie, który drugich także fałszywą monetą gubi na wszytkim. A nietylko ex praemissis Criminatu tego kto reus zostawa, ale y ten, co prywatną monetą choć dobrą kuie y one szczen:ter udawa. Prywatnemu bowiem ea quae sunt Iuris publici, bez Consensu Krolewskiego y Ordinum Re:gni competere niemogą, y kiedyby każdy monetował, valor monety zatym by variaretur. Zawsze było y iest de Iure Regio Ius monetandi, ztąd pospolicie Cenwo:ny Złoty albo Portugał lubtez Duplon Talery zowią Łacinnicy Numisma Caesaris Aureum est. Numisma Dei homo est in solidis Caesar videtur in hominibus Deus agnoscitur; zaczem w Ewangeliy mamy ostendite mihi numisma census. Jesli tedy monety y Numisma:tis taka iest iako sie wypisała natura, widziez zatym iz zaden prywatny prywatnie iey choc dobrey kuc niemoże. Wyiąwszy zeby Przywilejem komu to speci:aliter nadano było, albo potrzeba iaka gdyby Krol Monety nawtarczyc niemogł, zwyczay ten gdzie wpro:wadziła. A także przeciw Ius publicum uważaiąc nie:zdasie rzecz podobna, aby y Przywiley iaki Prywatne:mu u tey mierze służący miał in toto Constituere Ius monetandi, gdyż ea quae competunt Principi, nikomu inszemu iedno także ut Principi albo ia:kiemu Xiążęciu lubo Miastu Populum subditum ha:benti niemogą bydz pozwolone. Obie to Ius exigendi vectigalia et Ius cudendi Monetam samemu Kro:

teraźniejsza a nie priwatnemu podlega Prawu. Dlatego Statut wszytkie priwatne choc dobre menice y z Priwileiami ich poznosił nadaniami. Lex (inquit) Ivris Principis est omnium et Dominus Casimirus olim Rex Poloniae Antecessor Noster ipsis concesserit. f. w Statucie Zygmuntowym 1543 Sua vero maiestas vel ex Iure Regni ipsam facultatem cudendi Monetam non nisi de Consensu et Decreto Senatus sui habet. Ita hac facultate maiorem et ampliorem facultatem alijs concedere iuste non potuit neq illi eam sibi usurpare possent cum id non solum Iuribus Regni, sed etiam superioritati Regiae repugnaret. Constitutiai Anni 1601. Aby wszytkie menice ktore Ludzie priwatni po roznych Miastach y miasteczkach in suum commodum mieli, ex nunc były zniesione warowano. Moneta tedy ze iest ustanowiona pro bono Communitatis, za tego tez ma bydz bita od ktorego iest regenda Communitas, iednak acz Ius monetandi należy osobie krolewskiey, wszakze Cenę y walorem monety stanowić nienależy. Dowod tego y z Statutu Sigismundi zwysz mianowanego ale osobliwie y Władisławowego, nunquam absq Consilio suasu Consensu animadvertentia speciali Praelatorum Baronum Regni Nostri monetam cudere faciemus, Sigismundi autem Augusti, quod monetam praeter Consensum Comitiorum iuxta Iura eo Nomine conscripta non cudemus, coby w tym było trudno rozumieć inaczey, iedno to iz moneta iest srodek iakis miedzy ludzmi do zamiany Dobr za nie wszelakich wynaleziony, omnes enim res in Proportione et

nervus

et mensura, quia pecunia in res alias omnes converti potest
Co iż wszystko zachodzi bo wszyscy w tym ustawnie są
frymarku Dobra za pieniądze pieniądze zas na Dobra
zamieniaiąc, wszystkich tez ma bydz o tym uspolna
namowa, Et postanowienie, przy Panu zwierzchnosc
y sprawa iey ma zostawac, ktorą cenę monety seym
wprawdzie ustawi, ale wprzod zawsze pretium rei
hominum mensurat indigentia. Takową monetę
lubo dobrą iednak iż od Prywatnego bita adulterano
et falsificano niewiem zeby miał bydz poena ordinaria
karany, gdysz tu non laeditur Maiestas, iednak iako
szkodca ludzi na Dobrach swoich per Confiscationem
ich słusznieby poenowany bydz miał. Z temi tesz
ktorzy falszywą monetę expendują nictius Prawo
postępuie a zwłaszcza Maiętnemi Confiscatione
tylko bonorum ich karząc, y ieśli ieszcze niewiado:
mie zeby zła moneta była, te uczynili, albo ią odko:
go inszego mieli, y zaco uzięli; extraordinarie nanich
advertitur. Takosz ktosię przypatrzy statut ad rigo:
rem praescriptum tylko tych wiąże, coby Monetę
kowali, et fallam (inquit) Monetam cudisse aut au:
xilium patrocinium ad illam cudendam praestitisse,
onych zas co expendują confiscare apud quemcunque
in una Marca duo grossi falsi fuerint reperti
ipse cuius Marca fuerit Marcam perdet, onychze
pieniędzy ktore udaią za biorem karząc. Kiedy to:
rzy rozumieią iż na małe uszkodzenie mała tesz
iest ustanowiona wina lecz na większe ordinaria

p.tria. Czego dochodząc z tego statutu apud quem sex grossi falsa moneta in una Maria inventi fuerint takiwe kwiata priores Conclusiones punitum, wo czym Reformatiey Krolewskiey dosięgaią. Poniewasz napisano iż Caput, vita, et salus eius in gratia nostra Regia, wszakże y te Conclusiones priores referuią a drudzy ad poenas Mincarum w statucie desuper sancitarum, iakosz mniey grzeszą expendentes, boć niefalszowali azatym winy fals szatorow niezarobili; z tey pieniężney quaestiey podaie się druga Quaestia, iesliże y owi co Monetę podwyższaią y drożey udaią, pod obowiązek statutu pomienionego podpadaią albo nie, Constitutie 1578 1611 1620 1623 iedne takowych do win pienieżnych winszey drugich u priwatią pernięzky y zabierani towarow karzą, alec to czynią Panstwa Księżnicie y Krolestwa y angustia Reip. dla gwaltowney iakiey potrzeby Rzeczypospolitey, ze de pondere et Moneta bonitate niecoiimuią Metallo adulterato, a iednak pristino valore retento. Ile bowiem de pristina bonitate et pondere detrahitur, tylko skarbowi cedit, ktorym sposobem zwyki z Długow wychodzi y Rzeczpospolitą exonerowac. Wszakże Politik ieden Hiszpan Joannes Mariana pisze, ze takowa licentia adulterandi Moneta ma cum Necessitate finiri, y zeby Monetę brano quam innoxit Necessitas po ustaniu potrzeby continuo antiquetur, pro illa bona fide Possessoribus Legitima et vetus praeponatur. gdzie przytacza licienniku iednego przykład temi słowy deerat in stipendium Pecunia solvere obsidionem turpe erat et grave

perseveraret

perseuerare difficile. Pecuniam consignauit, Aurei Nummi ualore qua arte ex eis angustijs euasit. Vrbe subdita Victor Coriaceos nummos aureis totidem donauit. Nad potrzebę Rzeczypospolitey gdyby odmiana mienniczna bydź miała, zaraz za nią te nastąpuią incommoda. Naprzod wszytkich kupi y żyznosci samey drogość większa, ucisk zatym między ludźmi, taniacia rzeczy przedanych, wzgarda ich, handlow przeszkoda, ujma ztąd dochodow priwatnych y publicznych, Rzemieślnikow y ludu zniszczenie pospolitego. Plebs quod nimio moneta aucta fallitur, Imagine falsa amplius se possidere putat quam habet.

17 Vtrum Banniti uel Criminabilis et flagitiosi Nobilis Occisum Caput sit uindicabile uel non.

Pro

Niebierze się ani ujmuie Prawo zato gdy kto Bannita albo inszego Criminabilem zbrodnia szlachcica zabiie. Nihil enim Reip: interest, si pereat noxa. Seymowe y Tribunalskie wyroki znaydowały zawsze Bannitorum Capita być inuindicabilia, nie z inszego pewnie respektu, iedno z tego ut mali perterrentur [et terror Iudiciarę] abstineantque

homines à delictis et contemptu Iuris. Jakosz tak iuz
prawa nasze zpowszedniały y w taką zmienę przyszły,
ze Infamią nizacz sobie waząc, a Banitią familiare fa-
ctum Towarzystwa przygodę bydz mianuią. Przysięgę zaś
formam Iuris przezywaią. Trzeba tedy noxendi licenti-
am obroci, ne malitia malis sit tuerca, lubo to przyna-
tne Bannita zabóystwo zdasię bydz zakies contra Le-
gem peccatum. Uważaiże in omni Republica bene
ordinata zawsze admittunt peccata, ut evitentur alia,
zeby Contempt Prawa pospolitego y zwierzchosci nie
miał rozwodu, ale y owszem był wykorzeniony prze-
glada tego Prawo, choc zabił Prawem przekonany,
Albowiem w takim zaboiu vindicta contempti Iu-
ris iest odprawiona, y sprawiedliwosci executia wy-
konana. Y dlasz Iustitia nic inszego nie iest iedno
peccati ultio et vindicta, delicti medecina, hone-
statis disciplina, w prawdzie generalnym Prawem
non occides, przykazono, nocivum tamen occidere
rzeczono. Przeto kto zabił Bannita sic peccavit
ut semper excusari possit. Bo wielkiey ważci od sa-
mego Prawa Iure vincenti et lasso datum est occi-
dendi Ius offensorem tanqm ministro Legis, ut fa-
ciat ibi Iustitiam, y ztąd Remissa bywa w Ban-
nitiey pisana pro executione ubi Bannitus in
persona sua deprehendi poterit. Ktorego Bannita
gdy Iuris vitor gdzie przyscignie, a on się opporo-
wac będzie, interim w takim razie Bannit zabi-
ty zostanie, izaliz zatym Iuris vitor będzie Pra

wym

rzem pospolitym zawiedziony, że Executia na Bannitę wszystkie czyniącym zaboy wykonany. Bannit każdy iż za bannitią traci zaraz libertatem, Civitatem, Familiam, et Legis protectionem, tedy dlatego Bannit Caput non habet, aestimationem suę za Bannitią iego zostawa Zona iako zaraz Vidua, Synowie iak Orphani, sam alienatur ab amicis, alioquin szłaby Complicitas na nich, y tak we wszytko ogołocony zostawa traditus hostium arbitrio atque voluntati, gdy tedy zabity iako zabitego bronić ktorego Prawo niechciało w niczym ochronić. Quod Lex permittit nemo defendere potest, pisze Ustawa Rzymski, Cuius bona ex edicto possidentur, huius omnis fama et aestimatio simul possidetur. De quo Libelli in Locis celeberrimis proponuntur, huic ne perire quidem tacite vel obscure conceditur. Kto straci uczciwe mnieyszą ze życie. Qui enim perdit quod e maius, perdit quod e minus. Tenże Tullius Krasoniowa Rzymski mowi. De quo homine Praeconis vox pronuntiat, huic acerbissima vivo videntique funus inducitur, si funus id habendum sit, quo nec amici conveniunt ad exequias cohonestandas, sed bonorum emptores et creditores ut Carnifices ad reliquias vitae dilacerandas. Będąc tedy Iure vincens Possessor famae et bonorum Iure victi, sequitur quod et vitae. Ani to iuż może, że o małą rzecz był Banitowany non attenditur magnitudo Causae, sed contemptus Iuris, daleko więcey że ten Bannit nieraz był Bannit. Quasie cum approbatione Bannitionum nieraz na nim otrzymane, y co wielsza był proscripta

Bannitione gravatus, a takowe Bannitia wedle Constitutiey in perpetuas sie Bannitiones obraca. Contamnowal on to wszystko, zkad magis elongatus est à protectione Legis qui pluries Bannitus, quam qui semel, Manifesta Contumacia transit in nomen delicti, et delicta gemi: nata efficiunt Capitalia ob mali iterationem, cre scentiq; malitia pogotowiu innetcrata crescit et pœna. Statut koronny de Homicidio winę na Mezoboyce sta: nowiąc zakazy za zaboystwo popadac miał ostrzega zas iaz, ze w takim razie tylko służyc będzie. Quod dum Homo parem sibi Militem occiderit, iako y Constitutia 1588 o Summie Szlachecka obostrza sie, zkad na tego co poimał iz wolnego sobie poimał, y więzil. Lecz Bannit niemaiąc paritatem Civis zazywota zakonu niamiec in vindicatione sui paritatem pœnas. Przez Constitu tią 1588 na Mezoboyce wina zaboru postanowiona iest Wieza ktorą winą tez Constitutia nazwala byc pœnam publicam, damnum ktore Rzeczpospolita po: nosi ex amisso et occiso Regni Cive. Ale Bannit iz był proscriptus de Regno et Dominijs eidem subie: ctis, iako iuz niebył Reip: Civis, tak tez in amissio: ne eius nullum Reip: damnum. a zatym nulla debetur pœna publica. y gdy nie idzie o głowę tego pœna Civilis, niema też ani Criminales przeciw Bannitom, omnes Leges insurgunt Suraq armant uniuersa. Dlaczego Prawo pospolite ruszac sie szla: chcie z slawostami na nich każe, iak na iakiego przeciw Nieprzyiacielowi postronnemu ruszenie pospolite

Sub pœna

sub pœnis de expeditione bellica sanitis, nie z inszego
pewnie respectu, iedno dla zguby y zniszczenia ich
Constitutia 1609. o Ludziach swawolnych Bannita
za Violatora prawa y pokoiu pospolitego a zatym pro
Hoste Patriæ sądzi, y declaruie. Gdy tedy Lex eis bel:
lum inducere ktosz ponich uzięc może słusznie de
iure arma defensionis, gdysz ubi est permissa offensa
ibi uetita defensa, et quem Lex uulnerauit, nemo sa:
nare potest. Za zywota swego teni Bannit mogł od kaz:
dego impune offendi. Czynił li by był o krzywdę swoię
chocby go było y naiechano poraniono wybrano był
by że niema Locum standi u kazdego sądu, repulsus.
Bannitus enim ubiq repellitur, ut Contumatia ui:
tium reprimatur. A po śmierci żadnego ma bydź tenze
Bannit większy ceny y powagi, niz był za zywota
Bannita kazdego tu Calamitas subsequitur. A prosecutio:
ne iniuriarum remouetur, à Dispositione Bonorum
arcetur, à capessendis excluditur. Viro bonæ famæ
non comparificatur, uiuus impune pulsatur, sine pœ:
na occiditur, interfectus non uindicatur, zakonnym swo:
uwoleni nie umierają, ulecznie se Leges. Y dalszey
Bannitow zabiegaiąc licentiey, takli chamulec kłada
ci bowiem Bannici będąc z Honorow y Dobr wyzuci
rerum nouandarum cupidine, atq odio præsentium,
spe melioris fortunæ naywięk. zymi turbatorami Rze:
czeypospolitey bywaią, wzgłędem czego Constitutia 1621.
Bannitos ktoryby beneficia Iuris publici nie służyły
znosić kazała, Bannitum tym mailum Passionis in:
fligitur, ob malum actionis, by Prawa lekce nieważyli

niewazono by ich tez tak nisko y podlo. A ze Szweicitor zabil necessitate non voluntate peccavit, zaden mu urzad zdolac nie mogl, aliaq ratione per Iustitiam castigari non poterat. W sprawiedliwosci ossykacby byl musial w swoiey. Vindicta haec est necessitas filia eius pars Iustitiae, albowiem przez nię reparatur iniuria laeso et satisfactio exhibetur. Kiedyby tak o Bannita, iako o nieBannita rozwazono miala by być rozpoznawano, ossety dignitatis niewolnym cum Bonis. A cozby byla za rerum differentia, co zaro: znosc miedzy zlym a dobrym, pocciwym a mniey przystoynym. Iuste a Lege deseritur; qui Legem deseruit iniuste. Prawa y zwierzchosci on znacnie: chcial, y Prawo go tez teraz znac niechce. In contu matiam byl Bannit niewda iak, ale ktoz z inney ultro do Prawa kiedy stanie nigdy nie stanie. Kazdy mavult Iudicio abesse quam saluti deesse. Dosyc na tym ze contumax pro convicto et confesso habetur. Insanabilis tedy Iustitia quoquo modo deiet Ban: nitu tego zabitego malitia operiosiorem flagitabat medicinam, niedziwowac przeto ze zabity bedzie omni: no irrivindicabilis, Cum perditis enim perdite agen: dum extremisque morbis extrema remedia adhiben: da. A ieśli Bannit lubo Bannitia pro re Civili byl uwiazany, irrivindicabilis zostawa, daleko wiecey szlachcic zbrodzien zabity, ze byl Criminabilis ma zostawac irrivindicabilis, gdysz samo Prawo

niewinnosciu

wznowicie Constitutiā 1623 hamuiąc y okracaiąc domową swawolą dośc ostrą y surową nà takich wy: dala sententią. Iż ktoby takowego zabił, ma mu to impune cedere, y słusznie zaiste, albowiem Gwałci: ćieli Legum, Patriae, et pacis publicae uiolatori, quae potest afferri Lex iniusta. Nastepca był Zupierzica in diuturna licentia et iniuria quasi in Iure et aequo nitebatur, za Prawo to sobie maiąc, gdy co ko: mu wydarł, a wydarte chwilę uiec trzymał, iuz sie był wzyczaił bezprawia ludzkie rozabiory, uciśnie: nia, gwałty, mordy, naiazdy, iuz sie był w szlachtę wgryzł, zaymował, brał, gdzie chciał, tam sue włości granice zamierzał. gdzie co komu zaiechał wziął y posiadł. Tullius po podobnym razie takowego zbrodnia homicidia słusznie bydz ukazuie mo: wiąc: occidite eum cui nulla Lex erit nullum Ci: uile Ius, nulli possessionum termini, cuius mortis sedetis ultores, cuius uitam si nolestis per uos restitui posse, noletis. takowy zbrodzien ex Vita Infami był ipso facto Infamis tactus, y lubo dotąd żadnu Protestatiey zadna actia niezaszła, ani con: uictia, signum est potentiae non innocentiae. Kongo miał pozywać kto dosyc ze on niepozywał pro fa: ma Criminatione sui, takie Protestatie ktorą za proclamatie, bo przeznie Acta loquunt wszystkie, ze był zbrodzien, zkąd sie Comprobationes non tenent uita conuincit unum quemque prius à uita sua quàm de accusatione esse damnatum. Stabit sub.

titulo Wagi rawnie moni Tales inter suos pares ut In: famiae habeant. Jesli byl z takich postepkow Infamis inuindicabile uulnus esse prouidendum. A za tym iako ma pro impari paritas pariter windicari. Kiedy by miało bydz nefas sceleratos Cives interfici, musiałyby y same Magistratus pro nefarijs habeni, bronięce wykonaniemia zbrodniow. Czego Prawa same pozwa: laią. Nobis gladium ab ipsis porrigi Legibus, et ho: minem pestiferum ac impium ex hominum com: munitate exterminandum. Dawna jest to Reguła Pra: wna qui sine Lege peccat sine Lege perit, y lepiey zi kazdy takowy zaloczkolwiek zginie niz zyw zosta: nie, ne alios inficiat cum ipse emendari n possit. nec posse pinguiorem Deo uictimam mactari, quam sceleratum. Za takiemi bez karj zaborami coercetur audacia, praecidetur nocendi facultas uindicabitur contemptus Iuris.

Contra

Do iakiego to iusz bespieczenstwa zbrodnie przez niekarz przyszly, ze y mezoboyca gdy kogo zabiie za: trzasnąwszy na zabitego Bannitią Ius putat cum crimen occidere. Przec tego nicht niemoze ze byly niekiedy wyroki takowe, ktoremi znaydowano Bannitorum Capita inuindicabilia. Lecz iako Leges pro ratione temporum variantur tak: tez y decreta takie pro ratione temporis Cri: minis et personae ferebant. Katenczas gdy

Bannitorum

Bannitorum grassabatur audacia, lenioribus autē 129
medijs et remedijs in Officio pacati Ciues zatrzymani
bydz niemogli, ad reprimendam uim eorum Seymy
y Trybunały eam acritudinem Cauteriorem że Ban:
nici byli inuindicabiles stanowily. Teraz gdy ta:
kowych Bannitow, y Insultu od nich niemasz,
a ta Correctionis malorum medicina, in uend:
num taklalece uersa, że ludzie ijs ducti praiu:
dicatis, zuchwaliwszy się na zdrowia cudze, onych
licenter zabijaią, iusz takowe praiudicata aby
niebyły powodem dalszey licentiey, amplius uige:
re niemaią. Alioquin gdyby to in sequellam mia:
lo cedere perpetuam, że raz drugi albo trzeci osą:
dzono bydz inuindicabile Banniti Caput, igitur
wolno ich zawsze impune zabijac. Przezto samo
conuentirent Iura pacatis, Iusq datum esset sce:
leri. Dlatego nigmy postanowione Prawa Urzedij
Leges Magistratusq ordinowane. Ne sui quisque
doloris uindex existat, sin Iniuria iniurijs
ulciscentur erit Iniuriarum et Malorum per:
petua Materia. Bo tak ieden drugiego znosic
będzie, zabiiam y mordam konca niebedzie. Constitu:
tia 1623 wydala była surowy Dekret na Confede:
raty y swawolniki Domowe. Iz ktoby takowego
zabil ma bydz impunis y rzeczy u zabitego suc:
cedowac dobra. Wszakze Lex fuit hac temporis

non hominis, y takowey uchwały niechciało mieć
Prawo wieczney, ale tylko doczesney, y to tylko na
tych się sciągaiących, ktorych swawola ku zachamo-
waniu lenioribus medijs et remedijs niebyłaby
podobna, y kiedy nastąpieli tegoby potrzebował ut
ipsorum vis vi repellatur. Constitutia tedy tako-
wa y z takowemi Conditiami uchwalona, raczey
ad defensionem od Insultow swawolnikow, ani-
zeli ad offensionem onych zwłaszcza nietumultu-
iących uczyniona była, gdysz y wyuzdanych swa-
wolnikow niechciała penitus gubić, y tracić, de-
tylko perire volentes, et pœnitere nolentes, z kąd
iesli Prawo tak ostrozną Medyczny receptę na
złych napisało, a iako Bannitum impune homi-
cidium pozwolić miało. Non enim iisdem omnes
morbis laborant, neq omnes iisdem curantur reme-
dijs. Niekazda Bannitia z Uporu y z Zniewagi
Prawa pospolitego pochodzi, siła ich niedostatek
przyczyni, przed ktorym nietylko Bannitia ale y
samo niebo trudno wyiedzie z Domu. Pisza ze
Lex Pædagogus noster. Przeto wyiezdzaia na Prawo
pospolite, a odaczemy pisza y statuta y Constitutie
komu Przywiley y Passport wolny na wolne
rozlewanie y przelanie krwie ludzkiey. Niedale-
ko chodząc Constitutia 1537 (ze iniszych Praw
nieuspomnie) secunda post Lætare na Convocatiey

Generalny

Generalnÿ uchwalona ÿ per oblatam podana, a potÿm iustÿ:
mi stwierdzona prze zadny krzÿwdÿ według myśli
swey abÿ niedochodził, iakosz zatym zaboyca Banni:
tow, iezeze zabiłem Bannita Iure, ktoremu Prawo za:
kazuie postępowac sobie, non Iure homini hominie
prodigi non utendum, ÿ coto ktos powiedział ze
Bannitÿ Homicidium lubocby niebyło per se lauda:
bile, przecie iednak ma bydz tollerabile, nie iest to
głos humanitatis ale raczey atrocitatis, seneca pi:
sze Homo sacra res, homo iam per lusum occidit,
izalisz człowiek ktorÿ iest Possessio Dei, w iedney
powadze ÿ cenie iako zwierz dziki w Puszczÿ ubi:
tÿ ÿ zostawac ma ktorego czasem windykuie Pan, ÿ
Prawo, a o człowieka zabitego nia bydz nie Prawo
pogotowiu, ze Vindicta humana zwlaszcza prÿ:
wata była, iest zawsze Deo exosa. Legibus aduersa
Iniuria et malorum materia, perpetua ciuilita:
tis Infamia, exercitium crudelitatis, ultoris ipsiq
ultio praecipatium. Iest to tak ze Bannita wsią:
zÿc poimac na Vrząd do więzienia oddac uszcze:
dzieniu Locum standi tenic ÿ onego w sprawach iego
trudnic wolno, ale go zabiiac niewolno. Bannitu
offendi posse, occidi non posse. Insza gdyby był
o zbrodnią taka bannidowanÿ ktoregoby Delictū
było morte dignum. atque mogło by bydz lubo
non laudabile poniekąd excusabile, Zaboycÿ Pa:
tratum Homicidium. Ale Bannit o Dług był

Bannitem pecunia autem debitae bona debitori non corpus obnoxium esse. Quid enim de rebus ad pretium humani Corporis conferri potest. Jakosz zabity nawzdy inwindicabilis, poniewasz o Dlug baniowany niebył in vita punibilis. Constitutia 1564. tytulo Dekret na Sądy nowo przeszłe distinctią Bannitiey czyni, Civilem iedne, drugą tydz Criminalem, takiemi opisał ktorey. Et nihilominus starosta masie starac iakoby takiego wywolanca poimał, i wsadził, ktorego gardło in gratia Hostra. A to się ma rozumiec in Bannitionibus Criminalibus, a in Civilibus wedlug statutu dawnego y Processu Juris opisanego, z ktorey distinctiey liquido patet, ze utroq; modo Bannity zabity bydz impune niemoze albowiem o Bannitią Civiliter obtrzymany Constitutia 1588. titulo o Imaniu wywolancow, Bannita tylko imac kaze na urząd do Wieze podac, y tam go trzymac ad satisfactionem. Criminaliter zas Bannitum iako o zbieranie Woyska, swawolne kupamie chodzenie gwaltow y krzywd w Dobrach czynienie, z Rzeznice zabicie, albo zranienie, executiey Urzędowey uzruszenie, in gratia Principis Prawo takowego zostawnie iuxta Maiestatis Regiae notum, per Regiam Magestatem puniendum, zaczym iesligo Urząd niemogł tracic iedno z Informatiey Krolewskiey, dalisz Privatnym wieczey zeydzie się niz Urzędowi, gdysz privato non

datur

datur maior potestas quam Legi publicae. pogotowiu ze ten co zabił Bannita ulciscendi potius libidine quam amore Iustitiae onego zabił, tentanda prius remedia, quam sanguinis poena, ubi Iustitiae locus est, non est necessaria fortitudo, et Correctio, tolleranda non interfectio, extrema primo nemo tentabit loco, każdey sententiey executio debet esse Conformis sententiae sententia była Bannitio, poena ordinaria, qua consulitur ut Iure vinceribi satisfiat z Dobr y osoby Bannita zatrzymaney tak długo azby się Iurivinceenti dosyć stało. Iestze to Conformiss Bannitiey sententiae executio zaboiem Bannita y krwią przelaną iego dług sobie płacić, albo y nie płacić ale długu na Dobrach Zabitego postarzmu nic, y onego stracić. Niema bydz poena maior delicto, adsit regula peccati quae poenas irroget aequas. Poena delicto commensurari debet. Prawo pospolite lubo to o wielkie wyzey mianowane zbrodnie Criminaliter Bannicwanych niezaraz Criminali adducit supplicio, ale z niemi iuxta quantitatem excessus pierwey z Bannita stanęło supplicowanizeli onym supplicium y co większa ... Prawo nie z Infamiey albo z Bannitiey in Contumaciam otrzymaney czyni criminaliter Bannitum Serwum poena, ale gdyby się to ex scrutinijs pokazało iawnie y umyślnie zabił, ze Bannit bez tego wywodu y Dowodu mniey paticząc na ...

w Constitutiey 1588 pisane, że ci są tylko proscripti et Banniti, którzy legitime condemnati. Reatus Proscriptum facit non Condemnatio, nemo moralis ignorans nulliq debet esse damnosa ignorantia, nemo ex Contumacia est reus, niesłuszna y nieprzystoyna aby Contumacia miała komu iść in Crimen werti, gdyż Condemnatia wszelka ex criminis probati unoscitam sed Contumacia poenam continet. Abowiem non quod nocens sit, sed quia contumax damnat et Lex scientem voluit obligari non ignorantem ignorans non delinquit. Prawda iest Bannitq ubiq repellit ale dlatego aby Contumaciae vitium reprimatur, a nie dlatego ut impune occidat. y to poważnemu Bannitowi Bannitio non tollit auxilium defensionis, Actor tylko Bannit repellit bo niema tantam necessitatem agendi, zała ma Reus necessitatem se defendendi. Constitutia 1627 lubo to podczas Rzeczypospolitey niebezpieczney a iednak tylko Infames et Bannitos którzyby beneficia Juris publici niesłużyły, gubić y tracić nakazała, wszakże tym respectem, żeby pod Rzpolite wszenie motus nieczynieli. Jeśliże Magistratus mieli taką na Bannity y Infames limitatam potestatem, izaliż privatus będzie mogł mieć absolutam facultatem na nich, przeto per figuram Judicii a per Crimen homicidij dochodzić tego trzeba, non enim exemplis, sed legibus iudicandum

nequid

nec quid actum fuerit, sed quid agi debeat spectandū, 135
per eadem Banniti non solvitur Debitum, nec lassus
restaurat honor. A kiedy kto niesłusznie y niewin:
nie bedzie Bannionany, słusznasz bedzie sententia
ze zabity niema bydz iednak taki windikowany, była:
byto Crudelis sententia et cruenta medicina, poyoto:
wiu ze Bannitia nomen e calamitatis, n turpitu:
dinis, y nic inszego Bannitia iedno Bonorum ictio
seu de Bonis eiectio, non autem de urba expulsio.
Bannit iest rowny Excommunicato, iakoby extra Com:
munionem posito, et a gremio Ecclesiae separato ho:
minumq commertio priuato. ktora Casus y wina
medicinalis e non mortalis poena. Insza recz iest
Infamia et Conuictione Reatus otrzymana, insz
taka poena iest iako anathema, aeterna mortis
damnatio, Zaden Bannit non mutat statum qui
in his tribus consistit Libertate, Ciuitate, Familia,
sed Conditionem, albowiem tez urzedy ktore trzymał
przy Bannitiey zostaią. Pasz Dignitas Senatoria.
tosz szlachectwo, tisz Domu iego y familiey Po:
winowactwo, priuata duntaxat Iura amittit,
ze go imac y zatrzymac wolno, alioquin latius
pateret effectus quam Causa. Quae sunt Iuris Ciui:
lis non capiunt Banniti, quae uero sunt Iuris
gentium habent, sus perdunt tantum Iura Ban:
niti: non uero abrumpunt. y lubo były Bannin:
tie na nim approbowane, przez to status tylko

130v ad satisfactionem Iurauncenti praestandam był obowiązany, a nie żadną paenam supplicij podany. Nie zabieraé go tedy było priuatnie, a zwłaszcza o Dług y krzywdę tak małą Baniowanego, gdyż res omnes semper sunt et fuerunt personis inferiores. Pogotowiu że Bannitia iest Conditionis, Banniti quaedam tantum diminutio, diminutus autem censetur in parte aliqua reseruatus, nie tedyż omni Iure spectatus, czemu miał bydz uitâ priuatus. Daleki więcey że tak morderśko y tyrańsko zniesiony, iniuriam uindicta superauit, nec hostem quidem non modo Bannitum insidiose aggredi licitum unquam fuerit, samo homicidium et usurpata per Priuatum gladij Iurisdictio, iako iest publicum crimen tak tez publica animaduersione plectendum. Inaczey gdyby się to dziać miało, przyszłoby na ono co do Sędziów rzeczono. Cum in sententijs ferendis nocentibus remissionem paratis, improborum studia ad peccandum excitatis. Kto tego Banniiy sam Criminosi zaboycą uczynił, y przełożył nad nim Sędzią, kto go postanowił Executorem. homicida ê, qui nullâ Lege nullo mandato Legis hominem necat, nulla Lex imperat Crimen, nietrudno zaboycy o zarzuty y Protestatie, wszytko to Criminationes conquisitae, ktore testimonia Vitae refutantur. Ale kto kiedy z Zaboiu tak wychodzi Crimen Criminatione diluendo et non

et â innocentia illud

et non innocentia illud purgando, kto do tych pozy:
wal Protestacyi, non potest reus decerni, quem nul:
lus accusat. Crimina probata tandem non vero
accusata reum faciunt. Jako ex Excusatione ne:
mo statim innocens, tak tez ex accusatione ne:
mo subito reus. Convictus tylko et confessus dam:
nnatur, non qui accusatur. Wszytkie Prawa ad
salutem et quietem Civium sa postanowione.
Co za securitas zdrowia ludzkiego bedzie, gdy karz
w zaboycach nie bedzie, ex licentia impunibili,
magna audacia ad maiora patranda dabitur
libertas, przydzie na to, ze dum Leges silent nequi:
bunt peccata silere, malitiis nonce indulgendum
contra spontrum auxilium ferendum. Alioquin
przyidzie do Tumultow, do ruchow, do msci:
wych y wzaiemnych zaborow, iesliz przeciwko
takowym Mezoboycom in Legibus et Magistra:
tibus nullum fuerit relictum auxilium, nec
singulis concedendum, quod per Magistratus
publice fieri possit et debeat.

18. Utrum Sub Conditione ad Secunda Vota non transeundi Adultalitas Inscripta per recitatio:

 nem Matrimonij desertetur.

Pro

Będąc każdy moderator rerum suarum et arbiter, pewna rzecz, że też według tej wolności y swobody Bonorum et personarum powszechnej, wybornie każdy może rebus suis imponere legem et Conditionem którą chce y jako mu się podoba. Zatym jako wolno było Mężowi na Dobrach swojch gratuitum beneficium Żonie swej collokować, y dożywocie stanowić, gdyż in cuius potestate fuit Dispositionem aliquam conscribere, in eiusdem quoque facultate eandem limitare, ad eum finem et usum prout Voluerit. Zkąd dożywocie pod Conditią zapisane za niedotrzymaniem Conditiej, y stanu odmienieniem słusznie ma bydź zniesione, ani zapis takowy jest przeciw Prawu, gdyż stimulum Conditionis praefatae, non tantum esse poenam secundarum Nuptiarum, quam potius Provisionem factam in favorem liberorum. Przeto dalece idzie o powtórzone Małżeństwo y pokaranie iego, jako raczej idzie o dobra ne damnum proprietatis patiantur pozostałe Potomstwo, y żeby bona à Patre profecta ipsis conserventur. Pospolicie bowiem Żony pozostałe novis Maritis nubentes, non solum res Liberorum, sed etiam vitam addicere zwykły, novae nuptae et Bona et animum ipsum Maritis addicunt, et per secunda Vota excorianto

priores Liberos, aby Tedy Dzieci porostałe Bona Pa:
terna habeant, y żeby Oyczyzna Paterno labore
× non sustentent, słusznie zapis takowy iako pro
Conservatione Bonorum Familiae, iest uczyniony,
y Conditia w nim secundum votum zabraniaiąca
nie iest Iuri Divino contraria, albowiem Która
tali ratione nititur, gdyż à voto nostro zawsze iest
alienissimum propriis Liberis existentibus, Bona
ad alios distrahi, in favorem Liberorum principaliter
et proprie est iadiecta talis Conditio, mera est De:
fensio et auxilium Liberorum, à quibus iniuriam
repellit Pater, non è poena Sed merum interesse
Liberorum, quod mulier tenetur Liberis restituere,
w Prawie naszym Koronnym iżaliż poena Intem:
perantium nuptiarum in favorem takze Libero:
rum nie iest Constituta gdy wedle Constituticy
1588 lubo to Panie urzenne tak są w oprawach
swoich uprzywileiowane, że podczas żywota żadną miarą
z Possessiey ich niemogą bydz ruszone, a iednak
Która z nich która za którego Męża idzie, tym
samym zaraz natychmiast zostaie, y Possessią opra:
wy swoiey traci, zawsze secundae Nuptiae bywa:
ią odiosae, et poenales Albowiem binuba defun:
cti Mariti memoriam, et Liberorum prioris matri:
moniy charitatem negligit, affectionem y debitam
non servat, y co większa priorem iakoby thorum
maculat, czym samym Liberos exhonorat. Przeto
ta licentia renubendi, Prawem powszechnym

bywała, ut prioris matrimonij Liberis consulatur, a quibus plerumq mutato concubitu Parentes depravant, prælatis Filijs posterioris Copulæ, neglectis autem his, qui ex priori progeniti sunt. A dlatego nicz iest przystoyna, aby ludzie rozumnemi będąc, Zwierzętam bezrozumnym niedali wprzod przed sobą w zachowaniu strzemięzliwosci, o ktorych Naturaliste piszą, iż się znayduią między niemi takowe, nawet y między Ptastwem, ze raz owdowiawszy dozywotnie tak zostawaią, ani się więcey łączą, ani parzą, ani towarzyszą. Historyey wspominaią dotąd Waleryey niejakiey Messalorum siostry chwalebny respons, ktora pytana czemu by in flore ætatis będąc post amissum Servium Virum et Maritum suum znowu za Mąz nieszła. Odpowiedziała, semper sibi Servium vivere, owszem dla detestantur secundæ nuptiæ non quia bonæ non sint, sed quia honestas præferenda, quæ utilior est Reipublicæ quam multiplicatio Populi ex corruptis moribus procedens, nec puniuntur quia nubunt, sed quia contra bonos mores non servant religionem et honestatem primo Viro. Daleko więcey iesli to festinanter czynią idąc za mąz intra Annum luctus, takowa kazda Zona, iako ingrata et offendens animam defuncti słusznie ma odpadac od Dozywocia cum conditione zapisanego. servandam igitur ab uxore Viduitatem Chceli przy zapisanym zostawac dozywociu

Kurwstwo

Nie iestem niewiadomym wielkoryych in Contrarium Judicatorum. Lecz Legibus non similitudinibus Judicandum. Aco sie tknie Consensu iakby przez Męza umieraiącego na poważenie Małżenstwa uczynione: go niemogł tiez tey Conditiey renuncyować, ktora in fauorem Liberorum była inducta. Conditio non eius fuit sed illorum, a tesz niczym tego niedowodzi Nunquam autem censetur renunciatum Juri nisi sit expresse actum. Quod enim Lege datur non nisi per Legem aufertur, et Conditio à Lege imposita ab homine relaxari nequit. Opiekunowie także niemieli facultatem renunciandi Privilegio, quod Pupillis competit. Władza ich bowiem in recta administratione zawisła non in mala.

Contra

Powszechne to iest Legistow wszytkich rozumienie iż Voluntas hominis cum dispositione Legis se conformare debet. ktora Conformatia natym zawisła aby iako Leges ipsa Lasionem prohibent oem, tak Dispositie, Zapisy, Conditie, z woli disponuiącego pochodzące, aby także nullius lasiua stanowione były. Zaczym lubo każdemu wolna iest Dispositia Dobr swoich wedlug upodobania swego, iednak iesli kogo wiąza, raze, y ciemie, albo w stanie iego albo w swobodzie albo w estimatiey dobry albo w dostatku mieniu, iuż tak Dispositia y Conditia iako lasiua azatym in conformis Reipu lasionem arcenti. y Prawa miejsca miec niemoze, gdysz bezprawie tu

gieniu ciężni. Oczym y Statut nasz koronny wyraźnie
prze mowiąc. Inscriptiones, si quae essent, quae com:
munem honestatem laederent, non recipiemus, nec te:
nebimus. Tenże na drugim mieyscu veniri debent
litera Inscriptionum, et quae licite iuste legitime
inscripta sint, aut contra, cognoscantur et decernat.
Conditio przeto dożywocia opposita z tego tylko sa:
mego respectu od Dożywocia ma odpadać Żona po:
została, gdyby renuberet, niemoże bydź ullatenus
legalis, tako oi ratione Iuris reprobata, et lassiua,
albowiem mimo to że conditia takowa nihil boni
in se continet, ale też adversatur publico bono, y
impedimentum iest boni publici, ktore chce mieć
libertatem in Votis matrimonialibus et Reipu:
liberis repleri hominibus, ac incrementum eius
frequentia Connubiorum promovere. Czyniłaby Conditia
takowa między Dziecmi a Matki nienawiść, y za:
zarte odia, officia pietatis mutuae zniesłaby prętko,
sprawowałaby praesumptionem Maternae fraudis
in Liberos, a contra mores bonos przeciw naturze
Macierzyń: kiey indici niemoże, gdyż by tak ex
praesumptione wszytkie poczciwe Białogłowy pier:
wey ostrażz rzeczy, niż osąd przychodzili. A nietylko
w Dobrach, ale y w Honorze szwank by odno:
siły. Izaliż kiedy Matka może zapomnieć Dzie:
ci swoich, albo niewięcey im pożytku y ozdoby
przyczyni domowey z powtornego zacnego iakie
go Małżeństwa, niż szkody albo utraty nabawi,
niemoga inaczey iedno takowe Conditie Iure imposs:

sibiles

biles bydz rozumiane. Stante enim Iure eoq inviolato inaczey iedno z uszczerbkiem Prawa zostawac niemogą. Prawo mowi non est vota matrimoniorum placitis et arbitrio alieno alliganda. Conditia zas precz Prawu serius opiewa, piszac: poydziesli za mąz Dozywocie ma traci. A iakosz Matrimonium cum sit Iuris naturalis, moze Constitutione humanâ prohiberi, zwyczayne w prawie pospolitym Conditie Legalitatis sud authoritatem słusznie poniosą. Lecz niezwy: czayne, iako Illegales Conditiones zadney wagi nie: maią. sublatâ pænâ secundo Iubentium. Wszakzy Prawo swięte iawnie mowi, Mulier viro Mortuo nubat in Domino. Zaczym Leges contra Ius Divi: num inductæ, nullius sunt momenti, et quod licite fit, nullam pœnam meretur. Fortior igitur est Dispositio Legis, dispositione hominis. Non negatur ze bywaly de non nubendo takie warunki, lecz kiedy z nich rosla consuetudo, alumna inhonestatis, po: tym desuetudo, przyniosszy wsze mores wprowadzila tez insze Leges, nie było to in potestate Viri mutas Coniugi imponere Legem, niezezwalala na to Condo: mina Bonorum et Socia utriusq fortunæ bedac. niemogla iedno æquali Conditione z Mezem sgani. Wiec pospolicie causa non expressa conditionem non statuit, Oyciec gdy wydziedziczy Syna Causas exhæ: reditationis inducit iustas, Lege expressas, a Masz gdy Zonę z iey Dozywotniego Prawa przez Conditią wyrzuca, co wzdy ma za impulsivam causam rzy: ki to Stonowi iego inconueniens nowtorzyla Małzen:

stwa czyli dehonestowiła Familią tego przez to, poszedszy
także za zacney Familiey Człowieka, dotego Zapis iest
in realia et bonorum ipsum uczyniony, a ma się ex:
tendowac ad personalia et Libertatem status, co za
podobieństwo nigdy in rebus pensatur, non autem se:
clusione Libertatis aestimatur. Co większa primaria każda
indignos pospolicie wiąże, tor y Conditio takowa no:
tam Indignitatis, a zatym ignominia et inhonesta:
tis zanosząca, iako Laesiva, et infamatoria Legitimi
Iuris, effectum operari niemoże. Jeśliż o całość Dobr
Dozywotnich idzie, zaliż w tymże Zapisie Dozywo:
tnim mało warunku, że po śmierci Domini Adoni:
talitialis, Dobra ponieważ tak totaliter; et inte:
gra wrocic się do Potomka Mężowego maią, iako ie
in suae inferentia et qualitati obeymuie. Kiedy to
tak będzie że favore Liberorum communiter talis
fit Conditio, ne Bona ipsorum Dilapidentur. Ale
iż z pierwszego Męża iuż nulli extant liberi, tedy Liberis
prioribus non existentibus libera transitio ad secunda
vota Zonie zostaie, albowiem cessante causa impedi:
menti cessat et impedimentum interdictum powtor:
nego Małżenstwa, Consultum liberis chcąno, ne ex
binubio damnum rerum patiantur, gdy potom:
stwa nie stawa, quorum favore ta stanęła Conditia,
to iuż Legis cessat dispositio causa cessante, â Cau:
sa enim finali debet regulari dispositio. Zkąd
sequitur że in casu non super existentium Libero:
rum, licet renupserit nie może stringi apposita
Conditione. Nam sublatâ Causâ tollitur Effectus

iam enim non minuantur Liberi quorum inducta fa:
vore Conditio. Daleko więcey że z wtorym Mężem
żadnych Dzieci nie ma, obawiać się nie trzeba aby co
miała transferre ad Liberos secundi Matrimonij, poga:
tomu że Dożywocie ma tylko in specificatis bonis nie
na Dobrach wszytkich, y Cordi iusz zarazem dobrze
były Prowizyą maiące swoie działy, Dobra Possessiey
facultates dosc znamienite, y udzielne, same hone:
status. Jawa chcą to mieć, aby z orta pozostawała, mia:
ła przystoyną sustentacyą, Provisum Victum, ve:
stitum, ornatum, famulatum, wedle stanu y Conditiey.
Takiebyło Nuptiâ ad mutuum adiutorium insti:
tuta, miałyby sie obracać in perniciem, y które
miały bydz ratunkiem y pomocą, maią się stawać
upadkiem ostatnim, y do wszelakiego Dobra nie
mocą. Accedit że Pani teraznieysza renupsit Con:
sensu primi Mariti accedente umieraiąc dał
iey Licentiam secundo nubendi, iusz Cineres iego
niemogą z tąd ulla affici Iniuria, volenti namq.
et consentienti non fit Iniuria, cessante Iniuriâ
poenarum Causâ, et ipsi iniuriarij cessabunt
effectus. A nawet poki ieszcze Dzieci żyły, y same
przez się y ich opiekunowie y powinni blisey a po:
krewni owych nato powtorzenie Małżenstwa wi:
dząc to być z ozdobą Domu, y pożytkiem chętnie
pozwolili, a teraz iako to naganiać maią, co Consen:
sem swoim raz utwierdzili. Communis opinio
vim Legis habet, wszytkich to mądrych rozumienie
było, że Conditio contra Ius Commune imposita.

niemała stringere rozwaną teraznieyszą a zwłaszcza że to iuz y Trybunał w Piotrkowie Anno 1633 inter Gowskie et Wiżynska tak osądził zkąd niedziw że y ona secuta Iudicium Iurisprudentum secundas powtorzyła nuptias. Ha nayczesszy przysięga by iey podeprzyć tego przyszło quod existimavit hoc expedire honori suo, a Liberis suis, iże Consensu accedente nuptias repetijt, bydz może że in Contrarium nalesc się mogą iadre praeiudicata, ale kiedy to Consuetudo w czym variat, redire oportet ad Ius Commune.

Utrum Iniuria alicuius post Causam Lucratam in Moderationem leuiorem Iure induci possit?

Pro

Wszytkie Prawa concurrunt ad auxilium Calamitosorum, zaczym lubo to iusz padł Dekret y rzecz stanęła osądzona, iednak iż sententia każda ma ueritatem Iuris et ratione ritis słuszna iest aby y wtym razie nad Prawo urażanemu fuerivat lasso vel Iuris redintegrata ne albo przynaymniey ngaris aliquâ mitigatione lubo tez Iniuriâ patiens â moderatione

coby to bowiem za Prawo było, żeby kto poenas graviores miał ponosić uwieli ie facti qualitas demereretur albo więcey przynależy, niż uczynił szkody in Civilibus, Prawa nasze mianowicie Statut Koronny titulo Bellum L. in Bello damnum passi, quo Iure experiri debent. wyraźnie pisze sub finem Legis. Hinc Volumus à Iudicibus ac Actoribus, severitatem moderari, ut nec illo impetendo sive existimando damna sua, nec ipsi in decernendo modum excedant rationabilis aequitatis, a na drugim mieyscu tenże Statut titulo procuratorum Lege Procuratores debent esse Iurati, 4 wyraźnie także pisze, iż aestimationes pecuniales, quas pro iniuriis vel damnis in Citationibus ponunt, debent ita moderari, et ad eum valorem redigi, quanti Damnum valet, ne ob hoc probationibus et Testibus homines graventur; Iudex autem animadvertere debet in tales. Przeto gdy kto niema Maiętności jedwie za trzy albo cztery tysiące złotych a szkody w Lassach albo Granicach taxuie sobie na Dziesięć albo więcey Tysięcy złotych, y one wygrawa lubo z takiey lucuditatey, przecię niesłuszna aby zatym miał ex Iudicio odnosić więcey niż krzywda y maiętność sama miałaby stać za to, Jako in criminalibus ma być do winy tylo karni, tak in Civilibus tylo nagrody iako y szkody, qui auctionis peccavit, in Diminutione deficiat, sententia tedy ex fallis probationibus lata, że kto uczał tak wiele oydz szkody, a Veritas

zas mniey wazyc ukazuie, Szaetnosc iego niemoze transire in rem Judicatam, gdyz probe agere debet qui probat. a Sedzie kazdym omnia pro rei Veritate inspectui, probe peragi realiter perfici debent. Constitucia 1607 warowala, aby Decreta wedle Praw y zwyczaiow uczynione in dubium przywodzone niebyly, sequitur ze co przeciw slusznosci a zatym y Prawu stanelo zawze to in Examen iterum et iusti przywiedzione bydz moze. Zkad y Prawa bywaly de plus iusto petentibus y Vrzas choc nie tylkiem ale zacza sama Istota Prawa tego statutu zwysz pomienione wyrazily, nawet statut titulo condemnatio Lege de iuste et iniuste condemnatis, co podobnego ma w sobie, gdy nowi: si Citaverit pro iniusta Condemnatione, tunc ille qui su condemnavit debet luere paenam et condemnationem describere de Libro. Ktore to przyczyny y w Sezonach ziemskich zwyczay iest dokladac, Quod sibi taxat R: vel prout Judicium decernet, Kaurz Quationem probatoriam ukazuia, talia moderatione taxa, nie z inszego respectu, iedno ze non aestimatione dolentium, ale arbitrio Judicantium conferenda Quieva, et iuxta qualitatem facti persanda, albowiem nemo salvus haberetur, si iniuria accusantis Judicio aestimaretur. Ani Leges ad hoc sunt torquenda, ut torqueant homines, bo przez succubitia niemoze wiecey pozwany traci, tylko Actionem swaniaho statut mowi, to iest ze ma wiecey Exceptie iuz nie ida zadne, ale Actor dowodzie blizszy albo ze

—

one Proba…

oni Prolatij na ktorą zawziął traci, wedle statutu Causa quis cadit, nesz to tylko, quo causam suam lucrari uo:luit perdit, iednak aby tenże Actor etiam contra ipsam rei manifestam Veritatem miał zatym iniusta quaqi wij:grawac, y miało by mu to de Iure bydz concessibile, to niepodobna. Gdyż y Iurament kiedy by był u tey miere iaki wykonany, a zawieszałby w sobie euidens uinculum iniquitatis, tym samym za nieważny musiałby bydz rozumiany. Wszyc wszytkie Leges pro veritate et Iustitia, a inkosz nemini non laedere praescribentes maią bydz ta ratione pomittentes. Dylacia ktora tylko Termini zwlecze, miałaby w Maiętnosci cudzey zgubę przynio:sic, sluznosc y sprawiedliwosc iawną położyc, y czegoby kto Prawem dosc żadną miarą niemogł, tego przez sua bitią distepowac miałby. A gdzie takowe słyszane prawa ktoreby takowe skwaty nieci rozprawie, o krzywdę inculpowany ma bydz rationabiliter Conc:iunkowany, co mi za rationabilis conuictio ze Dilatey dosyc nieuczynił succubitis. A nietylko in Ciuilibus ale y in Criminalibus seueritas semper cum beni:gnitate e temperanda, Vera enim Iustitia e misse:reri delinquentibus. Daleko więcey gdy Casus iaki con:tinet in se factum pecuniâ aestimabile. gdyż offensio realis, leuior est quam personalis. y Constitucia a[nno] 1638 choc w nieprzystoynym razie iednak restitutionem tylko rerum sub palna Infamiâ nakazuie a nie:zaraz oną Infamią samą kogo damnuie. Przeto gdy strona krzywdę swoię stroi, iz prawo niesie

niżeli iedno w tey mierze udac do Sedziego zakonodera:
torum Querelarum humanarum dla stanowienia w
praetendowaney krzywdzie rationabilis aequitatis. Albo:
wiem in voluntatem inimici nemo sui Judicium
tuto permittere potest, gwoli czemu ad componendum
cum parte gleit bywa dawany, czym samym offensa
Juris publici dimittitur, partis tylko Laesae relinquit
ktorey Compositiey zbraniatli by sie, Kiwuwiniens
tym samym authoritatem salvi conductus aspernaiacz,
y przez takową remitentią czymelby poniestad im:
minutionem praeeminentiy Maiestatis Regiae, zkad
volens nolens ut componat wyborme adigi moze, zulasz:
cza gdzie idzie pro bono Pacis et Utilitatis publicae,
zeby sedaretur żadna familia, zkadby z nich zasiza rozru:
chy y tumulty żadne rosc mogly, Vadia Regalia iza:
liwz statuendae Pacis wydawane niebywaią, sama Rzecz
pospolita w pokoiuby niebyla, gdyby nieprzyiaciele
iey do pokoiu przymuszeni niebyli, w takim razie
etiam parte invita nietylko damna ale y paenas
Princeps remittere moze, gdysz in delictis et crimi:
nibus principaliter nomine publico Majestas Re:
gia offenditur, wolnomu przeto interesse suum pu:
blicum et delicti paenam odpuscic, ma Potestatem
aggratiandi delictis indulgendi iemu samemu de
Jure Regali ta Potestas sluzy Bannitos rebannire
proscriptos restituere, z odpuszczeniem offensae
Juris publici rzez priwatna uraza nad publiczną
obwinionemu niemoze bydz sroszsza, publica tylko

Crimina

Crimina publicum statum wzruszaiące, y wszytkie stany zachodzące w pomiarkowanie ponie przychodzi niemoga, ale priuata pro rebus direptis niemogą bydz tak rigorosa, ut non sit ex lege complanatiua, alias takowy rigor byłby excessus Iuris summum autem Ius summa iniuria. Więc kiedy w Dannitiey eto wieczney, y niechcąc go z niey wypuscić w zapłacić nam, niemożna rzecz bydz nad takimi Lege seuerior loco pœnæ succedat pecunia in satisfactionem oblata, słusznie tedy ad arbitrium Iudicis uti Querelarum moderatoris takowe casus bywaią reducowane słusznie et in satisfactionem loco pœnæ pecuniam succedentem arbitrio eiusdem Iudicii acceptandam, nakazana bywa aby ponderata in principali quantitate, ex æquo et bono ne pœnæ de merito sint graviores Tuczkie prętensie swą rozprawę miały. A co się oraz in continenti stało to in multas pœnas partiri niemoze, gdyz continentia causarum diuidi non possunt, et connexorum idem debet esse Iudicium Alias była by to tyrannis et crudelitatis non autem castigatio facti, nemo pro uno delicto duplici pœna coerceri debet, y zaden człowiek infinitis non sufficeret pœnis, Prawo bywało ut occidens occidatur uita pro uita ponatur. A jednak statut koronny de Homicidio rigorem hunc temperuiąc pœnam capitalem in ciuilem transmutauit. Jesliże authoritas Iudicis facit de illicito licitum, daleko więcey in licitis więkßą ma

mei operatią pogotowiu że aggratiatus et rebannitus otrzymał Infamiey swey abolitią nietak daleco ex gratia Principis iako raczey ob suam innocentiam et Condemnationis Iniustitiam, zkąd ex Iustitia magis quam ex gratia ablutionem obtinuit. Peccata semel dimissa in ultionem iterum redire non possunt. Iusz raz były rzeczy porędzane, przemądze wzięto, teraz rzeczy uspokoione wznawiaią. Pecunia in Compositione soluta, loco pœnæ succedit, sicut semel Condemnatus in aliquam pœnam amplius de eodem delicto inquiri non potest, ita pariter nec compositus, Compositio non Loco gratiæ sed loco pœnæ succedit, et gratiatus à Principe non potest amplius molestari. A zatym quantum ipsi Condemnationis sententia ademit, tantum eidem restitutionis gratia retribuit.

Contra

Alechisona to iest, że iniuria nemini grauis nisi patienti, cudzą krzywdę lekce sobie każdy waży. lecz tes swoię własną wyszko bardzo niesiey onę wielmi szacuie, zkąd niedziw że ten cogo niedolega, chce iakąs cudzemu urazowi y szkodzie stanowić miarę; sam bez miary gdyby bolał zostawuie. Ale to dziw że ow co bez miary ukrzywdził, uszkodził, poranił, posiekł, pokoy pospolity zgwałcił, chce iednak aby go pod miarą pewną karano.

powściągnąć trzeba Verberones takie, ktorÿ w nadzieię Workową że się wÿkupić mogą na wszelaką się złość odważą, taki był on Veratius Rzÿmski Swawolnik ktorÿ Legis exemplo provocatus, każdego na potkaniu depalmabat, a za policzek wÿięty zaraz gotowe pieniądze z worka, z ktorym zanim chodzono, Viginti quinq asses wedle moderatieÿ Legis upoʒ: gemblowanemu odliczał, aż licentia tego takowa to effecit, ut Leges tales antiquarentur non in delinquentium facultates, sed in eorum personas pro delictis ultionem faciendam: pœna Corporalis in pecuniariam converti non potest; ÿ Sędzia iako niemoże bÿdz Lege severior, tak ani clementior; Pecuniaria est ista medicina, peremptorum sanguinie impletur, niebyła bÿło Cura de vitijs exstirpandis, tÿlko de marsupijs evacuandis; takowi comedere dicunt populi peccata, nutriendo mulcta pestilentia augetur: Kiedy Maleficia manere impunita, venia uni concessa alijs ad delinquendum audaciam prębet. Ignoscendo malis perduntur boni transactiones quoq ad facilius delinquendum inclinant. A nimo to transactia pospolicie bÿwa super re dubia. Alle to iusz quieta res est Inculpatus Conwinkowanÿ bÿdz może, że Princeps quod ad interesse publicum pœnam delicti remittere może, ale żeby miał zatym tollere Jus tertij bez pozwolenia tego, etiam de Plenitudine potestatis

Sus uczynić tego niemoze, ma bydz gratia à Principe sine praeiudicio tertij, niemoze delicta, damna privata remittere, nie concordata parte et pacem facere niemo cui potest, miasto pokoiu byłby to niepokoy większy, mściłby się każdy prywatnie, nie mogąc dosć sprawiedliwości publicè. In gravioribus delictis caussa est relaxare vindictam, et propter Criminis magnitudinem, veniam denegandam. Kiedy to tak będzie, że mu będzie wolno Bannita poimać ale niewolno go zabiiać, Dom wyplądrowac, złupić, Invitum est licitum, finis illicitus, remittere peccata est supra legem, remittere poenas est quid contrarium, Voluntas autem Regia in Legibus consistit. Takowe nowotworzone actie gdyżby uchodzić miały, niebyłoby nic mnożego z nich, iedno Iudicata denuò iudicare, sententias retractare, authoritatem Iudiciorum convellere, et Leges ipsas de re Iudicata et de succubitione in causa sancitas invertere, a zatym totum statum Iustitiae et Reip: pessundare.

Cautio Pozew byłeorin gussu, w ten sens accomodowany.

Quia ex praescripto Iuris aestimationes Iniuriarum ita debent moderari, ut rationabilis aequitatis modum non excedant. Tu verò in Causa et iniuria praetensa cuiusdam convulnerationis tui ac exinde securitatis quasi publicae violationis, ultra Iniuriae praetensae facti qualitatem, actricem cui nec facultas nec potestas patrandorum praemissorum adfuit,

Infamia

Infamiâ Criminali infamâsti, proinde mederendo Iuri
publico ac beneficio Literarum salvi conductus ad
componendum dato, cum ex arbitrio tuo utrimimi-
ciante licet Causa iniuriaque praetensa componi non
possit. Ad videndum Iniuriam praetensam ad iustu
moderamen Iudicij deduci, eandem ex aequo et
bono componi, ponderataque rei principalis qualitate
ne poenae de merito sint graviores, statui, Infamiam
ipsam cassari, pro qua ex intervenientibus praemissis
cassanda, aliisque eo in casu fieri solitis, sententian-
dis et decernendis, Citatis praesentibus etc.

Ktorego pozwu przy inszych wyzey dotknionych Alle-
gaciach, y tą do tego wspieraniu ratią, iż poenae or-
dinariae ktore są per Legem super delicta nomi-
nata designowane, te samo iż Lex immutari, a zatym
nec poena per eam statuta imminui niemoze, in
moderamen Iudicij przychodzic takze niemogą.
Lecz poenae in delictis innominatis, ktore nie są
Lege publica naznaczone, ale iuxta qualitatem
facti arbitrio Iudicis zostawione, takowe zawsze
przez uwazy Prawa pospolitego iako arbitrariae
ad moderamen Iudicij przywiedzione bydz mogą,
niegotowiu iesli arbitrium Iudicis nie iest do
konca ad normam aequitatis regulatum, tylko oco
gra idzie, Iako poena decreta moderari moze,
pomieważ iuż więcey po raz wyprawionym
y wszędzie przeczytanym a potym z daltym lentimi-
ium, qualitas facti pewspici więcey niemoze.

20. Utrum in Duello occisus Jure Vindicari possit.

Pro

Constitutia 1588 de Duellis rawnie w prafatiey swoiey ukazuie. Iz poiedynek iest przeciw Prawu Chrzesciianskiemu, zaczym na poiedynek wyzywania broni, y nietylko abysie wyzwany mestawil zakazuie, ale tez przestepce Prawa tego karze, z kąd concludowac snadnie. Iesliże na poiedynek Prawu Chrzescianskiemu Prawem zakazany, tec zaboy w poiedynku popełniony, niemoze bydz Prawem excusowany, ale ma bydz zako insze Męzoboystwa zwyczayna karą karany. Poiedynki bowiem wynalezione byly niekiedys ad probationem tylko Veritatis, gdy kto szlacheckiem lubo inszym dowodem niemogąc miec certitudinem probationis niewinnosci, albo Prawa swego obronie innocentiey ufnosc położywszy, ze za iey Protectią caly miał zostawac, podeyrzal Corporis sui periculum, y drugiego na Poiedynek pozywał, w ktorym poiedynku iesli szło de Crimine capitali, ad necem certandum erat iesli tesz agebatur de Civili, usq; ad alterius deditionem pugnabatur. Owoz gola Poiedynek

niebyt ni

niebył nic innego iedno experimentum iakies inno-
centiae et veritatis in defectu aliarum Probationum
wprowadzone, gdy per ivras Sferio probationes non
poterat id probari, de quo erat Contentio, do Poie-
dynku iako ad ultimum veritatis indagandae re-
medium udawano się. że nie per Victoriam con-
staret victorem esse Innocentem, Victum esse reum,
i zabit tym samym Convictum in probationeque
defecisse rozumiano, lecz ten usus duellorum uzwy-
czaiony iż był, y iest detestabilis, ex Christiano Orbe
penitus iest exterminowany, iako wymysł raki Dia-
belski, którego to iest studium ut cruenta corpori
morte animarum etiam perniciem lucretur. Takowe
gladiatoria spectacula ferina sunt potius quam hu-
mana. Stałoby tak Ludzi poginęło, że kto duższy i sil-
nieyszy, słabszego zabił, iuż zatym choć winny iedno
że przemogł drugiego, y zabił lubo niewinnego, tym
samym cnego pro innocenti y słuszność Prawa ma-
iącego osądzono. Absurdum est a fortitudine assumi Jus-
titiam, izaliby się to niebyła delictorum summa oc-
casio, Judiciorum vigor Juris publici tutela, dlate-
go in medio constituta, ne quisquam sibi permittere
valeat ultionem et ne quis sibi debitum armata
repetat manu, sprawiedliwość występnych karać,
niewinnych zaś uwalniać każe, a poiedynek gdyby
sądził, uwalniałby zbrodniów, z własnego ręka mężniey-
szych, a niewinnych zaś siła nieżdolnych tłumił,
gubił, y pstrzył. Przeto neminem posse Duellum

offerre nec oblatum suscipere. est enim Iure prohibitum et nulli permissum. Consuetudo wszellka nie moze tego uczynic licitum, quod est de Iure omnino illicitum. probationes Iuris per Testes, per Instrumenta maią bydz czynione, nie per duella, ani monomachie, słusznie zatym reus sedis accusal bo y nie zadnym zawodzie Prawnym in defectu aliquarum probationum udałsię do Poiedynku, ale z zażarcia y zaczętego na zemstę umysłu, na Poiedynek pozwał, mieysce poiedynkowi naznaczył, pozwanego zabił, y lubo Duellantes puniuntur tam provocantes ad Duellum, quam lacessiti, Duellum acceptantes, iednak z provocans iż się sławi, czyni necessitate obwiązanych y Honorem tedy tym samym Provocans Criminosiór zostanie, która iego provocatoria et denunciationis chartula, którym się dowodem iakoby był chciwy krwie Skiborzeyskowskiey, z tąd nie ta pena w Constitutiey de Duello opisana urgetur, bo ta tylko ratione provocationis non vero ratione occisionis iest ustanowiona, ale pena ordinaria Iure publico na Męzoboyce postanowiona vindicatur, ieslize samo tylko pozwanie na Poiedynek tak iest iako opisano punibile, daleko więcey homicidium wnasiebydz vindicabile. Iest to tak iż w Constitutiey dołożono oprocz zeby to było komu przez nas dopuszczono. wszakze Punkt ten Legis Męzoboyce zatym nie uwalnia, iguszem pro Impossibili iakoby aby miał Krol tego dozwalac pozwolony

złożony będąc bowiem Krol Rumen Vicarium Dei, zakonna bosz pozwoli, co iest contra Deum, albo tego iako ma dopuscic, czego wszytkie prawa bronią, a zwłaszcza ze Regia voluntas in Legibus consistere debet, w prawdzie Krol ma Jus gladij, ale in Hostem non in Civem; ma też et in Civem, ale in nocentem puniendum, non vero innocentem perimendum. Gladius Regius non e Instrumentum saevitiae, sed Justitiae, w tym Prawie in Jure gladij nikt z nim prywatny compartecipowac niemoze, co gdyby iść miało, wszytko pierwey przyszło, iako więc w woynie uważać zwykło, iam inota pugnae Causa. albo niemogłli honor inaczey bydz oczyszczony lubo Crimen illatum, nisi alio modo probari possit, quam Duello. Gdysz Duelli ta sama iest Causa finalis probatio, non autem Vindicta et extrema primo nemo tentabit loco.

Contra

Obrona zdrowia y Honoru swego kazdemu iest przyrodzona. iesliże homicidium in Defensione ita commissum iest u Prawa impunitum, a iako Duellum pro defensione honoris niema bydz licitum, a zatym w Poiedynku zaboy uczyniony iako in Crimen homu ma bydz obrocony, gdysz vita et honor aequiparatur sibi, rowniez in Crudelem est eum, qui famam suam negligit. Prawda iest

iż obwinionemu nieszło o żaden pewnego Prawa Dowod, ale mu szło o większy, o prawdziwości Dowod, w zarzuceniu nie poczciwego Podozrenia, w ktorym iaziè (?) Capitaliter idąc non foro sed serio zwyczayna rozprawa była, gdyż Causa Honoris moram non patitur, nec nec melius probari purgariq honor qm sanguine potest. tak by się tesz sądownie y prawnie na Criminalna zarzucona stawił, gdyby się na Pojedynku za swoią obelgę rozprawił, zwłaszcza że Duellum zwiełu miar ad instar Iudicij contentiosi iest redactum. W sądach bowiem Actorem, Reum, Iudicem, Probationes, quibus causa Instituitur, Iudexq instructy vel Reum absolvit, vel condemnat. Także y u Poiedynku Provocans iest Actorem a Pozwanym Provocatus, Instrumenta autem sunt arma ktoremi Actor przeciw Pozwanemu contenduie, a Pozwany zas swemi odpiera. Sedzia iest Victoria Iudex ta nocentem vel innocentem iudicat Duellantem, ieśliże sortes ponaszeniu pozwolone losy, przez ktore summa rei et vitae arbitrio fortunae committit, iako to niedawnemi czasy dway o gardło losy wybierali, daleko więcey Duellum niema tyle brzmione, ktore niezadnu sors ani Casus ale sama Iusta Causa stanowi, rozpiera, et iusto exitu inter duellantes litem terminuie. Mowa Rzymski pro Ligario mowiąc, argumentuie, num melior ea causa iudicanda e, qui etiam Diis adiuverint.

sicz

Sroższego czego iako diffidaciey odpowiedzi zapisanych, za ktoremi nie grassabatur ciale ignecesseno Prawa nasze niebronią, owszem zapisanie et intra praescriptum Lege publica tempus, zachowane, ad defensionem Criminis przypuszczaią. Jesli Casus tak ciężki nie iest culposus, toż poiedynkowy Actus iako mnieyszy niema bydź criminosus, sama sz allegowana 1588. Constitutia, gdy się na dopuszczenie Poiedynku krolewskie excypuie, tym samym tegosz poiedynku niewłasnie zakazuie. In parte enim negans, in parte concedens, non videtur Lex absolute vetans. Zaczym w poiedynku zabity nie tylko ordinaria poena ale nullaterus de Iure może bydź windykowany, pogotowiu że Constitutia pomieniona nienaznaczyła żadney winy na zabicie Poiedynkowe nie z inszego pewnie respectu iedno z tego, iż ktory Duellans aeque reus est. albowiem in Duello nec uterque pugnantium Defensor est, sed uterque invasor, ieden na drugiego zarowno nastepuie, przyczyna slecze, iani zatyja, iż interim ieden z nich zabity zginie, niedziwowac, tak Poiedynek umie, aut perdere aut perdi, Duelli Lex est. Zląd Legistowie piszą Duelli sors aspera, quod nec differe potest sine labe nec complecti sine praesenti facto. A ponieważ poiedynek propria utrique sponte tym samym obadwa wzaiemnie sobie

urazy swe ktoby ieszcze odpuscili, gdy sie na iedno z Po:
iedynku Crimen przeciw sobie zezwoleli. A zatym w
iednakowym zeboystwie ieden na drugiego Prawa
nasze po uzdaniu trudno wotowac zabitego, gdyz
do zgimienia tesz Prawo wiązało obwinionego.
Accedit ze zabity przez zarzut obwinionemu nie:
poczciwosci był aggressor honoru iego, był y w
Poiedynku aggressor vitae, zaciąt takze y duzo
obwinionego. w takim przypadku Vim vi re:
pellere zawsze licet, et aggressor Vitae honoris
Bonorum ipso facto occidi videtur. Co wieksza
Duellum a Duobus nazwane, sami dway
tylko mieli z sobą czynic, lecz zabity miał trzeciego
y czwartego na posiłku. Pak ten y Zład y zewnąd
insultem będąc inculpatus obegnany, parare
ei n potuit, periculo suo nec honori nec Vitae
aliter consuli poterat. Defensio to była raczey
non offensio.

Obseruandum

W poiedynkach te więc zwyczaie zachowywane były.
Naprzod Duellum n permittebat nisi inter Personas aequales.
Druga Requirebat aby ab utrinque arma były paria.
Trzecia Nie tylko aequalitatem status Personarum ale tez
Virium ich zachowywano, z kąd prowocant iesli
miał spełna dwie oczy, a Provocatus iedno tylko
oko tedy prowokantowi zasłoniono drugie, takze dla
ułomnego rękę iedną uwolniono, niedorosłemu
tesz albo nazbyt starzemu na mieysce swoie wolno

było

było wstawić substituta.
Kładło z obu stron dabantur Cautiones de securo Victoris ad suos reditu. Do tego ieszcze w Składach de Calumnia tak w Poiedynku iurabatur de astu, że niemieli żadnego zażywać fraudis malique doli praestigiosum aut beneficij genus, nec Herbarum nec Lapidum potestate, sed Corporis ingenijque tantum Viribus pro victoria, et quod in pugnam descendit opinione defendendi iustam Causam.
Naostatek proclamowano edictum, ne quis per quod tempore sub poenu Vitae tumultum excitet, aut certantes Verbo, voce, sternutatione, sibillo, nutu, manu, aut alio corporis motu signoque iuvet aut terreat, animum addat, aut minuat, attonitum reddat, aut inflammet, arma sumere aut ponere faciat, nisi ij qui ad hoc sint destinati, w samym Poiedynku powinien miał być in aggressione prior provocatus posterior. stosuiąc się iakoby do forum contentiosum, cui assimilatur Duellum gdzie Actor primum incipit, Reus postea contradicit, iako to ex ordine Iudiciali w każdey może baczyć Concurrentibus Duellantibus si alter se praesternebat pro Defensore iudicabatur quasi Actor in probatione defecisset Duellum Publicae salutis et publici Honoris causa admittebatur.

21. # Vtrum Bona Fides

In Contractu data tandem per Unum Contrahentium elusa in Crimen Vocari possit.

Pro

Bywało to y iest niedawno nefas Crimen elusae fidei zawsze turpe et inglorium ducebatur habenti fidem non servare fidem. Zkąd Uczyły one monita. Omnis publice fidelis esto, fidei quod ore pronuncias opere compleas. Gdysz Verba Nobilium pro factis haberi debere, ma bydz ich exekucia nieżadna iaka elusia, inter bonos enim agere bene oportet, alias simulata religione non veritate fidem chce mieć ten obstrictam, ktory przyrzekszy ubespieczywszy słowem szlacheckim, wiarą podciwością, ślubem y Przysięgą, to obowiązawszy ze Maiętnosc ktorą zastawował iest qualificata uałoi rei corresponndens, provenentibus fructificans, przeciw pewnosci swoiey oszuka, wiary słowa niedotrzyma, zkąd coo co ufał, uwierzył, Ginąć sie nato y na jedzinie Lata iege,

secutus fidem ipsius, Maiętnosci nieznawszy niewidzia:
wszy dał chudobę y wysługę swoię wszytkę, przyszedł
o ostatni Upad Fortuny swoiey o zgubę y stratę wszyt:
kiey substantiey. gdyż ta zastawa y trzeci części o:
wyłożył nie stoi, na Wieczność nigdy tego. W takim
razie nie idzie o Contrakty ani o Zapisy ale o nie:
dotrzymanie wiary podciwości, y o uczynienie
postępu przeciw przystoyności, oszukanie. Co iest
y bydz musi ratione Iuris et Lege ita perhibente
to Pozwanemu Criminale. Bo iesli Crimen collu:
-sio zakosz ma bydz nie Crimen delusio, od którey
dolus zakoły a deluendo iest nazwany Oboie
też zbronie iednegosz piekielenia fallatii
Progenitore nati; Omnis enim auersio à uero
cum damno alterius falsitas est. Decipiens
namq aut fallit, aut nocet, propria dissimulat
falsa admittit. Omnis autem fraus abinsidi:
is Postępek takowy chytry uważaią Iura publi:
ca napisały swoy wyrok onim. Acerbiorem eo
falsam Venditionem, quam palam rapinam,
y słusznie bardzo, bo niemoze kto uzie pierwa:
dzy per vim, niemoze przez Prawo. bierze
przez dolum, machinationem, et insidias, ta:
kowym sposobem zmyśli, uda, przyrzecze, da
słowo wiarą podciwością, sumieniem nawet
ono obowiąże, potym oszuka, oszwabi y tak
otrze, ze gorzey niżeli co wydarł. Takowa uevi

ludificatio speciosa prodda est, w ktorey pospolicie prius datur quàm conceditur. Ut arbitraria sroszka iest nizeli nis armata, tey sie ostrzec mogę, oney sie nieuwaruię. Iest to tak że Actor contractowal że y na Zapis pozwolił, ale non consentit, sed decipitur, qui calliditate inducitur. Tysgo induxisi tysgo nawiodł na takowe Contrakty, aliud agendo aliud simulando. Non ex scripto sed ex bona fide aestimant obligationes, in realitatem consentit, non in circumuentionem. Haec Cautio est Captio. Alec tu teraz o Contrakty niedzie tylo o sfrzuabienie. Decipere est fraude circumuenire. Takowy kazdy iest ueri contemptor, humani Iuris euersor, qui fidem uiolat. Takowa fides infida, niemoze bydz kazdemu iedno Criminosissima, pogotowii pozwanemu ktory aliud praetendens, aliud intendens fide captum Actora na wszytkim wiecznie zgubiel. Mowca Rzymski pisze non placuisse Maioribus nostris, Astus ratio hoc postulat, ne quid insidiose ne quid simulate ne quid fallaciter agatur aut danda non est fides aut data seruata. Pisza y Legistowie że qui falsa pro ueris supponit, impostor est, niewinnż iakie będzie dac mcaiño zatakimi iego zadathiem pozwanemu, ktory huasit suadendo illexit ad credendum induxit, y tak in ruinam malis dolis prae-

ci pitawit

cipitauit że trudno iusz powstać. Jeśli to nie fraus? 167
nie impostura? nie fallacia? czy inszy takowego Cri:
men będzie. Parum nec ab aliquo compilari neq
pecuniis emungendis modum, neq honoris haberi
Wybornie Actor fui delusorem poznanego compelle
re może, od którego tak arte captiosa e delusus,
Mille ei nocendi artes y który latentibus apud se
insidys dolis instructus, et arte multifaria niena
jednym iusz wykonał kunszt mistrzstwa swego, Ver
to modo decendi sed coercendi sunt tales aliequin
daretur occasio captiosis tendentibus retia insi:
diarum occupandi emungendi substantias alienas.
Kiedy to tak wyśmienita Maiętnosc zakorzi uduie
co za przyczyna że swego teyże Maiętnosci wziąc
niechce, na słusznieysza qui laqueum alteri po:
nit, pereat in eo. w czym go respectus starosci
ochylac niema malitia punitur non aetas. Wprawdzie Annos ma ueteres, ale mores plus quam Iuue:
niles, Honestate et integritate, non aetate senectus
metienda. Facies quidem eius computat Annos,
ale nie computuie tych co ich tak wiele przez
te Lata oszukał. Nieraz iusz przezen immutata
nietylko dicta, ale y facta, nie to inszego ciąg tere
supplantare, dicere bonis, intendere oneribus,
obstringere debitis. Statut nasz koronny fal:
sarios pæna Inuasionis karze, nie z inszey pe:
wnie przyczyny, jedno że falsator każdy inua:
dit fidem publicam, łomiąc dany y gwoltą słowem

obwarowaną. Lubo tedy y Contractus były, co z nich patet, chociaż według Constitucyi Cukierów dociekane, który z iest Criminale Criminalie uindicuje, wszak etiam Crimine Granicznis, alysq Criminibus według Constitucyi y Prawa szkody nagradzaią. Więcey iednak in persona karzą. Wszakby to wtedy była deceptio iaka citra dimidium iusti pretij, zwłaszcza ty rzecz była, ale na wszystkim oszukał, y oszukał, nie masz takiego Prawa aby miało permittere alterum cum alterius iactura locupletari. Kalazłoby się gdzie takie permittentis Juris być by mogło ale non praecipientis, quia nemini licet alterum laedere et Jus suum cuiq tribuendum e, Omnis civium mentio repugnat, quo et bono fama nieprzystoyność powściągnąć by każdego od oszukania miała, gdysz y praeceptum Juris honeste vivere każdemu przykazuie. Jusq honestatis Imperio ipso antiquius est, et non omne quod licet honestum est.

Contra

Kto uważy co za pacta y co są za Contrakty y oto ylekie między stronami, obaczi snadno w tey Criminalney powodowey mazów e quae vela qui Iniuria, wszytka wis et pondus iniuriae praetensae na tym zawisło, że dał kielku Przyszcey a mniey czyni Marnosc iako powieda.

zastawiona

zastawiona. Co z to ma do Kriminalu, wadzi nos semper sunt personis inferiores, ze powod z intraty czego nie dobral, to dlatego pozwany ma bydz mu odsądzony, czeby to była za Iustitia, gdyż pod nasiemmenas zwada, co wszystkim może kto zaplacić, czemu honorem ma placić, pro pecunia, a nie quomodo poena Criminalis statuenda, takowe krzywdy zobitorum przyiacielskie Iudicium complanować zwykło, nie seymowe Cawsis tylko mere Criminalibus destinowane Constitutia 1600 kroni ex Civili actione czyni Criminalem, a tu Contra Legem manifestam o niedobranie prowentu Criminowie, co samo Prawo wyrażnie civiliter windicuie, iako offensis realis semior est, quam personalis, tak też lesię aestimari musi to iest Civiliter, nie Criminaliter, Criminaliter dowodzą przez scrutinia, a tuby dowodzić musiał przez Inwentarze Maiętnosci, przez Dobr taxatia, co absurdum bardzo, zabiie szlachcic szlachcica in Contentione, a przeciez homicidium takowe poena Civili lubo to zabitego nulla restituit dies, Prawo pospolite karze a to co wołaci y nagradzić się może Criminali poena iako ma windicari. Quid de rebus ad pretium honoris et ad pretium humani corporis conferri potest, omnes reales iniuriae sunt Civiles, et omnes bonae fidei sunt quoque Civiles. Contrakt sub Vadio rotterowany a Mandat ad poenas Legum wydany, ktoz niewolił powoda do Contractu takowego, ktory sam dobrowolnie z pozwanym zawarł, zawarty roborował volenti et consentienti non fit iniuria. Teraz mieszcz... iz pro re intendo Con:

tractu, owszem manente eodem per oia salwo, przecie Criminalnie pozywa. Jesli Contrakt zostawa to Criminał ustawa, Legistowie alium Civilem alium Criminalem stanowią dolum. gdy dolus in Contractu committit, tedy n. datur ex eo Contractu aliqua actio Criminalis, albowiem takowy Dolus moze bydz alia actione Civili ex eod. Contractu resultante purgowany, lecz gdy materia contractus e ordinata potius ad Crimen committendu, qm ad nulliter contrahendum, iako Crimen stellionatus falsi, ze przedawszy mu maiętnosc swoię komu znowu ią przedać drugiemu nieświadomemu, albo cudzą Maiętnosc za swoię zapisze, za własną zmysli, uda, y tak z pieniędzy omkni. Kotnerzas z takowego Contractu zawsze Criminali agi pt., gdyz takowy iakoby to wydart ktory niemoze aeu vim et Ius ściągnąc cudzych pieniędzy, nei fraudem et dolum ione uiał, y zawał, czeż in Causa presenti niemoze pretendi, tedy tez ani Crimen extendi moze, pogotowiu przeciwko znanemu w tych Leciech y starosci będącemu prawy ej zyciu swoie ad regulam recti stosuiącemu, seu criminiby onerat Actor senectutem eius, w ktorego iuz zesily niemoze capax tanti doli et tanta malitia, gdyby takowe Crimen Actorowi imputowano, snadno by temu wierzy dawało do takiego zamysła y do takiey roboty zdanie bydz ieszcze nietylko podobny, ale y sposobny, kiedyz umiał uzywszy in simplici pretensione taką Criminacią, coby nieumiał potrafić iakoby miał ueri uczynić Pedificatio, ktory y teraz ipso actu neragit, gdyż inimie agit.

agit. Prawo pospolite opisało w statucie pewne formulas quaestias, nawet y rzeczy zebysie nikt nie zawodził in genere actionis et in genere iniuriae, alezeby wedlug nich miarkowal sie y stosował kazdy, iako ma dochodzic zaszkody, szkody y krzywdy swoiey. Wybiiony koń z Maiętności niechze niechaj expulsij iniustia, ani niech nie kriminuie o nię. Uliznienie sie stanie komu z przedaży albo kupnie, niechze tak albo kupno zruci, pozwie pro rescindendo Contractu, Maietnosc wroci, a swe nazad pieniądze weźmie, ale na ucziwe czy ie niech nie naciera Criminalem. Lecz iz Actor Ius publicum w tey mierze pominał, wyzey mogąc nad Prawo pretensią swoie, et de Civili actione czyniąc Criminalem, tedy słusznie iest aby zatym wedle tegoz Prawa pospolitego opisu zostawał in poena talionis. Daleko więcey ze Pozwany cokolwiek za Actorem czynił, illaeso honestatis Iure fecit, postąpił z nim iako sie godziło dobrowolnie, iesli drozey Maietnosc sprzedał, za to czci odsądzenia niezasłuzył. Commune est mortalium desiderium, uili emere et magno uendere. Nawet powiadaia ze in pretio venditionis contrahentibus licet se circumuenire.

Utrum Protestanti contra Senatorem Protestatio eius in Crimen Statui debeat.

Pro

Na takiesmy napadli czasy, że nunc Crimen est Crimina accusare. Z tegoś się ważył, żeś się na JKMci Pana tak wielkiego o swą krzywdę stawił, zaiste ea ratione nemo erit nocens, choćby był który z Panów najwinniejszy, jeśli na Pana wielkiego coram Maiestatem o swą krzywdę stawić będzie się niegodziło, że oprimować chudszego Panu niegodziło będzie się impune godzić, widziemy wszyscy żako to Lumina: riis Słońce non alius pauperi sol, alius diviti, sed omnibus communis. Takiż i w sądzie non persona sed rei aequitas spectari deberet, zarówno z Panem. Ubogiego sądząc, szczycimy się wszyscy równi sobie wszyscy, lecz nie ex aequalitate wielka się inaequalitas dzieje. Plures sit praeda maior pro Iure Ius supplet gladius plus Iuris habet iniustitia, u Pana wielkiego Ius est in armis, i już teraz non Legibus sed Legionibus lites decidunt, tak dalece że malum mieć i Iustum est, pozwiesli o krzywdę swoją albo się o nię Protestuiesz, aż Mandaty na Seym, śmiałeś criminowac i ostawić JKMci, sam ci się to ostawił Jego MC krzywdząc ubogiego, Dochodzę więcej mamsz ubogi wdać, ponieważ Panu niezrowna żadno do Prawa a zwłaszcza że Iudicium legitimum est praesidium et Iuris publici tutella. Żeś pisał w

Protestacyi

w Protestaciey co się z nim działo y iusz to Criminal. iesli
Famosus Libellus trudno że to nale facta benecloqui non
possunt et delicta verbis delictum designantibus
debent describi, verbo Legis usus non commictio. Wszak
y Statut ucinając na Mężoboystwa tych słow zażywa
homicidia voluntaria timore Dei postposito ac Justi:
tia atq; publica honestate procul pulsa hactenus pa:
trata sunt Constitutia xx 1507 o rzeczach podciwosci 1505
iawnie mow: ktoby kogo pozwał szczypiąc go na:
podciwosci ma bydz tak gotow, iakoby ukazał rzecz
prawdziwą ktorą zadał. A Statut de Citatione alle:
gowany nie iest własnym Statutem, gdysz Prawa
nie sam krol, ale cum ordinibus Regni stanowił.
Zkąd (iako in continenti zaraz tamze patet) poczyna:
ią się, volumus, statuimq; decernimus, a w mieyscu
allegowanym Relatia tylko iest alias decreta, kto:
ry miał Krol Zygmunt Pierwszy uczynił inter
Strzałkowski et Kołaczkowski iako in margine pi:
sze, inhibendo żeby w pozwie niebyły apposita verba
honorem et bonam famam tangentia, ktorego Dekretu
originału nie masz dla wybaczenia iakowe by tetam
słowa były, co są zakazane, ani ten Dekret subsequen:
ter pro Lege iest przyięty, y owszem ostatniey
Constitutia ponieniona resoluiąca rigorem nastąpi:
ła, gdyby kto niemogł re ipsa demonstrare quod verbo
aut scripto obiecił, byłby niesłuszny Criminator, ale
Protestans chce na wszystko wywiesc scrutinium con:

temptu y krzywdy swoiey dowiesc, iakoz kiedy byłz ma o Protestacią stwierzony, iesli Dowod iego słuszny skargi nie bedzie pierwszy słuchany. Leges neminem nocenent a ligando nazwane że tak Pana y Vbogiego zarowno wiązac maią, zwlaszcza iż Violatio alieni Iuris iniuria dicit, ze żadnego non fit Iuri, a Protestanti bez prawie uczyniono takie, ze y Maiętnosc wzięto y sam zdespectowany, nie moze iego słuszna Protestacia in crimen iemu bydz obrocona. Nemo sibi ipsi Ius dicere potest. Miał KoMCi dosc swe pretensye, pozwac było a niebrac, przytym niedespectowac, non quod est Potestatis, sed quod e Aequitatis faciendum. A KoMC gloriat se Ius in armis ferre Chorąży przysięgi Urzędowey takowy iest, aequaliter cuique Ius suum administraturum, trzeba bez braku osob dosyc czynic, a za zle niemiec, ze Vbogi uciśniony skwierczy. Iuxta potentem vero quis tutus calamitas ipsa sine voce vocalis est, urgentior necessitas grandis clamor e. Nietylko to idzie o samego teraz Protestuiącego, ale idzie o wszystkich, impunita Iniuria exemplum cuique minari iniuriam, iesli sie bedzie go dzieło impune ladere, nullus erit tutus a Potentiorum Violentia, nihil ee periculosius impunitate, quae semper ad deteriora incitat. a coto strona multiplicat umbras, ciemnie krzywde Protestuiącego a exagerując ze sie na senatora porwał. Nadaremna to io słowa utracona Oratia, inanis e Oratio

ubi e

ubi est praua actio. Nie Crimniuie Protestans dignita:
tem Senatoriam, abiit, ale accusuie factum y Crimen pa:
tratum osoby, ktore tym iest wieksze, ze od senatora po:
pełnione, tanto conspectius in se quanto qui peccat
maior habet. Zkad y Crimen rabiby Cerrimen nazwaniy
ze cżyni senatores rabiby sanatores Civium laborantiu.
Medicy gdy kogo chcą zdrowiu przywracać, nie ad furen:
tia medicamenta, sed ad lenia. y JoKMC nie miał
przeciw Wszystkiemu armis furere, ale Prawem certare.
chciałli uczyniem exorbitantem pozwanego ad officium
reducere, mowią drudzy, że senator a sinendo miałby
mieć nazwisko swoie, ze nihil sinit ce… i Reip: quod
Ius et ratio non permittat. Zachowałże to JoKMC
gdy Wielebny nastał, marzłnosc per Vim poradł, pozwa:
nego Contemptem bolem y zalem nakarmiel. Izaliz
to Ius et ratio permittit, y takze to ma byc salua:
tor salutis ad saluandum, senator stanowiony. Pater
à pascendo dicit; a ten depastor substantiam eius
podobno raczey à pariendo Patrem nazwany, quod ex ma:
lis pariant bona. Alec tyn co narobił złego, rzecz nie:
wypowiedziana. By niecżysto nieiey redno ze wziąwszy
cudze, dotąd go nie wraca, ipso facto iniustus być musi,
qui quod debet non reddit. wie dobrze Pozwany iako ma
oddac, y oddawa honor, reuerentia y obseruantia
Osobom tak zacnym senatorskim, iako tym ktory
są nad insze honorabiliora membra Reip: et Latus
Principis, ale iz napisono iz Ordo ulko cauto
caeteris specimen esto. A JoKMCnie krzymanie, sie

tey powinnosci Senatorskiey, tak wiele gwałtu usilstwa y bez prawia nazwanemu uczynieł. Musiał się de necessitate do Prawa udać, gdyż Jako Statut mowi, Lex propter impares inventa, ut auxilium detur imparibus, et Innocentia securitate latet, gdzieby miał jeszcze przytym prawie w krzywdzie tak znaczney bezprawie iakie u Prawa odnieść, nie przyszło by mu inaczey iedno uciążać sobie y narzekać na nieszczęscie swoie, ale y na czasy Indignum enim e in eadem Rep: qua tenetur Legibus, divertere à Legibus.

Contra

Takowy każdy który Zieroki tylko same y skargę od chudszego przeciw Możnieyszemu uczynioną uważa, a w rzeczy samy statum nmoy uzgląda, non ducitur sed seducitur Judicio suo. Niebieżne bowiem tego do rozumu swego że to iest zwyczayna y pospolita, iż in omni certamine qui opulentior est, etiamsi accipit Iniuriam, quam tribus potest facere, videtur na takim mniemaniu zasadzać swóy rozsądek, y owszem attentius na to bydz trzeba, iako Prawo koronne uczy, ne reus poenam evadat, innocens autem patiatur, Communiter enim Ciało Statut tymże mowi) ditior convincitur pauperi dimissimo. Przyznawamy że Lex propter Impares inventa, ale wtymże statucie napisano, y dołożono. si aequitatis libra servabitur, si auxilium largetur Imparibus et metum Legum pro parvulis insolentibus imponemus. Patrzyło Prawo na to, żeby Insolentes parvuli pod praetextem chudszey Conditiey y nie udoli swoiey

[margin note beside "swóy rozsądek": Nie iest wsadz... nero]

udoli swoiey przeciw mozniejszemu wielmi, insolescere zwy-
kli, et alio potentiâ et uitio indigentiâ oszkaluie, opi-
sze, oszkaluzi, wygra to dobrze, bo choc niesłusznie zła-
na się zapomoże niewygra postaremu nic nieprzegra
bo i z substantiey nieniasz o nię się niebói, o reputatią
tez niedaleko wiele stoi, nazowie to oppressią ieśli się powie-
sie od Prawa rygorn iakiego animaduersią, a ce obelzył
niesłusznie Criminował Actis publicis opisał in Discri-
men honoris przywodł, wszytko sobie kładzie co się
dał znac Panu tak znamienicie. Teraz Senatorzem
bydz nawszytkie inwidie wystawionym bydz, quo
gradu altior eo Legum conditio durior. Wolna iest
Skarga kazdemu, ale niechanbie, wolno się protesto-
wac ale nie lżyc samoci. Lex Pedagogus noster
tęn uzył aby skarga kozdego była sine cruciatu Con-
tumelia, debito cuiq honore servato. Animarii bydz
słowa w niey kladziore contumeliosa existimatio-
nem laedentia, multominus diffamatoria detracto-
ria. On gdy się Protestuie Vitam persequitur Acto-
ris, non suam prosequitur Iniuriam, mores ac-
cusat, non damna uindicat, ktosz go uczynieł
Censorem, Iniuria erat illi protestanda, n uita alie-
na culpanda. Aliud e maledicere, alind accusare, rozne
to są rzeczy od siebie, non id accusat quod esset accu-
sandum. ale mens tylko proscindit conuitijs, tubby
tez y krzywdę miał iaką, przecię propter Iniuriam
humanitatis deponenda n e depellenda iniuria ~~uinuli~~
non inferenda, non debent Iniuria nasci unde Iura

Iura nascunt Mandat tedy dawniy characteris ni Vim famosi Libelli conscripto, gdysz porwany mogl bez tych Ś[illegible] y modeltow protestowac się okrzywdę swoię iesli miał iako, niemazac Actora infami Contumelia, spraw podciwych iego sinistre ni mierząc, ani go do ludzi y potomnych czasow traducebrie padaiąc, z ktorey obelzywey chanby Actor pierwey ponosi supplicium niżeli Iudicium, tites wszelakie ad licitum nie ad illicitum maią bydz reserwowane, gdysz y od słowa licet mieszkoby media litera cint. są nazwane przez te lucium stiata-gemmata subtilia częstokroc ludzi poczciwych bywaią [illegible] Stilis we wszytkim usus habet laudem Crimen abusus habet. Wolno Prawa zazyie, ale na dis:honor cudzy obrocic go niewolno. Nie iest Protestans delator iustus realis iniuria, ale iest accusator et exagitator honoris alieni. Crimen de fabula faciens, y choćby niemiał oco szkanyie, iednak zemu iako inimico non deerant Crimina zawsze bywala y iest accusatorum turba grauis paci, placidaq inimica quieti, takowi są własnie temeratores et Violatores honorum. Niemasz takiego statutu y Constitucyi zeby dozwolaly komu alienam famam impune violare, falsa dedecora inspingere, famam alterius auferri. Alias niebyłoby nic wszego Iedno Ius sibi Usurpare in famam alterius, y statut z Constitutia allegowany, facta detestabilia opisuie, ale nikogo na honorze y sprawach iego nieszkaluie. w urazach honorowych choc słownych
pospolicie

rzeczpospolicie sąd każdy zwykł uważać quo sono qua gestaque significatione aliquid dicat. Zkąd Monitum Regni sit verbi sui significatio vera non sophistica. W tym zaś Piśmie używam mówię Protestaciy obaczy każdy, jako Protestam nietylko iawnie, ale y involutis, fucatis sermonibus następuiąc na honor Aktorow wystawił go pismem swoim, zako Celiki na wszytkie opposita. Jesli uważy słowem uczyniono Prawo karze, a iako cięzey karać niebędzie pismem wykonane, gdyż voces facile obliviscimur, litera scripta manet. O krzywdę stanąwszy Aktor, ale tez Pozwany może sprawić oto, czemu mogąc prawnie dochodzić krzywdy swoiey, ucinał bez winnie honor Aktorowi swawolny y zyciu iego na obrot obelzywy, pierwsza że nietylko na niego ale y na dignitatem iego senatoriam dotkliwie obostrzył postępki y urzędu iego powagę szpecąc mowiąc, traducuiąc. Czym pernicioso exemplo takogo podał posteritati osądzić, snadno a podał tego ktoręgo fama Reipublicae necessaria, ut hostibus sit terrori, Regno decori, gloria Regi. Urodzeniem szlacheckim wszyscy są sobie rowni, ale zasługą w Oyczyźnie nierowni. Omnes quidem pares sumus, meritorum autem ratione nobis alii intellexit. Zkąd z powinności radzcy y urodzony obowiązani iesteśmy do oddania czci y poszanowania tych ktorzy z zasług swych przyszli do honorow Urzędow Dygnitarstwo, y Dostoynosci senatorskiey, Iustum est ut semper par sit fortuna Laboriet benemeritos colere debemus, quorum vita perspecta in rebus magnis et arduis, Przeto in personas pares pari animo delinquitur, ale kiedy przeciw temu ex eius

cui se Reipu. credidit, iusz takowa temeraria licentia in
summum crimen ma bydz reputowana. Powiadaią że Vlehi
a Sekendo nazwana, że statum Persona uehit. Bydz mo:
że ze tey przyczyny u Rzymian Purpura cum Regiey
senatorum była communis, aby tym samym ukazały
Senatorum dignitatem authoritatem uehi Regiam, nec
minus e piaculum Patres Patriae quam ipsam Patriam
iniuria lacessere. Piszą politycy ut Regem ita Senato:
rem Dei immortalis esse sobolem, Rex enim à Deo
à Rege Senator, niżą w dostoynosci zacnieyszy tym
ma bydz poszanowanieyszy; zwłaszcza ex cuius fama
dependet fama Regis ac ipsius Reip.; et ex senatore
Rex cognoscitur. Wszakże Rzymian Stołki Sena-
torskie, ktore zasiadali w senacie, zwano sellas curules,
iż senat iest radix per virtutes ad felicitatem Curri:
culus, albo li że Panstwo y Krolestwo wszelkie niemoże
inaczey iedno in statu tanquam in sua sede et sella
quiescere continenter. Gdy tedy senatora takiego Reip:
custodem, verbis metyllo nocivis corda audientium
ad errorem vel pravitatem ducentibus, ale tesz in
honestis co non convenit honestati człowieka tak
wielkiego, invido oculo, mordaci dente, opisał honor
iego zniżac, et panu Dignitatem in dignitate affecit,
tym samym sua profanavit ora. Zatym maledictis
lacerantes lacerandi sunt paenam ut viperinus morsus
viperino curatur cinere, gdysz gravior e boni nomi
nis iactura, quam vitae. Jesli to bedzie kultum obelży
wym piorem orisac kogo, to bedzie kultum et in
Vitam invadere, gdysz to oboie parificant sobie

Vita et honor

Vita et honor ob quod quis confunditur et ipsius nomen et fama laeditur propter hoc crimen statuitur. Quod enim gravo est supplicij iniuria in effectu facientis consistit. Ktemogl uczynyłki naiawniej ac dedecorosam iniuriam zaktorą uczynył, gdy nie mogąc zdrowiu Actorowemu szkodzić, sławie dobrey y iego obelzywym zaszkodził. Magistratus honorari non dedecorari licita accusatio ni vituperatio, ieśli Actor co przewinieł krol go miał corrigere iako latus swoie, y senatora swego, ale tu publica correctio et privato assumił ibi Ius in Actorem zadnego Pana zwierzchniego niebyło. Quomodo Princeps erit inviola bilis quando Custodes eius non erunt sacrosancti. krol dla tego pisz, coronacij unguntur ne profanus videatur dla tego y Senator Latus krolewski nazywany, ne ktoś profanetur. Si Custodes profani erunt, unde quomodo tutus erit, uczynił hoc in detrimentum alicuius co za necessitas Iuris takowego opisu, czyli causę swą tym wesprze, albo dowodzie będzie, czyli accusatią swoię w czym stwierdzi, albo probaciji swych powagę uczyni, rzecz obiasniwszy prawa obrone owego pokona. Nie bynaymniey, toczyniac że animo iniuriandi, et diffamandi uczynieł. Nie pot, kalo to przedtym senatora zadnego. iusz to ibit in exemplum co genere Iniuria Actor petitur, że nietylko persona ipsius ale i Dignitas simul laesa, cokolwiek pisał wszytko to co sine pisał, aby mogł famam et existimationem Actoris quam possidet, iezeli nie in toto extinguere, przynaymniey in aliqua parte minuere. Coż więcy miał animo iniuriandi, tedy Iniuriator takowy et

alienâ famâ iniusty Violator, ma puniri reparatione famâ, albowiem qui alium infamavit, tenetur ei restituere famam cum sua Infamia. Qualiter enim quis peccat taliter puniri debet. Rzymskie testantur Annales, iz takowy każdy Conviciator publice scripta, sive linguâ delere iussus, zkąd podobno y lingua attingendo nazwano, że to zliżywali, czym kogo poplwali. Niema nikt honorem szlacheckim do Prawa torowac sobie drogi, ale ma się zwyczaynym torem y trybem, Prawa pospolitego krzywdę swoię położyć, a nie szyć, si quid mase usurpantur omittimus excelsius uiam aliis aperimus, Dabitur licentia innobilitati optimos quoq contumeliis vexandi. Nie uybiega się nikt, aliubo by to contra Legem natura Tem peccat qui contra Regem peccat, quia communis omnium Pater ē, iednak y tego szczypać ważyc się może niz impunita anda ? Co od Senatu widzę auscultandum non eloquendum Paper. Lubi, ut ad honores eorum accedat veluti quadam pietatis et observantia dignitas, u Rzymian non nisi post functionem deferebat, ci, ktorzy in Magistratu deliquerent, a to dla tego nie vilescat eorum dignitas et authoritas, obwarował się każdy Quomodo Legem exigit, qui Lege tenetur: non dentata ut non videat, sed simplex ut possit debet esse ueritas. Alienis probis subiectam vitam et famam Leges habere noluerunt. Dlatego Prawa tak surowe unieszesz się słowem iakim w Sądzie urazliwym, aż siedzieć zato każą w Wieży, zaraz co nieuczciwego, rewokować takze nieuczciwie musisz. Rapiner

rzecz nieprzystoyną na kogo, zliżywai pewnie to będzie
Vitam impetere e famam denigrare, ktora deturpat Cri:
men falsum imponendo, amplificando, perdendo sinistre
interpretando, recte facta negando, seu ea extinguendo
co wszytko Protestacya na Actorze wykonala. In Civilibus
ante omnia spoliatus restituitur, ieśli co idzie in Causa bo
norum, daleko więcey ma ise in causa honoris, iedno
prius quod ademisti dopiero się tobie sprawię, gdy mi
wrocisz prawnie, coś mi wział nieprawnie. Constitutia 1633
niema się nikt na honor starożytnych Domow szlache:
tnych targac. Przyznawam genere oes iesteśmy pa:
res, ale meritis et Dignitate distinguimur. to Vis
e mera persequi kogo sine Iure. Illa e vis quod facis
quod vis, non quod Iure debes, Verborum facta in Cri:
men veniunt, quod scripta. Mała się rzecz zda qui
dixerit Fratri suo fatue, auferens prudentiam et intel:
lectum, quo hnes sumus, et ab Irrationabilibus distamus,
A iednak co za poenas z Pisma świętego otym wiadoma.
A ze się tu nie scrutinium, na ktore się pozwany odwo:
łyna, tam iest potrzebne gdzie facti veritas investiga:
tur, ieśli crimen commisit ten, qui inculpatur. Lecz
tu teraz nie idzie de facto obiecto ale de honore Acto:
ris lacerato, et fama denigrata. Actorowe scrutini:
um vita integra vita docet, si ille nocet, frustra De:
lator accusat, quem vita excusat, tota Respublica testi:
monium vocatur, nimius ego publicum luculen:
tissimum vitae testimonium, Constitutio 1588.
in Vitam et mores ludzi tylko nieprzystoyny tych

na urzędu zbrodni takich poimaniyech inquirere każe, ut quod probationes non tenent, Vita conuincat, ale na ludzi poczciwych i zacnych, spraw takiego opisu nie każe, ne temere uocetur fama boni Viri in Discrimen prius inferenda Iuris ratione, postea non facti Probationes. Kam si per Legem Iuris stringi nequeo, cur scrutinii periculum subire debeo, quod est fallax, ubi est Ἐπιδείξις a Conuictio, contra Rationem nullo exceptiones, contra Testes multae. Taki dedecoresam Serenissimi Pozwany zadawszy teraz krolisne, i coż żalibnego nehonoro pomitenis noci. Przed tym nie szło siego to nabożenstwo, aż gdy quod scripto obiecit, ie demonstrare non potest, dopiero się udawa do Wilezey pokory. Złą robotę snadno każdemu zrobić, ale ią dobrym odrobić trudno; fugitur facile ingreditur, sed difficulter extrahitur. Immortalis est infamia etiam tum Viuit, cum esse credas mortuam. Tuszye to każdego musi debemus Deo conscientiam, proximo famam, wszak i Pismo swięte curam habere de Bono nomine każe, zaczym duram ferream, uolunt eo Virtutem w takim razie n̄ mouerę, nec ualet poenitere, qua res nunquam in integrum redeat, Iuris est Dignitatem Indignitate affici, ad expiandum peccatum poena opus est, Poenitentia sua nocentem n̄ desinere, quia factum infectum iam fieri nequit. A iż pozwał Actor dobrze pozwał tako in causa honoris. Minora per minores Iudices maiora per maiores debent definiri. w takim

razie

razie reprotestacyja z ktorey potym wyndat formowa:
nij, była w ten sposob wpisana. Reprotestatio

Quod ipsi in protensione sua Civili ratione Bonorum
N: per se multiter usurpata nullam Iuris necessi:
tatem ad id habentes, cum iniuriam suam multo la:
bore et vigilijs pro bono publico exactis collectam
Virtuteq̨ et integritate probatam, animo nocendi, stylo
ad diffamandum studiose accomodato Protestationeq̨
in vim famosi Libelli contexta, confirmataq̨ et
conuitijs consarcinata iniuriose lacerare et bonã
famam ipsius contaminare, Verum etiam Digni:
tatem ipsius publicam multa praerogatiua muni:
tam, dispicatui ducendo, uellicare, et sugillare indi:
gnitateq̨ afficere, ipsiq̨ Grauicam cum Ignominia
per eandem Protestationem seu potius characterem
et Libellum famosum imponere, ac ornamenta Di:
gnitatis, prout in Termino deducente detrahere,
Criminationibus denique indignis ac insimulato:
rijs onerare, ac in depositionem et eneruationẽ
officij et Dignitatis eius indebite illiciteq̨ agere.
Quia vero insectari et persequi honorem alienũ
impune nemini conuenit, et ne Magistratuum
Dignitas despicatui habita vilescat. Proinde de
poenis ex inde demeritis et in eo casu decerni soli:
tis, nec non de ipsa Protestatione boni Ho:
minis laceratoria ultione Iuris publice puni:
tus abolenda, in Foro Fori uindicandis iterum
atq̨ iterum Protestatur et Reprotesta:
tur.

22 insc

Utrum quis Criminari possit ratione Villae incendii in Conflictu mutuo patrati?

Pro

Ktoż kiedy widział Crimen Crimine defendere, żeby komu hostilitatem z drugim maiące wolno onemu ogniem było onego zatym zniesie, palić y wsi przez ogień plondrować. Inimicitiae enim suo modo tractari debent, nie do pożogi palenia y plondrowania udawać się ogniowego. Quid enim gravius et atrocius igne. Który podobno ztąd nazwany że nihil gignit, insi bowiem excessivi y wykrętni ludzie maią przecię iaką taką korzyść zbiorem swoich, ale ten co pali co za pożytek z pożogi odnosi? iedno pyrzynę y popiół, zkąd takowa depopulatrix musi być horrenda malitia, y dlatego też crimen tak grave et atrox poena quoque gravi et atroci coercetur, Incendiarii bowiem wszelacy są ludzie perniciosissimi, y własni naturae inimici, którzy nulla ratione allecti, ale tylko solo odio et nocendi studio ducti, Mieszkania ludzkie domy, y chabitacye które

Natura

Natura ad tutandas tempestates constituit, pal[i]y
Ogniem one znosząc, w popioł obracaią. Alubo by to
iako stronu obijcit, y pieniądzami chce placic, co
ogniem spalila, Dwor nie byl ale szopa albo li tu:
gurium aliies, quod negat omnino, iednak non
ad qualitatem loci, aut Domus combustæ respi:
ciendum, sed potius damnum ex incendio iminens
ipsaq delicti atrocitas attendenda, quæ severitatē
supplicij requirit, neq enim qualitas damni per com:
bustionem dati, sed atrocitas delicti severitatem
pænæ exigit, non tam ad effectum huius vel damni,
quam ad intentionem nefandam ac detestabile
factum rei respiciendum est. Bo ij tak kazdy zbro:
dnie swoie odkupiel. wysmiałby sie, na wszytko,
czuiąc ze zapłacić moze, niebyłoby nic bezpieczne:
go. Statut Titulo incendiarij pisze, iz takowi pro:
pter Criminis damnati salvitatem, etiam ex templis
extrahendi, zowie incendium publicum maleficium,
tanta malitia ducuntur, ut etiam cum damno suo
alijs nocere cupiant, ædes suas inflammant. W prawo:
dzie Crimen to położył Statut inter Articulos Ca:
strenses, ale iz sie to more Guerrico stało, hostili
cum depredatione iusz tu connexorum idem
debet esse Iudicium, ponieważ connexa in diver:
sum partiri nie possunt.

Contra

Lo tey sprawie mowie o querela, gdy Iniuria y lubo to Protestacią obostrzona, ale Protestatio contraria facto nihil operatur, gdy by dolo malo Prawa intentione nulla pellectus ratione, ale solo odio et nocendi studio ductus, umyslnie dwor podrzekl spalil, y w popiol obroçiol, takowy summo Iuris rigore tenebatur, ale co się dzieie ex inconsulto impetu ex conflictu mutuo to iusz in Crimen non uocatur, ale tylko in damnum et iniuriam per Leges, gdysz offensio realis lenior iest zawsze, quam personalis, czego dowodem iest Constitutia 1588 titulo Processus contra Rebelles, gdzie pisze Maiętnosci slacheckie pustoszono, palono, wybierano, tedy priuatis damna et Iniuriam passis cale Prawo o ich szkody y gwalty zostawuiemy, ktorzy iesz in more Guerrico staly beda powinni peremptorie za nie odpowiedac. Iz tedy Guerri karzy wedle statutu finis refusio damnorum, to tesz y w przypadku terazniejszego poniewasz sub more Guerrico zaiechal, finis tenze ma bydz damni refusio, non uero pariat aliuius Criminalis extensio. Causa e Duxmentium, qualis causa talis uoluntas, Causa primaria e fundi differentia w ktorey accusans chce sobie przywlaszczyc, a pozwana zas puscic niechce, iesli tedy taka Causa e Iuris interueniens, iakosz ma redarguj bydz rea tanti

Criminis

Criminis in Contentione quo deliberatior tanti sceleris Constitutio 1598 dwie circumstantie do uwagi w obwinieniu podaie. Gdy by kto uczynił co umyślnie, ale się to ex sententiis ukazało manifeste lecz tu nieumyślnie ale provocati necessitate, lacessiti in defensione Bonorum, igitur necessaria defensio pro Crimine statui niemoże. A zatym iż przeciw Prawu wyrażnemu ex Civili actione uczyniona Criminalis, tedy iuxta Constitutionem takowa nie multari Potest u prawa pospolitego Guerra, gdy kto grassatur latrociniis, rapina, cæde, incendiis, tumultu, viadas...num agendo, Urbes diruendo, mænia solo æquando, lecz in Casu præsenti co za Guerra nuncupari może, gdy zobopolnie y namagaiącey się przez gwałt Gromku y Groniecy powstali in iurgium et contentiones, a potym do puków między sobą y w zaięciu mnym strzelaniu zapalili Domow Wsi kilka, nie Dwor szlachecki, osobie samey nic się niestało res semper sunt personis Inferiores, et Iniuriæ reales sunt Civiles, pro pecuniaria noxa quomodo pœna exigi debet Criminalis, bydź może że y Chłopek tam iaki zgorzał, przecię on pars fundi iest taxowany, płacą go iuko desolatam subdito hæreditatem, iest to tak że iako y drugi iest człowiekiem, ale à Iure Civili taxowanym Atrocia delicta te same tylko reputant które nec coram Deo nec coram hominibus ullam hnt excusationem.

ale tu multas excusationes. gdy kto malo dolo animo no:
cendi umyslnie Ogien zalozy zapali ut ignis mortem
multis afferat natenczas slusznie ut eandem mortem
ut quis alys parauit ipse sentiat. Crimen cikowego etiam
perditi et ultimi sortis tirez niezwykli sie teraznie na
szyje coz by to Człek podnieśc. Ponięgosz sie to czasu
stało aggressio conflictus et inordinata unitas temporis
nauit unitatem delicti iako homicidium potest com:
mitti sine vulneribus et vulnera sine armis non
sunt separata vel distincta quia uno eodemq tempo:
re fiunt tak y to factum in multas criminationes
rozterni nequit. Quae eorum sunt unius Continuationis
eadem sunt unius delicti accedit ze Tutorie ktorzy a
Lege publica arcantur ad suscipiendam litem pupil.
lorum pro termino non comparent. Delatrix Bialoglowa
bedąc supplere defectum minorennis nie moze gdysz
sama in se defuit ex Conditione sexus sui y Prawo
y tego niezaleca minorennes tesz przez sie agere
nie mogą gdysz in ea aetatis inhabilitate wedlug
Prawa litem contestari nequeunt rowszem ex prassenti
y to legis publicae ad aetatem legitimam iest vin
dicatum. Statut Wolynski Articulo 9 Capitulo
primo o Hramotach et Articulo tertio eiusdem Cap:
ituli o Pokoiu pospolitym tak definiuie. Iz tyn pokoj
pospolity narusza ktory sie przeciw Krolowi bunto: l.
Pokoy pospolity naruszaiąc ku szkodzie Rzeczypospo:
litey a Pokoy zas pospolity same sędzi iuxta Capitulum
Art: 22dum et Art: 2dum o Dowodzie gwałtu obtwierzamo
Capitulum nono Gdyby na Maiętnosc naiechal na
gwałt pospolity samopiąt li dwanascie rubli płaci kaze

uscy

Incendiorum depopulatrix fama

Non omne illicitum ponitur sed illud demum quod Lex statuit esse delictum nominata delicta ut Invasio hominis ... Raptus & Innominata ut uerberare Domum ingredi & sunt haec nomina Actus non delicti.
Ordinaria delicta quae Lege certam et determinatam habent poenam Extraordinaria quae non habent sed arbitrio Iudicis relinquuntur ... delicti ... iationes.
Plura delicta ad eundem finem eodem tempore commissa una poena et non pluribus puniuntur quando Principale et maius delictum non poterat sine aliquo committi. ut homicidium non potest committi sine vulnere nec vulnus sine armis omnia haec ad unum finem tendebant nec sunt separata uel distincta uno eodem tempore.
Delictum Casu Impetu commissum pro damno iniuria et facinore accipitur. Maleficium quasi malum officium ab efficiendo seu malefacto dicitur. Delicti gravitas uel levitas cognoscitur ex illius qualitatibus et circumstantiis facti Personae animorum loci temporis, modi ... delictum iniuria priuata ut ... delictum poena commensuranda delicto et illius qualitati correspondere debet.
Incendiarij dicuntur qui animo hostili aut uiolenti ignem iniciunt tectis segeti & agminum fata exuri tecta diuum praedas hominum pecorumque agi. Urbes ... moenia solo aequatur populationes agrorum incendia segetes adustas sterni.

Culposum non dolosum

Iusta atque probata Causa excusat a dolo.

Qui se ipse habet malitiam et animum delinquendi Temeritas culpam et impudentiam, inconsulto Ira-
cundiae calore.

23. Utrum resignans lite-
ras alienas Crimina-
ri possit.

Pro

Nielic to conduxit ad fidem publicam conservandam
zeby literarum sigilla et insignia zostawały nie złama-
ły y Listy same otwierane ani przez innego czy-
tane nie były ale komu należą, całe y nienaruszenie
oddawane były. Interest enim unius cuiusq arcana
sua nemini pandi. Także y każdy ktory cudze czy-
tywa listy contenta ich wyczytawszy zdaśię że vita
sua societatem quoq humanam et amicorum absen-
tium secreta colloquia znosi z rząd pospolitego iz lator
Epistolae saepe suspectus e cum non est etiam Listy
sive poufałemi [illegible] zowią tey poufalec com-
moditas dessigillavit literas in detrimentum zlecą-
iącego ani też nie oddał temu cui Mandatum
restituendi susceperat y owszem one adversario pan-
dens et manifestans [illegible] pretio corruptus legen-
das subiecit tudzież tesz faciendae Iniuriae causa secreta
Listy publikował ipso facto pro Epistola prodita te-

neri.

rietur. y iako criminis falsi reus ma bydz sądzony gdyż
w takowym nad inne iest dolus quidam versutior et
improbior planeq affectatus et edolatus quertiulum
orum fallaciarum et imposturarum w sobie zamyka:
iący. miał takowe albo nieprzyimowac albo receptas
fideliter presentowac miasto tego sui compendii causa
powierzone otworzył co w nich było recensował a upad
załim z discrimen przyszedł. Zgoła ad cę ex eo in:
terczpt lubo alterarum literarum effractor obligatus
transmittendi zostawał z listow temu ad quem
perferendas receperat n satis fideliter oddał ale
sciens volensq inszemu ore restituit quam cui
restituere mandatum susceperat y te obsignatas
n resignari iuz resignatas et reclusas ab alioq
inspectas interverat autem obsignatas n resignari
nec reclusas legi contentaq earum n evulgari Listy
nasze multi sunt legati nostri przeto reserans et
violans literas iakby tez takowy literarum effractor
violaret Ius Gentium quo prohibent Legati vio:
lari ois iniustitia est peccatum. A ten qua Iustitia
se laedit qui data fide recepit arcanum amici dedaie
ie powinien abscondere y iako depositum zakrie ser:
vare wydał ewulgował publikował. Proprium ta
iest fidei officium servare secretum proximi ieslize
ten ktory z frasunku List otworzył cudzy y przeczy:
tał obnoxius est secreti servandi daleko więcey ktory
wziął to na sie przyrzekł y w to dał słowo swoie
cale co powierzono oddać znosi ten Custodiam rei
concreditae debitam znosi y Prawo tak tego co posyła
iako y tego co do niego posyła do Listow należące.

pogotowiu w rzeczy tak powaznij ktora celare tenebat ij w ktorij słusznie zatym ex detecto Consilio notabile damnum et discrimen timeri moze. Ale ten ktorij per iniuriam extorsit secretum listu podtitori tego on wijdawszij lub tesz u przenaietego przeczijtawszij onie tym Listem dowodzi aduersus scriberem. Nie moze w tey mierze ullam facere probationem ad cuius notitiam reprobato modo delinquendo peruenit.

Contra

W kazdym Sądzie nullius criminis reus zostawac musi ktorij per errorem albo tesz simplicitatem suam et imperitiam list otworzijl cudzij rozumieiąc ze zląd nikomu zadne sie szkodzenie miesztanie ij nikomu nieszkodzi owszem mnimaiąc zeby do niego list miał bydz pisanij poniewasz tymze tego Imieniem ktorego ij tamten co do niego nalezał iest tytulowanij pogotowiu ze Vinculum tylko Epistolae soluit. Epistolam ipsam non legit ani komu inszemu praebuit legendam. Lex autem de eo tantum loquitur qui improbe aperuerit et legerit. Co wieksza w tym liscie nic sie takowego niezamyka zkadby alicui aliqua posset Iniuria ani Clarissimi Viri gloriae, celebritati et famae niwczym zląd detractum zaczym iz takowa literarum apertura niebyła noxia tak tesz poena locum mediatenus stanowic niemoze a nade wszytko non magnopere culpandum quem nescius dolor vel timor ad literarum resignationem impulit. Otworzijl List

Varie literas se portare timens iakosz z dwoych Listow 195
proditorium Consilium onemi pisane detectum trudno
takowemu mieć za złe owo y podczas woyny przey:
mniey liwby a przecię to Culpabile niebywa co dla prze:
strogi y całosci bywa.

Civis Intrinsecus.

Rex Superiorem nec parem agnoscit
Dat Leges alijs a nemine accipit
Amplitudinem Titulorum ambit.

Aliud est Libertas aliud licentia illa cum Legibus vi:
vit haec Leges exuebit in neminem vi aut Imperio
sed Lege ac Judicio agere licet opprimit illa non
libertas sub illa sed servitus et oppressio. Oppressio
autem est vis insidiosa tyrannica nefanda trucu:
lenta, servitutem in libertatem inducit dismembrans
cives accessos unites absolutos e medio adscitos tol:
lere opprimere. Bonis ac praerogativis exuere Legum
observantiam simulare, eas transgredi non punire
quinimo flagitijs et sceleribus ditari.

Amplificatur Respublica cum Populus multipli:
catur cum alterius Reipublicae Cives ad nostrum accedunt
cum sit aliquorum deditio spontanea amplificatur
illa diminuit altari exterminans nonnullos disturbans &.
Non e Libertas ut pro arbitrio vivas tamque sui in po:
testate sed ut Magistratui obedias Vitam ad ratio:
nes Legumque normam componas. Depopulatores Li:
bertatum ac violatores Legum Constitutionum Hostes
Patriae zowie.
Cała Rzeczpospolita wszystkie status, wszystkie ordines
et Dignitates ta zachodzi iniuria tanta Publica.

vi hoc quod Regni theatro publico cognosci et vindicari debet. Iako Maiestas in plenitudine authoritatis non in vocabulo consistit tak usurpatia swoia nad inszym zwierzchnosci miała procedere ab authoritate Regia. ponieważ officia wszytkie a Rege et Lege procedunt. Luz ty privatus privatam exeduisti tyrannidem non autem aliquod delegatum munus exercitus es.

24 Vtrum Scriptura Sigillo Solo et quidem obsoleto Obsignata sine subscriptione manus fidem habere possit?

Pro

Wiadoma to wszytkim iż ad evitandas falsitates sum sigillorum introductum est gdyż pieczęć y pismo nie tak snadnie zfalszowane bydz może zkąd usus sigilli w ludzkich stanowieniach iest zwyczayny ut rei fides et probatio omnibus pateat alboviem pieczęć każdego samey rzeczy fidem et veritatem zdaie się denotare. Przeto gdy kto pieczęć swoie do Cyrografu przyłożył tak to ważno iakoby iż wszytek z ręki swoiey pisał albo y podpisał. Apponuntur autem sigilla in vim voluntatis consensus approbationis et perfectionis. Przecz że tedy pieczęci swoiey trudno sigillum fidem facit et vim testium supplet. Wielka to zawsze sequi sigillo, cui fide non stetisset nihil certe fidei magis

convenit

conuerit quia et rerum prostituere quas Kroniće et Chari:
tate munieis. Bo wżdy ten ego iednego przyłym Rozmie pie:
częć b[y]ła znośnieysza by rzecz Contradicta słyszeć ale tak
wiele Pieczęci wszytkich rot przysięzonych unum sigillum
praebet testimonium et omnem suspicionem remouet ex
sigillorum pluralitate plenior fides dlatego datam sigilli
fidem seruandam esse. a że Podpisu niemasz że ktory w Pie:
częci niecale Szlacheckie indicia to są suspitionis non
Veritatis suspitioni non deest nunqm argumentis Lecz
do Prawa mowiąc rei certa demonstrata frustra adij:
citur demonstratio coż iusz po podpisie kiedy accipiens
signum etiam signatum amplexus est esse dicendus est.
tak Annulum sponsatorium biorąc iakby iusz swat
y taine poślubioną ex signo cognoscit sponsum tego
Contraktu bedz musi pieczęci Przodkowie.
Nasi gdy z sobą Contraktowali in paucalis literis a
na Pieczęci omnia ponebant fidei firmamenta. sigillum
est sceptrum fidei w każdym sądzie w każdym Urzędzie et
quolibet in foro sigillis fides adhibetur. y Conclusia ta
semper et ab anno optimis subnixa fuit rationibus.
Iz quid communiter fieri solet factum esse praesumitur.
a iż ut plurimum sigilla de voluntate eorum ad quos
pertinet apponuntur. Tedy aby to mialo tylko ementiti
sigillum esse aduersarius ratione sigillum est Imago sub:
stantia huius sigillantis seu eius cuius nomine est
appositum praesentiam supplens. Tak Mandaty Uni:
wersały Przywileie pieczętowane probationem probatam
non vero probandam inducunt. sigilla Personarum
Qui distinctionem habentium magnam efficaciam esse
in probando maiorem ipsa scripta fidem faciunt. Tak
y krolow Ksiązet solum eorum sigillum sufficere in

inválúit. gdyż Principum Arcana omnibus patere nie debent
Pak Listy Papieskie które bullam Pontificum zowiemy
podpisu samego Summi Pontificis niemaią a jednak iż li-
teras eius plumbatas widemus zupełną u wszytkich maią.
Quo in passu podobno dlatego appensia bywa plumbata
ut diuturniora diplomata forent. Bullam zas bodaj
nie ztąd zowią iż iako nauodziech ze dżdżow owo bombel
albo wedle Łaciny Bulla snadnie powstanie et cito
mouetur citoq deficit. Tak też dignitas tak wysoka et
illud eius insigne tanquam aqua turgiditate fluitante
et descendente w krotce zniknąć może. Zaś circa
inaugurationem non videbis dies Petri intimują Bre-
ue takie Papieskie które in parvis negotijs na Papie-
ze wychodzić zwykło annulo Piscatoris zapieczęto-
wane a tylko Secretarij signo subscribowane pro au-
thentico zawsze habetur et acceptatur. nie z inszey
pewnie przyczyny tedy iż maioris praecellentiae et
dignitatis sigillum maius e documentum. Pospolicie
Summi Pontifici Romani z którego praeeminentiey
Roma caput mundi regit Orbis frena rotundi Pośl to-
tak ze verba adinuenta sunt ad voluntatem declaran-
dam ale zaś signis eadem voluntas demonstrari ne-
quit. Alexander Wielki lubo to nie wyrzekł Judicio
tamen wolą swoią wyraził gdy Annulum Potestatis
zdiąwszy z palca swego Perdicae oddał. y tym samym
electum ukazał. Też ze drugiemu oni appressit detractum
et digito suo signatorium annulum tanquam silentij mo-
numentum. Tak się też Pisma stawiecą ponieważ
zrodzatego tez go razu niemoże y przeczyta nim iest da-
wnieysze tym pewnieysze. Scripta enim Vitae et incertia

Priuig statis

Antiquitatis, ut tanto præstantiora quæq; credientur quanto
antiquiora esse credantur.

Contra

Niech teki kto chce Dyskurs o Pieczęci czyni lecz po sio:
sityni rozumienie idzie Patri. nowi expressa quam fa:
ctio takowo stanowi. signi. o exsig. illo każda nie pendet
ex proprietate vel materia sigilli sed ex fide testantis wze:
taka signatura ad essentiam Contractus nienależy ani. due
z niego ce Contrahentowi ale faciliorem probationem
zawiedzie stanowić może. sigilla per se nihil loquuntur sive
in subscriptione owszem sznurowania daleko więcej woli in
sigillo literarum substantia nie consistit y iesli sysi:
gilla obscura incognita dubia lapsa corrupta incerta
et negata regulariter nihil probant. Bij ysto bylo
takich pieczęci iednak fidem nie faciunt cum eadem sit
ratio in centum quæ in uno. takze yto sigillum quod
nie satis se ostendit in forma impressionis vel cuius
literæ non satis conspicuæ nec apparentes aut nie legibiles
minimeq; intelligibiles sunt. sigillum dici non mere:
tur nihilq; probat et talibus sigillis fides adhibenda
esset dolis ac fraudibus hominum factus esset dolus
Przeto sobiem sigillum nie sufficit requiritur subscriptio
quia sigillum facilius est mutari quam subscriptionem
y kazdo integra sigilla maiorem fidem ruptis habent
pogotowiu ze sigillum idrô contra receptum morem
znaydować się. In contrarium furadectioa literis de:
rogant sigillatis. Viva enim vox e vera et plena
probatio sigillum autem præsumptio vera autem pro:
batio derogat præsumptioni. Ani tego consuetudo o La:
tine niebe y stylus tym Cuiâ ktory alioquin Iam Legis

habet. Nie iest zwyczayny sigillum et subscriptio simul. iunctu acquirit mentem magis deliberatam. Bo bez podpisu zdaie sie raczey ze per errorem w omylce iakieysi sigillatoru maiorem ipsa scriptura fidem facit. Więc do tego sigillum ni his solum probat quibus inuentum est. Wiem dana rzecz aby do takiego Pisma takowa Pieczęc miała być przy: kładana, sama tedy Pieczęc tak wielkiey y poważney rzeczy statuere fidem nie może a zwłaszcza że ani pod: pisowo ani sie iakowo przy Pieczęci nie masz żadnych. Quanto plura signa et solemnia adhibentur, tanto maior et plenior adhibetur ratio certitudinis et ueritatis dec legendae et minor occasio falsitatis et erroris. Defe: ctus każdy uitiat defectus characteris impedit essentiam rei, pari sunt non esse et non apparere a w tey Pieczęci y literki nieznać. Sigillum tale esse debet ut in notio- nem sigillantem deducat, iako nomen ma być rei conueniens, tak tez y sigillum ma mieć in circulo orbicularis literas et characteres qui in orbita sigilli sunt, ktore pospolicie Circumscriptionem zowiemy, żeby były y w owym okręgu Pieczęci characteres cognosci: biles et intelligibiles z ktorych innotescere queat cuius sigillum sit et dici mereatur, cum nomine sigillantis apparere debent. Bo iesliże Pieczęc non satis se ostendit in forma impressionis vel literae non satis conspicuae et legibiles, pewna rzecz że nihil probant. Nomen si- gillantis debet esse in sigillo. Więc y locus usitatus ubi ponitur sigillum, nadto sigillando et subscribendo zawisła tez quaedam praecedentia, maior prius sigil- lare debet sit uenia uerbo, ale obawiać się, by le iedno y pieczęc sama y Pismo niebyło in omnibus et per omnia inspropriowane. Powiadaią prawni iż omnis

Confir:

Confirmatio Conservam Consensus autem omnino scientiam qui error excludit praesupponit. Nam confirmasse non dicitur aliquis factum quod ignorat. Niepodobna rzecz aby człowiek tak wielki uważny rozsądny miał takie rzeczy pieczętować gdyby o nich że takowe są pewnie wiedział. albo niewiedział. albo mu podmiot uczyniony sigilla sacrae statis Divinae sunt instrumenta zwłaszcza urzędowe et sancita signacula quae iniquitati falsitati et iniuriae ulli protegendae adhibere nefas est quod facile fieri possunt et ea Leges praesumere non solent ad illa adaptari dicuntur quae communiter et ut plurimum non quae difficulter et raro evenire solent. Malo tak ich co falsa sigilla conficiunt, adulterant, corrumpunt, supprimunt, detrahunt, abscondunt sigillum praesidium authoritatis symbolum. Aby człek ~~tak~~ tak ważny miał do tego authoritatem praebere suam którego Dignitas eam indignitatem znieść nie mogła żadną miarą.

25 Utrum Stemma Usurpans sibi alienum sit puniendus.

Pro

Pisze Poeta ze przedtym

Mos erat antiquis ut bellica Castra secuti
Nomina pro meritis aptataque signa darent.
Sic famam vitae testem Martisque labores,
Signis ornatos convenit esse suis.

Teraznieyszego zas wieku in praeceps ora ruunt tributum pa... sed habent insignia plures. Juz tymi czasy nietylko viri militares cum emeritis zaszczyciwszy się, ale też Plebeij impares będąc pariter iednak z slachtą censeri volunt. Do czego plerumque przez pieniądze contendunt. Niepomniące nato że ad honores insignia non ambitione vel pretio sed probatâ vitâ testimonio est deveniendum. gdyż pecunia intermentum non propriè dant sed prostituunt insignium decora. A drugi minimè virtuosus quod vi non potest dolo evertit per fas per nefas przyszło do szlachectwa, dopiero y tak Insignia virtutis sine virtute assequitur chociaż praeter nomen nihil est. Virtutis autem iusta aestimatio iacet non in otio imbellibus quaesita est Equestris ordinis Dignitas sed fortibus testata virtutis merito parta. Aude aliquid nec in Caelum dapites te tollere factis. Ale po zwolności nieco corruptis moribus etsi asinus pardum vocet et formica Leonem. gdyż quis humilat timor more et arator erit. Tego iednak też uszczerpkiem honoru swego pozwolić komu trudno aby kto w Insignia domu Szlacheckiego y w Herby cudze miał się impune wdzierać y cudzych tematy zajmując nimi się herbować usiłować y że iest stemmaticus nietylko herbowany ale y powinny y pokrewny sławie zdobić siłą zatym ludzi na ten kształt zawodzić wstyd y chanbę podciągnąć Domowi czyimi. Wiadomo to każdemu że Insignia Nobilium to iest herby virtutis sunt praemia et virorum gestarum testimonia. Które stemmata et arma Familiam nadawać zwykła Virtus Militaris et heroica. Zkąd pospolicie widzimy Insignia Nobilium cum aperta Plebeiorum vero et populorum cum clausa

galea

galea Pałowe Herbow gesta, mina ad posteros tylko Familiae suae diffundunt, zeby nastepuiące potomstwo ad imitandas Maiorum suorum virtutes tym samym incitaćnt zaczym iż Insignia propriae Familiae sunt decora sequitur ze nie maiący Ius agnationis ani gentilitatis vel stirpis familiae praefatae usurpuiący one sobie y przywłaszczaiący falsi reus tenetur a zatym falsi poena Damnantis censetur. gdyż iniuriosissimum est ab alijs alterius arma usurpari. wielka to arripere insignia aliena et praeiudicium Familiae ad dmulationem ipsiq one sobie asumere. daleko więcey szczycić się tym y udawać się czym nie iest pogotowiu se taliter iactans decipiendi alterum animo seducente niemoze to bydz zedno cum notabili lassione domus gdy kto occupat usum Armorum alienorum et insignia asserit et arrogat sibi aliena. Dlategoz Constitucia 1633 titulo o wywodzeniu szlachectwa obostrzeła swoy zakaz nato zeby te honoris launia et virtutis praemia magno sudore maiorum parata kazdy sobie tenere nieprzywłaszczał y Ludzie quaestego samu artibus illicitis w Tytuły y praerogatywy szlacheckie zeby sie wdzierać nieważyli. Powszechna to u wszystkich narodow ut qui alijs praecelentiores extiterunt. semper sua laudis et virtutis quibus ab alijs minus gloriosis discerni et distingui queant. habuerunt indicia. Bydz moze ze Powszechny iest zaraz insygnia szlacheckiego niechże longius procedit eo magis augetur et cum generis vetustate plurimorum ornamentorum Dygnitatem et numerum convenitur habet. Ziach on ma Insygnia Nomini suo convenientia ale ktorym się herbuie talia Insignia non sunt Velum sinum

ani Nowicinszowi przystoyne ut enim in annosa arbores
fructu suauiores ut plurimum edere solent siquidem aetas
virile quiddam inuehit quod in arbusculis uelati adhuc
rudioribus acidum atque acerbum esse solet, sic in famili-
tijs quo diuturniores eo vero gloriosior esse dicuntur.
Czwartka toto ignominia est apud indigenum dignitas
qui uult Virtutis iter ingredi docet lineam ingredi non
regredi nam melius est quod est ulterius, in dies meliora
sequi est sequi on tallowego od przystępowac do niepny
stopnici udalsię potem znaczy y niesławy za tem się iedynak
bierze sławnyji. Aut meritum nobilissimos facit aut ue-
tustas. Pan neutrum zkądze ta śmiałosc y przystęp do tak
starożytnego herbu te ä tua insignia ktorymi kto
albo ex superiori successione otrzymać albo propria
uirtuti gloria aliaque iusto legitimoque modo. Ale Pan
nij na ficta insignia nouiter in Contumeliam alterius
et ambitiose in Contemptum Domu zacnego przez
siebie samego nulla probabili de causa quin imo con-
tra Ius et mores sobie przywłaszcza, a nietylko ficta
ale raczey falsa te iego Insignia gdyż iemu gestac
nen ich non competit. Takowe Herby altiorem respi-
ciunt ordinem et altioris Ordinis sunt Insignia
ktorych on contra Legem swoie zażywac quo in passu
wspierac się coniectura tylko nititur sed authoritate
destituitur, przeto usurpatis sibi illicitis Insignibus Le-
gis tanto Dignitati Insignia sibi arrogare eademque
palam et publice deferre nietylko ad renuntiandum
et deponendum onych ma compelli atque ut arma eadem
deleat cogi et adigi ale tez poniewasz sila za tymi
Herbowymi praetextem ludzi, urzedu, y pieczeci pana

falsi

Jaki ma punkt Constitutia 1633 w prawdzie minus ojen ... Gdy mowi aby sie zaden nie uzyl Szlachcicem do Herbu cudzego y za powinnego sie go przy nas podawać ... szlachectwa swego ... sie ma rownie y na tych ktorzy uzyli sie ... Herbu cudzego privatim accedere y w cudze sie Herby intruserunt. Constitutia ... przy ... szlachectwa y Dobr ... przyczynia Constitutia 1589 na osiadlym Dobr ... na nieosiadlym ... Statut titulo homicidium si quis asserens se Szlachcicem et non existens ... dabit ... Caput ... y ... takowy szlachcica na Rok y ... do Wiezy przysadza ... animadverti ... qui licentius delinquunt a ten tak ... zlego ... tedy gravior poena ma byc karany.

Contra

Herb ktorym sie ... podobny jest prawdziwie ... ale nie jednakowy gdysz nullum simile est idem ... niesluszny powod ... wyciagnac aby sobie takiey rzeczy ... jako sie miedzy dwiema ... ktory sie ... pieczetowali ... Pomieszkowanie takowe ... nie mialo ... roznice tesz zadney ... w obu ... glowa ... kazdego wlasna y ... ze taka ... insignium delatis ... non ... zasie y Contentia ... omnis arma ... niewolno ... sie ... y ... licet sibi depingere arma modo dolus absit.

Dlategoto tylko herby są od Ludzi zawzięte ad separationem fundamenta familii separent gdyż iako iest Confusio Mater Ignorantiae tak distinctio est Mater perspicuitatis zaczym ze iedne są publica Insignia ktore significandae seu demonstrandae alicuius Dignitatis Nobilitatisq eminentiae publica authoritate sunt constituta a Drugie insignia sunt privata ktore sobie kto privato arbitrio pro libitu ex animi sententia ad nominis seu pronominis vel Cognominis similitudinem aliudue voluntatis placitum sui recognoscendi causa assumit Tedy pozwany iż swego herbu tylko zażywa twierdzi oto zażywać nie ma u luboto arma debilita Principis beneficio concessa maiorem praestent dignitatem quam ea quaeuis privata sibi sumpsit facultate wszakże y te adubi ultra quartum gradum processerint parem cum illis conservant Nobilitatem. Dosto tempe proeis determinare quam terminum intelligere daleko więcey summinowac ubi falsarium niezrozumiawszy czyiego armigerium. Ao ściąg theie Actorowy starożytnosci prawda ze antiquitati debetur reverentia alec tez y to prawda, ze antiquitas plerumq Errorum mater. Vix enim antiquitas est obscura pospolicie Exordia Insignium opinionibus asserunt, et sicut magnorum fluminum decursus noti sunt obscurae autem origines primae fontesque unde deriuant, Takze tez starożytnych Insignium Ortus tak starozytnosciq takze sie pozwany pisac wyborrnie moze iako y w tytule zkąd w apparente priuitate vel posteritate hominis Insignium niemoze

się

się w tey mierze powod przez pozwanego był ukrzywdzony
starzyc gdyż tak ten iako ono na possessie antiquitatem
et titulum y obadwa mogą eandem possessionis suae assigna-
re causam to iest starożytności Przodkow swoich quorum suc-
sit iż są oddawna Pary y ieden drugiego z mięszego
niechciał niema tesz ieden od drugiego wtym urzędu
Sędz regestrowany y Sędzia mało między niemi de-
cernowac uti possidetis ita possideatis. Nie powinien
bowiem nikt in rebus certis fortunae viribus se submit-
tere aut facti quaestionem sorti subiicere communem Ma-
et Filiis genitricem nec debet opinio ignorantiae
spezia ad fidem faciendam adduci sed ratio veritatis con-
iuncta ex temporum vetustate investigari et exemplo-
rum auctoritate comprobari. Wiele takowych Pa-
milij ktorych Przodkowie in praemium virtutis uni-
formis Insignia niechciwali ale tylko sama No-
minis eorum conversione Insygnibus ich przybit
causam iako we Włoszech Columneti a Columna Casti-
liones a Castello Cinellij a Cribro Roversa Robore
tego w Polszcze zwyczaiu iesze barzo sila ktorych
Nomina Insignibus respondent a iednak starozy-
tnosci swoie szlacheckie maią w Przerożnych Herbach
ex tot opinionibus illam quae tutior rationi experi-
entiae et naturae conveniens visa fuerit sequen-
tam quia Veritati magis sit consonum variis
gestaminibus tum Colorum tum dissectionum
atque in sculptorum in illis animalium figurarum
familias dicerni. Białogłowa zacna Pomina
Blania za zywota swego kazała sobie grobowiec

wystawił z Herbem trzech Koron y napisem takim.

Tres Stulos proceres terris ego Blanka Latinis
Regnantes vidi Filia, Nupta, Parens.

Dając znać że była et Regis filia et Regis Uxor et Regis Mater. Że y ta priuatnie herb sobie ustanowiła a zatem herb herbem zostawa Ratione quippe commu- nium simbolorum. Nusz Zakonnicy nasi Leczni nagło [illegible] swoich którzy niszą ut sint quasi Reges saeculis in [illegible] Regentes ad omnia tempora deponentes ta tonsurą ich rasio Capitis znaczy skąd obaczyć każdy może że [illegible] signis attribuuntur quae rerum significan- tiam sunt [illegible] tak y summi Pontificis trina Corona w Herbownym dostoienstwa jego używaniu iż Africae et Europae Ecclesiarum est Caput atholi ze ma władzą in Coelum Terram et Infernum. Biskupia [illegible] Mitra Bicornis iest wszego Officij eius Episco- palis ut scientiam utriusq testamenti Capitis sui or- -namentum agnoscat. Heslowy mimo zwierząt rozmaitych figury pewne Drzewa nawet kwiecie y ziela za Herb sobie wzięli. Naprzykład Roza któ- ra się wiele zacnych familij herbuie podobno żłąd iż delectat in visu, recreat in olfactu confortatin gustu y coś ma w sobie misticum. Albowiem minu- unt Rosae żebyśmy człowiek nie marnował cenim rerum desiderio quod [illegible] restitui non possunt zako że Młodość kogo odbieżała uroda odpadła silij opuściły, [illegible] iuż y ta iusz to nieposięgle nieporo- wotkane rzeczy ut mihi Rosa e gratius eta nihil mi diuturnius. Rosam quod praeterijt ne quaeras

Iterum

iterum ne quaere rusticum semel praeteritam Rosam habebit
enim suum tempus sed pewnie y rzeczy mile przyiemne
Rozy będzie honestowaci. Ut Rosetum plantat Rosas Cor-
zicem Roseam gdy co lustego było przezywac [illegible]
navit niewż gładkiy wdatną Rosas loqui audisses.
Dwali w swoich sotach quidquid calcaverit hic Rosa
fiat kładli za dawnego wieku Zwycięzcy dawali Vi-
cti Victoria signum herbam trawę ziela rzrnego dając
znać się [illegible] et altrice humo ac ipsa cedere humilatio-
ne [illegible] kto za herb stanowił aby po śmierci głow
umarłego [illegible] ozdobiona osła et sit caput eius
tertio redimitum. ea quippe signis attinuit quod
rerum spiritualium [illegible] wieńce te na gło-
wie zmarłego włożone znakiem są że superatis
vitae laboribus nactus est victoriam. Obracaią
umarłego nogami ku drzwiom tanquam in recessu-
rem. W studnych [illegible] y w tych
zawsze znak herbowy złoto znakiem y herbem iest
[illegible] Chyglowe pierścienia perennitatis iż
Pierścienny okrąg et circulus neque principium
neque finem habet dextrum iunctus innodatarum
voluntatum signum est dextram owszgoła cuiu-
gnis signatum cognoscitur. Pak za starych lat
Grzebowi przed [illegible] trawami sol kładziono firmi-
tatem amicitiae designando durationi enim
causa sal adhibebatur. A gdy kogo zniszczyć chcieli
sitnie sal signum sterilitatis. Krzyżo gdy się znać
każdy pierwszym Katolik żegna od czoła swego
żegnanie poczyna iż in fronte sedes est Pudoris

aby takowym zegnania poczatkiem descensum e Coelis in terras Numinis rosti indicaret. potym ableum et flore scilicet in dextram pupillam zegnanie swe konczy albowiem in dextra Bonorum Operum motus declinat. Cesarzow Rzymskich szata byla Purpura ktora znaczyla sanguinis imperium et Necis inferendae potestatem. Czesz glowe swoie wiazali takaz szkarlatowna szaguczka ktora cesarzowa iedna zagarnac sie chciala pisze Historyk execrabilem fasciam cum laqueum ex ea fecisset et suspendium testandi fracta esset ne nunc quidem aiebat vsui es. Inszych tak wiele insigniium wieku niemasz ktore originem nie maia tylko ex signis eorum vescuntur signata. Zkad sie staly tak Nobilissima gradu pessum precz poszlo gdy iuz originem ukazac niemoga dawniowac miano y owego znaku y herbu Originem kto wywiedzie. Ktory tak opisuia: Infantem a serpente ad costas usque devoratum Capite tenus ex rictu prominentem. Rzeczi rozmie onim a naywyszey nic pewnego niektorzy y od Alexandra wielkiego poczatek iego herba zakby sie tym herbem mial zkad herbowac iz Matka iego z Bozkim iakimsi Bogarskim w postaci przyiemnej smoczej do niey przychodzacym splodzic go miala przez znaki ludzie nie tylko bez y roznica miedzy soba uczynieli ale y wola swoie wyrazali. Pisze Historyk iz Dariuszowi Krolowi Perskiemu poslali Scythae Avem, murem, ranam, et quinque sagittas rozumial Krol ze mu sie przez te znaki ze wszystkimi poddaia

wykład zradow ze sobie czyniące iż się mysz w ziemi rodzi
y zboza iako y człowiek używa. ziemię podaią swoię. Żaba
zas iż in aquis nascitur przeto wody przy ziemi oddaią
wszystkie. A ptak iż iest homini assimilis lotem takze
strzały bronie swe zwyczayne in signum subiectionis skła:
daią swoie. Lecz rozumnieyszy wnaszy to Homerzy wszy:
tko. Qui estis ut Ranae insidiatis in paludes et remna:
bitis unde venistis, his in fugitiis confecti. A nietylko
przez znaki ale y przez litery wyrazali intentie swo:
ie. Naprzykład one dwie litere stawione w Domu
znacznego Rzym animo napisane S.P. Sile Pace.
Przez malowania takze sposobne iako ono przy tym
Wierszu było Kosiu non rumpit furiis amores.
Kiezawsze Meritum Nobilissimos facit patet z onego
przypadku. Proponowanie było niekiedy praemium
qui prius murum ascenderit tak praemium habeto
trafiło się że dway pari conatu simul ascenderunt.
gadka była utri praemium debeatur. Iedni mowili
neutri ato ex Verbo inem propositi praemij qui
primus ascenderit. Alter alteri impedimento fuit
Consequentia uiter pares non potest esse victoria. Drudzy
radzili propositum praemium dividuum facere gdyz
by to iniquium było neutrum praemiare potius cum
meritus sit uterq. Trzeci tego rozumienia byli iż
iesli praemium divisionem recepit magis esse ut
dimidiatur sed minus quilibet solidum habeat. Czwar:
ci tak sadzi aby pierwszemu dostało się wszystko
wtorzemu iako pierwszego połowica a trzeciemu
iak pierwszego trzecia czesc y tak ludzie to rzemu:
neranda sunt pericula quem etiam praemijs ho:
noranda. Żadnemu się nie niedostało Kiezawsze

żadi w piersnium wszelkodzi Virtus militaris perwniey:
sza iest niorum Nobilitate innotescere neq velut in:
cogniti praetereundi sunt. qui Virtutis splendore choc
nie z żołnierskiey prae caeteris claruerunt. ubi Virtus
non honoratur ibi firma non potest esse Resp: et ut
Virtus honori sic eius symbola obreuatione esse
debent. Nobilitas alia datiua alia natiua togatam
militiam semper sagatae militiae aemulam fuisse
nec minoris decernendi rationem quam decertandi
fortitudinem. Zawieraiąc mowę swoią y przeciwko
tey allegaciey. fortes creant fortibus et bonis inclu:
duit Origine nihil esse Nobilitatis qui simus
non unde simus reputandum. Nemo enim No:
bilium e Caelo lapsus. nemoq Patriciorum de Caelo
missus nullum fastidebit genus in quo enitet
uirtus perit omnis in illo gentis honor cuius
laus est in Origine sola refutował niektory refri:
tatores sui w tym senie Nowicius. repentina mea
ut ex uirtute Nobilitas contemnunt Nouitatem
meam ego illorum ignauiam. Mihi fortuna illis
probra obiectantur despicientes me faciant idem
Maioribus suis quibus ut mihi ex Virtute Nobili:
tas caepit inuident honori meo inuident labori
ut periculis per quem illum caepi quod ex aliena
sibi uirtute arrogant id mihi ex mea non concedunt.
Nobilitatem peperisse melius quam acceptam cor:
rupisse. Cicatrices aduerso corpore hae sunt imagi:
nes meae haec mea Nobilitas non haereditate
relicta collatus honor Dignitatem Nobilitatemq
suam secum trahit. A długi monstrabiles Parien:
tis mei et licet plebeia Virtute an non Nobilis

[illegible]

honore Maritorum et generi nobilitant. Nullum in-
signe Matris domus fateor huic enim sexui non Ma-
gistratus non spolia non triumphi contingere pos-
sunt. mundicies, ornatus, cultus, et propria et prae-
cipua foeminarum sunt insignia his illae gaudent
his gloriantur hunc muliebrem mundum non sine
causa Maiores nostri dixerunt. iako bacze familiare
e hominibus eã sibi ignoscere nihil alijs remittere.
Jako accusantes augmento honoris alios antecel-
lunt takby alios ornamento actionis praecedere mieli
alec pace dixerim daleczy są od tego. Więc ubralisię
szumno dostatnio cultui uestium actionisquoque
ornamenta należyby conuenire.

Non dolet aemula Virtus
Alterius fama et paribus non inuidet actis.

Każdy takowy in Virtutem c iniurius ktory poczu-
waniu swej osoby nie życzy. Tylko to Zydzi omnibus
insignibus sunt priuati Filiorum Israel Signum
erat Thau. ktory znak wyobrażał krzyż święty na
ktorym Zydzi Zbawiciela Pana ukrzyżowali a zatym
słusznie im tym herb odięty. Zażywaią iednak ani-
mus signatoris ex Zodiaci signo in quod Natalis
cuiusque dies cadit. Przyszeńkowie tesz illegitimi iz
nec familiam nec agnationem sequunt herbo-
wac się niemogą. Jest tesz przykład w Historiach
naszych gdzie nomen infame et detestandae me-
moriae abolitum Decretum autem ut his exstites
materna gerant stemmata libertate amissa quippe
etiam Libertatis insignia amitti. &c.

De Terminow prawnych y Excepciey przystępuię

 iniąm Constitutią A 1638 tabula o Dekretach ziwną ani Tribunał spraw takowych ktore w Prawie opisane nieśą procie nieprzypuszczał, w drugiey tamze potey Constitutiey Legis expressis textus Causas distinctas zwykli conjungere et subsellia mieszac z sobą aby tam przypadli gdzie ex sua origine natura et praescriptio Legis sprawa należy. Zaczym iż Tribunał ... cognoscere non potest forum zatym nie ma mieć ... cognoscere potest Iudex competens, a zatym przedmiot forum ... qui non potest incongruus Iudex vocatur, zatym zadnego forum przed nim nie bywa. Iudex debet habere iurisdictionem talem qualem Causa postulat secundum Iurisdictionem suam Ius dicet nam Iurisdictionem confundenda non sunt. Alterum quippe Iurisdictio ad certas personas est restricta aliorum ad certas causas, tu spirituales, quae coram Ecclesiastico Iudice tractantur. Forum niemoze competens być, tylko quod est proprium ex Lege publica deputatum, ale iż to imputatiorum Crimen est extraordinarium, to ani forum ani poenam ani Legem ordinatam ma. Tedy iż Tribunał in simile quis niemoze nic stanowić, sprawy też takowy ubi non emergentis przed się przypuszczać nie ponuimy.

Citatio ad Eund. Casum

Pro Eo Quomodo vos non existentes Stemmatis Domus et Familiae praefati Actoris nihilmi...

Jus agnationis nec gentilitiali nec stirpis fami:
liâ eius habentes. audetis ausu temerario in Con:
tumeliam et contemptum Domus prefatos A.B.:
contra omne Jus et Æquum cum notabili Propo:
riâ læsione eorum nomen Gentilitium ipsorum
proprium sibi temerè usurpare seq. quâ publicè
quâ priuatim pro A.B. gerere et cognomen eo:
rundem Gnosorum A.B. sibi ambitione arrogare
quod gestamen Cognominis Gnosorum A.B. Vobis
C.D. cum de Origine suâ tantum C.D. sibi nulla
proprietati causâ competere potest nec ex ulla dispo:
sitione Terrestri nulloq. literali documento exim:
iere potestis sint Cognomina uestra D. ut sunt
D. origini uestræ conuenientia. Verum ut scitis
præfatorum Gnosorum A.B. Cognominis id Vobis
tanquam intrusoribus nullatenus concedi potest
cum autem iniuriosissimum sit ab alijs familiis
decora sibi arripere animosq. seducente se esse
A.B. iactare illum cognominis familiæ tamen
occupare et se illicito modo in Prærogatiuas
Domus eorum se intrudere et ingerere. Proinde
Citamini ad renunciandum huic Cognomini
et deponendum Cognomen Gnosorum A.B.:
Vos compelli et illud Cognomen hoc A.B. de per:
sonis Vestris deleatis cogi et adigi pœnas quoq.
in abreptores familiarum sanctas super Vos
statui et sententiari.

26 Vtrum Vulnerans in

Coemeterio reus sit violatae Immunitatis Ecclesiasticae.

Pro

Statut nasz koronny titulo homicidium. Siquis post intermissum statum nostrum de homicidijs in magnam audaciam et insolentiam prodiit [illegible] nec eam quisque etiam in templo, videlicet Comitijs, tutus esse potest. tym samym intra Ecclesiam tylko non vero extra Ecclesiam reum violatae immunitatis Ecclesiasticae vulnerantem facit. Albowiem ta dictio in. In Templi intrinsecitatem non i intus Ecclesiam denotat. Co y Constytucia 1614 titulo Declaratia bespieczenstwa rzeczypospolitego contextem swoym stwierdza opisuiąc iż ludzie spokoyni nietylko na zjazdach publicznych ale y w Kosciolach y w domach swoich bespieczni bydz nie mogą. zkąd [illegible] wyraznego prawa od kosciola do Cmętarza Ecclesiasticam immunitatem pociągac nikt nie może. Albowiem iz Constitutia wykładowi z osobnego prawa [illegible] tedy tez extensionem takowey ad Circuitum quadraginta passuum Cathedralis Ecclesiae minoris vero triginta nie opis prawny sąd zaden przyimowac niema gdysz nie tylko in intus Ecclesiam ale extra

Ecclesia

Ecclesiam Constitutia <u>a°1609</u> titulo bespieczenstwo Klasztorow Zakonnskich y Kosciolow eandem immunitatem niedaley poczyga Ecclesiasticam iedno gdyby ktto byl w kosciele samym wiolowany praecise owczem tak mowi: toz sie o wszytkich kosciolach ieslibi ktto causa Devotionis do Kosciola przyiechal albo wstąpil byl zabit albo wrzem ranny iz rozumieci ma. toz statutu de templo kazdy wyrozumie moze gdy uwazy trakt iego qui sunt ex Templis et Cenobiis rapiendi. Takze Cmentarz nie iest Kosciolem takze iego immunitas nie moze bydz takowa iaka iest wlasna samego Kosciola. Kosciol iest Domus Dei Domus Orationis o ktorym Pismo swiete sanctuarium meum metuite Ego Dominus elegi mihi locum istum in Domum sacrificii Tabernaculum S. Divinitatis Propitiatorium Altissimi, et locus Angelorum Regia Caeli Caelum ipsum. Cmentarz zas iest tylko Dormitorium Mortuorum miejsce tumulandis Defunctorum Cadaveribus deputowane iz przedtym niegodziloby sie w kosciele ciał zmarłych chowac tylko Osob Duchownych. Przepowiadaią Cmentarzow tak iako sam slyszal ani Mszey swiętey na nim odprawuią dlatego Cemeteria pospolicie zowią Agri Dei Rolą Bozą ktorą Ludzie pozbawni Zmarlych ciał zrawna iakie wybornego zboza sieią w ktorych deposita corpora resurgent in novissimo die ut granum fructuum da Pan Bog in perpetuam Vitam productura Jest tedy Locus religiosus ale zeby miał bydz

tak teraz iako Kosciol azatym taka Immunitas
iego iako Ecclesiastica zachowana tego wedle Prawa
rozumiec trudno nietylko z naszego Prawa aley
ex Annalibus Ecclesiasticis wyrozumiec kazdy moze
ze ta immunitas Ecclesiastica intra continetur extra
non extenditur. Słowa sa Ludovici Aurelij Perusini
ktory Annalium Ecclesiasticorum Caesaris Cardi:
nalis Baronij Epitome uczynił ktory in quinto
authoris Tomo folio 158 rem gestam tak opisuie.
Hoc tempore cum servi quidam Barbari saevitiam
Domini metuentes in Ecclesiam armati confugissent
herisq[ue] obeundis quod altare ipsum tenerent impe:
dimento essent. Clericos qui dimovere illos voluissent
vulneribus afficere tum se ipsos veniam desperan:
tes interfecere ea de causa edita a Theodosio Lex
est quae universus templi ambitus non altare
tantum totum Regis confugium esse sancitum
est tum arma in templum inferre vetita ipseq[ue]
Augustus Legi executurus sui Corporis custodes
arma pro Templo deinceps ponere imperavit.
Ktorego opisu patet ze przedtym immunitas
tylko u Ołtarza służyła a potym za przypad:
kiem takowym w całym okręgu kościoła wszy:
tkiego deklarowana. Przeto iż sanctitas loco
isto debetur nietylko ten iest violator im:
munitatis ktory w kosciele rani ale y ten lubo
iesli nie rani mitius puniendus ktory w koscie:
le seditionem facit tumultum excitat clamores
et conclamationes movet impetum committit

Divinum

Diuinum officium petulanti animo perturbat ij na owego tesz uwata qualitatem facti aduertowac trzeba. co ludos theatrales monstra larwanem ij in-he ludicras festiuitates tkwi. Nihil indecens in Ecclesijs peragi debet. Zaczym ij ow takze ktoram Ecclesia ladit Dignitatem et sanctimonium eius uiolat, co pod ten czas gdij sacrum. Missa et Diuina celebrantur officia ac Verbum Dei prae-dicatur. bnie ij uazyjsie niety. Verbosari ale ij uociferari uerso tergi ad sanctissimum sacramentum pileatus irreuerenter sedere. taki kazdy Ecclesiam suo foedauit ausu et illius sa-cram deturpauit authoritatem. Dominum Ora-tiones, uti forum contentionis. Ecclesiam in do-mum Oratoris priuatam niewstydaige sie po Sia-tychglowach ludere czyma. natibus loqui rotare Ceruicem huc atque illuc uaga circumferens lu-mina. uti Domum Domini ituris uti magna ueneratione przijc trzeba a przij ledzij ad Di-uina misteria contremiscere tam Bog accomo-dat praesentiam suam Ceti interest mortalium tam stol iego. Pan. ki kurzawolhary. Toi u ktorego ipse Rex Regum et Dominus assidet Dominan-tium tam pobozniemu Kaplanowi u Oltarza swietego sursum corda spiewaiacemu odpowie-dziawsi habemus ad Dominum ij tego cosnelt niezyscie. tam ascendit hominum precatio et descendit Dei misterium. Co wszytko iz smie tarzowi nienalezij tedij tesz zymu ani tarzmmu.

munitas Ecclesiastica należeć może. O Kościele to rzeczono paucite a Sanctuario meo, nie o Cmętarzu. A iż Iudex Ecclesiasticus de immunitate Ecclesiastica et extensione eius cognoscere debet. Tedy Foro Saeculari niemoże ratione delicti violationem immunitatis impedantes dotąd stringi, azby ta immunitas in debito subsellio cognita była.

Contra

A iż zaś Klasztor każdy ma też Kościołem a przecię statui titulo Templum iednakowasz obie patrną immunitatis praerogatiwą gdy obie pospołu z sobą per copulam y zarówno łączy mówiąc Qui sunt etiam ex templis et cenobiis capiendi nie z inszey to pewnie przyczyny czyni iedno iż Ecclesia delinquere censetur qui proxime delinquit. Constitutia 1635 o Praescriptiey nieyssca Kościołowi przyległe z Kościołem samym in immunitate porównywa gdy mówi exceptis fundis Ecclesiae adiacentibus vulgo powrotne noncupatis w tych mieyscach gdzie Kościoły są y z samemi Kościołami Prawem Swieckim immunitas Ecclesiastica i extensia tey więcey ani ukrócona ani w pewney mierze intercidowana była może zawsze Matrix seu Ecclesia Cathedralis quadraginta passus per circuitum immunitatis miała minor vero triginta gdzie nietylko Cmętarze ale y Domy Księże w teyże odległości passuum

zasadzie

zapadłe Kościołowi tamusz służących tysz ożywaią się immunitate Ecclesiastica. Zkąd uiolatio Ecclesiae etiam circuitum eius et fines comprehendit albowiem Cemeteria accessoria sunt ad Ecclesiam iako y Capella miejsce iest poświęcone simul cum Ecclesia unico ritu consecratur. Przeto iż accessorium sequitur naturam sui Principalis tedy tesz Immunitatem taką y Kościoł Cmętarz mieć musi. Locus sacer religiosus non est in usus profanos conuertendus daleko więcey na zaboie walki y krwawe utarczki niemaią bydź Cmętarze obrocone. Diuini Iuris sunt tam humo redditur humo tam Ciała ludzi pobożnych deponuią quorum Corpora templa erant Dei et organa Spiritus sancti. Tam Processie z Sacramentem świętym tam w Zaduszny dzien y w inszy czas spiewaią y Ciała odprawuią święte czym samym Cmętarze sanctificantur per Verbum Dei. Amplissima bywała y iest immunitas Ecclesiastica y nie tylko a taka że nie tylko w Kościele na Cmętarzu ale y przy Pasterzu Kościoła onego gdziekolwiek się locorum obracał sacrosancte trzymana bywała. Przez Historia o świętym Hugonie Biskupie te słowa cum Visitandae Dioecesis iter ageret obuiam habuit hominum turbam qui furem ad supplicii locum de more ducerent Reus Episcoporum adesse ratus propius pro consequenda benedictione adduci postulat. eo uiso Episcopus misericordia motus soluite ait et sinite abire ubi enim Episcopus cum fideli populo congregatus e ubi est Ecclesia neque minor immunitas

debetur lapidibus uiuis, qm̃ mortuis niedawała sie nigdy nikomu zniewaga immunitatis Ecclesiasticae. Pod Electią Stefanowską wijziunot był zeden diminuendam Ecclesiae pompam non cum detrimento Christianae religionis augendam teraz widziemy Familią zego nietylko diminutam ale w dłożne robaczki obrocony. Miłował niegdy tysz immunitatem Ecclesiasticam skrocić y potliżyc Fridericus secundus Regerius Imperator y napisał ad Innocentium secundum Roma diu titubans uarijs erroribus acta corruet et mundi desinet esse caput. Odpisał mu Pontifex.

Vitenis incassum Nomen demergere Petri
Fluctuat at nunquam mergitur illa ratis.

Przecię Fridericus nie powściągnoł się ale znowu tegosz Innocentium perstringens subiecit. Fata uolunt, stellaque docent, auiumque volatus. Quod Fridericus ego Malleus Orbis erit. nowissime Innocentius pomienionego Fridericum Caesaris nomine indignum osądziwszy ono iego osobie augurium temi in Contrarium elusit Wierszami

Fata uolunt scriptura docet peccata loquuntur.
Quod tibi uita breuis paena perennis erit.

Cosię zaraz potym stało wiadoma historia każdemu nie omyślnym i tedy tę wolą Boską poznował gdy Agrum Dei ewangielisował. in quo Deus suam seminis segetem habet. quam sub finem mundi tanquam messem maturam demetet et in Caeleste horeum inuehet ac inferet.

zilanijs in ignem extinctum missis. ani teraz
poco spraw te ad forum Ecclesiasticum odsylac
gdysz tu nie de iure ale de poena tylko irroganda
idzie przytowiu ze Ecclesiasticum Judicium cen-
setur magis medicinale qm vindicativum et spi-
rituale potius qm temporale Criminales causas
sanguinis medecernuie a tu zbrodnię tak wielką
srodze y surowo pokarac trzeba.

Utrum per Tribunał Abu-dicatus Nobilitate eandem aliquo Medio Juris recuperare possit.

Pro

Tak wiele o Dekretach Tribunalskich Constitu-
ticij a rzednak powagi y observantiey sury niemaią
Dobrze statut pisze sub titulo Leges. Leges condun-
tur in suffragium bonorum morum tak mowi
iż quadam effrenata sensualitate hominum
ad malum declinantium per quod morum et
iustitia subversio obrepit sanctiones et Consti-
tutiones ad machinationes inopinabiles non
sufficiunt. A to y teraz subo recens stanęła

1633) Constitutia o niewynoszeniu mandatow pregra:
nych na Tribunale sprawach na zniesienie Dekretow
Tribunalskich a iednak smie y ważyla sie strona pod:
niesc actią na zniesienie Dekretu Tribunalskiego
pozorem noui emergentis et interpretationis Legis
plasczac Causę swoię zeby zatym Conuulsię Dekretu
nieznaczyla sie żadna zaktory to obliquatio Causa
niebyla conuulsią ex Caa non Causam ex Iudica:
to non iudicatum stanowić usiłuiąc. Tak kiedy
oblique exquirit czego de Iure non ualet consequi
iustum est quod ex Lege est quod contra Legem
uiolentum. zaczym y strona przeciwna fenes-
tram aperit dum per contraria tendit na ten
wiele Praw y Constitutiey swą Causą obwarowawszy sie
zawsze byla y iest iako tenże Statut mowi: Di:
uersitas Legum periculosa diuersas enim gene:
rat controuersias et diuersa intelligere et senti:
re cogit, constans debet esse Iustitia ale żeby to
dziś inaczey a iutro inaczey a coby pewnego
kiedy bylo semel locutus est Dominus tak y
Tribunalow. ktory appellationes sine appellatio:
ne sądzi tak y Seymowi z ktorym Tribunal w po:
wadze y w Prerogatiwie porownany y ktory
Vicarium iest na ziemi numen tem należy y
stuzy augusta debent esse mieysca tego Decreta
lepiey ze iedna osoba przez Decret upadnie ni:
zeli z Dekretu Tribunalskiego iedna litera sprasc
miala. Iudex si te bene iudicauit cede iustitia

si male

si male cedo fortuna. ut tus Trybunalskie etiam pro decre-
tis observandi dalekie więcey same Dekreta iudicata
tedy denuo iudicare Decreta retractare authoritatem
Judiciorum convellere Leges super Leges iudicare wszyt
ko to nie insego niezest iedno totum iustitiae statum
et ipsam Rempu: invertere ac pessundare statut titulo
fratres iawnie mowi y wyraznie pisze quamvis
negotia mortua et finita tanquam et quasi contra Na-
turam suscitare difficile est et retractare reperi-
untur tamen nonnulli qui coloribus exquisitis
mortua et finita negotia moliunt et conantur
resuscitare. Takze y tu u nasmo dzieie ze coloribus
exquisitis sprawa przegrana chce znowu y szlache-
ctwo odsądzone miec zasię przysądzone. Prawo pospo-
lite zawarzaiąc ludzkim przemysłom przez ktore do
szlachectwa wiele ich przychodziło fortelnie y pa-
trząc na to iako sie parabilia Testimonia postano-
wiło aby przy świadectwach Pokrewnych dowod
szlachectwa dispositiami był weryfikowany nali-
dissimis enim rationibus debet probari Nobilitas
czego gdy strona douiesc niemoze na samie sie świa-
dectwa odwoływa niepatrząc na to ze literatoria
documenta testibus suppleri non possunt. Ktarasie
wprawdzie dispozycyie iakas przytym ale ta iest
ktora nec Juri nec rationi est consona. Qui
vult pervenire ad finem servat media takze
Kto chce miec szlachectwo przysądzone trzeba zeby
miał wedlug opisu Prawnego Dispositiami weri-
fikowane. Alias oto recessus a Jure Communi

exorbitans est et imperfecta deductio plene deductio aequiparari niemoze. zaczym iego szlachectwa odzi dzono nredziwonac, deficiente enim in uno deficit in omnibus et deficiente qualitate requisita defi cit. Ius retinendae dignitatis. In origine totius rei status includitur trzeba bylo dowiesc, ze Balt tazar byl Florianowym synem ktory calo miał być szlachcicem sanguinem ab eo Progenerationem non accipiens nec ex Commixtione inquinetur Nobilitas ad Ortus communiter respiciunt Leges ex bono initio bonus processus ex uicioso uicissus zawsze bij wa. Auriti Testes descendentiam non probant Dispo sitionibus credendum acz ternz ij Dispositiam nie zawsze usac trzeba podszyie sie drugi pod cuzie mu nimenta ij w Genealogią ustraci sie cudzą takze ij deduciens słusznie by miał poprzyiegac ze swiad kow non corrupit cudzych nie zazyiwa Dispozytyi ami sie pod cudzą nie podszyiwa familią. Rei graui tas pondus defectus numero hoc testium non euincitur urgentiores rationes potrzebują tego aby do swiadkow ij Dispozitie były nawet trzeba by Inquisitiey. Quaelibet enim Informatio nie bierze pro plena probatione indecza popoliwie indicant et praesumptio est ueritas uerisimilis aby ubi agi tur de Justitia merita Personarum non sunt attendenda za starego Prawa stanti deductio Nobilitatis constabat rado originale Statutu Casimiri olym docet ze per certo Testes Nobiles de stirpe et Parentella sui descendentes powinien

był

był každy negowany Nobilitatem probare suam quorum Testium quatuor ipsum esse Nobilem ex stirpe Patris et Auiâ Paternâ et alij quatuor ex stirpe Matris et Auiâ Maternâ eorum Iuramentis praestitis depo-nere powinni byli: Quod ipse sit eorum frater ex quatuor stirpibus Nobilibus siue arma quatuor stirpium diuersa uel eadem sunt originem ducen-tia powage tego wywodu szlacheckiego na drugim miey-scu wspomina statut sub titulo fures Lege quemo-do expugnentur, culpatus de spolio tenetur suam in-nocentiam aequali ordine uel grauitate et testi-um numero ac si Nobilitatem suam probaturus esset clarificare purgare et demonstrare. Przy ta-kim ochydnym titule Statut Criminis purgationem stawie y comparisskie ad Nobilitatis deductionem patrząc że też bywa często fructum Libertatis gdy się kto niepotrzebnie wdziera in praerogatiuam Nobilitatis.

Contra

Nie iest te conuulsia ktora wedle Constitutiey 1538 na tym zawisla gdyby kto pozwał ku skaze-niu skaźni ale iest actio pro interpretatione Legis et decisione noui emergentis intentowana a to z tego fundamentu iest Constitutia 1633 o wywodzeniu szlachectwa iż przy Sądach Deputackimi Ziemskiemi Działy opowiadani ma być dowodzone szlachectwo ktoby tego nie uczynieł y uczynić nie mogł chocia był na trzecie

albo Dignitarstwie ma functione czego Urząd pro vacanti reputari zkąd quaeritur ponieważ ta szlachta druga w Chłostwie zrodzeni niemaiąc dyspositiey a szlachtą będąc mazali iednak dla niedostatku w Chłopy iako iusz są postrzyżeni ani żadną miarą podźwignieni druga ponieważ tadowego Constitutia functiey urzędowy odsądza a nie szlachectwa iezeli abradicao Nobilitatis przez context Prawa rozumieć się ma czyli functionis gdysz ci szlachectwa osądzeni w którym razie gdziesz indziey ma bydz recursus iesli nie do Króla in cuius Curia iurantur Iure laesi przy którego boku siedzą senatores iakoby senatores Civium laborantium Urazon kto na honorze tu sublevatia urzędu na stanie tu po gleit zrazon kto z szlachectwa tu po redintegratią Maiestat Królewski portus est et praesidium periclitantium laborantium Constitutia 1607 o Remissach ukazała tę drogę gdy nowi nova emergentia na seymie decydowac mamy Teraznieyszego emergens Legum Casus fieri non habet novo indiget auxilio ut aliquid in illam Legis statuatur tosz ij druga Constitutia prawo powiadaiąc że in illum Legis żaden przykład tylko sam seym stanowić może Wrzę Constitutia 1563 wyraznie naznacza seymowe forum hieme o częsc idne naostatek Lex habet interpretem Regem quid enim non sunt a Lege a Rege pendent ktosz może inszy te dwoie dubia Legis resolwować iedno Król który iest moderator Legum.

In Principali

In principali tedy mowiąc cosz sie to zda atrox torque re ad hoc Leges ut homines torquerant, zeby dla niedostatku dla defectu Dispositiji z honoru swego ij chłopem prostym zostawac będąc kto z urodzenia szlachcicem miał, tyle użyzuty niemogą takowe uchwały rozumiane tylez własne Constitutiones racżej są Juris destitutiones y owszem Novercales takowe videntur eē Leges durā et inhumanā. Wszytkich Praw ta iest natura że Leges neminem Laedere debent a tu iakie szulnera Szlachcie Ubogi od Prawa odnosi choc iest szlachcicem przecię chłopem bydz musi. Summum Jus pospolicie summa Iniuria. Ktosz ad impossibilia obligatur iako sie zdobyć na dispositie gdy sie niezdobył na Possessią wdyc Lex interpretanda secundum possibile. Ardua et dedecoris Causā mitissime debent tractari cum Lege prudentiam iwedui magno pondere aestimari a tu oraz nietylko funktyey ale y szlachectwa z Inquisitieu bez conuiktyey odsądzono. Cosz ma Inquisitiā do wywodu szlacheckiego wszak tylko na Inwestigatiją excessow postanowiona, Nobilitas ex natalibus et sanguine potissimum prouenieus testimonium Consanguineorum principaliter euincitur. Nie dispositią nie Inquisitią zawsze iest validius naturā testimonium quam doctrinā argumentum. Dispositiones et Testes pari passu ambulant. Quo ad probationis effectum na cosz nassumowana Constitutia ubogi iesli nie ma mieć skutku pod Dispositie cudze podszyj sie kto

może. Illuminenti ich nieprzysięgaią ale sądkowie po: Krewni przysięgaią Constitutia 1588 y może de tenii nullo Jure recepti. Dokadże iedno Dobr tytuł ożymie może dotąd przyrich szlachecia zostawuią. A tako in Causa honoris ma bydz inaczey sądzono postąpiono w ktorego honoru possessioy z Przodkow swoich dotąd Continuus Possessor zostawał. In Causa honoris Jura benignius quam strictius procedunt. Stąd titulo testis statut y tego za szlachcica ma choc Dispositey rzima ktory tellum sercit Possessiones habet in terre Ucrinae pro Nowiki habetur nawed gdy się tod zwiedzie przez swiadectwa Ucinorum lubo Dispositiy nie będzie dowod szlachectwa tylko Veritas quippe contenta e ijs probationibus quibus se manifestare potest. Przeto lubo to res iudicata zaszla. iednak semper Virtuti debet esse locus aż to własnie res iudicata quod aliam post se non expectat sententiam a tu dociszey trzeba iż Legas o tymże szlachectwa uyiwodzie inter se conflictantur iako mają bydz conciliowane et in conflictu earum honory szlacheckie ochoronione. Statut nasz koronny sub titulo Lex tak mowi: Iż non debet reprehensibile iudicari si statuta humana quandoque varientur praesertim cum urgens necessitas et eadem utilitas hoc expressit. Zaczym y tu w takim razie dla szlachty lepszey y rygoru pomienioney Constitutiey nieco opuscić trzeba Nec enim zado tenże statut mowi omnis Lex omnibus una et commoda esse potest quia necesse sit alia aliis statui eaque pro ratione temporum et ho

minum

minum plerumq mutari ac variari inaczey z dosta:
tecznieyszym inaczey z chudszymi obchodzic się trzeba y dla
tego statut pomieniony sub titulo Leges condintur
in suffragium bonorum morum et euentuum definitio:
nem na nowe trafunki et emergentes casus nowe
radzi stanowic subsidia Iuris gdy mowi: quia Iurium
sanctiena ad decisionem lucidam nodosa ambigui:
tatis plerumq contingentis non attingunt. Quin
ex causis ac casibus emergentibus nouis quos Iura an:
tea posita mederi non possunt in dubium reuocata.
Wielki Powagi są Decreta seymowe a iednak consti:
tutia 1633 titulo o wywodzeniu szlachectwa po:
daie sub Cautionem Tribunalskiam mowiąc ktoby przez
Dekret seymowy non per serias Controuersias ale
in Contumaciam albo in Conuicto terowany szlache:
ctwo miał przysądzone tedy znowu ma wywiesc
Jesli przysądzone maiący o wywod go przywodzi a cało
odsądzony od wywodu miał odpadac graue non opor:
tet uideri cuiusq retractari Iudicium, quia Veri:
tas exagitata saepius magis splendescit in luce. Tra:
ctus Diuinus est Iustitiam saepius recenseri uult
Lex et religio quod iustum est etiam iuste fieri in:
fontem recte absolui reum vite condemnari debet
manere quisq in possessione reputationis sua do:
nec per conuictionem deiciatur. Nie conwinkowa:
nego wymyslny anszecia szlachectwa odsądzony, gdy Do:
wod czyniąc szlachectwa ono poprzysiegli a gdy
go odsądzaią conuinkowac niemaią z kąd priuatio

Libertatis mutatio status ignominia nastepuie wiezna
iz tedy publice interest ne Veritas occultetur do wywodu
iey non e angustanda probatio pomienioney Constitutiey
sit proprietas in verbis ale tez sit rebus veritas Legem
ratio commendat. a co to za ratia ze kto w dyspositiy
y Possessiy niedostatni dlatego szlachcicem bywszy Chlo:
pem ma bydz Leges huiusmodi nutritiuae essent
peccati. Ius exposcit probationem secundum naturam
Causae Fidem rerum a ratione colligimus. Wszelka
Causa aut Argumentis aut probatione constat. owni
niewywodnet pozwany zas wywodziol z obudwu wywo:
dow y dowodow ma bydz Conuicta. Tu nieconwinkowa:
ny aprzecie ruinowany nulla lis iusta nisi necessa:
ria niemoze miec slusznieyszy przyczyny iako te Ma:
nus necessitatis gdzie mu idzie o honor maietnosc
o wszytko ze sie Sedzia Prawa trzymal za zle mu miec
dekonca trudno wszakze miał pomniec Qui nimis le:
gitime iudicat illegitime occidit. Multa concedunt
Leges quae diuina punit Iustitia multa tolerant
quae non approbant przecie y same Prawa iako
Legista mowi Ipsae etiam Leges cupiunt ut Iure re:
gant zaczym ubi Ius deficit aequitas supplet ratio
Legis attendenda in quibus non spirat ut anima in
iis non viuat Lex et quod Legibus omissum est
non ommittatur religione Iudicantium Sedziemu
in praeceptis dano: sic iudicet ut si quos sequare pos:
sit seruet in dubiis absoluat a zalaszcza kiedy to
Lex Legum supereminet pogotowiu iz Veterum legum
Damna apparent Nouarum latent. Lex autem fun:
dari debet in ratione et aequitate poniewaz tedy non

Suo neege

suo nec generi sui vitio ale dla defectu dispositiey y oppressyey adversaria upadli, y w honorze swym szwankowali cum miseris autem humanitus est agendum słuszna rzecz aby elementia Regia resurgant qui acerbitate fortunae corruerunt. wszak Deorum est dare non adimere Krolom to samym przypisano że są similimi Jovis a iuuando nemo ita cadere debet in iudicio ut nimiis adversarij uiribus abiectus, abiectus uideatur, gratia, potentia, authoritas non ad salutem sed ad perniciem. Gdy bitwa tego iszuersa Kaduk upisrzono Dobra wzięto z honoru wyzuto ab executione zaczeto rzeto zasług wsi ma żami to wszytko poczytano, meritorum munus non debet esse innocentis dispendium. wielkaiy niesprawiedliwosc to iest pierwey ponosić supplicium, aniżeli Iudicium y o chudziela tez żołnierska sługa by y dobra szlachta niebiłi. iednak iż są in militia studio Nobilitatem merentur tym samym, poki sie rycerska bawią Kaduk by ponich niemiał bydz wyprawiony Gdyż militia iest to efficina virtutis alumna Nobilitatis multo sudore parata teraz nietoraka spinosa uica, zebrany ze wszytkiego tulaią sie y nad to rzecze diminuantur. Facile accusatur desertus auxilio infelicibus inimicos omnes esse fati est sapien non erigere urgere iacentes aut praecipitare innumeram. Bijnaywni liceat sperare hi menti dlatego ad benignitatem non ad seueritatem recurrimus. Quo maius periculum eo praestantius auxilium Regale est grauitati subuenire et acerbos Casus iniuria meliori fortuna

mutare gdy tych upadłych redintegrowany będzie honor natęn czas ulm et Vitam Justitia recipiet suam. Data est potestas non ut destruas sed construas prosis non obsis ruues non perdas. A zaś Rex est Lingua Legis Regemq Lex habet interpretem suum kiedy temu zatto moderatorowi Legum słusznie Legem scriptam wina Legi interpretandam w tey mierze podaią gdyż Rex una Lex et Leges per Reges sunt explicandae Tribunałowi tu u trew nie się niedzieie nazwany ztąd Trybunał quod cuique suum unicuiq tribuat. Oddał tęn całe wszystko co prawu należało Lex co nad prawo aequitas wyciąga tu z tego mieysca ulti mi nowo emergenti otrzymać powinna.

Quo in Passu Mandat był wydany tali Serie.

Citat. pro Eo: Quia cum Causa Nobilitatis et honoris sit ardua et grauissima sit, ut pondere et grauitate oes alias praecellat Causas. unde in ea uti Capitali etn unum sed plures eundem Ziciapied tangenti benigni: us magis qm strictius aut rigidius Jura procedere uolunt ipse autem Actor ordinatione tua mi effu: gerim iniurias per te ipsi illatas a Famulo tuo N: pro Nobilitate increpatus Nobilitatis suae producendam ob tenuitatem fortis Parentum suoru iuxta Decretum Tribunalitium Terrestribus non ua: lens Dispositionibus probare, et calamitatis deue: nerit ut eadem Nobilitate in Cuius Possessione

a Maioribus

a Maioribus suis accepta in huncq continuus exhibitat Successor privatus fuerit. Proinde cum in suo nec generis sui vitio sed Dispositionum [illegible] literario defectu succubuerit, super autem talem Casum defectu privati alio Juris remedio, in eatenus usurpari solito supplendi et sublevandi Legis latio expressa non intervenit eius Vero Legis interpretatio priuit et ipsa honoris cognitio ex praescripto Juris publici nobis in tali casu censenda competit ex probationibusq nonitern repertis et intervenientibus rei Veritatem detegi et non obumbrari publice interest. Ideo ad videndum et audiendum ex authoritatis Nostrae Regiae et Conventus Comitiorum Generalium Judicio ipsi eidem Actori auxilium Juris eo in Casu impendi ac quoniam Nobilitas ex Natalibus et sanguine potissimum proveniens testimonia Consanguineorum principaliter evinci debet in suisq honoris Possessione quilibet manu teneri tenetur eundem Actorem ex praemissis omnibus redintegrari et [illegible] gratum dignitati honori statui pristino, Nobilitatiq et Conditioni suae Avitae ac ordini Equestri tum et rebus ac bonis suis omnibus per Magestatis Nostrae Regiae et Conventus Regni authoritatem et sententiam in toto et per omnia reddi et plenarie restitui. Reosq in poenis temere obiectae et improperatae Nobilitatis condemnari ac ad ferendum id totum quod interest ex ea causa [illegible] Calumnini praesentitus Actoris eiusd immunitati statui, honori et fortunis Mandati Nostri Literis praesentibus in Vim salui Con:

 ductus prospiciendo sitis ad praemissa Iudicatrali attentaturi responsumq. Datum &c. &c.

Vtrum impura vi oppressa Mulier Criminari possit?

Pro

Niemoze Criminalem nacierac ani nastepowac ktora nietylko na lubq obcowania swego zabawe pozwolila, ale sie tesz wzaiemnie y wspolnie zniey cieszyla. Dawna Lacina zrazu zdala sie byla Nolens alec potym facta volens. Oryginal tangen quod vincere noluit. Teraz poderwy sie ozyni y woli w tey mierze swoiey dobrowolny przez sie zapiera zadosz to moglo bydz sine voluntate ubi enim fuit voluptas quomodo abfuit voluntas. daley w tym razie pisac niezwodzie sie.

Contra

Zgwalconey Brutyslowie quisquis hoc quod passa Crimen dederit ipsa Crimine insipientia non caret. Pudicitiam virtute esse animi et oppresso corpore eam non amitti. Mentem enim peccare non Corpus et unde Consilium abfuerit Culpam abesse. Corpus tantum est violatum animus insons. Dosze osobie rodna zgwalciona.

Crimen

Crimen erat nostrum si delinita fuissem
Cum sit rapta, meum quid nisi nolle fuit.

Co słusznie bardzo pisze, gdysz sine libertate Voluntas non meretur Nomen Voluntatis mens impudiam facere non lassus solet, et caro corumpi nequit nisi mens fuerit ante corrupta. Dlatego y owey drugiey co invito Corpore passa Gwałt w poczet nieprzystoyności tego nie poczytano. Prawda że przez taki przypadek białygłowie pocziwey pudor inutitur iednak retenta constantissimo animo pudicitia non exuitur, y chociaż by w tey mierze co szkoli poniosła przecie non nocet sensus nisi non est consensus zaczym słusznie Criminat podciezony. Pisze Historia Rzymska o Lucretiey ktorey obstinatam pudicitiam Tarquinius Sextus per vim sfolda (?) zrodzenie wiele iż lubo to y od Męza y powinnych y od wszystkich pospolicie takie credita est przecię owej pudicitiam per ferrum y niewinna będąc zabiła się, ne putaretur quod violenter est passa, cum viveret libenter passa si viveret. Zkąd wyciągaią sadnie quantum Crimen est violatae pudicitiae gdy opmocsia y sama sobie niechciała sobie w tey mierze pozwolić mieysca Indulgentiae. Induktie Historyk querele iey, ktora zawoławszy Męza y przyiaciol uczyniła apotym siebie zabiła. Historyiey te są słowa: Lucretii Viro statim salvae minime inquit quid enim est salvi Mulieri amissa pudicitia. Vestigia Viri alieni collata in lecto sunt tuo. caeterum Corpus tantum est violatum animus insons Mors testis

erit, sed date dextras fidemq(ue) haut impune adultero fore. Sextus est Tarquinius qui hostis pro hospite priori nocte vi armatus mihi sibiq(ue) si vos viri estis pestiferum hinc abstulit gaudium. Dant ordine omnes fidem consolantur aegram animi avertendo noxam a coacta in authorem delicti, mentem peccare non corpus et unde consilium abfuerit culpam abesse. Vos inquit videritis quid illi debeatur, ego me etsi peccato absolvo supplicio non libero nec ulla deinde impudica Lucretiae exemplo vivat.

29 Utrum Medico in Crimen verti debeat Incuratorum Mortes.

Pro

Niewiedzieć zadziwiony na Medyka sławnie się słowy który miasto pomocy y uleczenia przyprawił ofiarę nie do końca chorego ale tylko trochę w zdrowiu alterowanego pacienta swego uczynił co snać z niedozoru albo z nieumiejętności było ieno nie z umyślney chciwości pożytku swego a przytym też z złości [illegible] by uleczenie w długą puszczając zrazu iey niezabiegaiąc ani wcześnie Lekarstwy nie używszy opatrując [illegible] precz [illegible]. daiąc powiedaią iż simplici morbo simplex adhibenda cura e. Author pomieniony na lekarskie chorego zastania nie napisał recepty [illegible] zaraz [illegible] [illegible]lich

takich ktore sie raczey letnaiva arizci salutiferaiako
hel[illegible]m lapidem [illegible] y insze wdyje pospolicie le:
nioribus morbis medicamenta leuia vehementioribus
ualentiora exhibenda a rzecze cos Chimicznego alterna:
tim dawał. Wiadomo zado to Chimica Medicamenta
choc nie są tuta cito curant cito perimunt nec quod
miraculosa uidentur [illegible] Polityk pisze ui:
tanda ee quod depauperant hominem ut ludus in
quo et pecunia amittitur et negotia negliguntur
item [illegible] luxus uti depopulatorum opum nec
non alchimia esse nona semper amicos replens in:
[illegible] [illegible] euacuans alec kiedkie szyple y laten:
ter zabija. Medykowie oni starzy obseruandum to
podali eam ad ualetudinem curam ee optimam
quod morborum principia auferat. A Doktor pomie:
niony Originem [illegible] wyrozumiec nieumie
augmentum iey statum declinationem niezra zatem
niał umiec morbi tollere causam więc chorującemu
trzeba oportunie Medicine dawac albowiem inter
initia n difficilis curatio est si malum inuetera:
uerit raro discutitur, zkąd ono mowią,

Temporibus ualet Medicina data tempore prosunt
Et data non apto tempore Vina nocent.

A Pan mój Doctor doniero z Lekarstwy przyśpie:
szał gdy choroba gorz uziela, iuz teraz co żywo
Doctor cobygo raczey obroci do Krow y młodzik
byle miał bródkę y Rysi kołnierzyk Doctorellus
alle niesłychanych y niezwyczajnych Aphorizmos
rzekomo Hipocratis allegiue mille,

Si promissa facit sapientem barba quid obstat.
Barbatus possit quin Caper esse Plato.
Dziwnąc się takim Doktorczykom pisze ieden Video barbam pilleum et Betam Medicorum non video. Eloquentia non curari morbos sed antis remedij. Dlaczego przedtym bywało ze Medykow wszytkich ad rem sancte et integre exercendam iurisiurandi religione obowiązowano y zeb negligentia, ignorantia, malitia pánis demerita obtecta zostawała. Zaszczyt co imperitia exilio mulctabatur perpetuo y iesli tez medicamenta contraria adhibuit albo dolo malo ofierze przyymował quale swie tracil lubo tez curam susceptam deseruit siquidem negligentia dissoluta est, dolus zaiqsze zostawał winną. A iesli ægritudinem leuem umyslnie y consulto longam uczynił arbitrari a przeciw iednak podlegał pánie grauj. omnibus enim æqualiter se profuturum nulli unquam nociturum przysięgał iże integram et ab omni scelere puram miał ze tey przez prowadzi vitam suam languentium morborum przymac nieglosic ani sławie defectow ludzkich teraz abortiua et corrumpentia medicamenta impune niektorzy gotuią zgotowane lite zysilaci daią. Kiedy ktorzy y takich co nutriuere morbos mora præsidij et dilatatione medij periculum extendunt quo pretiosius aut famosius curent. Takze inszy drugi umrzec a niżeli drugo lezec a wstawicznie chorzec Morbi enim longinquitate producti vehementius torquent et plerumque conficiunt. Lecz zanie tenbie Doctor nie ma chorego umrzyi zaiste takowe zduchu

sie tydz ipsi Litrariis peiores abowiem znaydzie latwo. nem takiego ktory execratur caedes a medyk rozrze za to pretium capit ut occidat. Discunt autem periculis nostris et experimenta per mortes agunt czasem ci kunpeto bywaia leuiores morbis. A gdy iuz kogo zywota y zdrowia zbawia to zaraz interdictantia chorego od nich culpatur ze nieczekal chory sluchac ze ultro periere arguuntur ze sila sya edentaria ze in otio byl desesz zgamacq. Acz to trudno maczey powiedziec iedno iz auspicatus e medicus qui enecando discit medeni nimiaq constat experyentia quid perdendo conatur prodesse. Naydzie sie y taczy ktory remedija tacitis inter se retiertis animas nostras negotiantur. Zkad pospolicie turba Medicorum citius interficit qui sanat na ich felices successus zrzadka sol intuetur ktory iest mundi oculus sed errores ipsorum infinitos tellus tegit atq operit. y ten tez Doktorzyk quid funera ediderit quas ille animas demisserit Ono nie porachowalby tego latwie Medicina iest natura a medeni Ooso albowiem ten iest finis Medicinae lubo tez od tego ze cum modo est dandae deducitur. On dal szkapi turecki chorem u ktory takze operowal ze dusze zniego wyprawowal y rozrze zadurzi z tego mowiac: certe egregie purgatus fuisset nisi mortuus esset w ostatku Aptikarza winuie Aptekarz zas Doktorska receptę ukazuie y tak iedn na drugiego szkaca a kloviekowi co na swiecie niemasz to przepadlo

y tychci Aptykarzow Iurament ktorym gdziendzi
stringuntur ciezki a iednak nyn nie niedbaią pogo:
towiu u nas zadnego nieczynią. Przysięgaią ze maią
wrzesnie colligere simplicia z pilnością one excitare
ize composita in arą dispensowac wedle Artis Me:
dicinae praescripti tum quod sacharo condienda non
melle condire. Et Venenosa et abortum causantia
nikomu pogotowiu nieznaiomemu nie przedawac ob:
soleta wyrzucic purgantia doznie praeparowac
tak ubogiemu iako y Bogatemu medicamenta
a quo pretio przedawac aliquid pro quo nic isz ale
wszytko Consilio Medici probati czynic alias secus
facientes gravissimis subiacent poenis u nas tak
tych iako y owych summa impunitas ze iuoz
inaczey nieprzychodzi mowic iedno optima mine
est Medicina non uti medicinâ, maximam enim
hominum partem a Medicina interimi. Pytano
iednego quomodo senex factus? Odpowiedział Quia
medico non est usus. przeto cum Medicina ars sit
iuvandi et ars sanandi non vero necandi. A tyn
Doctorellus Cirulicus niemaiąc scientiam salu:
brium y nieumieiąc iako trzeba Medicinam autem
ktora iest ad humani Corporis sanitatem tuendam
et morbos nefligandos comparata podiął sie
chorego kurowac ktorego miasto uzdrowienia w
więtszą chorobę wprawił ale y na onswiat wy:
prawił niechze iedno aby pozna homicidij byl
pokarany gdyz homicidy crimen est peccare
in hominis salute Medici finis in Custodia sa:
nitatis ut p. dnegsam servet amissam recuperet

non

non exilio sed saluti hominum Medicinam esse de:
bere. Vitam hominis nullo compensari beneficio et in:
emendabilis error est errare in morte. Zaczym impe:
ritia Medici słusznie zmiu in Crimen verti debet.

Contra

Niebyłoby żadnego na świecie Medyka. kiedyby
miał bydź za to gardłem karany że chory umarł od
niego nieuzdrowiony. Prawa wszystkie uwalniaią
ich w tey mierze a Crimine homicidij owszem ich
prace im nagradzać każą aby to genus hominum
liberius vivere mogło. ktoż odważny nadziałby się kie
dy periculosam artem. Kończ in Medico semper ut
reueletur dge. czynił in salute eius co iedno ad Ca:
sum Avs remediorum suppeditować mogła y victa
ars malo. cosz Doctor winien że mu rozne dawał
lekarstwa zawsze tak bywa nouis morbis noua re:
media adhibentur. stego się nie pisze że go też Me:
dicantami curował Chimicznemi diuersis enim
morbis diuersa conueniunt medicamenta et
fortioribus fortiora żaden ich sana mentis ganić
nie może gdyż u nich purum ab impuro separat.
Zkąd same efficiuntur purissima iako owe quintæ
Essentiæ, spiritus Oleatincturæ Magisteria. Prawda
że y że iednym raz z onymi adversarza leczył,
Medicina nullos reijcit curandos cum æqualiter omnibus
succurat hominibus y i quorum gratiam Cælitus
ę data wszak nie ieno około zdrowia iego cho:
dził bywali y i ktorzy także adversarza curowali

iego ani złego żadna suspicia bydz może por mul-
tis oportet eo ægritudines quibus plures Medici succur-
sunt. nieszkodnie to że multis morbis curatur cuius
causa tolli non potest. Dogotowiu w zastarzały y zako-
rzenionej chorobie Morbi sunt supplicia luxuriæ
multos morbos w mieboszczyku multa fercula plura
pocula fecerunt. Naturæ omne nimium est inimi-
cum. Węgi y Niebo. rzyk iusz był w Leciech a pospo-
licie qui senibus cadunt longi morbi magna
ex parte comitantur ad mortem. Zrazu Medyk
przestrzegał że mu się ten związek tak dawny co
Nieboszczyka trapił w chorym nie podobał. Albowiem
res medici prawnigniem in provecta ætate damnat
iter prawie z dawna Mortis. et succo melancholico
progenitam. qui humor adeo tenax est et parum
et nocivus fit. oskarżeniorum. Nastąpiły potym bole
rozmaite następiły też zamiany choroby większe
ubi dolor ibi morbus osłabiał zatym y upadł w
siłach swoich plus subsequenter który jest sidelis
nuncius Cordis był bardzo mały y ten languidus
pulsus czyniel certissima indicia non vitæ sed
mortis. to gdy medyk obaczył iż deploratos non
oportet aggredi curare sed relinquere et morbi finem
tantum modo pronuntiare leczył go poko spes była
reduciis aliqua sanitatis że umarł. Doctor za to winowany
bydz nie może. Pun. ægrotantes non necesse est cum hi
morbo succubuerint, nagane tylko y osławę z tąd ponosi
gdy pacient umrze iego. Invisus pecatus z tąd zostawa
Gdyż multi funera medicum in commendant ale żaden
Mistrz żadny nie przetrwał śmierci swoia to niesłuszna
y niesłychana.

30. Vtrum Inscriptio remuneratoria per Filium quod in lucem editus, educatus fuerit Matri super grandem summam recognita ualida sit uel non.

Pro

Zapis ten nec iure concesso nec bono exemplo uczynio:
ny ktorego Dispositia nec Iuri nec rationi consona
ktory exorbitat a Iure Communi ktoregos Vis lassiua
et damnosa albowiem w nim alteri id tribuitur quod
alterius dispendio applicatur. In summa nie byl ite
nec iuste nec legitime owszem contra bonos mores
iest uczyniony z tad gdy solutio summy tak wielkiey
do ktorego urgetur in ipsa Iniuria Ius quadrik. Sa:
endum iz nouitas kazda probabile facit argumentum
irrealitatis. Rzecz to nowa y nieczwyczayna widziec
Zapis przez syna Matce na to Pismey uczyniony
w nagrodzie ze od niey na swiat wydany od teyze wy:
chowany ze mu na nauki nakladu dala summ. plu y
dostatku dodawala nadto krolewszczyzny ustapila
Slowem rzecz nie bywa w Interczyzce Zapis ten
restringuiacey conditie y Dispositią takową ze po:
ki syn zyw nie ma sie Matka na tą summę dlugi
ale iesli przeie syna, dopiero wolno iey ta Disponowac

summą w Dobra wiechać w nich mieszkać y nieustępo:
wać aż iey summa wszytka oddana będzie. Zapisu tego
położone Causa iedne specie[illegible] sed ij probabiles drugie
penitus illegales, itidq[ue] autem nihil reale importan:
tes tylko wielki uwiątek, a żadny datek wszytkie
Prawa o takim Zapisie mówią i Synem a Matka in
troducere noluit nie zmnożey podobno u której iedno
ne prosua facilitate abutentes mutuo spolienk amore
szkody bardzo zetyrać iż gdyby syn na iaką potrzebę
chciał pieniędzy zaciąc Matka niechciałaby pozwo:
lić aż tu ś[illegible]grad syna offensio Matki dissidia
Iurgia, Contentiones rixas naostatek inimicitias
nastąpiłyby. Amor et pietas utriusq[ue] exultaret więc
gdy syn Matce zapisze iakby sobie zapis czynieł
pro una enim cum Parentibus persona censentur
nemo autem sibi iako Legistowie mówią donare ℓi:
det owszem dopieroby to in exemplum Zapis ta:
ki powiedł gdyby sąd in usu Legis koło niego co po:
stanowieł ale to iest contra usum Legis hactenus
introductum to servari non debet, podi niebędzie
Lege desuper [illegible] Accedit że Inscriptio remu:
neratoria aequalitate ma constare, ut tantum tan:
to respondeat Przebaczy Matce to Weryfikować że
od niey tylo dano ile od syna zapisono, gdysz in:
aequalitas solvit inscriptiones et causis non pro:
batio rei principali nullus effectus quod enim
probari non possunt pro non existentibus habent
probata fidem faciunt Bo co się tknie Królowy:
czyzn ustawionych tak ich ustąpiła ześ wedle
tejże Interczyzy samasz do śmierci synowskiey

trzymała

trzymała to zakby nu niedała. Prawda co tez w Inter
cyzie pro vendicatrica Causa zapisu uczynionego po
łozono ze Mati od ktorey syn na swiat wydany wy
chowany zaklo y Oyca pro gratia referri et coequa
lem reddi niemoze, istorum enim semina illarum
ponderi sumus. One była onerosa ante Partum in
partu dolorosa post partum laboriosa, iednak nie
idzie zatym aby zapis na tak wielką summę zato
uczyniony miał być wazny y prawny rozumia
no, byłoby to contra bonos mores et officia Mater
na et pietatis essent mercabilia. Samo Prawo
Boze wiekszey na syna niewłozyło powinnosci tylko
honora Patrem tuum et Matrem tuam z ktorego
obrzędu powinien syn Rodzicom Cultum, Reve
rentiam, Obsequium, Subsidium. Ponadarz iz nie
e beneficium sed officium facere quod debeas, sama
przyrodzenie na Matki te powinnosc ułozyło da
wszy im Ubera ad nutriendum to y nieme Crea
tury sine ullo compendio odprawuią. Pia vi
cissitudine reddunt Filij quod a Parentibus susce
perunt wzaiemnie także odkonywuią w starosci
ich Rodzicow swoich ono Gospodarz ieden rachu
iac swoy codzienny rozchod powiedział ze mu na
swoim obiad czworo bochnow Chleba wychodzi ie
den oddaie drugi pozycza trzeci zachowuie a czwar
ty wyrzuca. pytany zakowym by to sposobem było.
odpowiedział. naprzod Oyca zgrzybiałego zako mnie
on wychował tak ieyo ia odkonywuiem y oddaie
mu bochen chleba, bo tez y on w Młodosci moiey

karmiąc mnie krajał go dla mnie. Drugi dla dzieci obracam y iakoby im pożyczam żywiąc ich aby mnie też wzaiemnie w Latach moich zgrzybiałych ożywiali. Trzeci zakopuiąc dla swoiego y żony swoiey użyżywienia. Czwarty wyrzucam maiąc bowiem Macochę gwoli Synu muszę iey czwarty bochen chleba dawać w ktorym go wyrzucił bo nie się to od niey dobrym nigdy nie doda. Zkąd patet że Synowie ad quam [illegible] tylko [illegible]. Rodzicom swo[illegible] a nie do Żoney [illegible] amplius [illegible] esse Parentum laborem [illegible] honorem [illegible]. [illegible] Rodzice z krwi swoich żywe [illegible] y serca [illegible] Mater Pater Filius Filia nomina sunt pietatis vocabula officiorum vincula naturae ich wszystkich status est dilectionis non pactionis. Byłbyć y to iakis [illegible] zeby matka orala będąc powinna aby dała. Toto quippe Parentum Causa liberorum omnia parantur. Zkąd Poeta pisze:

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis

Sereny Matki głos miely y przyiemny Fili [illegible] miserum et desiderij totius complementum, aliquin [illegible] tylko in verbo sed a re ipsa separantur. Humanitas verborum non est operum [illegible] Pietatis fuit aluisse sed impietatis decepisse et Centum millia Florenorum pro alimento accepisse zaczym iz Matka afflixit syna quem innutrire debuerat et quem genuit persequitur. mijdzie też powiedzieć Mater sit Mater sed nummus Pater a zatym rachuią się Pacta contra bonos

mores

mores inita obligationem n faciunt. Statut nasz ti:
tulo Cowitetutio zawzij Lege si quid aliud Inscriptio:
nes singulares essent quod communem ubiusq ho:
nestatem laederent tales nec recipimus nec tenebimus
Exorbitacie ij w tym a Iure Communi Zapis pomieniony
ny albowiem ex praescripto Statuti Zapis kazdy wiata
Formulas inscriptionum in Statuto conscriptas ma bydz
zeznawany et contra tales Inscriptiones iako tenze Statut
mowi nullus iam dicendi locus. ktory Statut opisuiac
Inscriptionem inscribendi Debiti polozyl to pro substan:
tiali: Penetur summam certi et liquidi Debiti sive
mutuatae pecuniae. A iz w Zapisie terazniejszym
niemasz tego aby byla mutuata pecunia tedy tez
to niezest certum et liquidum Debitum. Tylko bowiem
ex dato et accepto surgit ois obligatio a tu zadnej
rei medocis. Ktore dla przyczyny w Statucie taki tij:
tul polozony. de forma et validitate omnium obligatio:
num iz gdzie tych substantialia Zapisowych niemasz
tam y validitas Zapisu takowego bydz niemoze a za:
tym iako exorbitans a Iure communi nie ma bydz trzymany
Czyniac zapis z pisnie ten dlug syn Matce swoiej
et illius legitimis successoribus niebyslo inszego
iey successora iedno tenze ktory nie ne sie igitur
inscripsit ut circa se reservaret warnie przybym
w Interyzie nie ma sie tratka na te summe zapi:
sana dluzyc ani ony dokad syn zyie pozywac;
ani Zapisow zadnych czynic Dispositia taka za:
tuz ma bydz Iuri consona rozumiana gdysz taiest
sama pura Inscriptio ktora ncz zapisana zeraz w:

Possessią tak podaie ut statim accipientis fiat. ale Pacta takowe ktore adimunt disponendo facultatem annihilant et vitiant omnem Inscriptionis legali: tatem pogotowiu: ze contra ordinem Statutu Dobrasuo: ie gdyby go Matka przezyła dopiero w tey summie fartune y Dobrami na ten czas gdy ich destinovet cę Dominus disponi ę. tak disponuiąc przy succ: cessione zostawuie onerosam in toto haereditatem bo Matka maiąc oprawe in medietate bonorum summę dotega tak wielką in omnibus bonis wy: pisaną wszytkie Dobra trzymac bedzie a successor niebedzie iey miał zkąd splupie y tak przeciwko Iure succedendi zkąd iako damnosa iest Inscri: ptio otaczyc sadnie gdysz w Zapisie pomienio: nym alteri id tribuitur quod alterius dispensyo applicatur. Tractatus to był iakis nie Contractus do tego uczyniony ktory nie był na ten czas sui Iuris nec Potestatis alec fortior dispositio Legis dispositione hominis. Plenum Ius cuius naturae nihil deest vitat omnis defectus.

31. Vtrum post Nobilem Bonorum Ciuilium Successio Iure Ciuili decernenda?

Statut Koronny ... mowi ... Lex ... et Commoda esse ... quum necesse sit alia alijs sta: tui ... ten ... mutari.

Liwym y w teraznieyszym czasie non sequitur aby Kamie:
nica szlachecka ze na gruncie Mieyskim nabyta pro
szlacheckim successia prawem Mieyskiem miała bydz mia:
rkowana y na Matkę gdy syna przeżyie obracona ne:
cesse est wedlug tego statutu alia statui et pro ma:
tione Nobilis persona mutari ex persona enim Ius
metimur to iest ze successia kazda non ex natura
Iuris bonorum ale ex conditione et statu Personae
regulatur gdysz accedunt res hominibus et non homines
rebus zkad Ius successionis Ciuilis iż Ius e Ciuita:
tis Ciues tylko inter se stringit ale osob szlacheckich
do obseruantiey tego obowiązywać niemoze. Albo:
wiem szlachcic wzgledem praerogatiwy osoby swoiey
y stanu swego szlacheckiego sub Lege Iuris Ciuilis
niezostawa. y prawdzie Statut titulo Nobilis Lege
Visibili possunt habere Domus in Ciuitatibus prze:
ciw ne Iurisdictionem Ciuilem declinent ale dolla:
da tamze zaraz w czym tey Iurisdictiey derogare
niemaią. Videlicet ut onera Ciuilia ex illis aedi:
ebus Domibus seruientia subeant. Iako statut ti:
tulo Ciuis nieodmienna prawa osoby mieyskie gdy
Mieszczaninowi poradlne z Roli targu in Villa
residerit non obstante Iurisdictione eius Ciuili pla:
cić kaze tak tez y szlacheckiey prawa iego Praerogati
tiwy in Ciuilem Bonorum Ciuilium statum
niepremienienia ale tylko ad onera fundi subeunda
necessitate non obstante eadem Iurisdictione eius
Ziemstwi gdyz Nobilis wyiąc Nobilis tak w Ziemi:
stwie iako y w Mieście byle tylko ad Contra:
rium assum stanu swego niewdawal sie. Teraznieysze

emergens Legem sui Causus n habet trzeba aby wprzod etiam in [illegible] Legis było co postanowionego y lubo Prawa w takim razie niemasz żadnego wszakże jednak iż Ratio Legem parit mieliby byli Jura fauorabilia pro Crescentibus quam decedentibus in illis enim spes Propagationis in his defectus Bo żeby się tak Cudze familie a własne by nie zginęły. Jest to tak iż in Jure Imperiali Oyciec po synu succeduie ale podobno z tey przyczyny iż Pater prima e causa nascendi filij Patri[illegible] non autem Matris filij sequuntur Familiam aby profectitia Paterna haereditas wracała się do Oyca od ktorego do syna poszła. Więc y ratio Miserationis in solatium orbitatis eius et luctuosam defensie in haereditatem alterius miseria res est Pater filio haeres qui sequi debuit antecessit. Matce zaś iż tem respect nie słuszny Prawny sort tylko certa z Dobr synowskich własnych gdyby Oyca niestało propter Partus periculum assignat y to po Dzieciach gdy recentis periculi partus eget, memoria także mogła mowić Filij Doloris mei iterum parturio te, lecz ad emancipatam filij successionem n admittitur iuż ta pamięć tak dawnego niebespieczenstwa wypłoniała y syn za żywota swego nagrodził to Matce dobrze Zapisawszy iey gratuito wielką y poważną summę żadna tu Matki niestanela do niego Bonorum profectio nie może była też do niey po śmierci Synowskiey Dobr iego żadna degressio successiua nazwanie a succedente non autem ab antecedente

dedente Sedące ś[wię]tey pamięci Oyca swego Antecessorem iako ma być Successorem iego. Więc succedere est praecedentem sequi y Suktcessią, spadkiem nazywaną, ze gory wodę spada nie zdołu nagorę wpada. Lucro et damnificatio alieni nie ma być nikomu lucrosa pogorszenie Matce ktora wielce synu wyrządziwszy nama być iescze porami successiey. In ipsa iniuria Ius quaeri non potest.

Utrum revelatio confessionis facta per Sacerdotem de delicto. Faciat ipsius delicti probationem?

Pro

Revelatio takowa nullam prorsus fidem meret owszem nullum habet effectum nawet ani praesumptionem może czynić o takim Sacrilegium tu fidem integritatis et dignitatis sacerdotali sprawiedliwą każdego zakładając Confitentes depositu Conscientiey swoiey takowe perfidus et violator tanti Depositi fidem de Delicto faciet et reus Criminis swemu na oyce władzy testabitur ktory a testimonio w tey mierze omni Iure repellitur in foro Paenitentiali gdy confitentem słuchał był sędzią rzeczy na pokutę onego odsądził u aliis zaś foro iako ma być takze Pater contra filium Confessionis testis ktory był w tey

Sprawie Iudex y gdy przez revelatią Spowiedzi onego
deferuie tym samym przeciwko niemu et Actor et te:
stis et Iudex, a zatym co miał bydz u Boga pro paeni:
tente Intercessorem, to on stawa u ludzi iego accusa:
torem dlatego pospolicie auricularem czyni ludzie
Confessionem ne Populi auribus publicetur Conscientia
confitentis niegodzi się aby komu miała bydz czyia
venelowana Conscientia by w nayciezszym zwiezkod
de ponowany y do wiecznego więzienia podany byiwa
Xiadz taki ktoryby słowem u to znakiem inszym
sposobem wydał grzech cudzy in paenitentiali Iudi:
cio spowiadany Pan Bog do spowiedzi postanowił
Locum secretum in quo mori et extingui debet Pec:
catum tam in illo foro occultae delationis peccati
Sanne Confitentem et paenitentem słucha y umana
spowiadano grzechy iego. Przeto ad evitandum quod:
cunque malum niemoze ullatenus sobii Confessionis
aequalent.... habet in Crimine ... etiam enormi
Nietylko człowieka zyiącego ale y umarłego by nay:
większego zbrodnią niema bydz spowiedz iego re:
velowana y sam Papiez spowiednika do tego nie:
woli niemoze aby wydał confessionis secretum
gdyz Xiadz kazdy in actu Confessionis e ... Vicari:
dus specialis Dei quod peccata sibi confessa
Bedzie tedy specialis maior est qui Summus Pontifex
in illo casu qui Generalis est Vicarius DEI prze:
to zeszli Confessionis revelatio takiest ... propeir
illicita a iako ma bydz revelationis testificatio
fictio do tego unius testis nullus testis przez spowiedz
człowiek kazdy renascitur ... tenze go ma zabiiac

przez swoie prodititi Ktory go verifikowal przez absolutią niemoze nikt dowodzic ninakogo niczego. takim wy: nurzeniem spowiedzi cudzey daleko więcey iesli iesz że ten secret spowiedzi per iniuriam od Xiedza kto extorsit albo tez za naymem y przedarowaniem iakim iego wydany y otworzony nullam facit pro: butionem az eiusmod notitiam reprobato modo delin: quendo pervenit. Co wieksza artificiosum to iest wszyt: ko quod obiicitur y falsz szczery na potwarz osoby przeciwny y osiauę iey srownotną umyslnie zgoto: wany gdysz iako się ma kto tego spowiedac czego nie [illegible] ktory to przeciwney fabryka y modelum na sławę honoru uknowany na to y probatio Iuratoria nie mogla by bydz bezpiecznie u: czyniona.

Contra

Tanto dignius testimonium quanto dignior Testis habetur iesli Xiedzu niewierzyc z kimuz wierzyc on sam unus testis stat pro Testibus Mille et ex persona sua et ex authoritate Dignitatis te: statur sed, auritus simul et oculatus Testis est. Vicarius Dei est. quis resistabit eum. a nie tayemna ma bydz peccabile alienum detegi ab eo peccatum na przestrogę czymi zwlaszcza gdzie kornu paran: tur insidiae vitae albo honoris subvertendi stra: untur machinationes, iakie, przynaymniej ad eu: piendum consilium et praecavendum malum pogotowiu gdy non manifestabitur Persona y zley

rewelatiey in confessione nie nastąpi periculum żadne, pro ueritate, et salute proximi elaborandum est omni in malo non prudenstodire est fieri malum sinere, ani żąd sigillum Confessionis resigillatur ani Confitens periclitatur nec diffamatur sine lasione utriusq testificatio dum fieri potest per eum modo praemisso Confessionis reuelatio et nulla communibi ...ter prolatio quam Confitentis aduersum se facta Confessio.

33. Vtrum obiectum Crimen veneni propinati plenè probari possit?

Pro.

Dobrze to Legista upomina: ne obijcias quod probare non potes. Lex enim quod omni tum tum probari postulat ...ż... ... żadnej żadnej że się ... bowizęskowi u człowiecze ...chlatu ... że ...ko ...y... że mu ...ymotj ... przypadały że palpitatio Cordis nas ... scupior ... zakis occurrował że po ciele zmar... lege ... iakies ...kuty ukazały się. Wszystko ... to Indicia suspicionis non ueritatis nemo autem de suspitione ... Kasjal ... non temere iudicanda, quod non uidentur imminco nec omnia quod uidentur ... słusznie bardzo ... enim et uisus ... ... o Gwiazdach że ... między niemi takie które by ... były tota terra maiores a jednak wzrokowi ludzkiemu

zdadzą

zdadzą się ówieczi takiy mułuskie iakios Kaganeczki.
Takze Lod co ponim zimie rzeki prześliodzięmy choć
to z bliska zdaią się bydź iednak Krysztalęmi w oczach
ludzkich a nie sią. Malowania nawet wyraznym
iakimsi przyrodzenia podobienstwem czystemu ze
zwiedziały Ptastwo do Jagod Malowanych, ale y tegoz
Malarza drugi Malarz konsztem swoim et wybor-
nieyszym Rąbek albo rantuch iakis przed dziejma
pisaniu, y za ktorym zdały się osoby iako za za-
krywaiącemi takiemi przeglądaiące chciał onę zasłonę
odeymie, ale sztuką Malarską oszukany, sam
obłąd swoy przyznał. Heu ego decepi Aues, tu me
hodie licet artificem. Przeto aliud est ueritas aliud
opinio. Poznacze truciznę, prędko znamienite
iey są znaki opium est amarissimum postrzec się
snadno. arszennik auripigment exulcerant labia oris
intestina y zołądek wszytek mrze. Pulueres mor-
daces ktore niespocznie zaraz a takie corrodentia
cito interficiunt nietrwałby nieboszczyk tak długo,
ktorego zas uenena frondi spiritui uitali primo
aduersantur w kilka godzin człowieka z swiata
zniosą, dlatego truciznę Łaciną zowią Venenum
quia meat per uenas, et se per eas diducit.
Ztąd i mądry Medyk trudno ma poznac taka-
ie latens uenenum ktore pospolicie krysztal-
zarazą czyni emaciationem sanguinis funda-
mentum in calore et sic zniweczyc occultior est
tis Veneni natura destruens omnia Me-
dicamentorum opera fallens. Zaczym czego y owie

bacze niemożem tego ani doskonale dowodzić możemy
że tedy przypadł koniu vomitus primus palpitatio cor-
dis singultus tremor stupor co zadziwo przybrało się to
iż stworzenia iż żeby one miały było wszystkie
te simptomata nie zda się ku vomitowi podobna gdyż
qualis est proprietas veneni quod sumitur talem na-
turam [illegible] verbi [illegible] nawiszę tema chce wierzyć
żeby Venena miały determinato tempore operacią mul-
tam enim habent facultatem. Judicij Deliberationis
a czemu Medik gdy da koniu Lekarstwo niemoże
tego sprawić aby nie operowało aż w miesiąc albo
we dwa. po śmierci też Człowieka Judicium veneni z
dignosci. Albowiem expugnata vita ovis Veneni
naturaque actio cessat. Za zjedzeniem pospolicie a simpto-
matibus Venenorum signa desumuntur actione
laesa excretis mutata corporis qualitate. Aczy to
omylna rzecz w nas bowiem samych gotowe gene-
rantur Venena pro ratio ad varia membra mutu
czasem drugi nagle padnie umrze, którego ciało
po śmierci albo livet albo znig essit albo cero defluit
albo molestam putredinem olet. Dzieje się to wszystko
ob inertiam humorum partiumque corruptionem
tum ob colorum varietatem hominis recoriaque Vitio
aviaque veneni offensa in hominibus efflorescit taliaque
accidentia corpori adueniunt. Ceterum albo li morbus
Regius który wyrze ex fele flava hepatis vel folli-
culi felis vitio oritur wszak bez trucizny wszel-
akiej ciedrak Człowieka wszystkiego zoltym czyni
[illegible] szkorbut zalkiemi którego mozgą ...atemi

pstrocinami

pominami zwykł piętnować wiadomo niewspomnię Veneris zgrubłe pigmus. częśki po ciele po twarzy czyni y inszych przypadkow rożne skutki a ktoly wypisał. Bierz iż Vinum et Vehiculum Medicamentorum a przecie certa experientia doszło tego że Aqua frigida et Vinum frigidum Corporibus calefactis est Venenum wszelkie wino y wstałki winne wchodzą wino cię truią. Pająk żywy u którego szklenicę piwa wpadnie że tam zdechnie gotową trucizną czyni. Sławny Medicina professor Padewski pisze etiam in minimis vel retentio alicubi necessario alicuius materiae efficax, vel ob pravum victum pessimum quid generari potest. ob cuius exiguum initium nulla rixa deprehenditur, tandem tempore aucta in corpore dispositione trahatur in consensum aliqua principalium partium aqua deinde universum Corpus celeriter alteratur. Ocalonym tylko trucizny nieomylnym znakiem Medikowie temu napisali słowy: signum Veneni certum habitum est quod Cor inter ossa cremari minime est corruptum. Ea enim rerum aestimatur natura ut tinctum Veneno igne comburi nequeat. Ita quippe eorum qui venenum sumpserunt Cor congelatur et efficatur ut cremari non possit. Doświadczali to albo nie sit penes authores fides wracaiąc się ad propositum to się pro Conclusione pisze: Iż tanto Veneni difficilior investigatio quanto eius vis est occultior. Zaczym z plus

est hominem extinguere veneno quam occidere gladio,
nim Cięższe iest takowe Crimen y tego nim iest cięższa
pęna, tym ważnieyszych potrzebuie dowodow miały
contra reum probationes et documenta, certa, mani:
festa, notoria, sufficientia, gdzie ta trucizna kupo:
wana, iako którą gotował, kto namieszał iako iey
zażyć we czym ią żądać pod iaką miarą y w czym
onę przyprawić zmieszać iako się podobienstwa Ví.
chwonie. gdyż quodlibet Venenum peculiarem Do.
lorem et morbum affert owo z sola iey probabia.
tibus tutissimo creditur quod rarissime mentiunt
takowe są niewadecliwa instrumenta, evidentia facti
y inksze, ale że kto umierając skarżył się sobą
teskniel zęgzał skrzczał a ktoż bez bolu umiera
albo że po śmierci z śinieie kto wszytek, którzy
iednakby gładkim zostawa niedarmo owo mowią
Szpetny iak trup ani się ten ma ku prawdzie żeby:
mu Strumną na który przyłożono tardantem
accelerando mortem Venenum enim a Veneno ex:
tingui duo venera inimica in Corpore velut se
impugnantia solvunt. Zadnemu tedy trucizny.
pozwolę skoleniu diszeurowac y mowic ale ieydo:
wodzic niedaturę pozwolę. Aliud est scire loqui
aliud vere, quandoquidem non bene descutitur iustitia
non putatur. Iudicesque debent sequi probationes pon:
derosiores, et pro non Crimine non datur accusatio.
Bisze author Veneni quod perimant przyszich
a mano usu humano quemadmodum Simoni oc:
cidit quam male usurpat caeterum habent et suos fines

Venena

Venena optimus unus & stillas Artium nam cum plures inuenirit Artes quibus utiliter inseruiunt huius modi uenena Ars tinctoria, pictoria, ars celandi, Argentariorum. Alius finis e propter animalia mult. tu quod nutriunt iis capud et alid barbigeris pecudes Vescuntur cicuta, sues hyosciamo hirundines cantaridibus coturnices helleboro. Tertius finis e ad depellendos morbos helleborus insaniam curat, aconitum morsus scorpionis tribrageram scabiem ferinam et lepram arsenicum ualet in peste experientia probatum e gypso utuntur ad depurganda uina. Kupiona tedy truciżna nie zawsze iest oznacią pewnym dowodem, mogł ią kto kupić dla potrzeby inszey żeby tak w podeyzrzeniu bydź musiał y ów co szafran kupuie gdyż dormire super crocum intentus est.

Contra

Doświadczona iest że nulla unqm probatio satisfaciat, aduersario chocby kto y słonce samo do obiaśnienia prawdy z nieba sprowadził przecię wciąż zawsze negabit y nocy y słonce niepewny, bo kiedy czasem się też y ono zaćmi et Eclipsim patitur. Już dawne powiedzie Argumenta sunt uincula quibus mens ligatur kiedy kto rem dubiam per legitimos modos dowodzi ukazuiąc indicium rei latentis per rationes signa tempora circumque to wszystko ad ueritatem biorąc pro dobre probatio: nam ex ui rationis et uerisimilitudinis że to

ktore sklad podobienstwo y znak natura rerum vel maxime accedit tym samym doktorale prawdy dowodzi gdyz Cogitio certitudo ex circumstantijs zawsze pogotowiu ze Czymen takowe erudibent Cimen habeb. Ktorzym thus venenorum positus i in ratione exponendi, in tempore exhibendi, in quantitate in modo. Za czym quod artifices diote investigare debent. Pospolicie venena wszelakie pernitie depraehendunt. Na przyklad dopiero byl kto zdrow w zyciu zawsze skromny trzezwy moderat we wszytkim wielki nagle zaraz upadl na wszytko. Versicolor totus efficitur y iak raz tu venenum decubuit tak wszyscy z tych poktadzin zostal wielkim takowy przypadek iest dowodem truciznej zadaney daleko wiecey gdy przystapia signa pewney trucizny experientia doswiadczone iako Syncope pulpitatio Cordis vomitus pravus reiectio sanguinis Sitis singultus tremor stupor impedimentum urinae elevationes rerum frigidarum pulsus defectio fervor totius Corporis frigus macula varia per Corpus tumor apparitio papularum mordicatio Ventriculi rosiones intestinorum dolores maligni te y takowe znaki nieopochybnym sa trucizny dowodem. Tym niewierzyc ani temu co iest pospolito ze Cadauera Veneno interemptorum non tentantur neq; a feris neq; ab avibus y dlatego ze venenum exsiccat illum humiditatem qua delectari ferae solent albo y dlatego ze exhalant habitus tanquam a Cauernia z tad y Stashoo warowac sie takich Cadauera z wszytko

nawet

nawet y temu przyszłoby niedać wiarÿ co więc samina
oko baczymÿ że venenati paucissime dormiunt hucet illuc
agitant. Uczeni medykowie opisali signa trucizny terroriū
Caput perturbari inquietudines delyria convulsiones tremores
gravitates et pectoris pulmonis sitim æstuationem intesti:
norum et nigrities in cute signa putredinis. Przez znakowo
ars medica per multas observationes doszła quia quod arte
venenum propinat eadem arte crimen illius legitime pro:
batur gdysz trucizny by nay ostrozneyszemu porzuc zrazu
trudno albowiem u takim razie aby poznać niebyły ani
dulcibq temperant więc nierownakowa iest Dispositio omni
Corporum iedne są słabsze drugie są twarde u ktorych
integre vires proprias exerceret diu venenum latere
potest ani wszystkich trucizn iednakowa iest activitas iedne
cito interimunt iako są calida venena drugie lentiq agunt
ktore frigidam et lentam habent substantiam. Przecie ktore
naydali czwartego dnia zabiiaią iakowo więc bywaią cro:
dentia et alia venena genere lethalia ktore zas putre:
faciunt te longius requirunt tempus długo mogą nie:
ktore venena latere et longo temporis tractu corrumpere.
Domowy przykład Canis rabidi ktorego acris lethifera fa:
cultate y przez Rok czasem feriari zwykła Dzieie się to
ze trucizna albo in Corporis densitatem vel frigiditatem
padla albo ob veneni lentiorem oleositatem crassitiem
lubo tez ob eius vim constipandi privant sensu et mo:
tu Cor ipsum venena refrigerantia et quanto ma:
gis iungunt vebius frigidis tanto magis extrabilia
sunt. Naydują się takowe venena ktore człowieka
w oczemgnieniu znoszą iakowe więc bywaią spiritus
niektorych Bestyi iadowitych et stupium certarum.

liquores naturales ueniq ubi Vis maior ibi adesse cele:
ritatem operationis lubo by tez in mozima quantitate
było dane przecię ono delet hominem ueneninum
Scorpionis mole quidem pusillum vi autem et po:
testate maximum est: minimum est quantitate sed
magnum uirtute Kiedy bedzie takie cho uenenum
quodlibet illud sit semper interimit. Nuz owe
uapores ktore respiratione in Cor attrahuntur
albo uapores aquarum ktore materias penetrant
ktoremi sukmie chustki noze talerze y inne
rzeczy ktorych sie ręka dotyka moze sli ludzie
na szkode zdrowia cudzego napuszczai zwykli
azaliz non absoluunt harmoniam Cordis. Niebosz:
czykowi bedy ze chorlat dluzey nad inszych in:
szych otrutych. znac ze lentum atq tabificum da:
tum est ei Venenum umieia to ci lotrowie uene:
norum compositores ut maleficium celent acutis:
simorum etiam uenenorum Vim pro arbitrio re:
tardant a stringentium crassorum uiscedorum
purgiumq commistione. Drudzy ci niecnotliwi Com:
munis hostes salutis przez te putrefacientia inflam:
mant. atq uenena certis astringentibus mixta et destil:
lata excitant desperatos animos nullum ueneni
speciem prasseferentes soloq lacte ad continuam oris
collationem curabiles. tak pisze Joannes Pradnotius
iustlius Pataniensis Professor. Tenze pisze aliqua etiā
dantur uenena alia nec erodentia neq inflammar:
tiua iednak putrefacientia, quod moderata frigidita
te ualidaq siccitate Ventriculum cui fortis adhaerent

efficere

efficere possunt, atq adeo nativum eius calorem sensim he:
betare humidumq radicale lente absumere. A że oraz było
tak wiele inych simptiomata przedziwowac mogł osobie
Niebosczyk powiedziec co on powiedział narzekając nunc
fuit illud venenum unum tibi miser execrationis qui
equid totius mortalitatis ira contulerat quod erat omn
animalium furor quod omn serpentum congesta ra:
bies, przydawał mu venenum partem cibis partem
potionibus inditum w usłuchaniu dalszego życia ie:
go w przyspieszeniu nastąpiły inne simptomata. Prze:
to iż quanto occultior est eius veneni tanto difficii:
lior nietylko iego curatio ale też investigatio dobrze
tęn tuteyszy zadaney dowodzi ktory iey ex indicijs ve:
risimilibq probabilibus necessario concludentibus do:
wodzi tak incantatum quem ex signis colligurem dormi:
re nequit somnum non appetit nunqm e quietus
nec tranquillitatem ullam sentit. Potrzeba to do wyba:
czenia y rozumienia sensus rationis ministri: gdy
patiente spiritu patitur corpus tak y w tworznach
pro varia Corporis partium dispositione varia quoq
venenorum actio iedne nayprzewy Cor afficiunt y
takowe venena omn sunt deterrima, drugie pulmo:
nes obrażaią iako Lepus marinus. Przecie same tylko
vesicam ut cantarides niektore nervos iakowe iest
antimonium crudum Mesch niedzwiedzi ktori cere:
brum humanum deprauant et ipsum hnem de:
mentant simile ad simile pertinet alia venena
sestes tylo same gryzią iakowe iest menstruum cor:
ruptum y insze nieznakome a długo tuwaiące sa:

ktore ususzą człowieka. humor est liquor vitae ex eo
unit Corpus ten, owe zletka trwaią. z tych ausis pulueres
acres et mordaces et aromaticis speciebus adulterantur
in summa tot sunt Venenorum occultandorum modi ut
ab oculatissimis etiam vix cognosci possint. y listom pul:
uere pestifero wadentibus literis potrzasnionym otwie,
kwiatkom nawet wąchaiącym szwerzka. Skaza: azgnie
tedy tak umyslney złosci doskonałym są dowodem uste:
takie indicia byłyby były verisimilia et probabilia.
ueritas contenta e ijs probationibus qui bą manifestari
potest. Hieronimus Mercurialis wydał tractat Foroli:
uiensis Tractat de venenis et morbus venenosis 1538
Dedykował go był Stefanowi Krolowi Polskiemu. Alber:
tus Scheligius Joannes Praeuotius P.P. Patavinus ten
anno 1622 wydał Censum venenorum eorundemque Alexe
Pharmacorum y inszych wiele pisało w tey mierze z
nich iako zabiegac dymu iako Curowac iako sie strzec
y zwarowac sila kazdy poiąc moze. Ciez pisząc non in
hoc mala proponunt ut ea sequamur sed ut cognita
uitemus et detestemur, aliogui nec venenalium rerum
materia nec uarius euamulantia repleta scripto pro:
denda essent ne aliquis his ad perniciem utatur
ucha tego trucizny co prędzey uomitem zbywac trzeba
pro quo valet decoctio florum genistae Oleum buti:
rum copia lactis oximelmelium quibus uomitorijs
immiscere Cornu cervi post uomitum chlistera, quodsi
autem Venenum ad urinam pertingit tunc Cassia
succus seminum Melonis adhibetur. Bezo Arbolus
armena terra sigillata inter praecipua numerat
subsidia, kto się truczny strzec niech się y tego wa

warnie aby nigdy niedopiiał ani doradał do dna gdysz Venenorum Corpora sunt grauia et cum n possint perfecte misceri facile fundum petunt z wierzchu y daley cosie zawernie nie tak szkodzi owym wszytkim nieumieięc doskonale pisac hebom też był choć generis lethali petitur do Rozum quod e Professionis przysta pnię. et taki był z Conformowany.

Pozew co in Casu

Quia tu Nobilem N. Maritum tuum suisecum et militia quopiam sperantium adiicere existens Uxor eius Fide Coniugali ipsi obligata consulto et animo pensato per iram et odium cum A. et B. re pertractata. Veneno lethifero et statim deletrio in Cibum condito et indito occidisti ipsumq integra ualetudine existentem eode per Venenum interemisti ac eidem deserta omni humanitate mortem intulisti prout id ueneno per uenas uirus suum inducente palpitatio insolita Cordis tremor horridus ac dehinc stupor postea singultus ac uomitis piceus et elevata labia spumis ore fluentibus mens ablata nec non ipsum putrelionibus Cadauer et fluens tale corpus oium oculis euidenter palam testabatur. et designabat. Cum porro et Actor Frater et Patria Ciue suo taliter orbata. sit adeo pro huiusmodi homicidio illicitis modis patrato pœnaq publica ex publico deperditi Ciuis damno demerita uidelicet sessione Turris per duos Annos L. S. subeunda. Citaris ssend derogando per id quopiam alijs co in passu Siens publici praescriptio quiritimo eisdem saluis

pro exigentia Causæ et facti in toto reservatis et per[illegible]

34. # Consilium In Casu Decreti Super Decretum lati.

Casus ten ktory iest taki ze Decret Tribunalski drugiego
Tribunalu decretem iest przysądzony [illegible] zwyczay
[illegible] y mało słychany zaczym uważywszy okoliczności wszyst:
kie tey sprawy y na obiedwie strony zachodzące iest się na
co obeyrzeć. Każdemu radzącemu coby w takim razie
czynić z iedney bowiem strony o Controwentią Decretu
[illegible] o [illegible] idzie oto iż [illegible]
[illegible] przeziadać [illegible] żebyśmy [illegible] Conclu:
sionis Sędziy Trybunalskiy nie zostawali y Decreta przeciw
[illegible] Causami naszemi [illegible] być annulo:
wane [illegible] z drugą zaś strony idzie
o [illegible] y [illegible] tak [illegible] trudno
gdyż dolor a [illegible] et [illegible] malitia esset
[illegible] succederety [illegible] in Tribuna:
ły to iednemu uszło mógłby się drugi tego ważyć wiele
[illegible] to, [illegible] et [illegible] Sędzi atoli
[illegible] się też na [illegible] Trybunalską w Dekrecie
Dobr [illegible] Pana [illegible], a co za pewność
tey [illegible] być może niż to ostatni [illegible] się:
[illegible]. Żalsz res inter duos acta [illegible]
tertio zwłaszcza ze successor [illegible] nie był
w tey sprawie [illegible] y [illegible] miał Decreta

w tey nie

nas w Sprawie y Processem przyczynie y winy.

Dubia te wszytkie resolwuiąc przydzie na tem stanąć iż iako
Tribunału w niczym nietykac absit ferendum commentu reium
ni vindicandum. Tylko to u Rzymian dawnych bywali iacyś
discussores rerum Iudicatarum examen instituentes tych
u nas nie mamy ani się też Polacy Prawem Rzymskim sądzie:
my nie ale iudicati causa w naszym Prawie nie ma Iudex
a zwłaszcza ultima instantia kto bene iudicavit cede
Iustitia smiale cede fortuna Constitutia 1578 titulo o
utwierdzeniu decretow refferuie się na Decret Seymowy na
Radi 1563 uczyniony. ktorym tych wszytkich co na Sądach
nowych siedzieli y sądzieli o Decreta z Przywileiow wszy:
tek seym a zatym Rzecz pospolita nietylko ucierpieni uwy:
niela ale też y winy iereze ktory ty rozwiązał ich De:
creta założyła na stronie bądź przydzie omnem u. in et
modum dobali sposobem wyzey opisanym. Sine Principis
culpa a quo incepit malitia summa adscribitur ei a quo
extitit Principium. Lecz ambitus na Tribunal czy
pozwoli albo r. i. niezyszcze tego to korzyści z tąd niema:
cy żadney. Bo lubo to w Tribunale drugim mutatio
Personarum nastąpi, wszakże przez to Tribunał non mu:
tatur. Idem manet Iudicium eadem potestas revocare
sententiam praedecessorum suorum ni est permissum by:
wało to znac przedtym gdzie indziey że pro Conciliatione
Decretorum discrepantium lubo pro interpretatione
ich na Drugi Trybunał pozywano teraz sroga tą Con:
stitutią a surowo wzięto y zakazano daleko więcey teraz
w koronie to mądzie bo to nowa y niesłychana nec Lege
nec more Regni usurpatum. Jawna Constitutia
1627 ktora mowi iż Tribunał takich spraw ktoreby

w Prawie

w Prawie opisane nigdyby przypuszczac przed się niemoże sequitur tedy iż z takowych spraw opisanych niemasz przyszłoby y w Tribunale niezgadzenie odsądzić była nie cum sensu pani et damni w terpetowane tez Tribunał drugiego Tribunału niemoże Decretu. Bo qui sententiam non tulit, eandem interpretari et declarare non potest, et qui declarat nihil novi inducit sed rei existentiam tantum demonstrat nacoby się tedy takowa przydała w Tribunale Actia. Pro Convulsione tez pozwać mi Decretus klamika zapadła gdy Sententia Definitiva zaszła pozostawić ze falsum decretum et falsam Inscriptionem uchwalono y zostawiono. Owo zgoła niemasz się czego spodziewać z Tribunału eodem modo procedunt in Iurisdictione Tribunalitia successores quo processerunt eorum Praedecessores niedostępując się oni wżdy mienie acriter tuentur authoritatem suam lubby honorificentiy im to było, w takimi razie sczego corrigere qui ab alio corrigi, na seym się tez udać niewielkie jako approbacza ze Constitutia 1633 o wynoszeniu mandatow w Prawnych na Tribunale sprawach na zniesienie Decretow Tribunalskich zakazywała y nie były seyme onedi tym czasie strona powodowa Proces swoy prawny do Kancellaryi by przewiodła. Przeto tak w niebezpiecznym razie ni eum partem potius peccandum quod est cautior może casus pisens ad viam Iustitiae et tramites legitimos deduci iakoś się niżey otym napisze ale mianowi niektorzy sucubitiey taxy y inszych trudności Prawnych, radziłbym udać się do sposobu y zwyczaiu iaki bywał za starego Prawa tempore colloquiorum tedy były uczennikiem Tribunału teraznieyszego Koronnego takze ie pisano Generalia Iudicia na tych tedy sądach bywał taki zwyczay ze

choc od sądu była ferowana niesłuszna y nieprawna sen:
tentia iednak n. obstante appellacie od tego sądu ktora wol:
na była na seym powinien był pozwany y osądzony Do:
bra wedle Decretu nakazane w Executią puscić a potym ieśli
seym nalazł być iniquam sententiam musiał z dobr
ustępowac ten ktorymu były przysądzone wszytki wracać
y szkody nagradzać. oczym statut tak pisze:
Appellatione n. obstante a Colloquio executio Decretorum
fieri debet. ille, pro quo iudicatum fuerit in possessionem
Bonorum inducendus ubi tandem in Conventione Decre:
tum ee iniustum cognoverimus Bona et res iudicata
rursus restituere simul cum fructibus et damnis secu:
tis Juramento aestimandis.
Tak y tu zrazu było uczynić ale y teraz kiedy ieśli taki
zaszedł zniosszy go sądnie toż postarzmu uczynić pie:
niędzy niedaie ale Dobra aequivalentia summa przy:
cza. tym dokładem że necessitatis instanti periculo
Juris et metu tanta dare intromissia in Bona coaequi
ualentia factia sui vindicatione a in oppressiua in:
debito modo contra Legis praescriptum sibi per eandem
partem illicite illata in foro fori vindicanda requi:
am. Juris sui et status causa per id derogando zeyszto
tak submissiey tako et in fundo Bonorum w Relatiey
Woznego y szlachty napisano było. Decretu zad y
zmianki niecz... Trybunalskiego.
Takowa submissia, Intromissia cum cautella apposita
uczyniona y dopuszczona prawdę kowac. Albo nakym
żadnym wiemże uzna potym seym iniustitatem kto
to wszytko zostać musi ratio byuato tempore collo:
quiorum. Ale uzna toby się przyszło wziąć za Dobra

Niebo... raz...

Kiebrzeżykowskie wedle salwy Trybunalskiey cum periculo nostri ale ex rationibus wyżey deiruptis non omnino desperandum aby ta sprawa która sie podniesie penitus deplorata zostawać miała.

Takowy wydziałek Bonorum summo coaequivalentium niżli by sie skończył, tym czasem seym może albo się też sprawa ab executione Decreti lato per causas gravissimas melioribus auspiciis na Trybunał powrócić znowu Aliis peractis ponieważ Trybunał iest ultima Instantia od niego appellatia niedzie bo on wszytkie od inszych sądów appellatie bez appellaciey od sądów swoich sądzi y żadnego potestas posądzać niemoże: wydać Mandat na stronę na seym ochronny y ostrożny warując sie Conwulsiey y Contrawentiey decretów wszelakich coby ten Mandat stanął za appellatię iaková bywała tempore colloquiorum nie na zniesienie Decretu Trybunalskiego per directum bo by to było agere przeciw Constitutiey iawney y wyraźnemu Prawu ale Casę podnieść illiciti progressus in Iudicio per partem et fidei in iudicio confessae super satisfactionem perceptam elusionis veritatisque Iudificationis Iuriisque Actoris exinde subversionis. Przymieszać przy tym novum emergens et aequanimitatem Iudiciorum prodigiosam progressionem ac Constantiam Iustitiae. Alio mowiąc żadnego Decretu ale ukrzywdzenia tylko swego przez stronę dochodzić co im przystoi pozwó mieci trzymaią y Die et Decretum mieć będzie ale też w czym owi nas ubliżeli niech to od nich nagrodzono będzie. In quem finem res collimanda żeby strona albo ustępuiąc się onus Causae nostrae od wygraney swey causy odstąpić musiała albo obiedwie Causy tak nasza iako y owych in suspenso do: tąd zostawała donec Lege providerint super Casum praesens

 praesentem novi emergentis et supervenientis Gratiae cum alto
tez ten Decret predwedeny ... z ... zeby byl peritus
z ... Mandatu ... dyla

Mandat eo in Casu

Citat ... Actor ... pretio pro
eisdem ex utraque persoluto ex ... inscriptionis infrascriptae
... Tribunalis sententia authoritate tutus
et securus ... haereditarij ... et ibidem
... et praescriptionem ...
possideret ... opportunam seu eam
... ad ... pro tempore ...
... supponendo ... Citatione
pro ... et ... substantia Actoris contra priorem satisfactionis
... Judicialem ... eo non modo indebite
et illicite adduxisset Actorem in ... justitiae opprimendo
... Decretum super Decretum Tribunalium unum
super aliud in una eademque re suspenderet ... unum
prius Tribunale posteriori Judicio ... authoritas
... Tribunalis tolleretur et Actor
de ... deiceretur ac deturbaretur
... in summam Quinquaginta Millium Florenorum
... condemnaretur, cum alioquin Causam pro rei
veritate per nos instituit, institutam nos ... et eandem
per nos realiter perfici conveniebat respectu cuius
summae ... interpositus et infrascripti
... Boni sua
... concederet. ... porro ad
id Nobis attributa e Regia et Maiestatica potestas
ut in protectionem ... simus et cuilibet
pro medella justitiae ad nos pateat recursus et refugium
mandat ... in passu ... Ideo tandem

Actor

Actor non tangendo decreta Tribunalitia quae a Lege tangi ne-
tantur pro Iustitia Iuris et Aequalitatis sua consequenda in
qua tu eum oppressisti extat et adeitatis ad uidendum sa-
tius et augendum uuberitatem per nos actoriaequitatem
remedio Iuris curari et eum a tali oppressione nostra
releuari Nostraque authoritate ipsum a Iure et Aequitate
Iuris defendi et per nos uti Legum et Iurium uniuer-
cuiusque Pretorem Iudicionumque moderatorum supremum
ac interpretatem Legum ora uti in nouo emergenti tunc
ad aequanimitatem in Iudicijs seruandam necessaria
uiderentur ad conformantiam reduci ac ne eidem
Actori Ius suum detrahat prodeaueri minusque rite et
recte per nos factum reuocari Actorem in statum Iu-
ris et Iustitiae de quo est per nos deiectus reduci
ac in quo per Vos lasus redintegrari nei non in quo
eum damnificastis prout id sibi contra nos eum fru-
ctibus et Prouentibus perceptis ad Centum Millia
Florenorum Ecunia tenat ad eorum refusionem
uos per decretum nostrum stringi et compelli a
in talibus .U.I.ra incumbentia statui et sententiari
Clamini praesentibus. &

Iama tedij stranu peruana omi unacegli ... omi non
pro re ueritate Causam instituerunt institutam iniuste
perugen ... perfecerunt contra agnitionem Iu-
dicialem ... perceptis omi Prinz per culpas
probationes non proba. Actiones in Tribunale in Veni-
tiis in dicio ... summa debet adscribi in eis
a quibus extitit principium. Mandat tamen zusadionij
in Iure ipso et rationibus eius ... linguae

go może dla Conwulsij y wyrwanie czego sie niezhula. Napirwsz że Lites muszą bydz ad Licitum nie ad illicitum referowane. [illegible] słowa Konwencije licet litem [illegible] media litera [illegible] mutata. Nie iest tedy [illegible] dawszy w Tribunale Fidem że iest satisfacta contra Fidem datam agere [illegible] [illegible] zaczym evertere. [illegible] ut fiat quod [illegible] a zadawszy w Tribunale gdy sie w Judicato [illegible] clausa Fidei zawarte bydz [illegible] gdzie verba [illegible] [illegible] habere debere mają bydz executio nie [illegible] intra [illegible] agere [illegible] [illegible] sub titulo Actor wszystkich tych którzy [illegible] et extorquere aliquid pecuniarum [illegible] do [illegible] pro [illegible] redimenda [illegible] fingunt [illegible] do [illegible] stringit et [illegible] dalekó więcey gdy [illegible] do [illegible] przyjdzie [illegible] [illegible] [illegible] actionem mają bydz [illegible] actione. [illegible] coto raz przyznaway prawdę [illegible] sie prawdy Justum est quod ex lege est [illegible] Legem [illegible] y [illegible] illicitum. [illegible] ze [illegible] convivialibus [illegible] Jura Justitiae. [illegible] dat gula Lex [illegible] et sine [illegible] [illegible] et [illegible] A [illegible] comite pecunia denarij Judex [illegible] kause [illegible] pessimi exempli. [illegible] sie [illegible] sądzie nie [illegible] ale [illegible] to było [illegible] za [illegible] [illegible] sie statutem [illegible] [illegible] zasadzony [illegible] mandat in novo emergenti, to iest novum emergens [illegible] casu [illegible] habet [illegible] Legem [illegible] novo indiget auxilio.

quo

quod de novo emergenti Tribunał aby miał Tribunał
posądzić ob Subiectu denuo iudicare to iest novi
emergentii. Co z tym czynić gdy dwa Decreta sprzeczne
w iedney sprawie co y z tym gdy niewinny przez winnego
nego placi y z iedney rzeczy dwa razy optacac kary a salwa
zdrowia na powrot zey ulazy. Albo y to nie novum emer-
geni bez probatiey albo liquidaciey tak wielka szkoda
Będzie się z tych przyczyn novum prawie est
emergeni to się pisze nie na znoszenie Dekretow ale
dla ukazania w iedi upad strona przyiaciele Kolle[illegible]
e zatym oy nie ukazana była droga pewna w ta-
kim zawodzie zako nie cały postawie y słuszności
y sprawiedliwey konstitucia 1578 titulo
utwierdzenie Decretow ma to w sobie iz ktory nie [illegible]
był powod ku ukazaniu ktory niemoze być z tu za-
dney szkodzie [illegible] w tey sprawie principale
[illegible] nie w [illegible] ale na tribunał ubi
[illegible] ku szkodzie. Co [illegible] zatym [illegible]
[illegible] musi to z urzędnika superioritas y Po-
testas excribendi w prawie y Constitucie stanowic
y rządzić.

Jeszcze zasadzony Mandat in Conscientia [illegible] in aequi-
tate et iustitia si enim praestari debet iustitia ut
alteri non fiat iniuria karanego placi co [illegible]
winien karanego tam odpłacać słusznie gdzie do
śmierci nic niewinnym [illegible] liquidaciey [illegible]
[illegible] principaliter agentis.

Tych Punktow Mandatowych [illegible] Prawo
pospolite z ktorego Mandat conspicowany sub titulo

Stalica [illegible] tabierać [illegible] iest o iaunę. Cum universi
Principes advenerint, cui cura suscepti regiminis ut
populo sibi subiecto providerent, quatenus ab omnimoda
confusione et novitate eventuum novis institutis ac le-
gibus viderent. [illegible] ie wody teyo [illegible] [illegible] na
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tribunałow. De-
[illegible] Tribunalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] drugie pod tymże tytu-
[illegible] [illegible] [illegible] Devenimus quadrix modis quibusnam
Justitia [illegible] consistere [illegible] differentiarum autem com-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro ea conciliatione
differentiarum [illegible] nie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Do [illegible] do [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sub titulo appellat Tribunal Ex-
[illegible] superiorem Dominum [illegible] do [illegible] pro Justitia
consequenda refugium [illegible]. [illegible] particular
[illegible] privata [illegible] naturali defendere [illegible]
Magistratus [illegible] [illegible] [illegible] superior Potestas
[illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] Judicialis
[illegible] [illegible] [illegible] emergentium novitate nie [illegible]
[illegible] iedno [illegible] [illegible] decernandum. [illegible] iest
[illegible] [illegible] Legum ac Juris uniuscuiusque
[illegible] Judiciorum [illegible] [illegible] supremus Legum in-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non quod ratio dictat
non quod Lex sancivit sed quod mens concupivit
[illegible]. [illegible] by to Justitia nomen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Iustum
est quod ex Lege est, quod contra Legem violentum
[illegible] 1588 [illegible] [illegible] Decretow

ma tę wsobie ze ktory na seym był pozwany ku skazowaniu karni ma być pozwany wten y iesli co in Contrarium przeciw niemu otrzymano takowe otrzymanie wiema mieć zadney waznosci y być niemoze ku zadney szkodzie niegniu ani przed urząd starozytnosci exequowany bydz ma. Iesli tedy na seymie otrzymanie nie ma mieć zadney waznosci y ku zadney szkodzie zadney bydz niemoze a zatym w Tribunale takowe otrzymanie ma bydz waznie y zatym ma bydz exequowane y iesli prawo priuatnemu [illegible] Constitucij Dekretow [illegible] w [illegible] Tribunal [illegible] sic volo sic iubeo. Przeciwne iest Constitutij [illegible] y [illegible] aby Dekreta Tribunalskie przeciwne niebyły ktore gdy samze Tribunal [illegible] ze [illegible] aduersus Legem prohibentem [illegible] wagi niemoze mieć zadney gdyz sententia contra rem Iudicatam lata ipso Iure est nulla, nec enim Iudicia Iudicij [illegible] et [illegible] denuo iudicari non debent pogotowiu contra Iudicialem partis priorem percepta satisfactionem agnitionem Confessio quippe est [illegible] Conscientia ktorego przyznania y tenaz Iudiciatu niezwolowal [illegible] w tym Dekrecie [illegible] Decreto et salua [illegible] alec ta salua in verbis tylko in re autem perditio uczyniona gdy mimo [illegible] mimo taz zawarty mimo [illegible] tium [illegible] Tribunalska powagą

i wszelkiem zbrudzone [illegible] Sekwestr [illegible] zło: [illegible] przezapłacie w [illegible] jako takowa [illegible] [illegible] [illegible] Dekret pierwszy pro parte valere et pro parte non valere declarowano. Cosię z prawem zgodzić nie może, gdyż sententia nie może dividi ad hunc ut pro parte [illegible] et partim [illegible]. Sententia enim est individua, unaque et eadem res non potest diverso Iure censeri et unum ac idem non potest contrario effectu [illegible] [illegible] korony tylko confirmatio Iurium przez iuz niektore prawa iedne confirmatiey drugie innowacyiey trzecie addycyi potrzebowały [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ale dokładnie mo[illegible] [illegible] [illegible] za [illegible] [illegible]. [illegible] to [illegible] [illegible] nie może [illegible] przysłowo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wypadnie [illegible] [illegible] in [illegible] ale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aequalis. [illegible] [illegible] [illegible] ze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iudicium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unicuique tribuatur. Dobra Tribunału [illegible] [illegible] ale [illegible] [illegible] [illegible] iednemu [illegible] [illegible] [illegible] drugiemu [illegible] Iure [illegible] [illegible] te [illegible] to nie może. Takowe [illegible] Sancitorum Constitutiones [illegible] [illegible] Destitutiones wszelaka [illegible] [illegible] nie były [illegible] non minimo dubio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alioquin [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod ratio [illegible]
sed quod ex casu [illegible] non quod Lex [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] appellationes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
nec [illegible] aliquid ultra Legem [illegible] nec
[illegible] [illegible] sententiam [illegible]
[illegible]
[illegible]
scriptum, [illegible] aequitatem et [illegible]
[illegible] Certa igitur Lex [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] certus debet esse [illegible]
[illegible]
[illegible] quam [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] non

non mientur Executionem niemniały Decret takowy do Executiey bydź przywodzony albowiem w sobie takoś uważało nihil Iudicialitatis habet owszem go sama resistentia Iuri, illumi. Sic enim prodstawi debet Iustitia ut alteri non fiat iniuria. Król Pan a jednak iemu Praedecessorum Iuri laedere niegodzi a cóż Tribunałowi. Quod igitur contra Ius fiunt pro infectis haberi debent. Ukazuje inny statut. Quidquid autem per ipsos fuerit aliter iudicatum et sententiatum irritum remaneat et nullius sit roboris vel momenti. Constitutia 1578 opisuie aby żadnego Dekretu wedle Prawa y zwyczaiow Sądowi Trybunalskiemu należnego uczynionego nikt ani dubium nie przywodził. Sequitur igitur iż co nie wedle Prawa y zwyczaiu oto czynić może.

A co się tknie punktu w Mandacie połozonego Aequanimitatis Iudiciy ad Consonantiam Iuris reducendo, y ten punkt ex Iure nostro publico verificaty, idzie się to y pełni co w statucie sub titulo Iudex napisano, że ex multiplicitate Iudicium in Causis super eodem facto varie et diversimode plerumque proferunt sententias aby tedy Aequanimitas et Uniformitas Iudiciorum modus był zachowany tenże statut de Iudicio wkłada to na sędzie ut Consultatoribus in Iure et ex ipsis eruditione sumpta in iudicando conveniant statuam Aequitatis. Skoro tey wariacyey sądowy y drugie Prawo sub titulo Statuta gdy in eodem Causa plerumque in Iudiciis

a uniformitas

non uniformiter sed secundum animorum et sensuum di-
versitatem hominum etiam excrescente malitia varie
et diversimode vacillari decidunt et definiunt
quod iż gmin pisze dalej decrevimus dictorum Iu-
diciorum seu causarum decidere et excellere varieta-
tem. niewstała ta zgoda pospolitemu narodowi nie-
wykorzeniona ani ewulsa tubo sub gratia iako
tenże statut pisze. Indignationis aculeo była za-
kazana. wszystkim passim feretur sententias contra
Iuris Dispositionem. iako tenże statut sub titulo Ma-
tio opinie. Pokazało się że też ostro nastąpiły de sen-
tentiis Iudicii statuta, gdyby iako tenże statut sub
titulo sententiis motu. In causa inique procederent
et iudicarent et velut famae suae prodigi et perse-
cutores honoris contra conscientiam et Iustitiam per
gratias et sortes quidquam facerent partis in gra-
vamen alteri parti quempiam condemnando nie-
ukrócone iednak ty controversie Prawa sądowe opi-
przeciwne zganiały. sędziowie na rozmowie Praw samych
którzy nie[illegible] uchwalą tituli eiusdem statuta
gdzie pisze. Diversitas constitutionum inter ho-
mines controversias generat et diversos Iudices
causas Iudicantes diversa intelligere et sentire
cogit których rozności narobiło to że iako wyższej
tego tytułu statut pisze do statutu starego addimus
nova nonnulla etiam externa ad eruditionem Iudi-
ciorum annexuimus. Zkąd Iuris correctura y ekwa-
tona iako patet z tegoż Prawa tytułe statu[illegible] co[illegible]
ut omnia quae ad aequanimitatem Iudicii servandam

necessaria viderent in Consonantiam reducturae było dotąd ta Correctura niestanęła. novissime ad subveniendum oppressis et corrigendam iniquitatem Judiciis postanowiono appellatia nietylko od sądów Ziemskich Grodzkich ale też y od Generalnych iakowe były colloquia które były wzenerstwem Tribunału teraznieyszego bo iż też także Judicia generalia statut zowie który o tey tractuiąc appellatiey co też suo titulo appellat idem continetur pisze iż poterit quilibet appellare de terminis praedictis Generalibus ad Regiam Maiestatem tanquam Judicium omnium Regni Dominum superiorem pro Justitia consequenda. Subsequenter nastąpieł teraznieyszy Tribunał który zowiemy sąd ultimae instantiae od którego apellatia niezidzie ale wszytkich inszych sądów sądzi appellatie bez apellatiey od sądow swoich którego iaka iest władza y waga patet z tak wielu constitutiy o Dekretach iego uczynionych zaczym poniewasz iest tantae potestatis że go żadna insza potestas porządzai niemoże y tyły iż w czym exorbitowal albo waziowal żeby Dekret na Dekret Tribunalski uczynieł y komu nad pierwszy wyrok więcey co przysądzieł albo kogo mimo słuszność y sprawiedliwość ukazał nielzą w takim razie iedno udac się na seym ad Ordines Regni iako nadali owa Potestatem Tribunałowi tak one exorbitantem moderowali. Zaczym poniewasz poprawa

Tribunału

Tribunału przez Constitucią wolna iest zawsze zachowana et potestas ista sub potestate est słuszna rzecz aby obiedwie kadzie dotąd były suspendowane y Executia in suspenso zostawała donec provideatur per Legem de remedio Juris contra Tribunalitiam potestatem exorbitantem y takim sposobem per Magistratum oppressus et partem in Judicio non relevari.

Weryfikowały się tedy Prawem pospolitym wszytkie contenta Mandatu z ktorych uwagi tak illicitum progressum iako y novum emergens in Constantiam Justitiae y suspensy ac consonantiam aequanimitatis nawet in nullitatem Judicati takiej Causy oblata occasione urgere może ani żadna commissia żadną być nie może gdyż z Decreto satisfiet za podobną Intromissią w Dobra sumiennie ecaequivalenta y w Mandacie cytowane Decreta y nic inszego pretendowano iako nas oskarżono znosiemy ale iako ma być w krzywdzie naszej naprawieni cię sprawiedliwosci prosiemy. Mogły by się skarżyć nie zachodzac tak daleko na Seym z nales przez ktore przykłady znowu w Tribunale na obrot iako Causa gravaminis w tym Urzędzie in Causa convellente primi Actori Decretum Tribunalitium quod per Legem executioni demandari prohibentur bo Constitutia 1578 zawnie mowi aby takiego otrzymania Urząd żaden nie exequowac ausus est decretis gravare nec appellationem ab eiusdem admittere

Mogła by bydź y druga Kaza do Zapisu poniewasz Dekretem tak iest zachowany nie wspominaiąc mu Dekretu abysmy do niego czyniąc nieznaczeli sie przestawać na nim pro quietatione intentowana ze loco quietationis sam bona Processibus aggravat et onerat y ono introducit z loco emundationis iednak obawia: iąc się abysmy miasto iednego Dekretu dwoch prze: ciwko sobie nie otrzymali gdy ie ex incompetentia Actoris contra iudicatum Tribunalitium Iustitiae zniesiono a zatym pactum Convulsionis niezniono satis iest podstro superfetowac od nich to czysmy się do żadnego ratunku potym regressu na seymie mieć niemogli. A teraz by sie ten sposob teymowy sprac nie zdał podaie do uwagi inszey si videbitur. Dac Kauze do Ziemstwa directum redintegrationi et nova causa prius non deducta in Iure Imperi: ali et in Iure Canonico idzie taka Kauza etiam contra ratam sententiam ze ią ex causis novis et rationibus supervenientibus ac instrumentis no: viter repertis retraktuią. Lecz w Prawie naszym trudnie aby to uszło gdysz wedle statutu ante sententiam subsidiarie res detent frui post sen: tentiam nil aliud restat nisi sententiae latae exe: cutio y nacto poprzysięgac by pierwy trzeba ze tego co adiudicuiens inferre pro termino nie dedukowa: no co nierozumiemi aby tuta conscientia Iuramen: to liquidari posit y przysięgaszy cowiedzieć zakoby się to w Tribunale nadało nawet takowa Kauza niewłasnieby respondowała negotio rei gestae

gdzie

gdzie Dekret na Dekret fermany y strona slusznosci swoiey opprimowany.
Adde omnia scripta salus aliorum melioris Judicio ale patrzac po rzeczach y co sie u nas dzieie melior est Compositio quam Lis sona.

35 In Causa Perduellionis
Pro

Mimo te skarge y Criminacia mie iest mowic: domy Principat moy y inszych oglosow Rzeczypospolitych z sobie ktoremi go winuia ze on Zamek podal ze on sam w tym winien ze z tym glowa ysiega iego slusznie devolvit pdra perduellionis. w takim razie ... publis tez sprawowy dluzy zostawac zadasie ... solatium ... supplicium kazdemu sie tez zarodna a pogotowiu pospolitemu sprawowac czlowiekowi. Fortunam ni rationem sequeretur qui se populo committendum censeret. Zaczym ochotnie rad przed rozsadek Maiestatu W. K. M. przypuszczu te sprawe ktorego sententia iz Cor in Manibus Dei clenitare niemoze y nieraz tak wyszkich a iescze Krolewskich Dignitatis et Persona ... strozow. ... Thronum potestatis ab Sone zasiadszy niemozesz iedno iako Vicarium Numen iustissima quaeque decernere. A ubo to pewnosc defendi eum in quem orum animi concurrent biorac iednak y nadzieie nemo autem in malis sperare bonum nisi innocens solet iz iego quam

Conscientia absolvit nec sententia W.K.M. condemnabit.
Za urażenie o to tylko proszę aby zaraz słuchał taky
do iego excusatiey attendere raczył. Sciendum naprzod
iż Principał moy nie był żadnym przełożonym
Zamku pomienionego ale Rotmistrzem wybrańcom
na Ukrainę naznaczonym który zaraz był in procinctu
drogi ku Ukrainie zawziętey gdy Nieprzyjaciel na-
stępował. Iż ciągnął to zaś nie z żadnego rozkaza-
nia z naznaczenia ale z ochoty swoiey dla przysługi
dla sławy umykaiąc się z drugim ze złego na-
wrócił się z zaczętey drogi y dniem y nocą bieżył
ku Zamkowi. zieachał się interea z Panem Woiewodą
porozumiawszy sobie okazyey do przysługi commu-
nis animis et viribus. Wieachali do Zamku przy-
iechał Kol. P. N. Co primum potrzeba illius tem-
poris suasit, oglądali obaj W.W. Wały, Mury, Działa,
Prochy, Żywnosci, Piechotę Zamkową co wszytko
a zwłaszcza ruiny Zamkowe dawno było przeciwnym
będąc od trzydziestu Lat nie tylko rewidować ale
y opatrzyć było trzeba, oglądaiąc zwaleli wały na
Ogrody zbiane Mury zrujnowane drugie śmieciami
zawalone Działa jedne łożek bez kół bez kusli
druga strzelba zardzewiała bez stemplów prochy da-
wne zwilgotniałe et compromane. Zamek sam bez lu-
dzi. Bo co piechoty nad sto coś było to Rzemieslnicy
starzy zrobieni dawnym obyczaiem tak chowani
na ich było nazbyt tako albo wstyd poprzec nie
na Chorągwie Piechoty Zamkowey obaczy wszytko
J.M.P. Pan Woiewoda obesłał okolicznych aby wedle
powinności stawili się do obrony Zamku chcąc ich

Presidia

praesidia augere y onę ruiną co prędzey multitudine re:
ficere przyjechali, lecz zdradę między sobą iuż uknowioną
maiąc, rebelliter zaś odstąpili y częsc potissima.
Więc przyszła interea, iż [illegible] nieprzyjaciel iuż się zbliżył, za:
mieszała nowiną. Wyieżdżaiąc J. O. M. Pan Woiewoda z Zam:
ku, proszony per omnia sacra aby przynamniey ludzie swe słu:
żałe zostawił. Których piechoty samey dobrey y porządney
[illegible] to było iedny, też [illegible] dziesiąt nulli persua:
[illegible] cepit, wyiachał J. O. M. [illegible] Ludzie swoie zostali
było co Konnych, ale y ci powymykali. Burgrabia też Zam:
kowy umknął. Uchodziło gdy idzie o duszę [illegible] przyznać mu:
szę został moy [illegible] z nim [illegible] towarzyszy że wybrańcu
[illegible] Zamkowych owych Drabow sto z których do [illegible]
niey niech dwadzieścia. Nadto [illegible] z służami
[illegible] obranemi których od [illegible] do [illegible] do
broni takiako y wybrańcow [illegible] dopiero by:
ło trzeba. Zawarszy się w Zamku z tak małą garścią ludzi
y niewiasty nieco z ludzi na tak mocniny [illegible] stronę, o to
w okrągu [illegible] dwa Zamki y dwa Dziedzińce luboto wszyscy
powiadaią, non ē prudentis ea defendenda, conari, quod omni:
no amittere necessum ē. Bo luboto żywność była sama nie
broni Zamkow, prochy, kule y te same nie strzelaią, mężow do
tego trzeba y rąk walecznych. Więc [illegible] tych [illegible]
rych prudentia, et authoritas minuta examinata [illegible]
[illegible] corrigere, a to iednak w takim razie fecit faciendum.
Rzucił się naprzod do zacyfsowania dziury Murowy co znaczniey:
szey zafasować, iey czym nie było zmiotono [illegible] [illegible]
mie Mur tam tego mieysca [illegible] [illegible] [illegible]
uczynił dziurę, drugie wyżey zaprawiac [illegible] one mury zrowna:
iące uprzątać, nie oncy to godziny albo dnia [illegible]

zputrocza robota była.

Dalszy potym do zawadzenia strzelby z kimże na czym y kto: rzędy windować ią było. blanki oblieciały, schody zbutwiały drugie rozebrane popalone drabinki tylko na mieysca ich stałe zostały na Basztach, samych żadney balki tylko gołe. Proch sam pierwey przesuszać było trzeba. Dział prze: suszać iaszcze strzelby przełędować, gdzie iuż y zagwoździłi ry: zy y rury same rdza, ni stęplow, ni do takiey roboty ludzi na wszytkie strzelby iedan albo li dwa puszkarze, tyż że piechoty rozec, [illegible] y wiowac, tymże robotniki, ręcy sie chotnikiem w tak nagłym razie, co mogło być naylepiey obmyslono, to opa: trzona, chciał y dostaciaza Zamkowe tak na przedmieściu iako y w mieście ex usu, et arte militari znowu, Civium tumul: tuaria manu et condita proditio zabroniła.

Gdy sie tenczasy dzieia, gdy zewsząd ostęp niskąd tak wszy: tkiey nadzieie, gdy y owi do Obrony powinni zdradzili, umie: szczanie zdradzili dalszego upadu mentem terebat metus. Bo a ktoby timenda non timeret, Drabow wybrancow tych nai: więc napadła dziecska inter consternatos dodawał animu: szu bedąc pro patria ultima funera ferre paratus. W tym nieprzyiaciel nadciągnął z Woyskiem przysłał trebal: cza poddacli Zamek czyli impet y siły Woyskaiego doznac chce. Nutabant niektorzy, [illegible] mnieyszy [illegible] hostis, et hostilia expectare, noc w tym zaszła Kanona: da z utra [illegible] wszytko nieprzyiacielskie go [illegible] ku oney marney dziurze znakomitszey. Ancyngrani Drayczy część ku Bromie z mostem będącey, gdzie czter: dziesci piechoty przy Lomecznicha [illegible] było zostatkiem, wiachał w Miasto libere przez mie [illegible] Drayc

Zdraÿce puszczony zaraz okupowat wierzchy Kamię:
nic okupował Baszty mieyskie y Kościoł Farski okupo:
wawszy ze wszytkich trzech stron oraz insult uczynił z tych
Baszt mieyskich y Kamięnic wystrzelał Piechotę na wale w
Działkowey w baszcie za mostem owy partowe Piechoty
czterdzieści, ktora z Porucznikiem swoim zdradziła, y u[illegible]
ktoro Zamku w Rice ratowac tych mieysc z Baszty y wieze
chcieli oprzec sie nie mogli, okna iak wrota szyehowano strzel:
bą, do nich parzono y nastrzelono. Oni tez u murowy dziwy
potęzniey tym czasem nastepowali drudzy od miasta bronę drzwia:
na wypieli przez droga sie kutzamku włomali.
Obaczywszy Principał moy ze antiwni [illegible] ostawac sie
niemoga, iednych iuz nastrzelano drudzy z nieumieietnosci praka:
mieyscu padli na tak wszie mieysca tak niewiu Ludzi dawac
niemogł w ktorych sie iescze vdchowzia, był zuiasza wedwoch
tylko dniach nie obrzał, zagaiwszy iak Piechoty wiamy iolo:
chy, w ktorych sie kto ich przed strachem iak nieczuli Dziedzince
tez żurawiow nie miały, armata bez Ludzi bez kol z mieysca na
mieysce przewiedziona bydz niemogla, uprzedniey sie go tez Dział:
ka łoze, wszczał sie y z koły spruchniałemi roztrzaskało, u wodu:
gich Lunty zapalone dla zbytney wilgotnosci, zaymowac sie nie
chciały, narunguszy sie zewszad nieprzyiaciel wpadł, y wziął Za:
mek, wziął y Principała mego, ze wzięty, a nie zabity y to contra
votum eig. drugich z lochow wywloczono, iako to bywa.
O taki progres dano e Landat iako perduelli, Zamku on
nie oddał, strasząc go odbiezaiac tych [illegible], ktorym go
bronic nalezało. Burgrabia wielki [illegible] Pan Woiewoda
zwiodł Ludzie swoie, sam odiechał, a Woiewodowie [illegible]
[illegible] wodzowie, nuz [illegible] zdradzili, [illegible]
ze zdradzili porucznicy z piechotą takze zdradzili [illegible]
ny od tak wielu lat zawzięte gotowy przystęp [illegible]

[illegible] Sakramentalny [illegible] [illegible] ... drugi [illegible] [illegible] [illegible] niezgodne było, [illegible] [illegible] [illegible] takiego [illegible] [illegible] [illegible] za [illegible] [illegible] się [illegible], tak i [illegible]. [illegible] [illegible] Romane.

[illegible] iest perduellionis Reus, który na zmowie z nieprzyjacielem porozumienie maiąc, powierzoną poddaie Fortecę, zmowa ze to gdzie tak wiele z obu stron zabitych, gdzie moc, gdzie gwałt, na ten Woyskowy, co kiedy nie był gubernatorem żadnym, kiedyby tam był nie przybył, na którą libo była wina, bronił go iako mógł sam ieden będąc [illegible] [illegible], mille, aut negligentia ani [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] mie, nic o [illegible] iedno [illegible] [illegible] [illegible] facienda.

[illegible] proditorem [illegible] machinationes robi fraudendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wiec za tak im [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w który się urodził, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] znamienite [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potemu [illegible] [illegible] [illegible] go [illegible] [illegible] [illegible] on [illegible], gdzie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] proditionis [illegible] [illegible] [illegible] którzy [illegible] [illegible] [illegible] tak [illegible] [illegible] [illegible] in fraude [illegible] [illegible] domestico [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Oportet [illegible] [illegible] [illegible], quarquadijee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] by w takim razie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] na mo- na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Gdy tego Zamku bronił, nie nad zacnieyszego, ie-
nie nie marnieyszego, kto ma rozum pariter et fortunam, wy-
na[illegible] nie [illegible] iako optime agitata, saepe pe-
rit [illegible] upadnie [illegible] on dobrze, gdzie rozum superat [illegible]
[illegible] fortuna co z winięta, a do tego nullum impossibile, non
potest esse possibile. Tak wielkiego Zamku, tak spusto-
szałego wybranym Rzemieślnikiem bronić nie tylko iemu
ale by nayznacznieyszemu Boatyrowi, co za podobieństwo pierw-
kach to iego było. Avertere id, quod euentum est.

A iż magnae causae iako magnos Iudices, tak też magnas pro-
bationes requirunt, a zwłaszcza in praesenti Crimine, gdzie
perduellionis Conuictus nie tylko Sacrilegus ale y Parricida in
Patriam in Maiestatem zostawa, tedy nie [illegible] Słonnego Ru-
mom, y wieści y zdania ludzi pospolitych nie podawać za-
winnego do Maiestatu W. K. M. Vox populi locus non
esse audienda. Populus docendus non sequendus est enim ma-
gnus errorum Magister, constitutia nasze nie na plotkach za-
sadziła. Perduellionis Reatum, ale in notoriis manifestis
certis sufficientibus documentis. Inquisytią a tym uczynić
pierwey pilna.

Miłościwy N. K. wszytkie rzeczy na świecie obrotem idą
iako temporum vices, tak y rerum versantur. Racz że W. K. M.
raczysz iako fatis ultro [illegible] dandentibus Zamek ten przy-
szedł w ręce nieprzyiacielowi quidem felicibus [illegible]
tis reddet Pan Bóg rychle wierzym, ad favore iemu rozsą-
dzi znamienity W. K. M. krzywdy y Rzeczypospolitey, docze-
kaią ludzie że tam ieszcze regnabunt tui minores, et [illegible]
[illegible] facient tui minores, a w zgubie iednego nie nagrodzi się
strata Rzeczypospolitey. Przeto de vultu tuo Dne pro-
deat Iudicium, et oculi tui aequitatem. Parentem magis quam
Iudicem

302. Audicem mamy W. K. M. niedopuszczay tedy temu od in: w dyi zginąć, ktorego niewinnosc broni cum innocens sit, quare uti nocens, puniri debet. Damnare omnes sciunt, sed non omnes uti Clementia Deus W. K. M. est. Zaczym gdy drudzy potępiaią W. K. M. racz uwolnic, et mane nobiscum Domine.

Contra

Daleka iest sprawa y postępek Pozwanego od tey ktorę o sobie czynić raczy ktory sie y tam stawił. Lingua quam manu promptior. Niech nie ma za złe, a lecz wdzięcznie, wystał pu: ktaz Oratio nec ausae, satis nec providet plenas formidinis non animus ei erat non consilio, y murzy były murowane, y strzel: by dostatek y prochow y żywności, aż nazbyt ludzi dobrych y służałych, so potrzeby. Lecz iakosię zaląkł iednego zdaloka mu trzy dziesci, iako więc pospolicie strach ma wielkie oczy: iners imbellis został, ani periculi, ani Laboris patiens bał się zgoła śmierci, zapomniał za tym, quod sit turpitudo con: secutura, quod dedecus quod infamia, y co za strata takiey for: tece, Rzeptey smiał uważać. Gdzie idzie o dobro, Oyczyzny o sławę panską, tam mortem ipsa dedecore et Infamia le: viorem esse. Fortitudini fortunam quoque esse adiumento solere. Animosum pectus wytrzymałoby było tyn Impet Nieprzyiacielski, ale się on sam nie narażył nigdzie ferra nie dobył, nie grał, ale ręce przesmieszy, iak niewiasta nie broniąc się dopuscił taki Zamek wziąć y osiesc Nieprzy: iacielowi. Ktory postępek niewiem czy nieumyslny to na: zwać conniventia albo li Coniteligentia bo dała to wszyst: to zaraz nawarty a [illegible] do stoli y do wieczerzy same: go z Wodzą y Hetmana puszczony potym wolny bez wsze: lakiey

Refutatio Obiectorum

Miłosciwy N. K. non dicentem, sed cornicantem audio, Delatorem, multa ab illo audio, sed pauca credo. Nie weźmy tylko iedną assertią, a z niey obaczemy o odmiennoy iego mowie rozumieć ktoma. Powiedział że Murny Zamku tego zadney w sobie nie miały dziury, a Constitutia 1618 tit: o opatrzeniu Zamku in contrarium pisze, gdzie mowi: iż obywatele Zamieczni dali sprawę o niemałym spustoszeniu Zamku zaczym ruina co więksa nastąpić by mogła, naznaczamy rewizory ku opatrzeniu takmu: nitzy y wszelakiey, iako też kurz sstr. aktiey Zamku tego. Do tych czas nihil actum cona to od lat kielku: dziesiąt minąwszy całey Rzeczypospolitey cumptu y na: kładu było trzeba ktora interim ab Anno 1618 przed tym nie na demową oprawkę, ale na ruiny wielkie wielkie spezy wiesc musiała. Obaczcie teraz W. K. M. Musznieli to im: putuie Delator Pozwanemu, co by to iusto Iudicio uniuersitati miał imputare.

Bo ruiny Zamku tego trzebaby onych dawnych Dzierzawcow iuz defunctorum accusowac, ktorzy in pace ex necessary uoluptaria porobili, reficienda zaniedbali, Wały, Dziury wszystki, potym Gentis cale winowac peccatum famulare ktory naprawiac nie zwykliśmy niczego, y nie frasowac się mocz aż pozgubie.

Delator damnat Pozwanego ipse damnandus wiedział tam był on Oeconomem, Quiste sontem fecit innocentem

305 tem in omnibus ignoscere illis nihil remittas.
Cla Obrone Zamkow y Fortec wiele iest od Industrientowo wymyslow, Waly, Blanki, podziemne Lochy, przekopy do zatopienia, Artificialne wody, wszystko rzecz Ludzkiego wnakładem, y sumptem niezmiernym, ale nad to nacelniey: sza obrona, Nieufnosc diffidentia custodia ciuitatis cum hostis saepe timet, et perinde semper uigilat: Nie było tego unas, boy Obywatele tameczni, tę Constitutią zbyt opuscili potym w destytutią, pozwany iednak winien ze Zamek tę nienaprawą z rąk Szwedskich wyprawiony.
A co sie tknie animusza stworzonego, ten z serem wyiezdzał, ktory dicti qua facti fortior Pan Delator smiały, tu Mąż, tu Bohatyr, w Zamku niemiał tey praesentyi byłaby iaka saluare animas metallona qua ciuium mallet, y teraz nie o to Delator, ze Zamek zgubiony, ale ze mu tam burego stracił kota, co muchy dze myszy łowił.
Zadał y to czemu Pozwany od Nieprzyiaciela puszczony a Delator zatrzymany, snadna odpowiedz, bo od Pozwanego nie było co wziąć od Delatora zaś bardzo wiele, y zostawiono go, Dla zmaczania bulsow, tak odpowiedziawszy Delatorowi wracam sie do mowy swoiey miłosciwy N. Krolu zia obym tego niepowtarzał, com raz mowił, nolo longa esse apud scientes, sprawę tę Pozwanego byc z słuszna albo W. K. M. Justitia perspiciet y clementia faciet, zadney winy słusznie przypisac mu nie moze. Fortuna tył ko ipsius pro culpa co człowiecze siły mogły, więcey nie czynił, y niemogł. Zamkowi tak wielkiemu ex ipsa magnitudine praecipua causa ciuitas magna, magna solitudo, nuz winy Zamkowe y powaliny Murow dziwny zastapienia

Loięnia wypadłe gotową czynili Nieprzyiaciołowi Broniey, do ktorey Machiny na obronę niewybrańcow, ale Rzemieśnikow Zamkowych, ani Flisnikow z Szkut pobranych, ale strenuorum militum virtutem było trzeba.

Wiła ich co do statki prochow y strzelby zyjsnosci mieli, a że mężow nie mieli wielkie Zamku potracili ferro geri bella, vinis non vrbium tectis, equis armatos, y insza iest, turba, insza exercitus, insza virtute, insza numero abundare, insza miec homines, insza viros, prochy same nie strzelaią, kule nie biią.

Przełożonym nie będąc iedna K nec labori suo nec periculo, z insrowami z Zamku ziechali, y ludzie swe zwiedli, do rąk nieprzyiaciół. Quamquis ergo, eorum pessime fecit, tam maxime tuty est, a pozwany za to że został że się odważał, innocentia eius plus periculi est, quam honoris.

Vir cum viro facile conuenit, a tam iak iedno nieprzyiaciel nastąpił, iak insult uczynił, zaraz iedno poddac y przedac się poczeli chłopstwo ono y wybrancy, ni iuz mieysca swego pilnowac nisz bronić więcey chcieli, y przez szable uciekał drugi, a broń ktora był do boku przypasał, y tę od siebie y zdrowia swego miotał, tak to iest imperitia res timor, a w oblężeniu y wszędzie audacia proelium habet, sierdzie ich, w strachu rąn nie czuli. Durum est redintegrare versum poplitem.

Caeperit zdrada mieszczan zdrada Czterdziestu Suchotij z swoim Towarzysznikiem, si tali fraude hostis uicit, dolo non praelio e suis senior. Przy pozwanym tedy, ani negligentia ani culpa ani dolus nie opuscił, coby fieri posit, et debet, prouidentia, gdzie facienda contra fortunam lucerata virtus.

Armata

Armata sama bez kół bez łożysk bez puszkarzów, bez sztemplów zardzewiała blanki zleciały wschody roze:brane podwórze zebrane a zaś nie ultro odbiegały zamku albo li ich zamek.

Hetmanami y Wodzów Woiennych in Republ: bene ordinata etiā uictis precię zawsze. Laus redditur na ten czas zwłaszcza, gdy ich prouidentia, gdy industria y fortitudo muneribus iuncta. Iuris szemus. Podebemus uirtuti, ut eā colamy. Pozwany laudem non postulat, sed salutem orat, cū fecit, substitit ei infe:licitas wszakży monarchowie wielkiey, fortunā suam non sic in potestate habent ut alterā.

Dość tak iuż kary pozwanemu, że zamek wzięty, że o zamek ut perduellis pozwany. Qui aduersi rem gesse:runt, ipsiq rei dedecore iā satis puniti, ięy zwłaszcza ultra, quod attentabit uidendum ne uirtuti impedimenta obijci:antur.

Wie niewinność swoię pozwany, ale też wie inwidyą, infeli:citas omnes iniuria, do tego plerumq innocentes recenti inuidia impares, iuż non expectat fati sui Legem, daj to Boże, ut infortunio eius simq fortunati, mała rzecz że pozwany zginie, lecz nemo regi, tam utilis sit, ut illud pe:rire non sentiat. Wolałbym ueniā deliquisse concederem innocentiā, clementia succurreret. Dostoieństwo W.K.M. ma władzą y ~~[illegible]~~ moc nad gardłem zdrowiem iego. Perdere posse sat est, si quem iuuat ista potestas, seruasse gloria maior erit. Zamek nie przez pozwanego zgubiony, nolite malum medicari malo.

Przeto uniżenie prosi, ne inuidia conflagret cū crimine non possit, prosi aby innocentia iego multis debilitata mo:lis, tandem aequitate Waszey Krol: Mści recreet.

Fortuna eius niechaey uerteret ni culpam et crimen puta:re rzeczy nieznośne, tristis iego uirtus ponosi aduersa praemia recti

recti; tak zawsze bywa, że melior ensis terminat agros
ostrza szabla Rzeczypospolitej trzyma, tak to Reipublicae stetit spes
et fortuna valete. Qui alienis auribus audit, et oculis vi:
det vehementer errat. Gallitys mowic mowa, dokazywac
należy wolno ad rescum periculo aggredi. Cum effusa omnes
fugerent, se quoque turba oblatum cepisse hosti, non fugisse.
Quid solum se restante prodesse Reipublicae potuisse nisi
Mors sua remedio publicis cladibus futura esse potuisset.
Non se inopia commeatus, non in loca iniqua, incaute deduc:
ctum, non insidiis circumdatum, sed vi aperta armis acie vi:
ctum, nec suorum animos nec hostium in potestate habuisse. Re:
prehendere praeterita facile et cuiusvis hominis, ad res aggredi
audere difficile esse, et paucorum hominum.
Magna detrimenta Reipublicae afferri si Imperatores de
fortuna uti de crimine postulentur. Nihil eos ausuros ame:
plius ac summas occasiones amissuros.
Nullam spem habere nisi in innocentia.
De Fortuna praestare de se ipso nemo potest.
Melior ensis terminat agros.
Simultas quia simul non sunt.
Februarius Camillum proditionis calumniaverat, ut ipse
capite sit mensis dierum spatio mulctatus.
Ea iniuria maior est, quae ex maiore iniquitate proficiscitur.
Illum mori posse, vinci non posse. Neuter placet, alter
nihil habet, alteri nihil satis est. Oportere Imperato:
rem mitiorem esse legibus.
Nihil ex rumore statuendum. Quinimo non proverbi:
um est publicum testimonium. Verba mea arguuntur adeo facto:
rum sum innocens.
Fortunam timet innocens crimen nocere. Nec re nec animo
deliquit. Proditionem non uniusque crimen esse nam proditum
posse

 esse, ut proditor confessionem non habeat.
Versatur in errore Verborum, verba rebus meliora non habe.

30. Pro Crimine Rebellionis ac Perduellionis depeculatusq; Reipub: Civitas accusata.

Każdey Ussstiey Vwaga y dygnosentia z własney rzeczy decydsię czyni, obaczyć tedy czego się Krol JMć y Rzeczpospolita namaga, kto y komu y za iakim prawem tego broni a wszytkiey za tym Sukcessiey wszędek przeszkie staie. Summa rei ta iest. Krol JMć y Rzeczpospolita namagaią się ceł morskich ex iure publico maiestatis Regni et Domini eius: et Weuectis in mare et invectis, a mari nie tylko od samych mieszczan, ale y od wszytkich Kupcow. Mieszczanie zaś poddani Krolewscy y Rzeczypospolitey maiąc od Sarsiy Krolewskiey ... na Nie y Wisle służących libertates, że sami z tego z Morza sine ullo Jure annuatim biorą, zeznaiąc ... Krol, sto tysięcy złotych, ktorą Datią nazwali ... iakoby ... a do skarbu z tak wielkiego Pożytku nie daią iedno osmi tysięcy złotych nacięgaiąc, a particularibus ad Universalia przywileiow nie tylko od swych, ale y od i. stronnych innych Kupcow denegują tego cła Morskiego, y te priuate swoię publico uidzałowi Juris et Priuilegiorum praeter-

tu okrywaią. Quo nomine wydali kielka Scryptow iako S.i.i.
Informatia de Iuribus Terrarum adversus novam Thelonei affe-
ctationem, gdzie Prawa allegowane szpecą, essentiam Privile-
iow opuszczaią albo niedopisuią, niewiadomym imposturę czy-
nią. Wydali y de Thelonco affectato cuiusdam Patriae aman-
tis dissertatią, kędy tyn ich nowy Iuppiter Iuscan. Pater
Patriota substantialia tekże pod takiemi linijkami
opuszcza dokładaiąc: Lineola haec brevitatis causa
quaedam omissa signat verum sensum haud mutantia y tak
propter brevitatem niepiszę Veritatem wydali y insze.

Pierwsza tedy ich takowa iest oppositia: Krzyżacy nadali
subditis istius ordinis ab omni Thelonei exactione absolu-
tam libertatem a to się działo 1238 co potym renowa-
to 1251. Igitur żadne myta in contrarium Privilegiu te-
go stanowione być niemogą.

Druga Kazimierz Trzeci Anno 1457 Dutki Pfundzal
aliaque omnia in aqua et terra internis Prussiae constituta
in perpetuum sustulit, nullo unquam tempore instituenda. Ali-
mo to nadał plenariam facultatem omnes et singulas na-
vigationes cum omnibus littoribus maris regendi, disponendi, gu-
bernandi, nec non omnes vellificationes mundandi prohibendi
cum consilio scientia voluntate Regiae Maiestatis et vices
gerentis in absentia eius, ita tamen ut nulla thelonea et
gravamina imponant, nisi scitu et voluntate Maiesta-
tis Regiae, zkąd inferuią iakoż przeciw temu Przywile-
iowi nowe cło ma być stanowione.

Nad to Zygmunt pierwszy gdy z Brandeburczykiem
1528 pacta zawierał cavit to: Nulla Thelonea inter-
nis Prussiae contra aliquam consuetudinem et Privilegia ab ulla

312

ulla partim institui, y si qua Instituta essent, ea abrogari deberent.

Do tego Krol Stephan w Transactyey swey 1576 warnie ut supra binumalem auctionem portorii y ex Regia y ex Civitatis pte nulla ratione amplius augeat.

Zygmunt trzeci Transactią tę Stephanowską ratione binumalis auctionis Portory confirmował. 1588 tozh uczynit y Krol JeoM(ość) teraznieyszy Władysław Czwarty na Koronatiey swoiey.

Pacta Sztumdorphiensia z Szwedami zawarte wyraźny tym punct maią, ut vectigalia in eu reducant statu, et in illud Iure, in quo erant ante hoc bellum. et iż nie był taki przed tym vectigalium stały, iakiego się teraz namagaią, przeto y iest to contra Pacta.

Mimo to grandi Pecunia summa qualis nunquam antea una vice simul expensa oddana iest Krolowi JeoM(ości), ktory znowu Regio rescripto Libertates et Pacta portiiy confirmował.

A cosie tknie Czulagie ktore wynosi annuatim 100:0000 powiadaią, ze maią dzielny Przywiley Kazimierzowy 1538 w Piotrkowie dany, gdzie im miał dać iako oni w tym scrypcie Informatyi swey de Iuribus piszą Regia in Potestatem Contributiones seu pecunia subsidiana de omnibus bonis et menemonijs intra Civitatem pro temporis rerumque exigentia ex beneplacito suo imponendi.

Resolvuntur te wszytkie zarzuty responsem takowym.

A naprzod

A naprzod, quoad Primam Quaestionem. Prawda że Krzyżacy Subditos, u ordinis uwolnili ab omni theloneo Anno 1233 alec na ten przywiley służy tylko na particularia thelonea, iako Pontalia, Pontalia, które Burmistrzowie tego miasta, choć przeciw Prawu biorą, y wybieraią do tego służy ten Przywiley Originaliter Chełmińskiey y Toruńskiey ziemi gdyż to Miasto, na ten czas nie było indrzone Krzyżaków, aż w Kto-at potym osiedli ich Krzyżacy, iako ich kronika świadczy, która wydał ich że Cekretarz. A Luis ten Przywiley Krzyżacki zawart był w sobie a niemowi nic o nich, tylko expresse o samey Chełmińskiey y Toruński ziemi. Potym in subiectione przyszło Mieszczanie do tegoż Przywileiu Krzyżackiego libertates przypuszczeni, które iako Chełmińskiey y Toruńskiey ziemi tylko super particulari Thelonea służy, tak też y oni daley ich pociągać pogotowiu do morza extendować niemogą gdyż Toruń będąc mil 23 od Morza per impossibilitatem nie mogł mieć libertates thelonei Maritimi o Mieszczanach res agitur de universali Theloneo, które Reipublicae et Regi omni Iuri debetur. Z morza res agitur de particulari, co to na Ziemi albo na Wisle od nich albo Kupcy ich wybierać by miano, a żednak oni w teyże Informatyi swey de Iuribus Titulo documenta sub Litera A. pociągaią do Cel morskich ffundo Czyniąc substantialia originalnego przywileiu nie wypisuią a tylko paragraf namieniaią absolutnie etiam, totam terram praedictam ab omni penitus thelonei exactione, a niewyraża która to terra producta Culmensis et Thorunensis, co manifeste patet ex Iuribus municipalibus Terrarum Prussiae, niech ie pokażą inaczey, się nie znaydzie. Prawda y to iest że Przywiley

In-

Incorporationis 1454. Ktorą oni w tey swey de Iuribus
Informatiey między documentami libertatum suarum sub litte-
ra L położyli expresse to wyrazili swobodę cełną maią da-
tia Pfunde. Item alia omnia Thelonea in aquis et terra
nouatallimus. Nie upomina się Rzeczpospolita tych ceł particu-
larnych, ktore są z Wisły ale nie namyga tego Pfundzoll, bo
Pfundzoll było extraordinarium Krzyżackie y było Liberale bez
Argal, quod de qualibet Flamingicali Libra aliquot denarijs
deprehendebatur, brano iez z Wisły y z portu nie z morza. Polakom
y Litwie cięższe bardziey było niż Prussom bo Krzyżacy iakokol-
wiek swych ochraniali. A iż ze z Wisły brano dochodzę tego
z Przywileiu Kazimierzowego Anni 1457. Albowiem tam
de duobus theloneis y o tym Pfundzole extraordinario Thelo-
nes y de Uniuersali ze morza ktorego przestrzega gdy Port w
Administratią y Gubernatią miastu temu powierza. Dochodzę
też z Statutu Koronnego. Titulo Prussia folio 383. In Pri-
uilegio Pacis et Concordiae Pfundzoll datia super quae
contrauenientia ac Mercatores Poloniae et Lithuaniae uerbis
respondebunt si nauigauerint ultra mare iakby rzekł, że
z Wisły iuż go dawać nie będą wyiąwszy żeby kto chciał y
na morze świecki uczynić samego Przywileiu. Contextus Ver-
borum zawnią te Thelones Libertatem, do Partykularnych
ceł y Mył referuie gdy mowi. Datium Pfundzoll item
alia omnia Thelonea in aquis et terra noua. Item
in Terra Pomeraniae Datium quod portus, aliàs c Varzaz
uocatur tollimus. A oni od ziemie y Wisły, to do morza na-
ciągaią taką w scripcie swym na karcie szostey Informa-
tionis de Iuribus interpretatią: Quasi ad mare non exte-
tendendum, quod de Vistula ac terra disponit. Siquidem Priuile-
gium hoc refert se ad primarium incorporationis priuilegi-
um quo intra Prussiam omnia thelonea in terra et aquis

eoq;

aditeq; et mari aquarum praecipua prohibita perpe-
tuo sunt. Ktoreż dalej przeciw iawnemu Prawu twier-
dzi, iż to Plantinum Vectigal było. Ten co te Informa-
cią de Iuribus pisał, y taką interpretacią odłożył do Mo-
rza uczynił. Zaiste w niektorych rzeczach, piu homine
sapit, in plurib; autem minus puero intelligit. Nie to tak
że morze et praecipuum et quando ale niedziw za tym że o
cła zwisłym trakłuią że się to do Morskiego cła
ma referowac, inszą iest diszkurowac o Wodzie insza
o Cłycie. Nie trzeba mi wielkiego ad conuincendum do-
wodu, że te uwolnione thelonea in aquis nie do morza
ad Vniuersale Theloneum ale do Wiślnego Particula-
re spectant, quia się tylko wziąć tractatu Torow z Kro-
lem Stephanem zawarty. Ktory tenże ridicule negator
że tak smiele rzeknę Cubi littora etc. wołożył z nie-
go obaczy, snadnie że on gdy pisze iż dana Gdańsku
vectigal Marinum fuisse nemo negauerit. W tej mie-
rze fabulatori quam historico similiter zostanie.

Ne item noua vectigalia, v exactiones, per nos
aut Successores Nostros nec terra nec aqua in fluuio
Vistula ciuitatis eiusq; ciuibus imponunt temporibus quo-
buslibet futuris quemadmodum iam antea Casimiriana
Priuilegia, ea de re cautum est praesentibus Natsce ordi-
namus cauemusq;
Coż może być nad to iawniejszego, iuż tu y Przywi-
leiu Kazimirowego intorsio zrażona, y wszelakie
ambiguos uprzątnione. Sam nawet rozum tego pokło-
nijsia. Limitem Ius Libertatum Krzyża chce, do ktore-
go się owi ciągną iest 1233 & Jeszcze miasto to pod
Krzyżaki nie było, aż to w sto lat potym Krzyżacy

316

to Miasto oderwawszy, tamami Wisły wiele Fort uczynili, iakosz tedy przed stem lat Libertates Ost morskich nadawac mieli y komu, bo tu przed tym tylko Rybitowie mieszkali o ktorych dostatku mogł na onczas pisac totadom quod Scheda comprehendit una albo iako o Rzymie napisano było.

Hinc ubi Roma est Orbis caput arbor et herba.
Et paucae pecudes et gaza rara fuit.

Quantum ad secundum Przywiley ten Kazimierzowo du ...u Cłach y Mytach mowi o iednym Particularnym, drugim Vniuersalnym z morza. O niżym generalnym ollwysle y Dnie reczonym. Nulla noua Thelonea instituent, zagmatwaią mowie. Idzie mi zgoła oto aby się tymze przywileiem niewytknęli, ze onym Administratyi tego portu powierzono, daley nic y to cum consilio Regio et consensu u Mandaty Maiestatis Regiae, iako w Niemieckim stoi, a oni tyż zpocili. Vicegerentis na Burgrabiego nacią gaią miasta tego a za tym pretextem wymowili, ukoby słuszniey nabywaiąc Fortu, gdy chca zawartego, iż się to słusznie stało. Idzie im o to, aby się tymze nie conwinkowali Przywileiem poniewasz nulla thelonea et grauamina wedle Przywileiu imponere nie maią, absque scitu et uoluntate Regia, a oni Czulage biorą annuatim 10 0000 publice et Classi, ac imminuti Iuris Regia Maiestatis y iako Pfundziol, tyż to naród y namiot krzyżacki, iako oni pod tarczmi przez Czulage biorą. Nomen tamen Pfundziollu abroga:

tum, res exigit. Jesli im to wolno czynic prze-
ciw Prawu, czemu niewolno Krolowi za swym Prawem.
Powiadaią żeby grauarentur Thelona auctione noua pra:
wa, ale iako gdyby oraz starent chcie, y tę czulagie
Mieyskie y nowe Krolewskie, oni tedy swoię chcą po-
staremu Zulagę wcale trzymac, iako y wybierała, a Kro-
lewskie dla swego excludowac. Wtasz komu na legem
statuere czyli miasto Rzeczyp: czyli Rzeczp: miasta dla:
tego Constitutia 16348 postanowiła. Vt meanty modi
et rationes, takoby te szła do swego przyszły. Porządku
żeby się inaczey z Panem dzielili y iako przez ten czas
sobie 100000 a dostatku tylko 9000 y żeby a tem-
pore usurpowanego Zulagę Rzeczyp: depeklulowaney
słuszna recompensa stała.
Odwoływaią się na subiectią swoię gdy Poddaństwo
oddawali, że ich przodkowie przestrzegali tego Cum vy
nostri semper a ty y teraz ci tego, co im należy nie:
biorą, y owszem iako każdego, tak całości ich prze:
strzegaią, ale sie tez swego upominaią.
A co się tknie Zygmunta starego z Brandeburczykiem
1525 Pacta zawieraiącego, y w tey allegatyi man-
kuie. Bo opuscili y nie napisali, gdzie Krol reseruie. bieżą
cultate koło tych ceł z nie sznią się z Brandebur:
czykiem, a to zas tylko napisali co do ceł Ziemskich
należy a oni na morskie extenduią, wżdy iawnie sami
piszą sub litera C4. nulla thelonea in terris Prussiae
contra antiquam consuetudinem institui debent. Ostatnie
to tu traktuie nie o mieście in coqine żeby ani Bran-
deburczyk ani feudatarią nie uciążał Poddanych directi Domini, y Krol tez subo Pan directus
nie

318

nie przekładać mu in feudo ey, zła stanowiąc nowe, ale do miasta tego co to należy.

Strony zas Stefanowskiey Transactiey Anno 1585 uczynioney w ktorey Krol caust Binumalem Auctionem Portory non augere. tane to to priuata authoritate Regia non authoritate Conuentus publici nie maiąc tego Portorij traktatu seymowey approbatiey bez pozwolenia Stanow, taki przywiley isągimiec nie może gdyż po Statucie Alexandrowym zawarta iest Krolom Polskim in publicis ręka. A też ta binumalis auctio względem Shalgedutwy bierana była która Clolizpalis ad structuras Aquatitius figendis nazwane, et propter reficiendu Portu służąca y dla tam grobelny y specialiter było zwyczayne Particulare non uniwersale theloneum, lecz Casu moderno, nie o Shagelbdzie mowimy, ale de Uniuersali Theloneo Portorio, ktore Krolowi służy ab inuectis et euectis, lubo to Mieszczanie sami na naprawę portu y opatrzenie tym grobelnych sumpt waza y czynią, a iednak Krol y w tym particularnym niechciał deesse Iuri suo, a iako respectu uniuersalis Thelonei rationes publicae ma pist ponere authoritas Antecessoris cum cedebet, Successori, sed Canonsalo Reipubl. Czemu oni tey dissonantiey w sobie nie wiedzieli nie uznali, upominaią się aby Cła stanowione nie było a spuszczaią z iakiego prawa do nich przyszło, przypominaią nieyże in firmatij de Iunby Confirmatię, tak dekretu la Przeszłego iako y teraznieyszego, ktora tę Transactyą Stefanowską non augendo binumalis auctionis stwierdzeli. Więc y Prawo poprzyięzone Oudevig nayprzało, iako y po Statucie Alexandrowym Krolom Polskim

czym in Publicis iest zawarta ręka, y iako ite przy:
wileie sine Consensu ordinum wagi, miec niemogą to się przy:
dawa, iż voluntas Regia in Legibus consistit, si quid a=
liter velint id ipsum noluisse aiunt. w przysięgach kra=
lowskich stoi libertates iuste et Legitime datas ser=
vabo, iakoby rzekł, non iuste datas słusznie nie servabo.
Iuramentum infirmat Iure prohibita pierwey krolowie
Rzeczyp: przysięgaią to ich ie[...] Leges et
consuetudines abolere, bonas retinere. Iższ Polityci
iż Rex est Maritus Reipub:, bierze po trzy Mał=
żonce w posagu Mana, Porty, Fodinas, Vectigalia,
przy nim, iż są onera Matrimonij musi też, y to cale
zupełna zostawac. Nec quidquod Reipub: tanquam coniugi
suae deperdere potest, a zwłaszcza, że przysiągł Koronaiey
augere, non minuere. A iż vectigalia są postanowione ad
ferenda onera Regni, ad conservandam Dignitatem eius et
ad utilitatem communem z nich ma bydz subsidium Regni et[...]
Reipub: ornamentum facis, tedy niemogł krol y żaden
niemoże przywilegiami temi Privilegiami ubliżać tak
wielkiego dobra pospolitego było by to alias Rempub: exo=
sare omnia quae Reipub: [...] sunt eadem iusta, et le=
gitima habui.

Item negat ten punkt w punktach sztundorphskich
z Szwedami zawartych, co przyallegują ut vectigalia in eodem
ducerent statu, et illud Ius, in quo erant ante nos bellum
coeptum za rzeczą[...] taki iest iż Vectigalia
przez Szweda były interrupta, nie ma ich więcey interrumpo=
wac, ale maią się wrocic in eum statum et illud Ius in quo e=
rant, to iest od korony y od krola Polskiego [...] invertu=
ią, to iest pro Regum et Lege to obracaią contra Rem=
publicam

publicam et Regem nie godzi się, y tego potrzeczywa-
nia ich zamilczeć, co tak to też piszą, że grandes summas
dali, dali nie taką iako to chlubą ich wymazią, ani
z dobrey iakiey swoiey woli, ale z powinności, y w tym to
dali Pana oszukali. Przychodziło Królowi JeoMci
ex auctione Portorii per inducias, co gystano za przez
lat 428612 oni omknęli tak Królowi JeoMci, iż im
Rzeczpospolita darowała była 100000 złotych, z któ-
rey summy zapłacone im było 40000, przekazali residu-
um Królowi JeoMci y Rzeczypospolitey 350000 a complement
uczynili w ostatku, y zaraz szalugi odnieśli za tymi wy-
zey in quadruplum swego, nie nie dało co dali in quadruplo
wybrali. Tamże znowu a Principe Privilegii otrzymali
przeciw prawu, iako y pierwey, który nad dwie lecie nie
miałby mieć dalszego wigoru, gdyż do tegoż czasu re-
szli po mnie dobrze względem sumptów woiennych Kró-
lewskich tamże szła, iakoż pomiarkowany y zamierzo-
ne były, co oni w informatyi swoiey przeczuwuią, mówiąc:
Insigni errore ducuntur, qui ex bienni postulatione in-
terpretationem accendam esse censent. Co na ostatek
w Informatyi swey pomienioney piszą, że czasy stu-
dnie biorą, po Przywileiem Kazimierowym et Anni 1455
maią sobie daną Regiam potestatem contributiones
seu pecunia subsidiaria de omnibus bonis et mercimo-
niis contra Civitatem pro tempore, rerumque exigentia ex
bene placito suo imponendi, y w tym iako y w [illegible]
[illegible] na dalą [illegible], albo raczey czynią imposturę Przy-
wileiu pomienionego [illegible] superciliteas contributiones
personales a solis Civibus et eorum mercibus intra Ci-
vitatem y tylko ratione temporis et [illegible] czaszy
biorą

biorą a temporibus Stephani, nie pro ratione temporis ac
le continue, nie od swoich intra, ale ab inuectis z morza et
euectis na morze. Owe ciuicas contributiones, y subsidia:
nas pecunias zową Chelfgelda tu całagy, wszechna czu
łągę ukaząła Przywiley. Y bad to w teyże Informaciey
iakies incurij scriba et corruptor literarum Regiarum
na napisał: Regia data m potestate poddanemu mieszkaniey
Dana Regia potestas swa ita in Smacia, iako się to
z godziwi Przywileiu Kazimirza poiedniey żyj 1457.
expresse napisano, gdy im Port w Administratią po-
wierzaią, nulla thelonea et grauamina imponant absque
scitu et uoluntate maiestatis Regiae w Przywileiu
zas 1458 pierwszym Regiam Potestatem zna, z tąd że
tu na rozne rzeczy ostenduie się. Jesli to Thelonea nie
mogą być z sine Consensu, iako ich Regia potestas dostać
nie śnac y w niem przyznie postkiobac, tam wielkie. Alt
hummlichę macht, zacny potestatem p. Endt, Gdand dwie
ellell. przemieniec w dwie E Vel, y V. Alt kan sie
che Macht Regiam potestatem czatuge, tedy zowiesie
żadną accesio żadnego Przywileiu, na nie nie maią y tak
dawno się nie biorą. Compelluią insuper fidem publicam
pieczęci Koronne Przywileiow fides iustitiae est fundamen-
tum quis illam censebit fidem, iako politijk pisze quod iu-
stitia euertit Justitia, na tym iest, cui tributum ei tribu-
tum cui uectigal ei uectigal, cui timorem, ei timorem, cui ho-
norem ei honorem. et oni ukazą że taki ktory słuszny
Przywiley na taką ktorą czynią iniustitiam.

Za Augusta takiesz też wierzgali Mieszczanie ich
był oczym się za iawną constitutione Sigismundi Augusti
Anni 1532 y zas poślednieysze Edicta.

I. także in Quarto 1570 in Conventu Varsavien:
si confirmatą. Taki Titul maią, tam dalekie a Regalia:
bus et Iure Regio traktuiące pisze, de Iure maritimo Sa:
crae Maiestatis Regiae, sive de Maris Imperio Primo
eam constitutionem facimus, quod diploma Divi Casimiri ge:
nerale Tertii Privilegium Cracoviae, quod iam consensit.
Deinde aliud privilegium ab eodem speciatim Civitati
huic datum postremo donatio oppidi Hella Divi Sigis:
mundi liquide et aperte exprimunt, hoc est, ut magi:
stratus et communitas gubernationem navigationis cuius:
libet propter commercia sibi sic creditam et commissam
esse existiment, ut eiusdem permittendo, et prohibendo Se:
renissimi Poloniae Reges sibi arbitrium non modo solide
reservaverint verumetiam prudenter caverint, ne cur:
sum navigationis eiusmodi vel potestatem aliquam liberis
sine scitu et voluntate Principis vel eius, qui vices illius
gesturus esset, ut Privilegii Verba sonant, sibi Civitas
unquam sumeret, ex quo eum liquide constet, mero mari:
nis Imperio et dominio directo, tanquam pretiosis:
simo pignore belli pacisve tempore pro arbitrio suo di:
sponendum, sibi semper Reges Poloniae Reservasse.
Tych ani constitucyi Augustowskich nieprzyimuią ani
ich w Informacyi de Iuribus iż przeciwko nim są
aliquia iowszem, iż w teyże informacyi extenuią na
pisanie Dziewiątey że ad effectum non deducta, ze per:
iura civitatis sufficere non possunt etiamsi de consilio
et Consensu Consiliariorum Regni in comitiis et anni 1570
approbata confirmataque [illegible]. Gdy tedy u nich Sacra
Regia [illegible] tak [illegible], gdy [illegible]
[illegible], nic nieważy [illegible] inaczey nikt [illegible]

dzi iednego ze Cimbystów, seuere opus est medico et magna purgatione.

Ciues isti semper sui similes. Przeyźrzec Constitutiones Sigismundi primi anni 1538, z nich wyczytasz każdy takie sedicie, iakie tumulty wbieli przeyźrzec y Relatią albo raczey perorathią Xiędza Krakowskiego Biskupa na ten czas Kuiawskiego y Commisarza Augusta Krola tam się naczyta iakie zbrodnie y excessy przeciw krolowi y Rzeczypospolitey porobili. O fides ich nie ma infida więc fidei Lapsa et seruandi nescia Juris znać to w nich deprecatyi ktore Augustowi czynili za Gustawa że nieczmieniali non voluntas illis defuit, sed facultas mieli się na co obeyźrzeć patrzali co się z inszemi miasty działo concluduiąc iako się tknie prawa wiele na pisać Personatis istis Argutiis Laruam detrahi oportet speciosae sunt causae non probabiles. Czasie tknie polityki. Obsequia widzę mają in verbis ale hostilitate in animis, bo patrząc y uważaiąc co czynią y co zrobili tedy iednego geny hostilitatis nie mają ktorego by przeciw Krolowi y Rzeczypospolitey nie używali.

Powiadaią, iż Sacietas bene ficiorum parit fastidium et contemptum, piszą samiż ci mieszczanie de Tyrannide Crucieronum w iakich oni byli in nos desaeuiendo plerosque ex nobis, nullo Jure seruato capitibus plecterent, alios proscriberent, alios bonis mulctarent, Coniuges, filias nostras stupris, adulteriis ucisenzys uitiarent in quodam ex nobis, ut trucidaremur, ucmundaremur, caparemur, despectaremur

sū:

facultatem conseruandos z takiey niewolnicey
naszą odkupiem iak kronika pisze. Quibus li-
berandis magnorum heroum industria uirtus dedicauit
Aoni tantam gratitudinem czynią o ia kiey spomi-
naliśmy iedyn, haec nobis rependunt, et puer fasci-
natus lacte materno calcibus petit e... y mimo to
detrahunt beneficijs, ne eorum debitores se esse agnoscant
iuz y niepiszą, subditi a w foedere uincti; nec esse sedu-
deri fidei studeant wyłamuią się z poddanstwa, inua-
dunt iura Maiestatis Regiae, Imperium do
siebie pertrahunt, Ius maris sobie uzurpuią.

Imo to fide mutata przeciwko Rzeczypospolitej machi-
nantur, moliuntur, municie sobie Zołnierza przyimuią, ...
sequens uideri monstrat clam hostes declarant exe-
gressi są y ex grege suo arbitrijs uiuentes.

Port pro arbitrio suo zawarli, zawieraią y otwieraią,
kogo chcą wpuszczaią, kogo niechcą hamuią. Ma-
latarnie gdzie k woli Korony externa praesidia Iura-
mento sibi obstricta osadzaią przeciwko iawnym con-
stitutiom Augustowskim.

Okręty krolewskie praesidia Maritima zwabi-
wszy Dunczykom zniesli, in titulo 1007 de Clas-
se wcale pisza. Qui praesidia tollit hostis est quia
hostibus uiam pandit.

Zniezczyli Okręty tychze aggressores Praesidiorum Re-
gis et praedones Maritimos do miasta y w port pusz-
czali, raczyli, kontentowali, aresztu krolewskiego nie
przyięli na nich.

Legatiami praktykami do postronnych wysyłaią do
Szwecyi, Angliej, Holandyi, Lubeku, Hamburku,

bratuią

o

buntuiac praktykuiac przeciw Rzeczyp: exteros contra Rempubl armando.

Xieże przyimuią clunitierbią głowę nd owię okupowali z kąd colligity że oni z panem Iudicibus armis et arbitrio Martis chcą się rozprawować, bo lubo by to Munitione propugnacula muta sunt testes tamen loquuntur.

Dobno nie wszyscy tez zbrodni są winni, ale wierzę iż naybardziej ci to Dominatus Urbis ambigentes związki iuz expulsio, y w dostatki y w Potentią fortunae zeszli, y ślepo musi za tym iść, gdyż tam capitale ktory a sententia consulum rewokował, y iuz ich przywiodł ad Unanimem Consensum. o Felicium pestis eqna superbia munitorem non fert fortuna, nec rationem. Maritimi raro stabiles crasso abundant humore crassiore redundant, conscientia religione abutuntur, quibus sua utilitas Deus e ambitione fastu uolentes esse, cymbalum mundi.

Polity kpisze ze Łacina nazwana Senatores iakieby Oratores Sąwstanit, Reipubl: medici, ktorzy nie ac [illegible] rentia Medicamenta, ale ad Lenia udawac się in casu maią, wszakże iuz malos Lenitas, non flectit et durae ceruices sensum non habent nisi sentiant, niezawadziło by im oney kiedy przypomnieć co swoim powiedział nobis ut jurditis parendum Regi, quae facienda sint cogitandum, non sunt Disputanda. Regum uoluntates sed exequenda. W gotowości y potędze swoy ufaią imbellibus dextris inutilia arma. Wszak ich dozwoli iure ent da Pan Bog cladibus suis, sibi possent nocitura arma. O ktosa mane ad noctem in mercimoniis totos degentes dies Experientyi tego ludzie dochodzą że quis

quos uult fortuna perdere eosdem facit desipere cumque uult uertere cuncta erroribus addit crimen, a tozy ons mente mulctati.

O tych turbides quia conturbarunt nos conturbabit illos Deus. jupio do Zolnierzow swoich w podobney sie dzysi dal te slowa apud Vos quomodo loquar, nec consulo id, nec ratio suppeditat, quos nec quo nomine pridem appellare debeam scio Cives, Quia à Patria uestra destitutis, an milites, qui sacramenti Religionem rupistis hostes corpora ora uestitu habitu ciuium agnosco, facta dicta consilia animos hostium uideo, quid enim uos? In uitis ea tanquam uulnera attingo, sed nisi tacta tractataque sanari non possunt.

M. Vetunia [illegible] do Koriolana swego syna [illegible] [illegible] w woi sko do obecnego wejsza, gdy wejsedszy in [illegible] niey [illegible] [illegible] sine me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam ad hostem an ad filium uenerim. captiua [illegible] in [illegible] tuis sim [illegible] ne longa uita senecta traxit ut exulem te deinde hostem uiderem, potuisti [illegible] hanc terram quae te genuit atque aluit.

Czemi tez witaiąc czyli iako z swemi czyli iako z oycemi y przyiacioly watpliwa, kazę w Murij, wołaly breuique pereunt ingentia causis quod tantis Romana manu contexuit annis. Vno augusto tempore uertit Deus Regna tuet, et Reges. Animuie so eta iedyniemi słowy Pana swego. Audeque confide annitere habebunt uentos et Deos tua uela secundos, Causam uales ualebis etiam causam tuentibus armis.

Iuzium y my tam nadzieię [illegible] nos a Dypecula: [illegible] nostris iure Diuino [illegible] Causa [illegible] ausus iam perniciosior eo maiori et rigoriori animadu[illegible] et
Iudicio

Iudicio. qui habent nec negare nec excusare fa-
ctum possunt. Exterminuią Iura Patrię. Portia-
no się wyżey napisało pro arbitrio suo otwieraią zamcz-
nia, kogo chcą puszczaią, na latarni, gdzie wrota koro-
ny praesidia ex colleni Lecta zbierane sacramento suo ob-
strictum imponunt, niedawno przez dwa miesiąca Port
zamknęli, żeby y przez defluctatię Szlachtę zubożyli
y Towarów podniesioną ceną wyniszczyli. Iura maiesta-
tis violant, dum ea sibi usurpant, Regis sui voluntate
Reges et Domini suorum Regum. Urbis Impe-
rium do siebie przytrahunt dominatum eią ambigentes, Impra-
nis sobie uzurpuią. Regi Imperio non tene-
ri publice ogłaszaią. Lud wieco wkłar niemówią Impe-
rare volumy imperari nobis nolumy, e tle facto ipso defectio-
nis nefas ausi. Król bez Senatu Posełstw do obcych
Panów wysyłać niemoże, Oni Legationes seditiosas czynią
prywatne praecipiunt momenta et occasione Reipublicae.

Tu nieprzyiaciołami zostaią Rzeczypospolitej cum ho-
ste Regni nie może być żadno hostis Regni ho-
spitalitate tractować largitione honorować, a co in-
szego iedno pretium sieczeni dodawać non essent praedato-
res, nisi essent receptatores. Perduellis tyn nazwany
gdy duo certantes Duellum facere videntur, a trzeciego
go przekinie się do drugiego, tak oni uczynili na wetag-
gressores areszłowanych wolno puścili.

Qui hostem Regis defendit ipsum Regem offendit.

Reum subtrahent supplicio zostawa każdy taki
in maleficio tenetur ad ferendum id quod interest ex eo.

Crimen perduellionis nunquam est solum aliud alio cumula-
tur. Oliwę odu..
Głowę y ~~[illegible]~~ kupowali y szaner poczynili u forty-
fikowali

-fikowali Waly opasali, wodą obegnali, armatą, lu-
dźmi osadzili 1457. Kazimierzow Lwiłey ex placito
Regis extructa demoliant, tylko w prąciu mil od mia-
sta wolne są fortalitia, a druga w Mili 1588 titulo
proces contra Rebelles okupują mieysca, y munitie
usurpują, Possesstwa od siebie praktykuiąc pro Re-
bellibus.

Głowa ufortifikowana contra Pacta studelpiaensia
quibus cautio erat, ut fortalitia à Suecis extructa cir-
caput diruerent, diruta ipsi re extruxerant.

Ace Virtute muniri oportet, dum habebit Virtuiro iam
c[illegible] cincti sumus. Wszakże szkoła tu ktore inuituntur po:
spolicie ad rebellionem, munis confidentes fiunt insolen-
tes.

Sunt fundata Civitas ut quid modò armata na Ko-
gor z postronnemi maia [illegible] Kożys to musi być na Sanau:
armowali się. [illegible] officinsionis Instrumenta, abarcendo
dicta strzegą tego zawsze ne armorũ licentia et causis
audendi temeritatem augeat. [illegible] enim arma irritant,
Lubo co przy Krolu Ich Mci zostawa samym ? armorũ
a iednak limitatio Constitutia 1578 nie zaczynać nie mamy
bez consensu stanow, także Woysko Żołnierza nie zbierać
1638 ludzi służebnych Woiennym obyczaiem zaciągać
mamy.

1708 Constitutiones tego miasta, ut Senatus perfectio
eiusmodi Regi sistat cuique bello facere et accipe-
re sacramento obstringatur. Ibidem de Iuramento praefa-
cti portus maris. [illegible] Fidelis ero Regi et [illegible] Regni at-
tendam omnia Regi spectandam.

Ibidem de conscriptione militis alienis[illegible] a subiectio-
nis fide it quando subditus militem conducit n[illegible]
con-

consentient, nisi de Voluntate Regia. Iure niemogąc
wszakże armis tego dowodzić, trzymaiąc się onego, iż arma
tenenti, qui postulata negat, omnia concedit.
Wymawiaią się, iż zebrali Zołnierza, ale ad repen-
tinum casum, y rzeczy Cunctatio nie excusatia Vigilat
Rzeczpospolita, in eius vigiliis quid scimy a Szwaya Wisły
coma adrepentinum casum, w ktory by z morza miał tyle
a dokładaiecież się w tey mierze Krola IoMci.
Uważyć za takim ... morskim w iaky się oni pożą-
gą wkupą. ... sperandum ab eis petito Imperio maius
potym terra Dominari zechcą et Regno imponere Leges,
dziwna rzecz że widzimy iż oni biorą dla siebie zmaga-
iąc się na nas, aniżeli my sami in bonum publicum.
Dlatego ... Zamorcy ... drozy we Szwayi trzy-
maią y od nas we ... podnoszone przychodzą, że
dzielnie tak miasto, to ... żyło że iuż non obedire, ale
dominari volet.
I iuż maią ... pro recipiendo porte, y na tamy
nie kontentuiąc się tym oni ale coraz nowe exactie we-
dle upodobania swego stanowią y wymyślaią.
Nieupominamy się ani ... zoła extraordinario wku-
pie ... ... z Wisły wybrali ani ...
gilu particularnego, ale upominamy się ordinario universale,
które służy Krolowi, et Iure et ratione status respe-
ctu dominii maris ab inuectis et euectis ... go Krolo-
wie przez ten czas niebrali nie mogli nie zgubić przez to
zgubić w Koronie y ieśli im ... było czułągę prawa-
tum stanowić y wybierać czemu swego Krolowi niewolno
wszyć iest ... in sua causa oni gdy ... mo-

biorą, tym samym Szlachty wybieraią tylko narzey przekroczyli, Lex igitur non tantum abrogatur. Quod sunt iuris publici ea non praescribunt. Constitutio de ... nullo iure recepta, ani Pan do poddanego ani Poddany do Pana praescribere może et licet mare non sit divisum sed omnibus pateat, tamen partes maris cuique Regni cive censetur, quod illi proximum est. Constitutia 1637 Czła pozwoliła nie reyerowała ... Posłowania dobrać, ale tylko modum et rationem wybierania przez kogo, bo tego Stanowi nie trzeba, co z dawna należy, ale tylko de modo gdyż z tego czwarta część, maią na Czwartę. Multa przez nich arrogant ... ... iurament fidelitatis ... na ... przysiędze ... quod Regi Dno et ... fideles erunt ... quod Regi et Senatur Civitatis fidelis et obediens erit więcey ze przysiędze ... et quod Senatui a Regia Maiestate ordinato subiectionem praestabo, wyrzucili to oni, y expugnowali, iako y drugi punct przysięgi wyglładzili et quod Regiae Maiestatis honorem in tylko coronae utilitatem et commodum procurabo. Była klauzula w tey przysiędze quodque ... servitio indicabo. ... Senatorowi ... przysięgę ... każdy z tąd maius de ... iuramento ... obligatur quam Reipublicae et Regi. Takie scripta przytym inscriptiua ... wiadomo których author choć rem ... quod non ... zaich ... audaces dictionem ... iak on pisze. Quid ... expectari ab hac ... ... pisałby był ... si ipsi ... ... contigisset, miałaby arceri petulantia calamiciey

eius gdyż veritatē depravari fucũ imponere, niewin-
szego nie iest ładno contra Rempub: et ipsũ Regem falsum
agere. Umyślki nym iakieś y errory rozumienia nas szego
imputuie. Lecz Doctiora nostra errata, quã ciy benedicta
do ktoryh pugnã tyłko verborũ generavit.
Rzwani priores Capita resistentiã non enim qui exse-
cundant, sed qui mandant Legi sint, penes illos voluntas
penes hos necessitas, ziynich potestas authoritas eberz
ięs consiliũ summa potentiũ vir armorũ 2 imperiũ przy-
tym, Insequiũ Summorũ audacia dubijs etiam animos fa-
cit, non qui sequuntur, sed qui praecent in electu zosta-
wają summa criminis adscribitur a quibus initiũ non tam
res iniqua nocet, ut iniquus author.
Seditiosus qui facit novitates, consilium contra publicã
utilitatem tractat, discordias gignit, takowych sedi-
tionũ incensores, et inventores nie znaydują się wiedzie
że turba zawsze turbatis y iest turbulenta nie pospol-
stwo poduszczyli buntowali.
Magistratus a monendo et monstrando non munuerunt
nec monstraverunt iter ad observantiã, sed concitarunt
ad resistentiã et rebellionem teraz appellant Legem
qui non servant Legem non agnoscunt Regem. Tu publi-
cũ Iudiciũ, perduellionũ, et quod omnes tangit, ab
omnibus cognosci debet in hoc casu non servatur ordo iuri-
dicus nec accusationis formula, nec processus ordinarius
caetera facta habent suas Leges seu Iura, iuxta hostes
mes. In his occasio Lex e Salus Reipub: quã Lex ser-
vabit ei cuius crimine postulat, et multa sint legis
in hoc casu non ubi summo ordine non processu ordi-
nario

nand occasio Lex e Seditio nec crescunt mora praeue nienda sunt mala melius est occurrere quam post vindicare. C enormitate non seruant Statuta pogotowiu z tymi quibus Iudicia nisz[illegible]. Leges non semper se expectari iubent, ubi prius malum quam mali remedium e bonum posset.

Przysięga Burgrabiego w Statucie opisana. Fideliter Ius Regium tuebor quidquid ad Ius et Personam Maiestatis Regiae pertinet attentabo, agam et procurrabo non tuebat, nie był tuitor Iuris Regni, ale [illegible] nihil ad Ius Regium sed contra Ius, et personam eius idem velle idem nolle cum [illegible] Rebellizantami.

[illegible] patet ex[illegible] improbare necesse.

Agnoscunt Cielaczy in suo responso et Rationibus [illegible] agnoscunt munitiones scripto suo ad Regem dato.

Agnoscunt Cielaczy in suo responso et rationibus [illegible] agnoscunt munitiones scripto suo ad Regem dato.

Palpabilia hic sunt euidentia facti quod ipsi fruuntur[illegible] sat probata habemus munitiones, et [illegible] si muti sunt testes tamen loquunt.

Principis verbum multorum instar testium est.

Rex in Iudicio suo non indiget testibus, ipse est testis Iudex ac Vicarius Dei eius testimonio credere cui credit Respublica [illegible] vitam corpus, et omnia nostra quomodo factis eorum stabimus, quomodo verbis fidem detrahimus nulla necessitas iusta, contra Dominum, ut liceat arma sumere rebellisare. Quod Lex nunquam fieri imperat.

In atrocioribus punitur affectus, licet non sequatur effectus, dale [illegible] nie ma, ubi conatus instar facti habetur. Albowiem, quid defuit, et deest, ad hostilitatem [illegible] sio parata iam et expedita omnia, arma milites. Facta haec sunt non attentata sed perfecta satis clementius

cum privato Iudicio damnare possis, publico experiri duxisti, interest, ut et in Regnum tenorem serves iustitiae.

Qui admittit defensionem videtur admittere offensionem, satisfactionem in publicum protulerunt, per libros propalatam. Informatio Iuris rationes pro theloneo Disertatio thelonei

Arma Principis contra Rebelles ipsi Reipublicae Iure privant beneficio. Non est personalis causa illius Regis, sed universae Reipub. Tamen facta eius defensio, ubi agnita, neque negari neque avocari possunt, ipse est vindex singulorum causam dicens, iakoz ma samodefensora potrzebowac.

Authoritas Antecessoris cara esse debet Successori, sed carior salus Reipub:

Insignia e publica multorum Virorum praestantium sudoribus et sanguine parta in privatorum ditionem re[illegible].

Nec ferendum Dominorum sicorum Dominas videri et Regum Leges.

Severatis istis Argumentis larvam detrahere oportet speciosae sunt causae non privatae etc.

Omnia quae Reipub: Salutaria sunt eadem iusta atque Legitima haberi nec rationis esse nec honestum inter inaequales, aequalitatem potestatis parium debemus ubi rebus eo modo ad quem sunt instituta.

Flagitium Regis vim habet Legis

Iuramentum non firmat Iure prohibita.

Sanitas Reipub: Curavit pravas Leges et consuetudine abolitorum bonas retentura:

Maris

332 Manis imperio belli et pacis tempore signo probatissimus. Vectigalia ad retinenda mera Regni
Ad conseruandam dignitatem Ornamentum Pacis.
Subsidium belli.
Ad communem utilitatem
Neruus Reipublicae.

Fides iustitiae est fundamentum, quis illam conscebit fidem, qua iustitia euertit.

Mutatio in melius semper est optima.
Conuenta non plus operatur Legi.

Sicut subditis parcendum Regi, quae facienda sunt cogitandum.
Non sunt disputandae Regis uoluntates.
Nequis aliter iudicet, quam in se iudicari uellet.

Ex facto non ex oratione deprehendi Reid nocentes ut ... Cui orationis euaderent, multa speciosa uerbis, sed re inania dicta. Ex gestis pro sententia metimur. Tasz była primo nadętasc za Augusta za Stefana, tasz y teraz, owszem wiekszą teraz, im większe może. Wały dostatki, niechcąłe w prawdzie niemaią, ale mantimi nad stabiles crasso abundant humore crassiori redundant Conscientia.

Fides ich nie raz to juz zwiodła, gens fidei lapsa, et seruandi nescia. Junius. Jn mowie by Demitrium superbi, tumidi, elati, fastuosi.
Noui Regni moderatores et aurei saeculi reformatores.
Ambitione, fastu uolunt esse Cymbalum mundi.
Illa ad nouationes uenia uisi sunt.
Nullum genus hostilitatis amiserunt.
Sic nobis reddunt beneficia nostri [illegible] laterati tumaty ... Materno ... petite ... quibus Liberandis, Magnam nosti industriam ... [illegible]

Quid uerba audiat turbines sunt, in omnibus et per omnia non uideri fideles sed esse studeatis.

Religione abutuntur quibus sua utilitas Deus est.

Quia intolleranda tolleranimus non debet nobis patientia in Legem statui Wolno domowic się każdemu wolnemu, od tego Seymikow, Seymiki finant.

Primas Regni król Somi, ale miasto Prawa do nic: Prawa a Iure ad arma, to iuz none ciuis sed rebellis.

Felicitas Pedisequa superbia, Monitorem non fert fortuna nec orationem. Durus enim insolens ad recta flecti non uult illorum timor opinione inflati, attollentes se tumidi, inflati spiritu...

Sit salutaris eorum seruitus quorum pernicio a fortis libertas, et ante recalcitrandi non uoluntas illi defuit sed facultas, defecissent iam diu. O quanta uis conscientiae malarum se tacitis damnari indicijs, quam publicis in publico manifestari... Syndicus eorum tota ex Verbis conflata Loquacitate sermonibus inconsideratis plena, compos in Verbo, noxius in facto, canoras nugas pertractat, uanitate uerborum non realitate contendit.

Zwyczay Rebellizantow Wstaniac się y urzac, a złe czynic, mitte obsequia in Labijs hostilitatem in animis.

Malos lenitas non flectet lenitas dura ceruices sensu non habent, nisi sentiunt. Non enim lenitati locus seueritatem res ipsa flagitat, hi semper sui similes, et audacia nutrire sibi molestias fuere. Audacia impunitate alitur. Satietas beneficiorum parit fastidium et contemptum. ziewarą na nas chlebem na szyin detrahunt beneficijs in eorum debitores se esse agnoscant. Felicitate pleni Sui... Status obli:

333. ti Iura maiestatis exterminant ex Urbe.
Fide et obsequio Iura mereri debent non seditione nec insolentia animorum. In bellib. dextris inutilia Arma inruent Cladibq. suis sibiq. possent noctura arma. O Viros a mane ad noctem in foro degentes dic.
Fortuna quos vult perdere eosdem facit desipere cui vult uertere cuncta erroribq. addit Crimen.
Mente mulctari malunt perire quam poenitere obstinati obfirmati in malo. Discite iustitiam cui tributum cui Vectigal ei uectigal cui timorem ei timorem cui honorem ei honorem.
Innocentem quisq. se dicit respiciens testem non conscientiam sed iudicis prae inquisitio teste teneo Clus.
Illa scripta omnes id fecimq. igitur et tu ibidem induendus ...
Innocens e. qui non nocuit facto Consilio consentit qui cum ualeas non resistis. Facientes et consentientes pari poena puniunt.
Perturbatores quietis turpi ac Infami contemptu perfricati contumacia refractarij rebelles.
Nihil esse tutius nocentes malunt extoris Regis et Regni amicitiam quam aliquot rebellium perfidiam, hoc dederosum e. exemplum in ...
Quo ... altior e. eo maiori deuotione uenerandum uicarium Numen, ad quod se omnes debent componere uultq. O. Fuga e. Scelenis et conscientia testis.
Lingua agit quod corde negat aliud intendit, aliud praetendit. Surrigit, pacem nolo quia turpis e. quia periculosa, quia ee non pt. enervato uigore Justitiae statq. euertit disciplina.

Sha.

Praw to chodzi, misericors et iusty, in manifestis iudiciariis ordo non seruatur, tunc ipse ordo non seruat ordinem.

Justitia aequum ab iniquo separante, licitum ab illicito discernente.

In criminibus uindicandis iustitia distributiua adhibenda est summis flagitiis acerba supplicia, mediis minora, leuioribus leuia remedia.

Recidiui fiunt mala facinora conscientia flagellantur.

Serpens etiamsi non momorderit, obterit, ne mordere possit.

At stultus nefarios legum seueritas insequitur.

Factum leges, ut coerceatur audacia, et nocendi facultas, ad salutem et quietem ciuium.

Moribus suis in unam congestis audeat perfirmare.

Atque turbulenti seueritate legum comprimi debent.

Seruandi et aequitas, sed a iure informata.

Leges damnosa Reipub: tolli, necessaria relinqui, alia conseruari, perfidus nunquam causa deficit, cur facto non stetit, semperque aliquam fraudis speciem dictis imponent.

Commune causa regum assis si permittunt subditi regibus suis leges imponere.

Crimen laesae id est imminutae Maiestatis, non tantum in personam committitur, sed etiam dignitatem eius, dum ei id aufertur, quod dignitas regia postulat.

Mial bydz iniszy Man: dat wydany tali fene.

338 Ad Instantiam Instigatoris Zaldwargo

Citatur proeo

Quia cum Vectigalia in radices mensae nostrae Regalis ad Regia onera sustinenda conseruandamque Regni dignitatem per Leges publicas sint ordinata, ex originaque sua et de natura, iustum et ex praescripto Legum eadem ipsa uectigalia ad prouisionem Status nostri Regij spectent, et iure pertineant. Vos uero Vectigal maritimum Czulage nuncupatum, cuius accessionem seu adiectionem suo designans nunc uectigalis consueti maritimi personam et praeeminentiam nostram de Iure Regio deseruientis non modo temere pro se exigitis, sed etiam in contrarium Constitutionem Recentiorum, quibus communi consensu prouentus uectigalis praefati maritimi nostri sunt attributi, exactum poena contumacia peruicaci circa se retinetis, nec idem Czulagae retentum ad nos seu Fiscum nostrum importare uultis. Proinde Iure publico sic dictante, quod in eos seuerius animaduerti oporteat, qui in diminutionem redituum nostrorum licentius sese delinquunt attentando, super uobis communi poenas iuxta Legum praescriptum clementiae et arbitrio nostro irrogandas decerni, pensionem nihilominus seu retentiones eiusdem uectigalis Czulagae dicti ad summam N. se extendentes . . . . . das in instanti iniungi et in post quoties illud ipsum Vectigal exegeritis, hoc est [id illud ubi] ad illud . . . . . nobis pendendum stringi et decreto nostro statui id est sententiam. Citamini praesentibus. Salua Actione excepta et ausu temerario uobis ad Conuentum . . . . . primo mota nec quidquam causae percat uni per alteram in aliquo derogando, sed quamlibet earum, uti a se distinctas.

distinctas separatim eti eorumq Iure prosequendo vindicandoq[ue] .. citra ad praemissa iudicialiter attentata responsuris. Datum [illegible].
Salua potrzona gdyż n[on] decisa causa priori, de altera cognosci n[on] debet, y mandat na mandat iedney rzeczy, iedna byde potozony. Thad żeby do recessu a priori causa nie przyszło, tobo byz nie było nic dignitati nec Iuris, Dalszy tyszcy distinctiey w Valori zachowaniy uczynic causam [illegible]; cw causa Iuris dzielee ut q[uo]d ciuile ciuiliter iudicent, Quod aut[em] criminale wedle Constytutiy criminaliter decidatur.
Z ... nie szpecie fiskowalem wolno ctrzymachodzic y z ... peculatu, lubo tez wedle Constytutiey o ... tach Banitie cw Refusione duplicis pensionis.
Dekret miałby bydz inseruiendo tempori tak accommodowany, ut utrique parti aliquo modo satisfiat.
Co attento. Quonia[m] Priuilegia iusta et rite emanata inuiolabilis firmitatis robur obtinere et integraliter conseruari debent.
Idco Priuilegia per Ciuitatem n[ost]ram ect. exhibita quoad immunitates iura desuptas sine Laesione Reipublicae et Iuri[um] Nri Regij spectant continentia perpetuo valitura decernit nihilominus mia percaam putat nihil noui ad uersq immunitate praedicta. nec contra Priuilegia ipsa[m] inferri cum ex ipsis praescripto Iuris publici, siue eiusdem ordinum concessu nihil noui statui possit. Sed uectigal maritimum Szulagg dictum tanqua[m] ad principale antiquu[m] uectigal accessorium sed adiectum per ipsum met ciuitatis priuatim constitutum nec nouum sed iamdudum per eosdem exigi solitum iuxta uero praescriptum constitutionum, et ex Iure Regio suae maiestati pendi solitum, ... debitum recte uindicat, proinde ad solutionem uectigalis

ctigalis Czulagae dicti retentorum ipso statuto teneri et obligatos atque iure districtos adinuenit et ut summa [illegible] flu[illegible] et in fiscum Sacrae Maiestatis Regiae inferent, idque in instanti sua sententia iniungit statuit et sententiat, idque sub poena [illegible] additione remittitur. Quo autem certior in posterum reditus eiusdem uectigalis Czulagae praedicti ad fiscum nunc inferri, et importari coepit, commissarii deputati stosowac się do constitutyi absolutè uchodząc dalszey molestyi namowic iuz Quotę pewną pod praetextem retentorum ex clementia condonowac, lubo tez onę contemperowac.

37 Consilium.

Super donationem a Vxore Marito Recognitam

Pdlaczeby na pierwszey przestac donatiey by od ktorego nie awokowac y dekreta trybunalskie donatią zmazaiące, cessye przy tym summ pieniężnych y spraw nad latizonkę poczynionych, więc y excepta w zapisie położona też raz tez donatią na donatią superindukowac lubo ią też meliorowac, iest się naco obeyrzec pogotowiu bez snyiacast[illegible] krewnych, gdy statut iawny uxor marito suo ni[illegible] habet sine consensu amicorum, iednak izysz iuz [illegible] y ex linea paterna consanguineos niemasz

zadnego

żadnego, krom iednego Brata Ciotecznego, a Siostrey Stry:
ieczney, ktora iest exspectans successionis, ponieważ
Marita iako y Prętkom Małżeński niemoże do zezna:
nia y zapisu uczynienia sibi ipsi consensum accommodare
ad impossibilia, autem nemo tenetur, nielza w takim razie
zie iedno ad communem unius suffragium recurrere, to iest
ad supremum Magistratum, Krola Iego M[ości], ktory iest
supremus tutor, quo in passu loco deficientis amici adhibe:
tur do niego Curator, quoad actum praesentem recogno:
scendum; gdzie possibilis Marito na przed obecnością
Pańską Curatorem sibi eligit y za iego przytomnoscią
eiusque authoritate Marito donat, ktore takowe Dona:
cie prawo przyimuie, gdyż się et in praesentia Regis dzieią
y za przydaniem iego Curatora, bo y amicorum praesen:
tia non alias operatur, quam authoritate swą, daleko więcey iesliby
był kto z Przyiacioł mniey idoney takowy, quatenus deficit
non est alienum supplere effectum, a co sie przed Krolem dzie:
ie oculto fieri non intelligitur, zwłaszcza z przydania iego
Curatora y pozwolenia, że Krol supra legem iest et supplet
omnem solennitatem y z Senatu zawsze przy boku iego re:
sidentes propinquorum consensus non pro interesse consentientis
requirit, sed ad interrogandam personam recognoscentis. Wpra:
wdzie gdyby choc iedyn z Liniey Oyczowskiey, [illegible]
niey Macierzyński, tamen sufficeret, gdyż iuż ex duas per:
sonas cum aliqua qualitate desiderat, satis si una illius
sit qualitatis. Wszakże zabiegaiąc na potym obiectiom
y cavillatiom roznym, salvo moim zdaniem tym postąpiłby
[illegible] iako iuż nam pisato. In dubio occurrunt, ktoby za
Curatora obrać życzyłbym ia IeoM[ości] Pana C.N. dla pom:
nieyszey iednoniewinym może kto stawić, simul y Officia:
listę tyże y Curatorem in actu recognoscendo et suscipien:
do inscriptionis, iest to także prawo pospolite czynią:

iakas invaliditatem donationis Donarii przez onę Małżo:
wi uczynioną, ale przeciw, gdy z takowey donatyi ani żona
stawa się pauperior, ani Mąż locupletior ważną chce mieć
Prawo taką donatią, gdyż na ten czas ustawa ratio pro:
hibitionis, ne mutuo amore se coniuges spolient, na tych rze
y naylepszych dobrach Małżonka desiderat nie ma dożywo:
cia żadnego a liberis hnibus liberam rerum suarum dispositio:
nem non esse, multo stemmy, którym Prawo pospolite dispozi:
tie dobr swoich wyraźnie pozwala.

Prawa wszytkie tego tylko samego bronią, ne inconsulta
temeritate coniuges se donatione exhauriant, zawsze to tłu:
wa, że quas tangit spes proxima successionis to po dyspo:
zycie, dum viventis haereditatem praecipiti desiderio praeveniunt
id unum in votis habent, ne de patrimonio sibi quandoque ob:
venturo quidquam seu donationibus seu alienationibus
detrahatur y diminuatur, dosyć na tym, że donatia uczyniona
nie może nic od niego, iako fraudulenta bydź arguowana, gdyż
ta zeznawa która non mala mente cuiquam praeiudicium faceret
donavit, sed quod uberem et ultro affectum suum liberali largi:
tione testari honestum et conveniens aestimavit. Dobra zapisuie
Małżonkowi swemu którego honore et dignitate conspicua
która się wywiązał z trudności i a sidłe stryiecznej expectan:
ti nic nie ma bydź za co powinna, bo y Oyciec iey one pupillas
zniszczył, część insze niektore przedał, sama się zas odprzy:
szyła wielu rzeczy, które miała wrocić, y teraz in continuis
litibus z nią zostawa, y protectią na śmierć donatrice a wyciąg:
daią przeciw zapisow pierwszemu zaniesła. Occurrit ieszcze
y in dubio co iest conducibilius, czy żeby resignans puram
donationem uczyniła, czy też żeby remuneratoriam zeznała
nie zda się remuneratoria albowiem donatio ob causam pro:
prię donatio non est nec ex mera liberalitate sed sub certa
causa, która kiedyż kiedyż verificowat przyszłoby ut
menta

menta sint aequalia Donationi et ut merita et obsequia
non sint alias debita; si enim debita essent, non essent remu:
neratione digna. Qui enim praestat quod debet non praestat
beneficium, sed facit officium, iako gdy Mąz gwoli Zeninym
trudnosciom Sumpt wiedzie nakłady, a Maiętnosc iey trzyma
iest to powinnosci, nie dobroczynnosci nie zda się tez in genere ito
Donatiji zapisowac bo bowięm za certitudo rerum więc y pierwszey
przysłoby cassowac donatią, gdyz stante e lanti Donatione prio:
ri na powtor komu inszemu uczyniono subsistere by niemogła,
a kassowac iey nietrzeba ani tez meliorowac bo by ipso facto pri:
ma resignatio defectuosa videretur, ale reassumowac ią przydzie.
Prout Bona donavit, ita et eadem praesentibus donat, ac in
vim et supplementum efficaciae perfecte ac solide et totalis
et integrae donationis de omnibus Iuribus quaesitis transgressio:
nibus summis pecuniariis re iudicata Decretis Tribunalitiis
cedit accedit cum omni Iure Dominio Conditionem excepti cal:
culi cassat de eadem abscedit.
Przystantibus donatariis iako totalis haeres actiey popize
Prawo stabilitowac bedzie. Clie bedzie tedy Donatia uczy:
niona ale reassumptio et ratificatio Donationis seu conso:
lidatio per cessiones Iurium et summarum iuri Nobis adhaerentium
Lubo by kto rzekł reassumptam, vitiosam prius transit in Le:
gale ostateg wszytkim przez tę reassumptią y Supplement, zda:
się animo recognoscantis magis deliberata et consulta, y inno:
centia iest raczey rzeczywista, nie reassumptia, y iey supple:
toria omnium prioris defectuu ex ordinatione Legis et authorita:
te tum Curatoris addita Consensuque Regio ratificati y Try:
bunał na wolym niemoglby o takim zawisie czynic, ale
musiałby na Seymie Remissę uczynic, gdzie iako Statut mo:
wi: Novitates eventuum novis sanctis determinari de:
bent. Pierwszey Donatiey trudno pominąc mamy wedle niey
bowięm iedna maiętnosc iuz alienowana druga w Summie
zawie:

327 zawiedziona ewicta, rzeczona, à patrząc in omnem Casu Donationis wspomnioną będą w ingressie Zapisu beneficentia przynamniey, ne frustremur sumptibus et Impensis, które się do tąd tak wielkie prowadzą.

Czego wszytkiego tuka wyższ nies być miała.

Ad przod o Titulo Regio a potym Significamus praesentibus literis nris. Quod interveniunt in eiusque singulis Magnifica et Magnifici Consortem Legitimam coram Nobis et Maiestate Nra Regia in praesentia Dominorum Consiliariorum Regni Lateri nostri pro tunc assidentium, personaliter et humiliter supplicasse, quatenus ipsi deremes, Dio Iuris ad infrascripta recognoscenda authoritate Nra Regia providere, Curatoremque quoad et ipsum praesentem attinet, quem ipsa elegerit addere deputare et nostramque Regiam authoritatem in id ipsum eidem impertiri dignaremur. Nos pro Iure Maiestati Nostrae Regio ex Senatus consilio, iustae supplicationi eius annuentes, ex quo Maritus illius Magnifici ad infrascripta recognoscenda uti Tutor coniugalis sibi ipsi consensu suo accommodare non potest. Familiaque Magnificorum et ita iam decessit, ut nemo eius Progeniey Virorum superstes existat. Iniquum autem esset per id liberis hominibus Liberam Dispositionem rerum suarum non esse. Proinde Iuri et aequitati adhaerendo in Locum deficientis eidem Prosapiae, et agnominis amici seu amicorum agnatorum qui vocentur etc. etc. cum et foemineus sexus in quo stetit Familia non possit illorum supplere

re defectu Curatorem quem ipsa sibi in praesentia
Nra et Consiliariorum Regni elegit, et pro affine suo agno:
uit Magnificum videlicet D. surrogandum addendum et de:
putandum esse duximus, prout surrogamus damus et addimus,
Deputamusque praesentibus ac Nostram authoritatem Regiam
eo in passu ipsi impertimur. Quod quidem Magnifica et
cum eiusdem Magnifici D. uti Curatoris sui manus hoc iam se
assumentis personali assistentia et ad infrascripta Consensu
comparens personaliter coram Nobis et Maiestate Nostra
Regia Consiliariisque Regni pro tunc lateri N. pro assidentibus
et coram Actis Regni Cancellariae Nrae Maioris sana mente
et corpore existens Recedendo a Iure Terris Districtibus
Palatinatibus, aliaque quavis Iurisdictione sibi competenti
huic vero quoad Actum praesentem attinet se totaliter cum
Bonis successoribusque suis subijciendo et incorporando palam
libere et expressis verbis recognouit. Quia ipsa innitendo
Iuri publico ex cuius praescripto libera cuique Bonorum suorum
Dispositio est praecustodita et reservata volens ultro effe:
ctum suum praefato Magnifico D. Marito suo dilecto tesa:
ri uti grata existens amoris et benevolentiae eius coniugalis
qua eam prosequitur, et qui sua cura studijs et labore infati:
gabili tum impensis suis et sumptibus immensis eandem reco:
gnoscentem se gravissimis litium haereditatisque universae im:
plicatam oneribus et difficultatibus vix unquam extricabilibus
eduxit liberavit et exoneravit reddetibusque opimis Decer:
sorum Bonorum Regalium ex gratiosa suae Maiestatis Regiae con:
cessione et sui Iuris in ipsam communicatione luculenter au:
xit et cumulavit, prout ipsi Bona sua haereditaria Villarum
et Possidorum ac praediorum in quocunque Palatinatu Districtu et
Terra existentium, tum Bona Mobilia et se moventia univer:
sa Iure Donationi perpetuae resignavit et inscripsit, ita ut hunc hoc
ipsum reassumendo innovando et ratificando, ut quod animi eius reco:
gnoscentis voluntas benevolo contulit affectu eadem ma:
neat

neat inconvulsa perpetualiter eidem ipsi Magnifico N.
Marito suo charissimo, eiusque successoribus Legitimis praedicta
Bona haereditaria videlicet [illegible] in vim et supplemen:
tum efficacis [illegible] [illegible] totalis integrae donationis
de Actionibus Saluis, et de [illegible] Iuris in priori Donatio:
ne praese reseruatis: nec non de Decretis Tribunalitijs appella:
tionibus generaliter de omni et integro Iure suo ac insuper de
Inscriptione [illegible] suis omnibus et singularis Iuribus sum:
misque pecuniarijs cum toto praemissorum omnium Iure Dominio
proprietate in qua quidem Bona omnia donata superque recens
[illegible] ac Iura [illegible], tum summas transfusas [illegible] hac sua
personali recognitione et Inscriptione ad praemissa omnia
mediante. Quam nos ratam et gratam habentes [illegible] et [illegible]
[illegible] authenticisque eiisdem rescriptis extradiman:
dauimus. In cuius rei fidem praesentibus sigillum Regni et [illegible]
[illegible] et Dat.

Donari dicitur, quod nullo Iure cogente conceditur. Valud gestum.

Quod [illegible] fiunt, in his praesumitur animus
coniugum magis deliberatus et consultus.
Magni affectus Iura non spectant multa nos facere cogit af
fectus.
1 Bona Auita et profectitia licet donari non possint, quod [illegible]
tamen ut [illegible] poterant alienari.

A Iure Legibus discrepantia.

2 [illegible]

2 Cessio de Summis et Bonis a my pod. tnię transfuzyi
niemamy, tylko kwity od Pana etc. uczynione.
3 Więc Cessione Summ tę, o które nie tak aggrauant, ia:
ko Dobra.

Pro firmiori subsistentia Dominij.
Ratam et gratam Donationem habendo.

Ctq. probamq. ratificamus et consentimus decernentes eam robur perpetuae firmitatis obtinere animo bene deliberato. Praesen: tibus ibidem, et ad praemissa consentientibus Reuerendissimis.

Vtrum Summa pro Bonis in Regno consistentibus re: cepta, et in Bona Lithuanica importata Contractibus Lithua: nicis, sine amicis Consanguineis Pro: ximioribus ac Successoribus Legitimis alienari possint necne. 38.

Pro:

Nunc

Nowum to iest emergens, gdyż Causa in Judicio intro:
ducta nie ma specificam Legem, ex cuius praescripto decidi posset
sit. A Statut Koronny tak mowi: Titulo Statuta Leges
Universi principes ze novitates eventuum e Novis quoque in:
stitutis ac Legibus moverent. Zaczym Remissa ma bydz na Seym
zwłaszcza że Trybunał wedle Constitutiey in nim Legis
stanowić nie może, y Summy z Dobr niepodległych repetowa:
ne bydz nie mogą. Constitutia 1569 o Titulo Declaratia
o uniey ma Contextu taki Legis w sobie, iako w iednym nie:
rozdzielnym ciele, każda iedna część osobna, powinności
y sprawy ma własne, tak też w tey iedney Rzeczypospolit:
tey ma narod Polski y Litewski zwyczaie swoie niektore
y owe Prawa Przywileie, y insze własne a osobne, ktore iednak
tey iedności albo uniey, nic nie wadzą, ani wadzić będą z kto:
rego Contextu iawnie patet iako zwyczaie y Prawa W. X. Lit:
zawarowane. A iż ta iest consuetudo u nich dawno appro:
bata że Żona oprawy bez Przyiaciół zapisać może, tedy
gdyby to dawno approbowano, aby colongo usu consuetudini in:
troductu, miało bydz teraz invitis illis abolitum, byłaby to dismem:
bratia nie unia. Constitutia 1569 o Titulo przywileiów Miło
uniey folio 170 …, tego Zapisow zachowalego zwy:
czaiu gdy mowi Statuta y Ustawy wszystkie przeciwna:
rodziny Polskiemu w Litwie ustawione, Ktoto na bywania
y dzierżenia ymienia, iakożkolwiek by kto dostał chociażby
Zgonie … Według zwyczaiu y Prawa Pospolitego w Koro:
nym zwyczaiu y Prawie wszystkich includuia. Statuta Lite:
wskiego Rozdział pierwszy Artykuł pierwszy gdy mowi:
wszyscy Obywatele W. X. L. tym Prawem iednym pisanym sądze:
ni bydz maią, dawno to że uxor sequitur conditionem viri
gdy do Litwy za cudzoziemca poszła iuż w Litewskie Prawa obowią:
zkie zostawała gdy oprawę zapis czyniła trybem y zwyczaiem
Litewskim czyniła, zatym ważny bydz musi, dlatego w Koron:
nym Prawie Żona oprawy bez Przyiaciół zeznawać nie
może

może, to w Koronie Lege sancitum, lecz w Litwie zda:
wna inaczey Consuetudine usurpatum, ponieważ Mąż
in rem suam sobie consensu dać niemoże Żonę samę bez przy:
iaciół do zeznawania przypuszczaią. Iniquum est per id liberis
hominibus liberam dispositionem rerum suarum non esse, iuż
by ich powinni umarli. Ad impossibilia nemo obligatur.
Obyczay tak Legis scriptum iak y Consuetudinis iednaż
iest ratio iedna która też ma bydź zachowana, pogotowiu
iż Żona zapis zeznawaiąc recess uczyniła od własney Iu:
risdictiey, y do tey którey się incorporowała. W każdey spra:
wie nie tak dalece solennitas, iako raczey realitas
et bona fides relinquit. Summy wniesione do Litwy, iż in:
ter mobilia computantur inuicem bonorum stabilium succe:
dować niemogą. Zaczym bez przyiaciół wybornie alienowa,
ne bydź mogą. Zapisy y contracty wszelakie sequun:
tur semper consuetudinem et statuta loci in quo
celebrantur. Forum ollig loci contractus sequitur in quo
contrahitur incolas domicilium facit.

Contra.

Petitum Actoris który indukuie Summy pieniężne
in uim dobr na dobra litewskie uniesione, na oyczyznę Su:
o ut [illegible] redeundo exist regreditur y dnugie uxor marito nihil
inscribat sine consensu amicorum, et si inscribit illud nul:
lum sit ubonis. Wyraźnie tedy prawo maiąc według nich
Causa ma bydź decidowana, nie na Seym remittowana, sum:
my te non amiserunt originem Uniey, ale tylko locum mu:
tauerunt, zaczym Iure eodem Regni repeti debent, iako
Dwory szlacheckie y possessyi wychodzą nie tracą prawa
swego mieyskiego ani się obracaią w ziemskie, tak
Summy za dobra Koronne w Litwę w posagu wniesione nie tra:
cą prerogatywy posagowey, ale iakoby [illegible], tak
eodem iure reprezensu maią, gdyż z takowe summy succe:
dunt

succedunt invicem et loco bonorum Regni y iako dobra Mieyskie nie mogą iedno Iure Civili bydz resignowane tak y summy posagowe koronne nie mogą iedno Prawem koronnym alienowane, quia nie bowiem stanęła zadna consolidatio Iurium utriusque tam Paterni quam Materni summarum quarumvis albowiem commixtio et confusio Iurium non datur nisi in servitutibus Realibus gdyby kto servientis et dominantis fiendi efficeretur, iuz tho servituty alteri fundi ustawa, ale corka z Matką pro una censetur persona in primo gradu non currit transformatio ktora bywa albo naturalis, albo civilis gdyby z oprawey swoiey komu ustąpiła, tunc res privilegiata non transformatur in simplex debitum albo gdy by za syna miała iako w niey był duplex sangvis Paterny et Materny, y duplicia Bona Paterna et Materna, tak tez duplex miała bydz dispositio Paternorum et Maternorum wszelka successia Regulatur secundum profectionem Bonorum Paterni in Paterna Materni in Materna succedere debent. Inscriptio est nota vocis et rei. Czego tedy nie zawarto, to za zapis nie ma bydz miano, gdyz expressa tylko docent, et in singularitate generalitas non includit. Czego iawnym dowodem iest Statut in tit: Bona Regalia L: ambiguitates abolere volentes gdzie mowi: Quod quaecunque specificata in inscriptionem nominatim fuerunt, illa eadem tenenda ea demum specificationem si quae generalitas sequitur ad praefatam duntaxat specificationem referenda est, et non ad alia. Inscriptiones autem quae generaliter fiunt nihil specificando sed omne dominium in personam transferendo omne in se complectuntur et dispositioni attribuuntur. Ksiąza iest immobilia resignowała, inszą mobilia insze to iest genus rei et species insza iego

iego ale że to y maxime że Zona Męzowi bez przyja: 3.U
ciół sama przez się będąc in potestate Mariti Dobra swoie
wszelkie resignowała. Zapis takowy iako nie prawny
nie może bydz ważny, gdyż nie tylko prawa tego w Statu:
cie Litewskim wyrażonego aby Zona Męzowi sama przez
się mogła zapisowac. Quod Lege non cavetur in Practica
non habet. Nec sine certa Juris authoritate quidquam faci:
le dicendum alias sequerentur se absurda zeby i minorennis
mógł sine tutore suo, y sine Curatore alienowac, wszyst:
to sam ukazuie, y legalitatem inscriptionis. Gdzież bo:
wiem mogła bydz libera voluntas, ubi non fuit negandi li:
bertas, lub by się też zwyczaiem zdawna w Litwie usurpo:
wanym szczycili, vetustas erroris potius est consuetudo, gdyż con:
suetudo niema bydz rationi consentanea, alias Juri commu:
ni contraria observari non debet. Przeto parum visum Lex
et ratio vincat. Statut nasz Koronny Tit: unio folio
306 rzeczy Posagowe w Litwie takwarował, iako są w
Prawie Koronnym warowane mówiąc: similiter Uxoribus suis
in bonis Dotalitia ut Villis, quas ex Successione Paterna
v concessione iure perpetua habuerint, v fuerint habituri
poterint assignare prout in Polonia assignant, y dalej
tenze Statut pisze. Filias autem Sorores consanguineas
et affines suas prefati nobiles copulare poterunt viris
Catholicis et tradere coniugio iuxta consuetudinem Re:
gni, ab antiquo observatam. Ci iż ta Consuetudo zdawna
iest Koronna, że Zona Męzowi per se niemoże nic zapi:
sywac, igitur Zapis takowy iako discrepans a Jure et
Lege pro Lega i estimare niemoże, do tego qualis originalis
Dispositio talis eiusdem Dispositionis debet esse determinatio.
iako Matka z przyiaciołmi resignowała, tak też cum iis cum
amicis zapisac miała gdyż te Summy in locum Bonorum
perfectitiorum succedebant in Bonorum quantitatis utrinque
mogło

mogło to bydź tollerabile że iednak amicorum praesentia non się operatz, quam authoritas Legum gdyż consensus amicorum non prointerea consentientis requirit, sed ad integrandam Personam recognoscentis, Statut Koronny pod tymże titułem unio, o Fol. 026 pisze liberam habebunt potestatem seu facultatem Bona uendendi, alienandi et in usus suos conuertendi, sic tamen gdy ipsa alienando commutando donando iuxta consuetudinem Regni Poloniae resignabunt, to iuż tu euidentissima zapisów opisana, qualitas et methodus. Igitur co nad opis Prawa Pospolitego zeznono, to mianą bydź za Prawo trzymano znacze Litwa exorbitowała w tey mierze y dlatego w Constituciy 1569 o Fol: 991 o Tit: za potrzebą wszytkich Stanow WXL na poprawę Statutu deputowali, y z tym dokładem że ci deputaci Statut Polski maią wziąć przed się a co nayblizey z nim Prawa Litewskiego zgadzać aby iuż we wszytkich Panstwach naszych iako w iedney Rzeczypospolitey iednaka a nierozdwoczna sprawiedliwość Ludziom isc mogła nad to Prawo czy widomszego bydź może z ktorego, gdy do Statutu Polskiego iak nayblizey zgadzać się każe, oraz snadno że dummy takowe alienowane bydź od starszych Litewskich niemogły. Niewzięła tu Constitutia effektu swego nastąpiły poniey o tym że insze między ktoremi Constitutiabus w ktorey takie iest Tytuł correctura praw y Trybunału WXL 1633 dotąd nie skorygowane, ani Prawa ani Trybunał, dlategoż rożne dekreta nadekrela w sprawach zachodzą, y tu się pozywaią onie z kąd iesli interim co się dzieie w Zapisach erroris est non Legis, a zatym quod Correctural sub est Legitimum censeri nequit Constitutia 1569 pisze w Przywileiu o uniey, aby było wolno dostawać Dobr słusznym obyczaiem, to iest licite, iuste, Legitime, a co rzeczalieno. Pobrać że nie wszytko za to iey nie nie dać, do czego by się Litwa udała

redata si superuixisset wyzuwszy sie ze wszystkiego. Co za iustitia aby Mąż zostawał aliena iactura locupletior a ta pauperior. B. spolnie inaequalitas stuit inscriptiones et omni Iure inter Coniuges prohibitae Donationes, ne inconsulta temeritate Coniuges se donatione exhauriant. Więc y Zapisów takowych a zwłaszcza inofficiosas Donationes et iniuriosas in sanguinem suum oddalaiąc onych od wszytkich nie zwykło prawo acceptowac, było by to poniekąd unde-Latiowney, gdyż Constitutia 1588 et 1590 Lege ma-ry tez Statuta W.X.L. y uchwały Seymowych do Sądu nale-żących przez Deputaty swe poprawic a to tak izby spolney zgody nic przeciwnego nie było. Skąd gdyby te zapisy zo-stac sie miały, tak Bonorum od Korony auersione et abstra-ctione suique augmentatione uera alieni uiolaretur unio prze-ciw Prawu które w uniey wyraznie ustawy wszytkie owi spolnemu ziednoczeniu przeciwne były, tobie exora se Rempubl: i zatym aequalitas zostawałaby inaequalis, y unia disiun-cta societasque dissoluta. A co się tknie Statutu allego-wanego ze wszystkimi obywatele W.X.L. iednym Prawem mają być sądzeni o zbrodniach się rozumie, bo tam zedo Każda, tak że cudzoziemce y Zagranicy przyieżdżaiące y by-byte ludzie tymże Prawem mają być sądzeni y na tychże Urzędach gdzie kto wystąpi karani.

39. Utrum dignitas Terrestris, homini Ariano conferri possit et collata adimi.

Pro

6. Pro.

Iawne prawne iawnie abroguie Collatad Dignitatem
minowicie Statut (Tit: Vnio Art:) 526 gdzie mowi: Digni-
tarij non eligant nisi sint fidei Catholicae cultores, et subdi-
ti sanctae Romanae Ecclesiae, nec aliqua etiam Officia ossendi, per-
petua, ut sunt Dignitates Castellanatus, nisi Christia-
nae fidei Cultoribus conferant, et ad consilia etiam admit-
tant et eis intersint, dum pro bono publico tractatus
celebrant. Quia saepe disparitas Cultus diuersitatem in-
ducit animorum, et Consilia patent talibus diuulgata, quae
traduntur secrete obseruanda. To prawo stanelo [illegible]
gdy Władysław Iagełło z Bratem swoim Alexandrem
Witołdem uniowali Xięstwo Litewskie z Koroną, z kąd
tym bardziey ma być rozumiane im więcey obywatelow W-
iewodztw Pamiecznych z tegoż uniey participowali, boż
tym y do swobod przypuszczeni alias gdyby ta Dignitas cum
Iurisdictione conferowana miała przy tey osobie zostawać.
Pogotowiu ze Przywilegia Wileńska libertates et Pri-
uilegia Iuri communi et Libertatibus non contraria iuste
et Legitime datas et concessas, obseruandas, custodien-
das, adimplendas mieć chce, a nie te ktoreby były przec-
iw iawnemu prawu y sprawiedliwości dane albowiem iu-
stitia distributiua to chce mieć aby dignioribus rozdawane
były dignitates z kąd y miano takie otrzymały. [illegible]
dij genere omnes sumus pares wszakże merito et emeri-
ti distinguimur, a ponieważ to secta perditionis tako-
wym Sektarzom nihil ex moribus nihil ex legibus commu-
ne esse debet, gdyż przez takowe urzędy y Dignitar-
stwa malitia condemnata ab omnibus redderet illustrior.
Dignitatis autem Ius respuat iniustum possessorem. Ymie-
nia urzędowne postanowione są ad commodum Reipub: ma-
ią tedy maxime idoneis et Reipub: utilibus być rozdawa-
ne

ne sacy facientes tenent ex lege iustitiae eius
faciendi damna inde secuta Reipub.. e tak to krzywda
się dzieie wielka Digniori praeferendo minus dignum ma się enim
Thes habet quie agitur. Szali z mało Katolików przedet:
niangm do tych urzędów wszelnieyszych z tądci to roszną nie:
snaski, zaścia, rozruchy, tumulty. Religio e uinculum
Imperij, tak dalece, że quorum diuersa e fides nie może
bydz między nimi ku Katolikom affecty, szczery, studium
eondillo euertendi, przed którzy się tego Rzymy czynieni
najczęstsi używaią iedno religionum uarietate in disseni
tientibus de Diis suis opinionibus, et in contraria sfactio:
nes distractis sententiys nunquam pacatam nec concordem
fore Rempub. Religio tedy iest uinculum unitatis, sit
unus Dominus, una fides, unum Baptisma, unus Deus. Gdyż
Religionum diuersitas certa Ruina Regni. Prawa warowa:
ły, aby żadnemu człowiekowi dignitarstwa niebyły confe
rowane, i żadnemu który oporny iest od Kościoła Katolickie:
go, który chrześcianinem własnie zwać się niemoże, gdyż
sine Christo Christianus esse nequit. Daleko więcey conferowa:
ne bydz niemaią. Religio omnibus legibus e ... bilior. Darto
Boży iest ta sama, człowiek iek detestabile improbat damnatys
ta y tych których ani ratio, ani Magistratus pohamowić nie
może ad officium ... tiranina nouus Theologiae Doctorem
coma ... nte Discordia fecit, ut magna Imperia mor
talia essent, lubo to oni osobie piszą, że ta ich dissidia
iest, iednak z nami concors, ale niech mi odpuszczą. Re:
uerentiam magis suam obedientiam praestant na patrzyt
sie wiele teraznieyszych lat doznały królestwa, iacy są Reli:
gionis euersores Cultus et honoris Diuini extirpatores,
a co ~~[illegible]~~ Serwie przetali Chrześciański ... y iczby nie
mają. ... Lutrow iedenpisał nobiscum estis, non estis tamen
fide pace diuisi, quanquam et ipsa fide claudi caueritis
a rectis semitis y daley mowi e tali ... dici debetis

ex

355

ex eodem enim Evangelii estis semine et Christi nec procreati pravis tamen opinionibus ad dogmata falsa [illegible] convertistis derudi [illegible], filii Matris meae pugnaverunt contra me Cant. Cap. 1. Gladius Ecclesiam non vicit, fallatia verbi vestri subvertit, per verba Legis Legem impugnando na drugim mieysçu ex nobis estis, nobiscum non estis. [illegible] Łacina, [illegible] Leo iz Christus non ferro sed Ligno domuit Orbem przydzie iego przykładem nie fulminowac iednak dla przestrogi napisac. Melius est abeis cavere quam eos pavere [illegible] iakiemis Confederatiami, takowe leges temporu necessitate extorta niemogą bydz stałe Leges et patientia nostra nostra quam authoritate nituntur, quia patientia non debet a nobis in Legem verti, et lecz [illegible] w tym Confederatyi obowiązku nomina cludunt, y do niego nienależeli nigdy. Ekonom każdy y domu tudz swego, sprawca lubo cudzego gubernator y rządca [illegible] biera pospolicie sługi, czeladz ku użyteczney domu swego pracie, tak y w tey Oekonomiey Rzeczyp. prawdziwie [illegible] ba narowistemi [illegible]nemi, nie mnożyc Wartogłowow y buntownikow, ani ich na iakie usadzac przełożenstwa za ktore i [illegible] y dom od własności odgraniczyć by mogli. Statut Titulo Dignitates [illegible] [illegible] laudabiliter conservato [illegible] by ty. [illegible] maią bydz [illegible] nadane, [illegible] famiby habenti z tego samego ze Lex [illegible] irrogat [illegible] ma Dignitas malo culparet possessore et quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] contempty [illegible] [illegible] [illegible] publico adversati, eiusdem [illegible] violator existit. Statut Tit. Judicia. pisze no in nomine Justitiae veritate in veritate Dei dictum implicite credamus. [illegible] tem. [illegible] wiarę y Prawo [illegible] a iakoż gwałtownikowi pospolitego Prawa prawnie urząd iaki ma bydz conferowany

fenwany C. Joannes talibus nec aue dicendum praecipit. D. Paulo cum huiusmodi nec Librum sumere, a iako Dignitatem xer: ferre. Christiano non e, qui in Christo Scolean k e. Cyprianus: cogitent, re nempe DEUM gratia amnegant, contra fidei professa uiuendo.

Contra

Statutem zagait Impugnator moiey. Owięc Statuten takze przydzie instruowac obronę mianowicie sub Titulo dignitates gdzie mowi: Dignitates et Officia per nos collata non licet nobis abrogare et ab eis quibus collata sunt amouere et auferre, quod talis deturbatio et degradatio personarum insignium nomini eorum notam inureret, esset intestini odij, non leue incendium, ideo, in futurum dum uacabunt conferenda. Jako tedy co Krol Pan raz dat, nie to odbierac, od kogo y iako uiruente dignitatis possessore ma uacans censeri, priuilegia principum raka ze debent et un debent uiribus, eneruari a quo pideo, quos solida principum firmauit authoritas.

Daleko więcey ze statut allegowany in contrarium iako iawny iego contexty ukazuie, o senatorskich sie dignitarstwach rozumie nie o tych pomnieyszych vrzędach Ziemskich. Reliqua uide in Tractatu sequenti.

40 Mandat pro arbitrijs na Seym niemiał by bydz diwizowany.

Wedle Constitutiji 1563 Causa tylko mere criminales, gdzie idzie o gardło poddanowci oraz sza na Seymie

358 Seymie agitowane bydź maią. To y Constitutia po: twierdza 1576 mowiąc per expressio exceptio Causis mere Criminalibus, ktore Sądowi naszemu na Seymie należec maią. Tez Constitutia 1509 o Trybunale Wołyńskim y Bracławskim, y potym Kiiowskim wyiąwszy tylko sprawy własne Criminale komu szłoby o gęsć, a inaczey ktoby wyzwał ma siedziec dwanascie Niedziel, winy y szkody zapłacic, a sprawa ma bydź odesłana do Sądu należnego 1590 Trybunał Kiiowskiemu Woiewodztwu pozwolony Statut Wołyński, o wyniesieniu Mandatow, ktoby pokoy pospolity wzruszył iako iest o obrażeniu Maiestatu napisano to iest, buntuiąc pokoy pospolity wzruszaiąc przeciw Osobie Krolewskiey chcąc kto gęsc Panstwa y opanowac Krolestwo na osobny woysko y lud słuzebny zbierał.
x O gwałt Kamienecki grod sądzi. Rubli iż szkody zna wiaszka. Ma bydź tedy sprawa odesłana ad Forum Compe tens, iż iest per se ciuilis sma arbitrariaque poena in ferioris subsellii pro leuiori bydelicto, wedle Constitutyi 1598 et 1601 reseruato sprawy podług Constitutyi 1621 ktoreby w Prawie opisane nie były przypuszcza ne do Sądu bydź nie maią, iedno do Prawa od wszytkiey Rze czypospolitey postanowione są. A co się tknie chorągwi o Ludziach Swawolnych Constitutia 1609 opisała, ktory by Woyska zbierał Chorągwie z apparatami Woiennemi podnosił kupami chodząc szkody czynił, za granicę do Panstw obcych wpadał, pro hoste sąd perpetuo Banni to Turbatore et uiolatore pacis publice declarat.
Non confundendae sunt Iurisdictiones dlatego od Pra wa pewne są y udzielne postanowienie kauzy aby wedle nich każdy Ius suum legitime consequatur. Wzię
to

to Maiętności niechże czyni pro expulsione albo occupatione lubo pro bonis nullo iure receptis Ciuiliter a Criminaliter, gdyż realis Iniuria Leuior e quam personalis gdzie tey obserwatyi nie masz iuż tam nie iest Iudicialis Actio iż ex praescripto et forma legis non dependet, ta kauza principalis e realis Regenim petitur videlicet bona poena urget pro arbitrio.

Sądy arbitraria sunt Ciuiles, quia ex aequo et bono fiunt, nec sit ordinaria a Lege publica.

Ciuiles tedy Actiones nie mogą bydz comitiales.
Vbi non e Ius ibi non e competens Actio.

Zawsze tego Prawo strzegło pilno, żeby Ludzie Szlacheccy na Seym pozwołczeni nie byli, więc y summario Processu ad obuiniendum zaraz in Causa pro Bonis nie byli pozywani.

Guerra.

O Prawa udzielnego nie maią oniż pamięte Woiewodztwa Constitutia 1590 Tit Quarta warowano: że żadnym Prawem Statutom Koronnym y Constitutiom. Obyczaiem tamtych Woiewodztw podlegać nie maią Constitutia 1593 Titulo o Pozwach Paduornych tegoż przestrzegaią, że pod Prawo Koronne niepodpadaią.

Constitutie 1538 et 1555 zniosły Statut de Guerra 1447 tym samym iż tylko ian. ad mem Criminales Statut ... postawione. Damnum Actio terrestris e et Actio. Statut Titulo Guerra. Nequis audeat sine consensu nostro belligerare, Guerras exerabiles mouere dumna immensa procurando. § Stat gdy kto malo dola prauà intentione nullâ ratione sollecty, sed solo odio et nocenti studio ducty, ale iu ad propria venit. §

Quia adue mentiro quali Causa talis voluntas.

Statut

Statut Tit: Farrago Citationum Regiarum. Quia tu collecto exercitu castrum huius villae hostiliter turbando pacem Regni publicam expugnasti.

Constitutia 1609 Titulo Processy contra Rebelles szturmy się działy, kościoły łupiono, Zamki y Miasta brono y Maiętności szlacheckie pustoszono paliono, wybierano szlachtę po grodach łapano, iż się to more guernico działo. Na gradzie powinni de poenis autem nulla mentio ani w Statucie, ani w Constitutiach.

Guerra to iest gdy kto grassaty Latrociniis, rapinis, caede, incendiis tumultuarie manu militum prata exurendo tecta diruendo praedas hominum pecorumque agendo.

Urbes dirutas moenia aequata solo.

Populationes agrorum incendia segetes adustas.

Guerra de iure non est nobilium sed iuris regalium, aliquorum aliquid illorum Respectu.

Non Iudicatis sed Legibus causae iudicandae.

Non erat illius possessio Iuris sed impedimentio ne quis assequatur quod ei debitum est.

Bello parta.

Constitutio 1611 Tit: pro parcie Woyny Moskiewskiey. Lubo cokolwiek Pan Bóg racży dać nam będzie, wszytko na dobro Rzeczyp: obracać się ma zachowując każdego przy własności prawy. Constitutio 1640 Tit: ordinatia Prowinciy od Moskwy recuperowanych. Lege Constitutia przy tym strony przywracania Dóbr szlacheckich w całe zachowuiąc z pilnym tego obestrzeniem, żeby się każdy z swego Prawa cieszył Rzeczyp: szkody przez niesłuszne Dóbr tamecznych sobie przywłaszczanie nie odnosiła.

Statut

Statut O Tit: Bellũ ad tuitionem n. ad destructionem cedat Constitio a. 1588. & Tit: ordinatio Czerniechowska Do Prawa y Statutu Woiewodzkiego przyłączona.
Privilegiũ Principis Ius alienũ tollere non pt.
Aliud e possidere, aliud detinere, aliud e Iuris, hoc iniuria, hoc iniuriosus de casa in casam nemo deijci dt.

41. Consiliũ.

In Casu insidiosæ aggressionis in Templo sub tempus Conuentu Particularis Electionis Deputati.

Lubo z tey strony J. K. Mśći nikt nie ranny ani sam z tac kiey szkodliwie nie iest obrażony, lubo ps. pollitie crimen attentatum, sed ad effectum non perductũ in pœnas Criminales uocari nie zwykło, wszakże pa: trząc ad uim insidiosam przez ktorą teraz J. K. M. w kościele incautum chciał opprimere, patrząc y na bonũ pacis publicè uiolatum uważaiąc prawo ktore illum principem statuit, a quo malitia incepit, y to gdy ausy takowe n. inhiberent, facta scelerum prouocarentur. Więc żeby silentio WMśćiow querela eius non approbaret, satis et conducibilius eē, aby J. K. M. zaniósł nomine tam priuato quam publico protestatię. Wprawdzie to nowa w domu J. K. Mśći udawać się do protestatyi y certare lite cũ inferiori, ale że e[illegible] Imperator, necessitas pozostawuie Iuris, tru: dno takowey necessitati non obsequi, gdy z tey idzie de

indemnitate honori K. J. M. y, et de tam perniciosô exem:
plo, nie mniey y dlatego, że in omni certamine, qui opulen:
tior est etiamsi accipit iniuria tamen quia się potest facere
re videt. a pięy że się tey Rzplitey opiniey wstręd iaki
uczyni. Gdy to mogł być, żeby J. K. M. Pan Sędzia, iako
Director y Marszałek pro tunc, ale tu tamtego Seymiko:
wego y insi przy nim szlachta Obywatele tameczni wespół
z J. K. M. ią, iako in Communi malo et periculo iniuriaj, pu
blica protestatię zaniesli, siła by authoritatis et fidei acc
ederet. Protestatyi stał by to za Sentinią, bo iezeli: sey:
mikowe deductije, szlachectwa tanta sunt importantia
że plenariam constituent probationem, i iako publica
Nobilitas y K. J. M. y Pana Marszałka społna Prote:
statia, niebędzie miała mieć swoiey powagi wielkiey, tyl:
ko ad videndum litem zas Sententia byli by to wywodzone
iż tedy y Ksiądz obsanguislowany y Cinuenty Secti o
nie violowany y Sessyja zrażona et insidia in Urbe si:
tą przyjdzie na tym obrońca Protestatią, du in Urbe sunt
unt insidia, qui erit loci tutg: quod tempg hic tunc
cum, gdy pod Seymik zdrowia niebespieczny, si in Civita
te daleko więcey w Kościele, ubi meditata armati coa:
cti. Quid sonis nam y tego respekt ten żeby pierwey
na Seym przyszła, a w Trybunale dla nawału Spraw receu
tiis criminum chyba za dwie lecie, nadto sna dniey się na
siągić niedział do Seymu wybrać, niż do Trybunału co raz
na cadentią ziezdzać, do tego choć by y aduersarz, tymczasem
sem umarł, successor iednak iż przyjdzie o Confiscatię
mógł by bydź przypozwany, y Seymowa Causa procederich
Aktiey y Trybunalskiey zatrzymany. Sequaces y Adhaeren
tes iego, ktorzy consilio ope et auxilio onego wspierali
li, y z nim in seditionem et tumultw conspirowali
pro complicibg pociezyć przyjdzie by zaś adversa testimonia
Rei pro contra nie serowali siebie y principała swego chcąc
uwodząc

uwolnie. A Protestatią w tym Seymie niech by pisana była.
Quia ipse immemor beneficiorum, quibus eum dudum familiaritio sibi de: Statu. tit. 6
seruiret, cum ornauit et auxit, cum ad certa Protestantis Bo:
norum haereditariorum tenuta, eo quod damnosus tenutarius factus esset,
remoueretur indignatus sui reiectione, in caput et uitam protestan:
tis, exemplo pernicioso machinari coepit, ac in Ciuibus primum sedi:
tiones rebelliones agere, populum ad Rebellionem concitare in
ter nobilitatem factiones et partialitates facere insti:
tuti de hinc familiam Castrensem ui adortus, de gradibus
praecipitauit, sauciauit, uulneribus affecit, demum ipsi prote:
stanti iam insidiosam intendit et ut meditatum facinus ad
effectum perduceret quendam N. sic dictum ad omnem uim
et necem expeditum pretio conductum, cum manu daragatorum
copiosa et armata, et bumbardis atque armis seditionem et
uim praeferentibus instructa in Urbem Regiam pro tunc existente:
atque sui N. nuncupatum tacite et clanculum induxit ibique recon:
silio perfecta ac cum sequacibus complicibus adhaerentibusque suis nec
non cum Ciuibus eiusdem Ciuitatis Incolis pertractata et
agitata facto condictamine cum N. eos actu illos satelites
in domo plebanali ad templum sita collocauit, ac in ipsis po:
suit domum ipsam armatura bumbardarum muniuit, signum eru:
ptiones ac uis inferendae, pulsum campanae per N. faciendum
constituit, ac conduxit, quibus sic structis ordinatis et dispo:
sitis [illegible] die uidelicet feria etc. stipatus et comitatus adhae:
rentibus suis in medium nobilitatis equo pro foribus templi in
occasionem et euentum Rei relicto, spirans atrocinia, uentibusque
postposito peccati ciuili officio, nulla DEI humanitatisque
ratione habita, nec templi D. reuerentia obseruata contem:
pta Legum authoritate, et quarum praescripto conuentus par:
ticulares, tam Electionis Deputati, quam publicandarum Constitu:
tionum sunt ordinati et omni securitate et tranquillita:
te

364 te, ne seditionibus interrumperentur, multo magis ut sit
Ctis in templis celebrandi sunt constituti; dum generosus et ...
unanimi omnium Nobilium voce in Deputatum Judicem eligere:
tur, ipse Nobilis et ... cum suis adhaerentibus turbando eandem
pacem, Conventus praedicti publicam ac securitatem violan:
do ubi summa pax et tranquillitas esse debebat, in ma-
gnam audaciam et ferociam etiam, prava intentione, et data
opera, in templo ubi laudes Dei non violentias peragi debent
omissis pravis verbis crimen meditatum sonantibus quae ad abo:
minationem nominis hic non exprimuntur pro termino tamen declara:
bunt et referent, eundem Magnificum protestantem literas
suas certas oratione legentem, et eiusdem intentum ex inde que in sui
tutelam, ut nihil adversi et hostilis in templo praesertim a quo:
piam, multominus a cliente suo sperans non attendentem in:
opinatus ac ex improviso protinus accedere vente confestimque im:
petu concitato stricta framea clamore sublato hostiliter aggre:
ditus in eundem ipsum sciulatim, et puncatim arma vibrantis
irruit, ac iterum atque iterum eundem in subsidium cum eiusdem
armis ferociter reperit. Demum dum insultus eius et ictus
illi repetiti per arma et manus Generosi ... avertere:
tur novissime obfirmato ad necem Protestantis animo ca:
sum in caput eius irruit, perfectoque illius cor illo arundineo quo
se opposuit, quia arma sua implicata tam cito ad defensionem
sui expedire non potuit sarma amicorum suorum ... ictibus aggres-
sionis opposita eundem protestantem ipsum per nares licet leviori
sed indigniori vulnere cruentavit, sequaces autem ipsius identidem adama
se proripiunt interim per N. Signum ... Campanam dimovere:
... ob ferocia occurrentium ... fuisset de oibus. Hinc in tam di:
scrimine praesenti et tumultu armorum pleno quisque pro salute
sua laborare vitae suae et incolumitati attendere ac in
illa communi periclitantium resistentia repressa esset, a qua
audacia

audacia eundem eV. non poenarum Legum metus reuocauit, non religio loci abduxit, non respectus publicae tranquillitatis auertit, sed obstinato in malum animo libertatem et securitatem publicam Ecclesiaeque immunitatem uiolauit, obsanguinolauit Conuentum praefatum Electioni deputatum disturbauit, publicas personas et publica Officia exercentes authoritatem et dignitatem eorum oppressit. Per quod poenas Legum et confiscationis Bonorum iuxta dispositionem iuris publici tanquam pacis communis et Legum ipsarum uiolator incurrit, pro quibus in Foro Fori uindicandis iterum atque iterum protestatur.

Vindicabit Leges disturbatio Conuentus aggressio Communicanum ordinatio, seditio tumultuaria obsanguinolatio Ecclesiae, pax uiolata, oppressa dignitas Senatoria Capitanealis.

Senator Latus Regum dum erat ut Crimen Laesae Maiestatis tractata statutum dicit: Nuntij confiscatio Bonorum.

Statut dicit: Conuentus insurge in Magistratum in brachium Regale Iurisdictionem opprime iustitiam tollere.

Podkaniecki cooddziego pomięszonego Holszi in illo tumultu n uoluntate sed necessitate in eum peccatum każdemu szło o siebie.

Aggressor a seipso occidi uidetur, ille Princeps a quo concepit malitia conatui eius, quid defuit że niezabił nikogo, nideo innocens esse desijt, quia quae efficienda erant perfecit, et innocendi malo praestitit, ubi conatus instar facti habetur, semper puniri in atrocioribus Cliens contra Patronum.

Director Conuentus cum posset non impediuit, non occurrit nec praecauit authoritate sua qua fungebatur quominus praefati eius conatus in peius obirent, quinimo tanquam affinis eius etiam nunc factum eius, quantum potest defendit, tuetur, promouet.

Calumnia ipsum etiam conturbat sapientem, ueritas tamen omnia uincit, nocens accusatione procurrit protestatione occupat

occupat, quasi in temporis tatione, et non in innocentiae probatione iustificatio consistat. festinat igitur quia timet vinci.

Culpa imputatur non crimen intentatur culpam facientibus, habitam quod potest emendare negligit.

Conniventia est, in cuius aliquem abire sinere, nec caret suspitione societatis occultae, qui delictum alienum non modo pertinaciter offendit sed etiam promovet.

REPROTESTATIO.

Narratio.

Ut primum compertum extitit in Castro N. ad Lacerandum nomen bonum ipsius studiose, et pensato animo, ad Infamiam eiusdem Magnifici factam et ne licentia eis duret ulterius occasio et apud honor quoque sui Dominus integra maneat existimatio, hanc Reprotestationem facit, quo ipse quidem D. N. cum reprotestantem officio prosequi et pietate pro beneficijs colere deberet pro beneficio maleficium reddit, Eminus prius in vitam eius insidijs prout patefactum extat, nunc etiam in honorem eius famam denigrans animo nocendi Protestatione in unum famosi libelli contextu consarcinataque in eundem egit Aestimationem eius Lacerando, contaminando ipsius iniuriam cum ignominia per eandem protestationem scurrilis famosum libellum inferendo criminationibus indignis, et dissimulatorijs ingeniose commento excogitatis ipsum onerando et honorem eius famamque persequendo, ut Criminis patrati existens reus perpetrationem eiusdem annexu, Regum se explicare possit, cum porro ad tales domesticorum insidias nullius prudentia satis munita esse possit, et ipse reprotestans per eundem N. tum famoso Crimine est insimulatus Lacerantesque famam alienam et innocenter insimulantes poenis exinde demeri-

tis

tis itidem lacerari debent, ideo pro eisdem in Foro Fori uindi: candis iterato atque iterum protestatur.

42 Ad Scrutinium Interrogatoria super omnia contenta Protestationis facienda.

Nie iest Priuatum Crimen ale de universo Statu Iurisdictiey y zwierzchnosci krolewskiey, et de dignitate Senatoria de securitate Conuentus publica, de immunitate templow statuendum przychodzi ad Iudicium publicum, et consilium to nalezy. Maiestatem ipsam minuit, qui tollit ea quibus Reipub. amplitudo constat, iako to gdy kto Magistraty krzeszy, zneslit dignitatem uiolat Senatoriam, kościoły profanuie, byliby to Senatora inane dignitatis nomen, gdyby priuatorum insidijs et iniurijs mieli bydz expositi, Senatores pars corporis Principis. Wiec quo iure etc. z Jego M. sią Stare nie moze. Beneficiarius cum Benefactore Cliens cum Patrono etc. ... accusat me meus, narzekał ieden y tu wszechowaniec, nuz insidias nemo nescit improbiores esse ui aperta, uim uero repellere possimus, insidias nisi praemoniti uitare non possumus, semper inimicy insidiari potest, nos non semper cauere. Quid difficulter caueri possint idcirco conatus etiam in eis punit. Cztery rzeczy sa Bunty czynic seymiki rozrywac sedite z... armatno nastepowac w Kosciele, do tego quod summum piaculum, nazdrowie ludzkie nasiegac oni in insidijs zasadzac summi sceleris et uindicta rigorosa. Zawsze Crimen takowe uindicabitur, iz takowy kazdy hostili animo aduersus Rempub. animatus zostawa, ktory summum Reipub. statum

Statum labefactare conat. Zaczym et peragere accusatorem nie może, nisi ante se purgaverit. Non relatione criminum, sed innocentia Reum purgari debere, protelandi Iudicij causa reaccusat, et graviora ac publica privatis praeferenda. Non qualitas vulneris, sed delicti atrocitas attendi debet, quae severitatem supplicij requirit non tam ad effectum actionis quam ad intentionem nefandam ac detestabilem rei factum respiciendum est, że ex insidijs egit wychowanie w Kościele na Sejmiku hostiliter przeciwko Senatorowi y Starości vanit, lubo vulnere leviori, sed indigniori conatu niego quod defuit, że nie zabił non ideo nocens esse desijt, quia quae facienda erant perfecit, et innocendi malo perstitit, ubi conatus instar facti habetur, i semper punitur zwłaszcza in atrocioribus.

Reos sceleris societas facit
Consilij scelerati participes fuerunt.

Cognitas insidias non detexerunt, consilioru societate iuncti et illigati.

Vera infirmitas in atrocioribus pozwolona nie bywa równa się to parricidio, gdy sługa nasłana tyki podniesie pogotowiu na Senatora na Brachium Regale, publicum to się zabicie Sejmików, z krwawienie kościołów summario procesu w takim razie procedit, dilationibus rei.

Improbis etiam scelera sine praemio grata sunt.

Człowiek tastus facinorosus, cum dignitate non valet audacia intendit ille Princeps culpae, a quo malitia incepit, et aggressor vitae bonorum a seipso occidi videtur, Sinon licere et reprimere invasorem, iustae essent Actiones et aggressori delle voluntate item necessitate agit.

In summa Iniuria Ius quaerit.

Ser:

Perturbatoris publicae quietis. Rzymianin iedyn ra: nie drugiego Rzymianina waniwszy ię szczegò uocauit in Iu: dicium. Sytaią oco Quare toto gladio non excepit laterezza krzywdę to sobie mia- zesię zzego razu y sztychu uchylit à całego Roku nienadstawit, y niedat się zabic, takze y Nra kis proceder własny.

Maiores spes quam metg habet. Amicg in obsequio Hister in animo, lites ad licitu non ad illicitum referri debent et fabricandis iniurijs deterreanty.

Falsam causam aduersg innocentem intendit, ut negotiu faciat.

Reformanda detrahenda spoliando dignitatis causa facere. Criminationis miram atq tempestatem concitare.

Maledica conuitia in alterg contemptu et criminis infamiam conferre ac sempiternio uita dedecg turpitudinem configere, alienam famam uiolare dedecori impingere Criminationibg famosis honorem impetere.

Struetaeq Nemini ac honori suo insidias.

Calumnia ē Insidiosa et mendax infamatio seu alicuis in lite per fraudem uexatio.

Falsa Crimina intendere, notare famosó Crimine ignominia irrogare Calumniator est, qui sciens dolo malo falsum Crimen intendit.

Instigant ad accusandu, accusationis Instigator.

Coitum esse improbè in alterg perniciem.

Qua mente ductg ad accusationem processerit.

A quo non solum culpa sed et supplicio Criminis aberat

Nec dolg nec culpa nec excessg in culpari pt.

Nec poenā, nec culpā Reus. Innominantem.

Associati Consensg Conniuentia alienis peccatis implicari dum facultate et authoritate nostra emendari uindica nis

rij potest et debet non tamen impunitum in peius abire. Animo facinus promouens animo nocendi stylo ad diffamandum studiose accommodato scietas occulta non praecauere non impedire, non occurrere non prohibere

Mandare uidetur, qui praesens patitur suo nomine aliquid fieri, ne id prohibet.

Et scientia eius, qui prohibere potest, est uoluntate est. Sciens et faciens pro consentiente uidetur.

Delictum alienum pertinaciter defendit.

Rem rei consentaneam dixit.

Contra.

Insza iest seditia umyślna, in armis na zniesienie sejmiku uiolenter uczyniona, a insza tumulty z altercatyi y z zamowek pochodzacy. Owo criminale, to ciuile, uideant constitutiones de tumultu de guerra. Constitutia 1588 gdyby sie to iawnie y umyślnie ukazało, gdy kto pro libertate mawi: to iest ten seditiosy y turbator. A sam de libertate constitutia na seymikach wolności swych domawiac sie maia, iter criminationes zniesiona by była libertas.

Perturbare ordinariam authoritatem.

Opprimere libertatem uocis.

Mandat welle Swte stiryi.

Tibi Nobili N. nomine infrascripti principali ac personae tuae ac bonis tuis generaliter omnibus mandamus Ut coram nobis et iudicio nostro et consiliarijs Regni ac tunc nostro assidentibus ac comitijs generalibus proxime adhinc

adhinc Varsauiae aut ubi pro tunc constituti fuerimus celebrandis, sexta die ab inchoatione eiusdem Conventus Regni, prima tamen exclusa, aut tunc dum et quando causa praesens ex Regestro publico ad iudicandum inciderit, Nobis stanti: am Instigatoris Regni et sui Delatoris et personaliter legitime peremptorieque compareas. Qui te citant pro eo: Quia tu cum in eiusdem ut antehac Dominum et Patronum suum, animo fideli esse debueras, ex tunc pro beneficiis ab eo acceptis tempore in Protestatione specificato cliens et clientulus eius existens, eundem Patronum suum servus et familiaris domesticus Dominum in templo Urbis Capitaneatus et in conventu particulari electionis pro Iudiciis Tribunalitiis deputatis incautum pace publica assecuratum dignitatis et officii sui authoritate, locique religione, ac conventus publici tranquillitate communitum, nihil a te beneficiario suo adversi sperantem, hostilitate non denunciata, vi insidiose, exemplo pernicioso aggressus es, postquam enim vi aperta eundem Actorem te non posse opprimere animadvertisti ex insidiis tollere ac perimere interficereque intendisti atque ad id commode peragendum ... et cum quo specialis reservatur ... ad omnem vim et necem expeditam pretio in vita et honore perimendam ipsi dato conduxisti, ibique re cum pertractata et consilio perfecto aliisque sequacibus tuis eundem N et satellites suos in loco insidiando oportuno in ipsis insidiis posuisti positos omni armatura munivisti, denique ipse a tergo spirans in medium ... sed pro foribus templi in actionem, et euentum relicto, venisti, ibique postposito pacati civis officio nulla Dei humanitatisque ratione habita nec templi sacri reuerentia observata, contempta Legum authoritate, ex quarum praescripto quo religiosior sit et conventuum particularium in templis celebrandi sunt destinati violando pacem conventus praedicti, ac publicam securitatem

tem uiolando in magnam audaciam, et ferociam Actis
praua intentione, et data opera emissis prauis uerbis Crimen
meditatum, spirantibus eundem Actorem Literas pro tunc cer:
tas legentem, et eidem intentum exindeque in sui tutela
minus attendentem inopinatum ex improuiso motuque et derepen:
te confestimque impetu concitato stricta framea clamore sub:
lato hostiliter aggressus es in ipsumque caesim, et punctim ar:
mis uibratis irruisti, iterum atque iterum eundem insultum
feroriter repetijsti, ac obfirmato in necem Actoris animo ipsum
indignis, et insidiosis uulneribus sauciasti tumultum signo
insidiatoribus dato excitasti arma undique admouisti Tem:
plum cruentasti et sanguine laesisti, Conuentum publicum di:
sturbasti publicas personas, et publicum officium exercen:
tes authoritatem et dignitatem publicam oppressisti ac Pacem et
tranquillitatem securitatemque publicam Legesque ipsas, et
Iura publica uiolasti, nec his contentus, uerum etiam Cri:
men Crimini cumulando, ut patrati facinoris euitens reus
per retorsionem Criminis a nexu et uigore Legum te explicares
protestationes binas in Castro etc. ad lacerandum bonum No:
men Actoris et infamiam eius studiose ac perfecto animo in:
geniose comento in uim famosi libelli malitiose et calu:
mniose contexisti, et consarcinasti, aliaque prout Protestatio
et reprotestatio latius praemissa colloquuntur, ad quas se rela:
to et per omnia Citatio ac literis praesentis elanda:
ti, ... referri debens, per quod in paenam Legum uidelicet
infamiae, et confiscationis Honorum, tum ipsius paenam calumniae
ex tam famosis et calumniosis protestationibus confabri:
catis demeritus incidisti. Pro quibus super te decernendis
prout et cuiuslibet Criminis ratione interesit, Citaris prae:
sentibus Actionibus contra complices tuos, ut notitia eorum
in tam artificioso, et occulto insidiarum, et Conspiratio:
nis crimine paruerit, et haberi poterit saluis perma:
nentibus

nentibus juris ad submissionem [illegible] judicialiter attentatur respon:
surus. Datum Varsaviae [illegible]

Na Pomocnika Mandat.

Tibi et Principali tui et complici seu potius cum
principali etc. Quia tu non veritus poenas Legum in conducti:
tios aggressores in vitam alienam insidiatores et homici:
das severe sancitas ausus supraseripto et pretio sanguinis
ab eo accepto nareare, in id obsequium et operam tuam, ut eun:
dem et Actorem vivis tolleres et perimeres quod ut commo
dius peragere possis cum manu Draganonum copiosa et armata
instructus in Urbem Capitaneatus N. tacite et clanculum
cum suo principali venisti ibique re cum suo Principali re:
tractata, et consilio perfecta in loco insidiario opportuno
te ac satellites tuos et Draganos in ipsis insidiis posuisti
ac omni armatura munitus insedisti, quo auxilio
tuo et armis praedictus N. cumquo specialis reserva:
tur actio adiutus consilijs navatoque operatus insidijs fre
tus condicti audacior factus atrocia spirans in media Nobili:
tatis equo praefinibus templis tui sufflatus viribus. Et quia
reos criminis societas facit multo magis conductiji in perni.
ciem vitae alienae et mercenarij homicidae severius puniri de:
bent, qua licentia suis ex insidijs agunt, et delinquunt.
Tuque et ante factum, et in facto et post factum ar:
ma satellitum suorum Draganorum, ac operam suam eidem
et dari et insidijs auxilio et subsidio mutuo cooperatus
es. Proinde in easdem poenas Legum in quas et Prin:
cipalis

cipalis tuus videlicet Infamiae et Confiscationis bonorum incidisti pro quibus super te decernendis Citaris praesentibus Sua Regia Majestas.

43 Ratione ludificationis fidei et Veritatis Protestatio ex inscriptione obtenta, et summa non soluta proveniens.

Quia cum in omnibus negotiis potissimum vero in contractibus bona fide initis Iura publica omnem veri ludificationem, et fidei datae elusionem prohibeant extunc ipse obtenta, ac Protestantibus coram Officio Castrensi C. N. inscriptione super summa C. N. in fidem Officii eiusdem quod summam praefatam solvere deberet, recognita contra praescriptum Legum earundem summam praefatam non modo non solvit, et pactis fide bona contractis non stetit verumetiam eosdem protestantes artificiose eos sic illaqueando de statu Iuris et aequitatis deiecit ipsosque in exitium multorum Damnorum per hanc veri fideique datae ludificationem atque elusionem praecipitavit. Proinde cum omnia pro veritate iuste peragi naliterque perfici debeant, ne Leges ac iustitia ipsa, Veritatisque Leges infirmentur, et ne tali progressu indebito det occasio illicite occupandi Protestantium substantias. Ideo de nullitate eiusdem Inscriptionis veriqueludificatione

ficatione ac fidei datae elusione, tum et damnis ad summam et exinde perpessis omnisque ex tali demento iuxta qualitatem facti evenientibus in suis suo vindicandis hanc Inscriptionem, quae prout est in fidem Officii recognita, ita ob defectum complementi eius ne extradatur officio ve arestando iterum atque iterum protestatur.

Statut de Calumnia. Qui procurat causam Calumniosam ibidem falsa citatione locum Iudicis non habent.

Calumnia est alicuius in lite per machinationem vexatio vel insidia illaqueatio artificiosa.

In damnum alterius nemo consilium suum mutare potest.

Contractus invito uno in rem alterius dissolui non potest.

Non resiliendi, sed adimplendi causa contractus fiunt.

Propter utilitatem privatam, Ius publicum Contractum destruere non debet.

Ex dato et accepto surgit omnis obligatio. Puniewine dane, nic tez niewziętho. Et non est autem bona fides a vendita minuto.

Officium et Acta ad testimonium veritatis sa pilstanowione et officiales ad fidem facienda quod sic Actum.

Daret occasio captiosis occupandi et emungendi substantias alienas. In examen veri et iusti condescendere.

Interest ne veritas occultetur, ut rerum salva sit probatio.

Quo gradus altior, eo Legum conditio durior.

Qui opulentior etiam si accipit iniuriam, tamen quia plus potest facere videtur.

Cancellaria a Cancellando quod potestatis eius sit libellos, contractus et aequitatem ad subscribendum oblatos cancellare, seu reiicere. Statut tit: Cancellaria L: Item ut deinceps ubi literae suspectae libris Cancellariae

com:

comprobari non possent Juramento comprobant. Statut sub Tit: et sos. Praeterea quicunque praesidentes, aut eorum Officiales aliquos malitiose laboribus et expensis gravare volentes, et laborantes emungere, et extorquere aliquid pecuniarum aut rerum ab innocentibus pro vexatione redimenda, quamvis nihil penitus habeant Causae, seu Quaestionis adversus eosdem faciunt, et procurant diversas Citationes finguntque et dictant Causas.

Quia cum publice intersit ne veritas exulet, et ut rerum sit salva probatio semper eidem veritati debet esse locus. Acta autem per evidentiam faciunt facti notoriam Inscriptionem, et re et realitate carere ne licentia nocendi sit laxissa. Cum ea ista Officij publica ad probationem gestorum sint Constituta, et ita sunt communia, ut nemini sint denegarda quin potius cuilibet ad ea interesse praetendendi, exhibenda ipse vero et Actor ex eisdem irrealitatem vult dicere.

Libri non privatam, sed publicam continent Necessitatem. Ad necessitates, et securitates hominum coram Actis fiant.

Non mutato priore tenere extradere.

Statut Tit: Citatio. Item cum quis fuerit Citatus non uniformes interea. Statut Tit: Litera. Ad quod Acta ad producendas Literas se retulerit. Officium et Acta ad testimonium veritatis Officiales ad fidem faciendam quod sic Actum et non ad authoritatem Inscriptionis.

Coram Actis inscribitur ne inficiant privata.

Ad exhibendas probationes, sine quibus veritas discerni non potest.

Ad necessitates et securitates hominum coram Actis fiunt.

Ad dissolvendum Inscriptiones remedio Jure per revocationem

cationem earum atq; Cassatione prop; restituendo Iure, inscripto.

Respicienie Zapisow wierzyc trzeba y Paragraphowi.

Omnia pro ueritate institui, iuste peragi realiter perfici debent. Ne religio Iudicium ac iustitia ipsa circumscribatur.

Ad deprauationem Iuris causaeq; genuina ad reticendo, supprimendo, includendo, et sic Causam eius subuertendo, de Statu Causae Iuris et aequitatis ipsum deiecerunt in exitium praecipitarunt, Iudicium et Iustitiam circumscripserunt. Inter bonos bene agere oportet.

Nomen collusio, sic et delusio, dicta a deludendo.

Vindicatio speciosa praedae est.

Dolus Nulli patrocinari debet.

Si a coactus resilit licebit alijs quod induxit.

Non ex scripto, sed ex bona fide aestimantur obligationes.

Aut danda fides non est, aut data seruanda.

Ne ueritati uis inferatur et Acta publica ad probationem gestorum sunt constituta.

Statut Titulo Inscriptio, et res sua illi cura Iudices cum subiudicibus.

Dosc warowany Statut de Inscriptionibus uczyniony iednak de Inscriptionibus in fraudem factis ad eludendam Iustitiam oburza sie nanie. Prawdziwych tedy Zapisow broni Statut zuszanie i stotnie zresztą.

Per obliqua petere quod uia recta consequi potest est iustitiam euertere.

44 Consilium.

Wdanie

378 Władzie pozostałey dane Kuźnie-
sieniu Zapisow poczynionych.

Nie zda się aby z tey Protestatiey effectus a cau-
sa być mogła iaka instituowana, albowiem gdy przyznawa zere-
signationem fuisse pretio bonorum ... uczynić pretium na
swoy pożytek ... gdyż ta Protestatia pisze że ... cum
summa diminutione et enormi laesione Dobr ... re-
signatią uczyniła, y z tąd ... communes de enormi lae-
sione ... implorat tym samym causam Redintegrationis
inducit która iest ad restaurandum laesum od Prawa po-
stanowiona ... miała by być albo żadna obrada
albowiem kauza iest per se Perrestris na Trybunale nie
miałaby co czynić, y Sąd każdy nie powinien się o tym pytać
iesli kto iest przez ... gdyż Prawo ...
powinności ... tylko ... valetudinem, et discre-
tionem uważać daley nic, każdy sobie swego doglądać ma
y szkody przestrzegać swoiey, a nadewszytko kauza Redinte-
grationis in ea tantum parte datur, in qua quis lae-
sus esse legitime deprehendit - causam principalem non tergit
sed solum tantum restituit, quantum laesio abstulit, na coz
by się tedy takowa sprawa, gdyby wszytkich Zapisow niem...
szyła. Nadrownac by to inaequale pretium na ... zachowa-
wszy Zapis darowizny ... na co ... gotowizny ...
przychodzac do ... gdyż druga siostra także
też wzięła tylko y milczy. ... tedy przy tym w
tey sprawie że propter privatam utilitatem ...
blicum destrui non debet, albo ... qui laesit idem redin-
tegrare debet ... by się przyszło aby z ...
Successorem o tę Laesionem nie ... czynić y taką ...

tka Dzieci swoich pozywac by musiała co absurdum. Cruedit. że w Prawie pospolicie geminata in Iure efficacius disponunt. Ley M. kwitowała z Opieki pono znowu kwitowała z podniesioney summy nad to ręczyła Ewictyą. Nemo restituit contra Legem suam a qua quis ligatus est, et in damnum alterius nemo suum consilium mutare potest. Rozumiałbym przeto zwyczaynym y bitym iis Goscincem, dac causam ex Iure publico desumptam ominawszy tey laesionis redintegrationem, zasadziwszy Kauzę na Statucie. Filiae quae haereditant, ktorego taki iest context. Statuimus quod si e Mariti earum taliter pecunijs receptis ex pacto de non receptione Bonorum ipsas concernentium astrinxerunt, qualitercunque decernimus illud irritum fore, atque praefatae filiae redeant ad haereditarias portiones nonobstantibus pactis. Z tego fundamenta iuz wszytko przydzie, nie pro parte iuris redintegratione, in qua quid laesum est tantum consideratur. Przystosowac chcieli Statut do teyze kauzy Titulo Fratres w ktorym to iest, sed nec pro solutione huiusmodi Debitorum licebit aliquid uendere aut distrahere, nisi ad id seniorum Domus suae accesserit consilium, consensus, et uoluntas, et pecunia ex uenditione prouenienς summam Debitorum non excedat, y daley tam powiadzi co notandum. Ruizono Cnę c Maiętnosci zeby nie przyszło residuum wracac podpisali się Przyiaciele, a ich praesentia non plus operatur quam authoritas Legis, ad conseruationem non ad distractionem a Lege przydani, gdy indemnitatem nie przestrzegli. Consensu ich za nich nie stanie zadney niewyrazono urgentem necessitatem przedaży. Zadnego de importantia nie miano wanodługu, gdyz na zapłacenie mnieyszych długow intratę było obrocic by niebyło więcey Praw a iedno sam Statut Tit: Tutor ktory zakazuie haereditatem ipsarum uendere, nec aliquo modo perdere

dosyc

dossyć by na nim samym było Lub in passu żeby nas Zwierz zo: pieki y przesenija niezrazzy żadnej preparament czyniąc do Kauzy przyszłoby Protestatię principaliter zaniesc prze: ciw Urzędowi secundario contra Possessores Bonorum Męża zmarłego protestować się, cum largius luctari nie zda się gdyż dzie: ci iego y swoie przyszłoby pozwać co absurdum, iako się wyżey dotknęło.

Generosa N. ut primum Iuris sui facta et à morte Ge: nerosi olim Mariti sui interueniente in suam deuenit tutelam et potestatem soluta impedimentis Iuris, quibus impedita pro interim sua seu iniuriis quibusuis in huiusque agere non ualebat nunc demum confugiendo ad Ius publicum sub cuius tutela Iuuen: iusque priuatum continetur, et ne à quopiam uioletur, atque iniuria cessent hac: dem Ius publicum Priuato Iuri procustode datum est. Pro: testationem hanc solennem actione infrascriptorum facit, ac pri: mum quidem contra Iudicium N. uidelicet Generosos Offic. ... quia cum ipsi tanquam Officiales ex Iuris publici praescripto esse debeant Officia sua et ad eadem attendere teneantur circa susceptionem Inscriptionis resignationis Bonorum N. Generosus N. F. per Protestantem sub et Crux genu ... recognitum non attenta eiusdem Iuris publici praescripto esse debeant Officiu sua obseruatione, quod praefata protestans eandem Ins: criptionem in libera uoluntate recognouerit, quod in remo ca: ... quod sine amicis indemnitatem recognoscentis praecauen: tibus, quod impulsa eiusdem Tutoris Coniugalis potestate ne: cessitas rei fuerit imposita uoluntati ipsius Protestantis con: traria, ut eundem Maritum eliberando, à Contractibus diuersis tum cum tutore suo, quam aliis personis in praeiudicium et ali: enationem bonorum ipsius Protestantis Haereditariorum circa desponsationem sui initis, nulla satisfactione pro eis recepta ignaram pro tunc Iuris sui et rerum suarum contra dispositione Legis publicae à se recognoscente destituta amicis iuri et ex ca: ditione

ditione sui sexq qui plerumq consueuit offendi. Libomnite 381
consilio aduersum res suas in abalienem ab eaBonorũ ipsius
hæreditatiorũ indebitè extortas susceperunt ac per idmo:
do in pœnas contra Negligentes officiales seu excessiuos extra
debitũ Officij sui janitas incurrerunt. Verumetiã eundem
dem Protestantem ad centum Millia per id damnificarunt
exindeq in simul protestat contra Ynosso O.S. tanquam
partem eiusdem Iudicij adhærentem ut bonorũ præfatorũ iniustos
detentores. Quomodo ipsi non attento eo, quod ab inuita reco:
gniscente Bona præfata contra dispositionem Iuris publici mo:
do [illegible] auulsa sint, nihilominus et prætacta Inscriptio:
ne uitiosa et illicita contraq Legem publicã quæsita cũ uioia:
tione Iuris hæreditarij Protestantis Bona præfata,
detinent, et fructus annuatim ex eisdem quoad sortem eiusdem
indebitè percipiunt. Quia porro indebitè quæsita Iure amitti
debent, et Iustitia postulat, ut restituat, quod quoque iniu:
stè auulsum est. Nemoq ex aliena iactura locupletari debet,
nec ex delicto alterius alter quidquam lucrari potest, quinimò
ipsæ Leges publicæ hæreditates taliter auulsas uice
uersa re haberi uolunt. Proinde cum Bono publico Lex
introducta sit, ne quis indebitè damnũ patiatur, de nullita:
te earundem Inscriptionũ dissoluendisq eisdem Inscripti:
onibus omnibus remedio Iuris atq prouocatione eorũ et cassa-
tione, tam contra Iudiciũ præfatum, quam contra eius par-
tem adhærentem pœnisq ac damnis supra taxatis necn
prouentibus perceptis, ac præmissis omnibus in Foro Poribu-
re uindicandis iterum atq iterum protestat.

45) Iura Iuribus sunt concor=
da.

Iudex

382 Iudex semper Nouissimum Ius sequi debet.
Verba ad mentem et intellectum referenda
Sententia debet esse conformis Libello.
Secundum allegata, et probata debet Iudicare
In ambiguis eum sensum et intellectum amplectendum
qui Iuri communi consonat, qui materiae subiectae e aptior,
qui sit humanior, qui uitio careat, qui rem faciat tutiore loco
consistere, qui sit uerisimilior, qui rationabilior et qui per:
fectius ac plenius producat
Sententia debet ueritate Iure et ratione niti.
Omnia pro rei uoluntate, ueritate instituti probe pera:
gi, realiterque perfici debent.
Lex permittit non deducta deducere nec probata probare.
Publice interest ueritas occultetur, et semper ueritati debet
esse locus.
Non est angustanda probatio, ne ueritas occultetur.
Aequitati conueniens est ad ius probandae aequitatem, auxilium porri:
gi.
Licentia nocendi foret Lucrosa.
Quo id ueritas deduci potest, eo ipso se manifestandae ni:
hil precludi debet.
Legum finis iustitia ueritas est inquirenda.
Cum tota cuiusque Causae uis et essentia et probationibus con:
sistat.
Ad fidem rerum a ratione colligimus deprauatio ueritatibus com:
missa.
Iustus error ut etiam prudentissimus, qui se decipi et a:
bilis possit.
Si magna Causa iusti erroris interuenit.
Facti

b Facti alieni probabilis ignorantia, in quo pruden-
tissimus etiam errare possit. Error veritati non praeiudi-
cat, et [illegible] valere debet, quod est in rei veritate, quam quod
ab initio erat in opinione.

Doli a deludendo, nomen collusio igitur et dolus falsi
latia progenitore nati.

Omnis aversio a vero cum damno alterius falsitas est.

Et [illegible] dissimulat falsa admittit.

Impostor qui falsa pro veris supponit.

Omnis circumventio repugnat a quo et bono.

In consilio debet esse cautus in Patrociniis fidelis in iudi-
cio iustus.

In condicto peruertistis causam modo indebito de statu
causae iuni et dignitatis ipsius deiecistis in maiorem de-
pravationem causae ipsius. Qua porro in omni Iudiciorum sub-
sellio potissimum vero ultima sententia Tribunalitia
omnia pro rei veritate instituti, iuste peragi et realiter per-
fici debent, attendique ne et religio Iudicum et iurisiure-
uectoris ac ipsa Iustitia circumscribatur. Vos autem contra
debitum officii illicite in eo processistis. Reo pro poenis ac
pro redintegratione causae [illegible].

Quae de novo emergunt, novo indigent consilia

constitutione [illegible] [illegible].

46. In causa

Tumultus contra

[illegible]

381

Judaeos.

Żydzi maiąc paritatem Iuris z Chrześciany nie mogą też urgere paritatem ex eo. Niewspominię Praw inszych, gdzie omnia Iura uiua clamant uoce et dicunt że ta Progenies Viperarum generatio, Praua gens perfida propter mortem Christi transiuit in seruitutem Christianorum, ale z Praw naszych wywiodę y z Statutu dowodzę że Żydzi aequo Iure nobiscum stare non possunt. Zkąd si quid peccauit in eos Christianus iniuria est, si ipsi in Christianum crimen est. Statut Casimiri tertij Anno 1457 ferowany takiemi ich poniża słowy. Item cum Infideles debeant ampliori praerogatiua gaudere quam Christi Dei Cultores nec serui debent esse melioris conditionis quam filij &&&&. Estliteḋy sunt serui, Iakoż mogą mieć Iuris paritatem cum liberis po golowiu że tenże Statut zniosł wszytkie ich libertates, pisząc literas etiam quascunque super libertates ipsis Iudaeis per nos concessas Iuri diuino ac constitutionibus contrarias penitus reuocamus abolemus. Statut Vladislai Iagellonis 1432 uchwalony pisze iż peruersa Iudaica perfidia, cum semper sit et est Christianis contraria et inimica, et non solum in fide nec in corpore nocumentis in direptione bonorum et facultatum attractione quam studiosissime intendit. Nie omylił się tenże Statut na rozumieniu swoim o tey nieprawości y nieprzyiazni Żydowskiey Przykład świeży y tyraństwo na pozabiianych wykonane nich malitia incepta ab eius Passione et ab initio pandit omne malum. Takoż tedy communis Catholicae Religionis Christianae hostes et eiusdem exitiales peruersores. Ci Christiani

dw

dummodo vires permittant crudeles et impii plaguą Latinianis et internecino odio habentes, ktorzy w Bożnicach swych na każdy dzień anatemathizant et nomen Christianorum, maledicta in illud congerunt, y ktorzy tułacze są swiata tego in certis sedibus vagantes sine Rege y sine Lege, sine sacrificio o szubienice mają bydz w Prawie Chrześcianskim, ci recuperowani ktorzy wszytkich Chrześcian y teraz y zawsze execrantur. Azali o nieprzyiaciela ma bydz trudno, ci na kto co sie tknie Constitutii 1613 o zatrzymaniu pokoiu pospolitego y drugiey Constitucyi 1628 o tym uchwaloney a który reassumowaney. Te constitucie Żydom nie służą tylko dissidentibus in Religione, ktorzy ex eodem Euangelii semine sunt, nobiscum tamen non sunt, ani do Constitutii 1593 et 1596, 1590 y 1633 o tumultach referowac sie mogą, tylko Dworom slacheckim y Gospodom służą, y to temporales z nich niektore Leges były żadnym statutem żadną Constitutią nikt tego nie dowiedzie, aby kiedy Żydzi do tych Prawa pospolitego ordinatim mieli bydz przypuszczeni. Constitutia 1633 o sądach Seymowych zadwornych y Trybunalskich, w tym trakcie na koniec ma te appendicem, nie deroguiąc wnioszym Prawom de securitate iudicioru uczynionym, ktorey wszeczym, akiey condolentyi ludzie podlegać in criminalibus mają. Ale co za pretext do tey Constitutii Żydzi miec mogą, o ktorych nec in mentem venit. Legi summarie Prawa stare, ante iudicia et post iudicia securitatem były prowidowały lecz iż sie to stanem oncrosum stało, Sancitur w tey mierze Lege ultimaria że tylko violata securitas iudicioru censetur gdyby sie co pod sądami stało.

Statut Zygmunta pierwszego Anno 1538 uchwalony

3
286. tory Zydowo iniurias niechcial miec criminales, co ex Contextu Legis iawnie patet, gdy mowi. Quod prouidentia securitati eorundem Iudaeorum et ad compescendam Licentiosorum audaciam eisdem Iudaeis, in aliquibus Locis contulimus uadia ad magnas summas esse extendentia, quousquidem non ad singulares et priuatas personas, sed duntaxat ad Communitatem, aut alienam multitudinem Ciuilem, v conspirationem, tumultum et seditionem ad perniciem et interitum Iudaeorum excitatum extendi uolumus et declaramus. Gdy tedy ten Statut o tumulty w ktorych razach bez zabitego y bez iakiego zawiszu bywa Vadium summarum ad uindicandum tumultum winy pienieżną zakłada, sequitur że kryminału o krzywdę Zydowską y o zabitego Zyda niepozwala, ale actionem ciuilem miec chce.

Non diffiteor że o rozboyną drodze Zyda bywa rozboynik gardłem karany, lecz rigor ten niezwoli Zydowi, ale aby tutela securitatis publicae et Viarum, w cale zostawała doprze strzony bywa, zabicie kto niewolnika swego, pochance gardła za to nie traci, tylko że homini homine non est prodigi utendum. Ciuiliter bywa o takowy zaboy pozwiony. Tak y o Zyda zabitego, iako niewolnika Chrzescianskiego gdy wszyscy z nich Iure serui Christianorum żadna actio criminalis nie może bydz dana. Iest wprawdzie in corpore Legum Iudaeorum Libertatis et Iuris Priuilegium, ale per Bolesław Maioris Polonia ktory nie był krolem Polskim nadany, na Koronę extendowac sie nie może, y żaden go potym Krol nie confirmował wyiąwszy iednego Kazimierza, ale potym żaden y owszem Krol Alexander

Alexander iakoz Titulu baczyc kazdy moze
iawnie obacze, ze te ich Prawa wpisac kazał confirma:
tione speciali sed ad cautelam defensionis contra Iu:
deos czym samym te ich roborował Prawa acz y tam
pro vulnere multam pecuniariam naznacza, a o zaboy
Zyda wyrazney poeny nie maz, tylko arbitraria poena
założona, gdy pisze, digna iudicio puniat, z dokładem, si
pecuniam non habuerit, pro commisso sicut Christum fue:
rit puniat. In arbitrium sędziego puszcza. Confirmatia
ta Casimiri rata bydź niemoze gdyz Lege ex turpitudine
profecta pro legibus censeri niemogą. Kroniki opra:
wic sie latwie co ukazia takiey Confirmatyi była co kol:
wiek gawiedz ta Zydowska ma Przywileiow y Dekretow
po sobie, wszytko wedle Statutu wyzey mianowanego
iako Iuri Divino et Constitutionibus Terrestribus przeci:
wne nullitatis vitio podlegaią ani sie niemi zaszczycac
mogą.
Tak Zydzi w małey Cenie y uwadze byli u Prawa Po:
tego, ze tez Statut Zygmuntow A. 1538 Szlachcie ze:
zwolił aby w dziedzinach swoich Zydom pro arbitrio tw
suo Ius dicant, y w Krolewskiey swey Protekcyi niedba:
iac im residuum ullum z ktorychby nullum commodum
sentiret. et Zydostwo to co za pozytek czynią ze:
czyp: ktorzy usurarii et foeneratores będąc deplumant
et excoriant Christianitatem sanguinem exsugunt
populi nunquam ferunt, et metere nunquam desinunt, nun:
quam saturi immenso foenore exhauriunt. Iakoz z inszych
Panstw ich wygnano, taky z Polskiey wygnać by trze:
ba. Crimen to iest publicum quod certa Lege publi:
ce iubetur et ad omnem pertinet iniuria. Crimen
za

zaś Privatów, ad quos Iniuria spectat. A który Statut taki y która Constitutia że Żydzi zabiią rzeczy biorą aby to było Crimen publicum postanowiła, co z tąd koho zachodzi iest to una necativa turbativa, która iest haereditaria między Laki a między Żydami nie iest, żadne la bocinum które w tym zawisło, gdy kto latera cisidet uiarum, ut ex Insidiis spoly iugeli. Jeśli którému Żydowi tumultuanie co ademptum, restitui potest. Ale Żydzi co z pozabiianych dusze powydzierali, wrócić tego niemogą, nigdy uitam ani serwat necaticum pro rebus re satisfacere possit.

Crimen est, quod de malo prava intentione data opera committit, quod autem sit casu impetu inconsulto quia doli abest in Crimen statui nequit. Dolus quippe malitiae culpa imprudentiae adscribitur criminalia sunt insidiosa nefaria quae animo deliberato persunt, czego żaczkom małym niemoże nikt sanae mentis imputować. Ci także dali chorego y porannionego Studenta taiali, a Żydzi zaraz a verbis ad verbera udali się, a któż iesli nie oni samiż, którego winni są tumultu. Clari finem sed initium in delictis attendendum, nec eventu sed consilio metiendi sunt et Christianinów, oni wszod pociekli, porąbali studentów oni się na dzieci nawiedzaiące porwali, na to iuż się byli przygotowali, znac to z nich apparatu w oręża bronie kai; dziki, strzelby, halabardy, ut quid contra inermes tanta armorum apparatu z tak wielu pozabiianych, a zwłaszcza żeby niezmiernie znać zawzięty animusz do nich sila bardzo niewiescie których tyrańsko pomordowawszy ciała pokrył i przekopywali, ze widząc się nie do pusciei. Sed to summa adscribitur ei ex quo extitit principium. Ille Princeps culpa a quo incepit malitia. Samo armo:

nd

armorum. Gens ich animum occidendi indicat. Kozaczno:
wie Ludzie Ukrainni cwiczeni periculis, et Armis insue:
ti do tego caetu przybrani crudelitas odium inconsueta
nożami per truculentias cruciatum zachwyconym Chrześci:
anom addita. Protestacyi na Żydów przyiąc ani Induktyi ygn
czynic niedopuszczono, pozabiianych chowac, głowy zabitę pro:
clamowac broniono. Aliud est uiolare Pacem Publicam, qua
turbatur omnis status et ordines Regni, ac ipsa Respub: aliud
priuatam, qua una tantum uel altera laedit Persona. Ruinata
ich cała Domy wszytkie całe, o kna ieszcze w ktorym wybite
albo bierlet, iaki wzięty. Priuatorum iniuria priuata non pu:
blica. Uniuersorum iniuriae reales omnes sunt Ciuiles, quia res
semper Personis sunt inferiores, proinde noxa pecuniaria poena
Criminalis exigi non potest. Casus praesens continet in se fa:
ctum pecuniis aestimabile z nąd Criminal nie może bydz zu:
den.

Constitutia 1588 o Titulo processus contra Rebelles opisuie
y wiecie takiemi słowy szturmy się działy, kościoły łupiono
Zamki mieszkania brano Szlachtę iny szlacheckie wyszczono
palono wybierano, Szlachtę po drogach łapano, więcej to more
pogaństwa stało, o to wszytko Porwani nagrodzić powinni ieśli Szla:
chcie in recompensam bydz może, że w czym et Ablatiuam nie ×
wszyscy tylko krzelka ich tylko ponieśli, y to w lżeyszych
tych Łachmanzinach, bo oni praestantiora quaeque w Mieście w
sklepach zamczystych w kamienicach niewdomach swych
chowaia, a iednak z Chrześcian rożney conditiy Ludzi, ta krwie:
cena sadzono; dla tego in facinorosorum carcere foetido determi:
no Luci et aurae imperuio bez Delatora, bez Sądu Causa
incognita inaudita in Cella gemitum uoduse nie bożęta se:
pulturam sui uiuorum patientes uideat. Domino et re:
quirat, utique Sontium peccata in sontibus nie miały by bydz
onerosa. Żydowie zaś żaden niewsadzony, choc iawny

3 d. z Brodzien Mężoboyca przelewca krwie chrześcian:
skiey. Takci Żydzi ad summum usque scelerum nequitia przy:
szli omnium sceleratissimi, że im omnia nefanda sunt impo:
nita sanguinem mereant Christianum pro libito, y teraz
flagitia scelere augentes studentów szlachtę do nas
iadących privata authoritate na drodze poimali, obver:
sis tergo manibus powiązali onych to sam summo manibus revin:
ctis ignominiose prowadzili

A iako iest narod do ~~fałszerstwa~~ fałszerstwa zmyślny wszędzie po ro:
znych mieyscach iakoby ich w wielkich summach y zastawach
zabrono udali rozniesli, żeby zas Szlachtę y rozney condicti:
ey Ludzie co swe u nich zastawy mieli, w ich rzeczach callido
commento, et Judaica pravitate zkrzywdzili. Magni mun:
ti esse credo subvertere impios choćby ich było y z pon:
tu zniesiono patientia Via non debet nobis in legem certi,
tolerandi, ut tunc erant, quam diu pacifici se gesserunt,
y poki quiete żydzy vixerunt, teraz z Żydów żołnierze
z Niewolników Panowie z przychodniów przybłąkanych
tułaczów Nieprzyiaciele Żałuszczą krwią Chrześcian:
ską maiąc iuż podostatku broni ku boiu rozmaitych
z nowu ex more więcey przykupuią na Chrześciany się bun:
tuią porozumiewaią barwy hay-duckie na się sprawuią ha:
łaparty, muszkiety, szable, rohatyny, z broię sporządzaią, gdy
Chrześcianom odpowiedaią, grozy po Ulicach swych biiąnie
nakładyteż iedno in exterminium ich pusczie.

Arma in armatos sumere Iura sinunt.

Maiores Nostri ex ratione pia acz aby się kiedy Żyd
który nawrocił onych tolerarunt, sed cultum eorum nunquam
approbarunt, łacz pierwszy mysz kota ułowi, niż się kościoł
Boży

Roży z dusze Żydowskiey obtowi. W Rzymie uiuunt Iure Romano w inszych Panstwach ufient Ystatutis Ciuitatum w Polszcze iż sa ex Leges nie mogą tez miec Protectyi à Legibq żadney pogotowiu że Serui nostri chcą Dominari nobis.

Crudelis à cruore, quem semper sitiunt Christianorum, Priuilegia nazwane, quod priuat Lege Żyd ma miec do Prawa Chrzescianskiego rekurs, à Chrzescianin Żyda niemiałby inaczey iednago wedlug Przywileiu Bolesłai onego pozywac wielka by tu była inaequalitas conuitiKowac wingowaycę swego Żyda y tak by słychac w swey sprawiedliwosci musiał. Zaczym ex ea inaequalitate, to Prawo ich Prawem niemoze byc rozumiane, ani za tym trzymane. ... oportet differentiam iniuriand trzeba y wszytkie qualitates nie tylko iniuriaro ale y personaru accurate uważyc y to perpendere, że Żydzi prezes ab executione zaczęli co pozabierali wolno sobie iescze chodzą in sulturae Chrzescianstwa z ktorych drudzy dziwowac się tylko przyszli zaraz in spectatores spectaculu facti, iedno co stanęli pozabiiani zostali. Zud à Lege certam et determinatam non habent poena in arbitrio Iudicis relinquuntur comusi być ciuile, gdyż ex arbitrio poena Criminalis decerni non potest.

Niemnieysza y to pospolicie. Quia ipse Criminis tenet aduersq aliam actionem non habet Żydzi zabiycy, Żydzi aggressores Żydzi authores tumultq, iako maią accusare accusandos et criminari criminosi, pogotowiu że im grauiq et publico crimen obyit Tyrannidis, Szlachty y przebiiania parricidij grauiora et urgentiora prię iudicanda. Sanitatem Iuris nie maiąc recriminari nie mogą,

ani

893 ani ich Ciuilis iniuria potior bydz moze. Causa nostra Criminali.

Qui ipse in reatu est, Ius accusandi haberet potest.

Homicidium est porwac sie Zydowi na Chrzescianina ...: wolnikowi y Sludze zabic Pana swego.

Forum Studentowi niemasz per Legem assignatio tylko wedle Statutu de Schola ... przed Rectorem zwlaszcza in Ciuili iniuria. Gaudent Priuilegio Ecclesiastico, iako persona Ecclesiastica, gdyz Scholaris kazdy iest uocaty ad humanis negotijs ... iustitiae deditus disciplinis z Greckiego ta kwa... zwany i Schola, co iest uocatio, et are ... iest uirtus iakoby uirtutibus uocans. Statut de Libertate Scholasticorum przeczytac, gdzie etiam in Causis Criminalibus Leuioribus subijcit foro Scholastico Rectoris czasz moze bydz Crimen leuis iako o Zyda seruo publico Christianorum in Crimine deprehensus aliquo Capitali to na ten czas Judicio subiacet Seculari: iest in recenti crimine in excitatione causa dicitur.

Seminarium Leipub:

Sunt Actoris et Actionis incompetentia ex Suspecion tractatu deducuntur.

Vrzad mial wedle Constitutyi 1593 ... Sumultach

multach imac, Tumultuantes nie imac Zydow, Kil: 397
winow Chrzesciany tylko zabiial, nie byli bi Zydzi tak
smieli, on adiutorio praebuit, ministerio suo Zydom ac-
commodauit, uires armatas, in locis insidiarum opportunis
disposuit euenty. Consilio secuty, ze a coniunctis
uiribus pozabiiani Chrzesciane, nimen to grauis, quo ma:
ior delinquendo facultas, ipse occidit, quod alios occiden:
dos tradidit.

Ratihabitio Mandato comparatur.

Mandi na przelozenstwie bedac, cum prohibi
essent quieuerant, non prohibuerunt cum possent ni
obuiarent conscii bedac non praemonuerunt nec in:
dicauerunt, ut instans periculum cauerent.

Qui non obsistit cum possit in uitio e cooperationis,
wiedzieli dobrze co in uulgo agebat.

Error cui non resistitur approbat.

Qui n obuiant facinori impietati fauent.

Oderat odio nocentiu perdent innocentes auara n-
pacitate dissimulant. Patronio se facit Crimini-
emd et protectord.

Iurisdictio non in dominio Magistratus sed in dominio
Legis ma zostawac. Niema byc iurisdictio iniuria
taka potestas, by zaby raczej tempestas.

Quid doceat non tantum liceat spectandum e, e Zali
byc sprawiedliwosc sprawiedliwoscia niech by tez
Zydom pozwac pro statutione Karaimow procom
paradne

395 paratione armorum prohibitorum ad perniciem et interitum Christianitatis ad omnemque uim et seditionem comparatorum. Czlowiek, ktory Halaparton, Szabel, rożen, ukazałobyś zakonu inquisitiji zeszedzi ... scelere sunt scelestiores.

Armis et Arma irritant.

Opera testimonio sunt uoluntates, Natury ichwyt ... in facinore praemeditato ex apparatu armorum ex tam densa explosione bombardarum ex grauitate uulnerum ex immanitate et tyrannide, ex naturali exitialique odio prosequuntur Christianitatem, ex aestimatione personarum Nobilium, Nulli ... ducta priuata concedenda ex crudelitate, quam non modo in uiuos sed etiam in mortuos exercebant, feroces et deficientes enormitati immanitatem eodem ... Crimen Crimini cumulantes. Et ... Serui Christianorum ... perturbatione Pacis communis tranquillitatisque publicae procul abesse, sedate uero et pacate se gerere.

In omnium Iniuriam infert quod in Lege committit.

Crimen exclusio perfectum.

Connexi Criminis, nectuntur eadem Lege et poena.

Priuilegium Lex priuata priuans Lege communi Delinquentes excipit a Iudicio. Itaque priuilegia cessant.

Forum Lycium. Takowe errones et uagabundi fugitiuique Debitores maią mieć forum wszedy qui ubique

ubiq; habitat nihil interest, in quo quis foro conveni:
atq; dummodo ibidem reperiatur, neq; terram suam neq; distri:
ctum habentes, ubiq; conveniri possunt.
In gravioribus ipse ordo non vult sui ordinem servare.
Cerni sint cives et inimici, et aequo iure nobiscum stare
non possunt. Privilegia decreta uti Iure ducali con:
traria prout supra scriptum est, illius suffragari nequaquam sunt.
Ex delicto sortiunt forum.
Vicem eius foenore reddiderunt.
In poena sanguinis desumpta oem sumptum absorben,
et sioni Iuz sibie per vindictam sprawiedliwośc uczy:
nili, większey namagac się nie mogą.
Iudex dt ostendere literas suae potestatis:
Nemo in causa propria potest esse Iudex
Commissione durante suspensa est Iurisdictio ordina:
ria Iudicis. Gdzie co się tylko wiedziec y dowiesc mo:
że winni 27000 krom tych co szlachty zgwałcili y
przyiezdzali. A iako w kielku domach miały się u nich
zaydowac summy iakie nie miał izaliż niemi niewoleli
sobie y lichwic anizeli ią dla sam et vacante w domu tey:
mać rawna calumnia.
Iura violanti, si quis praestat, ei non violari, sed eiq redi:
di.
Qui iure aliquo abutitur eiusdem Patrocinio indignus est.
Ubi quis deliquit iurisdictione eius subiisse intelligitur.

Forum In iurisdictione deliquit.

Est

Et. ibi quisque conuenire potest ubi reperit.

Tamdiu ipsis Jus seruandum esse, quam diu Jus pacis tranquillitatisque publicae seruant.

Libertas licentiae manum non porrigit.

Maiore poena digni, qui immanitatibus ad iniuriam utuntur.

Culpam non a consilio sed infortunio, aut errore, aut necessitate proficisci.

Maxime sapientes valde desipientes.

Saepe prior, qui addendum potior.

Fidem fallere ueritatem minuere est naturale ipsis.

Dignum centum fulminibus Caput a tali Magistro talium formandum discipulos, simulandi, fallendi, dissimulandi peritissimos.

Ex Ciue hostis factus.

Qui potest compescere, et non corripit ipse committit.

Error cui non resistitur approbatur.

Corripiebant in carcere per angustiam et cibabant eos pane aerumnae et aqua angustiae donec coarctarentur uiscera eorum. Priuilegia paucorum communem legem non faciunt.

Falsa Juratio exitiosa est.

Vera Juratio periculosa est. Significat operarum

Nulla Juratio secura est.

Impostor perfidus homo sine fide improbus malitiosus.

Improbitas peruersitas prauitas.

Felix Improbitas synonimon est calamitas.

His

Aequis nunc pretium est, qui recta praua faciunt.
Quotidie est deterior posterior dies.
Scilicet impune laedere nullus erit tutus ab imperbonorum violentia.
Nihil est periculosius impunitate, quae semper ad deteriora inuitat.
Fides eis nulla nisi quantum expedit, quibus utilitas semper est fide sanctior sunt uersipelles, et taciti odia sua consilia tegunt.
Fallaces in fide mendaces natura perfidi patibulandi ... exempla crudelitatis simulacida.
Iudex ex aequo omnibus prosit.
Propter munera à Iustitiae tramite turpiter discesserunt.
Gens exosa in exempla crudelitatis Talmucidae, quae exercuerint hinc proscripti sine Rege sine Lege sine sacrificio
Insidiis fallatiis intercipiebant.
Manus ad uiolentiam prompta.
Odio furiata mentis armata, ne proderet scelus tacite trucidandos curant. Quibus nihil ueri nihil sancti, nullus Dei metus, nullum Iusiurandum nulla Religio. Quibus nec arma, nec fides, nec Iusiurandum manet.
Crimen aeternum. Quod nulla uirtus redimet. ... eatenus uicit dicit, sed et ... omnia licet antiqua Ducum Regumque exempla transierit, ex his quae fecit nihil tam magnum erit, quam scelus occisi ... pax publica admissa uis.
Testis uindex ... In fide trucidauit per fidem ...
Obstruit dictis qui nequit factis.

Iudaei

394 Iudaeis n[on] aequitas sed rigor servandus e[st], peiores aliis infidelib[us].
Nocumentum corporis gravius e[st] nocumento rerum.
Quis sic vivit nullum ut improbitatis indicium in probatissimo v[el] pensissimo h[ab]ere e[ss]e possit, quod n[on] in eius pers[on]a spiciat vita callido commento. Difficile servi emendant[ur] dum eorum illis agendum. Nunquam servile caput rectum natum e[st] semper pravum et obliquum cervice h[abe]t.
Vivus in carcere cura vitali caret perpetuo squalore et tenebris quotidie enecat[ur] negantis nulla probat, homines ad caedes auctorari. Unde processerunt insidias factio apparatus armorum, instructi comites [et] p[rae]sumnisi opprimant hon[orem] scelus festinatum supplicium flagitat. Unde orta culpa e[st] ibi poena consistat.
Hostem communis salutis, a quocunq[ue] accusari posse. c[ui] si id cuius liceret accusare impune facile e[st] futurum
Obfirmati in malo perturbatores quietis p[ro]icitur.
Crimina publica capitalia corripi d[ebe]t vita, civitas, libertas. Tumidi inflati spiritu[o]si.
Sit salutaris eorum servitus quorum perniciosa foret libertas. Malos lenitas n[on] flectit. Durae cervices sensum n[on] h[abe]nt nisi sentiant. Non e[st] iam lenitati locus severitatem res ipsa postulat. Hi semper sui similes et audaciam nutrire sibi molestia facere. Audacia impunitate alit[ur].
Discite Iustitia, cui tributum ei tributum, cui vectigal et vectigal, cui timorem ei timore, cui honore ei honore.
Consentit qui cum valeat n[on] resistit.

Facientes et consentientes pari poena puniunt.
Perturbatores quietis Refractarii Rebelles, Pervicaci calumnia obstinati, obfirmati in malo.
Nefarendum subditos Dominorum suorum Reges videri.
Nec rationem esse nec honestum inter inequales aequalitatem Iuris. Fides infida Gens fidei Lapsus et servandi nesciadunis
Actus Nefarios Legum severitas insequitur. Inimica manus sustulit omnes.
Insidiosorum nunquam causa deficit semper aliqua fraudi speciem Iuris imponunt. Tinnulas rationes praecipuas habere non ad persuadendum tinniant breccia.
Interest Reip: ut crimina pacem turbantia repentino et severiori, et quasi in malitia castrensi Iudicio cohibeantur crescente malitia crescit vigor.
Qui socii fuerunt in vitiis socii erunt in poenis.
Crimen ubi clamit ibi cognosci debet
Qui male egit Argutum innocentiam facere excusat.
Armorum gestus animum occidendi indicat.
Non Ius sed vis et iniuria.
In perniciem Dominorum conspirabunt servi Domini sui Possessio. Servitus tollit libertatem. Servum esse in Domino ca: Ptenio. Ius et fasnenales Vendicorum virorum testimonia subiecti Domino nostro.
Consensus conniventia, dum facultate et authoritate nostra emendari, vindicarique potest et dt n tn impunitio, et in peius abire sinimus, facimus promovemus.
Quia dimisisti Virum dignum morte de manu tua

erit

701 erit anima tua pro anima ejus. Rem gerunt ex composito, Rei gesta ex composito. Associauit eos in amicitia sua.

Facta inter se aduersa eius cogitione.

Perfectissima iustitia est prawoną mediona a fallendo. Omnia tentant in omnem partem se uertunt, ut rem perficiant.

Veteranus ueteratorem ueterator uersat, multos exarnificauerunt. Magni menti esse credo subuertere improbos.

1632 Acz constitutia 1631 dossyć strona uiolatores securitatis publicae postanowiona, iednak declaruiemy, że napotym takowe sprawy uiolatae securitatis dissidentium a quacunque persona cuiusuis conditionis nec inter causas terminowe, faciona, ale we czwartki ex speciali Regestro inter suas recentium nimirum sądzone być maią, et in ausia extensa et ... stati competens, ktorzy maią y tą krzywdą swoich dochodzić. Żydzi nie są dissidentes, bo oni negant uenisse Christum Dominum.

1633 W sądach Seymowych, Zadwornych y Trybunalskich nic derogując w niższym prawom de Securitate iudiciorum uczynionym, ktorym wszelakiey conditiey ludzie in criminalibus podlegać maią.

1632 o Tumultach postanowiamy aby się urzędy Grodzkie Regales według powinności na nich włożoney we wszytkim zachowali.

1638 o Tumultach ... nie przez urząd starościy ... Tumulty maią być hamowane, ysz ktory by

by tu tumultowali maią bydz od nich imani, y za zgo- 402
dnym obu osądzeniem karani Paluo sententiis et ap-
pellatione. Szlachcicowi tylko na Trybunał w rzeczy
wznoczęta informatyi do sięgi Trybunalskiey, a gdzie
by co na ktorym urzędzie schodziło, itet ex officio
na Trybunał padni mulctet 800 marcarum [illegible]
mni Patratores tumultu ktorzyby uciekli [illegible]
[illegible], a iezliby się krwie rozlanie stało, na
garle karany. Takei wszędzie imani bydz maią. at
Gdyby kto przy uchmowaniu Tumultu przeciwo się
w tym byłby zabit nulla caedio.

Tak Constitutia temporanea ad reditum Regis [illegible]
Iudiciis Stwyia. bo [illegible] ale [illegible]
cy. Civium e ordo et statu secundo in [illegible]

Nobiles siue Villani.

Zydach etc.

1598 O Tumultach reasumowana appellatia
na Seym informatia et Krola do drugiego Seymu trwac
miała. Lex temporalis. bo te Constitutie [illegible] pod
[illegible] Krolewski. absente Rege habebant [illegible]
ge ob metum [illegible] et [illegible] cessante [illegible]
diruta ad rationem temporalis [illegible], cum tem[illegible]
uixerunt eo tempore et extincta.

1588 Reasumptia tey Constitucy [illegible]
tosamo ma bydz rozumiano. Gdyby kto moca naiechał za
bitalbo [illegible], Gwałt [illegible] na [illegible] na Dom albo

na

 na Dwor Szlachecki na Grancie mieyskim Leczyc:
tonastie na gospodę uczynił.
Omnes qualitates iniuriarum personarum, aliarumque circum:
stantias bene et accurate perpendere et nosse oportet differentiam iniuriam atrocium et leuiorum.
Subitae uociferationes et dispari clamore et tumul:
tuarii milites criminum ex affectu delinquentium con:
sistunt. Crimen consilio perfectum Qui ipse crimi:
nis tenet aduersus alium actione Cht.
Delictum tanto atrocius uidetur quanto maiori audacia
et malitia illud perpetratur.
Authores tumultus grauiori poena fustigationis, aut re:
legationis perpetua puniunt. Reliqui complices aut
ob solam assistentiam et approbatione tumultus carcere u
multa pecuniaria puniendi.

Poena arbitraria Legis in:
iuria

Criminalis poena omnem Ciuilem Actionem absorbet
neque uindicta priuata illi concedenda est. Latrocinium
Qui in uiis spoliant.
Receptio uiolenta rapina grassari.
Arma Salutis armis coercet, qui iudicio nequit.
Contra uim cui pares non sumus.
Formido meticulositas, nemo tam uilis sit ut il:
lud penitus non sentiat.
Ex metu atque terrore quaerunt nimis suo reuerentiam.

Quod

Justo aequitatis temperamento placuit.

Nemo tam vilis videretur, ut ad iniurias eius conveniat dare audaciam sceleri authoritatem crimini laxare malitiam, quod est nisi ipsum male facere et crimina facere et crimina patrare, quod in Christianitate nullatenus conceditur.

Unde orta culpa est ibi poena consistat. Ad multitudinem castigationem intirere.

Tumultus a subitoriis praedictis, ut ad omnes metus ad paucos perveniat poena. Nunquam pari consensu multitudo prorumpit sed incitantur a paucis qui vitiorum impunitatem sperant peccando cum plurimis.

Protestationem facto et dicto contrariam nihil operari, atque inutile esse. Iniuria ex affectu facientis consistit. Crimina ex affectu delinquentium aestimantur.

Quod scriptoch biecistis rebus probate Protestatio contraria facto nihil operatur. [illegible] non probante Negat solvit.

Audistis accusationem audite excusationem

Alia est reorum, alia delictorum ratio.

Qui in prohibuit non detexit insidias non protexit non proclamavit ex arbore ramum deiiciens non apprehendit.

Per nos iustitia vita recipit suam.

Cui licet se defendere iustiverunt Actiones aggressorum.

Nec culpa caret qui immiscet se rei ad se non pertinenti.

Ubi est offensio ibi permissa defensio Naturalis Lex in Tuzy iesli pisane, Prawo nie est Tuzy necessitatem non voluntate peccarunt.

Necessitas solvit Jus ordinarium illicitum facit licitum melius

Melius est praevenire quam praeveniri.

Dreximy egomet mihi [illegible] quibus sie to umyslnie stalo y rawnie pokazalo.

Exasperati non facile mitigantur. Facile est irritare difficile placare.

Qui provocat ex voluntate facit, qui provocatur ex necessitate.

Nominata delicta ut invasio homicidium raptus.

Innominata ut vi ex [illegible] domi ingredi.

Ordinaria quae a Lege certa et determinata habent.

Extraordinaria quae non habent sed arbitrio Judicium poenam relinquunt.

Iusta delicti variatione variantur poenae.

Constitutia [illegible] zwykli causae confundere publicae miesza abys tam pozywali gdzie ex suo origine nati et prof[...] [illegible] Legis sprawa nalezy.

Qui ubique habitat nusquam habitat. Qui ubique est nusquam sortitur forum. Nihil interest in quo quis foro conveniatur dum modo ibidem reperiatur. Et celerandi non protelandi

Forum processus. Ex delicto sortitur forum. Ex quo Iure sta: re nobiscum non possunt fere[?] [illegible] Legem non habent erronei vagabundi et fugitivi debitores. Neque per- [illegible] distinctum habent ubique conveniri possunt. In gravioribus ipse ordo non vult ordinem servare. Crescente malitia crescit rigor connexi nectuntur eadem Lege poena.

Qui in causa cognoscere potest Iudex competens dicitur qui non potest incompetens Iudex vocatur.

Iudex

Iudex d[ebe]t habere Iurisdictionē talē qualē causa requirit. Forum competens quod Lex assignat.

Unus Deus Una fides, una Lex, unum Baptisma.

Libertas credendi ē libertas errandi.

Debes incunctanter Imperator aduertere Regiā potestatem tibi n[on] solum ad mundi Regimen sed maxime ad Eccleā praesidium ee collatam ut ausus nefarios comprimendo et quae bene sunt instituta defendas et ueram pacem his quae sunt turbata restituas. Qui n[on] obuiat facinori impietati fauet. Fautores uerbis facto consilio si qui possint et sua impedire et n[on] impedit praesumit consentire.

Qui pot corrigere et n[on] corripit, ipse committit.

Error cui n[on] resistit approbatur.

Felix necessitas quae compellit ad meliora.

Veritatem dicenti n[on] crediderunt miraculis, nihilominus innocentem falsis criminationibus circumuenerunt. Quando mus felem capiet tunc Iudaeus conuersus manebit Christianus.

Monstrum ē calumnia cui mille figurae, mille nocendi artes.

Puram ht manum sed mentem cruentam.

Sessio ē defensor et Tutor seu antistes causae alicuius.

Ad perseruanda alicuius uoluntate uoluntas alteri libera requirit.

Unum ex consilio perfectum opera testimonium uoluntatis.

Verba ē magnificare affectus uerba delictum sonantia.

Sciens uolensque perturbare ordinariā authoritatē &

Reprimere Libertatem uocis.
Competentia agendi per scrutinium probabitur ablatiua, turbatiua. Poenitentia non desinit quis esse nocens, quia factum non potest esse infectum.
Enterere Reipublicae est Crimina pacem turbantia seueriore atque repentino, quasique in militia castrensi Iudicio cohibeant.
Non possumus Reum facere, quem nullus accusat.
Seuerius in eos animaduerti oportet, qui Licentiosius delinquunt.
Viuus in Carcere cum uitali caret perpetuusque squalore et tenebris carceris quotidie extorquetur.
Quid enim soluis infamia nummus.
Nemo unquam innocens Infamis est, qui non fuomento poenas graues; sed cruciatoris perpetitur seruitute.
Paria delicta mutua compensatione tolli. Saeuientes atrocissimis concidunt uulneribus.
Communis Criminis communem prosecutionem esse.
Peragere accusatorem non potest, nisi ante se purgauerit.
Non relatione Criminum sed innocentia purgari debere.
Grauius eius Crimen obijcit, et de grauiore prius cognoscendum.

Meditata intentione propositoque.

Ad refrenandam Licentiosorum hominum audaciam.
Ad necandos homines plus nimio promptum.
Ingenio inquies ac indomitus, elatus, tumidus.
Cui mens auara praeferuidi ingenij.

Nocentissimus

Nocentissimum sane e suo nocentius perdere Iure in: nocentia industria administri quam rapacitate despoli: ant victos. 408
Z altz alto superiore altiorisque super illo.
Superiorem non habent parem non agnoscunt liber agunt.
Nis inuiolentis huius caput uertit. Carcer cella gemitum.

Statut Litewski Cap 12 Art 7 Szyby (?) zabit Zyda.

1. Singulares Iudaei rapiunt quid tota communitas agit zburzenie wszystkie (?) antiquarii: ca.
2. Pro armorum inuestigatione prohibita comportatione, ut prouinciam debellare possint.
3. Pro falsa contributione inter causam fisci sunt 6000, et pendunt tantum 20000

Here's semina D E
1. Pro statutione.
2. Pro eiectione eorum uti seditiosorum perniciem machinantium, tumultuantium adcitent.

Carcer facinorosorum teterrimus fortis quasi domus Mortuorum cella gemitum, subterraneus imperuius luci et aurae sepulchrum uiuorum insidiis subiectis, in quibus: sceleratis et sceleratus affectus tangit et modestissimi: mus indignitas.
Vestra manu et ope cecidit fortium delicta insontibus non debent onerosa. Quid de rebus ad pretium humani corporis conferri potest non pecuniaria nota caput praecisum.
Vlisena

409 Miseria ipsa patronum dat sontium delicta insontibus non debent esse onerosa. Atrocia delicta, quae nec apud DEUM, nec apud homines ullam excusationem habent.

Cum ab omni perturbatione pacis communis tranquillitatisque publicae procul abesse multo magis sedatè ac pacatè se gerere deberet extunc ipse immemor Legis publicandae, ex qua eidem praescripto securitas et tuta pax tranquillitasque omnis quaeque omni tempore potissimum uerò severè cavetur. Publica Querela tanquam in p... iniuria publico quoque nunc

In omni iniuria infertur quod in Leges committitur.

Jurisdictio non in dominio magistratus, sed in Dominio Legis consistit.

Quid deceat non quantum liceat. Animum suum non ad iustitiam, sed iustitiam ad animum declinaverunt. Non quod ratio dictabat, sed quod cura affectabat. Non quod Lex sanciuit, sed quod mens concupiuit.

Protestatio.

Contra eosdem Iudices.

Nomine suo et nunc publico tanquam in criminе quoque publico infrascripto quod cum in omni fertur iniuria omnibus itidem et singulis vindicandum competit Protestantur pro eo. Quia cum Leges ad salutem et quietem civium Reip: factae sint, ut earum uigore vel rigore, omnis coerceatur audacia et no... di

di facultas; tempore uero proxime praeterito vi: 410
delicet N. infideles Iudaei N. seu reiuncti ex le-
ges Gens. ut Statutis Regni loquitur perfida et
Christianis semper inimica, ex eo odio quo tanquam hostes
communis salutis et Religionis Christianae, Autores eius x
denique exitiales persecutores in omnem Christianitatem ferunt,
et dicta facultas et ista ad se affert crudeles et im-
pij in ipsa semper existunt atrox facinus nec usquam
nec unquam excusabile, in studiosa Iuventute Colle:
gij N. ac alia diversae conditionis et status hominis ad
miserunt. etiam etenim servi Christianorum, ut Statuta
Regni volunt existentes, Parricidialiter manus suas
cruentas et crudelem quem semper sitiunt Christianorum
eorundem possessores suos Christianos levaverunt.
Ac primum quidem ex studiosa Iuventute Nobilem lin
N. ser unum de medio sui infideles et truculenta
morte per infictionem ipsi lethalium et enormium vul:
nerum, ordinato ad id patrandum stetu, et concitato ani:
matoque et appreciato sicario, Chaydone N. nuncu:
pato crudeliter enecarunt quem cum in hospitali iam
Sanctis N. sito decumbentem, ac inexpressibile in i
bellis et inermis studiosa Iuventus ceterique diversae
conditionis homines Christiani ac promiscua plebs ex com
miseratione et pro officio pietatis Christianae invise:
rent, et tunc iidem qui Christiani hostes infideles Iudaei
recutiti in vicinio eiusdem hospitalis habitantes
fiducia eadem ducti quod omnia nefanda sint ipsis
plerumque impunita insidijs in latibulis et sub

tecti:

Actil tectis domorum suis opportunis positis et abscunditis lapidibus laterbusque ad feriendum desuperius praeparatis armis denique et potentaneis, Chalaparidis bombardiis, lanceionibus instructis associatis sibi ad vim inferendam Nobili N. et peditatus eiusdem stipendiaria manu ad aviolentiam promptam et expeditam habentes, odio furiato mentis armati prius in effrenata convitia verbaque rabida ore venenato, malitiam cordis prodente proruperunt, probingue dehinc impetu armato et violento in illam inermem ac paucam Studiosam Juventutem dictis tantum furentem, ad nequiret factis irruerunt, ac in omnes promiscue spectantes, etiam et admirantes, quam cominus quam punctim sed potissimum explosionibus bombardarum densissimis globis sulphureis undique et ubique debacchantibus desaevierunt, excursiones et eruptiones Chaydonibus, et ipsis Judaeis, haraimowie dictis facientibus. Studiosos quosque opprimebant ad latibula rapiebant, capiebant abreptos in eisdem latibulis excarnificabant, quorum corpora crudeliter laniata vel demersa vel desecta, necdum investigari possunt, et inquiri non permittebantur, nisi aliquod usque graviter sauciati, ac ex bombardis traiecti, et transfossi ultimo discrimini et neci subducti retractique in vivis supersunt potiore parte salutis et corporis amissa videlicet G. B. cadavera etiam trucidatorum nonnulla recuperata Laurentius et

Sepultura

sepultura multo magis Capitis occisorum Of-
ficiosa proclamatio uetabatur, prohibebatur, et con:
tra omnem rationem non modo Christianitatis et huma:
nitatis arcebatur. Quos in pace Seniores Judaei, qui
suos in Officio retinere debuerant, illi ipsi eosdem stimu:
labant, irritabant, impellabant. Inter quos ueteranus
ueterator et uersutus impostor infidelis Judaeus N. nun:
cupatus ferocior factus prauitate Judaica excellebat
alios post alios insultus insidiosos suggerebat, ordina:
bat et instruebat. Nec his contenti postridie unius No-
bilis et alias Domus mansionesque diuersorum latrocinio
associati Nobilis N. adiuti excutiebant repertos quoque 15
uerberibus pulsabant. Ac indicta innocentia non auda:
cia in uincula passim rapiebant, raptos in Profundum tur:
ris detrudebant, ubi nonnulli eorum faetore et fame consum:
pti intumuerunt et misera morte occubuerunt, reliqui mor:
tui extracti, nescitur ubi defossi uel tumulati, sic Judaeorum
saeuitia improbitas fuit innocuorum Christianorum non satiata
nec Judaica ea tyrannide per studiosos quosque iuuenes
pro studijs, siue ad sua proficiscentes occupatis ubique qua:
qua uersus seruos satellites et Karaimos uijs publicis
ad uia publico retraxerunt retractos spoliarunt, postis o:
mnium N. B. P. capto eburneis manibus ligarunt ...
bus ignominiose reiunctis in uinculis et custodia sua detinuerunt.
Tandem mente recollecta, ab iisdem cautione indemni:
tatis extorserunt, et demum aegre solutos uinculis dimi:
serunt. Quam licentiam Judaeorum et audaciam eorum grass-
santem nullus Magistratus authoritate uarecare sit nul:
lus cohibuit nec homicidium tot Christianorum interfectorum
uindicauit, quinimo Judaeorum non sine conniuentia elabi per
misit

7.r.

missi ex arresto relaxati porta ipsis aperta unicuique libera integrata et tanquam ministerio uoluntatis Judaicae exequerentur multi ciuilis conditionis homines non accusati, non conuicti in gratiam Judaeorum, sine ordine judicii in foetido nouo carcere sepulturam uiuorum peragebant detenti qui citabantur a Judaeis, pane aerumnae et potabant aqua angustiae, utinam in ipso inecca uerem o. Tamen aeternum quae nulla uirtus redimet mercabantur etiam uinculatorum eliberatio et in elisionem Justitiae et ueritatis, res dehinc quasi ex composito gesta, Non inquirebantur super Judaeis patratores tumultus, non inuestigabantur Christianorum homicidae, non cognoscebantur de erecti in uinculatis nulla de occultis peremptorum corporibus quaestio exhibita, Christianorum uirorum testimonia excussa, uel suscepta imo reiecta sola Judaicarum rerum et uestimentorum ablatio perquirebatur, quasi nocumentum rerum Judaicarum sit grauius quam nocumentum uitae salutis et corporis Christiani. Testimonia scientia stantis tumultus rationibus persuasa Judaei proferebant, credebantur eis nulla Christiani iurandi religione firmatis, nec attendebatur quod Judaei in fraudibus et calumniis semper fuerunt, similes sunt et erunt. Gens fidei lapsa et seruandi nescia Judaei, quibus nihil ueri, nihil sancti nullus Dei metus nullum iusiurandum, nulla religio quibus denique naturale fidem fallere ueritatem minuere omnia haec Judaeorum scelera obtinuerunt uim uellera. In impunitate tumidi insultanti, spiritu Judaici et iam nunc arma offensiua cum aliis ciuitatibus Judaeis conspirare non dubitant ita, ut uerendum fuerit, ne sint aliquando ipsam ciuitatem opprimeri nisi ipsi quantocius opprimantur

tur. Fides eius nulla nisi quantum expedit versipel:
les, taciti, fallaces, insidiosa sua consilia tacito agen:
tes proinde horum sceleris [illegible] flagitia supplici:

Quia [illegible] sunt sensum non habent nisi senti:
ant nec id prodere [illegible] quomodo idem Iudaei cal:
lido commento suo, ut sunt impostures perfidi qui
publice qui privatim vulgarunt per omnes [illegible]
antes se fortunis bonorum, et pignorum exutos, et spolia:
tos esse, quo pignora eadem Christianorum perfidia sua
eludere [illegible] cum ipsa verum testimonia loquantur ipsos
calumniae convincant manifeste duabus [illegible] et mo:
nitionibus [illegible] Iudaeorum contineri [illegible]
non potuisse et preciosiora quaeque in ipsa civitate per
illos asservari. Omnia [illegible] tentabant in omnem partem [illegible]
tebant, ut meditatam calumniam [illegible] fraudulentia te:
chnis stabilire possint; et licet adversus innocentiam pro
[illegible] requirent. Nihilominus in innocuos Christianos pro
re tam levi exasperati [illegible] pro homicidiis [illegible] Christi:
anorum de Iudaeis nulla desumata et quid tandem [illegible]
[illegible] ad pretium humani corporis et vitae [illegible]
[illegible] malos lenitas [illegible] flectit tolerantia eorum [illegible]
in legem [illegible] Crimina autem publica semper
sunt, et fuerunt capitalia, ut actu nefario legum seve:
ritas consequatur, ac ut audacia eorum ulteriori licentia
manum non porrigat, in perniciemque Christianorum, ne amplius
conspirent, non modo [illegible] armamentorum [illegible] perfidi Iudaei
sunt exarmandi, sed etiam [illegible] in modo per:
turbatoribus quietis ac nefariis Christianorum trucidatoribus
pacisque publicae violatoribus [illegible]

448 rei reliqua non modo ciuitate N. pellendi eijciendi exturbandi, sed toto Regno eliminandi, et exterminandi dist. pro quibus poenis ex fracta pace publica et armata ui admota tum eadem Christianorum et alijs diuersis modis peremptorum tyrannideque peracta armisque ijsque seditione comparatis, tum pro erectione eorundem de ipsa ciuitate et ... Regni, ac pro confiscatione Bonorum uniuersorum in foro suo uindicandis utrisque, itemque protestatur.

47 Obductio.

[illegible]

Fundatyi Fratatowi, iednemu pisane.

Recognouit quia cum dignum non sit in morte accipere ... qui se n... moriturum proinde ipse Rerum humanarum statu et dierum ... ad ... respiciens suis Legibus ac Libertati publicae rerum hare... Libere dispositioni inhaerendo uita decedens et mori accedens, hanc de bonis suis atque pernulli incommodo, nec calamitatem alicui peruenit, sed ... proprio ex labore parto eadem quaesiuit, dispositionem facit ac inscribit. et primum quidem ... Iudice deputato pro criminalibus Regni ... agens, ... pro Iustitia indicauit, ut de manibus Dei accepta eidem reddatur Deo exindeque in honorem eius ac Beatissimae Virginis et Matris ... nec non pro salute animae suae, Parentum, ac nato

rum

nis, affinibusque suorum Bonorum non evocata resignat fun-
dat ac in perpetuum ex lege inscribit. Quod ubi [illegible] anima
est qua vivimus, et animus quo sapimus. Idcirco recognoscens
mente ut promissum est ad sua novissima convertens hanc
resignationem Bonorum praefatorum in salutarem animae suae
et suorum salutificationi Domino Patri ad eius tantum
in sacri etiam sacerdotii dignitatem ipse caritativeque
reverenter offert, tribuit, donat, fundat, inscribit, dedi-
cat, sacratque perpetuo, et in suum, et hoc DEI Mar
tificem, ut exteriora inter interioribus similia [illegible]
licet anima viva DEI [illegible] semper modulata
sua ita et in Bonis attributis Divini celebretur nomen
eius. Dum ut anima post [illegible] hanc vestem corporis quam
nunc gestat deposuerit in Puto ibidem ornare vestimentum
suum [illegible] defessa sunt ibidem componere membra
non gloriosa titulis in quibus nunquam summam posuit suine
mo delatos etiam recepit honores. Sed humillima quaeque [illegible]
firmans humilissima humilium et submissus se gerens patris
contentus armis nostris labore [illegible] [illegible] autem
interdictae et inania quae sua sibi sunt suggesserit semper
deponere vota. Ut autem exfundatio et resignatio Bonorum
eius percepta praesens recognita robur firmitatis suae ma-
ius obtineat evictionem [illegible]

[illegible] 48

Super arbitri ex compromisso factum

Wrez Compromis [illegible] iudicandi tylko con-
planandi et complanatione determinandi in ultra
sibi

sibi facultatē accepit iudicata iudicandi, y Dekiet Trybunalski podadził, którego y seym sądząc nie może y nikomu priuatowo consensu nie może być, skądża taka zapisana, aby miał semel iudicata denuo iudicare, gdzie iest Prawo wyraźne gdzie Lex priuata iako zapis, gdzie Dekret ultimæ instantiæ, tam arbitraria iudicio za to extendowane być nie może, gdyż n determinata tantum iudicio arbitrij relinquunt, alias minueret iuridicæ authoritati complanatio, nic inszego nie iest iedno variis adæquad, co za æqualitatem a z tym æquitatem uczynił iedno auxit drugiego imminuit, co iednemu wziął, to drugiemu dał z ujmuiąc odmniejszywszy. Vexatio: sis nimis uni quam alteri componis ad finiendas lites wynalezione swurgia ex iurgijs poczynił, ferentes magis quam finiendis litibus arbitrij sua iudicia ferowawszy.

Arbiter każdy amicabilis compositor mediator et transactor iest nieważny, y arbitrament iego compositie amicabilis nie mógł tedy przysięgi kazywać, bo tylko iurisdictionis est ordinaria która ex authoritate Legum publicarum procedit, ex consensu vero partium priuatorum competere nequit.

Dezertowany iuż był compromis y upadł arbitrament iego lapso tempore y za cessią uchwalonego Prawa, gdzie in possessione iuris et causa iuż nie byliśmy bez przypozwu iuridico quæsitorum ferował on iedna k sententiam in contumaciam in absentia sui bez przyiaciół nie mógł ferować definitiuam sententiam, gdyż arbitrament ma być z ex ut niuersis causis cognitione alias indicta causa także condemnować każdego miał, tantum persequens do wać aby była strona

strona

strony za swojej poczwym nie respektowała ad iudicium arbitrij
sustinendum, iako abusiuis electy, ta kuno eorum decedente
ustawała facultas iego. Damnare non potuit, ad iurisdi:
ctione non habuit. Iure radne aequitate regulatum esse dictar:
bitrium ten iniquum praetulit, a quo in foro contentioso nigdy
by my ta summo rigore iuris nie byli uciazeni iako in ami:
cabili compositione iesteśmy grauati. Iudicium a iure est
dictum et idem est quod iustitia a tu ani prawa ani sprawie:
dliwości niemasz.

Lubo od compromissu a apellatia nie idzie iednak iniquitas
omni semper emendanda, zwłaszcza in enormi laesione prote:
statie się i appellatią która miała in coniunctum appellowac
popotnie absens et tez causa non uertitur teraz pro grauami:
ne i delata appellationis, ale tylko pro excessu et usurpa:
ne sibi ultra facultatem indebita iurisdictione. Constitutia
1768 wszystkie sprawy, tak z officij iako ex officij
et a iednego grauaminis illatowe na Trybunał odsyła, gra:
uia zegualem qui se elegit, ibi imputare debet uolentiu
nie fit iniuria, sciuisti cui credidisti iednak kiedy electi sprzeciwi
opinione eligentis zabiera dla tego eligens ma szwank
hiwac utiq arbitrom nie adueruit et oportet. Qui de ueritate
iudicium est latum y co się na conscientią est jeniusz fundament
tu et sensus animi cognoscentis bonum et malum. Aequitas
nihil aliud est, quam aequalitas quaedam ab ipsa iustitia
constituta.

Obyczaj nie dokazawszy uleukh od . . . o prosequi
nie jest. Non uertitur nunc . . . iuri sed excessus contra pro:
scriptum compromissi aggrauationis illatum, tu ubi tergiuer:
satia taka appellowac y repellowac recuperowawszy wzad
prawo.

Sessia Statut Tit: quocad fol: 1638 Statuimus quod
Iamiaris

472. Secularem ad Forum spirituale pro re mere seculari citans aut actione sua personam spirituali cedens poena 29 marcarum puniatur.
Res litigiosae cedi non possunt nec alter alteri in deteriorem casum conditionem ponere debet. Res item non evictae evictione debitae et iura non liquidata ante compromissum facta cessio de causis arbitrio sublatis.
Forum ex negotio gesto et ratione annullationis decretorum tam ordinarii quam extraordinarii, tam publici quam privati iudicii gravamen et error a superiore iudice corrigi debet.
Arbitri et iurisdictionis arbiter non alligatus legibus sed liberi sunt ratione et voluntas.

49. REFORMATIO.
In habitis et habendis inscripta
Utrum.
In bonis post reformationem acquisitis extendi se debeat.

Reformatio iż nic inszego nie iest, iedno restauratio rei domesticae, tedy daley extendować się nie może tylko na te dobra ktore zawiesznięm posagu restaurowane są, y ktore reformatią została bo ponieważ ex dato et accepto surgit omnis obligatio sequitur że reformatia nie może okrywać więcey iedno co pro tunc rei pro re datum było. Et iako do wnieśionego od żony posagu więcey nie nieprzyłożono, tak też z dobr męża żony więcey niż podczas reformatiey było nie może być więcey
przez

przez nie usurpowana bo by tego plus accipere quam dare a wszelka inaequalitas sluit usurpatione. Prawo possessie nie chciało mieć tego aby się oprawy in immensum posagowi in habenda ściągać miały, ale udzielne im dobr ojczystych części posagi naznaczeli w Koronie medietate bonorum et ipsi Kasprzeno.

W Litewskim Prawie trzecią częścią Pani Wiennej tylko Statut correctura Książka ne amplius ten quam dimidia ex tem oneraré każe. Ratia tego Statut nasz Koronny daje sub tit. Viduarum ad abolendam damnosam consuetudinem quod uxor mortuo marito omnia bona possidebat propter quod nonnulla bona parentum proximiorum per inadvertentia et malam ipsorum procurationem annihilabantur, et devastabantur. Statuimus de certo tantum dotem et dotalitium habeat alia bona resignet postquam Statut drugi tit. de dote si mulier przy mowie contra dawniejszej prze: tej dubia extendentyjey reformationis rezolwowa temi słowy: Dubia absolvimus decernentes quod dum mulier praemortua est habens dotis et dotalitiis reformationem a marito supervenientes exigat quem maritus decernimus sic potens possessione in bonis per eum illius uxoris sub reformationis ut vivente ea potuerat et possidebat sed praemortuo marito mulier si possidebat usque ad ultima vita sub tempora bona sibi reformata sic debebit si possessio bonorum reformatorum consanguineis mulieris ut eam mulier vivens possidebat possessionem statuimus de iure Reformationis et de possessione per mulierem habitum dandam per locis capitaneos. Gdy tedy Statut Reformatyi nie ściąga dalej tylko ad realit. sub tempus reformationis possessione sequitur że inhaerendis extendentyjowey mieć niemoże a co by to była za słuszna żona wniowszy posagu 3000 a po tym mąż nie był by maiętnym

ści na 100 albo więcey tysięcy, aby ona za tak małym
uniesieniem participowac miała demo dictate we wszystkim.
Prawa wszelakie ar[ty]kułu chcieli tym mieć Jey Pan wiannych
Dlategoż przedtym nie godziło się szlachcicowi Reforma-
tyi czynic żonie swoiey, aż za consensem królewskim nic
z inszey pewnie przyczyny iedno zeby się in Latum et lon-
gum nie extendowali y familie nie niszczeli. Docieżą-
iu na ciężar onera matrimonij ubite a iesżcze by miał być
taki uymą dobr uciśniany y aggrawowany in uicem
et Locum extensionis reformatyi dotalitium iey iakoby
uitalitium naznaczone względem którego, nie dochodzby dla
żony pozostałey z domu musi iey dać y to, co wniosła y to
czego nie przyczyniła y to iest przyiściane y przyrzeczony.
Przeto zapis etiam in habendis zeznany nie może ex-
tendentyi swoiey protendowac ad Bona sub actu inscri-
ptionis recognita non posessa, gdyż contrahentes niemo-
gą facere Licitum quod de sua natura illicitum, et uoluntates
Swe ad dispositione Legis se confirmare debent, czego pra-
wo nie pozwoliło, tego praxis żadna dopuszczac nie może,
albowiem in praxi iest to arbitrium forense receptum a iure
et Sanctia e forensis n Unis nec Iudicij nec Legis,
niech ukaże prawo żeby Statut reformatię et in ha-
bitis Kazał extendowac iako ma być prawu iune ratio-
ne Iuris et Legis naważnieysza niz samo Prawo. Statut
pisze Inscriptiones uero secundum formulas Statuti fiant.
Nie znaydzie nikt we wszystkim Statucie zapisie in-
perhabenda tylko dane dożywocie, y to tylko in reciproca
uitalitate czemu nie dziwować się naprzod że ex reciproca da-
te mortis euentum contrahit, druga że gratuito a bu-
tenniguy in scenbit, trzecia że dożywocie aż po śmierci o-
twiera się a prawo zas a Latamo zarazcurrit nadto extin-
cta

etiá adultaritate Bona redeunt ad inscribentem
a ze śmierci pani oprawney nequaquam trzeba dobra okupić,
y summę wiänną oddać. Do tego pani dożywotnia chcieli [illegible]
habendum Bona dożywocie extendować swoie musi ię sobie ex:
mundować oswobodzać á z prawa gdyby się miała tak exten:
dować iako dożywocie muszałby succesor swobodząc dobra
coby mu barzo cięszko dobr nie trzymać iednak na swo:
bodę nie wiążąc. Bo wszędzie Pani dożywotnia się zo:
we znoi [illegible] tego nieczyni Oboie dożywocie per Ko[illegible]
mi Może rozgrzewać mogą skąd dla tey różnice zapi:
sow dożywocie pozwolone, etiam in habendum, reformatia
ániepozwolona, bo y dożywocie nawszystkie tylko służy,
á Reformatia na possessyą dobr á dowiy kupna służą:
a. Incertam nulla obligadzwtaszcza ktore ex euentu pen:
dent y ktore mogą adec et abrę iako to że kto na be:
dzie dzieci, albo nie nabędzie w dożywociu to idzie, gdzie
abutring re in sortem contrahitz ale w reformatiey iako to
isc może, gdzie prore accepta reddat et inscribit gdyż dobro
zwiernij iakoby do ile uniesiono tyle naszczegolney exten:
dentiey dobr. zapisano gdzie by teratie nieposzty, tedy
uchodząc do okupacyi Bonorum habendorum ze Bona odba:
ni Wiänney dote onerarentz uczynić oblatią summy pie:
niężney ad usum reformationis, et in recompensam Bonorum, ie:
occupandorum summa ma liżdz taka iłeby taxatia Bonorum
deoccupandorum mediatati czyniła wszak pieniądze więc sup:
plent et uice fungunt Bonorum stabilium Jednakowy przy:
tek uczynią pogotowiu że to nie succesore, ale z possessore
prawa qui Bonam fidē secutus dat za dobra pieniądze
swoie a pani Wiänna caveat sei possessionatiw zego
tey ieciu ta summa wroci się cała nazad, y nie ma się na
ney dłużyć.

Tamta

Causa.
Diffamationis
In Conventu Regni agitata, [illegible]pto commissa.

Pomimo [illegible] libello intentowana iż Ć.Ł. będąc sługą pierwey Pana A.B. zawziąwszy od niego nie małe beneficia maiąc poruczone sobie sprawy honor i substancyą nie tylko zemu powinności sługi dobrego nie do trzymał, ale też wziąwszy uraz o to zego. ośę pochyłbo przy stoynowi i pozywał, zapomniawszy wszystkich dobrodziejstw do sci iego rzucił się ambitiosé et infami scripto na honor uczci we, y destimatią iego zarzuty [illegible] nefariono nacista: wę ychanbę więczną iemu czyniąc, życie iego i sprawy poczci: we, zpecaią ornamenta honoru iego z nie zdzieraiąc y łupiąc fałszywemi insimulatiami przodkom onego szka radząc urodzenie slacheckie dehonestuiąc. Nasztatek mendacitatii sudaciem tak na urząd distrinxit, że w tych rytmach swoich omnia nefaria które iedno z człowiek wymyślić może na dawnym słorym przeciw niemu używa że nie masz tak brzydliwey z brodni, którey by iemu nie my pisał takowe ostatnie pisowymy na chanbę y obelżę zgrzesanie rozność. Ć.Ł. iako szwagier iego po wsiach y po miasteczkach po szlachcie po miejscach y po inszych wszey conditiy ludziach. Co iż się stało ad perpetua

perpetua infamia służącego dano [illegible] oto
snadnieysza rzecz iest crimina palliare quam excusare,
niechay się [illegible] iako chce niechay się kręci y po-
niża nunquam verbis satisfaciet, quod re ipsa male fe-
cit teraz to in Vultu mutat tedy [illegible] gdzie
iedno na niego obaczy każdy z postaci samey in vultu
signoramentis [illegible], in silentio omnis eius nad loquitur.

Winien li Szczesnu albo nie iż occulta per con-
iecturas probantur, przeydziemy wszytkie signa indiciorum
~~[illegible]~~ i z nich obaczymy, że nikt inszy iedno [illegible].

Z. P. O. tego Paskiewiczu iest authorem. i naprzod
nie tylko był sługą ale y confidentem, dispillicie y fa-
miliares nocent nimis familiariter admissi powierzył
mu był [illegible] membrana na plenipotentią, aż on sum-
mę napisał sobie na nim pozwaney odprzysiągł się
a przecię niewrocił [illegible].

Przeięta w którey go tu przysięga zaraz ex animo [illegible]
[illegible] inimico, zawziął się na zemstę wydał pozew wstaszcza-
iąc odprzysiągł się y tego choć ręka iego własna
periurium non iuramentum geminato periurio utwierdził
zawziętość swoię ex anteactis praesentia ne timur [illegible]
[illegible] to pierwey wyrządził, a iakoż powtórnym iuramentem
bardzi [illegible] czego inszego o wyrządzeniu niemiał. Kie-
mo frustra miała, on miał impulsivam [illegible] vindictam od
ciebie pierwsze [illegible] honori, pewnie że y drugie nisi
suadet et audet vindictae cupido nie mogłeś zdrowiu
szkodzić więc honorowi śmiał [illegible] niesprawiedliwie
u nadzieię od przysiężenia. Do tego spes evadendi

potwierdza

 potwierdza to Swiętego pisany.

Nadto w okolicy tamtey niemasz żadnego, tak scientiis versutiis, szkoryma suspecta, zawsze tych szkorymow ingenia których nacudzą sławę za naymnieyszą okazyą zażyktą proprio rabiei armare iam bo. Poësis mendacii mater, on w tym enutritus [illegible] suo non indulsisset, trudnoż to abs fucati dediscere.

Ieszcze y ci opowiadali, iżaliż by był tak gnarus conditii swoiey et famowego iako ty który był depositarius honoru substantyi y fortuniego, audit że nam ingratitudinis taka iest, że iżę sława hostis gra inimica salutis od ciebie, iako ab inimico nie mogli iedno to hostilia promanare, gdyż ab inimico et ab e... ne pandit de malis pogotowiu od sługi o którym pismo domestici inimici eius hanc grati rependunt, quam in sera serpens in sinu, ignis in gremio sui fautoribus referre solent. Dlatego spes wszystkia czyniła mu otuchy scilicet Iuni evadet, iak na trzy duszy każe. Wkrótszy tey fabryki Authora przysidzie wywieść enormitatem sceleris, y iesli mu iakie beneficia Iuni służyć mogą, żadane parricidia veneficia fraudes falsationes, calumnias carnificinas, obscuritas familias, carini morte directas impediata y co kolwiek ... tego malitia wyziurną, tewszy ... vim habentia ... cito kto tak diffamuie iugulat hominem ... maledicto quam in manu iniuria, abowiem vulnera sanari possunt ... semper recrudescunt, verba volant, litera scripta manet, a cusowac go byle nie diffamowac.

Honor

Honor u kapitalerza nie cierpi lekhtac się nieda,
i coż szczypać dowietu iuż to rąk przyszło do swoich
do obcych do znaiomych, do nieznaiomych. niech kto to
a.. nigdy nie wyszynie z pamięci ludzkiej.
Nie bez przyczyny nasi mowce lingua detrahentis si-
cut sagitta facile ingreditur, difficile extrahitur, le-
niter uulnerat, sed et leniter uulnerat, leniter ingreditur,
non leniter remouetur. wielka rzecz enormiter uirgina
kogo insimulare probri, et unis sed ... grassari im-
pune in honore alieno crimen to iest detestabile fur-
tum honoris insidiator uitae insidians tenetur honoris uero
insidiator et fur honestatis alienae malus immunis
będzie.
Bo tknie mnie kto słowem ięzykiem swoim à lin-
gua à lingendo nazwana, musi to zlecać z mnie według
statuta, a kiedy mnie gorsze poda postentati mnie y
potomstwo moie, gorzey niż zabiiał, gdy mi capitalia za-
daie crimina, za ktoremi gardło y honorowi ... każdzie
miał bydź taką winą karany ... mnie chciał
przyprawić.
... lingua familiare gentis ... malum, quod
grauiter pungit się ... przezorymi. Słusznie ... lin-
guae detrahentium dziwna rzecz dentibus przyrownało
nie z inszey ia wierzę przyczyny, iż iako dentes à demen-
do że cibos comedunt, nazwane, tak y ci corrodunt
opinionem ... rzecz zwią, potrawę tak ...
honor zwiącego.
... przeto takowe malitia ... niech niezosta-
wa ludzi poczciwych y dobrych uita et existima subie-
cta

ota virulentiu ingenijs takich Sizorimow cięszki
iest od obcego krzywdy y obelgi ponosic, ale większa
od swego ktory pro beneficio oddal maleficium ktory
był alumnus meus homo mensae meae.

Insze krzywdy ex aequo et bono miarkowane bydź
mogą iako contumelia i humana iakas affectio et pas-
sio, ale diffamatio et insidiari famae alienae, ut nota transe-
at ad posteros, et s[...] eundem occidere, a co się tknie od-
scriptyi, tam diu deducty subsistit, quam diu memoria eius
permanet, ut notam perpetua inducit, sic accusadnem

Stronie zas suadet wszytek lassa non laedenti ma służyć pro-
bad. Więc Constitutio 1685 o rzeczach poczciwości temu
deferuie probatią ktorą by miał pewnieysze dowody zaś-
ba. In simpliciter ty ktory negat, negans nihil probat. Ja na
tego pierwszey kuźni pozorymy, mam isty mam dekreta
manantea acta mam ipsa rerum testimonia, że to iego dzieło na
boża fabryka, u niego kuźnica iego piraci. Tylus przy
takich documentach blizszym do poprawania reputaciu,
ze statu uino tylko inculpabilem, przypuszczę do iu-
ramentu ale criminoso nigdy az on iuz dwa razy crimi-
nowany odwodzit się.

Quot Jurationes tot periurationes.

Juramentum non est vinculum iniquitatis

Juramenta super eodem non iterant

Juramentis frequentibus nomen Saluatoris contumelia afficit

Statut Tit: Factor.

Lubricum lingua, tylko Statut ad reuocandum Statim
wiąże, co iuz na drugim terminie nie służy, ale famosos
X libellos eo beneficio nie wdraża circa vulnera Corporis praecipue
każdy ad probandum, a iako nie circa honoris vulnera illa sa-

nent

nanty nadenungim.

Quod non Laedenti incumbit probad.

Juramentum olim erat remedium certum ad finiendas lites inventum, nunc corruptis moribus, gdy ludzie do przysięgi tako do pewnego dobycia z biedni recurrunt, gdy prawda sprawie: dnia ij de Loris Juramentum firmam certum a Sannitiq familiare za tym, nie ma być pozwolone, gdyż byłoby to vinculum iniquitatis. Saepius Jurantem ad Jusiurandum non admittas tanquam peierantem.

In multis Jurationibus difficile est esse sine peierationibus.

Juramentis frequentibus nomen Salvatoris contumeliis afficitur. Statut Titulo factor.

Dediscas male loqui melioribus.

Penna mulctatis pennadum cultello temperata in scribendo tamen est intemperata.

Obiectia na obiectię nie idzie ante omnia statui bono fama restitui debet, in cuius possessione in hac persistit, utexa deiectus sit, nie było by to nic inszego iedno Crimen criminum addere et diffamatum magis diffamare. innocentia purgari debent Crimina non relatione Criminum nec Criminatione, którymi się tę swoią y sławę y słowę tak brzytką sktanąd do niesłuszwego rozsądku racz consulere indemnitati honorem iego y tę turpitudine famosę inducta wądikowac Lacerato alieni Uris Laceretz panis, nie dopuszczaj aby wiek iego poczciwie przepędzony miał być z taką tą zmazą y chanbą skończony, nie ma nikt cudzym honorem brukowac do złości swej wykonania drogi, interest aby Ludzi poczciwych intacta, a malevolorum incursu urita zostawała.

Convitia contemptu refutanda sed non diffamatio silentio ui

432 wstupeniu ... fort, w których kraiach niemogł być życie sub tam graui uulnere nie szarkaiąc y nie bełkiąc na to ustawnie.

Statut mowi de turpilogiis, ... famosus libello ... lingua iest to familiare genus nad ... et inconsideratio affectu prorumpens, a iednak K szlachcie podlega. Famosus autem scripto ma ... conceptu peioris ... ratio, ad illaqueandum per insidias honorē, quia totiens ... quoties ... poena criminales.

Tym niezetrzesz zmazy mojej, że teraz rozumiesz dobrze o mnie, non desinis et nocens gestaremu i szwankuiesz ... stawę cierpię.

Scalamus ... illinicit ... ex hoc lingua deleat genus.

Historiej słowa. Scripta sua spongia linguaue in publico delere iussi.

Lingsto ze mnie czynes mię obłat.

Est species reuocationis signum mendacii lingua, quod per calamum efficiunt mala.

Rad pana infrascripta

In turpilogio uituperans reuocat uerba suo infamoso libello, quia non sunt dicta sed scripta illinitaque charta per reuocadnē n exterminant, ideo lingua delere debent. Rarum selia idem ... ferex.

Multa lingua in lectionibus arbitraria poena, quia per legē resignata. Statut Tit: Spirituales.

Quod damnum famae praefert damno pecuniario.

51. [illegible]

eVenitate

Nouitatem w sobie maiące re:
mittowana pro cognitione na Seym.

Beneficium perpetuo mensura rad ne spiritualis offi:
cij maią byc z Ecclesiastica authoritate constituta. Jnn:
ga że fundacyey iest taka inductia. Animo diuertentes
terra Russia colluuio schismatis infecta, idcirco
ad hanc opera sustinenda legacie tak wielkie legata
a niemasz żadnego w tey fundatyi ktory by się tey ex:
stirpatyey schismatis podiął, ani sposob iest opisany ani
intentia skonczona principaliter w fundatyi położo:
na. Trzecia propter Diuinum officium nadane iest tak
wszystkie beneficium, niemasz iedno msza iedna do Krakie
śpiewana położona. et prowincyalnie Kaznodzieie, Jezui:
ci prywatni nieczyniące żadnego Officium za co będą brac be:
neficium. Jnaczey iż oni in communi żyiąc de canonicze Re:
gul swoich propria capessere nie mogą, y za tak ma:
z powinnością Mszy swiętey iedney trzeba to [illegible] moli,
gnowac, y weyzrec do to prawa duchownemu, wprzod
Una to żaden z tych Ktasztorow ani z tych Lega:
tariuszow nie stawa ktory by personaliter ad Missa
in se et uniuersitatem biał ony obstandi Diuini of:
ficij, nie będąc obligati nullum munus Fundationis exe:
quentij, y tak Fundationis euanescet intentio et
effectij, a postaremu y perpetua pensionis, zostanie nie
mały, y to Regimen tey fundatyi kto dożrzy: Jesli
Biskup authoritate sua nie postanowi, y z tych Le:
gat nadozor nie obroci, że miałaby iuxta obligatione

ne onerić za iedną rzeczą [illegible]. y moderatio by Pensionis, gdyż we wszytkim niema excedi modus rationabilis aequitatis. Rzecz nie pośledniá poddanych Schismatykow necessitowáć do exequij anniwersarza każdego y do Jáłmużyny byłá li to może albo nie. Dispiero o tym pierwszy cognitią czynić trzeba, gdyż to nowy cassus nowo indiget auxilio, może li to imponi, á idzie de periculo nády toties, quoties vindicandi. Co záś tym wole zelatią [illegible] rozbieráło dla praeiudicium wiary świętey. Wprawdzie tá Fundatio przed Constitutią ordinátyi dobr Ziemskich, iednák [illegible] tak, iż tá dobra ordynowane nie były od Stanu Szlácheckiego, y żeby dobra Ziemskie nowo stworzonemi daniami nigdy uciążone nie były. Czynsz albo wydatek [illegible] na skupne ale servitus perpetua tak wielka tak ciężkich dani po dobrach y poddanych zda się być przeciw prawu zastąpiła sine consensu Regio et Reipublicae nad dobra Ziemskie bellico servitio podległe zaciągniona. Gdyż w naszym takowe servitutis perpetuae [illegible] dacie niesłychane. Quod nisi sunt á Rege pendent á Rege y ieśli dobra Duchowne sine consensu Regio niemogą być zawiedzione, pewnie y Dobra Ziemskie w takim razie sine eiusdem consensu nowymi pewnymi servitutis insolitatis nec consuetis niemogą być zonerowane.

51. De protestatione in casu quod facta.

Vt

Ut primum sibi in extensis agenti authentico Instru:
mento notificatum est d. e. V. in absentia sua a Regno pro:
testatione coram Officio et Actis e. V. Ann. p. et B.
adversum se iniuriosam fecisset, ne suo nomi in quopiam
decet, et hanc protestationem in remotioribus degens, ut in
eo loco in quo absenti latus erat per ablatam offerat
facit et reprotestatus in eo. Quod ad discessum e Patria
ad exteras pergeret gentes, ita properit futura di:
sponit praesentiam et sacrae R. e. L. iudicio Dni sui
Clementissimi ac ex consilio demum suo Illustrissimo condsta:
tuent, id quodque optimum et rectum utileque et honestum
accomodaiens sibi ac nomi suo erat. Quo in casu ex eodem
arbitrio administrationem Bonorum suorum ...um suorum ac No:
bilium A. B. C. D. Quorum virtus et integritas desidera:
tissimis olim Parentibus suis probata, et sibi in multis
testata, et uti a vita nobilitatis viri fidei et integri:
tati commisit certus eius spei existens in tam ordinatis ad
precanda omnia et saluanda rebus quod nihil sibi a quopiam adversi
in sua absentia eventurum foret. Interim praefa:
tus N. quod non fecit inimicus fecit ipse amicus et praeser:
tim is quem et cuius et Parentes eius desideratissimi multis
ornavit beneficiis, auxit fortunis, dignitate decoravit
beneficia quippe Parentum sui malevolentia sua repen:
dit nam ut praedictum impacatus existens cum semper
vitiosa ferret cupiditate ut quoquomodo Bonis Repro:
testantis obrepere possit, indignatus quod consilium supe:
rius unanimi sententia conclusum fuerit exibiabilius fore di:
gaid ipsi in administratione de Bonis reprotestantis com:
missum fuisset aestuans fervente corde in Patrimoni

430. ni reprotestantis non modo in capite et famam admini:
strationi superseriptorum inuolauit, quibus salua protesta:
tio specialis reseruata. Sed etiam in nomen suum absen:
tium in libertatem publicam in personam et honorem suo:
rum cum protestatione praefata iniuriosa inuasit, et ni
salutaribus suis iniuriae consiliis eum absentem aggressa
sit e mucrone styli districto ad integumentum uerò
facti praetextu cuiusdam tutoris sibi consumpsit quasi
tutoria munus ad tollendum et non potius ad fouendum consti:
tutum esset in quo nunc potius non re in speciem tantum adsunt
potius erat, et quanquam semper fuerit et nunc est, non modo exe:
crabile, sed etiam detestabile de haereditate uiuentis
solicitum esse. Nihilominus quia idem praefatus N. ni:
hil aliud inconsulta sua temeritate quaerit nisi ut repro:
testanti noceat. Proinde nil mirum cuiquam uideri debet, sicut
nihil satis est eidem nihil turpe uideatur. Cum sit aliis
specimen esse et uitio carere deberet, ille pernicioso exem:
plo nescio quod aucupia honorum secundum in absentia sua stru:
it ambitione, ubi contendit, quo ipse aspirare non potest,
quo in passu non ducitur sed deducitur iudicio suo. Quia porro
uero iure publico et omnium iurium unanimi consensu haere:
dipetae gaiuis et haereditatum alienarum captatores le:
gibus obnoxii sunt adinuenti. Proinde ne detur ulterior occasio
similia tentandi captiosis de tam iniuriosa protestatio:
ne aduersum se facta, honorumque aucupio in foro fori uin:
dicandis protestatur et reprotestatur.

52. Administratorum Reprote

Stad

Recitatio.

Protestatur proeo. Quod licet compertum habeant vigilantiam administrationem fidelem id ipsum muneri absentibus semper ex eadem. Quia tamen videm et in eodem protestantes indemnitatem heroum suis prodicientes, ut poterint in quorum fidem ... suorum administrationem Serenissimi ipsius Regis Dni nri Clementissimi iudicio ac ex consilio ... Nuntiuro ... commisit, non modo virg... ex eadem administratione in ipso concepti vindicavit, peculiariter ... sed etiam existimationem ipsorum virtute ac integritate probatam, nulla a protestantibus ... ex parte ... nec ulla ... necessitate provocatus, sed ... insolenti affectu ... Adeo cum in honore alieno nemini ... violare. Adeo cum in honore alieno nemini ... grassari impune liceat, alienisque probris subiectam vitam et famam alicuius Lege habere noluerunt, protestantes suprascripti contra eundem N. uti famae suae iniustum violatorem, honorisque sui temeratorem iterum atque iterum protestantur.

... quid factum dicit docere Dolum admissum esse, Dolus in quo venatur alios in ... sit. Exclusi quinimo inclusi ipse nunc scriptum re exclusus in quo ipse arguitur eodem redarguere.

53 Ordinationis Scrutinia.

Wprawdzie

W prawdzie to iest rzecz trudna y iakoby nie
podobna przeciw prawu wyraznemu popisac y mo-
wic, pogotowiu ze Constitutią 1598 ordinatią po-
zwalaiąca warowała to lege perpetuâ, nunquam
in posterum abrogandâ, że ta ordinatia ma trwac
wiecznemi czasy. Jednak uwazaiąc czas którego
ta ordinatia iest uczyniona, y z iakiego respektu y oco
y iako się potym obrociła uwazaiąc y prawo, które ma-
iące w sobie iakie bez prawie prawem słusznym byc
niemoze. Niemogę inaczey rozumiec iedno iz ta ordina-
tia wigoru iuz zadnego niema, ani się extendowac mo-
ze na potomka terazniejszego, ani go niczym okrywac
a to z tych przyczyn.

Dziana pierwsza ordinatia 1598 sub tempus ste-
rilitatis nieboszczyka sławney pamięci etc. który
maiąc za sobą etc. niemiał z nię jeszcze zadnego
na tęn czas potomstwa, az po ordinatyi, iako ex subse-
quentibus actibus patet. Urodziła mu się była corka lecz
wrychle potym umarła y z Matką, pod takowy tedy
czas sterilitatis iego, u według prawa naszego, sterili-
bo liberam dispositionem [illegible] bywa mu poniekąd conces-
sibile ta ordinatia iednak wiązała się tylko na [illegible]
[illegible] przez ordinatią, a sterili [illegible] tunc ordinante
wokowane. Lecz gdy potym mu się syn urodził z drugiey
Żony spłodzony to Nieboszczyk sławney pamięci
etc. tym samym superveniente iure naturali ktorému
Synu u Oyca y które nulla lege civili dirimi moze.

ordynatią

ordinatia ustała y prawu przyrodzonemu ustą:
piła. et bowiem cessante Legis motivo, eu finalicad
cessat eiusdem Legis obligad, et mutata persona muta:
tur conditio verw. potym Ordinaticy było pu kiedy syna nie
było, iakoby syn nastał ordinatyi ktu tek ustał, albowiem
syn u Oyca in ipso ortu nabywa zaraz trzech rzeczy rólo:
bilitatem eius, et familiad, et pro una Persona z Oy:
cem censet, et Hononodzis condominus appellatur, będące
dy dziedzicem z Prawa przyrodzonego, nie trzeba mu być
z prawa ordinatyi pisanego, y Nieboszczyk ksiązę
tez nie przyszedł do dobr z ordinatyi, ale przyszedł do
Dziedzictwa Oycowskiego, iako syn po Oycu z przyrodzo:
nego prawa iako nomen Gentilitiu ze biżanie nabył
z ordinatyi ale z urodzenia, tak y do dobr dziedzicznych nie
został z Ordinaciey, ale z Dziedzictwa z Synowstwa y z
samego przyrodzenia. Gdyż ordinatia ordinatione vocatu
chce mieć tylko usu fructuariu Dominiu Synowstwo za:
czyni go dziedzicem Si enim filij igitur et haeres swego
żaden zażywota nieturbował. Et Ordinatione praecenso
ni haeredio. Tym samym pretensiam swoim derogowali
przy Nieboszczykowi w Prawie przyrodzonym wyspanie
siedziec dopuscili, z tąd iż qualiter quis succedit tali:
ter succedit post ipsu. Tedy iako Nieboszczyk po Oycu
Syn wedle Prawa przyrodzonego nastąpił, w takim y te:
raznieyszy Successor w przyrodzonym Prawie, tak z tego
stawać musi, a zatym ordinati na stronie z ordinatią swo:
ią zostawać będą. Piwal drugą ordinatią 1590 trzecią
1591, czwartą 1593, piątą 1600, szóstą y ostatnią 1603.
... 1605. Owe pierwsze także iub tempore ...
nitatis pisane, te zaś ostatnie 1602 et 1603
iuz post susceptu filiu. Quo in passu iz żadney ordinatyi
post

post Annū 1598 uczynioney nie maiąc przez Seym ap-
probowaney, żadna też z nich subsistere nie może. Choć lub
facultas immutandi ordinationis ordinanti, póki żyw był, iest
zastrzeżona w constitutiey, iednak, iż immutatio każda iako
iest nova ordinationis, iako zmieniona do inszey stworzona była,
tedy iako pierwsza ordinatia Legis authoritatem potrzebo-
wała, tak y druga y trzecia y dalsza poniey sine eadem
Legis authoritate y bez Seymowey approbatiey stać nie
może, daleko więcey, że sterilitas była facultas ordinationis
ipso facto gdy syna spłodziła, iż non sterilis była odięta, y iuż
mu na to było trzeba specialem Legem, gdyż on nie mogł le-
gem arbitrio suo censere, ale miał raczey siebie samego
y dobra swoie ad normam ex ratione Legis componere, y iesli
pierwszey ordinatiey, którą uczynił A° 1598 rozumiał być
potrzebną Seymową approbatią, którą y otrzymał A° 1598
na Seymie, daleko więcey gdy supervenit Ius naturale syna
urodzonego, którego prawo przyrodzone absorpsit in toto
Legem ordinationis civile. Była ta Lex ordinationis fa-
cienda in casum sterilitatis permissiva, ale na to zaś iest
filio, aby ią de necessitate tym trzymał, nie była im-
perativa.

Nieboszczyk P. Kancl. nie mogąc dopiąć approbatiey Sey-
mowey per Legem swoich ordinatiey ostatnich novissime
stawa ad acta Curiae Regni, zapisuiąc protectorami y tuto-
rami synowi swemu, gdzie supplikuie Senatorom y Królowi,
aby syny ordinatia iego sub tutela ich zostawała, z kąd
patet, że bez publiczney approbatiey, tą prywatną iego
ordinatia zostawać nie mogła, y dotąd nie może, alias gdy-
by ważna była de Lege, miała protectiey y authoritate
superioritatis nie potrzebowała by żadney, którey appro-
batiey iż nie maiąc, tedy też y samey ordinatiey iako by
nie

nie masz, gdy sine authoritate publica bydz nie moze;

Gdzie Ksza sam ze nieboszczyk K. Syn e V. etAnno [illegible] in proprietate że swoią ordinatią gdy pisze w niey ut nonalig quisqm Bonorū suorū cernat haereditatē, 2m unicus et charissimus filius Geors S.C.N. Sym paragrafem renunaure ordinatią, ad Ius Naale coy potym wznawia, gdy anno [illegible] zapisuiemu miastu [illegible] per inscriptio nem nawet ad [illegible] stanąwszy ordinatią pomi nąwszy, że gdz syna swego nagli per supplicatione, quae per legis impositione obligat, ad voluntatem observanda.

Namniey sza y to ze tę ordinatia, tak zawiesza [illegible] mutabit, ent ipso facto [illegible] iż iest muta ta, to musi bydz inualida dali kowięcey, ze w tey ordinatiey, nie renunciował Statutowi z którego natura Iudice our regulant Successiones, a smnieyszych rzeczach circa specificatione Bonorū subsigno et Statuto Regni renunciował de restrictione qualitatis per adiunctā specialitatē.

Niech kto chce po ordinatyiey arguia sądzi, ale iudicio: każdy przyzna iż kto nad prawo pisane y sprzyrodzone ordinatią synowi fere ud apent qui per contraria [illegible] iaka ordinatia sama tak y [illegible] natia, z swiedczaiąca nie moze bydz za prawo rozumiana. Lex enim [illegible] in [illegible] do iedney tylko albo do drugiey rzeczy familiyi zaczym słusznie y ią nazwać o Familia priuilegiū iakiby [illegible] legey nie iest to [illegible], ale raczey Iuris publici de [illegible] Otud przeto takowe priuilegia, które tollit Lege communē, nociua e Reip: a zatym trzymane bydz niema

a zwłaszcza iż przez Constitutią niewarowano, aby non obstante in contrarium de Successione Statuto ordinatia zachowana była zkąd, rebus inter se conflictantibus, to Prawo na placu zostaie, y zostać musi, które iest ad naturalem aequitatem stosownieysze, zwłaszcze iest fortior. Nisi pod legis dispositione huius, nemini est auferre nec transferre quod cui ex justa et jure naturae defert, to iest ex iniusta, które a contra ordinem naturae in iniuriam sanguinis disponuie rozrządzaiąc, o rzeczach po śmierci, który iuż na ten czas prestanie być dzierżącym.

Superseruanda alicuius voluntate voluntas alterius libera requirit, y maiąc kto Jus naturae postigat [illegible] quile postteris nonnisi ex ultronea sponte renunciatione obligat, ani takowy do żadnego Juramentu nie być powinien, lubo y ten nie naysłna takdalece, ale in remotiorem ordinatione nocatus być włożony a potym per subsequentem actum post susceptum filium in persona iego penitus zaniechany, gdyż niey in foro Politico, in foro fori nie może żadniego skutku żadną miarą o czym samym peculiariter pisze musiałby być specialny tractat pisany alias maiąc Prawo przyrodzone, ordinationi se ingressisset, gdyby super ea iuraret.

Powiedaią iż Juramentum est obligans animam, nie może nikt tym poniewolnym przysięgą borsią, którym usiąże ingeniorem suam, tylko Juramentum necessarium iż Prawie wyłącznie każdy musi które Prawo, na którego składa w dowodzie, albo dowodzie, iż w takim razie być aby to contra libertati publicae et ejus leadeat [illegible] ipsam conscientia, od niego wszystkiego musiała by być spłon

pierwszy cognitio in Foro Spirituali. Zawsze takowa
Lex bystały iest, abominabilis która do Dobr Same-
Lisz tu stadire se assimulat, Libertate eorum inuadit, ta-
kowe ordinatie y z nich expectatywy zwykły porzyno-
sic uota captandæ mortis machinationes.
A co się tknie Prawa J. K. M. ci na dobrach dziedzicznych,
te wzruszone być nie mogą, gdyż Legalis necessitas Bona
in alienabilia iusta moderanda constituit, ktora
iest legalis w Prawie necessitati ktora zgodzi się odne
Rując, iako na przykład w restauracyi, drugiemo
gliby swego stacie. Dobre winowac się z dobraci zrzys-
lubo iż Jure publici a reformationibus iednak regu-
lalibus zwyklebyc nie mogą, w ordinatie priuatae ati-
titatis præcauetzne bona indebite w reformati-
onie publica honestatis rad procustodit.
Ordinatią tę w tym punkcie o ktorym quæstio mota zra-
za Prawo przeciwne mi wznowić Statut, si autem filium
non habuerit, sed filias, tunc filiabus in possessione cedant
Paterna, aż nie warowano, żeby in stante in ordra-
nio de successione Statuto ordinatia ta ma substi-
tere, tedy Legibus interne constitutis to Prawo
na stanie zostac musi, ktore iest ad naturæ æquitatem
tę stosniejsze, aby corki in defectu syna haere-
ditowały.
Fortior zawsze dyspositio Legum, dispodne krwi niemoze
tego ordinans auferre co komu Lex servisset Swiena-
ale defert alii Lex in iusta contradicine nadad
iniurie sanguinis disponuiąca in obseruatione ni-
gdy nie woryąnie, że takim Legem communem to iure
expectatiua za ktorą uota captandæ mortis zwykły
chodzic wprowadzaiącą ad intellectus Juris referen-

od

111 Ad Sunt Constitutiones ne Sint eiusdem Juris de Substitutiones.
Constitutia ordinatyi pozwalaiąca est Lex permissiva or-
dinanti, imperativa succedenti, na ktorego zadna
wina niewlozona, choćby nie trzymał ordinatyi gdy permit-
tity e voluntariu, iako iubety e necessariu. Quia men-
tu firmiter ordinatione tenebatur miała brac ordinatia
robur y wagę swoią bez niego ustawa, gdyż conditiony
Bonoru, to iest tym, ktory urodziwszy się zaraz nabywa
sui Bonoru familia et nobilitate nisi consensu nie
może być z takową uciążany ordinatią, a zatym w nim
ani Sukcessiego, alias byłoby to contra Libertate pu-
blica nobilium personaru et Bonoru. Stawate instit-
tuty ktora ordinatia ma trwać wiecznemi czasy, tym pos-
sitem według niey aby dobra nie były alienowane, iawnie
ukazuie że ta ordinatia ad conservationem Bonoru
y dignitatu ac familia ordinantis, y owszem tardziey
niz w iakim napotym per ordinatione vocato de gre
successore. Natura Judice regulant Successiones, ow
excudowac certe iest contra naturam agere succedenti by,
vero Jus nad servaret, a zatym ordinatio desertaret.
Leges nazwane że ligare maią suo nexu kazdego
ale tez o nich napisano iż Leges indigent [illegible]
efficaces, zaczym gdy nie maią tey siły [illegible]
tey ordinaciey mniejszy wzgląd na nię być musi [illegible]
że nie zawadziłoby, iesli iakie korrekturze [illegible]
cito stanie [illegible] do korrectury paragrafikow
tamze Regulas Successionis opisac [illegible]
natury w tey mierze niektorych [illegible] nie su-
wne [illegible], iako a Jure publico excogitan-
zia. Tym Generalem tacite y w ordinaciey się [illegible]

(Ja dotzyc iednak zeby contradyctia nie była ... nis in bonum et commodum Reip: factis ordinationibus in toto permanentibus.

54. Pro violenta et armata invequitatione expilationeque domorum, diffamatione ac aliis criminibus.

Qui quidem Instigator tanquam in publica iniuria violatarum legum et libertatum publicarum ex delatione praefati ... citat proc. Quia cum leges ad quietem et pacem securitatemque civium sint factae et ut earum virtute coerceatur nocendi facultas et ausus turbulenti severitate earundem comprimantur, iureque nemini neque armis res inter homines agatur, tu nihilominus non contendando se iure subiecto contempta earundem legum authoritate, sub praetextu certo ad bona N. et villas cum fortalitiis attinentes ... quae tamen in easdem Nobiles et alias personas honestas utriusque sexus familiam delatricis, tum nec in restam immobiles quam semoventes horreaque et granaria diversis frumentis referta in eisdem bonis in magna quantitate numero et valore ibidem asservandas nulla ratione apprehendi poterat, ad vim armatam et violentiam oppressionemque iuris publici confugiendo collecto licentioso ... satellitio cum quibus specialis re

446 reservatis et ipso iisdem omnibus praearmonis instructis non ullo Iure potestatis a magistratu aliquo concesso nonex sententia alicuius Iudicij, non expectato tempore et conditione rei compactatum, sed priuato ausu et ut infesta armataque in eadem Bona et et uillas spectis cum fertalitys spectantes annui prouentus et mille florenorum plurium efficientes conditione Bonorum et rerum ibidem derelictarum optima superlectique superinqui:sitione tumultuaria, in armis seditiosis uiolenter facta eandem delatricem de rebus omnibus in eadem hae:reditate protunc permanentibus mobilibus et se mo:uentibus cellariis granaryis suppellectiliq domesticae same:nis reclusis et reseratis peruimque reuulsis prout in:testatione continenter descripta expilasti reliqua in dire:ptione tuorum missis familia derelicta uerberibus pul:sasti ignominiose tractasti, uinculasti famam inedia lacerasti ac praeclasque tuos omni uiolentia cadere et uer:beribus ac indecentia contemptibusque et despectibus gibi:dem grassari permisisti ac in huc usque idem satellitium armatum ibidem detinens Bonaque armis occupata ua:stas et depopularis nec his contentus uerum etiam famam delatricis denigrando in honorem eius iniuriose egisti et ut designatum animo propositum efficacius perficere cassas protestationes interdum binas existima:tionem eius lacerando contaminandoque in uim famosi libelli ad integumentum uero sui illiciti propositi et delicti ingenioso commento contexuisti et consar:cinasti eiusdemque Actis perpetuis publicisque inferri et inscribi fecisti per quas delatricem et honorem eius criminationibus indignis ac inconuenientibus et simu:latoriis

latoris excogitatisque nec rei nec veritati nec deniq(ue) 447
ipsi credibilitati consentaneis onerasti gravasti deso:
mationemque ipsius semper integram, et illesam impurasti po:
iusti, inquinasti, ac infami iniuria notasti, lucerasti,
accusationemque denique confictis criminis, salva quadam
alia agendi reservata, studio nocendi instruxisti,
eiusque delatricium [illegible] intricasti. Insuper cum delatri:
ce et Magnificus olim maritus suus defunctus quibus tu
utrique operas tuas obsequiales stipendio certo quotan:
nis salariatus locasti, et in patronum causarum suarum ge:
neralem plenipotentemque constituerint in scriptis ut
defendas non vero offendas curaque diligenti indemni:
tati prospicias nominum [illegible] atque eo in ea sua multa iura
Privilegia contractus et chirographa fidei tuae commissa
et concredita essent, extunc tu contra debitum officii tui
quam delatricem et successores defuncti mariti sui
debito patrocinio iuris destituisti processibus gra:
vari et bannitionibus innotari cum magno dispendio de:
latorum permisisti iuraque et privilegia contractus et
chirographa concredita, ac alia munimenta necessaria
penes te in damnum et iacturam ac perniciem dela:
torum retinuisti et in huiusmodi eadem fiducia prout in ter:
mino deduxerunt in contractu illicito et enormiter
[illegible] sunt. Quia porro cives et iniuriosum lege publica
censetur quod quis sibi privatam iustitiam multo magis
vi offensiva et per arma infesta facit et vendicat
tuque loco iuris communis armatam violentiam contra
praenominatum [illegible] in oppressione earundem et liberta:
tis admonuisti, et res suprascriptas expilasti, aliaque
[illegible] ut permisso [illegible] licentiosius [illegible]

Ser

448 Per quod Leges et Libertates Publicas, ac ipsam pro securitatem quoque communem et publicam violasti crimen criminem adaugendo, Protestationibus quoque honore et bonum nomen delatricis contaminasti, tu, et contra debitum Officii tui existens Vnipotens Vincipiti et eiusdem Dationum constitutis modo suprascripto deliquisti et excessisti ideo in poenas Legum iuxta demeritum proqualitate cuiuslibet factum irrogandas incidisti. Pro quibus Legum poenis modo praemisso superius extendendis, ac pro refusione damnorum per eandem rerum expilationem modo Guerrico facta, et ex occasione eiusdem violentiam armata Bonorum detentionis, ad N. florenorum nempe summam, et Iuramento liquidorum, nec non vicinis et ocasionum ulteriorum violentiam praecidat, eundem decidendum et adiudicandum summam praefatam pecuniariam in Bonis N. ac illis eo spectantibus per te praetensa ne licentia nocendi sit ultra iustae aequitatis temperamento moderari ac de eadem servandi qualitatem rerum ex hinc et aequo statui sententiam et decerni. Citaris praesentibus sub responsurus.

Super complices machatis mandatis.

Quod criminis societas facit mali male ad sciant ut magis noceant melius est domi damnosa aeris finis languari.

Bonis boni sociunguntur.

Introductio eiusdem.

Sprawa

Sprawa iest pro crimine expilationis domy, pro quo[d] ui armata modo Guerrico admota et uiolata, pace publica, tudziesz pro diffamatione seu libello famoso, ac illaqueatione honoris Bannitionibus contra fidem plenipotentiis inscripta, z tego fundamentu intentowana iest.

Refutatio.

Są to erudita lachrymae ziey bliwizone stronij intus uidentes z oblowu tak wielkiego samac to rzecz mówi: nie bez przyczyny Statut pisze. Sic dignitatis libra seruabitur, si auxilium largiet. imparibus et mutuo Lege pro paruulis insolescentibus imponemus. Znacze ci insolentes, pod pretextem urzonowci swey dokazali wielkim szkodą.

Mandat ten zawadzony, na ktorym prawie de Guerra, ne audeat, quis belligerare Guerras mouere ad damna et paenas każdego takiego Statut wiąże. Drugi Statut starego stationo Regium ktory hostiliter turbando pacem publicam armatnie opprimeret reum criminis czyni. Trzeci Statut de Bello expedit Reip: ut subditi quiete uiuant, et nulli nocceant.

Constitutio 1578 wyraznie pisze. Prawem pospolitym to iest opatrzono aby zaden krzywdy swey wedle myśli swey niedochodził a ktoby dom splondrował, z tego nie zdawaiąc się in disputationem Iuris Reatui obnoxius ma zostawać to z opisuie constitutia 1588 odpowiedzi. Expedit Reip: aby każdy żył spokoynie ani krzywd swoich priuata authoritate windykował ale prawem pospolitym się kontentował. Gdy tedy: wa ludzi ukrócić niemogły obostrzone surowiey nia: naricie

nowiecie tedwie Constitutie [illegible] iedna obzerze-
nia Prawa na swawolniki druga o ludziach nieo-
siadłych co szkody czynią. W których to iest kto-
ry nie contentuią się Prawem pospolitym do pro-
mad niezwyczaynych, a za tym do gwałtownych
postępków udaią się, [illegible] naiezdnawi dobytki y insze
supellectilia biorą.

Za wdnieyszey Constitutyi na Prawa Pospolite-
go ostrość y na zwierzchność nieoglądaiąc się naiazdy
wybierania Domow (a to iest expilatij) wszędzie [illegible]
znacznie czynią y insze facinora committere nie verent,
gdyż remissia urzędow, y nie executia wstrętu
im żadnego nie czyni. Takowi iako publicarum
legum et libertatum violatores et contemptores
beneficio Fori publici (quod notandum) zażywać
iuż nie mogą, ale Instigator tanquam in publica iniu-
ria ma instigowac y [illegible] informatyi od
[illegible] ad cuiquis tanquam in publi-
ca iniuria instantia według tey tych Constitutiey
iuż nie ma bydź contumacia gdyż lex pomieniona
per expressum mowi maią mieć terminum peremptorium
salua inquisitione y karani iuxta qualitatem exces-
su nie ma isc ani żadna dilatia Constitutione
eadem vetante nie maią się zastawiać beneficio Fo-
ris publici tanquam in publica Iniuria w gwałtownych
excessach idzie ordinarij Processy in Publica iniu-
ria nie idzie, idą tam dilationes tu wszytkie bene-
ficia Fori do tey nawet ab executione odimania
Proces zaczynaią nie z inszey przyczyny iedno
propter perniciosum exemplum, ne vis armata

pro: feratz.

praesentes Juri et iniustitia inermi idzie o
samę Legem, o Prawo o R. Pltey Rzeczypospolitey crescente au:
dacia crescit et rigor ubi rigor ibi rigor iustitia a ia:
koż się on prawa domagał, którego sam nie zacho:
wał. Jus in armis połozył, y dotąd zaciężnikowskie:
mi, a iednak flebiliter lamentuie videntes lachry:
mas, z słowa takiwielkiego zażywaiąc. Cognoscan:
tibus cia mira cudem to uniego uno edicto pro tribus
iakoby to idem peiden nie było quod peremptorie
comuad cautelam położono, to on in praeiudicium vocat
verba vocat dum re et realiter deficit.
Cożby to Justitia nomen inane gdyby w takim
razie in causa pupillari in causa et iniuria publica
miały protelari Processy Dilationibus vendicabunt.
O Felix malitia est bonorum calamitas sine quo stabunt
mala iniustitia succedet. Et co się tknie Trybunału iest
ex lege publica, y z dawnych praw starych wyżey po.
mienionych, z Constitutiey przezeszłonych, albo zmie:
sziadłym [illegible] na Trybunał ukazane dla prędszey od:
prawy nie iednak K [illegible] złożył, to Jus z sie:
bie, ale delegował, niż seym doydzie circa delegantem
Jus originale plenitudinis pisarzemu zostawa. Ko:
mu wszystko wolno iest, gdy nimen takie perpetrat quod
à certo Judice coercendum est, a od kogoż raczey iesli
nie od Krola Jmci penes quem Jus armorum armatna
Insolentia ma być skrocona.
Nihil interest in quo quis foro conventus quo modo
Judicem reperiat Judex Judicium iest Jus Trybuna:
lewska. Ubi Judex talem habet Jurisdictionem
quale

qualem sua exquirit ibi Forum Competens bydz
musi pogotowie ze Causa expilationis, nie ma Forum pra:
cisum, quae autem non sunt expressa Lege pendent à Re:
ge daleko więcey ze instituta abdicatione Confirmatiy i
obsiegai krolewskiey y bez Processu imac y executią
czynic kaze.
Nad to zgoła y Causa honoris et fidei datae violatae
iest annexa ktora expresse scripto Constitutiey 1565 o rzeczach
poczciwosci Seymowe ma Forum.
Expilatio nie iest to Civile, albo Vulgare Crimen ale ro
violentia adaequatum iakogdy kto komu głowę expiluie
wyskubuiąc włosy ... to bydz musi, tak kto
Dom wyplądruie wybierze z dwom komor, samusow
z gumien z spichlerzow z wielkim to zalem y bolem bydz musi
gdyż res substantia fortuny y dobra wszelakie iest
to secundus sanguis humanus ktorym człowiek żyie y
conditią swoię sustentuie, kto mie z bierze wyplądruie
iakoby krew wysiedzil ze mnie, a zatym iakby żywot moy
wydzieral, dlatego Constitutia inquisitią w tey mierze
wywodzic kaze, zeby rzecz evadet prosto nie szlo iako
in sua simplici receptionis rerum bywa, ale zeby Laesa
byli blizszy ad probandum, circa laesionem suam, gdyż we:
dle Constitutiey takim violatoribus Legum et Liber:
tatum publicarum zadne Iuris beneficia służyc nie
maią.
Quo in passu ratione Legis uwazyc trzeba czemu im:
podobnie natis, in eta qualitatem excessu kara kaze,
podobno iz graviores iniuriae personales, leviores autem
reales nie tak ... karze ... ale wiezą poena arbitra:
ria y restitutione refusionis duplicis sub poena infa:
miae wszakze gdyż przymieszano acerbitas facti ia:
ko

ko tu było więzionoś et perseuerantia in facto iakże
do tych czas zaciężników trzyma et armis tenet, na
takiemi acritudo sautoritate? declinare przydawana będzie.
Osiadłych zas Licentioso imać każe y executią z nich
czynić każe podobno z tey miary, że gołota excu:
satius peccat defectu czego abyś co powiedział. Du:
ro telum necessitas, ale osiadły inexcusabilis miał
tego swoy dostatek z czego szczera złość, a chciwość
y zniewaga prawa y zwierzchności wsadziła go na
złe uczynek nie żadna niedostatek.
A co się contraktu tknie et libera inaugura:
tionem z niego pozwoloney y tych alligatyi legem, qui sibi
in se tulit ea ferat, oportet nolenti non fit iniuria na to tak
się odpowiada.
Dato non concesso żeby mu służyło prawo wiachać w dobra one
oddać odebrać ale na to prawa nie ma y nie mógł mieć, aby
mu rzeczy cudze wyżey mianowane wolno było zaiechać
plundrować wybierać osoby pozabiiać, despectować y
rzeczy iedne in direptione puścić, drugie sobie odbrać by:
łoby to ius dare malefactis et leges, takie byłyby
nutrimenta peccati legibus publicis per priuata pa:
cta derogari non potest. Prawo każe aby się prawem con:
tentowali nie woyną a lapis ma dozwalać rapinas
direptiones, legibus armis disceptando.
Niema nikt res quoque suas ui repetere lege ad
quietem omnium sit constituto ut uis et uiolentia
summoueat, pax vero conseruet, et pacata uiuen:
di rationem quisque ducere possit. Legum reperta est sa:
cra reuerentia, ut nihil manu, nihil proprio aga:
tur impulsu. Alias quid a bellica confusione

pax tranquilla distaret, si per uim litigia criminali-
ter et prawo pospolite in ponu iure putat, quotiesquis
id quod deberi sibi putat non per iudicem repetit. Uczy-
ni kto zapis sub danda intromissione nie wiedziec
obraz z dekretu, tak y iniquitas gdyz idem to iest
per idem. et vine singulis concedendum, quod per ma-
gistratus publice fieri possit, ne occasio sit tumultus
et belligerandi. Zeznawa w prawdzie relatia wozny
ze byl przy wiechaniu ale nie zeznawa zeby gwin-
tromittowal z iakiego dekretu. On ze byl plenipo-
potentem, on zego y przywlaszczyl sobie piekielny-
ssie. Plenipotenta z principalami swemi, nie byl
tedy zaden zapis, ani contrakt postanowiony
zeby z iego pozwoleniem wolno bylo prawo posspo-
litego walcie, y ono post ponowawszy do armatnich wa-
walkow postepkow, gdyz leges ad salutem et quietem
civium facta sunt, ut earum rigore et more eorum coer-
ceat, audacia et nocendi facultas. pochodowi tego sile
nie notandum ze w zapisie zadnym publicznym, nie
ostrzezona ta, ani warowana iniquitatia ale w In-
teryzie wpisal w ktorey iednak nie masz y tego, aby
tak na te conditia pozwolili co wieksza, ze ioM Pani
mantz bez przyiacol nie mogla tego przyimowac na sie
zwlaszcza, ze w tey Interyzie y zapisie zastawnym
warowano o consensie przyiacielskim nie uczynili tego
w swoim zapisie przyiaciele tez z zapisu nic Actu me-
nna tam prawa swie, ina y toze nie iest satisfa-
cta, za sprzedanie zwola mezowi e llaistnosci swo-
iey.

Dotego warowano mu euictia wzgledem N. Kto-
ry

ry trzymał w Interessie y w Suryelcie twierdzać nie mogł aby był pierwey o ewictią wyprawił się gdyby było niewinkowano dopiero do wiachania udać się było ale pominąwszy Prawo udał się do gwałtu. Nastatek expressiua iest conditio w Intercyzie a isz by in Primo triennio nie wykupił a Dobra Possessiy N. nieoustał tedy N. nie powinien ustępowac, aż mie się zapłata stanie seu per apprehensionem N. seu per absolutione n niecze kaiąc ani tego ani owego zadney nie uczyniwszy Protestaciey zadney Querelij zaraz wiachać gwałtownie wzięło dobra któryj mał. N. pieniędzy bierze od N. bo dwoch nie oddał, a iednak wiachał.

Ale to wszytko iesli to Prawo Prawem w Dobra było wiachac, ale rzeczy in dieposione niebrac skrzyta komu niesprawowac nie expilowac na to Prawa niemiał. Vważyc te Swictie inequitas zdsące pilno.

Po się piszenie in uiw tego aby się wdawac miano w Dispositią iaką Suniw gdyż y Constitutia expresse w dispositią Suniw wdawac się w takim razie nie kaze ale dlatego aby ptis aduent Sobie ctiones in solutas nie zostawały Zapisy tedy takowe y sam Statut burzy gdy contrabonos mores uczynione iż pobent occasione delinquendi, one ta same zndsi pisze Lepsza a Wielki uiw ungm subtliorfabrica vpoktis fomentu Prauitatis usurarid atq direptionis, quam eiusmodi contractus dari possit w Statucie Zapisu takiego inequitatyi nie naydzie przeto in Cuiuslibet sa Priuilegia Pri co Ziemstwu i Grodowi należy

258 należy ale Crimina u kórych persequi powinien in quibus iuxta exigentiam facti poena decerni potest niedodali Król do pełne sądowi ale używać sobie y ustawowanie które delegowaniem przy nim tez potestas ich circa delegantis zostawił, że iuxe qualitatem facti determinować bywają.

De Assessoribus podobno więcej przy dziesięciu pisał, gdzie cui damnum cedit, lubo Bononi lubo honori eidem et querelae servit.

Pozotowie in Sublica iniuria kiedy Constitutie pomieniona każdego delatorem czynią.

De Actione ta która qui ex Lege agit competenter egit, ani to Civilis ale dla in contemptu ejus et libertatis publicana desuetis armata publica pax violata dissi... fidei data violatio honoris, illa ejectatio ... to pro civili censeri może gdy Lex mult Criminali fieri.

A iż connexa delicta to iest ex uno facto procedentia eodem Iudicio Iudicari dla tego dana przy... tymczasem famosi Libelli, że iego z protestacyi pochodzącą sędziego violata fieri, iako mówi ...ten ... ze dat Bannitami uciąży honor illa quaedam y contrakt ten pisał w pro officio mieniony fidelis Plenipotentis, y intromisia zapisał, złączono to pospolitemu in Crimine Crimen adaugente et coadunato. Connexorum idem dicit ee Iudicium connexa enim dividi nie possunt, quod ex uno fonte et ab eadem persona ad idem nocumentum tendunt, et unum finem mali habeant.

Qui

Qui peccavit in uno factus est omnium reus. 457

Nie pisze się wiele de famoso libello zwyczaynym locis communis wolno się skarżyć y protestować, ale niewolno dissimulować, tradukować, oſtawiać y diffamować. Albo iniuria nascitur unde iura nascuntur. Zda się to mu tarzecz o diffidatią zaniesc Protestacią, y o to że kto okazyi cudzey śmierci y zaboicą, ale poczciwey matronie wielka to by dla musi infamia idzie za tym immortalitati consecrata gdy Actus publicus, ktore semper loquuntur connotata daleko więcey podać niewinnego in accusationem uczynić homicidium krew żyiąc głowy swoiey na kogo powstywać iako w Trybunalskiey Protestacyi uczyniono.

Diffidare est bellum indicere hoste declarare inimicitias stare facing to iest ludzi na krew ludzką odważnych.

Nie iest to dziło białogłowey poczciwey y matrony zacney nie tylko uczynek, ale y sama suspitio o kim excitata inquinat, denigrat. Ponieważ tey diffimacyi y pozwem do sentincyi wydanych ad poenas legum ktore są poenas criminales uczynić kogo criminabilem prawo ściśle prohibentione od powiedz criminować kogo. Iż ali to nie iest diffamatio, gdyż taka powiedz zapisana przez kogo posłana, czemu się z tym nieodzywał przedtym a dopiero po naszey Protestacyi, uinilis, cito audacia diffidatio in Muliebri, azaby się był zmowa pospolitego ucieka, gdyby mu od powiedała, nie trzeba od powiedzi y denunciata hostilitate naiechał, pobrał y trzyma do.

do ktorey diffamatiey przymieszała się y pomowa y in simulatia iawna ktora tak że iawnie z iego Protestacyi patet.

Pilnie notandum in Actio iako w Protestacyi pisze mu ta bydz przestraszona Zona iego etiam praeterito etc. A. B. Gdy pierwod strachu umarła 11 Ianuarii Dlugo wiecey tea strach miał trwac, cało siedm mie: sięcy umarła etc. A. publica notitia wiadoma na ia[..] przydatek, iednak nieuczyniwszy zadney proclamatyi, ani obductyi w Protestacyi swey salud zachowuie uczynienia smierci iey, sam nawet nie pozywa y niepo: zywał o to, zadney protestatyi nieczynił, aż dopiero po Protestacyi naszey. Gdy Actys computowawszy liquide patet niesie do tych criminatyi y wyny slu[…] Pisze w tey Protestacyi iz Iey M. Pa[…] ciąc etc. A. kazała iakoz miała oddiac kazac ale iey na tym nalezało, ze by go trzymał zeby za tym do A. nie wiedział iako na iedną Białegłowę naiezdzac mogło gdyby to była prawda, izaliz 20 Mil Pani etc. o to nie turbowała le iac: ko w tey mierze potkną się, tak we wszytkim iako cokolwiek uczynił wszytko to na traductią y sta: nę uczynił, pisze y to ze mu IMć w Ib. wiechac pozwo: liła, a iakoz pozwolic miała, kiedy się obo skarży y po: zywa, na ostatek przyznawa w tey Protestacyi ze ko: za takich zaciężników, a ledla ochrony dla zdrowia swego to factum agnoscit, tylko detorquet factum wszystkiey mierze ex accusadne etc. Iuz to tu goto: we scrutinium in confessione ciey iey inquisitiy nie: potrzebu zadney gdyż protestacia iego o diffidatią 1647 secunda post Trium Regum, a on wiachał y na: iechał w A. iuż w anno 1646 circa Marga: retha

rethd, iako w Protestatyi y Intromissyi patet. na:
wczedy Ludzi przedtym zaciągał, kiedy ieszcze odpowie:
dzi niemiał, tozna(c) że na wiechanie bo mu dopiero
odpowiedziec miano [illegible] A on wiechał wszak nic
concordiuiesz kiedy mowi iego z rzeczą samą y z tą upom:
niował izaliż by był wżak wielkie ostrożności
zaiechał y wonę wiechał, gdyby był iakiey kupy
swawolników niemiał albo dotąd izaliżby się ostudził
przytym gdyby by się armatnemi niewadził y kazeie:
szcze sobie w pozwie do scrutinium wydanym za to, co:
biene expilliie dawać N. złotych każdo obna chce iasna:
mowa [illegible] sądnie legia pozywaią.
Ksiązę sobie iedyn durae reliquisse me. orth, może to ~~[illegible]~~ rzec y
z tym osobie y odziatkach swoich bezpiecznie
wziąwszy maiętność y z honoru złupić chce y ieszcze
nowemi ciężarami, ~~tazy~~ tak wielkiey pogrozanie
uczynił, rego y nie uczyni [illegible] przyiaciela
Przyiaciel y z [illegible] zapisany ktorego fidei
et integritati oddali siebie, honor y substantią swo
ię fide iego percepti zostawuią. [illegible] może być
[illegible] iako a Domestici, i zatym co za Crimen
magis vindicare iesli od swego niebędzie katgà
gdzież securitas, et fides zostawać będzie.
Dał po Banniowac approbatyi po otrzymiwac wiel:
kiemi kosztu płacić to muszano, y dotąd praw
Przywileiow membranow nieoddawa, trzyma ich
przy sobie upomnieć się ich przyznać to musi [illegible] Plenie:
potentiey znowu nie renunciował, trzyma ią in oc:
casione rerum gerendarum.

Ala

Matam miec listy ia Kies gdzie go Pitaluia przyiu:
cielem nie dziw techa to Junstowie sie to honoratiores per:
sonas atec non expectato aulu g tulit dal sie ten przyiaciel
w e znaki.
Quo in passu gdzie producunt y iz iesliby Inquisitia ska
zono aby tegie puncta mandatu famoso Libello et Ideuio:
lente in suspenso niezostawaly ale decidowane byc y
gdyz secuutione operata ma byd zrad, y tede.
licta non dependent ex Inquisitione ale ex
Literatorijs documentis.
Miat etrende zeznac in actis publicis wedlo in.
terrizy nie uczynil tego miat oddac N. Zlotych
nie oddat, a iednak wiachat, a ta Kawz to side:
Protestacyi swoiey swoie sobie opisat, ktora
uczynil przy naiezdzie etc. ze gwaltownie zear:
matno iak do boiu przygotowany, druga nie zwyczay:
na z strzelba churma naiedne biale glowe sa:
ma impossibilitas ceu uerisimilitudine excludit, nie
sie nie stalo nikt nie poziywa ani on sam swoy po:
stepek retorsione wyrazil bo byl w sercze napi:
sat zena Trybunale gdy IJMC Anita sam
bedac officialista oderwawszy sie od sadow
cicho skrycie potaiemnie, a gdy owa byla a se:
curata Pace publica pod Trybunat mieszka:
iace y persona et bonis doprowadzoney Kupy
wybrat sie, wiechat, wybrat, wyplundrowat to byl
wlasne prawo posiedziat.
Prawa nasze nie mogly singulas species compre:
hendere

:hendowac ktoremi Pax publica et domestica uio:
laty. Vitatiores in Regno expressit wszelkie mala
esset prospectu pacis publicae, quae per alias uio:
lentias species multo gravius sit uiolari. Nie byław
w sobie gospodarskiey, ale w każdym de familia
ey położono sila więziono, despectowano a co
tam miało poczciwego potkać biały[ch] głow od za:
ciężników przynamniey iesli iuz mi bydź wazne
waleczne prawo chocz nieprawe iest własna woi:
bylo zaiachac pozytki odebrac nie dość który ka:
nanie ma gdzie było depositowano rendy od słotków
wszytkich wypadać y one plandrowac glownie sobie ar:
mis occupowac bo na to ani prawa ani nieprawa nie:
miał y nie ma zadnego.

Złożyły się w mandacie JMCi iuxta qualitatem
excessy, bo tak Constitutia każe wyżey mianowa:
na Lege nemo sit prudentior.

Złożone y damna bo tak Constitutia nowa chce
mieć tak iż ze prawa starego nowe tak y Consti:
tutia nowa gdy nowi iuxta qualitatem Excessy
tym generaliter zawarta, y pełny y damna Debon:
tym pełne Legi [illegible] refusio damni iniun:
tur [illegible]. W którym razie [illegible] n Tedenti incumbit
[illegible] zwierzenia in manifestis bo y maiętność
do tąd trzyma y dzierzy iawna y pełni, ostentia
y y Bannitia iawna y sama Agnitio.

Z ostatku skonczona kauza iusto Equi:
tatis summy N. y szkod poczynionych tempera:
mento

402 ramento y trzpunct naprawie się dziei sinis Iudicioru circuscidere Lites et scindere occasiones delinquendi z tego fundamentu Licentia przyszła in audacia, z tego tez sądu skrocic to trzeba zapisu tego cognitia uznac fructy percepta in sortem computowac et ad debito compensowac rzeczy szkody za liquidatią porodowy na grodzie et pro poena publica iniuria ac diffamatione tudziesz pro uiolenta fide ponowac. Pospolicie Iudicium każde iest Iuris publici tutelae legitimo Ldsiom prosiciend. Gdzie by było w sądach sprawiedliwosci gdyby kto przy swoim zostawac niemiał expedit Reipub. multiplicari Lites.

Interest eidem Reipub: aut crimina pace turbantia seueritate iudicij, cohibeant. Stomiec na pieczy plenipotentyi y sługa będąc fide obligaty niemoze tak quo Iure stare z gwardami iako ten ktory nie iest stipendiany, zaczym niemogą ma isc takie beneficia Iuris iako inszym pogotowiu ze ie constitutia owa pomieniona. Broniłby y impugnowałby locu standi.

Crimen criminae defendere niemoze o tego przyiazn. iż ze dat Banniowac iako z patron clientas suos ma repellere y wszytaks delictiu iego quod poena meretz ma nu bydz successu.

In aggrauationi iesliby iakie zarzuty czynił in relatione ne nocinio sed innocentia rend purgare debere.

Do Moderatyi

Do Moderatyi summy przydac y to.
Qualis originalis fuit Dispositio talis debet esse eiusdem deter:
minati Dispositio. Ad interesse bydz postanowiony to y teraz sum:
my nieoddana N. wytrzcic szkody nagrodzic. Negantis
nulla probatio. Diffidatio vanis fide respondere abys vani
timoris iusta excusatio non est contra extremarum et po:
tentia.
Datio in causis mere criminalibus non arbitraris bo tam y
Ciuilis poena skazona bydz moze.

Repassio aequalem mali compensationem continet.

Separatorum separata est ratio.

Si ex uno facto plures actiones resultant, ad diuer:
sum finem tendentes ut Reus futuris litis figuris intelligat.
In causis summariis, et executionis lites abbreuiandae sunt
vexuna summarii processus in quo absque strepitu Judicii sola fa:
cti ueritate inspecta procedi solet.
Connexa id est, ex uno facto procedentia eodem Judicio
uendicari debent.
Causa aequior et fauorabilior praeferenda et malitia
litigantium praecidatur.
Fructus perceptos in sortem computare et cum debi:
to compensare necesse habent. Rad Solidissima conuictio
ex ratione, nullae exceptiones contra testes multos.
Pro inferenda omnis radnes probationum facti bades.
Nam si per legem stringi ne quod iuris scrutinij periculum subi:
re debeo quod est fallax.
Atque iure stare non potest cautela impetitionis o summy od suc:
cessorow zony iego.

55 Famosi Libelli seu Pasquilli.

Pisząc wprzod trzeba naam delicti obiecti iakie crimen obycit.

Potym

161 2 Potym quatenus eiusdem criminis Reus citatus
institui nadto.
3 Wkogo inculpat, a przytym do iakich pęny wiązu:
4 Dzieie iakim Processem pozwany conuenit, to uważyiący
5 snadnie y obrony Prawney pro exigentia rei terminanda:
commodowac przyidzie.
Pozywaią tedy ex famoso libello, et eiusdem libelli diuul:
gatione, iako był complicitatis, gdyż kto inszy Principalem
przez Dekret Trybunalski, y Dekretem duchownym decla:
rowany.
Przyimuiąc I. M. de L. p. pozywaią ad pœnas reuocatio:
nis, nec non ad pœnas reuocationis Libelli præfati per car:
nificem, ad pulsum campanæ igne concremationis pozywa
Summarie Processu in uim termini tacti extraordinaria fi:
gura Curiæ et Iudicij de Grodu, z Grodu per appellationem
na Trybunał nawszystko famosissima citatione mordentiami wyszczypkami uirulenter referta ad pœnas fa:
mosissimas et ignominiosissimas in Regno in priuatione iniu:
rijs infelitas, et inusurpatas directa.

Quoad Naturam Criminis.

Co inszego iest famosus Libellus a in ista scriptura inscio:
sa famosy Libelly toiest, gdy kto kogo dolo malo, praua inten
tione umyslnie, solo nocendi proposito et studio opisze, et
impingit że mu crimen takie capitale et ultimo suppli:
cio dignum, tak dalece, iż gdyby probaretur, byłby diffamowany
a zatym przyprawiony daleko więcey gdyby
Crimen in famoso libello expressum było omnino falsum
et dolo malo iako się namienilo umyslnie nocendi proposito confictum.
A takowy famosy libelly, iż periculum capitis diffamowanemu
differt, y crimen ultimo supplicio dignum falso obijcit
fabricatori iego Criminalis bywa a iednak w takowym ra:
zie

zie iesli veritas komu obijcit, iesli dolus malus abfuit, iesli kto provocatus et lacessitus to uczynił inszą uwagę prawo pospolite tego miec zwykło, gdyż non debet ei honor servari qui ipse vituperio facit. Ktorego samego libellus sąd prawo naybardziey wyciąga, iz wyniąwszy to tego co mu w skrypcie zadaią Judicii defendo erat y accusatione non diffamandus, per privata criminatione y per prohadnes nanie: y dowodząc obiecta było trzeba nie per diffamationes gdyz były to było brac pierwey z niego supplicium anizeli czy: nic in iudicium.

Scriptura zas iniuriosa ta iest, ktora contineat w sobie contume: liam, iako gdy kto zada ze ktoś człowiek plebeius albo tez nie wart hoc tributaris, takowa iniuria civilis, bo tez contumelia iest civile delictum puridutu, zabaiu, judicium.

1. Famosi libelli reus, sanctate delicti punitur to iest ex animadversione punitur, qua crimen in famoso libello dic: tum si probaret, ueniret puniendus. Civilis zas iniuria civili mulcta vindicatur.

Z takowey definitiy famosi libelli y distinctiy scri: ptura iniuriosa, a famoso libello snadnie mozeli pozwany pure sentencią takowey kauzy iaka mu iest zadana pogotowiu ze kto iniuriy przez dekret trybunalski principaliter karany y dekretem loci ordinarii in iudicio pri: vinali iako principaliter ukarany daleko więcey ze na principale poena civilis karana, a modo culpa to iest arbitrando culpa iest delictum civile in crimen ractum criminale, y iesli to principaliter skutecz: ko culpa i zatym byłoby mu civile et crimina: le, a zwłaszcza ze ta sententia iako z niey kazdy kazye może, nie stanie za z wywodu iakich, ani z contrauersyi iaką raczey z iakiey complanatyi zaiemney.

A poniewaz famosi libelli ta iest definitio iz iest compo: sitio

sitio occulto nunc facto tedy in authorem tylko scripturam, seu compositorem famosi libelli, poena extendowana była in [illegible] ulatores. Nulla Lex poenam statuit, iakiż to zwany maiestatis [illegible] ey, ktory non comparuit, y takiego Geniuszu nie ma, y co za complicitas in civili iniuria, currere może [illegible] wie naszym tylko in complices criminum naiazdow, mordow, zabojow, [illegible] poena criminales sunt postanowione, y extendowane bywaią, ale in divulgatores iniuriosi scripturae żadna poena w prawie nie opisana, ani w Trybunale in vim Legis [illegible] nie może bydź determinowana.

Accedit że tego famosi Libellus nie iest od Authora iego przeciw N. de C. intitulacyi [illegible] napisaney ale przeciw N. G. C. Pozwany nie wie co to iest tryb, y dziwna że w tym scripcie żadnego [illegible] nie mianuią iednak się [illegible] ozywaią. [illegible] tedy ieśli ktory sądem [illegible] żadnym wywodem niewinny [illegible] tego przeciw authorowi scriptu, że to iest mendax libellus, a za tym famosus, iako może divulgatnis criminale [illegible] sam wywod by trzeba dowieść, y wywieść na [illegible] im, że co pisał źle to napisał, potym wywiodszy się ze [illegible], iako ich opisano dopiero [illegible] criminosai. De Divulgatore [illegible] contra [illegible] Constitutionem 1601 et 1633 w takim razie ieden drugiemu zaszczycac [illegible] nie może. Statut audivit increpatum ee et ipse [illegible] di in [illegible] minime se expurgavit.

Dozwali oni pomienionych [illegible] wywod [illegible] wszelakie ad poenas Criminalissimas Revocationis et Libelli per Carnifi-

ce

cé exustionis. Pozwany iz nie improperowat y niezadawat bożeznic nie pisał do renocatiey nie powinien, gdyz Statut de renocatiei tego tylko istnie gít kto by był Statutowey lingua sua n'reprenans, nihili improperauerit asserens ee eu filius et statim n' renocat, z Pana: czpałem scriptu niech, o tym mowią nie pozwanym ktory za alieno delicto non obligatur, gdyz z culpa sua tene e z autho- re. Principat scriptu swego, y obiectiey swey nie chodzi atią bo iesli to tak iest iako zadał, iz szlachcianka szła za plebeiusza, a z tym secuta conditione mariti. Atoireq. Quaestio ex eli inter impares non confutata obiectione renocatia a zwłaszcza ze y illegitimitas nie iest obiicowana, ale raczey ante matrimonium statut de statu ... nie probes labe aspergati, a te synowie w stanie miłeczy y nicim teznieza dawgno, w tey mierze.

Lecz pozwanemu, iz na tym nic nie należy nie pytał się o tym z iakiey okazyi principal libelli uczynił, iesli prouocatio albo lacessitus iuste an iniuste do tego natym nic on mu nie zadawał, nie napisał. et aliena compodne tu eminie, alieni tez facti et compodris pokazać swiernie powinien. et czemusz ta ignominia naniego bez przyczyny y niewinnie wnoszono, a czemu o takową ustawę tam ignominiosi wrzesz ei summario. in uim termini facti miał tyz przyjrzeć się tam ... per carnificem ad publicum campanam exequendam obelzonty y schanbiony to iest famoso libello nie tylko w ktorym y crimen na pozwanego infictum y diffamadne conscriptum, a iescze authorowi obiectyi nie wywiodszy sie.

Repellenda iniuria et deferenda, nec debent iniuriam nascicunti ... miał li kto krzywdę do ... drzewi by rownie nie obelzywsie, nie sromotnie, nie szkodnie ... ad posteros transmitta

408 że dotychczasowy sposobem takim iako się czynią, kiedy
iawny był pozwany, gdzie positus in Crimen et Infa-
mia perpetua, gdzie nomen et fama aeterno charactere
laesa, gdyż obyczaj pudi sit, et obyczajnym funditus
parze suppliciy. Zaczego nie powinien pozwany do tey kau-
zy przystąpić, aż niewczesnie w sądzie in suo honore redinte-
gratus, gdzie reatus diffamationis tenet, albo pro dif-
famatione redarguere nequit, przez te pozew ab exemu-
tione pozwanaią pienięzny ius iniungit, przeciw luz stanowi
iudicium. Nie sąd ale oni w sprawie sprawa sami się sta-
nowią. Statut de citatione mowi, ne quis in citatione et ver-
ba in eadem, quae cuiusque honorem, et bonam famam tange-
rent, deinsertio deferat et deceat promouere n' aude-
at, sub paena sessionis terris. Constitutia roczyczny
tunc spraw, ktore nie są w prawie opisane przed sądy
przypuszczać nie ma ani sprawa, nad prawo inogare, a nie de
kretow czynić, ktorzy by iura legis saperent. Jak polski
polskie prawo prawo gdy na stale nie słychany to iest prze-
ciw prawu pozew uszczypliwy na szlachcica do grabi
...kiey execucyi ad sulfsio campano wydany, w cięż redundit,
y kiey execucyi adpulsio wydany, ...
ad furore nie mogł żaden sąd nikogo skromnieyszego
karać iako pozwany prywatnie, rzekł w prawdzie trybu-
bunał agat, ale prout competient iure agat n' iniunde.

In Crimine publico iako gdyby kto chciał grauis dogma-
tibus siudari animas Chrystianow et degrauare bona fide
Catholica ktoe, takowe bywaią nakazywane od przy
kobyś teraz to takowe na seymie, ale in priuata, iniusta,
ani to słychana, y to w podziwieniu będziemusi przeciw
ko komu, ten sprawa zirigowany milczy a ktorzy krzywdę czyni,
ut manet eadem ten malo dolo, nec animo nocendi reduiden-
di

di quid scriptum sit legit, bo y ten co kupuie y prze:
daie ze n[on] diffamandi sed lucri faciendi causa to czyni wo:
zn bywa, quod si non legit euadet simpliciter.
W statucie dwie obiectie stringunt ad reuocandum.
A pierwsze ie filium de meretrice ze była publicum scortum
qua quaerebat sobie stipendium uulgati corporis et pudicitia
iuxta illud statut cuiq[ue] meretrix uili mercabilis sobie iz
incepał takowa arguit non legitimum patrem według sta:
tutu de filio subiecta e reuocanni tego tu nie zadaią
Druga obiectio ze patrem eius meretricem nominauerit, na
probauerit consulit honori liberorum, y tego nie zadaią by:
ła wirtuwa in matrimonio tylko lapsa in virginitate y
dlatego za chłopa dana.
Przytym oraz naylepiey wiedział, y iako ią zastał.
Argument wielki z iakiey przyczyny szlachcianka za chłopa
dana. W tym statucie notet, ze obiicientes illegitimitatem
probandi onus sustinere dt.
Trzeba wiedzieć nasz probat eum ee tale, y znowu nec probauerit.
Constitutia a[nno] 1633 Legitime [illegible] Statut Tit: Commi:
sary.
Zapieg obiecty non publica uenalis turpitudo.
Iniuria scripto commissa impperij simplex negatiua idzie
gdyż uerba uerbis soluunt, takiey wtey drugiey simplex
a pismo simplici negatiua tollit.
In causa imperij tylko requirit agnitio propriale
to iest causa deuulgatis famosi libelli nie improperij.
O tedy separatim separata ma bydz rad.
Jesli in causa improperij simplex negatiua idzie dale:
ko więcey tu ma isc nie moze bydz nad statuti scriptum
nieostrzey postąpiono.
Scriptura tedy ta iest iniuriosa nec famosy libelly.
Teraz widać szlachectwo Matki honoru nieoczyścił.

Meretrix

470 Meretrix ē quæ quæstum meretur, quæ multorum libidini patet et cuius publica venalis ē turpitudo.
Sed hæc amoris est vi, quæ iure fortior coacta uni soli amanti copiam fecit amore capta amoris sui serua, libertas nulla restat amanti, Nullus liber erit si quis amare volet.

Qui superioris mandata obedivit culpa caret.
Amor est furoris species et furiosus non delinquit, Virgo amore capta furiosa est.

50 Illegitimitas ex incestuosis nuptijs obiecta refutatur

In Iure Terrestri stoiące ex dispositione eius hacze tego niemoże aby legitime iako Constitutia 1635 mowi in casu proposito illegitimitas być mogła, albowiem secundum Leges Regni ta tylko Illegitimitas iest uznana, gdyby kto wedle Statutu Tit: filius był vagabunda mulieris de non legitimo Patre, którego pierwszego etiam wedle drugiego Statutu tit: nobilis był który meretricis Matris filius Lub też wedle Constitutiej 1578 Tit: de Illegitima Prole był z nałożnice chociaby ią potym wziął za żonę spłodzony to też tylko w Prawie pospolitym species Illegitimitatis są położone y opisane.
Lecz iż kto in gradu affinitatis spłodzony aby miał zaraz tym Lubo ex matrimonio legitimo pochodzi wedle Prawa naszego koronnego zostawać illegitimus o tym prosię wiedzieć Iuris periti, niemamy żadnego, albowiem też Prawem sądzic się nie powinniśmy. Tylko że u nas Consanguinitatis Personalis za tym

tym Gradus od Prawa Pospolitego od dawna omyślni poda-
ne, które Statut Tit: Do się feudalnych opisał, to jest fratres
germani uterini patrueles, et de eundem avunculis et filiis con-
sanguinitatis seniores dopiero Constitutia 1588 Tit:
o Kadukach, ukazała, że są potentiores pokrewności
grady gdy warowała że ius successionis legitime nie ma być
przerwane, ato et sto ac per consequens ulteriori gradu pro-
pinquitatis utriusque sexus ex utraque linea usque ad suum gra-
dum. W którym razie ukazała Constitutia pomieniona
iako possessione transformabat. Successio per quartum et
quintum dopiero gradum uwiedzeniu się Plemienia, y rodu, po któ-
rym zwiedzeniu Fiscus zabierał ostatek dziedzictwa, y iako daley
już ma prowadzić y ściągać nexu sanguinis usque ad extinctionem gra-
duum ice to do. Lażeństwa u nas nie ma gdyż to in individuo iest
taka pretensia sanguinis długa postanowiona żeby sięga-
ła ostawa: po Szlachcicu sua ehor ultimo. Alias prawo Du-
chowne do czwartego consanguinitatis restringowała sto-
pnia intransversali am linea iescze bardziey skrócone.
Przezwisko powinowactwa y Imion pokrewności nie stawali by
które by każdaie księgi stopnia osobom będącym nadane być
mogły ponieważ u nas przed tym naznaczono inszych consangui-
nitatis grady iednoż które wyżey mianowane opisało nasze pra-
wo a dziwnać narozumie cztwiecżym wyraziło affinitatis
ucorradnes które z Żony pochodzą y idą. Maiores nasi niewie-
dzieli nic dziw że się in secundo albo in tertio affinitatis
gradu poimowali albowiem quando mos erat Communi enatka-
h być zwyczay dopiero post publicata decreta Triden-
tini Concilij, observuią gradum nie tylko Consanguinitatis
ale y affinitatis in praxim, et usu przyszła. Zadani
Nuptias contractas z powinną małżonki swoiey pierwszy
nie mogą proprie incestuosa być nazwane, gdyż prowidne
sanguinis gradum non uniformiter y owszem deformiter
incestuo uznawany bywa iako gdyby ascendentes et des-
cendentes

 sedentes secum iungerent. O takowy incestus iest nefarius Iure nat. et Iure Gentium prohibitus. Belluina takowe matrimonia nuncupant. Katedra twa w iezowiemu takze inter collaterales parigradu constitutos miedzy Bratem a Siostrą y inszemi proximioribus a beodem sanguine natis w ktorych iest sanguinis unitas et ab eodem stipite descendunt, ale in affinitate gdzie eiusdem sanguinis unitatem nie ma, że ysiezie Persona affinis non ex utroque sed ex alterutro tantum Parente h[abe]t, iuz tam inszy respect bedz musi te: uius delictum levis puniendi gdyz tu culpa tylko z dystawo transgressionis Praecepti Ecclesiastici, non vero Divini et Iuris nat[ura]lis. W Prawie duchownym multa impediunt fieri, tamen permittunt facta teneri nie iest to impedimentum dirimens Matrimonium impedit wprawdzie n dissoluit, daleko więcey que ignorantia excusat, sed Iuris Civilis ac Canonici et graduum affinitatis excusare może bo y w tey mierze secundum varietatem temporum quandoque variabunt statuta raz tak drugi raz owak computowano te powinowactwa stronie inaczey Iure civili inaczey Iure in Provinciali v.g. per Caput. inaczey Iure Canonico nadewszytko ze notabilis indecencia w tym Matrymonium stwie nie popelniona nie rozumiał tego nigdy aby mu to illicitum bydz miało dowiedziawszy się otrzymał Dispensacie Pontificia ktora ex plenitudine potestatis relaxowała go a vinculo wszak y Prawo Duchowne iawnie w takim razie mowi expedit saepe ob causas honestas, et iustas Matrimonium inter consanguineos contrahi. O czym gdyby pisac przyszło traktatu by na to całego trzeba, z ktorey miary nie może bydz takowskie Matrimonium damnabile zeby y Potomstwa zostawac miało po smierci iego accusabile po: Publicie in affinitate iuż tylko w osobach tych uznano inter Privignum et novercam v inter Privignam et vitricum seu

seu socerum et nurum, socerum et generum w takowym razie irreuerentia et indecentia naturalis committi uidetur, in incestu iudicat, ale że kto Biatanki żony swoiey po imć nieboszczyku Niego respectu incestis nuptijs to szkodzić, poniewasz nulla irreuerentia et indecentia naturalis committitur, co in incestu potissimum consideratur, et affinitas non dirimit matrimonium, a iakże ma być z incestu respektowana. Rzecze któryś: iednana na te dispensę commissia, ale respectu bonorum, ale i tutore wiednana, który miał być tutor, n[on] tollitur, takowe commissie ipso iure annihilant, które in oppressionem pupillorum ad illicitam bonorum receptionem obtinent, gdy tutor nie mogąc per leuitatem udaie się do illicito modo yu ardendi bona priuatae utilitati praetendens publicam rationem wyiednana iest defunctos utroque coniuges in praeiudicium pupillorum nie byli za żywota praedicti coniuges conuicti, commissia ad executionem non deducta, uterque coniugum extincti uitam suam rationem reddere n[on] possunt. Także szczerze chcą ci którzy per famil nem [illegible] seruiuant a familia y na których nomen hereditarium niezawisło a pocierają iey w lat kielkadziesiąt gdzie iuż y ta commissia expirowała morte impetrantis et morte eam concedentis, wszytkie iura wszytkie leges fauorabiliores sunt, pro conseruadne ym pro priuatione ingenuitatis et nobilitatis. A ni też zarzuty że clandestine pożenie się mieli, skądże mogąc minus de solennitate quod constat de realitate, a któż o tym w lat kielkadziesiąt świadczyć może czy to clandestinum czy nie clandestinum małżeństwo było, prawa iest zapisana actis publicis kanonicis coniugi et lucius legitimo, znać po tym że to nie byli clandestinum, gdy tego a loci ordinario in recenti nie ruszono tym samym approbowano. Contrakt to zostaną y ten ninieyszy nie może z tych redimendo sexu ulhodząc uerecundia et reuerentia, lubo się w czym nie poczuwaią aby iedno notam litis famosae coinquinowali byli odkupuią się. Onych

otrakt

Contrakti ich wiąze y do tego, aby mu dosyc uczynili gdyż wzruszac go niemogą. Albowiem Contra Legem qua quis ligatus e, nemo agere pt, y do tego takze ich obliguie aby iesli go trzymac niechcą wrocili to wszytko co z tego Contraktu wzięli iesli krzywdę iaką mieli satisfactią warowali, Qui satisfactionem accepit iniuriam dimisit raz przyznawszy drugi raz negowac nie może z dostawałby in fraude et Dolo, gdyby raz przyznawszy toties negaret quoties mungere aliquid intenderet. Raczeicze dnd ten Contrakt mnieyszy miał afficere iako facilitate nra et importuno metu.

Uczyniony y niewiadomy Prawa dał się zniewolić czego nawet contra bonos mores uczynić nie może ... uczyniony szkodzic mu nie może gdyż y Statut zapisy takowe przez ktoreby kto honor, statum albo libertatem suam lederet, podnosi z nowi kto go na to nawiodł, aby cum nota inni sui tak traktowan caruit mala fide et dolo, y iesli to sam przez się uczynił non ducty sed deducty e iudicio suo. Z ktorychy inszych wywodow prawnych nie widzę takowego discrimin uniis dla ktorego miał by patiens nasz słusznie in causa periclitari. Patrząc iednak po rzeczach niezawadziłoby zeby ta Commissia penitus zniesiona była silentium perpetuum et vanis założone. Honor ochroniony y dekret ieszcze taki in foro seculari desuper był otrzymany. Dispensa ratificatoria

Nurg filiy Vxor.
Privigny filiy Mariti uxoris sue.

In fama sti publice.
Et deceq eius
Privinatg es in honore eius

Si inferior de Superioris authoritate cognoscere pt.

Affines n constituunt inter se gradus cu ex affinibus affines non generent, nunquam igitur constituit gradus sed genus adeo ut non eodem modo numerent genera affinitatis

tatis quo gradus.

57 Utrum huic infami Ius Caducum impetratum et illegitimitate mcl... veienti teneat quis docere de legitimitate et nobilitate sua.

Constitutio 1578 o tit: de Illegitima Prole mowi ... rowny rownemu wykladczyc sie powinien rownoc te przedtym postym Prawa nasze uwazyly.

Constitutia 1578 o wciagnieniu Szlachcica z rownego sobie po... mak ...

Statut przed temi Constitutiami dawny tyt Nobilis Nobilis Si Nobili improperauerit tez rownoc wywadzenia ... mieć chciał.

Statut drugi tit: homicidium ... dum miles parem sibi militem occiderit ... ... igitur ze Infami ze publice proclamato in Regestris maleficiorum notato ex ... inscriptionem ... per legem publica infamato et iudici... aliter proscripto, ze huic uita et actus omni opinione damnato coniectura e naiemnikow ... temi intellectus nego mali cura sed mercedealiter in ministerium ... cenie ... non impari wywodzic sie nie powinien. Gdyz Statut Tit ... takowych ... ipso facto miec chce, y drugi Statut tit ... tych pro ... uinis ... Ktorym ... ... aliquando nota fuit declaruie proclamatos Regestris maleficiorum notates et consimiles ... wszystko ... fide dignos et bonos uiros gdy z uznawa, quod ... maxime umb Constitutia 1588 takowych wszytkich ... rzy zawsze mionym na honor zdrowie maietnosc skaranie swo... ie ofiaruia y naymuia sie na zaiatrznenie iako nadklow ... ki

 Kiedy zgadzaiące do wykonania przywrotnych ludzkich
zamysłów na których wypełnienie i wolę y przystoynosci odważa
się kresy y koniec służby swey w tym kładzie. O takich
iako rebelizantów legum et libertatum violatores benefi-
cio Iuris publici urzędów et eo depraedatorów onych
porównywa y zagubne Lotry porzyta y execucyi osta-
tniey podaie. Pakże tedy beneficyum Iuris publici
urzędownemu y Tytułowi publicznemu per Legem decla-
rowanemu Verno odnośi Szlachcie pozzeiuy ma się wywo-
dzić przeto dowodu nieradzę żadnego niegod zięte gowaby
mu się wywodzono. Ale radziłbym si iuderety zaniechać pro-
testuiąc y Przewiydac pro cassando caduco confirmo-
waczey quae supra descriptis contentis radzę y to przysto-
zwać ordinatores instrumentu tego, y przy tym urzędzie
takiej przyięli oblatę w iedney Protestatyi być może.

Danya tego mamy te Racya.

Naprzód że my na obiectią illegitimitatum nie-
powinnimy się wprzód wywodzić, aczby też pierwey obijciens
dowodził, y iż infamia iest rzkom oppresso verbali gdy kto komu
chłopa tworzada, a infama infamio scripto literali cudziest Ciu-
le, et poena civili mulctat to criminaliter vindicat. et iż
eam necessitatem probationis włożyło Prawo na obijciente
dowodzę tego tym Prawem.

Naprzód Statut Tit: Nobilis pisze: Si statim
non revocat neq probat eidem et talem ut asserbat z których
słów iawnie patet włożona necessitas probacyi na obijciente
a iszcze dokłada statim nie na dilatią ale zaraz dowody
swoiemi iawnemi pewnemi iakie Constitutia 1588 Regnicola.

Constitutia 1588 o Nadukach też ma in sobie konten-
ta pisze ad offendendum iuste et legitime produ taże
ba tedy zarzucaiącemu dowieść iustas et legitimas
rationes.

rationes kaduku uprószonego et (sor enim quod asserit probare dt w teyże Constitutiey pisze, ajesliby się Chielzgnie uwiedzenia przy miastkow nie było by na szlachcica dowiedziono dis- fator etc. z których słow iawnie także patet że ctstor ma do- wodem szczwany bowiem odwodzi się zwykł.

Constitutia 1633 pisze który komu Legitime zadał ille- gitimitatem, igit gdyby legitime mowi secundu Legem ma probare. 1588 Curre caduco injsiet Legitime deducta.

Constitutio 1589 o rzeczach poczciwości kto komu szczypa na poczciwości ma być z tak gotowiu ku ukazat rzecz by dz pra- wdziwą którą pozwanemu zada.

E lieżd bedziemy nigdy ten calumniator, y gdzies podziei się ze mu zaraz iako in criminalibq bywa dowodzić trzeba tym sa- mym succum batio. audsa y my bez wywodu purgatury zosta- niemy y directorem niewywiedszy się y nie purgowawszy z obie- ctyi strachu się na biera Bonieich oni stanowią szlachectwo swo- ie iako chcą iednak gdy ruki sabe zadaney chatce ich purifi- kowac nie będą po tych szlachectwo za nic nie stoi moze być czawsze podnieciono zadanowqm ton eluiis tis maculam generis wiedz iż szlachectwo competere nequit wszak y statut. Nisi forte audierit per alium nuper actum et ipse de eiusmodi improperio non expurgauit.

Notandum y to że ten obwiniony iest wedle statutu odarty, chodoła klimek nie zawadzi mu w pozwie położyc, ut defi- de inferes seu superiore, quia parebit omni.

Ordinatoribus am w pozwie directionis przyłożyć bad statui- tionis iego zdali się iesicze y arest iego przy nich zapi- rac iezeli iest przy nich.

Quia tu existens talis et talis etc. opera tua locasti inimi- cantibus, et famosum scriptum nunc aduci porreasti ad uiden- dum cassari te publicum calumniatorem, et delatorem ac diffamatorem decerni infamem pronunciari sine per carnifice cauterisari, et ustulari mendaci infamatio-

178. ne dolo malo Libellis contractus et Equitatem ad scribendum oblatos.

Ubi nihil odium nihil favor

Pecunia ad diffamandum accepisti.

Calumniari e per fraudes lite famam negare falsa crimina intendere. Est malitiosa et mendax infamia.

Qui neque boni intellectus neque malicium sed mercede alitus in ministerium scelens.

Homo vita atque factis omnium opinione damnatus.

Vita turpi ... damnatus.

Venalem licite aut illicite.

M. Licz wszytko szlachectwa na sejmiku zewsząd stuzyć zeit ... se libili habet ze ... kieltrzymat ... Legitimitatis ... definitio, si filii eius haeres nie ... receperunt, in agnitione Latnis zawisło nie inszey szlachcie.

2. Tutela iako Synowi opieke zapisał.

Tyy oraz zadadza et illegitimitate et ignobilitatem lepiey ze oraz wywiedzie nobilitatem bo ta fama deducti ... sadkowie powinisza będzie ... Legitimitatem, iż iuz do Duchownego niedostał prawa et fietur instantio erit, contra caducariam et deducta nobilitate.

58. O Executiji z Banitow.

M. Stare Prawo mianowicie Statut ... Demum post primam et secundam ... Executia z Banitow tak opisało. e Naprzod nie kaze ich imac cheba ze Dobr nie stawało, na ktorych by Executia być miała, et si tandem possessiones ... agri, et talia huiusmodi Bona in quibus Executio per ... facienda e defficiunt, seu si ea vires non haberet, tunc ipso iure conuictus capiat in Persona atque eius captiuad relaxanda ... sit in ... uictoris ...

te Prawo pod Anno przed się wzięło, iż pro debitis Bona
Debitoris in corpus tego obracano, potym tosz Prawo daley obware-
ło się, gdyby victus se defenderet, et Iuri ac brachio Rega-
li se opponeret, każdego Statut infamować imać ad fami-
lia et coadiutoribus eius tanquam Iuris Pacisque communis vio-
latore, atque destructore a przecię dokłada nec sinat quemquam
verberari aut vulnerari, co iawnie patet z Statutu Tit. Pro-
cessus L: nihilominus nunc obstante isto Processu gdzie na o-
statku pisze Infamiis et infames erant etiam iure
pure iuxta maiestatis Regiae wolą per Maiestatem Regiam
puniendi. Pośledniejsze potym Prawo restringowało tym
Statut. Captivandum zaraz Bannitum implicite pisze
bowiem Constitutia Anno 1588 o imanitowaniu w domach
swoich przechowywali, albo im rady y pomocy dodawali y
z niemi in dispendium Iuris communis strowali maią
być pozwani ad Iudicium Castrense et sub poena com-
plicitatis podpadać salva evasione citati, z której
Constitutiey obaczyć każdy może, że cum implices non con-
victi ni Bannici, a potrzeba z Bannitami imanić być z niemo-
Iż gdyż Statut iawny nemine Captivabimus, nisi Iure victum.
Samych zaś Bannitów tasz dowala Constitutia urzędzie Ao
imać et pro Iure victis w więzieniu trzymać ad satisfa-
ctionem a nie podobno tych którzyby się nie mieli ut supra in Statuto.
Taki porządek Executiey Praw opisawszy uczyniło też di-
stinctią Bannitiey y Infamiey iedne Bannitiones civiles
a drugie criminales stanowiąc y osobną vim et nexum Infa-
miey wyrażaiąc tamże o sposobie Executiey opisuie mianowicie
Constitutia Anno 1578 o Tit. De Kietnaniy przeszłe ... którzy
by iż którzy wywołany tylko a czci maią to wziąć do sądzenia
niebył. Da Bannitia od Infamiey distinctim secernit.
et takowe wywołanie przez ym miesięcy nosi na sobie
maiąc sublatiey y nie czynił by de malo obtento ma Starosta
ad Bona Iure victi ziechać in ow dyspozitią wziąć, y dzier-
żeć tak długo aż zwolenniec dosyć uczyni stronie aukci

Sta:

180 Starosta bedzie trzymał maią też pożytki na budowanie Zamku, a nihilominus starać się ma aby takiego wywołanca poimał, y sadził którego gardło in gratia nra albo sig ma rozumieć in Bannitionibus Criminalibus. etiam Cuivis wedle Statutu dawnego, y tractatu Juni pisarzego tu takze Praw Bannitią Criminalną łączy a Bannitione Cuili w owey imać dozwalając a poimanego na łasce Krolewskiey gardło stanowiąc w tey zas dobra Execucyi podając wiąż wyżrzec by ich nie ostało tociy on sam in Persona sua dopiero capiendo detinendo dusze.

Z tych inszych mianowanych Praw Dispositiyi Starosta każdy ma uważać iaką Executią y na iakim Bannicie y za iakim powodem maią czynić, a naprzod żeby nie zdał się prywaty dozinać swoiey, ale necessitate Officiy sui coactus ze Instantią Parte uincentis do Executiyi przystępował. Drugie chciałby tież ut Infamiu. oddzielać y uważać co za Infamia według praw excessu grauis et Criminali Capitalisqs otrzymana czyli z okazyi alicuius Leuioris Delicti albo in contumacia na kim uczyniona gdyż takowe infamiae multas pecuniarias y liczne znoszone bywaią: Ani spuszczać się tak daleko na to że Koplunie. Bannity za tym wolno by go było zabić zawodzić to sita Ludzie takie rozumienie bywa tyż u prawidła takowe sprawy y Trybunały co znaydowały iż bannity caput est inuindicabile lecz gdy to remedium na uhamowanie licentyi usurpowane obrociło się in uenenum że za tym prolatate passim ludzi zabiiano iuż teraz nie taki respect tych bannityi u spetnionym mężobóystwie bywa, aby za ich zarzutem homicida od Katowie miał exonerowany y wolny zostawać bylby tak impunita facinora et dicet dareth scelerib.

Przeto iż Prawo pospolite za takim grzechem y distinctią bannityi Lecz iż w Bannitiyi idzie nie może też starosta nad Spu Prawa dalej zniemi postępować gdyż Bannitio nie iest to mortalis, ale iest poena medicinalis qua consuluit tantum Iure uito

n. ut et satisfiat, y dlatego nazwany Bannita, iaki był ex Bo- 482
nis eiectio niedekita. Zaczym przytem wie executiey prawney
przystępuiącym nie Iure victor otrzyma z Trybunału dekret execu-
tiey, y informacią z niego executioni peragendo zabierze Starosta albo
[illegible] a by ta impune [illegible] według takowey Informaciey
przymać Bannitą poimanego wsadzić wsadzonemu dopuścić int.
causas incarceratorum appellatiey tam Trybunał o tych wszy-
tkich Bannitach y ich approbatach także y Infamiach
cognitią uczyni, y decydować będzie zaś [illegible] Iure vinco-
tis iakamkolwiek na poimanym Executia extendowana an
Criminalis an Civilis pukt Trybunału nie było według Consti-
tutiey wyżey wspomnioney, y według Statutu iż tarlo Crimina
Liter Bannitij in [illegible] Regis consistebat, y miał być iako
Statut mowi iuxta [illegible] Maiestatis Regis puniendus zasię-
gowano informatiey Krolewskiey [illegible] Trybunału
oddana iest potestas ultimae instantiis [illegible] z Trybunału
dependentia w tey mierze zawisła wszytka.

Constitutia 1588 o Relaxatiey y zniesieniu Bannitiey Bani- M
tow pozwala przystępu dana sie niedziel do compositiey
ieśliby się nie zgodzi iuż na onym wywołanym Starosta Executią
czynić będzie powinien.

Iuxta Compendium do Prawa executiey w Dobrach takiemi sło-
wie stoi: executio de mobilibus incipienda, nec ius existentibus
ad Bona Immobilia deueniendum quin distincte
mobilia [illegible] debent, sed ea quo commodius distrahi pos-
sunt, ut celerius soluatur res iudicata, non extante pecunia
capi debent mediocriter pretiosa postea vasa aurea argen-
tea aliaque pretiosa supellex et tandem lecti vestes in-
strumenta res sese mouentes puta oues vaccae equi aratorij
et iumenta ad seminandos agros deputatur modo res illa
agrorum culturae aut inseruiant aliquid enim ita sunt Priuilegia-
ta, ut non nisi in subsidium deficientibus nempe Bonis alijs
mobilibus nec non immobilibus, [illegible] et Actionibus capique-
ant.

ant. Deficientibus e Mobilibus capiuntur res soli-
ta, sed immobilia non indifferenter et promiscue, sed ordi-
ne debito observato, nimirum ut non inchoetur in Bonis im-
mobilibus pretiosis, nec unumquodque pro libitu Credi-
toris, sed illud quod Debitori minus damnosum est Credito-
ri ad exolutionem sui Crediti sufficiat capiatur, nec pro
Debito exiguo Aequanimitatis capiantur et distrahantur
Bona omnia, nec ea quae magni sunt pretii et valoris si ex
quibusdam et quidem rebus vilioribus facile pecunia redigi
possit, ita tamen ut pro dubio et incerto alienationis et
distractionis pignoris eventu, aliquanto maiore et pin-
guiore re pro iudicato capere prohibitus haud sit. Caue-
ant executores ne in rerum Immobilium Executione praedia
Rustica et Urbana tantum de quibus certa servitia census et
tributa praestari exolui debent, dividant, vel Bo-
na [illegible] in quas executio facienda deve-
nerint, et summatim Executio in Bona Immobilia Bona
fide et arbitratu Boni Viri fiat. Ad executionem autem
devenire et restituendo non aliter pervenitur quam si nulla alia
Bona mobilia vel immobilia exstant in quibus Executio fieri
possit, ut sic circa Executionis ordinem deficientibus demum
mobilibus atque Immobilibus Bonis nomina succedant.

Nihilominus si ipse Debitor malit Executionem fieri
in nominibus et Actionibus, Iuribusque quam in Bonis immobili-
bus audiendus omnino erit modo nomina sint liquida et idonea
ac facile sine expensis et Judiciali strepitu exigi possint.
Plane si res certa Creditori oppignorata vel in Judicato
expressa fuerit praecise in ea facienda est Executio nec
audiendus Debitor si vel mobilia vel nomina quantumvis cer-
ta vel liquida offerat; nunquam enim jus Creditori in re cer-
ta acquisitum per executionis actum immutari vel auferri
debet.

Ipso

58 Tapis Fundatiji in uim redhibitionis.

Quia ipsi mentem ad sua noui forma conuertentes opti-
mum in uita iudicarunt ut quae de manibus Dei acceperissent eidem
referrent et redderent Deo, et proinde in maiorem propaga-
tionem cultus ipsius Diuini et honorem B.V.M. nec non ad salutare
animarum suarum et suorum Parentum agnatorum et cognatorum
affiniumque saluificationem Religiosis ac Deo dicatis Vir-
ginibus monialibus Discalceatis ordinis Beatissimae M. V.
de Monte Carmello Conuentus Lublinensis ad S. de Imma-
culatae conceptionis B.M.V. Lublini situatis nouiter
per se fundatis Priorissae et Conuentui toti ad praesens
et in futurum existentibus summam censualem centum mil-
lium florenorum pecuniae Polonicalis quolibet anno quoli-
bet festo S. Martini Pontificis mediante sub Si-
gillo Conuentus quietatione manuali Priorissae Conuentus
eiusdem nunc et pro tempore existentis sub uadio sum-
mae censualis simili tam per se quam per suos successores
seu Bonorum possessores Aluendo in Bonis suis haeredi-
tarijs Chmielnica uillisque et praedijs omnibus ad eadem Bona
spectantibus et pertinentibus in Palatinatu Sandomiri-
ensi consistentibus in Mali uidelicet et integra
sua Bonorum praefatorum erga aliam medietatem Illustris
et Magnificae Isabellae de Tenczyn Illustris et
Magnifici olim Ioannis Comitis in eadem Tenczyn
Palatini Cracouiensis filiae Magnifici uero Lucae Opalin-
ski Succamerarij Posnaniensis Consortis aequaliter Iure
haereditario se concernente cum omni Iure Domi-
nio et proprietate omnibusque et singulis eorundem Bono-
rum Fructibus Prouentibus redditibus utilitatibusque attinentijs
et pertinentijs generaliter uniuersis nullis penitus exceptis
nec

487 nec pro se Successoribusque suis vel alio quopiam reservatis, sed omnibus in genere et singulis in specie comprehensis, qui per specificationem et derogando, sed ita late longe circumferentialiter prout Bonorum praefatorum haereditas et sua illorum medietas in suis metis et Limitibus se extendit et prout iidem Bona ipsimet recognoscentes tenuerunt, habuerunt, et possiderunt, inscribunt et assecurant praesentibus Bonis praefatis ad idem onerant et indebitant omni robore firmitatis in perpetuum duraturo ita tamen quod idem recognoscentes seu quilibet illorum aut Successores ipsorum seu Possessores Bona praefata supra scripta summa essentiali et censu annuo ab eodem proveniente onerata redhabere voluerint et ea sic innodata exonerare ex tunc aliter sibi et ipsis hoc erit Licitum nisi prius summam praefatam essentialem et principalem Centum millia florenorum monetae Polonicalis coram Officio et Actis Castrensibus Lublinensibus seu Judicio Tribunalitio Lublinensi quod horum pro tempore fuerint conventui praefato totaliter et integre sine divisione summam solverint et reposuerint pro qua Redhabitione Bonorum facienda et totalis summae repositione ante duodecim septimanas supra scripta summa essentiali et censu ab ea onerata intimabunt[?] luies[?] compartecipes dividentes ex tunc quilibet compartecips quem sibi conventus praefatus Religiosarum Dominarum Dicatarum[?] Virginum elegerit tenebitur in solidum totum censum solvere salvo Jure regressus essentialiter aliis compartecipibus reservato et in eminentiam[?] idem recognoscentes eisdem Monialibus et earum Successoribus successive dant et admittunt realem intromissionem et actualem pacificamque possessionem cum usu fruit.

in bona praefata summae essentiali Centum Millia pe=
cuniae et Census Septem Millium Florenorum pecuniae ab
eo onerata tubet ipsa summa essentiali, ac censu in=
scripto officiose acceptandum ac in fundo Bonorum praefato=
rum interim dum eandem per ministeriale et Vibrics
quouis cupient libere exadmissuros eandem non denega=
turos se cum Successoribus et. Ipsi Fratres vero super Bonis
suis ubi inscribunt, et obligant sub una dicto summae Essen=
tialis simili ob contractionem promissorum succumben=
do, et tenebunt praefati Recognoscentes ut se tam
ambo conivenctim, et in solidum cum suis Successoribus pro to=
to unus ad alium se non referendo in et super Bonis
suis omnibus inscribunt et obligant praesentibus ipsum
Conventum Religiosarum, ac Deo dicatarum Virginum su=
prascriptarum nunc et pro tempore existentium in eisdem
Bonis et a Summae eorundem summaeque essentialis et cen=
su inscripti, ab omni impetitione Iuridica, quarumcunque
personarum cuiuscunque conditionis status, et sexus existen=
tium tam in inscriptionibus prioribus et posterioribus, in quocunque
in Bonis eisdem factis et faciendis nec non citationibus
in Bona praedicta importatis et importandis Iuris
et pertinentiis Processibus quibusuis inquocunque gradu
Iuris dependentibus in eisdem Bonis existentis, et Ap=
tinendis nulla praescriptione obstante usque ad redhibitio=
nem Bonorum praefatorum et summae essentialis totalem
et integram sine diuisione eius reponendam coram omnibus
Iudicio et Officio Regni tuen, defendere, euince=
re, eliberare, pacificare, Bonaque praefata munda et
libera reddere nec tamen se, quam per suas quasuis submis=
sas et Subordinatas Personas praepedire adimere
molestare aut quouis modo iniuriari, ita, ut praefati

Conuen

480 Conuentus cum suis monialibus nunc et pro tempore exi
stentibus possit pacifice et integre quolibet anno si
ne quouis impedimento censum supranominatum integre
percipere. Vadijs sub alio et secundo vadio summae
essentialis simili centum videlicet et Millium florenor
um polonicalium per praefatos recognoscentes cum suis suc
cessoribus et possessoribus, tam coniunctim, et in solidum
quam distinctim et seorsim per quemlibet eorum pro toto
ut praemissum et in defectu completionis praemissorum omnium
ac singulorum, tam in parte quam in toto toties quoties exig
erit ad soluendum succumbendo. Pro quibus quidem vadio
vel vadijs modo praemisso succubitis ac reali quaestione prin
cipali non completa censuque annuo et praemissis omnibus
adimplendis sese memorati recognoscentes vel eorum suc
cessores vel Bonorum possessores eidem Conuentui nunc
et pro tempore existenti stare permiserint, et tunc tam
ambo coniunctim et in solidum cum suis successoribus et Bo
norum possessoribus pro toto quam quilibet illorum seorsim
et diuersim, itidem pro toto unus ad alium se non referendo
omisso fori Iurisdictioneque competenti coram omni
Iudicio et Officio Regni in primo citationis ter
mino tanquam peremptorio stare Iuri parere respondereque
non subterfugiendo. Insuper ipsi Illustres et Ma
gnifici coniuges recognoscentes in facie eiusdem Iudicij
Officij tacto pectore iuxta praescriptum Legis sub fide ho
nore et conscientia Deum testati recognouere et quilibet il
lorum pro quo interesse modoque supra palam libere et pu
blice recognouit. Quia summam suprascriptam essentia
lem centum millium florenorum pecuniae polonicalis et
censum ab ea annuatim in septem millium florenorum
pecuniae

pecuniā pro tempore assignato soluendū sine ullo condictamine nec ulla a bugsiō pecunia accepta sed ex puro et pro zelo propriaq mera liberalitate sine ullo praeiudicio Legis publicē Juuentuti pfato Lublinensis Reli: giosarū ac Deo dicatarū Virginū Monialiū iis scalte: atarū in uim fundationis earū modo redhibitorio in: scripserunt et recognouerunt. Quā fundationē suā ipso D. O. Maximo humilit offerunt, tribuunt, inscribunt dedi: cant, sacrantq3, ac suā psenti inscriptione ad pmissa mediante.

Każdy zna mi się Widerkauffowy zapis gdyż tym stu: żÿ ktorzÿ pieniądze biorą słuszne y od nich czynsz na do: brach przedaią. Dotego fundatia w zapisie Wyder kauf: fowym niemoze być iako trzeba pro dignitate recoi: gnoscentiū wyrazna. cztatym ktoż kÿ wpotomne czasÿ wie: dział dla czego summa taka z iakiej miarÿ zapisana zniszło kedy te summę in uim redhibitionis zapisaną dobrach, takiego y prawu pospolitemu y Intentiÿ funda: torow dosyć uczyni.

Inszą iest reemptio insza Redhibitio w oney uenditio w tej gratuitū wszakże iż equiparant, sobie trzeba że by medictas za na ktorey do tÿsięcÿ zapisuia Mała dwa krucsto Di: sięcÿ gdyż Constitutia 1633 wprawdzie o Wider kauffach tak mowi. Azeby in elusionē legis pod pretexten Widerkauffow Szlachta ziem ktore od stanu szla: checkiego nie odpadały nie będzie może żadnej więksiej summy zaciągać na Maiętnosć swoię tylko taką kto: raby dimidiū ualoris tey Maietnosci nie przechodziła ina: czey każdy chciał by takie mieć być contrakt rescindowany.

Atiuden legis przestrzega prawo, lecz tu żadnej sum: my niewzięto y summiej iż połowicą zorow zenic in praeiudiciū Legis nieczynią iesliczbo prawdziwie było zapisac a iako nie

185 nie summy. Przyszedłby przytem y przyczynie zo-
z osobr inszych ieśliby medietas summy nie stała 2000 złotych przy-
dzie otrzymać, która by mogła kiedy zażyć na to z okazyi,
motu ex inde Quaestionis [illegible] Successorem zapisać też sum-
my sta tysięcy złotych z czynszem na dobrach wieczystym
nie zdało się, iż by bowiem te dobra nie mogły być z nigdy prze-
dane, ani odkupione, bo a ktoby ię z takim ciężarem chciał
kupić pogotowiu, że czynsz wieczny nigdy odkupiony nie
bywa ale wiecznie na dobrach tym uwiązany iest, zostawa
skąd znaczy łaby się poniekąd cautio Bonorum Terrestrium
[illegible].

60 Citatio pro Bonis illicite a-
[illegible]itis.

Quia cum facultates Bonorum et ipsa Bona Terre-
stria ex Praescripto Legis iuste, licite, et legitime [illegible]
[illegible] debeant, ipse vero olim Parens noster, et Maritus eiusdem
[illegible] functus Bona N. cum aliis ad ea spectantibus et fructibus
hereditaria in [illegible] earundem [illegible] et [illegible] olim [illegible] ma-
tre et [illegible] [illegible] fragilitate sexus sui ad-
[illegible] commoda sua et filiarum consilio laborante sine
consensu earundem et amicorum [illegible] sine ullis
necessitatis et utilitatis ipsius concernentibus nec
extremo urgentibus debitis aeternis Studio Successionis
[illegible] ab [illegible] avertendae et eisdem in Liber-
[illegible] [illegible] et avertendis in [illegible] haereditationi [illegible] ge-
nus suos denuandos et [illegible] nullo pretio Bonis dato nulla satisfactio-
ne [illegible] aucupio bonorum illicito [illegible] N.
fratrem suum obliqua [illegible] [illegible] [illegible] ipsi-
met nec expediret indebite et iniuste quaesivit et post-
modum cessione ab eo eiusdem [illegible] obtinuit [illegible] malo
et damno [illegible] [illegible]. Proinde ne [illegible] Licen-

tia

fiat nocendi Paterna sit Lucrosa ad nemo aliena iactura Locupletari debet, ad dissoluendum Inscriptione praefatam remedio Iuris quo cassatione eius, necnon restitutione Bonorum praefactorum una cum prouentibus in haecusque annuatim indebite perceptis simulque pro Legatione Summarum siquas sibi iuste in ijsdem Bonis deseruientes probaueritis. Tum ad uidendum et audiendum Bonis suprascriptis uos abiudicari ad occupationem et restitutionem eorundem cum requisitione prouentuum decerni liberam quoque in eadem inequitationem et Actoribus concedi et adiudicari. Citamini praesentibus.

TAXA.

Ta taką condemnatią życzyłby excusabiliorem Bona inequitad szakże nie pierwej ma być dziś niora aż by summy nabyte były odłożone.

Clon ex scripto sed ex Bona fide Inscriptiones distimari debent.

Iustitia auertit, qui per obligua petit, quod quis uia recta consequi non potest.

Illaqueatio artificiosa irretita fide capta recognouit.

Haeredipetae priuantur Bonis, et quasi illicite quae fuerunt iusto iure amittunt.

Videtur occasio captiosis occupandi et emungendi substancias alienas, et ne Licentia nocendi augeatur.

Ex dato et accepto surgit obligatio tu nic nie dano, ani też Wziąto.

Inscriptio zatym re et realitate caret a zatym non est bona fidei alieno ditari malo.

Minorennitas sed ex delicto procedentes minorennitatem sistunt, a Ius utrinque publici Constitutia 1588 dod powiedzi wszedł Reipubl. aby każdy życzy spokoynie ani się krzywd swoich priuata authoritate mścił, ale prawem się spokoynie

 litym intentował za Dekretem y Condemnatią inequitade exquisibilior boni authoritate priuata, a lezą Prawnym postępkiem wszakże summy wprzód u Vrzędu położyc trzeba Wlewkowe gdyż się go ad leuationem summarum pozwało, a niewiedziec iakie się wlewki nabyte czyli simpliciter czyli possessionat wisse bitowo.

Poniewaz ab Executione zaczęty uzadnego Prawa niepiątny.

Extrema primo nemo tentauit loco: Ewictia od Prawa pospolitego na to introdukowana, aby tenco przedał y przedaie bonam fidem kupuiącemu zachował że swoię własność nie cudzą przedał.

Antiquity Dobra cudze przedane y Ewictią wywarowac tego nie może, aby niewłasność własnością była. Sequitur że Ewictia ustawac musi, gdyż impossibilium nulla obligatio.

Pogotowiu że Zapis tego przeciw Prawu uczyniony w Kto- rym warowano, aby opiekunowie Dobr pupillow nie przedawali y cudzych rzeczy za swoie aby nikt nie przedawał.

Zapis tedy contra Legem uczyniony nie może być Legalis Inscriptio a zatym nihil operatur.

Submissio Statuitioni ad approbandum, y tey nie winna corka, gdyż iest contra Legem uczyniony nie może być contra bonos mores aequitatem et iustitiam uczyniony.

Prawo chce aby Opiekun meliorem uczynił conditionem, a on uczynił deteriorem, a iako corka ma deteriorationem swą approbowac byłyby te Zapisy nu tritius peccati et Iuri Daret delictis gdyby miały approbari improbanda.

Ewictia y submissia procedens ex captione, et artificiosa illaqueatione nie może być istotną Ewictią y Submissią pogotowiu że casanda Inscriptione pozwana poki non decidet, że iest Legalis inscriptio puty do Ewictyi y Submissyi recursu niema.

Citatio contra Interceptorem [illegible] Causa.

Quia vos in causa et actione Judiciaria per et stetorem
Nobis ct. per N. instituta et intentata stante causa
et Lite in ipso puncto Bannitionis ac procedendi sibi Jure
victus ad evadendam et eludendam satisfactionem rei Judica:
tam non modo ei auxilium in id ipsum Cooperando praestitistis verum
etiam non permittendo, ut res iudicata et ipsa impendens Ban
nitionis Executionem sortiatur. et tunc Executionem alterutrum
vestrum impugnavit, nunc vero persistentia in Processu Vestro
et morti existens eundem processum dilatione moratoria
infirmitatis dilabi fecit dehinc contra praescriptum Juris
publici quo inhibetur, ne res litigiosae et Lite oneratae
in praeiudicium Jure agentium alienentur neve in personam alte
rius saecularis quis existens Jure suo actionis spiritua:
li personae cedat et interceptione rei iudicatae Bona here:
ditaria, videlicet totas et integras sortes et N.O.S. consistentes
per eum A. Jure victum uni ex vobis.

Admodum Nobis et. ad impedimentum Justitiae resignari
fecistis, et sic mutuo auxilio Consilio Favore totam vim iu:
dicati et Executionis volentes et fore diversigatiga:
re litibus intercepistis eoque facto tanquam complices Prin:
cipalis vestri, et interceptores Processum et Executionem Princi:
palis sui eiusdem contra vos et Bona praefata traxistis
proinde ne continentia causae dividatur, eidem Principalis
vester quoque ct. ad Banniendum citatus sit vos quoque tan:
quam adhaerentes eius uti in re connexa ad eandem poenam Banni:
tionis exprimi fore, super vobis hunc extendendam decernen:
dam, necnon ad ferendum id totum, quod interest ex ea ad
Citat et adcitat praesentibus.

Statut

tit. Statut Titulo Euocatio Titulo Simplices Titulo Inscriptio in fraudem facta Constitutio 1588 o waznossci Zapisow et Constitutio 1588 de minorennibus Simplices Statut Tit: 6. Dwierszy fol: 368 Statut Simplices ac: xilii consilii fauoris Reos, Statut Titulo homicidiuo Euo: luntaria homicidia

Qui intercipit alienum in se transfert obligationem minuere aut deteriorare Ius alienum.

Litigiosa res qua nec Author nec Rex aliena possunt utraque pars litigans in ea possessione perceptione sta: tu et qualitate relinquit in qua ante captam litem fu: it donec litis iudiciali definitione terminet.

Pozew o Obrona Ziemskiego Ostynu Szlacheckiego y Familiji oder: wane.

Tibi Venerabili Capitulo Praelatorum et Canonicorum Ecclesiae Collegiatae S. N. ad Instantiam Instigatoris Nostri et eius Delatoris etc. Stant secundum quod accedat pri: sentia Illustrissimi et Reverendissimi D. Loci ordi: narii. Quia cum Bona Terrestria et Possessiones eorum conservatione Status Equestris et Nobilium Familiarum ex quarum dignitate ipsius Reipub: authoritas consistit ordinata sunt, quibus Bonis non habitis eundem Sta: tum Equestrem et eandem robur et tuitionem Regni cor: ruere et labi necesse est. Cum dum Nobilis N. Villas [illegible] captatoria voluntate ductus et rebus suis per sta: tem et senium defectus se Superesse non valens in dimi: nutione tuitionis et defensionis debitae Regni ina: ullsione Bonorum a Statu Equestri et Familia eius possessione Pionis et aequitatis ac eius excessu contra Offici um

um pietatis ad iniuriam sanguinis proprij Vitis variati: one nec conformiter sine Consensu Ordinum publico in modum ordinationis resignauit et alienauit uos qz eandem alie: natione seu potius distractionem Bonorum Jure naturale actoris dirimendo et Jure publico annullendo o. cum exhaereditatione ipsis intercedi sistit, quinde nec inter Statu Equata Equalitas tali ordinatione seu distractione Bonorum inae: qualitates et dismembretz cum et Libertas omnium ad normam et rationem Legum se componere debeat et publica in: stituta sint semper priuatâ pietate potiora atqz ut ipsi Leges Ladsionem habent omnem sic dispositiones nullius Pinas ee oportet Legisq dispositior dispone huius haberi debet. Adeo Citat uos ad uidendum et audiendum etc. Erico inpasu ne Bonorum p Tatorum Damnum proprietatis in: Debite patiatz prospici eadem qz ipsa Bona a Statu E: questri et eiusdem familia et V iniuste auulsa et Actori restitui Diminutione tuitioni publica peri commissam redintegrari Inscriptiones Oppatas ut in detrimentum publicum et priuata factas annihilari et Bona facta eiusdem exe: neuari, et Actori uero eadem in perpetuitate haereditariam adiudicari aliaqz in talibus fieri solita statui et sententia: ri et ut Bona suprascripta nullo Jure recepta actori eidem restituatis et deoccupetis taxa et V contra nos interponi et in casu eorundem ndimissionis iam ex nunc super uobis decerni. Citamini sententiis sitis Judiciali: ter attentatum, reisponsurij etc.

Ra Vied.

Ob Contra debitum Officij sui inscriptione Reip: nociua et damnosa ad diminutionem defensionis Regni et Terminis publici nec in auulsionem Bonorum Terrestr: ii à Statu Equestri et Familia Nobilium et V oquata inter Statz Equalitatem dismenbrandi suscepit unt Officij et Bonorum suorum priuatione Rawiac

142 się adcomponendum inter status compenetrari gdyż w Constitutiey 1630 iest taki paragraf wyraźnie napisany. Ktorey dotrze Capitul do przyszłego Seymu odkładamy ku zecznie uspokoyenie. Więc iż w tey że Constitutiey Pan Ziemski w Trybunalskie ukazano, ale to podobno na resignatie po constitutiey zeznane nie przed Constitutią do pombrat aequato statum aequalitatis.

Causa pro Reducendo ad Iustum moderamen Iudicii pretio inscripto ob non subsecutum contractus effectum ex morte unius contrahentis interveniente simulque dissoluendo contractu.

Citatio.

Citat Generosum Quia ad inscriptionem summae … Dotaliciae demque Dotalitio ac usu advitalitatis feraciore … Generosi … inscripta … data et collocata interim tamen … advitalitatis usque casu interveniente mortis naturalis eiusdem Generosi … … exstitit … ex natura sua … eodem casu ad originem suam revenire debet nec … contractum per traditionem ipsius … translatio. Deinde ex quo incompletus contractus stabilimentum rei inscriptae statuere non potest eiusque advitalitatis … mensura … contractus et pretium valori rei consentaneum esse debet. Citamini ad videndum et audiendum

dw conseruatis circumstantijs ex quibus distim ad rend
vendit summam spatio et modo debiti ut praemissum est
[illegible] [illegible] inscripta ad iustum moderamen et
iustam aequalitatem rei ac [illegible] reduci contractum
ac ipsam inscriptione debiti contracti remedio legis dis
solui ex documentis Juris quaesitum pretium accepti sum
mam inscripta minui et restringi iustum verum aequum et
Legitimum ac valori Rei congruum pretium habita rei causa
et vigore Juris transfusi non usurpate statui et sententia
transcriptionem ad inscriptione pro qua res est interitatum
et [illegible] ex inde [illegible] executione eius sisti ac Inscri
ptione ipsa rescindi vosque tam in annihilatione inscriptio
nis eiusdem in damnis [illegible] praesentibus taxatis radne
temeraria ad eandem inscriptionem [illegible] infestationis suc
cubitis condemnari citamini praesentibus.

O tey sprawy fundamenta in Lege et radnibus Juris
zalozone ~~[illegible]~~ ktora iey y Statut [illegible] sub Tit: fora Tzzie
[illegible] [illegible] et venditionibus rerum aequalitatis
[illegible] [illegible] Statut sub Tit: Bona Regalia ad tollen
servanda dubia quae circa inscriptiones omnes s[illegible]. o te same
dispositio zachowuie ktore by iuste et Legitime uczynio
ne byly iustum torozumieiac, u tantum det quantum accipit
alias inique percipere miny, dawszy wiecej. Pecunia
quippe mensura contractuum wiec gdy [illegible] Juris
[illegible] nemine [illegible] tym samym laesione amouet oem
[illegible] nemine [illegible] patiatur et neguis aliena Locuple
tet [illegible] indebite damnum patiatur. Legitimum esse
[illegible] iactura. Sud igitur a Lege procedit Legitimum esse
semper decernendum. Z tego cessia ze ex Jure cesso
Co e Naistnosci przychodzic miala Venditio nazwana ze
w niey venit datio rei ze na szym przeda za ile kto daie
tu miasto datku pelno wziatku nouum Genus emptionis
et venditionis venditor nihil dat et totum recipit, Emptor
nihil recipit et totum perdit, et amittit.
Ex dato et accepto surgit ois obligatio. Totalitium reuerte
re

490 re debet.
Aequalitas nutrix iustitiae ubi non est aequalitas, ibi non est aequitas. Summum Ius summa Iniuria.
Dum uni accidit alteri decedit Laesio est. Laesionis autem debet esse redintegratio. Nihil datum nihil acceptum.
Tractus fuit non contractus traditio rei et pretii non subsecuta nulla intermissio.
Pretium accommodum esse debet Valori rei.
Pacta servari aequum sed laesionem continere iniquum.
Nam aliena iactura locupletari esse iniquum.
In contractibus rei potius veritas quam scriptura respici debet.
Ex Bono et Aequo res esse metienda.
Pretium rei consentaneum esse debet.
Inveritas operi nulla obligatio.
Nemo ex causa fortuito obligatur cui consilio sciens esse non potuit.
Probatio laesionis incumbit. pendebat ab eventu.
Dispositio coepta non completa nullam vim habet.
Qualis contractus talis distractus.
Arendarz gdy nie wybierze ma defalcatę. Krolewszczyzny kupuią czwarty zapłaci latha tuzamonent.
Praesens tempus non recipit fructionem praeteriti temporis.
Ex Iure Patrimonij honoribus subeundis fructus tribuuntur marito. Rem portatam scivis vivere mecum.
Opponebatur. Volenti non fit iniuria.
Spe enim futura rei emit. Emit et eventus rerum.
Cum statim ipsi perfectus contractus cuius nihil deest Pacta conditiones facta traditio.
Nemo instituit contra legem in quo ligatus est.
Propter privatam utilitatem Ius publicum destrui debet.
Non resiliendi sed adimplendi Causa Contractus fiunt Iustitiae Laesione abesse.
In

In respectivis contractibus cessante respectu censetur revocata inscriptio. In quacunque dispositione primum esse considerandum tanquam causam finalem et quae qualitatem rei demonstrat.

Rei datione alterum sibi ad dandum obligavit.

Nunquam satisfiet occupare volenti.

Conditio est quidam futurus eventus in quem dispositio suspenditur.

Est ex negotio apposita unde ipsius eventus pendet.

Cuius eventus ex fortuna huius voluntate vel utroque pendet.

Sed licet conditio sit conditio nihil ponit in re. Conditione eadem resoluitur, qua ligatur contractus.

Nihil actum credimus dum aliquid ad dandum vel faciendum superest.

Conditio est dispositio quaedam et veluti sors fortunarum temporum momentum.

Conditio in incerta eius rei quae agitur denunciatio.

Eventus qui non ratione sed casu fit.

Conditio est suspensio actus de futuro de quo et quo confirmado pendet.

Conditio viementur reddita arbitrio et tempus.

Incerta morantur obligationem. Dum vendi pretio currente.

Rem tanti valore quanti vendi potest.

Atqui non est licitum, quia res quaelibet iusto vendi debet pretio.

Rem iuste vendi iuxta aestimationem pro tempore vigentem.

Qui varium distant non videntur abesse et habentur quasi praesentibus, breve in usum maximo dispendio emit.

Non curanda scrupulosa iuris observatio. Iudex aequitatis quam iuris sunt amantior.

Qui ex aequitate probabilius vincit rationibus ille potior est.

Summa et exacta iustitia exitiosa.

Si habere suum cuique non licet tollitur aequitas omnis.

Qualia principia talia quae sequuntur.

aeq

 Omnium rerum initio et Consilia sibe consideranda
Namque alia hoc fuerint Alexander etiam dealer aestimationes
fieri.
Pretium cuiusque rei stempore e separata non sunt perfecta.
Frustratio eventus.
Inania ponite nota.
In omnibus quidem maxime tamen in Iure aequitas spectanda est.

Inscriptio Religiosis facta an reuocari possit.

Pro.

Bona Diis dicata, impoenitenda, nec reuocabilia.
Quod Benigne contulit, et amica uoluntas eius beneuolo
affectu donauit ne in uerso [illegible] Consilio.
Quum autem nos non decipi beneficio oportet.
Nemo restituitur contra legem a qua ligatus est
Volenti non fit Iniuria.
Non resiliendi sed adimplendi causa fiunt Contractus.
Et Actus prudentibus piisque exercentur.
Bona affectionis causa inscriptionem uarians in Iure.

Contra.

Respectiuae Inscriptiones cessante respectu reuocantur ut in exemplo.
Reguscet quis commotus instanti periculo mortis metu eius
dem et presentis periculi, ut conualuit, et uitato periculo
eua sit Inscriptiones causa mortis recognitas reuexare ca[illegible]
re

irritare et annihilare pt. Cessante enim praeterito Inscriptionis causa cessare dt eundem effectus, et vero Inscriptiones eiusmodi habentes speciem testamentariae ultimae voluntatis, quae ambulatoria ad extremum usque vitae spiritum habet, ut Legata testamento designata revocari sic Inscriptiones eventu mortis pendentes possunt ab eventu mortis demum perfici debebant, ac exinde effectivae et absolutae Inscriptionibus censeri nequeunt. 299

Tita dedecens morti accedens in summa perturbatione fuiet languore deficientibus prae morbo sensibus cum motus commotus instanti periculo eius et metu eiusdem recognovit Officium non attenta qualitate affectiones malae a beodem recognoscente praescripsit.

Citandus a D. pro luendas remedio Juris Inscriptiones revocatione earum, et cassatione ipsius restituendo Iure Inscripto ut restituantur Juscaa mortis inscriptus.

Cau. Sane mentium, qualis caa talis voluntas.

Omnis respectivi contractus cessante respectu censetur revocata inscriptio tacita in e conditio.

Infirmitas corporis non impedit Judicium mentis.

Integritas mentis non sanitas corporis exigit.

Propter privatam utilitatem Jus publicum destrui non dt.

65 # Inscriptio Subcuratoria

Omnes inscriptiones ab inhabili factae legalitatem dum nis retinere non possent. Juratoria Data inter dictum Ronis qui rebus suis superesse non poterat disponere ordinem negabat. Sanitatem animorum positam in tranquillitate et constantia. Hic ad oia caecitas mente deficit, nec consilium animi habuit nec etiam ullum ordinatum, sed continuum mentis alienationem hi intellectu carentem.

Non

Non approbavit [illegible] sibi proficuum, sed nocivum.
Dissipare Bona est vitium prodigalitatis
Approbare respbanda est Actus imprudentiae.

Ius super intendens constituit. Ne quis rebus suis male utatur.

Minorennibus Tutores adultioribus Curatores in conservatione enim Bonorum conservatur status Reip: Et quibus nihil satis est nihil turpe est inhonestati occurrit fatuitas potius quam donat.

Statut. licite utitur dolus absit unde est ut in causa sit qui contrahit cum minus idoneo. Dum lapsum eius providet Lubricum permittit ut sibi consulat. Iuste Bona pro Bonis rem pretium tum pro quanto nemo aliena iactura locupletari debet, Legitime secundum Legem in proprio districtu.

Constitutia 1588 zabiegaiac fraudi et dolo cum Amicis et Curatoribus. Statut. Lit: r. Minorennes plerumque ea [illegible] consuevit offendi quam in byt minorennae.

Statut. Lit: Fratres plures Licentes sumptu prodigo sine ullo respectu substantiam paternam effundunt. Prodigus seu ab Regimine a se ipso decipitur damnum eius [illegible] redit ab imprudentia.

Non perdere sed acquirere ditarique velle unusquisque praesumitur.

Infirmi consilio machinationibus captiosum sunt suppositi.

Quo plures sub beneficio renunciavit tanto magis laesus est quia utraque vice laedit.

Quo magis ratificat quod male gessit eo magis laedit.

Praesentia amicorum non plus operatur quam authoritas Legum.

Ad Inscriptionis speciosos non probabiles.

Amicorum consensus non suffragatur ex quo damnum sequitur cum quo quis contraxerit [illegible] sumitur serviisse conditione [illegible]

Iuri.

Juris complet. da.

Et qui tum verum loquuntur.

Professio. Se iniuria dus facere n. pt, nec ex malo bonum.
Dargim ll 19 Juni: se exhibuit [illegible] armata.

Quod vi compulsiua gestum nulliter gestum.
Liberi debent esse actus animi.
Haec cautio e captio.

66 Contractus

Contractus sunt stricti Juris; Contractui Leges dant pacta.
Contractus n. debet esse sine effectu, nec ullum verbum eius.
Pacta inualida per quae Juri libertatis infringitur onerati rescripturis affectione accepit contractus et obligat.

Contractus tot sunt quot res.

In quacunque dispositione proventus est considerandus tanquam causa finalem, et quae qualitatem rei demonstrat. Contractus nominati qui habent proprium Nomen proprium et specialem formam, ut ex quo datur propria Actio, ut sunt Mutuum Conditio, Obligatio.
Innominati nec proprium nomen nec speciem formam habent, nec propria ex his Actio, sed praescriptis verbis in facto similis de dolo aut ad repetendum quod datum est.

Per dationem alterum sibi ad dandum obligauit.
In contractu conditionali semper est spes conditionis quae spes etiam ad haeredes transit. Contractus quilibet est transitorius ad haeredes.
Contractuum Lex seruanda, quia ex bona fide quod gestum conuentumque est in spiritu.

Celebratis

Celebrationis tempus attendendum in absentia tempore necessitatis alicuius unde iuuamen ipsius extitit.

Non euentu sed Iure decidendum quod enim ab initio bene gestum est non debet ex alio euentu retractari.

Contractus dum in sola nuda conuentione sunt antequam aliquid detur vel fiat.

Nuda pacta sunt non contractus ad dum datione et factione [illegible] contractus sunt. Pactorum firma est in consensu.

Expressa vel tacita inter praesentes sermone, aut tractatu Contrahitur inter absentes per epistolam nuncium vel eadem vis est pacti Taciti quae expressi.

Facta Nouissima derogant Prioribus.

Possessio est iniusta quam nullus praecessit titulus.

Possessionis debent esse iustae, ad exitum aut facta traditione Dominium acquirunt iusto et legitimo Titulo [illegible] et initio acquisiuisse dicitur in possessione mansisse.

Possessione sua nemo inuitus priuandus.

Possessione turbat non solum qui expellit sed etiam qui ab ingressu vel regressu arcet.

Curatoriae Inscriptio.

Curatorum Bona curat ad melius esse in administratione Bonorum Inscriptioni ne Bona dilapidentur perita personarum recognoscentes non sunt subiugatas Curatoriae potestati qui integrae mentis et completae aetatis sunt sed Bona tantum administrationi subiecta non captiuarunt Libertatem suam sed Bona in melius esse administranda commiserunt. Legem quam quis tulit ferat. Iudiciaria iura amouet suspitionem liberum renunciare Iuri suo [illegible] maturo experto, uigilanti, integro.

Qui assueuit bonorum uidetur sibi male prouidere

Bonum

7 Bonu et utile recognoscentiu quaerit.
Interest ne quis re sua male utatur. Dignitas fami:
liae in conservatione bonoru.
Naturo experto uigilanti inscripta curatoria.
Primo uoluntatis postea necessitatis sit contractus
appellati uinculu Iuris quo uinciant suo pacto paciscen:
tes.
Non resiliendi sed ampliendi causa fiunt.
Libertas personaru et bonoru liberalitas huius.
Libera unicuique reru suaru dispositio. Statut de Tutore
poterint et ualeant constituere quos uelint de quibus maior
confidentia apparuerit.

CAP. XVI. ANNO

Quod ... induxit ad abrenunciandu ea reducere debet
ad retinendu. stetit abrenunciatio propter suffragium
meriti nunc re assumptio eorundem redintegrat. Imper:
fectu abrenunciationis iuramentu perfecta abrenun:
ciatione statuere nequit ad temporis renunciatu non in per:
petuu.
Iuramentu non extenditur ad ea super quibus non est praestitu.
Propter incapacitatem abrenunciantis facta est eius filiis
substituendi uice eius.
Iuramenti non necessarii nulla obligatio nullaque observatio.
Hinc ... dicta necessitate impositu uaria Iura:
menta non obligant superexistente uita antecessoris
nulla poterat esse actio successoris.
Intromissio in Bona abrenunciata non acceptata.
Bona abrenunciata aequiparantur bonis in perlucris re:
ceptis, tempore sunt exemptibilia.
Iuramenta abrenunciatoria in eu finem decernunt

ne quid eorum creditoribus de bonis celet, nihil recepisse, nihil celavisse ut hæreditas abdiceret, sed ut onera superveniant, super quod iuramento probare vult.

Solutio eo quod debet, solvit obligatio.

Cum tempore limitato debet redire ius suum prout ad tempus abierat.

Non est extinctum ius suum sed tantum per suspensionem donec exsimeret.

Consensus.

Consensum metiri oportet ex natura sui.

Cuius erat facultatis obligare eiusdem erit facultatis exemisse.

Necessario et voluntate nostra facta videtur.

Solutio eo quod debet solvit obligatio. Nemo in se ipsum obligatur.

Cum tempore limitato debet redire ius suum prout ad tempus abierat.

Non est extinctum ius suum sed tantum per suspensionem donec exsimeret.

Bannitio.

Nemine excludit a præstanda ratione et officio iuris restitutionis. Dum reddo quod debeo, et alienum restituo a satisfactione præstanda removeri non debet.

Contumacia contumaci pœnam infert.

Innocentia mulctari non potest.

Processus non sunt possessione actuali. Satis patent effecto quam clara —

MARSCHALCIÆ CURIÆ REGNI POLONIÆ NOVISSIMÆ SCRIPTIONES

scriptione

SCRIPTIO N° I.

Minus e de solennitate dum constat de Realitate
Famina plerumque laborat consilio adversus suas Res veri
agit authoritas necessaria ut a captoribus Res sit tu:
ta. Et quæ soluta fuit per divortium potestate Mariti sui
Viri erat Lege non tenebatur. Liore sua et iure non contra
rem suam egit.
Ad quod ex Iure nat. obligabatur persoluit benefacienti
benefecit, iustitia e bonum honore retribuere.
Quis capiat existimationem et fortunas tuebatur.
Qui non dedit qui fecit &c. In fiducia ac Tutela fuit eius.
Periculo, labore, opere, faciendo ous sinit.
Amicitia consanguinitati, gratiam necessitati contulit.
Libera unicuique rerum suarum dispositio.
Iudicium ærumnis solide quæsitum.
Consilii firmissimi Iudicii per ærumnas exercitatissimi
usu verum et experientia usum discreta.
Leges consulunt tantum iis qui rebus suis superesse non possunt.
Reddo unicuique e pro officio cuiusque gratia.
Qui agit non contra se qui id facit quod ex officio facere
tenetur.
Maioris gratiam debemus a quibus beneficia accepimus.
Aetatis Ius ad retribuendum quilibet rei suæ moderator
et arbiter.
Officium et Acta in Testimonium veritatis ad fidem faci:
endam quod Actum sit Inscriptionum legalitas ex perso:
na recognoscente dependet.
Ex qua quis persona lucrum capit eius factum præstare debet.
Non in verbis hæc Inscriptio consistit sed in re.
Uxor non e mancipium viri, Coniuges dicant, quia sunt con:
iuncti.
Libera subiectio in Libertate non in servitute creata
Ex latere non dependeet serviunt et dominantur ad invicem.
Non

106. Non erat societas animorum et corporum.
In se peccavit liberum cuiuis renunciare Iuri suo.
Libertas in eo potissimum consistit et intelligendi et dirit. tendi? Cuius sui ee Dominum.
Lex pupillis spectum inualuit, quia per statum rebus suis superesse non ualent communiter.
Feminis aut castas conuenit effundi.
Dehinc fumus sic qui mente deuoti sit, ne mente iam captiva: poriant.
Hominis ne praecipitent, fragili consilio laborantes eodem aduersum res suas hinc manu ducuntur, ne tali eas contingat.
Honoris dati Tutores alijs curatores his Mariti.
Remissio ex nouo uno emergenti iterum priuati inter coniuges contractus ad recognitiones coram ex fisco publicis pertinentes: tem faciendas iuri Legi publicum derogare possunt.
Nunquam satis egit occupare uolenti.
Utilitas subueniendum quem Lantibus ut ex alienis incom modis sua computent commoda.
Lex certa est aequitas incerta, aequitas informata à Iure seruari debet.
Executor non cognoscit in causa, sed munus eius in exequendo.
In sententiam amplius non uenit, quam expressum est.
Tempora tecum si uis uiuere mecum.

De Iniuria Actio.

Non debent iniuriam nasci unde Iura nascuntur.
Depellenda erat iniuria non inferenda uiolando famam alienam et dedecora impingendo.
Iniuriam suam sine detrimento alieni honoris uindicare potuit ex praetensione Ciuili ponere aliquem in crimen, et infamia simulare publice notatum ad posteros transmittere.
Poena non immutat criminationem sed tantum transformat Principale.

Principale.

Industria lacerandi honoris figuratis sermonibus uti in cortice verbo iniuriari.

Artem damnatam Legibus odiosam. Arte sortilega.

Is qui fidegit aliquid quis confundit et ipsius nomen et famam. Det hoc nomen statuit quia pudor pars est supplicii.

Ex effectu cognoscit affectus.

Sed refutat illis testimoniis.

Frustra delator accusat, quem vita excusat.

Vita docet, stilis nocet converte nomen suo vita.

Senatores honorabilia sunt membra Reipub.

Dignitas tua non debuit tanta indignitate affici.

Tangit et modestos animos indignitas.

Nec dolgo, nec vita nec excessit.

Forum. Qui in causa cognoscere pt. Iudex competens est, qui non pt. incongruus Iudex vocatur ex supernaturali rationeari: qui damni.

Et mixti fori aut noui emergentis.

Iudex debet habere Iurisdictionem talem qualem causa postulat.

Secundum Iurisdictionem suam Iurisdicent. Iurisdictiones confundendae non sunt.

Alia Iurisdictio ad certas Personas restricta.

Alia ad certas causas sic Ecclesiastica causa coram Iudice iustico Iudice.

Forum Competens est, quod est proprium ex Lege deputatum extraordinaria quod nec forum, nec poenam nec Leges Ordinatas habent noui emergentis.

Quousque Lis contestata non est. Forum declinari potest.

Iudicii tres partes. 1 A citatione ad litis contestationem.
2 A litis contestatione ad sententiam.
3 A sententia ad Executionem.

Actor et Actio.

Quod fieri probari vel demonstrari potest.
[illegible] non probari e[illegible] [illegible]
Judicia suspitionis obtundit, non veritatis, Qua facilitate asserit, eadem reijcit.
Nec obijcias quod probari non potest. Temere liter moveri non debent.
Iniusta est [illegible] dicenda. Quod verisimile non est, speciem realitatis non habet.
Quae palam fiunt bona fide fieri videntur.
Statuto Titulo proscriptio ante quam tres anni elabuntur.
Quia probandi vel purgandi facti propter admissi vetustatem habere non potest.
In iudicio deduci verba statuti. Nec est probare deducere est [illegible] documenta. [illegible] inducenda.
Per ea vero quae deducta est, obiecta non audere probare.
Quae probari non possunt pro non existentibus habentur.
Absurdum quod circum mentes asserant et respuunt.
Contra omnium sensum et notitiam loqui.
Actionem incertitudine proponere dicuntur qui sine certa facti et [illegible] inquisitioni inuestigandi [illegible] instituendas proruunt [illegible] imprube alicui facessere negotium.
[illegible] calumniatoris e mendacem diffamationem seminant.

Principale. Thesaurus est vetus pecuniae depositio cuius non extat memoria, ut iam Dominum non habeat. Fit eius qui invenerit, quod alterius non sit seu de pecunia quam quis innumerato ad casus repentinos repositam habet seu de mineralibus.
Thesaurum invenire beneficium Dei donum fortunae.
Eius est cuius fuerat, atqui in Dominio suo non fuerat.
Quae nullius sunt fiunt primo occupantis.
Quod tanto spatio desijt possideri desijt etiam cē in Dominio alicuius.
In Dominio suo non fuit nec in Dominio maiorum suorum
nec

nec in Dominio vero suand

Juramentum e[st] Veri [pro]batio s[e]d probationis supplementu[m] p[ro]p[ter] aliquid p[ro]bes v[e]l semiprobes. Contra publicam notitiam et evidentiam facti mota actio.

Improbabile e[st] quod ab omnibus reprobat[ur] famam publicam testes.

Statut Pit: inventares. Si Inventor in inventa negat Iure. Actio non Inventioni e[st] actio, et ab Statuti dum agere voluisset bursa ei cecidit eminan eam invenit et restituere monitus noluit. Circumstantiae quales, circumstantiae Statuti perpendendae, et quid de propria Bursa tractat.

Constitutio 1538 Literis Confirmationes articulorum Hen: W. Regi ante ablatoru[m] Fol: 258 : aby w[s]zytki wolnosci dna okolo gruntow Szlacheckich nie byla [...] dlno zawzdy ze wszytkiemi pozytkami ktoreby sie w kasieknatch gruncie [...] [...]zywaly tez y kruszcze w szelakie y okna solne zostawac maia.

Ibidem tikze obiecujemy, iz y kladow niepozyjmy ani wywodow zadnych zobcego Prawa.

Ex nihilo non sequit[ur] aliquid.

De Pacis infringendae Juris radnes postea non facti probatione, n[is]i per Legem Iure stringi nequeo, cur Scrutinij periculum subire debeo quod e[st] fallax.

Ratio e[st] Validissima Convictio.

Contra iudnu[m] nullae exceptiones contra testes multae.

Finis probationis manifestatio.

Incertae rei nulla obligatio nihil specificat[ur] nec de numero, nec de qualitate, nec de quantitate. Peccatum peccantis est.

Ex alieno facto nemo gravari debet absurdum à surditate quasi in audiens rationem.

Crimen est de Fabula.

Suspicioni n[on] deest Argumenta ad miranda novitas subtilis

 Eius Subtilitas quisquis criminabitur.
Nimia subtilitas uulnerat ueritatem.
Sagitta facile ingreditur difficile extrahitur.
Plurima silendo rectissime refutari, utt indigna respon
sa.
Nec dolus, nec culpa, nec excessus.
Si quid inuenisti, et non reddidisti rapuisti.
Aequitas è mitigad Legis scriptae, in aliqua circun-
stantia ut potè rerum, Personarum ac temporum.
Ethumanior et benignior Iuris Interpretatio.
Ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiae.
Aequitas effectus, ut seruetur aequalitas rerum, quae sunt
interse dissimiles.
In recti Iudicijs salus Reipub. consistit. Maior querela
quam iniuria, Regere, quod adeo spectit. Caelibes caelestes
dignam caelo uitam ducunt.
Qui propter integritatem iniuriato fides habita.
Astrologi. Gens sperantibus fallax. Potentibus infida. Mag Ludzibogaus Alestieb ie pinius.

Iuramenti Delatio non admittit iusderationem tax, rerum post Dominam Auitalitialem receptarum.

Ius in ipsa iniuria quaerunt. Ius ex iniuria facere.

facere, Lex non potest, nec bonu ex malo.
Qui quam potent maxima dat gratg ebunde e.
Sententia definitiua, quae post se aliam non expectat sententiam.
Qui Juramentu defert constituit moderationem damni.
In veritate rei et in veritate conscius praestitit Juramentu.
Res tanti ualet quanti uendi potest ex tempore pretiu surgunt.
In uno grauatus in altero releuari debet
Post Juramentu altera non fit cognitio nisi ante Juramentu.
Quia Juramenta litiu decisoria retractari nequeunt ad sopiendas lites Juramentu e introductu.
Qui defert Juramentum sibi praeiudicat censet sponte et subijcere illius sententia, et ita personam eius approbare ut postea eam reprobare non possit.
Relata probatio reuocari nequit. Pro una eademque re Juramenta non sunt amplienda. Statut. Pol: facior et conniuencia idem est iudicium.
Quod cu inaudiuerit abolitare quoddam inter certas personas testamentu.
Distinctio Juris aduitalitij gratuiti et mutuo In scripti ex mutua Juris et Bonoru obligationem gratuite apprehendit in decessu uita functi licet apprehendere.
Pecora pecudes exceptis duntaxat bobus laboratilibus quae circa bona fixa ex usu obseruato relinquuntur tum exceptis stagnis et piscinis bonis immobilibus adhaerentibus et bonis rebusque clauo affixis aliisque in uniuersum omnes res mobiles et mouentes extradat et iuret. Quia res omnes quoquo modo uocitatas ad eius torem post mortem N. iuste spectantes restituit, et nihil sibi tam rerum circa se modo uocitatas retinuit, neque eundem in quopiam damnificauit.
Prugi Dekret 1677 Et post Rigationem Judicium
tent

bene perpenso Iure aduitalitiali. Quantum attinet pecora, pecudes, equiream, Apiterum, et aliam supellectilem . . . quae fundo adhaerent . . . istorum liber . . . pronunciat. Quantum etiam spectat restentum debita a subditis agat . . . Administratione iustitiae. Quantum attinet frumenta trituratum, et non trituratum, ratione Bonorum quocunque a tempore apprehensi . . . in Bonis remanserunt tum datione teloniumet dationem in Parata pecunia superstite uita et Bonis collectarum quae censetur esse . . . eiusdem proprio . . . dat.

Exceptis frumentis . . . omnibus post fata . . . collectis in parte pro inseminatione Anni sequentis in parte pro alimento familiae et solutione mercedis . . . reservatis.

SERVUS

Virtute muneris tegens Magnitudinem meditatur facinoris.

Improbis scelera etiam sine praemio grata sunt.

Dijs Religionem supplicibus salutem . . . fidem

Dolose facit qui contra bonam fidem facit.

Vir insidiosa aduersus amicum improba uiolenta aduersus hostem uituperabilis. . . . non reddere scelere est contumelia afficere uirtutem. Seruus non sui . . .

Repraesentabant personam Domini sui quasi in dominum ipsum insurgeret.

. . . mentium qualis Causa talis uoluntas. Ille

Ille Princeps culpae a quo incepit malitia.
Constitutia 1588 wszystkiej sługę considera Actiones verba, gestus, rei, multitudo, et pluralitas vulnerum facit iudicium animi praemeditati si certum quis occiderit ille solus de homicidio caeteri de vulnere tenentur.
Capitalia Crimina Capitali animaduersione exhibentur.
Si plures plurimis affecerint vulneribus, nec constat, a quo Lethale omnes tenentur de occiso.
Qui male egit Argumentum innocentiae facere recusat.
Iniuria facta uni ex sanguine videtur facta alteri eiusdem familiae.
Statut in defensione Bonorum et amicorum.
Ciuilia sunt ad quae impetu, affectu, Contentione ira, calore, impellimur.
Criminalia quae animo deliberato modo insidioso fit.
In Vrbe structae insidiae qui est locus tutus? quod tempus metu vacuum? quid facis? si in Ciuitate viri meditata armatura coacti.
Vis publica bonum pacis violatum incaute opprimere.
Dolore atque iniurijs amicorum commoueri probabilis Causa.
Circa amicitiam et commune communi stare, operam, studium, laborem, interponere.
Offensio realis leuior est, quam personalis.
Libertate donari nequit, qui Legibus tenetur.
Libertas bonis suffragatur non malis.
Statut Priuilegia cassant, per quae Delinquens excipit a iudicio occasio est impunitatis.
Statut illo tamen homine excepto S. Templum a tuendo.
1588 excepto było tym czasem w więzieniu arceres a iure arcendo inuenit ad ministerium institiae.
Superauit Pietatem iniuria ciuilis fama captiosi insulant.
Dom

24 Domus n. debet esse receptaculum latrocinij seu dishonestatis.
Contumax a convicto habet, suo se calculo et iudicio damnat.
Iniustus in patrem e impius filius si accusat progenitorem suum propter indignitatem repudeat, nec libido vindicandae necessitudinis pietatis authoritate iudicium compararet.

Domesticae Leges

Animo fideli in Dominum errant servi eius.
Vngme serug ne skitow expdiant. Sedyn u biera wszij: scij obierai.
Necessitate magis quam voluntate servit.
Nobilis servus amare vilis timere dicitur.
Serviendo regnant. Non placent Domini qui manibus servos alloquunt. Ama quem pascis.
Servus quantum ius servus tamen esse.
Quid est iustius servi miseri an interfectoris.
Armorum genus occidendi animum indicat incautum opprimit.
Vir insidiosa adversus amicos impulsa adversus hostem utitur est utilis. Servus e Domini possessio et possessionis c. re et Domino suo coercet servum servando.
Fortuna imposuit haec nomina servus inopem amicos in fide habui.
Servi sunt filij patribus vero c. ...
Tria servis debentur.
Opus, cibus, praemium v. poena.
Domestici appellati familiares de familia servus vir humilium.

servire

Seruire idem est, quod prodesse non debet, seruire debet cura 515
diligenti insolentia seruorum.
Seruitus priuatio libertatis seruum e in dominio alieno
quot serui tot hostes.
Ad operas et obsequium tenetur. Malitijs non esse
indulgendum.
Postea in perniciem Dominorum conspirabunt.
Nulla maior nequitia, quam seruilis ingenij.
Quos natura in officio retinere non potest e magnitudi:
ne pœnæ à maleficio summouerentur.
Qui pecuniæ aut fortunæ seruit liber non est seruis suis in:
seruit.
Nemo deseret Dominum suum. Sciens nunquam latendi locum
esse. Sed dominis solus durat animitate fidei.
Famulorum turba domesticæ hostis, sunt ut uermes ... na
turæ utrique nocent, hi animis.
Quot seruorum linguæ tot prisconum turbæ, quot aures atque ocu:
li tot Dominorum riuuli.
Quot seruis ingenio tot hostibus obsidemus. Nihil dominis ho:
stem domesticum uestire et pascere hostes suos.
Renouatur in singulis qui peccauit in omnibus. Seruum esse
in Dominio alieno emptum pretio seruitium.
Seruire est seruitutis operas exhibere seruitium præstare.
Seruitus tollit libertatem.
Seruus tanto magis peccat, quanto Domini sui obseruantior
et ipsi fidelior esse debet.
Seruus Domini persona indutus capax redditur admonitio.
Seruus non à seruiendo sed à seruando quod à Domino
... contingens factum ... anna
Audit me seruus maiores spiritus in Domino habens.
113. Serui apud Nobiles sunt seruiles, apud Clericos ...
apud

 apud Monachos imperiales.
Inutilis seruus Dominus durus uocat inutilem seruum eijcite et in tenebras projicite.
Landig si tractaueris Senties postea contumaciam seruum meum uocaui, et non respondit mihi.
Peremptoria res ingratitudo hostis gratiae inimica salutis.
NB. Dominus non tenetur ex delicto serui, nisi quando deliquit, in ministerio in quo Dominus utitur opera eius. Is damnum dat, qui iubet dare eius uero nulla culpa est, cui parere necesse sit. Qui beneficium accipit Libertatem uendit. Datur beneficium propter Officium id qui non uult exhibere det beneficium amittere.
Nec pudendum hoc genus ministerij, sed Liberale et sociale, nec rara est in eo uicissitudo, ita ut eum quis habeat ministerio, cuius Parentibus ipse seruiret honestaque habetur haec Iuuentutis Equestris educandae ratio, aequalitatem quandam in aequalibus fortunis continens hinc quid ut multos ex humili loco ac tenui fortuna non modo ad mediocres uerumetiam ad summos nonnunquam honores amplissimasque facultates et opes ipsorum uirtus heroumque beneficia extulerunt.
Seruus est qui de Iure gentium et Ciuili dominio alieno subijcitur dictus est a seruando quod capti ab hostibus serui capientium uendi iussi sunt, non occidi seruari enim benignitatis est occidi crudelitatis.
NB. Statut Lithuan Cap: 8 Art: 8 et Cap: 3tio Art: 15 et Capite 4. Art: [illegible] Cap: 11 et Art: 1mo non etc Art: 15 25 Consentit pro Complicibus serui. Pan za slugę nie powinien więcey odpowiadać iedno iakiego Myto y inszego zasłużył. Statut Art: Sponsio fidei est Art: 8tio Item dicit et Art: bellum fol: 448 ipsius Sponsio fidei et Art: citatio gl. 7imo [illegible] Decernimus etiam et

A. 1588. Constitutio o niedawaniu gleytow sługom przeciwko Panom. y Constitutio o Imaniu szlachcica zyiącego z tego sługę. Cui admittit defensionem videtur permittere offensionem.
Pro qualitate Criminis et Persona saluus conductus dari debet do tego z przyczyn słusznych y prawnych. In publicis Criminibus nie daią gleytu ani za sługi ex merito in Constitutia delicentiosis.
Homicidio dquatus dum Cliens Patronum seruus Dominum aggreditur, ne eo subsidio ad flagitia utatur. Statut Tit: Salvus conductus. Lex mutuo colloquio famulis contra Dominos in damnum eorum.
Pęgos audacium pares. Delictum Consilio perfectum.
Nomina sunt indita ut unus ab altero dignosci facilè possit.
Cum autem quis nomen suum mutat dolose in fraudem alterius supponendo se pro alia persona etiam non falsum committit quod Crimen non modo in verbis scriptis et abusu, sed etiam in persona committitur. Vnacum sat nomen sed persona error in Nomine non in Persona etiam Consensu et silentium falsum committitur.
Occultauit delictum non impediuit non detexit.
Occultus societatis arguitur qui futuro facinori obuiam non iuit.
Dolus malus adhibitus ueritas immutata nocumentum alterius, curatum. Reatus facit infamem non infamia.
Ut te defenseris grauatum compareas recepturus Justitiam complementum.
Qui ipsa fide fidem non seruauit.

Viola.

VIOLATIO (OBSCURI-TATIS) Judiciorum.

Animum et propositum distinguere maleficium.
Crimen est quod dolo malo praua intentione commit-
titur.
Causa Dux mentium qualis causa talis uoluntas. Delictum
casu impetu acceptis iniuria maleficium quasi malefa-
ctum.
Prouocatio, qui prouocat ex uoluntate facit, qui prouo-
catur ex necessitate.
Quod fit inconsulto calore, dolo caret.
Dolo tributur malitiae, culpa imprudentiae, non prouu-
dit.
Difficilius est iustum continere dolorem quam miracula facere.
Principium et initium non attendit in delictis, sed finis.
Summa ei adscribit, a quo extitit malo dolo Principium.
Verba peccatum sunt linguae. Necessitate non uoluntate
peccauit.
Nobilitate magis animi quam prauitate. Affectus locutus non
intellectus secutus passionem, non rationem inuitus peccauit.
Circumstantiae perducuntur ad cognitionem ueritatis quo con-
silio qua spe pergendi. Cur hoc modo, cur in quo ne-
gotio Judicium uersum in furem, et aliud esse Judicem ali-
ud aduersarium, ita iustitia exhibeat, ut aliis iniustum non fiat.
Summa pars aequitatis est aequalitas.
Rigorosus Judex qui nimis Legitime iudicat illegiti-
me.

mè occidit.
Poena maior delicto graviora remedia Orbis.
Iurisdictio non in dominio Magistratus sed in Dominio Legis scribere et praescribere.
Constitutio 1588 Titulo Ordinationo nouo Iudiciorum Iesliby kto przyiachał na sądy zbrodnie manu armata i zabił, zgwałcił, gwałt czynił, iesli rany ma siedzieć ćwierć lata, za raną to przyiechał profugus debet baniri, ingratia Regis in poena colli. 1588 umyślnie a ukazał się manifestè to iuxta qualitatem facti.
1607 Ktoby sądową authoritatem uchamował, zabił, cum armis seditione offerentibus Statut.
Honestio salvete mendacium Parabilia testimonia Iuramentio, Ludg, testimonium loco.
Suadet quod non dolo, nec ad perturbanda Ordinaria aut novitatem.
Prolixitas mater fastidij. Nec dolus, nec culpa, nec excessus.
Nominata delicta ut invasio homicidium rapt, et.
Innominata ut uerberare Domum ingredi etc.
Ordinaria quae à Lege certam et determinandam habent poenam.
Extraordinaria quae non habent, sed arbitrio Iudicis relinquunt iuxta delicti uariationes.
Delictum casu commissum pro iniuria accipitur delictum, iniuria privata Crimen quo turbatur Status Reipub.
Delicti qualitas colligitur ex circumstantijs Personarum, Loci, Temporis, modi, Euentus.
Pro non Crimine nulla poena, quae facile fieri non possunt, ea Leges persumere non solent.
1588 Constitutio zwykli Causas Confundere subiectia mieszac ali tam pozywali gdzie de sua origine natura ex praescripto Legis sprawa należy. Plenipotens illud

illud solum potest, quod sibi committit, non potest esse maioris authoritatis, quod eius Principalis statuit de Procuratore ministerio eius in agendo et defendendo etc. non potuit agnoscere. Item quia Personale est renunciari beneficio Juris. Hinc et Inscriptionibus non prius Fond stituit, nisi prius recognoscens, personaliter abrenunciet districtui, et Jurisdictioni suae.
Constitutio 1635 De Euocatione ibidem o Dekretach Prysudnych Krich etc. Vel culpae res aut poenae. et Aliond quippe iurisdictio ad certas personas est restricta, aliond ad certas causas.

Suspensa.

Procedere hic debet, causa non subsequi, quia ex illa informari debet, in reliquum Judex. In Ciuilibus nunquam accusat suspensa cum Complicibus ad conuincendum Principalem. In Criminalibus quilibet sorti suae subijcit.
Constitutio 1638 Lo o Pomocnikach aže s nich wiele pod pretextem przyjjgi u Krýwa. Gdy się ukaže umyslna Complicitas tedy post Conuictionem tak ma być karany rakoy Principat.
Dilatio eo fine petit, ut executio differatur.
Qui Priuilegio Legis uti non uult cum potest et debet non poterit cum uolet. Qui tacet quando Loqui tenetur et interrogatur, pro confitente habetur. Contumax et Conuicto habetur sponte se deserens.
Confortatio est in faciem conuictio.
Vita docet si culpa agnoscet. Vita conuicit, si probationes non tenent.

Simplex

Simplex ratio Veritatis et veritas in paucis consistit
Leges q. Delicta respiciunt non delinquentes merita
Causarum non personas nec verba attendunt, sed rem ipsam.
Difficile e tacere cum doleas etiam si dolor respondere non
cogeret ipsa tamen Causa ab illo efflagitasset. La-
pidis e non sentire.
O Facilis Crimen admitti, o ua de excusari.
Causae quid Cappositae speciosae non probabiles.
Dum Crimen diluere nequeunt, in aliud referunt.
Quae arte fiunt arte investigari debent per Probatio-
nes possibiles, Verisimiles probabiles probabiles ne-
cessario concludentes per indicia et signa latentis
Veritatis. Nullum Crimen cum ratione si ratio adesset nul-
lum Crimen esset. Impulsiva Causa odium Execrabile ob fu-
it ille severus exactor domesticae disciplinae Ira con iu-
galis acerbissima exulcerati animi ultionem spirat. Qui
quis prodit pensse expetit. Delictum Consilio. Res Consi-
lio perfecta. Teutq homicida famosissimus. Permit-
tentis e non prohibentis. Vox e signum ad affectus do-
lentibus verbis ardentibus Lachrimis accusat, verba Cordis
Laces Speculum mentis ex effectu cognoscit affectus co-
gnato sanguine polluerunt manus Duram habet manum
sed mentem Cruentam. Tanto cum dementis non sunt confes-
rendae. Huius nominis Censet factum ad quem spectat
gestum Leges neminem moverint. Is eius auctoritate de-
linquit factum ipse operari dicitur. Non auferes iustitiam
a paupere à potente.
Si mandantes Conspirantes non punirentur pauci essent
in domibus suis tuti, Sed communis omnibus. Tatus scitu,
Voluntate, mandato, iussu, consensu, Conniventia, manus
errant tuae. Tibi non solum dete, sed illorum factis ratione
esse

 esse reddenda. Et ante factum, et in facto et post factum.
Innotauit fuit Lite curauit excludendo.
Cuius est potteruolunta tem atque crimen consilio perfectum. Opera, testimonia, uoluntates spes impunitatis maxima peccandi illecebra.
Ratio solida conuictio. Nam et statut rationabiliter conuictum. Probatio nunquam satisfaciet aduersario, talem possumi qualem demonstrant uerba. Innocens qui non nocuit.
Quod utilius nocuisti etiam ausus sanguinis ipsi iuris nocere. Litem separatione distrahere.
Leges interpretandae, non ad punitatem malefactorum sed ad uindictam maleficiorum.
In Lindato iniustorum postes operantur in malis reservimde fidem seruus cir in dominum [illegible].
Vulnerin non occidens, non spolians omne malum ex animo malo. In sententione non in inuasione.
A bona mente bonum proficiscuntur actiones Statut de Inuasione de seruis et [illegible] Sulcator.
Non relatione criminum sed innocentia purgari debent crimina.
Quot uulnera tot mortes. ab porte ygressum tis animi dignoscit inimici Labiorum uestes amicorum. Qualitas facti animum delinquentis indicat. Quid uerba audiam cum facta uideo!
Culpa claudit oculos poenam aperit. Multa uerba rauls ratio peccatum peccantis est. Non uerba ueniunt in iudicium sed res. Verba clamant non actiones. Culpatorem suos authores. Res dare prorebus prouerbis uerba solemus.
Personam spectare non debet Iudex sed causam. Vn

An probato principali delinquente non potest aliquis teneri de auxilio. Veritas decernant[?] [illegible].
Argumenta sunt anthidota contra venena testium.
[illegible] innocentiae et solatium [illegible] sanguinis requirendam de manibus vestris. Testes saturati saginati ad innocentiam mina producti.

Vilis testimonium sed testium authoritas [illegible].

Wiadek z Chudu. thoro.

Conscius festinat excusari, quia timet vinci, dum se excusat accusat homicidas excusando.

De potentate id curit, ut qui prior sit tempore potior sit Iure.

Verum in Reatu qui innocentior in causa potior non à tempore, sed ab innocentia immunitas petit. Nocentis est praecurrere ut aliquid videatur agere cum nihil agit.

Veritas temporis est filia. Crimina tempore patent. Tempore latent. Momenta rerum ponderanda. Accomodavit se tempori occasioni necessitati verbo satis dignotat, negaria res nullo modo appellari potest.

Discursus Constitutiones.

1004[?] [illegible]

 zbierać, Chorągwi podnosić, szkody czynić, którzy by gwałty, krzywdy czynili, są ex Patria et perpetuo Bannito.
1018. O Ludziach swawolnych reassumitur Constitutio
1628 z tą Klauzulą, że się sciąga przeciwko tym którzy by z Kupami zebranemi wdobra nasze Duchowne y świeckie wieżdżali, a w nich gwałty czynili.
1011. O Ludziach nieosiadłych, na tych co gwałty mordy czynią, Szlachtę do robotj angaruią. Tamże ob[?] skrzętnie na swawolniki, którzy łupią po drogach czynią. A tej ratione Legis neque ratione temporis quidquam derivari potest in eum.
1024. Iż mimo wolą naszą ważyło się siła Ludzi z Chorągwiami za granicę wychodząc uciążenia poddanym czynią, ipso facto infamis. Iż kto za wolą Królewską wyszedł wolny ma być, na tych się Constitutia sciągała którzy Anno 1028 wyszli y na Łupiezcy wracali się, a ci którzy 1028 za wolą Królewską sub disciplina byli z Komissarzami.
1023. Także dokłada bez pozwolenia naszego za czym co z pozwoleniem chodzili ostrości prawney nie podlegaią.
1026. O Sit: Przywrocenie do czci Ludzi swawolnych iuż relaxat, iuż go więcey Constitutia nie sturgowała, bo idąc z woli Królewskiey być ordinaria miles nie żaden swawolnik iaki.
1027. 1033. 1032. 1031. Wszytkie o Kupach swawolnych nie o tych co za wolą Królewską.
Post Anno 1025 więcey nie bedzie y kto nie służył wszystkie cześci lat zabity, gdzie ipso tempore crimen absolutio desyt ec noceno non consuictq uita regulatur et ad officium boni viri reuocata. Statut Sit: Inscriptio. Ob facti uetustatem probatio haberi non potest et Criminalia obracaią się in Civilia

lia nefas nocere v mali fratri putat.
Licet Lissouiany uir tamen tuy erat. Fide coniugali coniunctus.
Nemini priuatim licet occidere v nocentem. Olim erat Medicina nec uenenis. Jus datum esset scelen.
Lex haec fuit temporis Non hominis ad defensionem.
Nulla Lex imperat Crimen sacra res homo
Exercitiu esset in delitatis.
Homini homine n. indige utendis. Cum tempore id Lex abijt.

Vnio Violata

Auersione Abstractione, Augmentatione Sut. diminutione alieni. Equalitas inequalitas. Vnio disiunita Societas discordia. Dobra Koronne Prawu Koronnemu pod: legte lubo ie kto sprzedawszy wynie sie się zanie do Litwy choc sequunt personā, precis non amittunt originem dominis sui, qui succedunt in vicem Bonoru venditoru afficie: bant, bona Iure publico, ze nie miały ijbijdz oddalone od swych ze iedno od amicis resignowane nie mogły tez bijdz inaczey iedno iako ich Originale Ius niesie z niemi postępiono.
W uniey Xięstwa Litewskiego ieśt tey prawa Contextus statuta ij ustawy wszytkie iż są spolnemu ziednoczeniu przeciwne znosimy, albo w iedno być Polakowi ij Litwinowi w Polszcze każdym słusznijm obyczaijm dostawac imiona ij dzierzenie wedle prawa w ktorym lezy ono imięnie sequitur ij donatie od Korony ktrzymane iż są spolnemu ziednoczeniu przeciwne trzymane bijdz nie mają ijedno dobra nabijdz w Polszcze, ale wyniesie dobra po Zonie, nic ijedno ij ani v inszey prawo vchi kniemie: niac. gdy z trzymane bijdz maią wedle prawa w ktorym lezy ono imienie.

Casare

Exspare ē Remp: bona erant perfectitia, ad in iuc cunda sanguinis alienata sine amicis non ē uoluntas, ubi est negandi libertas. Imperanti marito nil necessarii est. Inaequalitas soluit Inscriptiones.

Ubi errant effectus menti Afugē nihil proficiunt consilia, nihil praecepta, sed fert equus auriga, nec audit currus habenas.

Qui magnarum rerum consilia suscipiunt cogitare debere studio non quod aggrediuntur Reipub: utile Deo gratum Gentibus gloriosum et promptum effectu, ut certē non arduum sit, nec oculis sit grata, nec moribus commoda superciliosa.

Necessitatem in uirtutem uertit.

Diuortium Matrimonij distractio Diuersitate Mentium.

In diuersa eunt, conditione tua non utor Res tuas tibi habe. Deplorare, ut tamala omina ta compede absoluant.

Felicioris Matrimonij De Quid satefaciet. Consensus. Verbis nominatim expressus. Cum duorum uoluntates in unum concurrunt utrisque approbante et scientes consensu. Liber non ē, qui alieno pendet ab arbitrio

Libertas in uotis Matrimonialibus requiritur.

Expensis rationibus conueniant ad statuendum id quod rectum est. Fides ē proprie dictum et conuentum

Constantia et Veritas. Quod fiat quod dictum ē. Violator fidei sine libertate, uoluntas non meretur nomen uoluntatis. Qui ē arbitrij non de necessitate sed de honestate mater non habet Liberos in potestate. Promittit fidei illæsa postquam ā fide recessit.

Collusio.

Est Latens et fraudulenta conuentio per quam alter in Iudicio superari supermittit. Collusio ē fraudulenta

Praevaricatio.

Dum quis cum adversario ludit clientis sui propriae eius dissimulando probationes, falsas vero adversarii admittit excusationes. Industriam suam ad grave alterius perniciem convertit. Fallaciam facere inducere multi, singulum genus fraudis et novam insidiarum rationem inire singulari fraude aliquem evertere.

Nullum tam illiberale facinus quam eum qui fidem nostram spectus in perniciem et fraudem illicere! Humanitatis omnia iura violat, Officiorum Religionem contaminat, qui in hac cursus vitae ratione industriam suam ad dolum convertit, magno animo esse oportet, ne alio animus tuus quam quo ratio dignitatis tuae ducat declinet.

Audacitemeritate infligere alicui vitae nominisque infamiam.

Cum nota nominis eius delusum dedecori exposuerunt contemptu ignominiaque infamante a publico se fractum reddiderunt. In multa damna induxerunt. Poenas ex tam illicito facto iuxta qualitatem eius demeruerunt.

Excogitatione quarundam apparentiarum aliud intendentes aliud praetendentes. Sponsionem ab utrinque datam Legesque ipsas et morem patriae violastis.

Iniuria in honore illata despectu contemptu contumeliam insequi.

Simplicitatem suam deceptam et contemptu habitam.

Tractam fidei causa proditores stringit, non contrahentes sui distractus iuridicas rationes disponentes. Verbo suo Nobile fide data obstrictum. Ante etiam desuper datis et acceptis ratificatum.

Vir

VIS
Compulsiva, Ablativa, Expulsiva, Turbativa, Vexativa.

Citatio. Inter Causas recentis Criminis Citandus Violator eiusdem Citatione ad Tribunalia sese.

Quia tu inhaerendo Legibus publicis publicam securitatem Statui providentibus, et violentiam ac insolentiam omnem inhibentibus citatus es eo. Quia tu easdem Leges et publicam securitatem violando odio Religionis Catholicae congregatis auxiliatoribus in oppressionem Actoris et cultus divini eundem Actorem Parochum et hereditatis et residentiae tuae diversis temporibus prout tibi deducetur variis violentiis tumultibus, et insolentiis insultibusque violentiis ita expressisti, ut periculo vitae eadem parochia sit coactus decedere atque ad eandem tuto accedere discrimine, a te usque intentato in huncusque prohibetur. Cumque Actor a te exactus e merito stipendio cogatur aliunde sustentare vitam suam et nihilominus per Vicarium vices suas obeunte eidem Ecclesiae debito Officii sui satisfacere. Tu Vicarium quoque ipsius infestare non desinis decimas per vim usurpas et a te tollere obventionibus dictis Ecclesiae depauperas Oeconomum Parochiae exagitas ipsosque expellendo possessione, deturbando continuis infestationibus et omnimodis angariis vexando quod eius idem sunt in adiacentiis Parochiae tollendo Prosequenis. Studium vero intendens suum ut Ecclesia Parochia

penitus

Po dicto destituta omni Provisionis subsidio pe-
nitus desolata ac dehinc viduata Pastore suo sine cul-
tu Divino permaneret prout et ad praesens stat ac ad domi-
nium et potentiam qua in eandem Parochiam et Ecclesiam
ibidem sitam dominaris nec cultus Divinus rite peragi, nec
Sacramenta sacra debite administrari possunt, populusque
minacibus tuis interdictus a frequentatione eiusdem ar-
cet Ecclesiae. Cum porro a Legibus remedium tranquillitatis
Pacis debeatur, tu vero in diuturna licentia et iniuria
tanquam in Iure aliquo innixus eiusdem Actionis invia-
tor et securitatis violator esse non desinis. Proinde
ad videndum et audiendum poenas contra violatores pacis
publicae sancitas pro qualitate facti super te extendi
violentias et insolentias tuas cohiberi tranquillitatem
et securitatem omnem prospici, ac ipsam Ecclesiam resti-
tui indemnem et illesam in Possessione et usu pristino
ri, atque ad ferendum totum quod interest erga eam stringi,
statuique decerni, citamus praesentibus, sic ad praemissa iudi-
cialiter attentatur, et responsurus.

Ten Pozew fundowany iest na Constitutiey a 1632 Art.
zatrzymania pokoiu pospolitego w ktorey Constitutiey ta-
ki iest Contextus. Iż pod pretextem Religiey Catholickiey
od swawolnych ludzi rozne tumulty y violentie się dzie-
ią zaczym Pokoy pospolity się targa y wszystkie zgodinno-
centia wolna chcąc publicam securitatem et pacem zacho-
wać y swawolą taką zahamować przeciwko tym kto-
rzy by tumultami y zuchwalstwem publicam securita-
tem violare ważyli się Forum na Trybunale inter Cau-
sas recentis Criminis naznaczamy, y aby poenis con-
tra violatores pacis publicae sancitis karani byli.
Ta constitutia reassumowana pod Kaptur w Confede-
ratiey

ntyi Generalney gdzie moze prawy violatio securitati dissidentium aby sądzone były ex speciali Regestro recentium criminum dotąd żadnego dissidentow nie pozywac bowiem za nas czasu inquietowani pozywac musieli wszedzie samym dissidentom za constitutią żadna się stanie, A ieżeliby to było za prawo żeby iednym służyło drugim nie. Inca aequalitate ktora się zyczym była by wielka inaequalitas. Lepszey by conditiey byli dissidentes niż żeli Catholicy. Lex omnibus ma bydz communis aequaliter omnes ligare debet, z takiego processu sądzono w Trybunale Litewskim z Plebanią. Per nos tractata iam sunt approbata. c. ipso nomine gesta, in ibi approbari debent. Qui contrahit et detrahat decipere me lulle videt. Ubi iustitia non est ibi nec ius quod a iustitia dicitur. Iniustitia aut ex re sua aut in defectu. Iudicia debent esse plena aequitatis et paterna pietatis. Condemnatio nam contumaciam continet non criminis nemo ex contumaciaque. Ipso dum quid uni iniuste decedit alteri accedit. Processus dictus quia succedere debet ex iure et aequitate. Officio suo nemini nocere debet. Officium quodque efficere debet pro sua conditione personae.

Restauratio Causae et Probationum.

Ratio non sufficienter reddita iterum reddidit. Quod non intelligitur omni ex parte non potest videri approbatum. Lex permittit non deducta deducere, non probata probare. Sententia finem imposuit instantiae. Sed non causae sententia fieri debet cum causae cognitione et

et seruatis processus solennitatibus publice interest, ne ueritas occultetur et Veritati semper credi debet. Locus non est ergo angustanda probatio ne ueritas occultetur. Aequitati est conueniens Ipsis propter Lenitatem auxilium porrigi dum Lapsus in damno, et laedens in lucro existit. Delictum unius non debet redundare in detrimentum ac praeiudicium alterius. Consentirent Jura peccatis, et Lex statueret delictis circumscribere licitum foret esseque Lex alumna iniquitatis, licentia nocendi fieret Lucrosa et re et realitate carens. Res obtutui subiecta inhibitio ligat atque obstringit neutiquam est qui male narrat male Imperat. Quo firmiora grauiora indicia et clariora eo magis probanda se offert Veritas. Quod ueritas deduci potest, eo ipsi se manifestandi nihil praeludi debet. Omnis probatio uincitur si aspectum in contrarium testatur. Quod oculus uidet nemo fideliter negat. Quod patet ex praesentione monstrare necesse. Quod scimus Loquimur. Quod uidimus testamur. Ita in realia non conuenit ut suspecta scriptura in iudicio fidem habeat et exemplum regulariter non probat nisi producatur originale fieri namque potest, ut non omnia fideliter describantur. Absurdum incertis uelle probare certa, cum minime fallax esse debeat in quo aliud probatur. Jus non est quod iustum non est. Per notorietatem Legum finis iustitia. et ita faciunt notorium in uinabilibus Judiciis ostendit ne facti peruersitas transeat in exemplum. Honesta et Legitima essent quod flagitiosa et turpia sileant iudicari. Manifesta non egent probatione. Quanto plus est cautela in Actu tanto plus fraudis. Fraus committitur per adiectionem vel alterationem unius literae. Rebus non uerbis Leges sunt impositae. Sententia momentis rationum librata merita causae attendenda, cum aequitati et rectae rationi

sit

 sit contrarium ex dolo lucrum capere, alienaque iactura locupletari. Evidentia facti nulla certior probatio. Nam cum omnis probatio inventa sit ad emendandam fidem, ut iudici constet veritas eius rei de qua controvertitur, non potest certius constare, quam res ipsa ob oculos observetur. Ubi enim rerum testimonia adsunt non opus argumentis; evidens quod negari nequit. Evidentia rei vincit omnem probationum speciem.

Confrontatio.

Magis rerum urget aperte etiam plurimum mentem insistit Iudicis. et ista Iudici communia sunt eaque exhiberi debent Iudices et Reo et cuilibet praetendenti ad ea interesse. Cum tota cuiusque causae vis et essentia in probationibus consistat ipsarumque rerum gestarum veritas in iudicio parum proficiat, nisi per testes dependens ius sed probatio deficiat. et ista Iudicialia sunt in probationem non vero ad essentiam, rei exigunt expedit bono publico nocentium delicta apparere. Qui causam damni dedit, damnum dedisse videtur, veritate inquirenda rei veritatis immutata. Depravatio veritatis commissa visu et (?) tactus, ex quibus manifesta veritatis mutatio apparet et illorumque notorie percipitur. Delicta publica compensari non possunt, quia vindictam malefactorum Iustitia respicit. Finis probationis veritatis fidem facere. Iustitiam subvertit veritas opprimit. Argumentorum investigatione invenitur veritas. Cum in Urbe Iudiciorum subsellio potissimum vel ultimis instantiis omnia veritate instrui iuste seu agi et realiter perfici debent, attendique et ne Religio Iudicum et suspicio, et ipsa Iustitia perpetue circumscribatur

bat ... quod per terminos omissos non omittat Religione radiantes. Ubi jus deficit aequitas supple(at), fidem vero a ratione colligimus cum calamitosis humanis agendum. 533

DILATIO

Pro necessitate largienda quoad probationem non pertinet rejici debet. Probatoria dilatio quae Probationi faciendae causa. Constitutio 1598 Fol. 28. Sitnie sądzenie appellatyi. Ktory strzegajac upadku ludzkiego mają być dawane dilatie chocby je kto brał, secundaris Jako et appellatia mawie, gdzie idzie o zyski y o straty tak y Dilatio.

De causa in causam nemo dejici debet.

Quod sit culpa tutoris pupillus luere non debet.

Quod dum non praecessit culpa subsequi non debet poena.

Punitas puniri non potest.

Sontium delicta in sontibus onera esse non debent.

Pro uno delicto plures poenae exigi non possunt. Nemo duplici poena contineri debet. Homo non sufficeret poenis ... ad unum tendens. Mandati causa in civilibus.

Connexorum idem debet esse judicium.

Si quoties peccant homines sua fulmina mittat.

Jupiter exiguo tempore solus erit.

Semel punitus iterum puniri non potest pro uno eodemque delicto.

Nobilitas Validissimis debet probari rationibus.

Wywod być pierwey na brzyznaniu ... krewnych. ...stronno

strono aby przy Swiadectwach był dowod dissesytiami działy reformatiami y temu iuz nalezione Abyś podszyie się kto pod cudze dissessitie y tak się wdziera wszędzie gniazdo. A Swiadkowie iescze postanowic aby ci co się wywodzą przysięgali ze Swiadkow nieprzenaięli izeich własne są dissessitie ani się pod cudze podszywaią takze y Swiadkom do przysięgi aby przydano, ze nie są przenaięci, izede ducens pod cudze nie podszywa się dissessitie. Azeby Kazdemu wolno było y przez scrutyniu takich przestępnikow Prawa Pospolitego convinkowac.

O Tytuły Listy nikogo nie nobilituią y exempt.

Praesentibus inventionibus novae debent accommodari cautiones.

O Fidem vero a ratione colligimus.

Commensuratio.

Ad consignationem divisionis iest postanowiona ut alter ab altero parte coerceatur. Zatem z Constitutiey o Porownaniu Dobr Ktorey iest taki Contextus. Gdzie by wiedney y w teyze wsi albo dziedzictwie iednym y wymienia ich, niebyły pewne połozone znaki Granice albo kopce między częsciami y działy ich, nigdy między sobą pomiary y porownania częsci ich bronic nie mogą. A gdzie by granice połozone były, między częsciami y działy, tam iuz pomiara mieysca nie ma, pierwey dział ma być.

In communi nemo plus Iuris habere potest quam alter habet. Ubi non aequalitas, ibi laesio cui debet redintegratio.

Quantum laesio abstulit tantum restitutio compensare debet. Quod aequitate et aequalitate consolidant Iuris

Subsistentia habere non possunt.
Damnum infert etiam per impedimentum c. ... quo asse-
quatur quod ei debitum est tum etiam per rei alicuius deten-
tionem. Damnum omni Iure repeti potest.
Damnum cui cedit eidem et querela servit.
Damnum à demptione cum minij refactum quam quantitatem
à demo diminuo.
Damnum datum dicitur quoties in Aquirendo nostro aliquid
demptum est. Nam nique dat, eam damnum ipsum dedisse ui-
detur.

Iuramentum.

Iuramentum litis decisorium, suppletorium, purgatorium,
necessarium, quod à Iudice parti defertur.
Iuramentum debet esse necessarium gradu.
Iuramentum dicitur non est uinculum iniquitatis re adhuc ma-
nente integra.
Actor potest reuocare delatum Iuramentum ex nouis probatio-
nibus superuenientibus. Iuramentum iuxta contenta libel-
li formari debet alias obligadeis facit Actorem ... pro-
rem ad probandum.
Iuramentum arte uerborum conceptum debet formari iuxta
mentem exigentis non esset directa responsio alio sen-
su iuratum.
Iurare est Ius Veritatis reddere DEO, est obligatio ...
non perfectam rei ueritatem non habentibus.
Iuramentum praestatur ut ueritas eliciatur et ut eius
timore contentione litigantium Instantiae compescatur.
Iurabunt in ueritate et sicut gerit in corde ita expri-
mat in ore iuxta conscientiam. Iurabunt in Iudicio cum
discretione et deliberatione animi. Iurabunt in aequi-
tate et Iustitia aduertendo perfidiam.
Causa Iureiurando decisa ob probationes contrari-
as

rias n retractat, nec contra prob[ationem] iuramentum probationes in sententiam admittuntur. Iustitia est unicuique suum tribuere.

In veritate rei et veritate conscientiae iurandum.

Iuramentum finis litis ad finiendas lites introductum neque in ullo delicto impius sibi lucrum quaerat.

Iuramentum non est probatio sed est probationi supplementum.

Reprobatoriae probationi locus est iuramentum litis decisorium non retractant. Ex instrumentis de novo repertis retractari.

Post iuramentum altera cognitio rei non admittitur nisi stante iuramento sicut nec post rem iudicatam.

Iuramentum nihil operatur si probationes fides deficit.

Iuramentum maneat iurantes tandem respondeant prae veritate et pietate. Iuramentum in praeiudicium tertii.

Taxatio.

Est aestimatio tangendo enim hoc est ponderando fieri solet. Statut. Quod omnium et singulorum bona iuste taxabunt, ita ut illa vendi autem inde residerent.

Res tanti valet quanti vendi potest.

Testamentum.

Testamentum est voluntatis nostrae iusta sententia de eo quod quis post mortem suam vult fieri, est testatum mentis. Testamentorum iura per se firma esse oportet ex alieno non de bono pondere arbitrio. Prohibentur praeterea aliqui defectu animi testari possunt qui non prohibent, sexu, conditio, status, emot. mentis. Testis mulierum admittitur ob infirmitatem consilii iudicii et sexus fragilitatem adscribens sibi legatum. Testamentum non completum nec perfectum nec sigillatum. Talis praesumitur animus qualem facta demonstrant.

Alieni

Alieni testamenti scriptor Legatum sibi scripsit. Captatoria voluntates. Septem requirit Testes in Testamentis potissimum nuncupativis ut si falsitatis occasiones evitent quibus communiter morientium voluntates subiectae sunt. Legi Divinae id contrarium illa enim in ore duorum vel trium stat omne verbum, civilis habet de septem testibus. Per adventum Christi Iudicialis exspiravit. Prohibentur in iusta causa plures testes exigi. In pia causa valent duo testes

Legata pia et profana.

In omni dispositione ut plurimum attenditur id quod principale est. Testes propterea requiruntur ut fidem faciant in foro externo, et aliae solennitates, ut falsitas et omnis deceptio evitetur, ut veracissime [illegible] perfectissima veritas reveletur.

Sufficit in hoc testamento quod Iure naturali est sufficiens Propria et indubitata fide.

Fuit potestas in disponente capacitas in eo in cuius favorem disponitur. Libertas in dispositione in dicta solennitate ut voluntati testatoris certius satisfiat nec possit variis humanis artibus interverti.

[illegible] plena duobus saltem eget Testibus minus de sollennitate, ubi constat de realitate nuncupativum testamentum quod sine scriptura fit. Praesentibus septem testibus coram quibus nominat, seu nuncupat haeredem et reliqua suae voluntatis exponit.

In profanis Legatis Testamentum bipartita de foro seculari in piis Legatis de foro spirituali. In seculares dispositiones nie wszytkie [illegible] duchowni [illegible].

Intestabiles quidam sunt natura quidam Iure. Natura ut furiosi, mente capti quia fundamentum omnis dispositionis est usus Rationis. Iure ut filii in Patris potestate constituti de Bonis profectitiis testari nequit. Damnati ad mortem similiter, quia Bona damnati non publicantur, Sunt

538 sunt testamentum condere vetari possunt [illegible].

Executor

Executor est minister ultimae voluntatis, qui testatoris voluntatem exequi, adimplere, et ad effectum perducere debet. Ipse etiam vulgo suo minister [illegible] dispensator fideicommissarius haeredis loco censetur.

Acceptare nolens Executor legato privatur.

Distractus

Distractus talis debet esse qualis Contractus.

Invito uno in rem alterius dissolvi non potest.

Contractus adimplendi non resiliendi causa.

Retractatio pactorum fit ut evitetur laesionem.

Obligatio est Iuris vinculum cuius necessitate stringimur, ad aliquid faciendum, ad dissolvendam in [illegible] remedio Iuris per revocationem eius, atque [illegible] restituendo Iure in scripto. Voluntas huius cum dispositione Legis se conformare debet.

Ut Leges prohibent laesionem [illegible] sic dispositionem nullius laesivam esse debent.

Arrestum

Est impedimentum seu interdictum, ne res aut persona loco aut statu suo moveatur. Arrestatio est iniectio manuum, cum alicui a Magistratu interdicitur, ne excedat ex eo loco in quo inventus, nisi cum eo rebus compositis quidem illo apud Iudicem quaesitum est, ubi [illegible]. Plus est manu apprehendere quam verbo impedire.

[illegible]

Auctenbg (yngari uocabant) sporj quasi sparsim et uulgo errantes uitam degunt.

Erones [illegible] genus.

Qui aliena [illegible] habitare molestu.

Fastidit proprio nil nisi nosse solo.

Iniusta Condemnatio eius probatio.

In omni Iudicio potissimum ultima instantia cum ueritate insistur, iuste ac regi realiter procedi debent. At Religio Iudicium et ab Iustitia ipsa circumscribuntur. Illi ad depravationem Iuris et causa genuina [illegible] reticendo supponendo inuoluendo et sic causam eius peruerterunt, in exitium praecipitarunt, Iudicium et Iustitiam circumscripserunt.

Leges [illegible] competentibus Loco, tempore Causa.

Iuramentum ueri et iustitiae

Probationes dictae quod probatae debent esse Actiones.

Statut de iniuste condemnatis luet poenam Condemnatione de [illegible] describet. Vbi et in nouo [illegible] ibidem eo redintegrandus est.

Reconuentio.

Reconuentio, uel rei et conuentio quae et [illegible] dicitur mutua petitio sunt enim quasi annexa. [illegible] seu mutua actio aequo passu admittitur, dum ambae causae eandem habent naturam, ex eodem fonte fluunt, et sine praeiudicio alterius tractantur. Nec sunt diuersae causae, sed cognatae coniunctae et connexae.

Si accusare licet cur non reaccusare.

Eiusdem conditionis debet esse Actor et Reus, seu si diuersi inciderent, causa ibi [illegible] pro debito [illegible] pro emerito stipendio in [illegible] iudicio debitore causa.

Aequissimum

At quis simul ē ut cujus in agendo Actor obseruat arbitrium hunc et contra se Iudicē (in) eodem esse negotio patiatur.

Si causa conuentionis diuersae á causa reconuentionis, unde altera ab altera dependet, vel ex illa originem habet, tum quia diuersae eiusmodi causae et mutuae petitiones conuentione et reconuentione habendae, non sunt uterque augeatur, nec altera causa altera impediat. Natura reconuentionis actorem exceptione incompetentiae, ut ephibet ubi quis aliquem conuenerit ibidem quoque licite eum reconuenire posse. In causis connexis admittit reconuentio post conuentionem tamen finita una alteram non impedit nec processus praetextu alterius suspendit. causas intelligi connexas quando sententia lata in una parte exceptione rei iudicata in alia.

Consuetudo procedure tnā contrahere debet, usumusque frequentia temporis diuturnitate.

Funus.

Actus ille é Religiosus dum hoc traditur humo. Defunctus officio et munere suo.

Dispositio.

A Causa finali dr Regularis dispod.

Sin potuit resignare, imitare nec possidere.

Cui promissa possessio ei et dispod.

Curanda retinet oia.

Donans dé dolo tenet ne quod benigne contulit fraudis consilio reuocet. Ignorantia uenditoris non minuit damnum emptoris.

Nemus est qui nescit exprimere, quid uelit vel nolit et sic

sic caret animi discretione non h[abe]t memoriam ordinatam. Rejici
Ex loquella inordinata Aligitur mentis interpres orad.
Infirmitas corporis non impedit Judicium mentis.
Serum munerum excusationem p[rae]stat quam corpore adimpen:
dam sunt.
Integritas mentis n[on] sanitas corporis exigenda e[st]
Voluntatem non verba udlare oportere. Ex perso:
na recognoscentis inscriptiones pensandi s[unt].
Veritas potius q[ua]m scriptura considerari d[ebe]t.

Officium et Acta.

Ad testimonium veritatis Officiales ad fidem
faciendam, ut sic actum et n[on] ad authoritatem inscriptio:
nis cordet. Acta inscribit ne insipientes privata [et] pu:
blica sunt instrumenta quia inficiari n[on] possunt. Si n[on]
essent Acta nullam Vicecapitaneus sine Actis ha:
beret authoritatem.

Judex.

Considerator querelarum humanarum vide tracta:
tum superiorem de Litibus ac Patroni: p[rae]vensione de Judi:
cibus.

Crimen et vis artificiosa

Vide superiores Tractatus de vi impulsiva ablativa
etc. Item causam violatae securitatis Judicionis
Crimen a carendo, per quod quis caret, vita, honore etc.
Offensio autem realis in damnum et iniuriam vocari debet
non in Crimen. iniuriae enim reales omnes sint civiles
eum finis damni refusio. Quia res semper sunt inferio:
res personis pro pecuniariaque noxa criminalis poena

exigi

242 exigi n pt sic Statutum Regni de Guerra nam . . .
fensio Realis teuior est quam personalis. Casus . . .
sens continet in sestatum pecuniae aestimabile. et
tum qui e violare pacem publicam, qua turbant . . .
tus, et ordines Regni aliud priuata qua una tantum . . .
dit persona.

. . . Principio culpa a quo incepit malitia summa . . .
bitur, vel a quo extitit principium.
Initium fuit licitum finis illicitus. Fideceptus . . .
Fides eius vitida ex effectu affectus. . . .
. . . quod contra legem violentum. Nulla . . .
necessaria iniuria nemini grauis, nisi patienti. Mala . . .
. . . eloquia . . . sunt. In Ciuilibus tantum verbo legi
. . . consilio. Redditum . . . vigore . . .
. . . Delictanes . . . delictum designantibus describi debent.

Constitutio . . . ma byd . . . gotow . . .

Forum. Lege . . . non ad impunitatem, delictorum . . .
uindictas Capitaneis . . . inuasione, et manu violenta . . .
carum vocat brachium Regale ut se contrarium opponat.
Iuramenti eius continet tranquillitatem et securitatem . . .
iustitiae . . . Starosta . . . Paracz . . .
. . . debet esse paratus . . . superiores Tractatus . . .
. . .

Constituti 1609 . . . ktory . . . cżynil w Dobra . . .
. . . szkody . . . krzywdy czynil, za . . .
. . . miecz . . . y Starostom Executia . . .
. . . czyniene . . . demandatur executio . . .
. . . Starosta . . . poena . . .
. . . Constitutione 1598 . . . Constitutia 1611 . . . na
. . .

. . . Trybunal . . . subsellia . . .
. . . Constitutio 1613 . . .

KREUS.

Non à Reatu, sedatione recedit. Quia rei incumbit et rem defendit. Agit conveniendo, lib. ut iret sita est. Quia Actor sequi debet forum Rei ibi poena omni det, ubi delictum offendit. In favorem innunciatorum non autem innunciantium Leges sunt condita. Wszystkie Prawidla w Koście et ne fortior nà possit. I ktory w tym Surem nie pewni, z ktad y armond ufy interdictum ut vis coerceat. Lecz tym ktoludzie z biera, z kupienia, czyni o Nasilnosci przez gwalt siada. Cuz tem non quod aequius sed quod validius czyni. Ktad wszka Prawo ktorym in disciplina et officio pacati sui omnes continent. Armis armaiuratus violatore censetur bona enim publica, bonum sacii, quietem civium, wzrusza. Armato nihil est cui suis inciviliter fegerit.

Maguccatio Honoris.

Honor uciązy. Prawa pozorem gwałt na kryjstalk z klaitudsci y Honoru wyzuc prior e vis mera nec in: stara artificio sa uis. Taka potentia quod in aliud donat est vis execrabilis. Modi licitè à Lege sunt descripti, honoris querendorum venditiones donationes libertas Honoris et Personarum gwałt czyniony bywa expellendo de possessione deturbando compellendo ustapić musi vexando manualt priuari gdi vexandi libendo.

Indigne laeditur quem Religio non permittit offendi. Si inter parentes tui peccaverunt iniuria est, si tu in illos crimen est.

o Sujstio.

Tristis senectus turpis egestas.

Cum Parentibus aequo iure stare non possumus. Vultu laedi pietatem 2mar... qui uerima nu laeserit, quam habebit excusationem. Cum Parentibus agendum suasu non causa, obtestando non contestando quid quid das Patri minus est quia hoc debes. Item quia mat sciens non laedit. Ames Parentem si aequus est si aliter feras. Persolui gratia non potest, nec malo Patri Paterer Creditor, filius debitor Paterni beneficijs nunquam paria faciet.

Crimen Crimine defendis.

Rem uetitam et illicitam peragisti.

Omnia committit ui aperta v artificiosa. et aliud est possidere aliud retinere, illud est Iuris hoc iniuriae.

Inuersus ordo ut prius spoliatus de iure quod sibi ... deliqui respondeat, cum spoliatus ante omnia restitui debeat.

Tuendam ui habet uiolentiam.

Inde quis meretur poenam non debet inde consequi lucrum.

Iustus titulus cuius nihil deest. titulus est modi ficatio possessionis. Longa ... possessio iustificat. o titulum. Ter possessionem non probat titulus sed inducit praesumptio tituli nec Longa possessio in ualidum titulum iustificare potest.

Vbicunque ius resistit et est contra possidentem v praescribentem sibi titulus requirit.

Vitiosum quod principio ius alienum non tollit. o titulum ut tueatur in possessione. Iustus possidet quieta causa possidet. Possessio duplex iuris ... nondum

Praescriptio

PRAESCRIPTIO.

Inventa contra negligentes in odium illorum. Non
currit igitur contra non negligentem, et qui non valuit age:
re. Negligentia sua uti. Licet liberet Debitorem ab
Obligatione Civili non tamen liberat eum à natu:
rali. Odiosa Praescriptio absorbens Jus alienum. Prae:
scriptio eiusmodi iniquum est Juris remedium, seu praesidi:
um Aequitati contrarium. Non enim Aequitatis est ali:
ena locupletari iactura. Titulum requiri in Praescriptio:
ne, nam Titulus dat materiam praescribendi, ut obligatio
non exempta in Triginta Annis. Possessio condu:
ctiosa, violenta, furtiva, malâ fide usurpata. Error
Juris non inducit bona fidei dicente Possessio et non
Juris.
Duplex culpa et quod diu tenet et quod non restituit.

Contra absentes non currit praescriptio.

Praescriptio introducta in res quae nullius fuerint, vel quae
pro derelicto erant, ne Dominia rerum sint in incerto ad
praescribendum requiritur Titulus id est Causa propter quam
Juris effectus est Possessor, nec sufficit bona fides quod ab hoc
vel ab illo iustè quaesiverit cum continua Possessio sine ul:
la interruptione. Qui est incapax Possessionis idem
et Praescriptionis. Possessionis Capacitas debet esse
vel Civilis vel naturalis.

Praescriptio est inventum Juris Civilis Jus natu:
rale tollere nequit.
Praescriptio est per Legem et tempus de Bonis prae:
scriptio.
Impedimentum Legitimum excusat impeditum.

Impedito

136 Impedito agere impedimento Iuris non currit praescri-
ptio.
Metus lictor est, Legum mentem tenens mentis trepida-
tio metus instantis vel futuri periculi.
Discrimen minantis qui negat cito concedit.
In malis non est electio. Libera voluntas potentioris pa-
res esse non possumus.
Constitutio a. 1588 o wnoszeniu pozwow ... Iur. ex geminei sexus et pupillorum de Praescriptionibus
Sancito.
Ab eo tempore numeranda praescriptio a quo luminus se
exhibuit.
Distinctorum criminum distincta praescriptio.
Lex et lumina esset offensionum. Invitarent homines
ad crimina si praescriberent. Semper sunt vindicabi-
lia crimina ... vivant quotidie zawsze ich za kaznią
a iadnesz dopuszczac mais.
Inveterata magis noxia correctura Iuris. Impunia
n. rei nondum tempore purgarent culpam non innocentia.
Praescriptio est Ius ex tempore congruens Legum au-
thoritate vim capiens. Ignorantia Iuris requi-
rit personae congnitate loci et temporis opportu-
nitatem. Cessiones Inscriptiones sunt Actus deli-
berati quaesita ... sunt vere et violentia,
ex bona fide non ex scripto aestimantur. Obligationes in-
ductionibus artificiosis violentatis. Ecce sunt orces
ubi non est neganda libertas, ni pareat habitura infortu-
nium. Iura occurrunt laesioni, aetati, fragilitati.
Errantis nullus est consensus, qui enim errat sine in-
tellectu agit. ... est ... Iudicii privati facilita-
te ...
Occupatio fit eorum quae in nullius sunt bonis et iure quod

quae vero sunt alicuius, ut occupari, sic nec praescribi possunt, occupare est vi capere. Violentia n. actus. Per quos delicto habita statim possidentis esse desinunt et occupatis fiunt.

Executio est iuris executio quod sibi debet. Iuriex lege agit competenter agit. Persona incommoda affirmanti Iniuria quod ex lege est, iniustum quod contra legem violentum.

Notorium Iuris et Facti. De quo quis condemnatus in iure confessus vel per legitimas probationes convictus. Notorium facti cuius testis est populus et iustificationi non est locus. In notorio requirunt ordo iuris, qui est alias regulariter observandus. Evidentia non indiget clamore accusantis, neque est ad damnum pilatam indigent ex inde probationes. Notorium facti transeuntis, ze kto nayim albo wiym mie osenzabil. Notorium facti praesumit ubi non est aliqua probatio nisi ipsa praesumptio, notorium facti permanentis. Ryma tosi jawnem przynim biest. Notoria Iuris ordine non servant celeritatem desiderant.

Quod patet expresse non est probare necesse.

Inquisitio super abscondita et dubia ad informandum iudicem tradet, nonnisi ex pertinentibus servire debet iuxta praescriptum constitutio [illegible] ob Rzeczach poznawszi. Actor quod asserit probet. Actore non probante demum Reus absolvitur. Laesonem laedenti incumbit probatio. Evictio. Evictor est Iuris intercessor Deitis Statutnasse in instanti [illegible]. Propter utilitatem alienationis debet restitutus iustas possessionis et e contra non meruit beneficium evictionis. Mala fide possidet qui sine titulo

 lo possidet.

Annexorum idest Iudicium continentia sua disiungi et separari non potest. Aequitas securitatem dubitabilibus impunitatibus largitur et metus insolentibus legum nititur.

Iubilare verum id ineiulare in ea tristi senectute opprimit in egestate. Iniuria quasi iuris diminutio eius in quem incurrit

Nemo iniuriam accepit sine detrimento.

Quid scriptae leges sine poenae interpositae leges tamen audaciae impares.

Publica disciplina id suadet, et publica utilitas et necessitate id regem:

Ubi rigor ibi vigor iustitiae remota iustitia erunt latrocinia conturbet te esse non quia conturbasti ea.

Leges interpretandae non ad impunitatem sed ad vindictam Delictorum.

Litigiosa res quae non est in conditione habere dominii facta Detentore. Qui litem aufert execrationem mutat in benedictionem.

Non reus est qui deliquerunt, si quis rem possidet.

Qui libertatem opprimit alienam in sua quoque premi debet.

Ut iniuriae ita variant et poenae

Consentirent Iura peccatis et Lex statueret delictis esset quasi alumna peccati esset licentia nocendi tuenda.

Iniuria offensis augetur beneficiis et officiis extinguitur.

Nunquam vestris satisfacies, quod reipsa male feceris.

In Casu certo.

Iniuriae

Omnium potentium manus fit fortuna. Vincit ferendo. 79
Dissentioni pareo neque Vita recta optimus syllo-
gismus. Sum inops, sed integer mea spes, inopes
Attamen fata mea possum mutare non possum. c Verme:
ubi ultra felicem non esse. Illustrata a virtute mea
per causam augmentata per quod petebat. Quod fortuna
conquirauit virtus cohonestat. Qui causa sua meo suas
umbras claresscere putant. Lucem se prodet qui
uult damnare tenebras.
Aquila convertunt non evertunt. Adversa probe-
runt exercitium non exitium quidquid a nobis minire
timeserit maior hoc Vobis Dominus minatur. Fortunae
tela non culpa et tempore oppressus non causa.
Sit tot indignanti fortunae procellas et saevientium
fati tempestate: 8.
Qui cecidit miserebitur cadentium et homo cum fuerit
nihil humanum ab aliis putabit alienum.

Aquila muscas non captat.
Disce verecundo sanctius ore loqui.
Pestilentes hiatus uinulento ore exhalasti.
Melius est pedibus quam lingua labi.
Velo mordentem remordere. Abeat in mortem qui
me dente circumrodit. Tu linguam meam ego aures meas:
ne Dominus Dentes eorum arma et sagittae lingua
hi conviciat, non tu verbum prius ad limam quam ad linguam
referendum. Lingua a lingendo. e Noles ne pungat. Data est
ad purgandos Dentes.
Venato aby kto stawal uczciwym cudzym uerba mea
uenatura.
Videbimus quod dignum tanto feret hic promissor hiatu.
Sp. Speciosa verbis re inania in composita est uentilat
Oratio.
Sanare offensas Officiis. Id melius quod tutius
vei

 rem debes.

Non iurisdictionem Legum observat, sed sambulum.
Verborum minutijs vera pondera frangit.
Quem quis amat sciens non lædet.
Persolui gratia non potest nec malo.
Potiorem esse macilentam transactionem quam pinguem victoriam.
Fruimur Dijs iratis, si placere fateri licet.
Conditio bonorum et personarum conditione dependet.
Rerum iudicatarum authoritas pendet ex iustitia Iudicati, non quid iudicatum, sed quod iudicari debuit attendendum.
Ius existimandum ex ratione; ubi ratio non est, ibi nec Ius est.
Qui defensionem admittit, videtur offensionem admittere.
Ubi Ius suum cuique tribuendum, ut ex eo nemo lædi possit.
Ius est maioris rei impetus qui repelli non potest.
Necessitas imposita contraria voluntati illibera voluntas.
Ius posita litera u ante i, et eritque delicta ipso facto æstimantur.
Punit etiam secundum malitiam suam. Dedit pœnam rei illicitam.
Quæ illicite quæsita sunt licite auferri debent.
Quæ per scelus quæsita sunt licite auferri debent.
Ultima Parentem, si digne, specialiter fer(?)
Cum Parentibus agendum suaso non ausus contestando.
Ius privatum sub tutela Iuris publici latet. Conditum est pro custode Iuri privato ne violetur, atque ut cessent iniuriæ. Cum enim hoc a Lege ipsa maius quoniam competencia agendi ultra sparsa Inquisitionem.

Parvo

Pravo respondet qui beneficia verbis resoluet. XI
Non e beneficium Officium facere quod debeas.
Beneficia n censeri quod postulant obsequium.
Verborum Officia non operosa dicaur obseqa.
Nemini debent dare munus non nimias.
Grates persoluere dignas, non opus e nrum. Dij tibi præmia digna ferant, semper honos nomenque tuum Laudesque manebunt.
Durum est torquere ad hoc Leges ut torqueant homines.
Qui commoda non habet Actioni non dt affligi damnis.
Castiganda est omnis contumacia ut discant oes Juri parere non dis parere. Exorbitantibus in contractu ausis exorbitant. Processus debent procedere ex Jure et æquitate.
Finis Processus vincere litem ac recuperare expensas,
Bonum publicum rapit a se casus amissos.
Leges tempori ex occasionibus tunc invalescentibus natæ.
Mutata ratione temporum.
Magis valebunt acumina ingeniorum quam authoritas Legum.
Introductis nouorum corrumpit Maiestatem veterum.
Habet Lex expressione ubi similis ratio.
Ubi Lex deficit ex templis Jus haurit.
Species est norma Juris consecuti. Norma Juris petenda e ubi Lex deficit.
Judex ex arbitrio boni viri et Discretione sana statuat ubi norma Legis deficit. Lex non sufficit casibus sed ad ea quæ plerumque accidunt aptatur.
Parum præsidij in Legibus erit si ....
Non Superiorum Legis observat, sed pambulum.

Verborum

Verbonum minutiis rerum pondera frangit.
Rerum irrecuperabilium summa felicitas est oblivio.
Crimen quasi cernimen quod tanto conspectius in se quanto qui peccat maior habetur. In exemplum aliorum propositus.
Accidit in puncto quod non speratur in anno.
Ubi quis dolet ibi et manum habet.
Cadere in iudicio nimium aduersarijs viribus obiectum.
In negotijs tractu posita obesse et prodesse possunt, habent enim laedendi et iuuandi occasionem.
Nihil est tam incredibile quod non dicendo fiat probabile.
Proprium est humani ingenij odisse quem laeseris. Lex vindictam metuit nascitur.
Non dolore sed doloris opinione vexatur sicut aues in annis longis tentat. Animi divinij iniuriae non magis uestigia relinquunt, quam in flumine cymba. Lex ubi imperat ideo non eget hoc vel illo loco ad actionem suam exercendam indiget tantum praesentia et honore Magistratus ut eam Actionem cum dignitate possit exercere.

VENDICTA.

Qui uim rependit Legem tantum uiolat non hominem nam ille aggressor fuit. Qui iustorem rege nit excusatius peccat, dum in se commissum retaliat. Vindicta est Naturalis.
Constitutio 1933 poprzed a kaza. Filiis metus ultionis priuatae et tam Leges saepe nimium dormiunt. In tempore tantum peccauit. Nam si in instanti fecisset defensio fuisset. Qui reddidit modum a bestialis et iudes ... ntia spectare ad nos iniuria eorum qui potestati affectui subiectis ...

Et circa defensionem secund.
Statut inuasio uel domum familiarē affectus.
Quid frater fratri debeat, quid licite quid bonis quid amicis debemq.
Qui nos foedere natura ligat familijs iungit.
Institutio studze o sana sana ostugs priuatae est iustitiae et aggressis.
Iura et leges armis cedunt. Qui bello praualet re:ctig disputat in iniuriosum.
Aequitatem magis quam scrupulositatem Iuris attendendum.
Maior aequitas tollit minorem. Iti Ius unicuique tribuendum, ut ex eo nemo laedi possit. Non debere alteri per alterum iniquam conditionem inferri et imponi.
Priuilegium ad auertendam iniuriam porrigi non oportere.
Melius est intacta Iura seruari quam post uulneratam causam remedia quaeri. Inuitus nemo dat rem suam.

Citacio sua artificiosa.

Qui sub libertate publica et protectione legum publ. tanda stando citant te Reo. Quia cum tempore rerum tranquillitatis et libertatis a legibus peti debebat. Capitanealis autem officij est tranquillitatem securitatem, ac iustitiam tueri. Tu uero ut rectiune uiolentiam facere, conquisitis ad id medijs animo pensato deliberato, consilio perfecto in executione deducendo [illegible] et affinem suum humanitate omni exuta illaqueando honorem eius ui inflexa et artificiosa sunt in terminis deducens, dehinc ui aperta et armata inopinate et ex impuiso aggressus primum captiuasti ac post a [illegible] auxilio repetitum inter iumentis praetextum publica captiuata libertate eius et iniurio[illegible] faciendo artificiosis uiolentijs ita opprimis ut ne.

nec personas eius nec res loco et statu suo tuto con-
sistere possint. Nam eterim tu ipse in se deffici-
ens alienumque non ualens supplere defectum poten-
tia ut ui qua in illum dominaris non modo te obliga-
tionibus omnibus quibus ei debebas [illegible] fecisti sed
etiam uotum mortis ipsius captandum inducendo iam
de bonis eius patiscens et extrema [illegible] prouisione
cura et solicitudine proximiori ui armata expoliet
uiolenter auellis personasque praetextu Iuris pu-
blici illaqueata libertatem ipsius et bonorum eius oppri-
mis captiuasque profusu potentiae suae nec ipsum nec bona
eius restituere uis, nec ab ea manuum suarum in perso-
nam et bona eius facta iniectione desistere minime
intendis, quinimo sic cum bonis per uim apprehensum
priuatis conatibus tuis subiectum et subiectum in domini-
tu tuo cum oppressione libertatis eius detinens de-
tentum eliberare non facis, ita ut pro eo tanquam in
hostico continuis excubiis uigilare necesse sit. Cum an-
tius publicum pro custode Iuris priuato ac libertati in-
uiolaretur additum sit, et ut [illegible] iniuriae constitutum
omnesque leges pro pace publica et ne omnium fortia pos-
sit [illegible]. Tu uero non desinis eorundem et [illegible]
num et [illegible] eorum esse iniuriator ac pacis et libertatis
publicae uiolator. Proinde ne tibi licentia nocendi sit lu-
crosa ac ut mediis licitis quaerendorum bonorum a le-
ge publica acquiescas. Citanis primum pro liberatione
eiusdem [illegible] ac uitu artificiorum et armata qua
in eum et bona illicite dominaris, ac ut ipsum et
[illegible] metu instantium periculorum [illegible]
eratis armatis ac uiolentis [illegible] cumque liber-
tas [illegible] conseruanda et [illegible] eidem libertati

restituas

~~ve~~ sua arma deponas manus violentam in Personas
N. et Bona eius instantem adhibeas. Ad videndum me-
xinde poenas contra te utviolatorem Pacis et Tran-
quillitatis publicae qualibet facti extendi ac vio-
lentias amoveri tranquillitatem ostendi Personam Gno-
ri et artificiosaui Captivatum libertati restitui illa-
queationes artificiosas praetextu Iuris publici con-
textas annihilari et eandem et ubi ipsis et detenti-
one tua oppressoria eliberari Bona ablata restitui omni-
aque Libertatem tam Bonorum quam personae aggravantia
tolli sisti et gravamina Regendae violentiae quaesita an-
nihilari quodque interest ex ea causa adferendum id totum
te stringi et compelli desuper statui et decerni
Citaris praesentibus spectare ad nos in iuria eorum qui vestrae po-
testati vel curae vestrae naturali vel affectui sunt subiecti.

Vacuum.

233

Vacuo

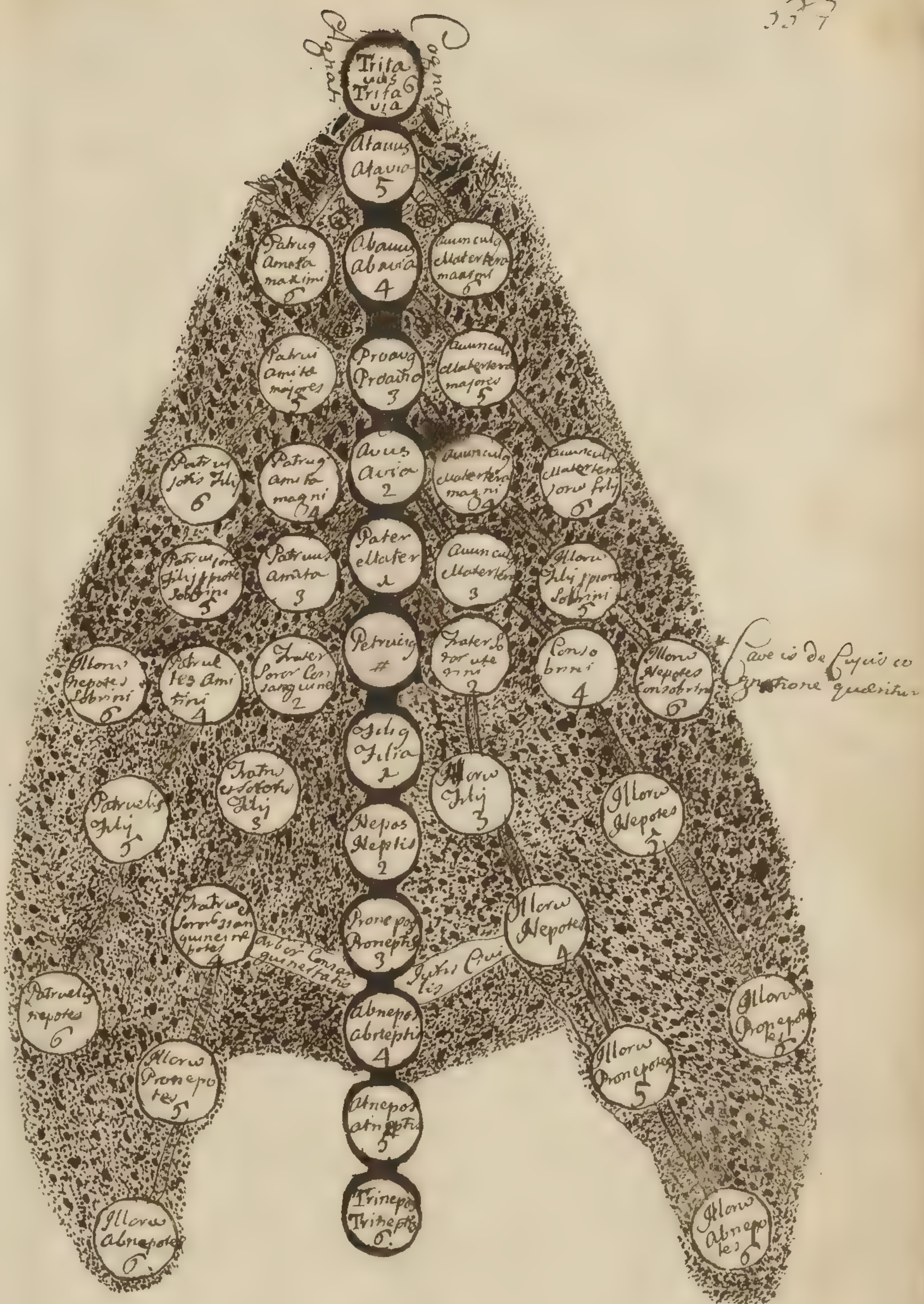
Agnati
Cognati
Trita vus Trita via 6
Atavus Atavia 5
Abavus Abavia 4
Proavus Proavia 3
Avus Avia 2
Pater Mater 1
Filius Filia 1
Nepos Neptis 2
Pronepos Proneptis 3
Abnepos Abneptis 4
Atnepos Atneptis 5
Trinepos Trineptis 6
Patrui Amitæ majores 5
Avunculi Materteræ majores 5
Patruus Amita 3
Avunculus Matertera 3
Consobrini 4
Illorum Filij 3
Illorum Nepotes 5
Illorum Nepotes 4
Illorum Pronepotes 5
Illorum Abnepotes 6
Patruelis Filij 5
Patrueles nepotes 6
Illorum Pronepotes 5
Illorum Abnepotes 6
Cave ex de Cujus co gnatione queritur

Vacuum ...

Vacuum

Pro Abusu Iurisdictionis

Quia Tu praetextu officij tui quo tectiorem iniuriam facere posses habens aduersus Actorem conceptam hostilitatem ut eam ultimo exitio faciliusque deleres, studiosè in Iudicio tuo conquisitis ad id medijs illicitis videlicet per eundem infamem fieri fecisti ac infamasti. Quia porrò Iurisdictio non ad destructionem, sed Nobilitatis sed ad conseruationem eius est demandata, et Tu excessiuus Officialis contra metas Officij sui Iurisdictione suam in pernitiem Actoris conuertisti et ea abusus es. Ideo Te et uos A. B. qui in eo studium operam, consilium et adminiculum suum nauastis et praebuistis. Citat ad cassandam poenam infamiae necnon poenis per constitutam contra tam illicitè excessiuos Officiales sancitis ac ad ferendum id totum quod interest ex ea causa refundendumque, id omne damni exinde N. perpessi Iudicialiter responsurus.

Pro homicidio sub Armilustrio patrato.

Quia Vos immemores Legum Publicarum ex quarum praescripto securitas omnis et pax et tranquillitas ubique colebrium, sed potissimum in et sub conuentibus publicis tam ad uos accedentibus quam ab eisdem discedentibus seuerè cauta, et luculenter praeuisa ac prospecta est ... i... festis Feria N. dum Nobilis A. B. pro more Legis publico ex loco solito Armilustrij seu militaris lu

strationis

130

Lustrationis alias Zokazowania rediret et in hospitio certum domus civitati. C. V. sito diverteret vi armata super idem hospicium animo generato supervenire ibique primum cum Nobili D. ex industria tumultuando equos conicissis abigere convulnerare, ac postmodum crimen consilio conjectum in executionem deducentes ad arma sese provocastis cum eius videntum inpiaram pietatis et humanitate omni exuta eundem olim e Nobilem C. A. B. de et nece truculenta quot vulnera, tot mortes qua caesim, qua punctim, inferendo inmaniter e vivis sublatisti quorum: Tu primus Nobilis F. eundem olim C. A. B. dum foras se [illegible] ex hipocausto excedentem inopinate et inprouiso à tergo lethali et mortifero vulnere, in capite prope [illegible] gravissime sauciasti. Tu vero G. gravissimum itidem et mortiferum vulnus in occipite ipsi inflixisti, demum vulnera vulneribus cumulando tu e l. eidem olim C. A. B. grave similiter vulnus in O. intulisti quorum vulnerum gravitate obrutus in eadem vulnera prolapsus corruit, prolapsum illum ictionibus iactatis statim sequentes atrocissimis vulneribus concidistis cruentastisque quorum Obductio Officiosa latius in se descripta continet, quo suo ausu temerario non modo Pacem publicam commune bonorum civium securitatem et tranquillitatem tot Legibus et Constitutionibus Regni vallatam et munitam violastis. Verum etiam immanitatem enormitati iungentes homicidium atrox et crimen execrabile perpetrastis ac ipsas Leges et Legum authoritatem temerastis sub poenis igitur etc.

Dispensatio.

Definitio rei naturam, vim atque potestatem demonstrat dispensare igitur e eximere et soluere à vinculo

Legi

Legis atque ipsius Dispensatio est Juris communis relaxatio facta cum causa iusta et rationabili ab eo qui habet vim dispensandi. Dispensationem rigoris est mitigationem vel pœnalitatis moderationem pertinentem authoritatem factam, suadente utilitate publica vel alias rationabili æquitate, quod Lex Civilis indulgentiam appellavit, et dicit Juris communis relaxatio quia de Jure illicitum sit, et dispensatione licitum, et hic est proprie effectus dispensationis facit impossibile possibile, quia dispensatus restituit in integrum et creditur aptus et legitimus ad ea super quibus est dispensatus sicut erat ante incursum impedimentum. Unde quotiescunque casus est possibilis et licitus non dicitur fieri dispensatio, sed potius Justitia, sine legitima autem et rationabili causa dispensans inconvenienter utitur potestate sua et si agitur de scandalo ac præiudicio tertij ex veris et rationabilibus causis dicitur fieri dispensatio ex publica causa expressa sit causa iusta, honesta secundum æquitatem licita conveniens honestati, et expediens secundum utilitatem ut faciat recedere a Regali Jure magis attenditur causa finalis, quod est causa causarum, quam causa impulsiva, hoc enim non est proprie causa, sed quoddam motivum ad magis adiuvandum animum concedentis ad concedendum.

Prima est causa Personæ cuius merita satis iuvant ad impetrandam Dispensationem.

Secunda est Necessitatis cum videlicet Ecclesia indiget Ministro et nullus alius reperitur idoneus.

Tertia causa est, Dei cuius ratione concedit aliquid quod alias non concederet, difficultas aliquid permittit.

Quarta causa est Temporis.

Quinta causa est Utilitas Ecclesiæ necessaria.

Sexta causa convenientatis cuius ratione facilius dispensatur.

Septima causa

Septima causa Scandalum quod iustam causam praebet ad dispensandum.
Octaua est causa maius bonum.
Nona futurum bonum.
Decima causa est euentus rei ueluti cum facilius dispensatur cum iam facti quam in faciendis ac cum Prole inter consanguineos suscepta e inducit causa dispensandi.
Vndecima Discretio quod potest examplificari in eo quod habet.
Duodecima Pietas de qua habet.
Tredecima Misericordia quia dispensatio ex Misericordia introducta est.
Quatuordecima Religio quod iustam causam dispen inducit.
Omni... et ... e Nostra Institutio origo dispensationis a Deo dispensauit Adam et Noe et Abrahamme ... de misericordia, quam de seueritate reddere rationem.
Prohibita dispensatio illa, quod minime fieri potest, absque manifesta Iuris dissipatione et iusta causa dispensandi non adest alias non erit dispensatio sed dissipatio.
Permissa quando aliquid permittitur ut peius euitetur.
Dispensatio est odiosa uulnerans Ius commune.
Exceptio ... in Iure e odiosus et restringendus.
Corporis deformitas animi deformitatem declarat.
Sanioris consilii spiritum opto.
Illegitimorum tanto dispensatio difficilior quanto eorum origo turpior.

TVTORIA ac CVRATO RIA etc. NEI[illegible] ... GESTA.

De tutella e Vis seu Iusta potestas in capite libero ad illum tuendum qui propter statem se defendere nequit non minus personae quam rebus datur. Honorificum e nomen

Tutella

Tutella. Tutor quasi Tuitor dicitur quia Personam et bona Pupilli defendere tenetur et Personae principaliter Bonis autem per consequentiam datur. Publicum munus est authoritate ideoque illud gerere quis cogitur sed utilitate priuata.

Susceptae Tutellae non potest renunciare. A Tuendo Tutor dicitur et Tuitor ac Defensor censetur.

Tutella alia est Jnscriptio alia Legitima alia Datiua.

Prima secundum, Tertia secundam praefertur.

Legitima agnatorum. Honorarius Tutor.

Datiuus Tutor Legitimo cedit. Legitimus autem inscripto.

Custodiam et gubernium filiorum suorum relinquere.

Natis et nascituris liberis a Patre Tutores posse constitui.

Spurioni filio Tutor a Patre dari non potest, quia nec filii nominandi sunt nec sunt in Patris potestate. Indissolubile [illegible]

Tutores et Curatores pari passu ambulant. Aequiparantur in concernentibus et Administrationem.

Tutores et Curatores nequeunt ad proprium commodum authoritatem minoribus praestare

Impuberibus etiam inuitis absentibus et ignorantibus Tutores adiudicantur sic muto sedeo furioso.

Pupillis inuitis Tutores dari uentri Curator datur.

Vbi uult sed Curatorem dari Tutor non datur Non dari Tutorem habenti, caueant bona et personam minoris. Tuendi utilia faciendi inutilia praetermittendi.

Qui prior est in Successione hic et in Tutella prior existit, quia a successione Legitima Tutella requiritur.

Si plures eodem gradu existunt simul ad Tutellam admittuntur

Cognati successione per agnatos exclusi Tutellam etiam exclusi censentur satis dare etiam Legitimus rem pupilli saluam fore tenentur.

Pupillares

562
Pupillares pecunias debent Tutores in emptionem praediorum vel ad honestum lucrum collocare alioquin ad damna pupilli tenebuntur teneri ad interesse lucri cessantis.
Tutor quaecunque nec Tutorio gerit pro pupillo egisse censetur et à pupillo gesta videntur ac si ipsemet pupillus fecisset et à pupillo actiones acquiruntur nostro nomine gesta, quaerimonii, mente capto prodigo, et huiusmodi datur eius personae et bonorum curam gerat, qui ob imbecilitatem et defectum mentis ac intellectus se ipsum bona gerere non possunt. A cura quam horum et bonorum eorundem gerit nomen assumens cura qui .. or unit, ut sit solicitus in administratione.
Publicum munus est ut tutoria legitima potior dativa sic curationis curatores legitimi qui furiosis et prodigis dantur ut frater fratri.
Dativi atque honorarij qui à Praetore pubentibus dantur, sua negotia gerere non valentibus mutis ac surdis perpetuis.
Actio negotiorum gestorum ut reddita ratione restituat quidquid apud se reliquum habet. In omnibus negotijs gerendis bona fides requirit ea quod apud se habet, vel in quo alterum damnificavit ut refundat.
Bona fides enim non patitur ut sub praetextu amicitiae ex re aliena suum quaerat compendium vel dum curare intendit ei inferat non commodum sed detrimentum, ut reddita ratione gestis sui condemnetur in id quod non ut opportuit, gessit vel quod ex huiusmodi negotijs retinet mandare . . . . qui praesens patitur alium sua negotia gerere praestat, omnino non gerere quam non debito modo gerere.
Sicuti aequum est, eis praestari a domino quidquid eis illius negotij gesti abest vel adfuturum est. Ita quasi aequum est illum reddere quidquid ei de rebus alienis adest. Neque enim aequitas patitur ut negotium alienum in suum convertat. omne

Non debet quis induci in dispendia rerum propriarum dum curat aliena. Officium suum nemini debet esse damnosum. Nemo cum alterius iactura locupletari debet.

Sicut aequum est gestorum Actus sui rationem reddere etiam omne condemnari quidquid vel non ut opportuit gessit vel ex his negotijs retinet ita ex diverso iustum est si utiliter gessit, praestari ei quidquid eo nomine vel abest ei vel abfuturum est. Nam perire huiusmodi negotia iniquum esset, quod sane deperirent si nemo qui obtulisset si negotijs gerendis nullam habiturus esset Actionem de eo quod utiliter de suo impendisset vel is cuius negotia gesta essent adversus eum qui gessisset nullo Iure agere posset ad repetendum quod quis impendit. Qui negotia alterius gerit praestat ei Officium et beneficium. Officium autem suum nemini debet esse damnosum.

Multa gessit quod non debuit multa amisit quod gerere debuit, multa denique gessit perperam unde magnum damnum accessit et lucrum omne decessit.

Reddita ratione Tutelae gestae restituat, quidquid de rebus apud eum reliquum est, et praestet damnum quod amittendo vel non acquirendo culpa ipsius passus fuit. Quemadmodum summopere fuit necessarium prospicere his qui ob imbecille animi Consilium sibi ac rebus suis non sufficiunt, ut Tutores acciperent itaque quoque curandum erat ne talis potestas administrandi converteretur in praeiudicium pupillorum propter magnam occasionem quam in rebus alienis Tutores nanciscuntur.

Si quid interciperent id Pupillis sarciri possit.

Res ne dum restitutas restituat et quidquid culpa ipsius vel abest commodi vel accessit damni restituat.

Quo Iure permittitur Tutelae administratio eodem Iure

introducta est

ꝛꝟ. introducta est Actio male gestorum.
Qui potestatem suam in perniciem pupillorum convertunt
Tutela Pupillorum et Curatio minorum probatis simis duntaxat optimisq; solet demandari quare cum his bona fides ac virtus spectetur n'est absurdum Actiones quoq; bonæ fidei ex his gestis exsistere absurdum à Tutore ratione Administrationis negotiorum Pupilli reposci in qua adhuc perseveratres Quia Actio Tutelæ suapte Natura gnalis est neq; specig per singulas causas sed duntaxat semel nata est.
R. Quia tn cæteri Administratores singulis Annis rationem reddere tenentur etiam Tutores singulis Annis idem præstare tenent quia Tutor est Administrator Administrationis suæ rationes reddere dt.
Si suum cuiq; tribuendum utiq; etiam à Tutore pupillo qui datus ad tuendam Personam et Bona non verò ad ea tollenda ut resarcitur a Tutore quid abest, commodi vel abest damni culpa ipsius Tutoris enim Officium est nihil prætermittere unde pupillo commodum acquiratur.
De oibg quæ facit Tutor cum facere n' deberet item de his quæ n' facit rationem reddet hoc iudicio præstando dolum, culpam et quantum in suis rebg diligentiam.
Tutor administrare dt n' reddere
Durante Tutela magnos sumptus ipsius nre de meo expendi multa pro ipso me obligavi quia Pupillus absq; Tutoris authoritate n' obligatur nec in rem suam tutor Pupillum suum obligare pt.
Lex obligat eum qui seipsum obligare nequit provocandi erant Tutores, ut promptius de suo aliquid pro Pupillo impenderent dum sciunt se recepturos id quod impenderunt.
Æqualitas

Aequalitas servanda est ut sicut ille ad sui 557
suscipiendum onus quasi publicum plerumque compelli potest
ita vicissim habeat hac indemnitate Actionem. Actio
bonae fidei competit Tutori finito officio contra adul-
tum ad ea consequenda quae ipsi propter Tutelam absunt et
ut liberetur ab obligatione.
Servandum est in Judicio de eadem re nato conformis
aequalitas bona fide litem movit et sumptus fecit, licet suc-
cubuit sufficit Tutori bene et diligenter negotia gessisse
etsi eventum adversum habuit, quod gestum est. Actio haec
est bonae fidei in qua bona fides agnoscenda est.
Verba illa vis ac potestas pro violenta potestate accipi
debent. et non in fructifera potestate sed vis et facultate
usurpatur in Capite libero ut ostendatur quod ista potestas
et facultas non competit servis cum Tutores non possint esse
servi. Tutor Vicarius Datur.
Cuius fidei et curae lex et Magistratuum authoritas im-
becillam aetatem gubernandam committunt Tuttores De-
fensores Tutor datur Principaliter personae et per conse-
quentiam rebus. Curator autem principaliter datur Bonis et
rebus. Aliud est qui propter aetatem defendere nequit, aliud
qui propter furorem.

Quomodo tutor alterius erit qui sui Juris non est.

Tutores In scripti propter approbatam fidem ab inscri-
bente ad satisdationem non compellunt. Ergo nec ad Inven-
tarium in quibus est periculum in mora non subiacent ordi-
nariis Legum dispositionibus.

1 Primum Tutoris officium consistit in cura morum Pupilli
ut ipsum recte instituat.

2 Deinde ut ei alimenta praestet quorum summam Praetor
secundum Jus facultatum moderare debet.

3 Tutor pupillis

(3.) 568. Tutor pupillum de suo alere n' cogit' Tertium Officiu consistit in defensione pupilli tam in Iudicio q̃m ex=tra nec n' administrat pupilli.

4 Tutor principaliter dat' Personæ in Consequentiam reb' ipsis dari intelligit'.

5 Etiam in Personam ipsam potestatem habeat quu etiam Dest ut in res eisdem habere debeat, & Vltim' post Tutelæ Calculum [illegible].

Pupill' ubi educari debeat id ex affectione et qui magis ad susceptione ex spe successionis propior ē æstimandus.

Fœminæ qui liberos in potestate n' hbnt Tutorem dare n' possunt Bonoru Tutore seu Conservatorem n' personæ dare potest.

Æqualis est Patris et Matris circa filioru Institutionem obligat. Tutores eẽ n' possunt oẽs illi qui id pupillo præstare n' possunt cuiq eã tutela e inducta. Defensionem et Tuitionem uirile ẽ munq in mulieres n' cadit nẽ euadant superiores cum pares eẽ ceperint.

Non sunt sui Iuris semper Tutela indigent.

Nouis mariti n' solum res filioru sed uitam etiam addicant, Legitimos Tutores nemo dat sed lex. Si plures agnati proximiori tutela defert'. Qui sperant successionem ijdem tueri dbnt. Bona ne dilapident' pluribq in eodem gradu existentib' oẽs ad Tutelam uocant' sed magis committit' Administrationi. Nihil tam naale ẽ et oĩs res per quas cunq causas nascat' per easdem dissoluat'.

x q̃m unumquodq eo uinculo dissoluitur quo colligatũ ẽst, et

Ius ciuile ea qui sunt Iuris Naalis tollere n' pt. Naalia immutabilia sunt, si agnatus proximior ẽ minor tunc Datiuus interim administrabit donec proximior efficiat' maior. Quod si n' erit spes ut efficiat' maior, tunc admitt=tit' sequens agnatus maior. Quia Tutor in rem suam

auctor esse

auctor esse n̄ p̄t ideo dabatur curator ad rem item quia
Tutor stati curam rei impartit.
Non fecit quod facere debuit aut fecit quia fieri
n̄ debuit id totum pupillo resarcire tenetur licet pupil-
lo rationem à Tutore redditam impugnare. Qui assumit
Tutelam renunciat si Legum auxilio.
Inventarium dt ēē caputrationum in quo describuntur re-
perta et inventa in Bonis Pupilli.
Codices dbnt edi calculus poni, reliqua reddi, culpas purgari.
Quod Inventarium qui non fecit in lesione convincitur. Sta-
tut sub Tit: citatio contra Tutorem et rationem et inven-
tarium non authenticum fecisti.
Constitutio A 1565 f. O opiekonach precise rozkazuie, aby
Opiekon przy przyiaciołach Inwentarz dobr y dochodow poczy-
nił à potym liczbę.
Prawa Pruskie Tutores administrationum ad confectionem Inven-
tarij ordinantur. Quod si omissum fuerit quantia Pupillis in lite
curavit tantum Iudicis moderatione, sibi cedente nūc damni
praestare ... tenebitur. Tutor et Pupillus mutuo sibi obligantur
et mutuo se de onere exiunt per calculum in recta ratione
posita rao Tutelae subradne boni quantum mali Tutela or-
dinata est ad conservationem bonorum nō ad distracti-
onem, Summa hec succedit in locum et vicem Bonorum aliena-
torum ut bona fructificabant sic summa fructificare dt.
Tutor non adimplens conditionem utilem tenetur Pupillo ad
interesse. Tutoris bona Pupillo sunt ordinata pro gestis
et non gestis nemo inde reportare lucrum dt, unde damnum
resultat alterius. Tutor qui non est usus remedijs opportunis
ad actum quem gessit in delicto est enormis laesionis.
Constitutio A 1565 f. o Opiekonach aby potomstwo
Szlacheckie przez niedozrzenie Opiekonow do szkody
nieprzychodziło.

nie przy kto dziło. Tenetur Tutor eam praestare diligentiam in rebus pupilli quam bonus paterfamilias in suis rebus debet facere.

Sititus computować, Introity nie rachować, nie zdawać sensorum sprawiedliwości. Inversus ordo, y w Kościele od Introitu pierwszy zaczynają, Końcą in exitu.

Non in hoc administrantur Tutelae, ut Pupilli mergantur, sed ut res eorum augerentur non deteriorarentur. Abutitur Tutor Tutela quoties administrationis suae rationes pupilli commodum non refert. Officium Tutoris rem pupilli salvam efficere alioquin, si secus agat, ex malefacto erit. Maleficium et malum Officium in pupillum praestitum.

Continentia causarum dividi non potest nam ex eodem facto diversae nascerentur sententiae. Ratio calculi, universalis partiri nequit. Connexorum idem est officium. Status probanda ab eo qui se fundat in ea in. [illegible] Statis. [illegible] privilegiata. Probanda respiciens Statum huius. Iudicium bonae fidei. Nulla Status est excusatio adversus praecepta legum quas dum Leges invocat contra eas committit. Aetas est Rad Infantium quasi fari nescientium. Cuius nullus intellectus, nullus consensus.

INCULPATORUM NATURA, ET CULPABILIUM DILATIO.

Rei nulla re magis quam mora dilabuntur. Reo non est fori qui instructus venire debet Dilationes concedendae ne tergiversandi detur occasio. Dilationes quae ad probationem non pertinent reijci debent tempus Iudicij per moras trahere. Iudex in Dilatione debet esse parcus in data benignus.

Causa praesens aequiparatur exemptioni in qua [illegible] currit.

minorennitas.

minorennitas nam Tutor cum Pupillo ad invicem sibi obligantur. Ratio calculi remitti non potest esset hoc invitatorium ad delinquendum et oneris publici rationes remitti non possunt. Interest ut Pupilli non mergantur v. bona possideant ex quibus servitium &.

Quod nequit lingua res exprimant
Justo dolori sua Verba desunt
Difficile est magno dolori paria Verba dare.

Per Resignationem bonorum non resignavit iniuriam suam immo eandem recepit cui agitur iniuria eidem et querela competit, et qui damnificatus est, idem resarcire dt.

Ultra personam Pupillarem nemo contra Tutorem agere pt qui non alterius nisi pupilli tutor erat.

Emundatio e a non controversijs Juribus onus probandi Possessionem incumbit ipsi Pso. Non disputandum de Jure et possessione sed purgate culpam codicem e di calculum poni reliquum reddi necesse est.

Constitutio 1505 o Opiekonach Remissis Calculi exigui; Bo ieszcze Trybunatu nie było lecz 1578 ponasta pignus Trybunatu iuz remissa być nie moze gdysz sprawy per Appellationem devoluta na Trybunale Koniec miec maia faciet calculum salvis Juribus et defensis utriusque partis.

Debita n erant Possessoria transformata in simplex debitum sicut expulsus ante omnia restituitur. Sic Bonis Pupillus ante oia redintegratur.

Z Sanie dozywotnie nie moze bydz suspensa, albowiem ona trzyma dobra uciązone onere Tutelis Bona Tutoris pignus pupilli heres autem obstantibus Juribus Dominis Et dvitalitialis dimissionem Bonorum facere nequit. Finis autem Causis praesentis Bonorum dimissi o Possessorum

to iest

5:2 to iest facere calculum ktoż lepiey prowentow wiadom iako Possessor et Aduitalitialis Domina emundare et Aduitalitatem tenetur et debitis liquidis à to iest liquidum Viri debitu reddere ratione pupillów to iest Tutoris Debitum ut pupillo reddat rationem Administrationis suae.

Ab Inuentario et comprobatione eius incipiendum rad Calculi. Tutoris é culpa abesse utilis adesse.

Ex recte facto aestimantur Iura. Ex calculo posito inuestigabitur Causa quare Tutor insequi sinit Iura et non pupillam ex calculo aestimandum consistentia Iuris.

Inuentarium Authenticum et Officiosum é probatio probata quoniam qui fugit Probationem suam non facit probam Actionem sprawa kazda nayrzetelniey ex Iure publico probationibus et ex iudicato werifikowana bywa. Calculum tego ani possibilitas zadna ani uerisimilitudo, ani ratio, ani aequitas, ani rectus sensus admittere może.

Quidquid Tutor in Bonis Pupilli contra Legum interdicta mercatur id bona fide possidere nequit. Ziemia wedle Constitutiey 1586 pupillam nie zawodzi. Creditorowi dobr niepuscit albo czemu nieuprzedat czego ex Pupilli pecunia res quaesita pupillaris efficitur mutata Conditione Personae mutantur Priuilegia rerum.

A kto przez Opiekonski Iudicialiter odprawionego Pupilla abnegare nie może iż Tutrices miały plenam et liberam potestatem retractari nie może, tak ani abnegari, gdyż iako siebie samego nikt abnegare nie może, tak ani Tutora Persona Tutoris agentem zapisanego Plenipotenta Actu wedle Constitutiey 1610 iż personam Principalis sui agit broni prawo odprzysiężenia się iego. Sequitur że y Opiekona zapisanego Aktu odprzysiężenia się tosz prawo bronić będzie, gdyż też on Personam haeredis agit, pogotowiu że Tutor kazdy iest uicarius Pater Pupilli y iesli defuncti Patris Actus

pupilly

Pupilly od przysięgania się może daleko więcey wiuentis Matris przyrodzoney swey y zapisaney opiekunki odwodzić się także niemoże. A tąd to Tutores loco Dominorum sunt y ex ratione officij sui że tueri dbent, litem suscipere coguntz. Jakoż tedy Aktu ich może bydź odprzysiężony ponieważ ex lege publica Akt ten ut tueantz Pupillam et litem eig suscipiant publicè był na nię włożony publica negari non possunt. Co iawnie wyraża Constitutia 1588 de Minorennibus complicibq gdy mowi. Jesli na tych co lat nie maią prawo przewiedzione było, tedy nie minorennes ale Tutor powinien się bedzie odprzysiądz onego postępku. Z ktorych słow Constitutiey liquidissimè patet że Opiekonowie necessitate Legis stringuntz ad suscipiendam litem Pupillis suae. A zatym quod Iuris et Officij necessitate in Iure pupillari od nich perficitz nunquam revocatz alias non tuendo nie byłyby Putrices y Pupilla zostawałaby in defensa. Albo zas tuendo gdyby Putricum smiał bydź Akt dowiedziony. Zostawacby musiały Partium iniuriatarum Actiones et sententiis elusoris. Jesli że Iurament Opiekonski nie pupills odprawiony iest ważny y zniesion także bydz niemoże. Skąd Constitutia 1616 o Plenipotentiach urosła krzywoprzysięstwom iako contexty Legum pisze zabiegaiąc ktoremi częstokroć znoszą sie Processy poki pozwana była in Statu Pupillari y Opiece nie icy ale Opiekon.m i kauzia Pupills sua. należało wiedzieć nie ona ale Tutrices ad suscipiendam litem pupills sua iako się tu iuż wyżey dotknęło stringebantz zaczym co nie przez nie plenam potestatem maiące iest factum iuż więcey fieri infectum nequit. Ingnorantia affectata pro scia habetz iako conuictio ex scrutinijs decernowana in abnegationem nieprzychodzi, tak ani sententia ex calculatione ferowana abnegari nequit, gdysz tesz in calculo scrutabatz facti ueritas et inquirebantz

77

et inquirebant bene y male gesta Tutoris, y ta calculatia per Tutrices in eum scrutiny bene rei gestis et Tutellis probe administratis do sądu introdukowana była iako po konwictyey wedle constitutiey 1578 nowe niebywa scrutinium na scrutinium pozwolone tak po calculatyey y sententiey ex calculo ferowaney calculus super calculum dopuszczony iedną miarą bydz niemoże. Nadto Iurament nie tylko super ignorantiam citationis et sad, ale tez że pupilla Tutricibus actum illum Iudicio expedire n. commisit, musiałby bydz in ea rothą decernowany. Dziwnoby była absurdè dlaczyc każdy może. Coż bowiem Pupilla Potestati Tutricum subiecta była, miała superioritati sua committere, gdyż Ociec y onę samę y Dobra ich y wszytko commitował potestati Sonka mu ieszcze zlecał wdyc pospolicie vox Matris vox filiis et dt. Więc y Prawo pospolite mianowicie statut sub Titt. Processu Repositionem tylko vera infirmitate termini peremptory quod n. commisent nuncio suo Nobili takowey dylatiey differre odprzysiegać się pozwala, lecz tu nie idzie o dylatią ale o uzytek, a the sprawy inientem pupillis Opichonskiey ex ratione Officij Tutorialis uczynioney, iako ona ma przysięgać, ze im n. commisit poniewaz przed nią Prawo Pospolite zlecieło im to ut faciant et tuantz ye bene sitio Officij et Iuris publici ratio onym to imposuit potiora zawsze curanda bardziey na prawomz na prywaty. Pozwaney patrzyc trzeba. Constitutia 1570 według ktorey pozwanna do odprzysiężenia się sprawy bierze liquidissime docet coy samego tey constitutyey Tytułu de Minorennibus Complicibus y z kontextu iey iawnie patet iż o Processie nowi in contumaciam przewiedzionym nie o dekrecie y oczywistym controwersiey Opichonow zapisanych ferowanym y nie de adultis et maioribus nobilibusque ale de minorennibus in Infanti Statu traktuie. Co każdy z kontextu samey constitutiey

wyczyta

wybaczyc moze ktory iakj iest. Iesliby tez na tych
co lat nie maią samych directe a nie do zaczętego postę-
pku ze Antecessorem praw przewiedzione było a mia-
nowanego Tutora de nine z ktorymby ich pozwano tedy nie
Minorennis ale Tutor powinien sie będzie odprzysiąc onego
postępku. Ausliby niechciał tedy on postępek ma zostać
to swey mocy super minorennibus et eorum bonis y ma bydz przy-
wiedzion ad finalem Executionem saluo reseruato beneficio igno-
rantiae euadendi minorennibus et pro malo obtento agendi gdy
dolat przydą. Cz może bydz nad te constitutie słowa iawniey-
szego widoma rzecz ze ta constitutia ignorantiae euadendi na
Skiec in contumaciam przewiedziony pozwala, ale super non
commissionem Tutori et abnegationem Actus Tutorialis tego
niepozwala. Przeto ultra legem petens et poscens non est
audiendus, gdyz sententia contra Tutorem et eiusdem contra
pupillam lata nullatenus retractari potest.
To sprawa Calculi była Matri communis cum filia kazano
iey Calculum Iakze czynic y czyniła gotak suo per se ia-
ko y Pupillo uti tutrienne gdyby sie corka Aktu tego od-
przysięgac miała, toby połowica Dekretu została druga by odeszła
iedna by połowica wazna y calculus wazny druga niewazna
y calculus niewazny, a iakoto bydz moze ut pro parte ualere et
pro parte n' ualere Decretum possit, poniewaz de Iure est senten-
tia indiuidua lex coniunctam personam pro coniuncto agere et
defendere permittit y kiedy senior causa cadit Iunior nie re-
nowuie iey albowiem finita negotia retractare est impossibi-
le. Co y statut nasz wyrazie [illegible]. Bratrei gdy mowi gminie ne-
gotia et finita tanquam mortua et quasi contra Naturam
suscitare difficile est et retractare y drugi statut, si Senior
frater causa cadit, ut finem litibus imponat Iunior inno-
uare causam uolens non est audiendus. Wprawdzie ten statut
pro parte sua Quaestionem mouere pozwala ale in communi se-
paraty będąc nie był pozwany ani w Quaestione haereditaria
nie był Iure

576 nie był Iure uocatus ani zdrugiemi statut Dum utrosq; possessionem praetendunt inter se neutri subueniunt. Bo iedna redintegrowawszy, musiałby druga zrestowac y tak by complanatiey nie było. Insza gdyby z nich iedna była lesa druga nie, uti ꝙ do succursu prawnego lesa byłby iaki praetext.

Inscripti Tutores habent ꝗ se Iudicium de functi Reipublica firmatum Tribunalitis potestatis e finem litibg imponere, fores tranquillare. Nihil intdictum sua causa in Iudicium deducta habenti Tutorem, Tutori separari nequit. e Non sequ conditio sed integritas in Tutelis perpendit. Statut distinctionem nie czyni zadney.

Supra effectum Matris non pt ex amplior ultimus Virorum de familia sua n' suo sed Patris sui munere obligat ex obligatione Paterna et ex onere eiq respondere tenet. Manifesta n' indigent probatione.

Iuramentum ultimum e remedium gdy wszysze dowody iuz tam nieidq odwody, Iuramentis nie na bydz uincula iniquitatis niemasz Prawa otym ktoreby necessitatem imponeret Iuratoriam. Inter Tutore et Pupillis iest Statut de Vllico ale co ma ad casum praesentem rozny bedac wszytkiem osob rozny y wszytkiem kauzy teraznieyszey Prawa bywa.

Iuris longum iter e Iustitia breue. Statut Tit. Restitutio in Bona pisze Officium Iudicium facit pter. Successoribus illorum quorum Tutores bona aliena sunt contra eorum Ius et Iustitiam talibg officiis tenebit Iustitiam facere tametsi non in recenti facto confugerint ne bona perdant. O tym kaze Iudicium uczynic, tym co ich iest oddac. Drugi Statut titulo Tutor n' pt haereditatem puerorum aliquo modo perdere, si uero fecerit pueri haereditatem suam a Possessione uice uersa habere possunt. Nie mowi statut, zeby possessora citare ale odebrac kaze gdyz uice uersa nic inszego nieiest iedno uicem alienae Possessionis uertere in sua

in suam toiest locu Possessionis obtinere. Podtym te Statutem drugie zarty Prawo Sueri Bona sua accipiendo ut debent ei wziąc swoie rzecze nie pozywaiąc onie Statut Filii qui hereditant to poswierdza dy mowi: Ut prędati filii redeant ad Portiones suas hereditarias non obstantibus quibuscunque pactis et conditionibus. Bytoby to ini quid illos bonis uti nos alii lite. Melius incumbere rei quam actioni quida ei concede tnemo negare Pt. Verba cum effectu accipienda sunt.

Et rebus n verbis Lex scripta est.

Rebus Judicatis standum est, nulla restitutio adversus sententiam conceditur quia non retractatur. Defensio causa ante sententiam fiendi non post sententia, quae n impugnanda sed exequenda. Statut. Tit. Sententia Judicii et Tit. Iniesy Lo res subsidiaris antepsolationem sententia adducant y dali mowi: licebit eis allegare reponere, ante prolationem sententia. Illusoria forent Judicia, si quod ab uno statutum ab alio pertractare. Res integra in eu tantum procedat, in quaqui lasus ei legitime deprehendit. Restitutio n tangit statum principalem sed solum tantum restituit quantum laesio abstulit. Plena probatio laesio requiritur.

Non omissa ea quae causa conducta erant, si quae omissa praeprzysiąc byto pierwey trzeba in causa Pupillorum Tutores sunt loco Dnoru requirunt sui damnificatione pupilla apud illos. Ex qua quis Persona lucrum capit eis factum approbare tenetur, non ita subveniendum minoribus ut ex alienis incommodis sua computent commoda ex contractu Paterno pupillo n ht Privilegium Minorennitatis, sed reputatur ut Maior, et cessat restitutio ubi n suo sed Patris sui nne obligatus est pupillus, ma bydz Justitia constans alioquin vilesceret Tribunalu authoritas et Judicii

cessent

essent elusoria. Lex certa est, aequitas incerta quam quisque sibi format pro suo arbitrio.

Aequitas a Iure informata servari debet. Rationes privatorum conscribentes non probant napisał tak drugi co by chciał sobie ex annotatione propria debitorem constituendo. Qui sibi est contrarius et ipse secum ... dissidet, nequaquam amplius admittitur. Calculy y rachoneki każdy ma być czyniony per singulas partes, species, et capita, plene totaliter et integre ac ex bona fide. Tu zaś odprawiony frustratim mutilatim, sub nube generaliter in confuso. Ultra vires haereditatis pupillaris agere plus expendere quam percipere. Sumptus utiles et necessarii accipiuntur, vani et ad ostentationem facti reijciuntur in culpa est enormis laesionis qui non est usus remedijs opportunis debuit eam praestare diligentiam quam Bonus Paterfamilias in rebus suis facere debet. Nie by tak by to Bonorum Administratio ale raczey ars sagineranda quam sequitur ab eodem Iure peculiaris damnatio.

RECESSUS ab ADVITALITATE

Sententia iaka kogo zaszła tak go wiąże Executionis est non Recessus alias elusoria essent Iudicia przez Recess non desinit esse quis nocens, gdyż lubo odstąpiła dożywocia przecię pozostałemu rzeczy nie wraca, nie mając ona prawa na cudze, zaczym ex Recessem od Dożywocia znikać nie może ich wrócenia. Alienum non definere Iuris naturalis est sed a Iure rerum recedere, ea stan definere iniuris est. Qui coepit in parte satisfacere satisfaciat et in toto. Non sufficit ab Advitalitate recedere sed necesse est a Iuribus abscedere.

Expulsio.

Non per vim sed ex Judicato Jure non Injuria ad propria non ad aliena, officiose non privatim, nec tumultuarie, nec violenter, sed pacifice venit. Qui autem sine Judicio facit, non videt malo dolo facere. Expulsia fundavit sie in Titulo, Possessione, et violenta deiectione. Gdzie nullo Titulo nulla zatum Possessio et subsequenter expulsio praetendi nie moze. Lubo sprawa o wybicie zowiesci za facti przecie statut uwazac kaze Justam Possessionem gdy mowi: Tit. Restitutio in bona tametsi nullas literas super eadem Bona habuerunt. S. Tutor in re pupillari et pro re pupillari sine pupillo conveniri nequit. Est non in proprio iure possidet sed alieno uti Tutor. Jus igitur Possessionem probam vel improbam reddit. Aliud est detinere aliud possidere hoc est Juris iti Jud iniuris. Injusta Possessio Jus non dat oportet Jure fulciri, non vitiose ad eam deo ingressus. Intruso non possessor esset. Obligatio illicita bonorum Pupillorum Titulum non dat nec constituit. Quod Jure potestatis a Magistratu fiunt ad iniuriarum Actionem non pertinent. Quia hoc ipsum Lex facit non Judex qui minister est Juris constituti.

1518 Fol: 429. Quod autem attinet causam Expulsionis ma sad skazac restitutionem nie wdawaiac sie in Disputatione Jurium.

Constitutio 1563 Tit. ordinatio novorum Judiciorum. Similiter takowe Cauzy o wybicie nie odsylaiac do Ziemstwa pro Interpretatione seu validitate Jurium ma bydz rozsadzono de Principali eiusdem Regni Constytutye te byly Interregni pro semel uczynione in sequentes casus et pro praesentem derivari nie moze. Druga 1563 ad unam tantum Judicii postanowiona byla nigdy nie assumowana semel

nomgt.

non p[otes]t haberi [et] semper.

Intercedere.

Est fidem suam pro alio interponere et alienam in se recipere obligationem. Obligat se pro Marito quia in rem hoc facit suam gdyby ta interuentio rozrego co wprowadzieta a Iure principaliter in Iudicium deducto mogt by nie było loci interuentioni, ale tasz excepta, tesz obrony tasz Pretensio Iuris et Iudicati usurpowana będzie. Iz tedy de praeiudicio Iuris eius agit et ipsius interesse uer[ti]tur et Maritus de Iure Uxoris uti alieno et speciali ac a se separato mowic nie może. Słusznie causam in se suscepit quia in rem suam hoc facit.

Grauaminis

Inappellabili sententia rei iudicatæ odesłana nie pro appellatione retardari n[on] d[ebe]t Executio lata fuit senten[ti]a seruatis de Iure seruandis cum na[le]za cognitione causæ prouijs Decisionibus. Impedire executionem rei Iudicatæ [et] contra rem Iudicatam quidquid attentatur nulliter tentatur. Non e confessi causa tuenda est.

Appellatio n[on] dicitur ubi nihil dubij ubi Lex praecisa, ubi causa priuilegiata. Constitutio 1589 Fol: 95. A te rzeczy ktore sie toczą [et] gdzie nic wątpliwego w oney kauzie nie będzie albo iasny statut o takiey rzeczy będzie, tedy iuz takie kauzy daliey przez appellatyią isc nie maią. Constitutio 1593 Fol: 77 Tit. Bespieczenstwo woienne. Talia et appellatio tylko semel interposita maią bydz, ssprac[ia]m odprawowane co reasumptio Constitutione 1628 ... concedit[ur] et appellatio toties prouocantis n[on] conceditur n[on] datur n[on] grauato.

non grauato et in remoto n' ferente requiritur, in appella-
tione Cam Realis. Qu vinculo Juris colligata sunt sepa-
rari n' dbnt sed uno Judicio disceptari, quia ex Causa rationis
Connexionis addiuerua trahere continentia am Causa diuidi n'
dbnt Statut Tit. Processus. liceat unicuiq parti appel-
lare et sub Tit. Mixta Constitutio. 1567 fol. 10 [illegible] ethy
tym przed za odprawas ma ieć Appellad gdzieby sie to
o zysk albo strate. Constitutio 1569 de Accessorijs Re-
paratione separata e[illegible] Constitutio te traktuie de Appel-
latione in Accessorijs ante sententiam nie post sententiam urząd być Executor
nie Judex. Accessoria te idą y Exceptiones declinatoriae
Dilatoriae, peremptoriae, ale post sententiam sola restat Executio.

Abrenuntiatio.

Haereditas semel adita repudiari n' pt. Sera enim
post acquisitione repudiatio prout semel repudiata nunq
adiri nequit, ita adita nunqm repudiari. Qui semel haeres fa-
ctus e' hoc ipso cepit ee obligatus ad omne aes alienum hinc
n' pt exonerari qm a Creditoribus ipsius conditio deferatur.

Abrenuntiatyey ta iest nata declarowac sie zaraz n' sum
nec uolo ee haeres, sed eas totaliter reddo, a ieżeli trzy lata
Maietnosc trzymacie pożytki zniey biorą iuż sie sprawo-
wała iako Successor.

Fidem praestitit quia Jurauit, q d nihil recepit.

Abrenunciatione defraudent Creditores Boni [illegible] li-
ctis nihile celauit sed oia fideliter extradita & ka do Ju-
rament quia nihil recepit claues tradunt, quia res sub cu-
stodia Clauium asseruant, eadem traditis traditur rerum possess-
sio. C[illegible] gaudent muneribus qui abrenuntiant oneribus sub
hasta gdy Dobra licitowano wolno ie było przedac Kredito-
rom ale pierwey per Taxationem.

Contra Calumniatrice

Contra Calumniatricem Reprotestatio.

Z wielu miał zyczył bym pomiarkowania raczey
niz takiego frasowania z tą Białogłową, ie
lubo załosna to bydz musi obelgą takową odwodby
tak podłey y lekkiey ponosic iednak patrząc na in:
dignitatem eventum rei siue uinco siue uincor utroq
modo maculor nec talis ht victoria laudem lepiey iest ize
za onym conapisgno. Post lentia uenit ad ostium et num:
mum qu. dnit da illi duos et ducat sequo uult. Wszakze
gdyby ta complanatia saluo honore stanąc niemogła ani
na tę protestatyą obelziwą y klamliwą Reprotestatyą
takze wzorem tym że iako uczyniela onę zaniesc y u:
czynic. Protestuie ona szczypiącą słowy dotkliwemi że
procul abiecta uerecundia ze nulla habita ratione pudoris
ze inconsulta licentia ss takim takze sposobem Repro:
testowac przydzie ze modestiæ nescia pudoris ignara gdyz
nemo tenetz honorem seruare et qui illi uituperium facit.
Accusiie nefariam libidine crudelitatem to tez przy:
dzie wspomniec iey urodzenie sprawy, obyczaie, postepki,
aby sie ukazało kto ona iest co intendit a zatym maliciey
miec skarga podemiała albo niemogłaby criminowac ize
i tym culpabili criminis mala mente niemogły iedno mali
perfici et strona wypraszdzie (?) ignuitia contemptu sunt refu:
tanda a zwłaszcza Białogłowskie ile kiedy ad ignuitia
accedit turpitudinis columnia w Xięgi to weszło periculum

Iudicij intendit wnadzięg

Iudicij intendit w nadzieię Białogłowskiey kondytui miało by bydz wolno impune grassari in honore alieno tra kuięc sobie Honorem szlacheckim do Prawa drogę, iuz w takim razie pro: uocato maledicti trudno milczec, ne calumnias silentio proueritate dukat pogotowiu ze cokolwiek sie per reprotestationem wniesie, to in defensionem honoris uczynione bedzie, ut seruet immunitas, et femini: et bonæ existimationi, ktorą uważy wsprzod osoby samę protestuiącą, przyniey protestacię, ex sesia podaną do tego pisarzie od Białogłowy, stylo ad perstringendum accommodata napisaną. Naydzie toy osądzi, że to iey protestatia nieposzła et iusto aliquo prætensæ iniuriæ dolore ale umyślnie zfabrykowana iest, na hanbiey sławę, ze by nota calumniæ, ktora ipsum quoque sapientem conturbare zwykła, takze pudori intentatæ impunionis causæ mozno co wygonic y utargowac, comi bowiem zapowali do inamorowania z takiey nietwarzy kto z kudy exarsit in deforme:

Wspomina y to, że swoię Virginitatem D. F. dicauit, i zię ieszcze poswiecku chodzi, y iuż tą hanzą za mąż wydana iuz contrakty ci nne zawarte. Co to zawstyd w takim niestydzie na oblow przyszły prætendowanego dishonoru swego contraktowac są to signa non morituræ ale iuz extinctæ et defunctæ Virginitatis.

Protestuie że ten conatus ad uim impuram deferendam miał by być intentowany przy samey Zonie iego ktoz chce miec testem sceleris sui, izali sz furta Veneris non clandestina.

Prowadzi Oratię swoię daley powiadaiąc iz gdy affectum suum nie mogł przywiesc ad effectum one pottaki, pobiec nachaykami iei kazało Pisze to contra omem rationem gdyż amor nie zwykł sæuire in amatum, owszem repulsa magis accenditur. Permissa enim fastidimus negata magis cupimus. pospolicie insæuit amor iako ow co zakochaney niemogł ktoy za Zonę Panniy zabiet się z tym zapisem karthę na sobie

pokazuwszy

hate me Martyrem, quod noluisti habere Mantio. Zarzu-
ca totum crudelitatem zeię swoim rozszarpania, podono iedno
ze ferocitas ich mitigata niezawsze chodziła, podobno Sanctia
teiey Canum mitigata ferocitas iuz tez gruba potwarz izalisz
rabies irrita canum facile mitescere moze, co za Molossy chowa
coby to byli hominis edones. Naostatek prawi iz ią do wiezie-
nia wrzucono, aby nie zyła w ktorym siedziała cztery niedziele
y zas gdy ozdrowiała uchodząc zbrodni suspitiey odesłono
ią do miasta, iesli wsadzona na to aby nie zyła iakoz wypu-
szczona aby zyła. Ktoz wypuszcza na swą głowę węza. Gdyby po
takowym ktore udaie okrucienstwie iawnym gdy ią stracic mozono
taiemnie, ktoz tego odsyła na mieysce warowne bespieczne, ktore-
mu o zdrowie stoi, albo ktoby odesłał na mieysce Iuridiczne, te-
go ktoremu by tak bardzo iako protestatya nie sie zawinieł.
Tak ciezkim iako pisze utrapieniu swoim nie idzie do Po-
winnych zalu swego onym nie opowiada, ani do własnego z kąd
sie mianuie nie bierze sie Powiatu, ale w tym ze mieście gdzie
ią odesłano mieszka, y tamze Protestaty dość niezaraz nie in
continenti et recenti, iako Statut chce miec, ktozią wzdy wię-
zieniu zastał, kto widział, kto aresztował, gdzie obductya
kto z nią przy Protestatyey stawa, czemu nie powinni, ktorzy
ani przedtym ani teraz comparent. Prawa nasze niechciały
dopuscic Białogłowom aby chociem priuatam sine authori-
tate Maritali suorum same przez sie agere mogły, iako pra-
wa wszytkie, do Iurisdictiow białogłowy nie przypuszczaią
gdyz communiter, mentiri iakby contra mentem ueritatis
zwykła. z kąd ią pod ręką prowadzą by sie w czym nieuslizne-
ła takiey ani de criminatyey w ktorey zwłaszcza sui iuris
pura, iako ma bydz et accusatrix seu Actrix et simul
Testis in eadem cau. Kto ten a mowe iey catorwaznią, iako
Protestuie słyszał, kto upominkowania oney widział, ma z
to samo prawi oraz za oboy swiadczy. A lubo by szlachcian-
ka była quod n. concedit iednak Aequali Iure stawai
niemoze

nie moze wyiśdź z JMści sługa ieśli excedit co przeciw
Panu crimen est, Pan ieśli przeciw słudze iniuria est, servus Dni
sui possessio, potestas Dnica, exercendo sługę corrigere moze in-
terficere nie moze. Pospolicie od Pana kazdego tria servis debentur
opus, cibus, premium, y pśna syna skarac swego moze a sługi
nie moze, a coby to było inszego iedno in servitute Dnatus et in do-
minatu servitus, owszem ta swoię uiuendi licentiam et in uirtutem
uertit swawolę, za cnotę udaię, pśnam zas ieśli ią iaka zac-
niejszy stoynosc potkała inermem uocat. In accusatione ac-
cusantis fides plerumque estimatur, persona tam uilis abiectu
iako ma qualifikowac skargę swoię ieśli ze któż sine re, sine
spe, sine fide, sine fortunis, ore, lingua, manu, uita inquinata
niebywa fides dana, daleko więcey słudze takowey ta krzy-
wego lichu ktora przeciw panu swemu cuius beneficio uitam
suam agebat, pro gratitudine calumniam in eum profudit. Non
permittit servo dirigere alcanem contra dominum suum nulla enim
pestis efficatior ad nocendum quam familiaris inimicus.
Non desperandum ze ta protestancia sui satura bit consi-
liis albowiem zwyczay iest malos malis consilijs male perire
bo gdy sie tu ukaze zey to chłopowna y ieśli pokarana o
swawolą tym samym pewnie pokarany w kauzie swoiey kto
iest y iako zac miana ma bydz wytkniona będzie. A zatym
iawna się iey potwarz wynorzy y iako calumniatrici condi-
gnos poenas intendowane będą gdyz Panu kazdemu służy
zawsze dcenie emendandi, corrigendi potestas a nawet uiolacio
od Pana swego chłopownie nie więcey tylko by do dze-
beretz, lecz tu affectu tylko criminis obijcit non eius effectus
Crimen attentatum non uero consumatum. Incarceratio lubby
była szlachcicowi iest ciuilis nieszlachcicowi ciuilissima
iako y pout głowy iego daią tylko daley nic. Flagellatio
ieśli grzeszne, ktho iako poniesło ciuiliter takze iako mia-
ssteze kazano. Pro domestico maleficio pospolicie adhibetur

suffragia.

586 Castigatio plagis seruis fieri meliore y takiey niepowściągli-
wosci uindicta non solum est Delicti medicina sed etiam
honesti disciplina.
Będzie tedy culpabilis et plebeia niemiata sie tak infa-
mi scripto pozywac ad lacerandum crimen człowieka zacnego
iz sie porwała maledictis. Lacerantis lacerandi sunt poena na et
uiperinus morsus uiperino curatus cinere a nietylko ona sama miała
by[d]z pokarana, ale tez y ten co fabrykował z niey te Prote-
statye, ktory conuertit operam suam curam industriam ad famam
honoremque nostri perniciem. Wielka to iest rzecz uerborum mor-
dacitatem exacuere ad perstringendum honorem alienum im-
probi ingenij e deformandi spoliandique alienae dignitatis
causa takową Protestationis uirulentia in existimatio-
nem nostris alieni euomere atque studio uoluntate in alterius Infa-
miam ac criminationes incumbere. Onaci Łaciny nieumiała
ten Literalista miał swoie pioro temperowac, ne quid scriberet
intemperatius. A iesli uszczze sciens uolensque przy-
wiązał sie przy Chtopownie przeciw Szlacheckiemu ho-
norowi to tylko uwazyc Jey M[o]sci. Aquilam muscas in-
sectari człowiekowi tak wielkiemu Praktyczka tami
tego publice persequi niewiem aby do koniu conueni-
ens było, lub oto pulex a pugendo nazwany y dlatego ze pune-
git zwyklismy go conterere.
Quo nomine reprotestatio miała by[d]z zaniesiona przeciw
niey abo przyiaciela w ten sposob.
Ad Officium et Acta praesentia A. B. personaliter ueni-
ens et primum compertum extitit Sughrosina et se ipsum
ausent sub Actu F. in Castro G. Protestatione in copia
parata Latino Idiomate connotata aduersus A. F. ad la-
cerandum nomen bonum ipsius studiose confabricata scripto
infami malitiose et traductione ad Infamiam eiusdem ^
confabricatore et innotuerit seorsum nominandum tu contra
^ A. B. seu se de fensione boni dignitatis eius ad officium suum stricte pertinere existimans ipsius Offic[i]i.
hanc nomine eiusdem A. B. contra suprascriptam &c. etc. criminationis eiusdem ^

Castrense talem protestationem famosam in Personis Sui publici et Terrestris incapacibus aceptebiis suscipiens protestationem seu Reprotestationem suam fecit in eo quod licet respondere Mulieribus calumnijs minus conveniens esse videatur tamen praefata N. malitia nihil aliud quaerit nisi ut Protestatione sua calumniosa famae N. I. noceat ne licentia eius daretur ulterior calumnijs vexandi occasio acut apud optimos quosque unius eius servulae immunis existimatio solenniter manifestat et declarat praefatam N. foeminam sinere sine sede sine fortunis existentem eam calumniandi praefatum N. I. cum confabricatore in invisae rationem ut famelica existens aliquo exinde quaestus compendio saciari expleriqui possit cumque officio ipsius prosequi pietate, colere Veneratione observare debuit, ut potest cuius beneficio deserviens Coniugi eius, ut iam suam agebat pro gratitudine calumnias in cum in[illegible]cuadé profudit eandemque oblita status et conditionis suae Plebeis in Curiae et Infaniam in Protestatione sua posuit delictis varijs oneravit atque modestia nescia et pudoris ignara probra insimulavit. Convitijs diversis insectata Virus suum omne evomuit et mordacitatis suae aciem in bonam famam et existimationem eius distinxit famam eius denigrans et crimina per eandem protestationem intendens. Quo ex progressu ipsius & V. quantus sic in praefatum N. I. malevolentiae colligere licet dum pro beneficio reddidit maleficium, et dum calumnia accusat alimentorem suum dumque serva dirigit calcularem contra Dominum suum at tales Domesticorum insidias nullius providentia satis munita est pt praefatum N. I. in ea N. dum famulitio coniugi suo deserviret multa culpabilia tulisse multa silentio suo pressisse et proprijs detrimentis sanasse eundem : à servitijs absoluisse nunc illa tanquam fera irritata, deinde omissa privata odia per maledicta Protestationis stylo in herum eructat

Sicuti

558 suum iras suas in calumniam conuertendi à qua licentiâ audacia non eam poenarum legis metus reuocauit non religio adduxit non respectus honesti ut Domini sui dignitatê in dignitate non afficeret auertere potuit. Deinde praefatus Protestationis necessitate adductus, quamuis calumniâ huius uanitatê minus retorquendâ arbitratus ne tamen silentio pro ueritate probet hanc ut praemissum est Protestationem seu Reprotestationê facit offerendo se praemissum e. V. I. maledictis prouocatus in Foro fori cum ipsa et quibus cum interent Iure Acturus et honore suo à praedictis calumnijs mediante Legis praescripto uindicaturus.

Contra flatum Inuidiam uitis innocentiâ tueri. 1 Pandora

2 Antenora

3 Blandina

4 Platilla.

Notandum est calumniandi uitium usitatum ita hodie et atque peruulgatum nemo ut in hac uitae ratione ferè uersetur, cui nullum probrum nulla turpitudo, si non uera attamen cum aliqua suspicione obijciatur ueritas omnia uincit.

Calumniae tela leuiora potius arbitrari quam quae retorqueri debeant calumnia enim accuratior quam interdum ueritas uix refutare potest aut facta puniunt, aut dicta aut scripta aut consilia Matri debet pudoris iniuriam Virginitatis dispendia partus pericula uterus longa discrimina ueritas in multiloquio probitas in negotio communiter periclitatur.

Castitas in delicijs humilitas in diuitijs.

Meretricem compelli posse ad faciendam sui copiam cuius turpitudo uenalis allegantis suam turpitudinê in praeiudicium alterius nulla est adhibenda fides calumnia est maliti. a et mendax infamatio seu alicuius in Lite per fraudê uexatio unde calumniari est falsa crimina intendere calumnia ipsa.

ipsum conturbat sapienté in oi dedecore uoluptata. Vita turpis existimatione damnata eo impudentiæ progressa ipse quæstus obryweka ad accusandum inducta. Dedecora intemperantias ac petulantius nobis conflare. In quo genere uitæ uersatus hoc induxit ob quod remota domo depravatæ uitæ licentia necessitate actionis adductus parcendum auribus Judicum consulendum uerecundiæ flectere mentis consilio nulla nè res potuit. Maledicentia è rabiosa quædam dicacitas structas è homini atque honori suo insidias. Crimina multa consarcinando à ueritate longè disiuncta. Auté complanandis negotijs mirus artifex sine respectu boni honestique defendebat.

Calumnia ipsum conturbat sapientem. Nam et Basilius Ep. 28. ad irrogatam sibi de hæresi calumniam ait: se et cor de palpitasse, et lingua defectum, et pene aduersus genus humanum ob morum et linguæ peruersitatem odium concepisse. Dici non pt quanta plerumque, et quam tetra odiorum incendia unius susurroni linguæ impbè uentilata excitaret. Fortuna non immutat genus. Quid interest inter suasorem facti et probatorem aut quid refert utrum uoluerim fieri an gaudiam factum falsis criminationibus uitam impetere. Alienæ famæ calumniosa uiolatio imponendo crimen falsum animo doloso. Homini falsis criminationibus detrahere honoré uiolare famæ noxam inferre damnum famæ auertere uarijs modis honoré alterius ipse impeti unde suæ defensionis dictat licere contumeliosum occidere quando aliter ea iniuria arceri nequit et quando contumeliæ atroces aliaque ratione uitari nequeunt licitam itaque et defensioné quæ necessaria sit ad contumeliam depellendam et comprimendam compescendamque alioquin daretur licentia improbitati optimos quosque contumelijs uexandi quæ tn multi quam damna rei familiaris sunt acerbiores magisque mordent

+

593 mordent animos. Tanti interê quo animo quid agas illata graui ignominia satis et Iniurias uerbales uerbis repelli et legitima uindicta comprimi et castigari. Defensio fieri d[ebe]t incontinenti dum adhuc laesio honoris ueluti pendet suspensa. haec de tua Generositate Iudicijs.

Successionis Gradus.

Septem Gradus Successionis sunt constituti quia ulterius per rerum Naturam nec a[nim]a inueniri nec uita succedentibus prorogari p[ote]st. In his septem gradibus o[mn]ia propinquitates N[atu]ra contineat intra quos nec affinitas inueniri nec successio amplius p[ote]st progari et quia postea parentela cognosci n[on] p[ote]st n[on] succederent nisi eis de propagine cognationis deberetur per septimum gradum omnimoda sanguinis relatio propinquitatis deletur.

Audi-dig g[ra]m cautus nemo tendat in se descendere
Spes irritamenta malorum. Fortuna nec fortuna
Felicitas amà syllaba fel propinat
Poena p[ote]st demi culpa perennis erit

Homicidium.

Statut: Unus de Homicidio accusetur ne uno infelici casu duo de medio tollerentur pro unius enim morte n[on] possunt plures requiri mortes. Constitutio 1588 Smocthikach in Causis mere criminalibus n[on] ad Ciuilia pertinent. Dikłada gdy sie ukaze complicitas umyślna c[um] Multitudo delinquentium minuit poenam ex incertitudine delinquentis nè multorum strages sequatur; dictum d[omin]os decapitare propter incertitudinem delinquentis nemo directè tenetur sed extraordinariè seu si tot sunt uulnera quot uulnerantes si plura uulnera lethalia arbitrariè puniuntur.

Qui primus mortale uulnus intulit is uerè occidit
eos semel,

cum semel tantum homo mori possit cæterùm tamen eadaver qui percusserunt non puniuntur si plura vulnera lethalia sed ignoratur ex quo vulnere mortuus et quis illud intulit, omnes tenentur quia omnes occidere voluerunt, secundi percussores qui non letha- liter vulnerarint tamen tenentur, et vel secunda vulnera effecta sunt lethalia propter debilitatem corporis iam enim fuit vulneratus prius.

In Criminali Causa.

Actus distinguitur a finibus et in delictis dolus voluntas propositum attenditur. Vel dolus nec culpa, nec excessus impunitus sit. Crimen est quod dolo malo prava intentione data opera committitur, quod autem fit casu impetu inconsulto quia dolus abest crimen statui nequit.

Dolus est malitiæ, culpa negligentiæ, seu imprudentiæ, attribuit statut casuale homicidium et illud asserit quod vim vi repellendo bona et suos defendendo committitur.

Summa adscribitur ei a quo extitit principium. Non finem sed initium in delictis attendendum. Statut ex extinctione candelæ causam ducit mentium qualis causa, talis voluntas sine causa quis delinquere non præsumitur. Animus et propositum distinguunt maleficia qua spe aliquis ad maleficium accesserit. Magis delinquit, qui pecuniam dat, quam qui accipit cum malefactorem instruat et malefacti eius sese reum declarat, et quia bis peccat, qui peccanti obsequium præstat.

In delictis animus non exitus attenditur quo animo quisque faciat, non quo casu vertatur ad rem pertinere. Intentio agentis correctio tolleranda non interfectio. Actus hominis non eventu sed consilio metiendi et æstimandi.

Exasperati non facile mitigantur facile est irritare difficile placare.

Casuale.

292 Casuale homicidium in quo nec dolus nec culpa interuenit quod fit praeter intentionem §. Homicidium deliberatum aut proditione fit, aut per insidias aut ui aperta consulto, Circumstantiis perducunt nos ad cognitionem Veritatis quo consilio, qua mente, perficiendi qua causa.
Difficilius e iustum continere dolorem quam miracula facere. Prouocatus facit ex necessitate prouocans ex uoluntate.

Necesse Innecesse.

Constitutia 1598. Gdy sie to umyslnie y iawnie pokazalo.
Non testimoniorum sed testium authoritas aestimari debet.
Atrox nefarium quod nec coram Deo nec coram hominibus ullam habet excusationem.
Talis praesumitur animus qualem facta demonstrant. Qui male agit argutus innocentis facere recusat. Ciuilia sunt atque impetu affectus contentione, ira, calore impellantur Criminalia sunt insidiosa quae animo deliberato patrantur. Ille princeps culpae a quo incipit malitia. Armorum genus occidendi animum indicat. In Vrbe foruch insidiis qui e locus tutus quod tempus metu uacuum, quid gorii si in ipsa ueritate. ius meditatus armati coacti ſ Statut byl dawny de ante et post Iudicia securitate uiolata alie restryn: gowany przez Constitutie 1601 1598 1611. O excessy pod sadami po petitione. Tyrannus consistit in crudelitate cadis inconsuetis per truculentias cruciatus adactus mordersko zabiiaiac. E necessitate nuoluntate peccauit. Necessitas legem non accepit sed dat. Indicia suspicionis n ueritatis suspicioni n dac argumentaci nec cuius nos reg. Qui inuitus peccauit sequtus possessionem sed non totalem Multitudo et pluralita uulnerum facit indicium animi praemeditati secundum et storem n secundum casu Launciat qui argumentis nititur et argumenta faciunt
ut res mira

ut res mira videatur non autem vera argute inventa decipit et visus glacies videatur Crystallum non est ... accusare crimina cuius facile est non accusata sed probata reum faciunt Nec ... testationes sed probationes tenent.

CONATUS.

Non punitur affectus si non sequitur effectus.
Si non inhibetur ausus factum provocatur.
Quid deficit irruisti explosisti quia non occidisti non ideo innocens esse destitisti quia quod perficienda erunt perfecisti et in nocendi malo persististi. Non ille avertit factum sed fortuna.
Ubi conatus instar facti habetur punitur licet stultus sit ... facere. Jesli nosżecy Rusnię punity dalekowiecey do człowieka strzelającey. Nusq punitur quomodo abusq a pariete.
Statut Tit. ... ladis vibratio eius punitur licet non vulneraverit. 1607 de seditiosis armis. Insproperuie kto a lisicitam ... qua occidisset gdy strzelił f. ff.

DEFENSIO.

Moderamen circa quatuor consistit, circa ordinem et ... circa modum, circa tempus, circa causam.
Primo ut procedat offensa saltem iustus timor offensi.
2do Requiritur aequalitas armorum.
Tertio ut confestim et in continenti.
Quarto Ut Defensionis et non vindictae causa repulsio fiat.
Si non licet se defendere iusti erunt actiones aggressorum. Ubi est offensio ibi permissa defensio. Necessitate non voluntate peccavit.
Necessitas dissolvit necessarium illicitum facit licitum
Proximus egomet mihi. Monstra te esse Patrem si me vis habere filium. Leges se exceptari non iubent.

VB es in iuris

V. 7. Vis et iniurię depulsionē cum moderamine inculpatæ tutellæ fieri debere ne ulcisci vis et iniuria magis quam depelli et propulsari videatur. Melius est prævenire quam præveniri. Et melius est occurrere quam in tempore vindicare. Vim vi repellere licet, armaque in armatos sumere iura sinunt.

Difficile est iustum temperare dolorem. Non potest staterā in manibus habere zabyto podwagę nec ictus dare ad mensurā żeby to pod cerkiel, tempus ubi non patitur deliberandi consilium nec in illo discrimine est hod in plenitudine intellectus być przy baczeniu zupełnym trudno.

Defensionis requisita.

Ut Defensio non fiat cum excessu, si aliter vitiosa fieri potest.

1. Ut coniuncta sit Offensioni ne ex intervallo aut insequendo vindicta ultio sit et non defensio.
3. Ut causa Defensionis sit Iusta
4. Ut Defensio sit necessaria quod si aliter defendere non potuit nec salvus fieri poterat nisi post mortē eius.

Amicorum Defensio.

Spectare ad nos iniuriā eorum qui potestati affectui subiecti sunt.

Quid frater fratri debeat, quid vitis, quid Bonis, quid Amicis debemus, quo nos fœdere naturæ ligat Familiaris iungit &c.

Unde Tit: Verus et Tit: Vindicta.

Constitutio 1588 Pano Sługę Sługa o Pana.

Semper hoc eadem valuit semper fuit honestum pro salute communi stare semper probabilem fuit sua Iniurijs commoveri amicorum idcirco amicitias ut commune commodum mutuis Officijs gubernetur statut in suorum Defensione, Ad mala sustinenda iam pridem nunquam ulla rudes.

Libere.

Liberi corpus n' recipit estimationē sportula ē salariū et merces quib. soluitur Judicibus et Executoribus Judiciorum contra decorē status sui.

Politici.

Vt prudentia eorū Resp: virtutibus polleat Politicus et ille ē qui agrū recipit adcolendū ut arua tribulos et spinas germinantia sudore et labore eius polliant.
Ea Politicorū ē Cura ut arua virescant cultura sic Reges eradicantes Ciuitatis tribulos ac iniurias Pollientes.
Regnū ad conseruationē temporalis felicitatis siue iniuria diis accommodare dbnt ad Reip: necessaria ut Leges ad gubernationē Creationis Officiorū ad curas bella ad defensionē pœnas ad punitionē prœmia ad excitandā uirtutē tributa ad sustentationē.

LEX.

Est scelerum quod sponte et ignorantia contrahunt coërtio communis Reip: sponsio à legendo siue à ligando deriuata constitutum fuit antiquitus in regē ad tuendā ut eā differet scripta in marib. et perpetua recordatione suum quisq. adimpleret officium ut Leges legerent: Rni curabant ut pueri eorum ut carmen necessariū decantarent, ut hac recordatione perpetuò ligarentur Legis prœcepto. Regulat à ratione in id ad quod est constituta videlicet ad Reip: commodum et subditorum in bonum commune n Legis firentis Legum mediante norma, iusta libertas, æquitas Consilium, iures in Repā adsistent, quæ in benè latis Legib. inueniunt Lex ē anima Reip: ut liberius peccent ab immunitate sperunt occasionē. Exemptio n' ē facta ad peccandi licentiam immo inducta necessitas bene et honeste

:08 et honestè uiuendi cum maiore supplicio sint digni qui hac exemptione abutunt.

Reges ad benè regendū sunt ordinati.

Actus uirtutis exercet dum in eis mens Regis dirigit, ut Justitiā seruet, quæ ē Ars boni et æqui.

In rebꝫ humanis nil pace glorio[illegible]

Leges aut Judicia eē non possunt sublata pace

Legem nihil aliud eē qm̄ doctamen rationis inordine ad tria putā, Religionem, disciplinam et Salutem. Per Religione Cultum Diuinum. Per disciplinam Pacem atq̄ Concordiam Reip: Per Salutem subsidiū animæ intelligendo.

Lex nulla ē dum ab æquitate deflectit, quia et æquitas nil aliud ē qm̄ ipsummet rationis dictamen. Ad uirtutem Legis pertinere, imperare, et uetare. Regulam seu normā eē, quæ agenda sint, quæ dimittenda. Est Lex Regula et norma Actionum nostrarum ad Legis manus spectat dirigere Actiones subditorum in Bonum. Æquitas nihil aliud ē qm̄ æqualitas quædā ab ipsa Justitia in rebꝫ cībꝫ constituta. Iniusta enim Lex est quæ ab æquitate deuiaret et deflecteret. Leges iniustæ et à ratione deuiantes nullam habent obligandi uim. Legum et Constitutionū Justitia pensenda n'est ex raro contingentibus quorum ipsa Jura, mem inisse n̄ consueuerunt, sed, ex frequentibꝫ accidentibus.

Cessante ratione Legis cessat Lex.

Communia nouiter ne fastidiū generent nouā communit sunt tradenda nē pariant admirationē. Voluntatē Principis pro ratione sufficere n̄ illud quæ à Maioribus nostris sunt constituta rationem reddere possumus habendam fidem prudentiæ et experientiæ maiorū. Obec

dientiæ

Obedientia Virtus laudatissima

Indiscreta obedientia in rebus iniustis et illicitis utens iure suo nemini iniuriam inferre videatur.

Potestatem dedit Dominus non ad destructionem sed ad aedificationem poenas contra obtemperantes fulminatas, eos duntaxat comprehendunt qui cum obstinatione, et per inobedientiam suam mandata non adimplent.

Si lex est ordinatio rationis igitur voluntas sine ratione non sufficit. Voluntas namque debet regulata ratione legem vim habere. Commendat aliud est praecipere, aliud permittere quod praecipit imperat, quod imperat necesse est fieri, si non fiat poenam habet longe aliter ubi datur consilium quo casu offerentis arbitrium est, ubi est praeceptum necessitas est servientis. Hanc sibi quodammodo Nobilitas imponit legem ut debere se quod sponte tribuit existimet et nisi in beneficiis suis creverit nihil se praestitisse putet manus iustitiae omnia et singula ad aequalitatem reducere talis autem aequalitas aequitas est. Si lex scripta non sit ultima consistit. Omnem Iudicem quavis lege inferiorem esse eiusque subditum et Ministrum quo fieri necesse est, ut omnino teneatur imponere eandem poenam quam lex ipsa praescripserit, nullamque habeat arbitrium ubi certa praefinitaque poena a Iure fuerit assignata. Iudex enim ut potest inferior factum suspensorum infringere non valebit quin potius mentem et verba Legis erit observaturus. Legisque authoritas attendenda erit si liceret Iudicibus severius aut mitius pro Legibus agere liceret et ipsas Leges mutare tollere abrogare quod absurdum eadem iustum praetendere. Iustitia punitiva ostendit et suadet poenas iniungendas esse secundum mensuram delictorum considerandis omnibus circumstantiis

loci

538 loci Personarum et alijs quae delicta aggrauare aut minu-
ere consueuerunt. Vnde consequitur certam et determinatam
nihil interesse poenam a Jure impositam esse delinquenti, ad-
huc enim discretus et prudens Judex si uiderit consideratis
et expensis sigillatim omnibus et singulis negotij circumstan-
tijs seu qualitatibus, expedire poenam augere seu minuere, ad-
hibita seueritate seu clementia id facere potest neque eam-
dem quam Lex praescribit imponere tenebitur, ut poena delicto
eiusque circumstantijs correspondeat. Accedit quod Legis
latores non possunt ita singulatim omnes et singulas negotio-
rum et causarum circumstantias in suis Legibus percurrere quare
et si Verba ipsarum Legum refragari uideantur spectan-
da tamen mens ipsius Legis latoris, qui cum non potuerit omnes qua-
litates prouidere ad Judices referre uisum est quod posse
sint maiores et minores poenas arbitrarias secundum negotij quali-
tatem. Judicium est sine accusatore damnare quia
Dominus Judam cum fur esset sciebat, sed quia non est
accusatus minime abiecit. Si non est qui te accuset neque
ego te condemnabo. Si licet relaxare licebit Jura
omnia refringere, item autem delicta condigno supplicio
sunt coercenda. Maleficos non patieris uiuere moriatur
neque misereberis eius. Multa Legibus indulgeri ob dig-
nitatem et excellentiam Personarum, liberum est homi-
nibus de suo libere disponere ut quisque rei suae Legas-
set ita Jus esse attendere debent Judices plures diuersasque
circumstantias delicta aggrauantes uel minuentes scilicet perso-
nas temporum delictorum grauitatem quibusquam locis et cir-
cumstantijs fuerint perpetrata. Plura sunt negotia quam
uocabula non omnia Legibus comprehendi possunt. Poena Legis
proprium casum excedere non potest. Arbitrium in his ha-
bere locum quae Jure certa et determinata non sunt in
Judicatis

in Judicatis nequaquam minueretur Judicantium authoritas. Legum decrevit authoritas voluntaria Juris dictio non cognitio sed execud demandata est.

DILATIONES VTRVM SINT IVRIS PRIVATI, VEL PVBLICI.

Sero respicit tellum ubi funem saluti currit in immensum pansa carina salum. danda sunt igitur vela ventis quocunque feramur. Dilationes introductae ad facilius Justitiam exhibendam bonum commune concessae et ordinatae privatorum pactionibus Juri publico derogari non posse. Legum austeritatem et authoritatem partis litigantium mitigare.

CLERICI.

Licet sint Clerici Cives tamen sunt et membra Reipublicae temporalis, resilllorum ab ipsis possident non immutant suam naturam et conditionem temporali sunt subiectae saeculari sicut Ecclesiastica potestas complectitur spiritualia ita civilis temporalia comprehendit. Clericorum exemptio non est introducta Lege naturali neque super-naturali Evangelica per Leges humanas à civili potestate sunt liberati; hinc tot Imperatorum Privilegia. Jus scriptum Judiciale et Ceremoniale veteris testamenti extructum est per passionem Christi per tyrannidem post inductam. quod quisque Juris in alium statuit vult in se ipsum statuere dt cujus in agendo quis observat arbitrium et habere etiam contra se Judicem in eodem negotio non dedignetur.

Multa fieri prohibentur quae tamen facta tenent ex nihilo nihil

fit

580 fit factum frustratorium poenam efficacit non committere, ut suppleat quod orationi deest. Rem quae eu... caret in damnum uocari non conuenit (comitem ... alieni ac Litis esse miseriam.

Quia Leges cuiusque Territorij sunt pure locales et proinde tantum cadunt in personas quae Iurisdictioni eius loci subiectae sunt ideo extraneos qui tali Iurisdictioni non subiiciunt non ligari statutis Loci uerba enim statuentis restringuntur ad efficaciam suae potestatis ratione tamen delicti fortiuntur forum loci ne delicta maneant impunita. Origo fines facit Incolas domicilium facit. Aduena qui aliunde uenit. Originarius loci municeps qui munera Ciuitatis subijt.

Cum statim Frater eius abierit quasi non natus reputatur non dicitur factum quod non durat.

Si Romae fueris Romano uiuito more
Si fueris alibi uiuito mos ut ibi

Res per quas causas nascitur per easdem dissoluitur in tantum quantum inquantum concedit qui sentit commodum sentire debet et onus. Quid tam congruum fidei humanae quam ea quae inter eos placuerint seruare. Graue est fidem fallere. ... Obligatio est uinculum aequitatis In contractibus alterum alteri obligari ex eo quod alterum alteri ex aequo et bono praestari oportet. Obligari idem esse quod habere aliquid ex aequo et bono nec ullo fortuna sunt a natura requisita aliud quam ut consensus interim externo signo manifestentur et ad aliorum dirigantur et humano modo intelligat alter quid fiat Obligatio morte semel extincta non reuiuiscit nec resuscitatur amplius.

Expedit Reipublicae non multiplicari Lites
Subtiliorem esse quam solidiorem.

Metus mentis trepidatio. Nihil tam contrarium consensui quam uis, et metu coactus aut dolo inductus non uitiare

contractum

Contractu nisi ad hoc incutiatur ut contractus ineatur 0.ch
si enim ad alium finem uis inferatur et contractus effe:
ratur tantum medium adeuadendum periculum quod imminet
ualere contractum.

Dolus bonus pro solertia accipitur.

Calliditatem, fallaciam, machinationem ad circumueniendum, fal:
lendum, decipiendum alteram adhibitam. Ex Iuris usu maxime
in committendo inuenitur per quod à culpa in fine distinguitur
quae praecipuè in omissione siue negligentia bona fide contrac
ria è fraudi. Multa fieri prohibentur quae si facta fue:
rint, obtinent firmitatem quae contra Iura fiunt pro infe
ctis haberi.

Bona Ecclesiae augeri potius quam diminui debere.

Meliorem eorum facere conditionem non deteriorem.

Restitutio in integrum.

Est reductio in eum locum in quo quis fuit ante laesio:
nem extraordinarium auxilium inuentum quo rigor nimius
Iuris Ciuilis temperatur. Non competere autem restitutio:
nem in integrum quando ordinaria et communia Iuris media
suppetunt, si enim deceptus es ultra dimidium non implorans
auxilium ut restituaris in integrum, sed habes ordinariam
actionem ad rescindendum contractum. Omnia in pristinum sta:
tum sic reducantur, ut qui restituitur non locupletaretur ex alieno
nec non pauperior fiat quam si non fuisset laesus.

Saluus Conductus.

Datur ut immunes sint ab iniusta ui uoluisse Leges de:
fendere ab iniusta ui non à iusta sententia. Perdit priui:
legium salui conductus ob nouum crimen superueniens dari
non saluum conductum et immunitatem à ui salua sem:
per iustitia facinoris, hostibus non debere fidem seruari quia
é contra

 é contra utilitaté publicam delicta manere impunita Prator uult seruari fidem datã Legitimo hosti, sed n̄ illegitimo, quales sunt prædones.

Pactũ de Exercitio Libero Religionis.

Ipse absoluté illicitũ et de re illicita et per Consequens nullam obligationē posse parere nisi in magna Reipubli: necessitate quando aliter fides Catholica n̄ possit oseruari:

Contrahens sub conditione tenetur expectare euentũ Conditionis.

Impossibile etiam id uocat, quod Iure n̄ pt fieri quæ facta lædunt Pietatē existimationē, uerecundiã. Nostra et quæ contra bonos mores, nec facere nos posse credendũ é. Impossibile aliud per naturã, ut cælũ digitto attingere. Aliud impossibile de facto ut si cum paupere contrahas, ut det decē millia. Pauperi de facto é impossibile. Viduitaté iniungi é turpe.

Per Actiones Ius redditur Personis de rebus

Omne Ius quo utimur v ad Personas pertinet v ad res v ad Actiones. memores benè intelligit nisi uerba prius cognouerit, et uerborũ prior rerũ potior é interpretatio.

Agere é propellere ut agere Iumenta remedio igitur Actionis animus Debitoré ad Iudiciũ et compellimus ut soluat. Agere etiã significat tractare agimus tractamusque causam.

Actiones introductæ ut Ius suũ unicuique tribuatur.

Actio.

Actio ad Justitiae executionem tendit ut invitus adi= 003
gatur qui debet quatenus Jus suum cuique tribuat. Nemini
licet sibi ipsi Jus dicere propria authoritate se vindicare
et id quod sibi deberi putat alteri sua sponte auferre
alias vim facere dicitur. Ideo inventae sunt certae for=
mulae petendi quas Actiones vocamus, ut earum bene=
ficio Jus nostrum legitime consequamur. Nemo quidquam pro=
pria authoritate, aut vi quadam sed legitimis Actio=
nibus consequi debet. Alias quo potentior quis esset eo magis
haberet. Potentioribus nobis pares esse non possumus in firmior
perpetuo subiaceret et sic inaequalitas, quae seminarium di=
scordiae et perpetuas novas lites tumultus excitaret.
Non est singulis concedendum, quod per Magistratus pu=
blice fieri potest. ne oriantur tumultus. Et ad officium Judicis
spectat discordes concordare, pacificare, ne perturbatione
tis publica fiat. Exemplis res fit manifestior, brevis et
compendiosa via est per exempla longa, et fastidiosa
per praecepta. Scire est rem per causam cognoscere. Per
rationem veritas habetur.
Praxis est anima Juris et quantum valet Corpus sine Anima
tantum valet studium Juris sine practica.
Actio est Jus persequendi in Judicio quod sibi debetur ubi
autem non est Jus nec quidquam alicui debetur ubi non potest esse compe=
tens actio.
Ex usu communi verba significationem accipiunt. Jus pro facul=
tate accipitur ut Jus eundi ambulandi. Jus utendi fruen=
di, postulandi dicimus esse etiam servitutes Jura et alia in=
corporalia quae tangi non possunt, ut haereditates obligatio=
nes. Possessio est Jus insistendi rebus. Actio igitur est Jus
persequendi quia persequi est rem aliquam ad extremum sequi
id est eousque insequi donec aut assequamur, aut certum
fiat, nos amplius assequi non posse. Nam agendo consequimur

Jus nostrum

007 Jus suum persequimur donec aut assequamur Judicis sententia quod petimus, aut eadem sententia eius obtinendi noblis spes praecidatur, quorum alterum contingit condemnatione rei alterum eius absolutione etiam sicut iura proprium fugere et tergiversando item ac Judicium declinare ita actoris eum persequi.

Adicitur Verbum in Judicio Jus persequendi quia ille sunt Judiciales Actiones quae ex forma legis dependent. Et quia neminem posse sibi ipsi Jus dicere aut sua authoritate quod suum est vel sibi debetur adserapere sed oportet ut quilibet per Judicium vel in Judicio repetat quod ad se pertinere putat. Ideo enim Judiciorum rigor Jurisque publici Tutela in medio constituta est, ne quisque sibi permittere valeat cognitionem adultionem et ideo Judiciorum usus introductus est, ut quisque praesidium Juris sui habeat publicum atque Jus suum Judicio consequatur publico, non suo privato. Adiecta adhuc particula quod sibi debetur. Neque enim Actio ob aliud introducta neque alio pertinet, quam ut unicuique tribueretur Jus suum.

Actio est Executio Justitiae.

Vim et Actionem potestatis in eo versari ut liceat Nobis ab Invito adversario aliquid exigere, quia Judicium redditur in invitum. Deinde haec ipsa vox in Judicio denotat bona fide procedendum esse, ut alius plane existimet Jure sibi deberi quod persequitur alias sciens nihil sibi deberi, non de damno sed de praeda magis sollicitus est.

Personalis Actio est, illa qua quis agit cum eo qui sibi obligatus est ex contractu vel quasi delicto vel quasi ad aliquid faciendum vel dandum vel aliud praestandum. Personam non aggreditur.

Persona lia

Personalia enim personam n. aggrediunt.
Realis actio ē dum rem ipsam et possessorem rei quis sequit
ut pro occupationes
Diversitas nominum arguit diversitatem rerum.
Reip: interest nē civitati sit elegantia. =
Alterius absentia alteri neq; damno neq; compendio eē dt.
Aedificiorum nimia inaequalitate vitiet. ē absentia Reip:
quae nemini dt eē damnosa. Inaequalitas civitati adfert
deformitatē, cū n. stat per aliquē quo minus faciat ha-
bendū dt perinde atque si factum fuisset.
Restitutio ē in pristinum statum repositio et tantum adfert
restitutio quantum abstulit laesio ad tantum tempus qui
restituit in quanto laesus fuit quia id quod abstulit laesio re-
ponit restitutio. Nec enim aliquid restitutione adiicide-
bet, sed in ea conditione res reponi in qua ante absentiam
v. aliud agendi impedimentum erat. Restituere ē rē cum
ei causa restituere. Alienare videtur qui praesens patitur rem
suam usucapi sibi imputare dt, cur n. egerit cum potuerit,
quia non negligentibus sed necessitate impeditis altera succur-
runt. Absentia alterius alteri damno eē n. debet.
et praesenti nulla culpa v. negligentia imputanda dt.
Secus in absentia necessaria iusta probabili, ut aequum est
ut Iudex defendat eum qui iusta ex causa abfuit
ita iniquum, ut tueatur illum qui in culpa fuit. Melius ē
succurrere illi qui certat de damno vitando qm qui
de lucro captando. Paria sunt n. agere [et cui in tempore agere nō ē] revelatus
in uno gravet in alio, inanis ē actio qm inopia debi-
toris excludit. dolosa fraudandorum consilia coerceri
oportet. Fraus et dolus nemini patrocinari debet. Una
manu dat altera detrahit. Melius pignori incumbere
rei

606 rei quam Actioni.

PROMISSVM.

Nudum pactum non producit Actionem ne nimium constringat. Libertas oris et alia plerumque talia pacta ex abrupto fiunt non ex consensu proferentis et plena deliberatione Legesque praesumunt totales promissiones benevolentiae captandae voluntatis et officii causa potius fieri quam serio. Humanae fidei nihil magis congruit quam ea quae placuerunt custodire geminata in Iure efficatius disponunt. Itaque est geminatam contractus fallere fidem.

Iuramentum.

Sacramentum dicitur quasi sacrae rei arctissimum vinculum quod nullo modo sit solvendum quum nullum sit praestantius testimonium quam Divini Numinis sit, ut tum Iurare dicamur cum DEUM invocamus testem, credendum enim homines qui aliquid frontis habent Divini Numinis testimonium non falso invocaturos. Iuramentum est litium dirimendarum remedium omnes controversiis fines habet vim plenae probationis modo ne vertat veritatem. Iuramentum est ultimum inter mortales tuendae veritatis praesidium, quotiescunque probationum genera deficiunt. Et in hoc consistit eius necessitas, utilitas vero in eo quia ad dirimendas Lites quarum alioquin nullus inveniri possit finis, deservit ne lites in Infinitum progrediantur. Iurari oportet

Religione Iusiurandi

Religionem Iusiurandi, nè ad contemptum Divini Numinis per peram retractet. Iuramentum pro veritate habet et plena probatione de veritate eius quaeri grave est. Facillimus quisq; ad Iusiurandum decurreret, ut oneribus actionum, et probationib. se liberaret. Omnes sunt faciles ad Iurandum nec perpendunt gravitatem rei. Causam semel Iuramento decisoriò determinatam non posse amplius praetextu periurij, aut per Instrumenta noviter reperta retractari ergò periurium manebit delictum impunitum quorsum autem de periurio Leges.

R. Salvo Iusiurandi vinculo posse peierantem puniri et ut re compenset, quod ipsi accessit, Actori decessit. Cum tunc eadem sit ratio ut Lites dirimant, eadem religio, consequens é eandem eé vim eius poena sunt, aliquid non fieri, et non Legitimo modo fieri. Quia culpa aequiparatur dolo per imperitiam, per inadvertentiam &. par in parem non habet Imperium, multominùs inferior in superiorem. Publica negotia privatis Litibus debent eé potiora. Poenae potius molliendae quam exasperandae. In poenalibus mitior pars amplectenda. Poenae sunt Iuris constituti, qui non habet in Aere, luat in Corpore. Omnibus Magistratibus concessum é Iurisdictionem suam defendere poenali Iudicio.

Quotiescunq; Lex aliquid prohibet nec adijcit certam poenam, quae contravenienti irrogetur, totiès poena arbitrio Iudicis commissa intelligitur, arbitrium autem ex aequo et bono.

Propter conservandam pietatem, observantiam, et reverentiam quam Liberi Parentibus debent semper sancta et honesta persona Patris v. Filio videri debet. Et ratione naali stringimur ut ijs benè faciamus, in odiosis parcamus, nè inter illos causetur aliquod odium inter quos praecipuè debet vigere amor. una oibus Parentibus servanda est reverentia, quia

sicut

606

Sicut Prædictos Natura Parentes fecit ita hos Civilis authoritas constituit quando nuptiæ defuerunt.
Adoptivi quippe.

Iuris Executio non habet iniuriam.
Nemo prohibendus est, uti Iure suo, Iure suo utens nemini facit iniuriam. Qui facit per alium perinde est ac si faceret per se ipsum. Præiudicium est damnum, iniuria detrimentum, læsio incommodum. Res inter alios Acta alijs non præiudicat. Aliud pro alio Invito Creditori solui non potest. Mora cuilibet sua non alijs debet esse nociva. Paria sunt non reddere vel deteriore reddere.
Licet damnum non minus atque lucrum inter socios commune esse debeat, tamen si culpa negligentia vel dolo unius ex socijs sed datum damni causam dans damnum dedisse censebitur. Cum omnes socij ex societate commodum percipiant æquum est ut sumptus prorata sustineant, alias iniquum foret ex una societate alium plus alium minus consequi, et quisque suam portionem ex societate sibi debitam percipiat.
Par est enim conditio et causa contrahentium par et æqualis debet esse conditio.
Societatis habet est natura et finis principalis ut omne lucrum et damnum communicetur. Societas vinculum Fraternitatis habet. Renunciare Societati. Communio parit discordias. Amicorum omnia communia. Nemo cogitur invitus in communione manere.
Quæ ab initio fiunt voluntatis deinde fiunt necessitatis. Contrahentium par et æqualis debet esse conditio. Culpa est contra pacta venire. Expectationem non debet id quod non intelligit.
Iniquum est alterum lædi ab altera parte, quos debent tenere authores.
Si successor ex damno locupletior factus, tunc iniusta lucra etiam hæredibus extorquentur. Unusquisque habere debet Rei et Actionis Parentes sustinet.

Finis.

T. N. Finium Regendorum id est Discernendorum Actio ad id
institutu, ut quilibet suo contentus sit, et non expectet rem
alieni Iuris, sui contentus sit finibus nec attingat alienos.
Hinc si quis fines latius quam par est intendat, Citatur commu-
niter ad constitutionem nouorum Terminorum et Reparationem
Antiquorum, qua in Causa Personae duplex Ius habent, Agentis et eius cum quo Ius habet, siquidem uterque petit
et ab utroque. Si igitur agri ante hanc non fuerint Limitibus
distincti vel si Antiqui non possunt reperiri vel restitui, tunc opor-
tet nouos constituere fundi carceati et implicati. Diuisi-
onis in Actione si res quae diuidi petitur non recipiat commo-
dam Diuisionem, tunc Iudex uni ex litigatoribus eandem totam
et aequo et bono adiudicabit, et eum alteri in certam pecuniae
summam condemnabit, ut fiat aequalitas. Pretium enim succedit
loco rei et pecunia uice rerum fungitur. inaequalitas seminarium
est discordiae. et ad euitandas rixas et discordias ad aequalita-
tem huiusmodi reductio per pecuniam facienda est, nam res
omnes in pecuniam conuerti possunt. sortis rem committere plus
trahit ad feminis.
In Causa pari nullus habet optionem, sed res committit sorti.
Noxae debet esse par poena. Nulla poena ultra quadruplum
extenditur, quoniam cum duae Personae tantum et item res et
factum, quae simul quatuor in delictis statuunt ueniant in
reputatione et noxae poena debeat esse par, aequum est, ut
ultra illa quatuor nullae ciuiles poenae quae quidem merae poenae
sunt porrigantur.
Actio serui corrupti. Seruum habui vel etiam filium bonis
moribus et in pietate bene educatum, cui certam pecuniae sum-
mam in negotiationem concessi. Sempronius persuasit ei ut
pecunias a me acceptas lusui et compotationibus consu-
meret, seruus igitur meus sic solicitatus a Sempronio consumpsit
triginta

620. Triginta Florenos per quod factus est deterior in tantum ut corruptione istam se fieri posset Centum Florenos purgarem pruritus malorum unum est eorum perniciosissimus quod (latissime spargunt in omnes) non solum sibi ipsi sunt, sed et venenum istud quoque verius latissime spargunt in omnes. Servi ex se sunt ad malum proni et proclives, non oportet malitiam laudando augere, et non debent addi calcaria equo currenti: Bis peccant qui corrumpunt alios, tum quod ipsi sunt improbi, tum quod proximum ad improbitatem sollicitant et improbum valde arguit hominem, qui cum ipse sit malus velit et alios esse tales. dignum est ut geminata afficiantur poena qui geminato peccant delicto.

Consilium est res sacra religiose sincere pureque danda hanc rem sacram et divinam qui perfidia violat merito poenas luit, praesertim ubi dolose hortatu et consilio animus servi ita corruptus est, ut deterior fieret in duplum etc. Non solum res ipsa, sed et poena persequi debet qui enim animum corrumpit, est Nobilissimam huius partem quodammodo necat. Persuadere plus est quam compellere vel cogere, nam persuadens trahit et corrumpit animum, compellens vero corpus tantum cogit mentem autem relinquit integram, quia invitus facit. Ille igitur Leonem agit, ille vulpem perniciosam, interest nostra animorum Liberorum nostrorum, nec corrumpi interest, ut refraenentur corruptores Iuvenilium animorum ne postea tristem experiantur exitum, qui eos post dispersum expectat Patrimonium volenti et consentienti non fit iniuria.

Liberum est, cuilibet explorare secum an expediat sibi consilium provide sibi imputare debet, qui rem turpem perpetravit, etiam mandata suadente et consulente alio. Quia Mandatum rei turpis est nullum consilij non fraudulenti nulla obligatio ex consilio nemo obligatur. Consilium malum consultori

consultori pessimus, si quis e malo deteriorem reddit. Sine 6au
persuasione erat, ipse per se facturus est. Probitas nullis persua:
sionibus pot. expugnari. Operibus eius propter deteriorationem priua:
tus cum bonus et frugi esset.

Conatus puniri debet. In his quae facile trahuntur ad perniciosa exem:
plu. etiam quoad corrumpentem quantum in se fuit, iam perfecta
res e. Et bonum consilium quis dando pot suadere et malum. Necesse
igitur, ut quis animum et uoluntatem habuerit perniciosam iuxta
illud: Actibus in cunctis dominatur sola uoluntas.

Compositionem suasisti, soluere Cu. Affectus ille crapulis suo
uitio reliquam dilapidauit pecuniam, corruptus e ita ut dete:
rior fieret. Luxuriose coepit uiuere contumax aduersus dominum
suum peculium suum intricauit absumpsit.

Metus Causa quod gestum e, ratum non habeto, quia Inuitus li:
cet uelit, non tamen uult sicut uolens, meticulosa uoluntas in super.
ficie habet uolitionem in medulla nolitionem siue dissensum.
Vis enim compulsiua necessitatem imponit uoluntati contrariis, co:
gitque id facere aliquem, quod non faceret si esset liberi arbitrij. Ni:
hil Consensui tam contrarium quam uis aut metus quem probare con:
tra mores e. Innocenti metus non debet ee damno nec concutienti te:
meritas lucro. Is qui ui metuque cogitur, hoc ipso consentit, dum
inter duo mala minus elegit aut mauult contrahere, quam interfici
v aliud graue malum in se suisque pati.

Quia non mediocre facinus e terrere mentes seniorum et com:
pellere Inuitos ad dandum v faciendum aliquid. In alterius prae:
mium uerti alienum metum non oportet. Aequitas Naturalis non pa:
titur ex qualicunque crimine lucrum apparere. Ex delicto alterius
alter lucrari non debet. Lucra iniusta cuiuis Successori extor:
quentur.

Violentia Ablatiua dum per uim alicui res mobilis
aufertur.

Vis expulsiua Quando res per uim ex possessione.
reimobilis

612 rei immobilis fundi v aedis expellit.
Vis Turbativa. Quando duo v plures praetendunt se possessores unius et eiusdem rei et unus alterum turbat.
Violentia Inquietativa. Quando is qui non possidet alterum inquietat, vexat &c. Vis corpori necessitatem adfert inevitabilem. Metus animum invadit mentemque superat. Est mentis trepidatio instantis futurive periculi. Quodcunque vi atroci fit, id metu quoque fieri videtur. Voluntas praesenti violentiae cedit. Vansti-monis nulla est excusatio. Non quilibet vanus timor puta alicuius vexationis v periculi remotioris, sed praesentis mali aut verisimiliter mox futuri &c. Metus qui in hominem constantissimum cadere potest, talis censetur esse metus mortis cruciatus corporis, vinculorum, verborum, servitutis, Infamiae Iuris, similiumque malorum, Minarum strepitus, asinorum crepitus. Sed ex atrocitatem facti desiderat, ubi autem facto opus est, Verba non sufficiunt. Vis a Magistratu iuste facta non habeat restitutionem, ut si tempore famis cogat vendere edulia. Nullus affectus vincit Paternum, pars corporis affectusque veri sunt Conjunx et Liberi nostri, de quibus non minus, quam de nobismetipsis saepe etiam amplius laboramus. Metus pudoris in Uxore iustus et sufficiens est, quia Viris bonis iste metus maior quam mortis esse debet, et gravius est Viro adulterium Uxoris, quam occisio proprij Filij. Delictum alienum pertinaciter defendit, Possessionem rei per metum oblatae retinet eiusmodique ratificatione vim facit suam, perinde ac si ipsius illam commisisset.
Metum passus non dicitur qui nullum damnum sensit. nec damni autem omne illud venit, quod Nobis abest, quodque adesse potuit. Poenitentia non mollit poenam.
Calumniator qui sciens prudensque per fraudem Lite alterum movet ut aliquid ei extorqueat v cum inaniter divexet et dum quis aliquam causam falsam adversus innocentem, propter aliquod commodum pecuniarum ideo intendit, ut ei negotium faciat, id est vexationem et molestiam inferat, cum nihil prorsus haberet Iuris, ex quo dictare posset Iudicium. Homo ab omnibus litigijs

litigijs abhorens maluit aliquo dato se à Calumnijs redi-
mere, quam malitiosa lite diuexari. Vt à fabricandis Iniurijs
deterreantur. C Vsquam longius abesse oportet Calumniarum
Technas quam in SS. Iustitiæ officina, id est in Iudicio. Tamen ve-
sania huius tanta est, ut hic omnium maxime calumnientur litiga-
tores aduersus quam pestem.

Species quaedam rapinæ et furti manifesti est per fraudem et
Calumniam Innocentes expilare, et de qua malorum prohibitorum

Vexatio emi aut uendi non debet.

Res litigiosæ et lite oneratæ in præiudicium Iure agentium
ne alienentur. C Turpiter accipit, qui quod gratuito uirtutis amore
Legumque reuerentia adductus præstare debuerat, pretio nundinatur
quamuis itaque honeste det pecuniam, turpiter tamen accipit, debe-
ret enim aliquis ultro continere manus cohibere mente et animo
ut abstineret ab huiusmodi Calumnijs

C Magis delinquit qui pecuniam dat, quam qui accipit, cum male-
factorem instruat et malefactis eius se fautorem declarat, et quia
bis peccat, qui peccati obsequium præstat.

Depositum qui accipit, alteri beneficium et officium præstat.
Non debet proinde pœnam aliquam quæ non est sine delicto incurrere, sed
sufficit rem ipsam restituere, sicut bis dat, qui cito dat, ita minus
neque dat qui nimis sero dat. Pœnitentia in delictis iam consum-
matis regulariter non admittitur et per pœnitentiam Delicta
non tolluntur nec pœnæ. Pœnitens non desinit esse nocens, hinc pœ-
nitentia non mollit pœnam

Bona fides significat sincerum rectum et purum animum absque fraude
calliditate et dolosa machinatione seiunctum, et hinc bona fi-
de, id est sincera et illæsa conscientia possidere aliquod negotium
bona fide gerere, id est seclusso omni dolo.

In omnibus contractibus bona fides necessaria est, et ab omni negotio
contrahendo fraus et dolus malus abesse debent. C Nihil malo do-
lo et non bona fide gestum ratum habetur.

Qualiscunque causa est, talis et effectus.

neque delicatus

0.24 Neque delicatus Debitor nec onerosus Creditor audiatur.
Quod palam Verbis non est expressum pro omisso habetur.
Solutione eius quod debetur soluitur omnis obligatio
Vsurae tempore morae debentur
Non omnes Contractus certum nomen acceperunt, quia plura sunt negotia quam Vocabula. Visitatoris tantum est.
Causa tribuit nomen siue denominationem suo effectui.
Cum proprio uocabulo destituimur tunc communi utimur, quasi proprio
Nomen saepe manet licet res pereat
Ius agendi non metimur ex Persona Rei et Actoris.
Legibus amica simplicitas, inimica autem difficultas, et superfluitas.
Quae in re non sunt attendenda non sunt.
Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur.
Dos ibi est dicitur mera Matrimonij.
Licet nulla sit stipulatio interposita tamen a Lege supplet favore Dotis.
Eo in casu alter alterius fidem sequitur.
Societas perpetua Diuini et humani Iuris Incertitudo contractus uiolat.
Omne promissum cadit in debitum. Fructus dotis debentur mari: to pro onere Matrimonij. Dos constituitur secundum constitutionem Personarum et quantitatem Patrimonij
Aut eorum Officium est dotare Filiam, quilibet rei suae Legem dicere potest.
Quod a Patre profectum est, iterum ad Patrem proficiscatur, Iure enim succursum est Patri, ut filia amissa solatij loco Dos ei redderetur a qua ipsa profecta ne et Filiae amissae et pecuniae damnum sentiret.
Dos est Matrimonium Coniugum. Nulla Lex negat Liberis bona Materna: Nullus Legislator dixit puniendam innocentiam sine Filijs, ergo heredes.
Nulla Iuris Sanctio redigit aliquem sine causa ad mendicitatem. Dos saepe promittitur et non numeratur.
Repeti non potest quod datum est. Meliorem praeferri in Dote Ius praelationis.

prolationis obtinere sic in Cam̄ fisci Constitutio 1639; sic in Statuto Das n̄ uitiatur Crimine Viri: Fauor dotis fauorabiliter proferty. 9.1.
Priuilegium hoc ē Personale.
Quod quisq; Juris in alterum statuerit eodē Jure utatur.
Frustra fit per plura, quod fieri pt per pauciora.
Ad Judicis Officium spectat lites diminuere et eis finē imponere acmodum. Plura litis Judiciorum n̄ dt admitti.
Melius ē intacta rei Jura seruare, qm̄ post uulneratam causam remedium quærere. Judex n̄ pt diuinare necesse ē ipsi aliqua ratione constare. Qui facile credit facile decipitur.
Ne malitia sit lucrosa, et decepti simplicitas damnosa.
Dolus omnium delictorum fons et origo, et delictum nullum ferē sine dolo.
Dolus bonus ē solertia seu astutia quâ quis aliud facit, aliud simulat, commodandi alterius causa.
Dolus malus ē fallacia et calliditas ad decipiendum alterum adhibita. Non datur actio famosa aduersus Personas eas, quibus pietate, et Officio, reuerentiam obligamur. Semper Sancta et honesta persona Patris Filio et Persona Patroni liberto uideri debet.
Item aduersus Virum honestum uitæ emendationi parcendum ē talium Personarum existimationi.
Datur tn̄ Actio infactum Verbis ita temperatis ut doli n̄ fiat mentio sed ut nudum factum enarretur et nihil aliud petatur qm̄ ut Judex ex bona fide siue ex bono et æquo arbitretur. Ne ex dolo suo lucretur.
Fraus alterius alteri nocere neq; auctori suo prodesse debet.
Nn̄ temere grassandum ē in aliquē cum periculo existimationis.
Quid comparatur duorum aureorum cum Infamia.
Eiusmodi agendi genus quo perpetua ignominia nota condemnato maritus, n̄ temere debuit à Prætore decerni.
Vbi maius periculum, ibi cautius agendum.
Prætor de minimis n̄ curat.
Bona fides n̄ patitur bis idem exigi.

Pstradt

610 Poena dt commensurari delicto, nec gravior statui qm delictu requirat. Ordinarium remedium excludit extraordinarium.
Sententia dt ee certa, ut imponat fidem Liti et controversiis, alioquin ambigua et obscura finem imponit, vero, alteri controversiis Litigij causam dat, quod fieri n dt, qualiscu lite oriri n dt.
Sententia igitur n certa pro nihil valet, quia post tot jam labores et sumptus Litigantium duplicarent potius qm tollerent Lites.
Animus proponendus e verbis et mentem potius atq intellectum qm verba considerare debemus.
Quos divinus Timor n revocat, a malo, temporalis poena a peccato cohibeat. Quilibet suo contentus ee dt, et n exposcere rem alienam.
Error facti proprij e intollerabilis, nemo dt ignorare vires Patrimonij sui quid videlicet et quantum habeat quid et quantum sibi debeat.
Debet etiam Actor rem diligenter explorare certusq ee de Jure suo, et tunc ad agendum procedere, cum sit in ejus potestate quando velit experiri.
Facilitate sua et Juvenilis Aetatis inconsulta temeritate lapsus et lesus tam in omittendo, qm in committendo, sive in Lucro, sive in damno, sive ob facilitatem suam, sive ob adversarij calliditatem in integrum restituitur, Hoc e in pristinum statum reponitur.
Nam cum inter omnes constet, fragile ee et infirmum hujusmodi Aetatis consilium, et multis captionibus suppositum, multorumq insidijs expositum, Praetor naturalem aequitatem secutus Tutellam minorum suscepit. Justitia eorum causam examinet an vera sint quare causa restitutio petitur, an circumventus sua deceptus sit facilitate, an lubrico Aetatis sit circumscriptus, an vero per malitiam et temeritatem ad hoc inductus.
Malorum more, infirmitas animi n excusat. Jura deceptis n decipientibus subveniunt.
Infirmitas minorum n Caliditas auxilium a Jure sumit.
Si magna Causa Justi erroris intervenit, ut etiam prudentissimus quisq

quiuis decipi et labi pt. Facti alieni probabilis é ignorantia, in quo prudentissimus etiam errare potest.

Contingentis futuri euentus etiam prudentissimos fallere potest.

Plus petit qm debet.

Plus petit debitum augendo. et plus postulando qm sump sit debitu

De plus suo petentibus re semel in Iudiciu deducta.

Tempore plus petit, qui prs natura idē ante diē v conditionis euentu agit.

Dies é pars summ S. Obligatio Iuris tempore n̄ suspendit. Vt in tarditate est minus in celeritate é plus, ut qui tardius soluit creditori utilitatem temporis seu diei quā pars summa dicit prs ripit, ità Creditor ante Tempus v conditione petens utilitatem temporis constituti Debitori adimit.

Vbi periculum in mora ē, ibi ante tempus agi pt, quia nisi possit peti ante tempus n̄ satis prouideret Actori, ut suo tempore n̄ fraudaretur à Rea.

Quo sæpe utilius é soluere in uno loco qm in alio, et in minori dispendio solutio præstari pt. Pretia rerum uariant secundum diuersitatem locorum maximè in rebus frangibilibus, quæ uno loco commodius qm alio præstari et comparari possunt.

Ad rarò accidentia Ius n̄ accommodatur.

In alternatiuis ad debitorem pertinet electio

Tempora litium obseruari debent.

Plus ualere dt quod é in rei ueritate, qm quod ab initio erat in opinione.

Contraria iuxta se posita magis elucescunt.

Nemo pt mutare Consiliu suum in alterius Iniuriam, damnu et præiudicium, et n̄ dt alterius per alterum iniqua conditio inferri.

Frustra fit per plura, quod pt fieri per pauciora.

Variatio et inconstantia Legibus é inimica.

Quod semel placuit amplius displicere n̄ pt.

Illam uariatione Legibus maximè inimicam é, si quis circa unam et eandem rem sæpius uariarit, v ab eo unde recessit iteru redire uelit

Quilibet

628 Quilibet est interpres suorum Verborum. Declaratio nihil attribuit. ubi Lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Plus continet in feminus.
Genere posito quilibet species posita intelligitur.
Propter Excellentiam Personae poenale Iudicium temperatur.
Finis omnium actionum est ut unicuique Ius suum obliget et huc omnes Leges tendunt. Obligatio est causa actionis.
Qualis causa talis et effectus.
Conditio Nostra per Servos et Liberos melior fieri potest, deterior fieri non potest, amplius quam eis permisimus nos obligare non possumus. Tantum permissum quantum commissum.
Publica honestas et ratio reverentiae Maritalis item honor matrimonij exigit, habere necessitatis rationem quod vir salvo honesto uictu reddat Dotem, si praestat integram reverentiam ab Uxore in Maritum debet.
Expensarum tres sunt Species.
Alias vocant necessarias, alias utiles, alias voluptarias, et non idem Iuris esse in omnibus. Necessariae dicuntur quae in se habent necessitatem impendendi, quibus non factis res diminueretur deteriores fierent quibus subvenitur rei, tam labenti ruinam aut detrimentum minanti &. Aedificium ruinosum fulcire, reficere, restaurare &.
Impensae ad eum spectant, qui habet utilitatem rei.
Utiles impensae quae rem meliorem faciunt, sed non erat necessarium, quod fierent, quibus non factis deterior quidem res non fieret factis autem fructiosior est effectu.
Ut si ex domo lignea lapideam fecerit.
Voluptariae impensae quae rem exornant, sed fructum non augent ut picturae, viridaria, ambularia, aquae salientes, incrustationes &
Nulla ex eo utilitas.
Commoda debent sequi eum quem sequuntur incommoda.
Nemo ex alterius contractu vel delicto obligatur.
A quo quis

A quo quis commodum habet etq factum praestet, ut in negotiationibus commerciis. Legibq inimica e' Verborum prolixitas, ideo non dt fieri plurib; quod pt absolui paucioribus. 6.19

Nullum simile est idem.

In uniuersa rerum nãa non inueniq res alteri per omnia similis.
Qui ex iussu Domini, cum seruo contrahit fidem Dni sequi uidetq, cuiq cum decipi fuerit per iniquũ, qui enim facit per aliud, perinde est acsi faceret per seipsum.
Rati-habitio Ius-sui et mandato aequiparatq, qui subscribit, mandasse intelligitq. Sigillum operatq ratificationem sigillantis.
Paria sunt subscribere v sigillare. Qualiscunq significao uoluntatis Paterno v Dominica seruo Filioue, pro Iussu est et quia ui potestatis coactionem eiq uoluntas in caput subiectum ht. Nam rogando cogit, qui rogat potentior.
Mandare uidetq qui praesens patitq suo nne aliquid fieri nec id prohibet, et scia eiq qui prohibere potest pro uoluntate est, et in delictis sciens et patiens habetq pro consentiente, quanto magis in contractibus.

Actus non operatq ultra Intentione agentiu.

Et fines mandatoru diligenter sunt custodiendi.

Iniquu ect contra Intentione suam v legem datam obligari.
Qui per se n' potest, nec per alium pt.
Nec dt una uia induci quod per alium prohibetq.
Paria sunt delictum iubere et delinquere.
Commendao nihil disponit et commendatoria Epistola non obligat scribentem. Qualitates non constituunt specificas differen
Accidens non mutat substantiam rei Principalis.
Ne bona fide contrahentes decipianq.
Exercitor idem qui Nauem exercet et ad quem quotidianus Nauis ptinet. Sic ergo causa tribuit denominationem suo

effectui

effectui ratio autem cur n denominet Causa exercitoria à præponente, et non à præposito quia n potuisset à Magistro Navi præposito decenter formari. Siquidem si nomen à Magistro Navis accepisset Magisteria Actio dicenda esset quod nomen n satis elegans fuisset.

Actio Institoria, quæ ab eo qui præpositus è et Institor vocatur recte nuncupata è. Ex Contractu Magistri conveniri pt Exercitor. Licet enim alter alteri obligationem aut Actionem non acquirat. f. sed quæcunque gerimus cum nostra persona initium obligationis capiunt oportet f. f. Aliquid tamen est, eum qui Magistrum præposuit, teneri quasi eius fidem qui cum ignito forte nauta contrahit potissimum sequatur.

Qui contrahit cum alio non dt ei ignarus conditionis eius. Qui cum Magistro navis contrahit v cum Institore is iussu Dni præponentis contrahere videtur, nam hoc ipso dum præponit cum præposito contrahere permittit.

Unimus factis qm Verbis aliqs voluntatem suam declarat ipsa præpositio Iussus est. Qui cum Magistro contrahunt fidem Dni præponentis sequi videntur, et siquid ex Magistrorum Contractibus emolumenti è ideo ad Exercitores redit, totus Navis quæstus omnes reditus et obventiones. Ratio postulat ut ad eum quoque onerationes et pericula pertineant. Cuius respectu est Contractum merito conveniendum, ne trahentes cum Magistris facile deciperentur. Quemadmodum Dnus iubet, ita hic tabernæ proponit aut navi.

Contrahentes sequuntur fidem præponentes, quia eo ipso quod præponit se ratum habiturum factum eius quem præposuit profitetur. Exercitor sciens et patiens. Submagistrum à Magistro imponi ipse submagistrum imposuisse non intelligitur.

Scientia et patientia pro voluntate habetur.

Interdum locus v tempus n patitur plenius deliberandi spatium.

quod

Quod non differunt ratione non differunt Iuris Dispositione
Inducta ad augmentum non debent inducere diminutionem.

Synedria nauis uoluptatis causa parata.
Schedia est inconditum nauigij genus trabibus tantum inter se con:
nexis factum, et sine fabrica compactum, quod ratem communit
uocamus, sibi Exercitor debet imputare cur talem praeposuerit.
Actio Institoria dumquis tabernae aut Officinae suae aut cui:
libet negotiationi praeposuit aliquem Institorem, aut factorem, si quid
cum eo eius rei causa cuius praepositus contractum fuerit. Actio con:
tra ipsum praeponentem datur, quae uocatur Institoria negotio enim
gerendo instat, uel potius insistit, atque operam nauat. Non debet
conueniri, qui se non obligauit. Et sicuti commoda sentimus ex Actu
Institutorum, ita etiam obligarinos et conueniri ex contracti:
bus eorum. Secundum naturam est, ut incommoda sequantur eum quem se:
quuntur commoda. Contrahentes decipi non debent, qui fidem prae:
ponentis secuti fuerunt.
Qui Institorem praeponit uidetur hoc ipso testari se ratum esse ha:
biturum quod cum eo factum fuerit.
Praeponens non debet locupletari cum alterius iactura.
Ratihabitio Mandato aequiparatur Iussus.
Negotiationes solitus gerere Personam repraesentat eius.

Promiscua Vtilitas.

Maius est prorsus non facere quam inutiliter facere.

Actio Contributoria Ordinarium remedium excludit
extraordinarium Quod potest fieri ex uoluntate non est imponen:
dum ex necessitate.
Diuersitas Nominum arguit diuersitatem rerum.

Iudex non supplet Exceptiones.

Qui uidet utilius et sumit deteriora abscit et radios lu:
minis absque mora.

Origo

 Origo potius Obligationis quam Tituli Actionis consideranda est.

Senatus consultum Macedonianum.

Prohibuit mutuum illis dare qui in Potestate Parentis sunt ne onerati aere alieno creditarum pecuniam, quam in luxuriam consumebant, vitae Parentum insidiarentur. Melius est coarctare Iuveniles colores ne cupidini dediti tristem sentiant exitum, qui eos post dispersum expectat patrimonium. Ratio est Vnius. Erat Macedo inter omnes foenerator, qui addlescentibus ad quemvis luxum pecuniam credebat, sic et tandem aere obruti in quoduis flagitium mortisque Paternae cogitationem impellerent, quo facilius Creditoribus ex haereditate solvere possint. Aliter Theophilus Macedonem Adolescentem fuisse scribit, qui grande aes alienum conflasset, sperans fore ut Mortuo Patre suo id dissolveret sed eum diu supervixisset et sic Filius non haberet unde aes solveret, Patrem suum occidit. Quia igitur ex malis moribus bonae ovi Leges solent. S. Consultum Introductum eoque cautum fuit, ne is qui filio crederet Actionem haberet, ut hoc modo cum se repetitione crediti nullam habiturum cognosceret caveret sibi a mutui datione.

Ante diem Patris ingruit in Anass.

Mutui Contractus Filio tantum interdictus non permutadu[?] res fungibiles dantur quia hi non tam exhaurire quam locupletare filium familias possunt.

Pecunia est irritamentum malorum ad Luxum.

Res permutatis non item

Si Pater defunctus est quem Filius supervixeret iam non tenetur. Senatus Consulto e Macedoniano quia cessante Causa periculo videlicet

uidelicet Paterno uito, cen[setur] etiam ex part[e] Dispositio Senatus Consulti. Introductio hoc fuit ad tutandam Patriã potestatem publiciq[ue] boni et exempli Cau[sa]. 623

Fraus legi fieri n[on] debet et doly in o[mn]i actu censet[ur] except[us].

Actionẽ quidem dari sed n[on] exactionẽ.

Quod ab initio n[on] ualet ex post facto non conualescit.

Non d[ebe]t per obliquũ concedi quod directe prohibet[ur].

Communis atq[ue] publica opinio excusationẽ meret[ur].

Iure suo utens, nemini facit iniuriã.

Multa in Iure beneficia prodita sunt, quæ n[on] aliter competunt nisi legitime opponant[ur].

Non o[mn]ia expresse remitti possunt quæ tacite committi.

Qui facit per alium perinde e[st] ac si faceret per se ipsum.

Varia sunt aliquid facere et facienti consentire.

Nemo alieni criminis successor constituit[ur], sed unusquisq[ue] ex suo commisso sorti subijcit[ur] et pœnã suo debent tenere authores.

Ex qua quis persona fructum capit eius factũ præstare d[ebe]t, et cui emolumenta atq[ue] fructus acquirant[ur], ad eũ detrimentũ cuius serui contractũ pertinere debent, culpam curet, qui opera malorũ hom[inum] utit[ur] suorũ unusquisq[ue] culpam præstat et qui mandauit, et qui Mandatũ executus e[st], uterq[ue] tenent[ur].

Reg[ula] contra Reũ intercedere nequit, ne delicta maneant impunita. Videt[ur] contrariũ Statut[um] habere si complices interccedi non possunt per Principalem 1588 [?] unusquisq[ue] sorti suæ subijcit[ur]. Stawic y wydac na x[?] Seruũ statuens liberabit[ur]. Sicut prohibere potuit.

Scientia eius qui prohibere p[otes]t pro Voluntate est.

Origenem nequitiam serui ultra eius corpus D[omi]nũ damnosam e[ss]e.

In delictis priuatis non in publicis &c.

Cesante.,

027 Cessante Causa cessat effectus. Invito Iud. suum remittere aus cendum.
In symbolisantibus facilis e transitus
Inanis e Actio qm inopia Debitoris excludit.
Quod in casum recidit a quo incipere n potuit extinguitur
Factum cuiuis suum n alijs nocere dt.
Nemo ex alterius facto obligatur, unus pro alio puniendus.
Sanctius e nocentem dimittere qm innocentem punire.
Calamitas Patris n dt nocere Filio.
Magis prodesse dt Filio innocentia ppria qm nocere culpa Patris. Parentum error filijs obesse n dt.
Paterna poena v crimen nullam maculam filio infligere dt.
Si famulus deliquerit extra Officium v circa officium uidendum Dominus regulariter non tenetur, pro delicto Famulorum suorum n debet esse culpa eorum nociua dominis suis.
Alteri per alterum iniqua conditio inferri n dt.
Absurdum e ubi n reperitur delictum ut ubi poena sit.
Sic ex facto Famuli Dns commodum sentit, tunc illi lucrum illud auferri dt. Lucra enim iniusta cuicuis extorquentur, et si Crimine ipse careat.
Quod scelere quaesitum e, ad nullius compendium dt pertinere. Ex delicto alterius alter lucrari n dt.
Si famulus delinquit occasione Dni sui sciente consentiente v non prohibente ipso, ex illius uoluntate egisse creditur, quidquid Dni sciente occasione agit.
Quis locus innocentiae relinqueretur si alienum crimen macularet innocentem.
Culpa caret, qui scit prohibere n pt.
Non praecauere, n impedire, non occurrere, non prohibere est.
Scia. eius qui prohibere pt. pro uoluntate e.
Culpam facientis habet, qui quod corrigere pt emendare negligit.
Culpae Reus e cuius Officio incumbit delinquentes prohibere nec prohibet.

prohibet cum p̄t. 028

Damnu dedisse censet, qui sua culpa aut mora damno dato causam praestat.

Ratihabitio Mandato aequiparatur.

Error cui n̄ resistitur approbatur.

Nemo alteri per factum suum praejudicare p̄t, praesertim quod suo Nomine gestum n̄ ē. Ratum quis habere n̄ potest quod eius Nomine n̄ est gestum.

Argumenta vero loquuntur quid pr. ... si circa Officium excedit fines Mandati.

Si servus circa officium excedit fines Mandati Dni sui, tunc Dominus tenetur quia Dni bonos servos ad ministerium suum eligere et explorare debent, cuius fidei et innocentiae sint, quos operibus suis adhibere solent, alias sibi imputabit, quod malorum hominum opera quis usus fuerit.

In Officio suo delinquens de Dni sui voluntate deliquisse videtur.

Si quadrupes pauperiem f. animal n̄ delinquit neque iniuriam facit quia voluntate et intellectu animo nocendi et iniuriarum caret. Nemo enim Iniuriam facit nisi volens faciat, Dominus ex noxa sui animalis tenetur. imputari ipsi debet, quod talem habuerit quadrupedem, nec a dimoverit transeuntem de suo vitio quadrupedis, ut de equo calcitroso bove, cornu petere solito f.

Si genitalis sit feritas hoc ē animalibus ingenita tunc cessat haec Actio. Ut si ursus aut equus aliudve simile animal natura sua ferox noceat, tunc actio directa de pauperie n̄ datur. Desinit Dominus ēē ubi fera evasit. Si animal n̄ sua sponte, sed alieno impulsu et instinctu commovetur, cessat Actio, sed contra Instigantem datur qui damni causam dedit f. Si quis canem concitaret contra praetereuntem ita ut involaret in pedes eius, et morderet v. si quis tunc dum videret aliquem equo adstantem, equum permulsisset, vel vulasset aut palpatus est ita ut calcitraret et alium adstantem percuteret ff. Si duxit quod n̄ liceat nec expedit si damnificatus feram irritavit sua culpa sibi imputetur. Si duo boves commisissent, et unus alterum occidisset, si provocans perijt nulla Actio defensio

bestijs

 bestys cum hnibq ē Communis. Nascere n' ē proprie damnum dare sed uti. In quadrupedibq etiam noxa caput sequitr. Iniquam nequitiam seu lasciuiam horum animalium Domino ultra corpora ipsorum damnosam ēē Animal pro noxa dedere.

Mora facit aliquem teneri de casu fortuito qui aliàs n' tenetr.

Mora sua cuiqs nocuca.

Varia sunt rem extare et culpa u mora debitoris periisse.

Vt uiæ n' sint impeditæ infestæ, ne quis canem Verre, Vrsum, Leonem, aliudue quod nocere solet, siue solutum siue ligatum animal eo loco haberet, quo uulgò iter fit interê sine metu et periculo per Itinera commeari et Vias publicas Saluas ēē propter rerum et hnum commeatum, sciens et prudens proximi sui uitam periculo obiecit.

Syndicus. In agendo repræsentat totam Ciuitatem nec enim tota Ciuitas confusim uenire pt, sed ille unq in seipso singulorum cau agit et hinc Syndicq dicitr. Vindex alieni Iuris Libertatisq.

Legibq inimica ē Superfluitas. Nemo res benè intelligit, nisi Verba prius cognouerit.

Satisdatio ē, cautio satisdare ē, sufficienter cauere satisfecit desiderium eiq impleuit. Judicatum solui rem ratam haberi. Judicio sisti, et de expensis soluendisq. de n' offendendo de indemnitate præstanda de rem insequendaq.

Ne Judicium reddatr frustratum. Actore et Judicium frustrare. Nemo sine satisdatione rei alienæ, Defensor intelligitr idoneq. Superflua remedia induci n' dbnt. Cautio de Rato Juratoria cautio.

Non uniformem omnes præstare cautionē uaria statuuntr ex loco, tempore et persona. Fidei ac Virtuti standum.

O Talis exigitr cautio qua lis præstari pt, alioquin procedi in Caa Principali ulteriq n' possit.

Ubi facto opq ē, Verba n' sufficiunt. Verba cum effectu non Verbo tenq sunt accipienda.

Dilatoriæ Cautiones moram inferunt et impedimentum rebq agendis.

Curatore.

Procuratorē nemo dare pt nisi qui ē Dñs litis.
Publicè interest, absentem à quolibet defendi, et nemine indefensum relinqui.
Consuetudo pro lege habetur, qualis Caa, talis effectus.
Contra propriū suum factū uenire n̄ pt.
Ut bono publico inducti sunt usucapiones, nè semper in incerto sint Dominia, et Actionum praescriptiones, nè illis perpetuo hnes inquietari possint, et ut sit aliquis litiū finis, neqȝ semper timeant Controuersiis, quia interē Litibus finem imponi.
Alia Rerū, alia Delictorū ratio. Alia Priuatorū Alia Publicorū.
Actionum Vlta ătas mori
Vbi plura Astant uno sublato reliqua n̄ tolluntur.
Nomen manet etsi res pereat. Origo et initiū rei potissimū inspiciendū.
Solutione qs debet soluitur ois obligat.
Quando Bona damnati n̄ publicantur damnatus testari pt. Est
Natiuitas Ciuilis qui non aliter ac naā ipsa.
Liberi suscipiuntur ad naturē aemulationē adoptionis artificio.
Naalium Rerum Magistri docent nascentes illico ac lucē uident uagire, et plorare, risū uerò n̄ nisi post quadragesimū diē eos emittere, ante quadragesimū uerò dum inter uigilandū neqȝ ridere, neqȝ lachrymas fundere uisos. Terminū detentionis in Pueris eē septimū Annū quo tempore transacto pueri edentulos quoad effectū redhibitionis morbosos haberi.
Arma antiqua manus ungues dentesqȝ fuere.
Libertas qualitas ē hnis.
Homo nemo dicitur quam fuerit Natus, ut enim homo non dicitur, sed tantum homo fieri speratur.
Septimum annū requiri ut aliquis hnis Actus in aestimatione sit. Vox eius qui sine ratione loquitur, non ē Vox propriè, sed sonus n̄ differens à uentris crepitu.
In ea aetate existit, qua communiter hnes sapere incipiunt.
In Contractibus n̄ Verborū tantū sed et rerū intelligentia necessaria

 cessaria uidetur. Primordium status rationalis post septimum uitæ Annum.
Regum filij qui Infantium ñc uocabantur nunc Principum appellatione utuntur. Maiores tñ Principes minores Infantes nominantur.
Pupilli à Pupo dicitur quæ dictio puerum significat excedentem septimum annum. Septennes tenentur oibus Festis missam audire.
Vne Mulierum illæ solæ comprehenduntur quæ impuditijs aptæ sunt quæ consumando aptæ sunt Matrimonio Anno duodecimo.
Malitia et Discretio supplet statem. Vsus potius rationis quã ætas attenditur usus rationis perfectus.
Educationis Causa in Monasteria Monialium puellæ recipi possunt Septennium excedentes licet ad descunt gm Masculi. Nimia uestium superbia paupertatis Mater é Leges Vestiariæ Sumptuariæ.
De minimis [illegible] é cura Legibus.
Iudicium Infantis suppletur authoritate Tutoris.
Ingressio seu oblatio habet se ad professionem sicut sponsalia ad Matrimonium. Ad sponsalia ñ ualent ante usum rationis, et septimum Annum completum, ergo neque Religionis ingressio antea ualere debebit.
Puella tñ oblata à Parente pt suscipere habitum Regularem ante duodecimum completum Annum, ñ raro inuitæ profitentur timore Parentum u Cognatorum u uerecundia habitus dimittendi.
Ætatem ad ingressum Religionis ee determinatam quæ frequenter hnibus usus radium accidere solet, post septennium usus rationis pueros irradiat.
Legibus obligari pueros cum ad usum rationis peruenerint, uidelicet septennio completo, alij æstimant proximos tantum pubertati Masculos post decimum annum cum dimidio fœminas post nonum et alterius

alterius dimidium.

In rebus dubijs media uia est eligenda.

In re controuersa res per medium diuiditur talis Salamon et Affer-te mihi gladium. Pueros aetatis tenerae saepe alijs multo maioribus esse longe perspicaciores.

Malitia supplet aetatem.

Initio aetatis sapientiores, in aetate deficientes brutescunt. Nam natura sapientia usque rationis in hunc cognoscitur per scientiam discernenti bonum a malo.

In gratitudo Ut crimen est dolum et scientiam requirit, ni quid beneficij colloces neque in senes, neque in Mulierem, neque in Puerum, neque in Canem cuiusquam neque in Garulum, remigem, sed quod perire omnino uideatur quod in istos insumitur.

Exhaereditatio absque iusta causa fieri nequit omnisque abdicationis vel exhaereditationis occasio, a Filiorum ingratitudine erga Parentes proficiscitur. Pueri uero qui aetatis exiguitate vel malitiae defectu detestando, ingratitudinis flagitio commaculari possunt, nec exhaeredari, aut Paterna haereditate priuari permittuntur, quia doli incapaces nullam ingratitudinis causam committere poterant. Ingrato filio quum a seipso uitam accepit ueluti ab indigno abstulit similiter in libertis procedit.

Qui acceptae libertatis immemor et tanti beneficij referendi parum studiosus in pristinam seruitutem potest a Patrono redigi.

Viginti Annis minores mutare statum non posse igitur nec ingratitudinis ratione ante praedictam aetatem incurrere . Alioquin daretur quod ante quis libertatem inconsulte amitteret, quam alij propter aetatis rationem sine consilio praestare non possunt.

Nemo ante aetatem qua alijs libertatem dare possit, Seruus effici queat.

Minorem aetatem ab accusatione immunitatem non praestare

praeterquam

praesertim ea in qua delictum committi potest, et quo doli fit capax et proxima pubertati, ut in Masculo ab anno Decimo et dimidio elapso in faemina à nono et altero dimidio. Arbitrio tamen Iudicibus punitur. Pa statu Reg dici non pot quam n est doli capax nec proximus pubertati.

Excommunicatio. fieri non pot contra eos qui nequeunt peccare, quales sunt pueri.

Deportati, quasi extra portam dati, quasi iam mortui et sepulti. Siquidem mortui in Civitate sepeliri prohibebantur, extra Portam deponebantur, quam portam Cadaverum, quod per eam deferebantur, Libitinensem nuncupabant ueluti mortui deiecti in alias sedes migrare creduntur, ita in Insulas deportati, quasi in alterum orbem delati omnibus exuti bonis inter mortuos connumerati sunt.

Communiter exitiales Insulae deportatis assignabantur, quarum intemperie et aëris infectione cito perirent. Quare decapitationem hodie deportationis loco irrepsisse.

Deportato Succedendi facultas aufertur, Deportationis uis et natura in hominum Personas commutet. Personarum status mutantur et solum publicatione bona pereunt, quod publicatio non aliter atque mors ipsa societatem dissoluit.

Similem mortem etiam matrimonium dissoluere id est mulier impedit, quo minus uiro suo in famulatu et obsequio [illegible] uideri possit.

Nemo mors morti magis quam dissidio aequiparatur. Exules nostri temporis deportatis comparantur.

Atrocitas Criminis facit, ut ab ordinarijs Iuris Regulis recedamus si delictum commissum insane et atrox fuerit furor superueniens nihil ei prodent quia eisdem poenis afficietur acsi sanae mentis omnino existeret propter criminis detestationem etiam minor puniri debet. Ob sceleris immanitatem

etiam tinctis aut.

Ob sceleris immanitatem etiam brutum animal licet rationis expers punit. Sic et furiosus, sic et minor punietur tunc danda tunc Stati uenia, ut si occidit Matrem. 623
Apud Athenienses cum auream laminam quae ex Dianae corona deciderat puer quispiam sustulisset, Iudices in Iudicium adducto, Crepundia talos et laminam proposuerunt, is iterum ad aurum inclinauit, unde ut sacrilegum puniri fecerunt.
Immanitas Criminis operari non debet, ut innocens et qui omnino Doli et culpae incapax est, puniatur, sequè estimandum acsi quadrupes fecerit. Minores tantam plenitudinem intellectus non sunt assecuti, ut delicti qualitatem et grauitatem noscant.

Nemo solus satis sapit.

Plus pollere multorum ingenia consiliaque

Integrum reputatur Iudicium, quod multorum ingenijs comprobatur.
Ob insipientibus etiam consilium petendum, quia interdum reuelatur minori, quod maior nescit. Cui simile est illud Saluatoris Nostri apud Matthaeum cap. XI. et Lucam X. Abscondisti haec à Sapientibus, et prudentibus et reuelasti paruulis.
Sepulchra inuadens offendit uiuos agnatos, et etiam ipsos mortuos, quorum cadauera infestat. Punire filium ob scelus Patris, tam redicolum existimandum est, quam si ob Parentis v. Aui morbum uelit imperitus medicus nepoti medicamentum adhibere, licet ob crimen Laesae Maiestatis id fieri consueuit, tamen hanc consuetudinem tanquam odiosam et iniuriosam iniquam et contra Naturalem rationem et Iuris Diuini et humani Dispositionem usurpatam obliteratam et antiquatam esse.

Lactantius Christianus Cicero.

Animalia etiam puniuntur nè ex eorum uita facinus in memoriam reducat, quia indignam refricant facti memoriam, Morti traduntur et de merito tolluntur.
Ignis et Aquae interdictio Ouidius Libro quarto Fastorum

adnexerunt

 Junxerunt demerita Patres aptumq putarunt. Ignibus et sparsa tangere corpus aqua An quod in his uita caua ethe[illegible] perdidi exul.

Pro grauitate criminis pœnas imponunt quandoq augentur et exarcebant, quandoq mitigant et leuant.

Nemo ad rationabilem statem ad Sacramenti sumptionem constringit in Anno decimo quarto.

Virginitas una ē animi, altera Corporis, ideoq animo et corpore ipsa pt amitti Virginitas Corporis quacunq infantili state pt deperdi, tum quia hæc siue pellicula sit aut membrana siue illarum partiu sola coalescentia, et complicatio nihil obstat quo minq possit in mundum Viri potente fœmina, ut et in eam pubere uiolari, et dirumpi non aliter qm ulnq quodlibet aliud pt ipsius membris infligi cum non nisi ulnq sit huiq corporalis integritatis reseratio mentis seu spiritualem Virginitatem deperditam pœnitentia eē retractabilem cum ōia possit DEUS suscitare Virginem non pt post ruinam ualet quidem liberare de pœna sed n ualet coronare corruptam.

Post amissum semen Virginitatis iacturam nulla pœnitentia reparabilem eē, quia tunc n solum animi Virginitas sed corporis etiam amissa uidet ueluti cum adest pollutio possetn consecrari eam quæ pollutione uoluntaria fuit corrupta, dummodo integra sit Corpore et signa cultu Virginale non amiserit, nam etsi uere corrupta, sit ualoē tn pro Virgine reputat, hæc enim corporalis pudicitiæ amissio, irretractabilis manet, ut nunc diximus et in specie de Virginitate amissa ex sola excisione seminis integro pudoris claustro manente.

Sola inhonesta uoluntatis consensione hæc mentis puritas maculat. Virginis et Mulieris uocabula n tam gradus et statq qm status nña eē. Hinc Laertius libro ano censebat. Filias Nuptui locari oportet state Virgines, sed prudentia Mulieres Virginem ad 12 annu dici et ex tunc fœminam mulierem cognominari incipere quæ nubiles annos explent

annos expleuit. Hinc et Beata Virgo MARIA quæ an-
tea Virginis tantum et puellæ cognomine fuit uocata cum
ad Nubiles peruenit annos primo fuit ab Angelo Mulier
dicta, Nec non et Martha Lucæ decimo Mulier appellatur con-
stat tamen Martham Virginem fuisse et ita ab Ecclesia colitur.
Mulier ita arctam, ut Mulier vel Mater fieri non possit
sanam non uideri constat sed morbosam. Pubertas quæ ipsa
emissio pubis seu pudendæ lanuginis est quam primam ætatem
appellauit.
Seneca olim ex habitu corporis magis quam ex animi et annorum
intelligebatur, qua ratione moris fuit ex inhonesta membrorum
inspectione pubertatem iudicare, hinc à pube, id est à pudentia
corporis hoc est à pudore siue uerecundia qua afficiebatur is qui in-
spiciebatur; an barba inferior adhuc pungeret pubes diceretur. Ideo
uniuersi corporis dispositione figuram ac modum maior quis de-
claratur, alias indecora scrutatio et obscena &c. Legibus honesta-
tem iubentibus admitti non potest inuerecundi mores &c. An Mantua
est qui fateri fieri non potest. Honestatis Ratio ex Annis puber-
tatem metiendam eum puberem esse, qui ex habitu Corporis puber-
tatem ostendit, et generare iam potest, si pudenda lanugine ui-
reant, et pubertatis et potentiæ generatiuæ signum ostendunt.
Virg. Libro 7mo Æneidorum.

Sola domum et tantas seruabat filia sedes.
Corporis ex habitu.
Iam matura viro iam plenis nubilis annis
Ex habitu corporis pubertatem probant.

Sunt qui puerorum pudendis sanguinem Vespertilionis illinunt
Credentes ita diutissime eas partes à pube immunes ser-
uari posse inferioris barbæ pilos eradicare vel depromere, ut Junio-
res appareant &c. ex Annis diiudicatur pubertas decimo quarto
in Masculis et in fæminis duodecima
Prouida decreuit Antiquitas minores Contractus Liberos
non habere, ut et insidiantium laquei frustrarentur et lapsi-

ætas lubrica subueniret, obruerentur quippe innocentia si re-
laxeretur audacia, et cunctis fallendi studiosis fraus sub restitutionum
lucraretur effectus.

Dama Græco nomine Donam seu Vxorem significat. Institu-
tum est ut sponsæ iam pactæ non statim tradantur, ne uilem
habeat Maritus datam, quam suspirauerit sponsus dilatam.
Crescente hominum malitia, et scelerum numero. Vnumquodque eaui et
potestate dissolui, qua colligatum et constitutum apparet.

Omnia quæ Iure contrahuntur contrario Iure pereunt.

Tutoriam seu Tutelam ab ipso Iure Ciuili naturali ratio-
ne exigente inuentam, non nisi eodem Iure dissolui ac perimi.
Cum ad puberem ætatem Minores accedunt in suam Tutelam
uenisse dicuntur. Qui suæ Tutelæ sunt, relicta Tutela non indi-
gent. Pubertatis aduentu necessitas Tutelæ absoluitur.
Testantium uoluntates non solum legibus conuenire debent
uerum et secundum eas interpretandæ.
Tutelam non semper pubertate finiri, sed ad illud spatium, omne pro-
tendi, quia parentibus finem accipiat usum fuerit. Tutela igitur pu-
bertate non finita quoties à Patre in longius tempus fuerit præfi-
nita ad damnum eorum euitandum placuit Patribus.
Mulieres in perpetua Tutela stare nullius ætatis beneficio
ab ea liberari.
Curatores Tutorum Successores et secundæ ætatis Moderatores
licet puberes sint, ita ut ex eo pubertatis tempore desinant
esse in Tutela, adhuc tamen eius ætatis sunt, ut sua negotia bene ac
commodè tueri non possint, est enim eorum consilium, multorum insi-
diis, et captionibus expositum, hinc præponitur eis curator
ne decipiantur et egeant restitutionis in integrum bene-
ficio.
Melius est intacta Iura seruari eorum quàm post uulnera-
tam causam remedium quærere. Curator non potest dari nisi præ-
senti et postulanti.

Ad Regni

Ad Regni moderationem optimo Iudicio et recto Consi: 635
lio opus est, Regni clavum tenere et gubernacula Republ. tra-
ctare. Esset inuidiosa illa Tutorum et curatorum vis et potestas.
Et adolescens Princeps potius nitatur communi suorum optimatum
Consilio. Iniquum est ut quem populus imperare iussit, is sibi Impera-
torem alium quaerat.
Reges ab alijs Regi, Duces ab alijs duci absurdum.
Res ea quo Rex est praesumitur semper discretus.
Impuberes saepe Tutorum potestatem exosi, hanc quamvis ra-
tione libenter excussam velint, Curatorum subiugationem et
Imperium aegre ferentes.
Absurdum inquirere pupillum in mores Tutores sui a quo regi
ipse debeat.
Tutor loco Patris est, non ita Curator, quia in sicut pupilli moribus
Tutor praeponitur, ita et adolescentis moribus Curator, sed bonis eius
non personae.
Propinquorum interventio et authoritas defectum Curatoris sup-
plet. Intractabiles.
Procul a iunctorum obtutibus.
Ne properans publicos oculos
O Flagitij principium est nudare inter Cives Corpora.
Rara Avis in terris nigroque simillima cigno.
Testamenta in rebus humanis nihil gravius, integritas mentis exigitur
cum quis ita mentis expers ut nullum eius animi Iudicium est
non habebat certam voluntatis sub sententiam.
Iura non semper referri ad unum vel alterum casum qui raro possit
Contingere, sed ad ea quae communiter et frequentiores solent accidere
Magis alijs quam nobis sapimus.
Longe aliud est pro alijs verba facere, quam pro se consulere.
Faciliusque est alios quam se ipsum curare. Medicus advocat Medicum.
Senilem Iuventam praematurae mortis esse signum.
Nam male conscripti tractant Decreta senatus
Qui nondum primas deseruere nuces.
Salustius.

Salustius. Mihi fortuna multis rebus ereptis usum dedit bene suadendi. quia in criminalibus de maiori praeiudicio agitur quam in civilibus, ideo magis idonei testes ad criminum probationem desiderantur, ardua quippe fides robustos exigit Annos. Sec. ubi veritas aliter haberi non potest, ne delicta maneant impunita. Testimonia pupillorum fidem faciunt. Pubertatem esse dum homo barbescit.

Barba est pars faciei. Castrati barba destituuntur. Facies pilis vestita

Barba maxillarum flos dicitur et ut flos primus diuorum aris deponebatur, ita noua barba quasi virilitatis primitiae DEO consecrabantur.

Libat florentes haec tibi prima genas.

Foeminae semper maribus citius crescunt et senescunt. Consuetudo dicitur esse rationabilis. Quamquam in deligendo Iudice nullius rei magis sit habenda ratio, atque sapientiae, et integritatis convenire tamen videtur, ut natu grandes ei muneri praeficiantur, nam et senibus plus adeo ex usu rerum prudentia solet et effectus sunt moderationes, tum etiam relucet quidam in senibus vultus observandae maturitatis, quod illi plurimum apud populum authoritatis conciliat. Periculosa satis esse in omni fere negotio adolescentium consilia nec facile repertum, quod aliquid recte gessissent rerum magnarum, quibus cani non fuerant ad consultationis communionem adhibiti. Cum a puni debere qui caeteris praestat Iudicandi munus ex legibus et constitutionibus dependet, necnon et ex arbitrio Iudicantis f. si in ea state Lex concedit ipsis bonorum suorum administrationem. Maris alius spiritus

Incongruum videtur quibus rerum suarum dispositio denegatur alienarum tradere iudicium et moderationem, praesertim in re, quam nullum munus nulla administratio maiorem prudentiam et Iudicium desideraret, quandoque non alia ratione Iudicij nomen apud omnes meruerit.

Iudicium dictum a Iudicibus prudentiam et Iudicium habentibus

nec idem

nie idzie o niego ale owszytkich Obywatelow ktorzy Iudicio
sub deputowali go y wszyscy ma w osobu swoie acz y dzie y o samego.

Multa facta tenent quae fieri prohibent.

Gratiam status facere et defectum supplere.

Gubernacula senioribus debent, qui praeter quod scias speculatiuas adepti sunt, continent praeterea experimentia longo tempore acquisita.

Incontrarium uitia quaedam propria senectuti insunt, si segnities quaedam, ac tarditas, Alinio profunda, Ataus senus, iracundia atque pusillanimitas.

Mediam igitur uiam sequitur quadraginta annorum eligendi literas fundamenta esse omnium Virtutum utpote continentia, modestia, Vigilantia, Patientia, Magistrae quae uniuersa cum in consuetudinem tenera state uenerunt, omnia deinceps officia uitae adeo conualescant esse omnia Virtutis atque omnis laudis nutrices, aut ut Verius loquar Matres.

Minores nullam in Iudicio Personam habere possunt.

Cessio Bonorum alienatio dicitur.

Non stat per eum quominus soluat, sed per beneficium Status non habet liberam bonorum Administrationem.

Minori potius quam maiori succurrendum.

Cedentem Bonis, caterum carcere, et uinculis, quibus alias usque ad Satisfactionem detineretur, non subijcere censetur.

Iusiurandi dilationem ex illis rebus esse quae ad liberam bonorum administrationem spectant. cuius in Administratione rerum suarum nulla potestas, sine Tutoris authoritate deferre Iuramentum non potest.

Alienatio hinc sequitur.

Non potest compromittere qui non potest Alienare.

Compromissum enim est alienationis species, ad accusandum admittitur Decimoquarto Anno

Poena erubescentiae uulgo uerguenza Minorem mitius puniendo et extraordinarie.

Atrociora flagitia grauiori poena plectenda leuiora leuiori.

Iudices qui ex lege Iurati Iudicatis Legibus attemperare debent

attemperare

Attemperare autem n. potestis, nisi quod in Lege scriptum e. sequa-
mini.
Quae lege expressa non sunt, Judicis arbitrio relinquuntur.
Severitas Legum cum temperamento benignitatis adhibenda.
Humanitatem et clementiam cum legis rigore miscendam.
Per iustitiam peccati redditur poena, per misericordiam peccatorem
perat poena. Quaedam per aequitatem corrigat, quaedam per miseratio-
nem indulgeat. Aequitas servanda et rigori praeferenda.
Aequitas e iudicium animi ex vera ratione petitum de circum-
stantiis rerum ad honestatem vitae pertinentium, cum incidunt recte
discurrens, quid fieri aut n. fieri oportet.
Iura ad casus generales et ut plurimum coniungibiles adaptantur.
Secundum circumstantiarum species aequitas iubet Ius strictum et sum-
mum v. intendi v. remitti. Pro qualitate Personarum, et Actio-
num firmatur et condemnatio moderatur.
Aequitas in ratione vera fundatur. Et aequitas e naturalis ratio.
In excessibus singulorum n. solum quantitas et qualitas delicti
et aetatis, et sexus v. severius v. clementius statuendam.
Clementia non tam ratione, quam affectu potius quodam lenitatis mo-
vetur dum animus iuste irasque moderatur et remittit.
Cereus in vitium verti monitoribus asper.
Si quis peccaverit Adolescens magis adscribendum aetatis vitio quam per-
tinaci malitiae et improbitati, spes emendationis eius quam multi in pri-
ma aetate turpes et in Judicio damnati postmodum tamen lauda-
biles extiterunt quod utique n. fieret si oe peccatum poena sub-
sequeretur.
Datur hic locus aetati aliquis cum adolescentiam cupiditates defer-
buerint firmata iam aetas sit. quantum prius luxuriae fuerat exem-
plum tantum postea modestiae et sanctitatis specimen eva sit.
Insignibus virtutibus vitia prioris compensavit aetatis cum igitur poe-
na ideo inter caetera delinquentibus imponatur ut emendatiores fi-
ant, cessante hac causa quia spes e. ut is qui peccat citra poenam
sese ultro corrigat, poena v. supplicium cessare debet aut certe mi-
nui spes

nui spes è in futurum innocenter victurû. Minori n' ê plenum
rationis Judicium. Adolescentis enim consilium fragile ê, et infir:
mû. Psal: 24. Delicta Juuentutis meæ, et ignorantias meas ne
memineris ꝙ. Job. Consumere uis me peccatis Adolescentiæ meæ.
Quorum animi leuitas, et mentis inconstantia facit, ut Clementiꝯ
puniat, quia eorum Delicta non tam ex calliditate v dolo quam
ex fragilitate et defectu consilij procedunt.
Tutores illis assignant, Curatores dant, Administratio Bonorum
non conceditur propter fragile consilium eorum considerandum tem:
pus facti non punitionis temp9 antea fuit incapax doli.
Syndicꝯ quasi singulorum causidicens. Ad ratum habendum ma:
ior ætas Viginti Quinque Annorum desideratur. Non p̄t cuilibet
ætati deeê consilium, sed potest, prout cuiusuis annorû Numerꝯ
fert, aut sanum v insanû consilium inee. Juuenû ætatisꝙ floren:
tis temeritas est. quomodo suis alienisꝙ rebus prospiciet qui
prœceps in consilium agit. Minorû consiliû multis Captionibus
suppositum multorum insidijs expositum. Juuenes dici solent, qui
nulla consilij grauitate fulciunt.
Maiestas quæ totum temperat Orbem, illico uirescit quasi dic
est partu, edita magna fuit.
Spartanus Legislator Charilaum Fratris filium protinus Re:
gem inaugurauit quam se maluit, ita ut per solem et Imperium
simul aspiceret felicitatis suæ nescius, nec Legum expers, quas ui:
rorû prudentiam Consulta appellamus, sed alieno ingenio
nempe Patruissimi repente Seruili sapientia imbutus.
Principes n' sunt, qui sceptra ferunt, sed qui regere sciunt.
Ad Regni Gubernationem optimo Judicio, et recto consilio opus
est. Duplex Cura Regni et se regendi et suos.
Rex Tutor Regni uocatur. Respublica pupillꝯ hanc Tutelam
quomodo assequi poterit, qui in minori ætate inuenitur.
Alios gubernare non posse qui seipsum regere nescit.
Eum Principem eê debere qui nullis consiliarijs egeat.

24. Regum ē Officium præcipuū populum suum rectē et iustē iudicare et gubernare, cum intellectu et prudentia.

Imperatoris perfecta ætas est omnium perfecta ætas. Ubi perfecta est uirtus, id est perfectus uirilis uigor qui uigesimo quinto anno accidit.

Excellat sapientia et sanctitate, qui ē honore præstantior cæteris. Unicuiq tantum Angelus custodiæ et consilij deputatur, Regi, ut potē maiori consilio indigenti duplex Spiritus designatur. Et sic dissoluit Paam Potestatem cum filius sui Iuris fuerit factus et Anno uigesimo 5to.

Sic Pupillorum ætas dissoluit Tutorum potestatem.

Sic Curatorum. Paterno Iure solutusq.

Melius ē Iuueniles coarctare calores ne cupidini dediti tristē sentiant exitum.

Qui res alienas administrauit ut Diuino, ita et humano Iure Administrationis sub rationes præstare stringitur. Luc. 8.

Redde rationem uillicationis tuæ. Prætextu minoris ætatis ab hoc oē non liberatur. Nec fragilitas ætatis quenquam à ratiociniijs releuat.

Si Mulier administrauerit quia obligatur ad hæc præstanda rationes ueluti naturalis ē, cum eos principaliter respiciat, ut suum unicuiq tribuatur.

Recognoscere computum nonnisi uigesimo tertio anno, quia species ē alienationis Legum correctio uitandæ.

Adam primus homo in id ē creatus ut non solum supernaturalibus sed et naturalibus omnibus potiretur non maior Trigesimo et uno fuit conditus. Ætatem eam naturalem dici quæ rationis ē intellectus ē particeps, quia tunc uerē natus homo dicitur, cum ad usum rationis accedit. Perfectam Naturalem ætatem Viginti quinque annorum uocari, quia tunc perfectiori intellectu et ratione homines utuntur.

Prudentiam non ætate, sed moribus ēe æstimandam.

Multis prudentia ante pilos uenit.

Maturus v prudentis ēe ætatis nihil differt.

Circa

Circa Trigesimum ætatis annum in Masculis et paulo citius in fœminis prudentiam incipere. Quadragesimaria ætas prudentissima.

Pr[illegible] esse quem prudentem q[ua]m prudentissimum.

Prudentia non nisi experientia, quæ Actibus acquiritur, comparari potest.

Maioris experientiæ sit oportet, qui provectioris est ætatis. Quo quisque senior eo præsumitur prudentior. Senectus ætate fit doctior, usu prudentior, processu temporis sapientior. Nisi adeo sint senectute attriti et decrepiti, ut vi sensu et ratione destituti repuerascere videantur, nam cum nec prudens sit puer ullus nec adolescentibus ut plurimum inexpertis adcipit prudentia aliqua.

Mores à Coniuncto formantur.

Claudo si vicinus propinquus manseris disces et ipse claudicare protinus. Littorales hinc et qui circa Maris rippas habitant, immanitatem communiter contrahunt ex immanissimo elemento, qui maris finitima crudelitate semper afficiuntur.

Aliquid semper mali propter vicinum malum.

Si iuxta Claudum habites subclaudicare disce. A Sumuntur à suen santibus mores

Vinum Infantibus nocivum. Vinum et adolescentia duplex incendium voluptatis; quid oleum flammis adijcimus, quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus.

Vinum lac Veneris, ipsa enim alitur vino sæpe suum refovet amica. Fluminum ebrietatis libido perniciosa. Qui vinum sorbet eundem absorbet. Cuilibet ætati periculosum Vinum esse. 1 Hum

Gratus et amicus vinus, naturæ familiaris succus lac senum adversus senectutis duritiem remedium, ut reiuvenescere videantur et mœstitia nec oblivio capiat ipsaque affectio animi, sicuti ferrum in igne ex duritie in mollitiem deducta flexibilior fiat. Relalescunt senes.

Numerus dimidius vitæ humanæ. ingravescentem ætatem.

Senior ille vi segnior. Si repuerascens memoria debilitata + mente

mente et consilio hallucinans, acie hebescens, ualetudine uacil=
lante torpens, et certè mentis Nostræ ueluti uastis ac organum
quoddam corpus è, quo quidem perperam effecto, nihil u incommo=
de animus agit, quemadmodum Artifex frustra ualet scia deficientibus
Instrumentis aut uitiatis.
Quem non Anni sed Judicij altitudo senibus pariauit Judicio
magis, quam state senem uolo.

Senex coniugali usu languescit.

Sterilis mulier nulla habet dotis Priuilegia. Ratio concedendi Pri=
uilegij præcipua fuit Prolis, ut pote rei ad publicam utilitatem
maximè pertinenti præmium Nuptiarum.
Senectus repleta è doloribus et maximis infestatur morbis. Mala
ad Senectutem officinam ceu causam humana tandem congre=
gantur dia. Res inimica mulieri Senex uir. Ætate defecta id
est decrepita.
Senectus ipsa è morbus. Subeunt morbi tristisque senectus. Sed
iam felicior ætas terga dedit tremuloque gradu uenit ægra Sene=
ctus. Ætate fessum.
Vitæ pars extrema ætas decrepita. Senectus uitæ occasus.
Qui antiquatur et senescit propè interitum è.
Senem decrepitum dici, quod propter senectutem, nec mouere
se nec crepitum ullum facere pt.
Mala ætas senectus, quæ cum grauis sit et onerosa, nec minus
tergo nostro ponderosa quam baculi.
Ætas defecta quia hñes in ea ab aliquibus necessarijs operatio=
nibus deficiunt, singulæ Corporis et Animæ functiones debili=
tantur, hebescunt sensus, deperditur memoria, deficit Judicium, et tunc
temporis in Infantiam incidunt.
Aures obturantur oculi turbantur, ipsi in se perse deficiunt.
Senectus primum uulnus memoriæ incutit et infert.
In senecta umbra e Nomen q, hñes relictum est.
Hominem eē et nō eē senes obliuiosos et immemores esse.

Senectus

Senectus Mater 86 liui annis.

Difficilis querulus laudator temporis acti
Si puero censor castigatorque minorum   Bis puer.
Laudat praeteritos praesentes despicit annos.
Resorbit dentes renati comis denigratis rugis et sulci cutis
adequatis mammis pendulis ab statis ingravescentium.
Inopinata morte et numerat paucos uis tua uita dies.
Cor augeri per singulos annos a.e. binas drachmas ponderis ad Quin-
quagesimum annum accedere.
Ab eo detrahi tantundem et ideo non uiuere hominem ultra centesi-
mum Annum defectu cordis.

Humanae uitae terminus Centum Viginti Anni.

Aetas uix alterum feralis illa uox J. litera

Ingressa lustrum cum mihi praelio lectissimam faeminam
in Vxorem elegit.
Raptus Pater Mater dolore. Bis peccat qui peccanti obsequium
accommodat. Victa comes sequitur Mariti. Amici uitia si feras
facies tua. Non deferendum generi sed uirtuti Regnum.

Facinus quos inquinat aequat.

Vocem funestam amputari potius oportet quam audiri.
Victrix causa DEO placuit. Scelus scelere non est iudicandum.
Publicas Iniurias priuatorum authoritate non posse uindicari,
non esset hoc Regnare sed Regi.

Qui peccare potest peccat nimis ipsa potestas

D. Femina nequitiae languidiora fuit. 888.
Ab Iure iniuria colitur nemini par nemini secundus. Justitia pace
uiribus Arma gerat.
Rectius libertatem Legibus quam Regibus credi. Leges una ea-
demque uoce semper omnibus loquuntur.
Pessimo grege ne Catulum quidem habendum.
Non animus uobis sed occasio deest. Horzas est sublunaris
Deus.

477 Deus.

Ipse magna ruunt summisq; negatum e stare diu.
Regredi necesse e quod progredi n pt.
Plus etenim facti ualet una hora benigni
Quam sitie ueneris commendat Epistola Mariti.
Imperator a Suprema potestate imperandi, qm supra oes intemporalibq ht, in quibq neminem superiore agnoscit ante coronationem non dicit Imperator sed Rex Romoru, in coronatione triplex ei corona imponit.
Prima e ferrea quae fortitudinem denotat, qua rebelles uincere debent.
Secunda e argentea qua designat munditiee et claritasqd in ipso esse debet.
Tertia e Aurea qua demonstrat quod sicut aurum e excellentius omnibq metallis, ita ipse Imperator debet esse excellentior omnibq alijs Regibq et Principibq in potestate et Iustitia.
Caesar dicit non ab Augusto, nec quod Matris utero sit caesq, sed a Iulio Caesare a quo imperium caepit. Caesarem etiam dicimus eu, qui Designatq e Imperator. Augustus Maiestatis heres Imperijq Successor.
Augustq quasi Sacrosanctq Maiestatis plenus ueneratione dignus et bonis auguris consecratq unde et templa moeniaq augusta dicunt.

Ouid. Fa. Sacra uocant Augusta Patres augusta uocant
Templa sacerdotum rite dicata manu.

Virg. L. Augentum Oratores Augusta ad moenia Regis ire dt.
Alij Augustum ab augendo Imperio dictum uolunt.
Semel Deo dicata humano iudicio reuocari n possunt.
Quo quisq Iunior eo perspicacior. Omne et fas uenale habuit.
Qui Leges fecit pretio atq refixit.
Iustitia dicta e quasi uim sistat ut alij quasi Ius sistat. Vel quasi Iuris status eo quod in ea Ius stet. Iustitia e licitu ab illicito discernere.
Quisibi ipsi nequa alteri nequior futurus praesumit. nullus

Nullum memorabile nomen.

Seipsum occidens.

Fœminea in pœna nec habet victoria laudem.

Libertatis n(ost)ræ abutit(ur) quid per fas et nefas quod effrænato animo libet agere cupit.

Vendere cum possis seruu(m) occidere noli, qui occiderit punit(ur) tanq(uam) alienum seruu(m) interfecisset.

Dura seuitia ipsis Dijs inuisa crudelitatis immaniter sæuire durioreš et asperiores, quam æquum e(st) serui et utiliter.

Qui victrice manu capiunt.

Pudorem vetare fieri quod Lex non prohibet

Deditium h(omi)nem occidere crudelissimum est, et ab ea humanitate q(uam) homo h(omin)i abhorret.

Seruus a seruando seruari et n(on) occidi d(icitu)r.

Qui abiectis turpiter armis sese dedere.

Quorum virtuti belli fortuna pepercit eorundem me libertati parcere certum e(st). Nemo priuatis pactis Seruus fieri p(otes)t.

Libertas inæstimabilis res est.

Nemo e(st) D(omi)n(u)s membrorum suoru(m)

O felix nimium generoso pectore digna

Libertas cunctis anteferenda tuis.

Venditio sustinet(ur) ex virtute Legis, qua e(st) D(omi)n(u)a membroru(m) humanorum. Esto seruus quoniam liber esse nescisti.

Confessor conuiua.

Inter altercantes rei Judicem fortunam et sortem adhibuerunt, ut controuersia dirimat(ur): Judicio sortis et hoc Judicium sortis e(st) tantæ potentiæ, quod ab eo n(on) p(otes)t appellari, nec iteru(m) sortiri, quia istud non e(st) Judicium Juris sed fortunæ. Judicium autem sortis non h(abe)t locu(m) nisi in casibus expressis.

Seruis autem perforabant subula in signum perpetuæ seruitutis, Diuus Hieronimus de habitu Virginu(m).

Non licere vulnera auribus inferre ut ex earum cicatricibus patrimonia debeant.

debeant.

Libertas semel collata n̄ retractatur nisi ex magna causa sicut consensu contrahimus, ita dissensu distrahimus. Infami iniuria affectus uanas populi uoces non ē audiendas. Seruis de Dominis gubernantibꝫ non ē credendum, cum genuinū quoddam odiū seruis in Dnos insitum ē uideatur.

Multas perniciosas clades à seruis fabricatas quot hostes quod serui

Moderata correctio et potestas n̄ interfectio

Iusta petentibꝫ non ē denegandus assensus quilibet huc inquit: confuge et tutus eris.

Ecclesijs immunitas data non ē ut sint asylla delinquentiū et speluncæ latronū, sed ut præstet refugiū miseris qui humanā fragilitate, utiꝫ casu in aliquod crimen inciderunt. Ideo crimina quædam excepta sunt, quæ qui patrauerint tametsi ad templū accedentes impunitate non donantur. qualia sunt sacrilegium, Proditorium, homicidiū, Blasphemia, publicū latrocinium, nocturna depopulatio, delictū in Ecclesiā commissū, frustra enim legis auxiliū inuocat qui in Legem committit.

Patria potestas dicitur quia solummodo hoc Ius in liberos habent non Matres, et licet æqualis reuerentia debetur tam Patri quàm Matri tamen fœminæ hanc potestatē quàm Ius ciuile induxit n̄ habent.

Nati extra Matrimoniū non sunt in nrā potestate. Legitimati deueniunt in potestatem Patris.

Filij quoad familiam sequuntur Patrem et non Matrem ex Paternoq; genere et non Materno eius deducebatur Nomen et Nobilitas.

Viuit meliorem ptem numerosior.

Emanante in Athenarum Arce Aquanū Scaturigine eodemq; fertē loco enata oliua arbore à Cecrope Rege missi fuerant homines. Apollinis oraculū sciscitatum ut siquid illo astante Dij minitarentur rationem edisscerent, quibꝫ ē responsū non ad alicuiꝫ calamitatis significationē factū ostentū, sed Deorū duorū inter se certantiū uter eorū Athenis nomen imponeret et per

et per undam Neptunum per Oliuam Mineruam significari. Quare liberum et integrum eo Atheniensibus utrius Dei nomine nuncupandam uellent Ciuitatem decernere. Quod cum allegatis Cecropi renunciata essent, ut mares et foeminas (nam tum Mulieres publicis consultationibus quoque intererant) ad ferenda super hoc suffragia inuocauit maribus itaque pro Neptuno foeminis pro Minerua in suffragia euntibus foeminae cum plures essent quia foeminarum, una plus inuenta est uicerunt. et quod usu uenire uidemus. Vicit meliorem partem numerosior, sicque Mineruae nomine, Ciuitas Athenas nuncupata fuit Minerua. Graecis Athena dicitur quadere indignabundum Neptunum tantum aquarum uim effudisse fertur, ut Atheniensium Terram omnem occuparit Maris facies. quem ut placarent triplici supplicio Mulieres affectae fuerunt.

1 Vt ne quis eas Athenas uocaret.

2 Alterum ut nullam foeminarum posthac ferret suffragium.

3 Tertium ut nullus nascentium Materno nomine censeretur.

Ex hac causa ex Paterno genere et non Materno deducebatur Nobilitas Patriae potestatis effectus, olim pater Ius habebat uitae et necis in filios.

Hinc apud Aegyptios nulla alia poena Patribus filios occidentibus constituta erat, quam quod tribus diebus totidemque noctibus circa cadauer interempti assisterent, minime enim iustum putabant ob interfectum filium uita priuari eum, qui eius uitae author fuisset, sed dolore et poenitentia facti, affligendum esse.

Nullum cruciabilius malum inueniri potest, quam filium mortuum conspicere, sed cum id nimis acerbum uideretur nimisque ferina et ultra ferarum humanitatem parentibus licentia data esset, uarijs Legibus posthac immodica illa potestas est coërcita.

Etenim Patria potestas in pietate debet non in atrocitate consistere

propterea

2.8 propterea hodie non licet Patri filium quamvis improbum occidere, sed decenter tantummodo castigare vel accusare apud competentem Magistratum, eique puniendum offerre, ita ut Magistratus Paterni desiderii in poena infligenda rationem habeat, humanum sequendum exemplum. § Quid de illis Parentibus sentiendum qui plus quam duri proprios filios negligunt, et immoderata austeritate exosos habent. Qui filios odit desinit contemnit neque probus esse neque bonum populi Gubernatorem futurum inter ferasque potius quam inter homines censeri debent, qui in propriam sobolem sine causa saeviunt.

Struthioni Avi comparant, qui derelinquit ova sua in terra et obliviscitur, quod pes conculcet ea et Bestia agri conterat. Duratur inquit ad filios suos quasi non sint sui, privavit eam DEUS sapientia, nec dedit illi intelligentiam.

Effectus Patriae potestatis quod Pater filium vendere vel tradere pignori potest, non indistincte (ut olim permissum erat) sed tantum propter urgentem necessitatem famis, ita ut postea oblato pretio vel alio quo bono mancipio emens teneatur illum restituere, pristinae Libertati, et Pater, qui filios ita distraxit, ad pinguiorem fortunam deveniens, compelli potest, ut Filium liberet idque solum in Patre locum habet, non in Matre, nec Avo licet nepos in Avi potestate sit. Maximus certe est dolor famis et miserrimum fame mori. Erisichton cum pro fame Patrias attenuasset opes tandem et filiam vendidit, de qua audimus.

Quid Poetis Metamorphosis.

Et tandem demisso in viscera Censu.
Filia restabat non illo digna Parente
— —. hanc quoque vendit inops.

Tertio inter Patrem et filium civilis Obligatio intercedere non potest quia cum Pater et Filius una et eadem Persona fictione Juris censeatur, si oriretur inter eos civilis obligatio. Pater sibi ipsi obligaretur cum quidquid acquirit filius acquirat Patri. nemo igitur

sibi

sibi obligari est, et Activo et Passivo in eodem Subiecto non concurrunt, sic nec his aliqua consequenter. 639

Adoptionis religionem et usum vel ex eo uetustissimum constat, quod à Filia Pharaonis Moysem adoptatum fuisse Sacrae literae testantur. Theseum item fortissimum illud Athenarum Regem Herculeae uirtutis aemulum ab Ageo adoptatum legimus, talemque in alienam familiam transitum magna ratione ueteres induxerunt Ad lemendum quippe dolorem et in solatium eorum, qui nullum aut sterile Matrimonium experti, liberos non habebant, aut quos habuerunt infelicitate fortunae amiserant, vel habebant, sed degeneres, et improbos, aut debiles mala quam ualetudine affectos et hoc ne familiarum dignitas Naturalis Sobolis penuria periret, sicque Lex benigna Mater defectum naturae supplet sterilitati et mortalitati deficientium Familiarum medetur.

Adoptio autem nihil aliud est quam gratuita quaedam electio alicuius in filium.

Filij alij adulterini qui ex adulterio procreati. Alij Sacrilegij, qui ex sacrilegio, alij incestuosi, qui ex collateralibus in gradu prohibito nascuntur. Alij Nefarij, qui ex ascendentibus et descendentibus procedunt. et Alij ex damnato coitu. Alij Legitimi seu adoptiui, qui non secundum naturam à Parentibus adoptiuis procreati sed authoritate Iuris Ciuilis filij efficiuntur. Quia in adoptione requiritur authoritas et Magistratus consensus illius qui adoptat, et illius qui in adoptionem datur, nec non Consensus etiam et authoritas Patris, aut Aui eius qui adoptatur, ubi maius est periculum ibi cautius est agendum.

Quem natura prohibet adoptari, prohibet etiam Lex ut Castratus adoptari nequit, cui uirilia amputata vel excisa vel euulsa sunt ita à natura producti, ut generari non possint, qua si castrati. Ideo cum adoptio Naturam adoptatam imitetur et Imago naturae non habet locum, nisi ubi natura locum habere potest.

Fulminis

3. Fœminæ adoptare non possunt nisi ex Indulgentia Principis ut in solatium amissorum Liberorum adoptare valeant, non ut Jus Patriæ potestatis consequantur, sed ut Filium, qui ipsis hæres futurus sit habeant.

Hermaphroditus concretus sexus ex non perfecto utriusque

Cuius erat species in qua Matris Patrisque,
Cognosci possent nomen quoque traxit ab illis.

Qui semel adoptatum emanciparunt eundem amplius adoptare non possunt, ne Leges sint ludibrio.

Patria potestas solvitur Jure Civili seu potius morte Civili, quoties quis salva vita Civitatem et Libertatem simul aut etiam Civitatem tantum amittit, sicut enim homines morte intereunt, ita maxima aut media Capitis diminutione interire dicuntur. Itaque qui servi pœnæ effecti mortuorum loco Jure Civili habentur Patriam potestatem amittunt.

Deportare Est hominem de Civitate in alium locum certum ablegare, et quasi sententia ipsa portare ut reliquo Urbe disjunctus ibi Delictorum suorum pœnam luat, successitque hæc deportatio in locum interdictionis aquæ et ignis. Cui enim Vita adimi non poterat, ne tamen delicta manerent impunita rationem Romani excogitarunt, qua noxios Cives salvis Maiorum suorum institutionibus Civitate pellerent. Itaque aquam et panem eis interdixerunt, ut iis subsidiis destituti quibus humana vita continetur in alias terras migrare seseque in aliam Civitatem conferre cogerentur, tales non licebat tecto excipere.

Nemo cibo nemo hospitio tectoque iuvabit.

Et sic Romani noxios suos Cives non palam, sed vi ipsa Civitate expellebant, qui pro mortuis habebantur +

omnes q;

omnesq Actus Iuris Civilis illis sunt interdicti.
Bannitos non amittere nisi Iura illius Provinciae a qua Banniti sunt. Iura quam communia non amittere ideo succedere possunt et capaces sunt, tam ex Testamento, quam ab intestato omnium Iurium et Successionum, quae illis de Iure Communia defe-runt, secus si deferant ex forma Statutorum Provinciae a qua Banniti sunt tunc succedere non possunt. Bannitio unius Civitatis v. Iurisdictionis distinctae non potest afficere nec tollere Iura communia in loco sibi non subdito, si adesset statutum quod specialiter et expresse eos excluderet a successione, sicut apud nos Constitutio de Licentiosis, qui in successibiles declarati. In Confiscatione Bona non veniunt futura ut Successionis bona bannitorum filiis non est secundus Pater, quia durant in potestate Patris Bannitique non amittunt, tunc Patriam potestatem unde et Tutorem filiis suis dare possunt. Patria potestas solvitur etiam summa dignitate filio collata. Absurdum est quod quilibet Pater posset filium suum eximere a potestate Parentis, quae sibi in Patrem (id est Senatorem qui a Senatores sunt Patres Conscripti) elegit, inconveniensque videretur, si hi qui ab Imperatore ut Patres honorantur, ne possent alieno Iuri subiecti, absurdum ut is, qui tot hominibus praeficitur in Imperio, totque rebus datur est mandata, subalterius maneat potestate. Dignitas filii gloria et laus Patris.

Monachatus etiam filium a Patria potestate liberat.

Nec non captivitas in Bello iusto et Legitimo &c. suspendit potius quam tollit Patriam potestatem.

Postliminium est Ius amissae rei recuperandae et in pristinum statum restituendae inter omnes liberos populos Regesque moribus et Legibus constitutum in favorem eorum qui fortiter pugnando pro Patria ab hostibus potius capi quam in fuga se turpiter eripere maluerunt introductum.

Post liminium.

Post liminiu dictum est à Limine et postea quia captus liberatus ab hostiu potestate ad idem. postea Limen reuertit, quod amiserat. Reuersg itaq per Ius post liminij recuperat oia pristina sua Iura acsi nulla captiuitas interuenisset.

Imperij finem Limen eē ueteres uoluerunt, ideo et limen dictu est, quasi finis quidam, et terminq hic inde et limitanei milites dicti, qui constituunt pro presidio in liminibq imperij, ut Vicinorū inimicorum Impetū arceant. Emancipatione soluit quoq Pād potestas, quæ emancipaō ē Paternæ potestatis relaxatio, quasi et manu et potestate Patris dimissio Coram Iudice liberando à sua potestate nemo sibi Ius in caā propria dicere pt. Pasce fame morientem quisquis enim pascendo hnem seruare poteris, si n pauens fame occidisti.

Nupta filia manet in potestate Matris quantum ad effectum Paternæ potestatis. Est quidem uxor in potestate Mariti, sed quo ad obsequia Matrim onij et operas, tenet enim Uxor pro Conditione Personæ suæ Marito operari in his maxime quæ ad sustinendam rem domesticam pertinent et Sequi Maritu residentiâ.

Sui Iuris sunt qui neq sub tutela neq sub curatoria continentq.

Burgraby Vicaria præfecturæ potestas et Executio Iudicatorum. Deo non dato ē quod dare nisi uelis cogi n possis.

Nulla promissio pt Consistere, quæ ex uoluntate promittentis statum capit.

Priuilegium damnosum obseruari n pt.

Antiquæ Leges dant nobis authoritatem, nouæ antiquis interpretationem. Noua Constitutio antiquam propellit legē. Constitutiones tempore posteriores potiores sunt his, quæ ipsa præcesserunt.

Statuta Posteriora in omnibq Causis Forensibq tenenantur Statutu Tit. Statuta.

Consero

Non ferro sed ferro, tanta in se duos Lis diuinit. 151

Bona fides in eo ut fiat quod dictum e ut opere quis compleat quod ore pronuntiat.

Donatio irretractabilis pura, absoluta, nec exorbitans, à Iure Communi ab habili nullo cogente recognita sed ex mera libertate et affectionis sua caa.

Donans post emissam libertatis nocem stare rei datæ tenet, ni quod benignè contulit, et amica uoluntas eig donauit, bereuolo affectu nociue consilio reuocet, uolenti n fit iniuria. Non resiliendi sed amplendi caa §. nemo restituit contra Legem à qua ligatus e.

Complanatio. id e quod planum æquale est nullum impedimentu habeat quin undecunq uideri possit.

Protestad strana facto nihil operat.

Probationes probatæ amplius improbæ fieri non possunt.

Iudicata denuò Iudicare, sententias retractare authoritatem Iudicioru conuellere, e, res ipsas et Statu Iustitiæ inuertere, Remq publicam perfundare.

Sic ministret Iustitia ut alteri n fiat Iniuria.

De caa in caam nemo deijci dt.

Non ità subueniendum minoribg, ut ea alienis incommodis sua computent commoda.

Redingrata una pte, alteram quoq simul redintegrari necesse est. Cum utraq pars læsionem prætendit, nec utra redintegrat.

Eiusdem conditionis dt eé Actor et Reus.

Conuulsio. Obligatio itidem caa é conuulsio dum quod recta uia consequi non ualent obliquè exposcunt plana Iudicati torquere inuertere.

Ex caa n caam. ex Iudicato n Iudicatum statuere intendendo stunt.

384 Stat Leges conduntur in definitionem euentus. Effrenata sensualitate hominum ad malum declinantium, per quod iustitiae subuersio accrescit, sanctiones et constitutiones inopinabiles non sufficiunt &c.

Augusta debent esse decreta et constans Iustitia, satius est ut quis causa cadat quam una Litera ex decreto decidat.

Iustum est quod ex Lege est, quod contra Legem uiolentum.

Si non soluis idem, solue tantundem.

Aliud pro alio inuito Creditore solui non potest.

Quo genere obligatus es hoc eodem exsolue.

Qui in uno deficit in omnibus deficit.

Ius Patronatus.

Ius honorificum. Aliud non instituitur quam is quem ipse elegerit. Est etiam Ius onerosum. Refer[illegible].

Beneficia ad consolationem animarum uiuentium et mortuorum fundantur. Impetrantes puniuntur in Persona et Bonis seruitei qui dotauit fundauit construxit Ecclesiam.

Est Ius praesentandi Clericum ad Ecclesiam uacantem.

Ecclesiasticum quando de bonis Ecclesiae fundatur.

Laicale ex suo Patrimonio fundatum. Fori Ecclesiastici dum concurrunt duo de potiori ad Ius praesentandi.

Obiectio illegitimitatis, et alia.

Non expectato uulnus ab hoste tulit. Nieuczyni tego nieprzyiaciel, co przyiaciel może zżywych y umarłych dla maiętności.

Haeredipetae contra mentem suam agunt et contra assertionem suam. Haereditatem captatores dum Iure desperant ad fallacias conferunt se, impostura faciunt.

Qui publicè fama

Qui publicè famam abstulit tenetur eam publicè restituere.

Infamia levatu facilis, portatu molesta, deposita difficilis.

Honor absque violatione tangi nequit

Insidijs suis capiantur iniqui, Lethalis est ictus, Defloratio seu redingrad. irrecuperabilis, puniri dt reparatione famae.

In alia fortuna non sum alius sed idem.

Constitutio 1633. komu by zadano Legitimo, Illegitimatem, rozumiem legitimè per probationes certas manifestas notorias suf:ficientes, że oto był kiedy Iudicatus Conuictus damnatus. Ita uerbo Legitimè Lex publica onus probandi in aduersarium dt manere in Possessione reputationis donec per conuictionē à dicta dejiciatur. Ab executione non incipiendum. Ius asserentem honestatis contraria grauioribus onerat probationibus dt probare Intentiones suae fundamenta. Constitutio 1563. O Poczciwości kto kogo szczypie, ma być tak gotow iakoby dowiodł co zadał. Statut dawny.

Actor quod asserit probet.

In Ciuili improperio familiaria sunt uitupeña, sed ubi quis ex obiectione deberet effici insuccessibilis Infamis, ubi deiectio status &.

Macula Sanguinis dt probari ualidissimis rationibus.

Suspicio vel opinio sinistra radice non firmata.

Liberi quia ex Libero Matrimonio orti.

Quos coniugij honestas genuit, sequitur qui Patrem demonstrare nequit.

Legitimus qui in Matrimonio ex uxore natus quem Pater Mater agnouit, iusta Proles ex iusto Matrimonio educatus à Parentibus, ut filius habitus à uicinis ut filius obseruatus Publica Patris assertio, ne proles legitima censetur. Magno se fauore commendant Liberi procreati.

Difficilis probationis puritas sanguinis ex indicijs praesumptionibus Coniecturis &c.

Statut

635 Statut Litewski Cap: 3 A. 24 ktorego by sie Ociec za zywota wyrzekł, y nie swymby go synem przezwał, iedno zeby tego nieuczynieł w zwadzi y gniewu przeciw synowi albo zeby czas niemały za swe niemiał deicię. In agnatione Patris et Matris consistit Legitimitas e Vince suspicionibus et levioribus indicijs, sed ex manifestis probationibus dt deduci illegitimitas.

Matrimonium e Officij hni nunq, et magnae solicitudinis mus, ibi rixae, iurgia, ex candescentia finbusculum fuit hoc et temporibus Salamonis, illa uicit quae affectum superauit.

Semper habet lites alternaq; Iurgia lectus.

Leges futuris imponunt Regulas Casibus non praeteritis.

Imposturam faciunt haereditatum captatores.

Impos falsi criminis duo continet Calumniam innocentis et Infamationem, excitans Calumnias per iniuriam nemo Ius admittit.

Quod publice abstulit publice restituat. Latentia peccata non habent Vindictam.

Aliena scrutari matrimonia turbare honestatem quiescentis Matrimonij petunt qui Orationem reddere n possunt.

Mortui de foro Dei.

Crimen adulterij iniuriam continet Mariti, n accusauit n repudiauit, quomodo non mariti accusabit sine dubio adulterium non continet.

Prius conuincendum illud post de hoc Iudicandum.

Bene de illis agi quibus nec de Patre dubitandum nec de Matre erubescendum. Radice corrupta corruptio e quidquid procedit ab illa qualis res in origine talis in acquisitione.

Sanguinem per generationem acceperunt.

Quo plus antiquitatis plus ueritatis constans ueritas.

Abusus Ciuilis et Criminalis in Artibus et Actionibus quas Communiter Ciues exercere solent honeste uiuere e.

Publicam uiolare honestatem.

Sine Iure

Sine Iure, ratione, et pudore, Vitam agere.

Non est ee liberum quod contra bonos mores. 630

Aliud e Nobilitas, aliud Nobilitatis Priuilegium. Non e Nobilitas, sed e Nobilitatis Priuilegium.

Priuilegium n sufficit, ubi puritas sanguinis requiritur.

Vbi Natalis n pt consistere et Nobilitas ex Priuilegio ee n pt.

Ex familiarum dignitate Reipcae dignitas estimatur. Nat. et Nobilium ad Arma manus.

Indignus libertate qui se seruituti submisit.

Vulgus quod seruiliter uoluit, ignobilior multitudo.

Liber homo liberalia tractare dt n seruilia.

Propter signa cognoscuntur signata. Nomen quod rem notam facit.

Nomina ad recognoscendos honores imposita ex nne personam ostendit. Noui te ex Nne, et inuenisti gratiam coram me.

Ex quatuor stirpibus Nobilitas deduci debet hinc Arma quatuor stirpium. Ex stirpe Patris et Aui Paterni, ex stirpe Matris et Aui Materni.

Procedit quo uenit ab origine sequitur quod ex labore.

Quod deficit in origine, raro pt ulla industria suppleri.

Bonus uera uia nititur, malus qua bonus Artes dessidiis et fal fallacijs contendit.

Vnusquisque suorum Progenitorum naturam sequitur.

Impuritas e Sanguinis macula.

Paterna labe notati, ipsi quiq, ad Vomitum Parentis redijt genimina Viperarum uocati.

Puritatem afferat impurus claritatem obscurus natales impugnant statum.

Vbi caput familiae suspectum e, eandem suspicionem oia membra habent.

Puritas et macula ex natalibus et ex sanguine prouenient.

Nota nuis notati, signati ignominia. Nullus honoris quandoque erat, nomen n erat, taki był przedtym zwyczaiy nie byli sub obedientia Ecclesiae Rnae nec stringebantur Canone.

Ante Legem nulla e [illegible] damnato sed ex Lege Koronnate była.

Constitutia

657 Constitutia a Trybunat ... Aynski doszien nastat Anno 157. Illegitimitas illa e secundum Constitut. 1578. gdy z Natoznice sp. rodzony ante suspectum Matrimonium et secundum statum Tit. Filii dum uagabundus fuerit et illicitis filij cui Pater e Populi ... si in Veto Religionis nam licet n deficit uinculum substantia Matrimonialis sed executio ... in gradu prohibitio, ubi incestus argui potest, ... super duxerit autem alteram stante priori Diuortio hoc lege n continetur hae sunt Fori spiritualis casus ... Secularis. Itud publicum hoc priuatum ... wjiednat Dyspensa Illegitimatio ... factum ... ignorantia mutata fide matauit in Consilio. Studium to iest diffamandi n ulla necessitas Juris haec fori possunt ... spiritualis, sed hic n agitur de Legalitate Matrimonij sed de crimine Adulterij e Fori Secularis.

Naturales Ingenuarum Concubinarum filij quos sola Natura genuit honestas coniungit.

Legitimatio e Natalium restitutio quae a bis coniugio natis concedit legitimare e efficere inhabilem habilem ad ea quae sunt de Jure Ciuili: sed qui nati a Parentibus uero Matrimonio Juncti, hi n indigent Legitimatione, sed si aliquod impedimentum dispensatione. Legitimas pendere a Jure sicut et Legitimatas. Diuturnitas temporis, n minuit peccatum sed auget.

Impedimenta Matrimonialia alia sunt Matrimonium impedientia. Alia dirimentia Statut Tit. Haeretici Insuccessibiles erunt. Illegitimi qui ex Parentibus solutis geniti ... ex damnato coitu atque hic uero Matrimonio iuncti Dispensatione n Legitimatione ... dabant. Z pierwszym Malzenstwie consumowata Matrimonium sicut consensu contractum sic dispensu distractum moris Antiqui fuit. Fori e Spiritualis ... ritus ... tunc seruati.

Diuortium Est inter uirum et Mulierem Legitime facta separatio dicitur Legitime, quia quod Ecclesia coniunxit homo n separet a diuersitate mentium quia qui distrahunt matrimonium

Matrimonium in diversas ptes eunt praesertim non con
sumato Matrimonio.
Bigamia. Bini coniugij in Vitijs n conuicti. Igno-
rantia uideantr scripta de Illegitimitate, De Bigamia
statut Litewskie. Qui per Legem admittitr nulla exceptio
ne excludi pt.
Renuntiatio non comprehendit Successionem posteriore ad
incognita n extenditr. Renunciatione n excluduntr sed su-
spenduntr. Viuentibq fratribq quia in cis Ig familia pro-
ximitate regulantr successiones. Proximitas regulatr secun-
dum cursu sanguinis. Non exclusa sed conditionis suspen-
sa per Abrenuntiationem uiuentibq fratribq. In fauo-
rem fratris Abrenuntiauit in quo familia, quia defecit
Frater, qui eam excluderet competenter Successit y koron-
ne y Pruskie y Wolynskie Prawo. Si fratres steriliter
decedant Sororesq earu Liberi in Bonis succedant Ma-
sculis deficientibq filia succedant. Alias na Accusa-
tores et na alqs Aequitatis inimicissi. Wedle Niebieskie-
go Powinowactwa tosmy wszytko Bracia wedle Ziemskie-
go tozmy sie dla ludzkosci przywitac powinni, ale dac bez
potrzeby nie powinni.
Pater sit Pater sed Nummus Pater.
Vsq e Rector Legu. Leges cu tempore mutantr.
Pro ratione temporis usq. Vnum exemplum non facit Lege destitu-
tio esset. non Constitutio.
Consuetudo irrationabilis contra bonu publicu et Aequitatem
naturalem. Per Legem abrogata consuetudo. Contemptu fama
contemni uirtutes.
Lex prius moneat postea feriat.
Leges futuris imponant Regulas casibq n praeteritis excu-
tarent calumnias.
In agnitione Matris et Patris consistit legitimas.
Pogwałcenie Publica pudicitia nulla uenia.
Quod transit in maleficiu, ut alicui per id male fiat Leges
puniant

659 Puniunt.
At turpitudo inhonestas punitur facti ignominia.
Ex suspicione communiter Iudicium temerarium.
Nolite ante tempus Iudicare quoad ueniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum.

Sanguis super sanguinem superuenit.
Etiam in brutis animantibus id prohibetur.
Contra naturam et Ius Gentium.

Dispensa seu indultum est non potentium sed decentium
et ad sui clarificationem non ad aliorum comparationem.
Ad res probandas et condemnandas sufficit naturalis ratio.
Data potestas Ecclesiae ad aedificationem non ad destructionem in praeiudicium aliorum, sicut legitimitas non ualet.
Requiritur iusta causa necessaria ad utilitatem Ecclesiae, curat hoc in foro spirituali et Seculari.
Diuortium quod diuersum eunt fit fit ex consensu utriusque.
Si uterque meliorem efficiant uitam et ut ex causa rationabili.
Non est efficax ita adulterii macula ut aboleatur Matrimonium,
sicut in Baptismo coniungitur anima DEO &c.
Semper habet Lites alternaque iurgia lectus, in quo nupta iacet minimum dormitur in illo.
Quicunque dimiserit uxorem nisi ob fornicationem moechatur scilicet
propter alia separari non possunt, alias tota die fierent diuortia.
Fornicatio spiritualis infidelitas. Et corporis &c.
Sententia diuortii poena est quod inferri non potest nisi per Iudicem. Contra coniugum opinione rescindi non potest Matrimonium.
Filiationis probatio non modo difficilis sed impossibilis sufficere ad probandum Coniecturas.
Triplex probatio filiationis Necessaria, Probabilis, Praesumptiua.
Necessaria quoad Matrem quia semper est certa.
Probabilis quoad Patrem quia dominatur est filii ex putatiuo.

Praesumptiua

Praesumptiva ex coniecturis fama est.
Benigna et favorabilior praesumptio sumenda e indubio praesumi potius honestum quam inhonestum, semel mala esset in post mala quid de illa audiri post potuit.
Mores recepti sunt sequi nervi. Legibus non exemplis iudicandum.
Qui duas habent Uxores, v[el] quae duos Viros infames sunt.
Primo tenent aliud sequi non possunt viuente coniuge.
Viri et Uxoris par e Conditio.

Denigratio

famae laesio. imponens, augens, manifestans, in mala vertens, qui negat aut minuit, reticet, laudatque remisse.
Qui patitur Iure suo disponi videtur super dispositione consentire.

APPARITORES MAGISTRATUUM.

Ministri Officiorum, Apparitores, Defensores, Lictores, aligando, sine eius nec munus publicum geri, nec authoritas conservari, nec insolentia coerceri potest. Sorum potestas ex authoritate Officij qui in hos insurgit in Officium insurgit. C

Constitutia 1593 Tit. O tumulciech gdzie by kto przy chamowaniu o Tumultum sprzeciwiet sie vrzędowi a byt by zabit za dna otonie ma bydz gusstia. Jesli tedy caput iego inuindicabile ze Stra eius fuit capitalis Ministro Officij exequentem protunc ex mandato Superioritatis Officium suum occidit.
In solens pro insueto qui non solita agit, sed excedit Legem Naturalem et humanam praeter Legem solitam agendo. Delicta publica compensari non possunt, quia Vindictam malefactorum respicit. Respublica Obligatur ei ad poenam aliud e Iniuria publica aliud priuata.

Nullus

66.1 Nullum in aug. erit facinus, quod quis pecunia redimi posse sperat.
Dilatio quia differt causam ex qua Remora duplex damnu Iustitiæ prolongatio, et Dannificationis nerat Successorem et protelandam litem usurpata. Ubi rei testimonia adsit non est opus uerbis.
Quod non est uerisimile, est quaedam irrealitatis imago.
Nouitas præsumptionem non facit irrealitatis.
Neque enim quis facile a recepto stylo deflectere solet.
Modus insolitus, mutatio, uariatio.
Quod propter solitum fit morem reddit suspectum.
Aliter actum aliter scriptum.
Inconsulta animi facilitate se obligauit.
Fides Iuramenti dependet, et testibus testes augent fidem.
Malum quod alijs parant ipsi incurrent.
Non est laborandum de uerbis, quando de mente scribentis constat.
Disputatio de uerbis pertinacibus relinquatur.
Literam dilaniare, bulam dilacerare.
Duo testes sufficiunt ad ueritatem
Super numeratione inficiatio non debet præbere impedimentum.
Semper præsumptio cedit legitimæ probationi.
Magis creditur uiuis quam mortuis uoci.
Reorum plerumque est fugere excipere onus probandi non sustinere.
Occupare arte alios capere, præuenire, præoccupare summa insuperabilis. Donatio immensa arguit dementiam.
Ubi est ingenij ostentatio, ibi periculum ueritatis
Sit proprietas in uerbis in rebus ueritas.
Rectorum recta Ratio, Aliquorum Aliqua.
Concreditum probat Frequentationi testis.
Capitis diminutio est status et conditionis immutatio, quia status in libertate Ciuitate familia consistit.
Vendere domum in qua defecit, pater creuit minor in qua iam Imaginem.

Imagines aut non videre fixas aut revulsas videre satis lugubre est si tantum sit ingens aes alienum.

Alieni Iuris sui sunt qui neque sub Tutela neque sub Iure sunt.

Curator testamento dari non potest quia Curator principaliter datur rebus non personae.

Curatoria finitur eisdem modis quibus et Tutela.

Curatores dantur volentibus quandoque invitis, et furiosis.

Furiosum ad agnatos deducendum.

Item et prodigis qui neque tempus neque modum expensarum habent, sed bona sua dilacerando et dissipando profundunt. Nec non mente captis quibus mens deficit, et omnibus iis qui adeo perpetuo morbo laborant ut rebus suis prodesse non possint.

Item quandoque laborantes sanitatem, et prodigi sanos mores excipiunt.

Habenti Tutorem Tutor dari non potest, si tamen Tutor non multum idoneus sit ad administrationem, tunc Curator Tutori adiungitur, si in Tutore sit impedimentum perpetuum tamen non Curator sed alius Tutor datur.

Tutorem Tutor constituere non potest. Magis utile est ut Tutela per unum administretur, cum hoc modo facilius negotia expediantur aut omnes Tutelam gerant, et satisdationem praestent, aut a se sub uno satisdationem accipiant, et patiantur ipsum solum administrare. De neglectis et non gestis.

Quamvis Tutelae et Curae onus sit publicum munus et propterea Tutores seu Curatores etiam inviti onus Tutelae et Curae subire cogantur. tamen excusatur quis ab eo onere propter numerum liberorum propter administrationem rerum fisci, absentia quoque propter Rempublicam excusat.

Potestas Magistratus, quod veluti quidam Magistri populi sint susceptam tamen ante Magistratum Tutelam deserere non posse multa non suscepta deprecari licet, quae semel suscepta perfici debent. Item propter Litem cum pupillo adversa valetudo, imperitia Literarum, inimicitiae, aetas septuagenaria militiae professio, sponsalia, Status disparitas.

Falsae excusationes

203 Falsa excusatio n̄ merat albmen Tutelæ.

Contutor contutorem ut suspectum accusare pt, uti in cā et n̄ munere publico cum intersit Reip: Bona pupillorum conservari.

Suspectus ē et removendꝰ, si non ex fide Tutelā v curā gerit, si mali mores Tutoris sint Conservatio eius, cum mali suis excedat modū in expendendo, si res minorum alienat, si n̄ fecit Inventariū, si subtraxit alimenta, ut rectiꝰ de Administratione sit cautum, dum sine dolo, sine culpa et negligentia mali administrent &.
Si non præstat defensionem pupilli Cl. satis faciet finita Tutela.

R. Meliꝰ ē intacta Iura servare pupilli, quam post vulneratam causam remedium quærere, satisdatio malevolū propositū non mutat sed diutiꝰ grassandi in rē familiarē pupilli facultatem præstat.

Religiosi, à relinquendo quod propter sanctitatem quandam à communi hūm usu relinquatꝰ, v ab eo quod mentem religent, nè mala agant hnes.

Terram teris. Terram geris et in terra converteris.

Cœmeteriū, quasi cinisteriū, quia ibi cinis mortuorum terit, v a Cino: quod ē dulce et tero quod ē statio animarū.

Quod ē inviolabile id est sanctū dicitꝰ.

Sanctum esse non potest, quod funestum sit.

Dominus qui domi pr̄ ē, et cunctꝰ familiis dominatꝰ, si quid invenisti, et n̄ reddidisti, rapuisti.

Delatum dd munꝰ et fortunæ beneficiū.

Voluntatem in necessitatem convertit, et factum ē onꝰ ordinariū.

Indictio. Quia incidebatꝰ singulis Provinciis ut se præpararent ad solutionem uniuscꝰq; indictio Quindecim Annos habebat et singulis quinq; Annis, quo tempore lustrabatꝰ Civitas à Censoribꝰ indicta solvebant. Primò lustro ferrū ad Arma militꝰ, secundo Argentum ad solvenda stipendia militum. 3tio aurum quod deferebatꝰ in Thesaurū et dicebatꝰ Aurum lustrale.

Nemo in aliū plꝰ Iuris transferre pt. qm̄ ipse habeat.

Testamentū

Testamentum est Voluntatis nostrae iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri uult, sententia significat omnem cuiuscunque rei deliberatae uoluntatem. Iusta sententia, quia est uera et absoluta omnibus modis destinata, iustaque: plena legitima solennis, et ex orste absoluta, cuique maior diligentia addi non potest. et sicut sententia, Debet esse secundum Iuris dispositionem, alias si contra Ius ipsum proferatur est ipso Iure nulla; ita et testamentum debet secundum ea, quae a Iure disposita sunt constitui; alias si contra a Iure disposita constituatur effectum non habet.. Item sicut Iudex libere et absque aliqua coactione debet sententiam proferre, alias sententia ipso Iure est nulla; eadem ratione Testamentum metu factum, vel aliqua coactione interueniente cum non contineat, liberam testandi facultatem, non ualet, uerba, de eo quod quis post mortem suam fieri uult, denotant, quod dispositio Testatoris et eius ultimae uoluntatis accipiat uires a die Mortis ipsius conferentur, effectus Dispositionis Testatoris, in tempus quo iam non est futurus Dominus, et sic in tempus inhabile, unde uidetur talem dispositionem minime ualere. Mors enim adimit omnia.

R. In haereditate magis continuatur quam finitur Ius Defuncti et id per repraesentationem haeredis; et successio ut continuetur Dominium in ipsum haeredem, haeres obligatur in uita ipsius Testatoris adimplere disposita per eum secuta morte defuncti, postquam enim haeres factus est omnia Iura defuncti, transeunt in eum, propter Possessionem Dominiumque acquirit in uita et continuatur in ipsum licet eius executio differatur ad Testatoris mortem. Cum in uerbis nulla est ambiguitas non debet admitti uoluntatis quaestio.

Voluntates (inquit Imperator) hominum audire uolumus non iubere, captas sumitur, mens loquentis, quae eius uerba, prae se ferunt argumento.

Nam impellimur ut non solum nobis, quae ad uiuendum sunt, necessaria paremus, sed etiam liberis ac de bonis bene merentibus consulamus, ex qua postea animorum affectione extremae profluunt Testantium Dispositiones.

Testamentum Testatio mentis occasio captandae mortis cum improbi uitae eorum facile insidiari soleant, quorum facultates

morte.

063 morte cond. sibi ducentiora sperant. Ad hoc aa fiant uno contextu eodem tempore in eodem loco et nullo Actu interposito, quia Testamentum, qd ht Dilationem n' uidet, ita habere liberam disponendi facultatem et Actus indiuidus.
O fuit coeptum, sed non amplecdum.
Uno contextu Testamentum fieri dicitur, quando uno et eodem die nullo Actu extraneo intermedio interposito, qd Testatoris mentem avertat, et eius uoluntatem peruertat factum ec. Si uoluntas eadem sit, unum probat, sicut aliud, si diuersa posterior uoluntas attenditur.
Nuncupatiuum Testamentum, quando testatur sine scriptis coram septem Testibus, ad hoc specialiter rogatis, suam ultimam uoluntatem exponit, et haeredem ab ipsis audientibus nuncupat. In testamento nuncupatiuo Testator Voluntatem suam reuelare et manifestare cogitur, ac in solenni eam celare, et scriptura tantum comprehendere potest. O Testamentum nuncupatiuum de sui essentia scripturam n' requirit, sed satis e coram Testibus, et Tabellione suam manifestat uoluntatem, quandoque rogat notarium, ut talem suam redigat in publicam scripturam, et tunc huiusmodi Testamentum etiam mortuis Testibus per se plenam fidem facit.
Hoc non fit ex natura Actus sed ex uoluntate Testatoris uolentis uoluntatem suam in scriptis redigi, quapropter n' ideo minus sine scriptis dicitur, quia n' ad substantiam, sed ad maiorem Actus comprobationem, et perpetuam rei memoriam, ut etiam mortuis Testibus fidem faciat, scriptura argumento pertinet.
Quemadmodum et Reliqui Actus qui celebrantur inter uiuos semper ea in scripto constitui uidemus, potius ex uoluntate contrahentium, qm ex natura ipsorum. In Testamento ad pias Causas sufficiunt duo Testes et mulier e. pt.
In militari Testamento rigida Iuris obseruationes remittuntur.
In Castris etiam in uagina et clypeo sanguine scriptum ualet si aliquid adiecit v detraxit ualet.
Testes e. in Testamento n' possunt Mulier, hermaphroditus, in sexu foeminino

Furiosus prodigus, impubes, minor quatuordecim Annorum. Servus, furiosus, mutus, surdus, caecus, quia Testes Testatorem videre debent, nec prodigus quia bona sua male dando profundit item intestabiles nec filius in Testamento Patris nec Pater in testamento filii Testis esse potest nec Legatarius. Testari non potest filius familias Patris potestati subiectus cuiuscunque status sit etiamsi decederet consensu Patris, quia Testamenti factio ex alieno arbitrio pendere non debet. Nec impubes minor quatuordecim Annorum. Item furiosus mente captus nec ad pias causas nam Legata pia licet regulariter non regulentur Iure positivo, regulantur tamen Iure naturali et Gentium Testamentum factum a furioso peccat in Iure Naturali, quia in eo deficit voluntas. Testamentum enim est voluntatis nostrae iusta sententia. Nec prodigus est interdictam sibi rerum suarum administrationem testari potest. Mutus quoque, et surdus a natura Testamentum facere prohibetur. Caecus erat enim intestabilis nunc concessum est cum non possit videre et cognoscere nec suas nec alienas literas facile decipi et contra eum falsitas admitti potest, tamen coram testibus enunciet voluntatem suam omnia specialiter nomina et praenomina exprimat. Notarius et testes subscribant consignent. Captus ab hostibus dum in servitute permanet testari non potest antea tamen factum Testamentum valet ex Iure postliminii si redit. Servi nec ipsi testari possunt. Obsides testari non possunt nisi specialiter eis a Principe concedatur. Damnati ad mortem naturalem vel civilem testari non possunt, nec etiam ad pias causas. Metu poenae seipsos interficientes intestabiles sunt, nec antea Testamentum ab eis factum valet. Committentes laesae Maiestatis crimen sunt intestabiles. Haeretici quoque pertinaciter, et voluntarie errori adhaerentes Testamentum facere non possunt. Si detestabile crimen quod honorem Regis et Principis offendit, detestabilius ergo quod Divinam Maiestatem offendit, et Ecclesiae Catholicae sacramenta ac sacrificia Christiani, Religionis fundamenta subvertere tentant. Organa Diaboli appellantur, siquidem per eos Diabolus tanquam sua membra hic tollere et abolere satagit, ut iis adiumentis destituti peccatis depressi, summo sepulti authorem vitae Oblivioni tradamus et gloriam DEI quam ipse perdidit amittamus.

567 Usuranj talis modus acquirendi est contra naturam et pecuniae quae sterilis est prolem sibi similem parat foenerator uidetur necessitati succurrere in maiorem autem mitti necessitatem, de uno uinculo soluit, et multis uinculis alligat, sicut qui ab aspide percutiuntur quasi delectatus uadit in somnum et per suauitatem soporis moritur, sic et qui accipit sub usuris pro tempore delectatur quasi beneficium accepit, per suauitatem qui beneficij non sentit, quomodo calamitas efficit. Et hic Venenum Aspidis latenter per omnia membra discurrit, et corrumpit, sic usura per tota facultates eius discurrit, et conuertit in dubitum.

Perniciosissimum malum Reip: usura nisi praestiterit cautione de restituendis usuris tunc testari potest. Monachi quoque post Professionem testari non possunt, quia non habent bona, ex quibus testari possint, quidquid enim acquirunt, Monasterio acquirunt.

EXHAEREDATIO.

1 Propter uiolentam manuum iniectione in Patrem.

2 Propter grauem et inhonestam Iniuriam illatam.

3 Si accusauerit Parentes de Crimine Capitali, nisi sit aduersus Principem et Remp:

4 Quando filius ut maleficus cum maleficis uersatur.

5 Quando insidiatus Vitae Parentum.

6 Si Nouercae uel concubinae Patris se immiscuit.

7 Si contra Parentes delator aut etiam sater fuit cuius sua Delatione grauia dispendia pati coegit.

8 Recusatio fideiussionis pro Patre in carcere coniecto.

9 Si Patrem testari prohibuit

10 Associato cum mimis et arenarijs praeter Parentum uoluntatem.

11 Si filia uoluerit nubere, sed potius uitam luxuriosam elegerit.

12 Si Patrem furiosum curare uel nutrire neglexerit.

13 Si Patrem captiuum redimere recusauerit, quod si apud hostes moriatur et antea filium haeredem instituerit priuatur filius ut indignus et haereditate

et hæreditas Ecclesiæ pro redemptione aliunde Captiuorum applicatur.

14 Si filius sit Hæreticus iuste exhæredari potest.

Causa exhæreditationis exprimi debet, si iusta causa sit.

Mulier nubens intra Annum luctus efficiebatur incapax omnium et quorumque relictorum in ultima voluntate. Anni enim spatium Mulieribus, ut Maritum eluere valeant, datum est, tam ratione honestatis, quam etiam ratione prolis, ne propter sanguinis incertitudinem filiorum quoque incertitudo causetur. Apud Romanos quæ unico contentæ Matrimonio vixerant, Corona pro pudicitiæ laude decreta erat, credentes multorum Matrimoniorum experientiam quasi legitimæ cuiusdam intemperantiæ signum et Valer: Lib: 2do Cap: 1mo miris laudibus Athonian extollit, quod in eodem lecto in quo adolescentiæ vigorem sentit in eodem Vidua consenuit. Valeria Messalorum soror interrogata cur alteri non nuberet respondit, semper sibi Seruium viuere. Plutarchus interrogatus quare publicis festis veteri more virgines non nubant rationem reddit, quod Virginibus decorum, Viduis vero multis præsentibus fœdum sit nubere: diebus enim festis multitudo adeo distrahitur, ut his rebus interesse per otium minime possit, hinc Dido apud Virgilium libro 4 Æneidorum.

Sed mihi vel tellus — prius ima dehiscat
Vel Pater Omnipotens adigat me fulmine ad umbras.
Ante Pudor quam te violem aut tua Iura resoluam.
Ille meos prius qui me sibi iunxit amores.
Abstulit ille habeat secum seruetque sepulchro.

Hodie de Iure Canonico hoc locum non habet melius est nubere quam Uri.

Diuiditur hæreditas ut plurimum in duodecim Uncias siue partes quæ tres ab unica usque ad assem certa Nomina habent. As enim duodecim uncias et sic totam hæreditatem significat. Deunx undecim. Dextans decem Dodrans nouem. Bes octo. Septunx

Septem semis Sex et si dimi duam hæreditatem. Quincunx quinque Triens quatuor quasi tertia pars, Si Ao iter quædam distributus sit, et aliqs sibi certa parte similiter institutis sit Hæredita: in hoc casu intelligitur constare viginti quatuor uncijs et duponddij appellatione continebitur Inofficiosum Testamentum, quod contra Officium et pietatem à Parentibus fit qui sine iusta causa excludant Liberos suos à successione hæreditatis ad quam natura eos et commune Parentum votum uocat, ut plurimum inducti nouercalibus delinimentis.

Codicillus est ultima uoluntas minus solennis. Dicti sunt Codicilli, tam quoad paruitatem solennitatis quam ad breue compendium dispositionis in paruo quodam Codice fieri solebant, Codex enim pro Testamentaria scriptura accipitur, et sic quia cum minori solennitate et consequenter in breuiori Codice, quam Testamenta describebat Codicilli appellati fuerunt in Testamento tamen Testator cauebat ut si quos postea fecerit Codicillos inrati et firmi sint. Quando Testamentum condit Testator non potest ita omnia perspicue animaduertere, quæ ad perfectam eius dispositionem pertinent, sæpeque temporum uarietas et morum uicissitudo efficit, ut quæ eo tempore conueniebant, postmodum expedire minimè uideantur, nec tamen in totum euertere, aut mutare suam uoluntatem uelit, sed etiam apertius declarare vel aliquid ex Legatis detrahere, vel agere vel suam exonerare conscientiam, ideo statuit Ius, ut breui quodam compendio in Codicilis hoc efficere possit.

Pœnæ sunt aliquid non fieri, vel fieri et non recte fieri et Patres miseratione dignas censuit propter obsequia, quæ Mariti præstant propter Partus periculum, ut illa se ter malle sub armis uitam cernere quam semel parere et propter ipsam liberorum procreationem, tristem liberorum successionem habent. Qui sentit commodum debet etiam sentire incommodum.

Spurij quasi sine Patre filij.

Qui supplet emendat.

Quidquid statuitur in uno si par utriusque ratio sit idem et in alio statutum esse uidetur.

esse videt. Omne Ius quo utimur v ad personas pertinet,
quibus Ius redditur v ad rationes per quas redditur.

Sponsalia.

Per Nuntium v Epistolam sponsalia contrahuntur. Sponsalia
à spondendo sunt dicta, unde sponsi et sponsa. Nomen spon-
dere dicitur qui pro alio promittit, non Iussus v rogatus sed sponte.
Ideo sponsores et promissores dicuntur hi qui puellas pro-
mittunt ut verecundiae et pudori puellarum haec modestia condonetur.

Do tibi fidem de te in Uxorem accipienda.

Parentes etiam pro Liberis contrahere possunt.

Legitima Uxor dicitur Iusta, vera, ac secundum Leges habita.

Nuptias consensus facit.

Aetas septem Annorum ad sponsalia sufficit, et ante, dum ma-
litia supplet aetatem. Muti et surdi signis voluntatem suam
exprimere possunt. Inter quos eos à Nuptijs arceri, quod vis matrimo-
nii et propensio quaedam naturae ad coniunctionem impellit.
Sponsalia mutuo contrahentium dissensu dissolvuntur.
Dissolvuntur etiam propter affinitatem propter ingressum Re-
ligionis. propter lapsum temporis v dici per sacri Ordinis susce-
ptionem, si sponsus vagetur per Orbem, et per Matrimonium adsit, sic
fiet haereticus. Per omissionem implementi eius quod promissum est.
Per Votum simplex Castitatis, sed si hoc Votum fuit post sponsa-
lia, tunc sponsalia tenent, quia alter in alterius praeiudicium Vovere
nequit. Per Capitis diminutionem per morum asperitatem, alterius
contrahentium propter morbum.

Matrimonium

A Matre nomen accipit Matrimonium eo quod foemina ob
id potissimum nubere debeat, ut Mater fiat.

Coniuges quod sint pares eiusdem iugi.

Connubium à nubendo id est Velando eo quia mulieres, postquam
nuptae

072 nuptæ sunt velo caput, quasi nube cooperire et velatæ incedere debent, et hec in signum subiectionis, tum quia honestas e Nuptiarum quasi nubes cooperit turpitudinē nad corruptæ, nec n̄ sicut e Nubes reddit nos innoxios ab ardore soli, ita Nuptiæ nos innoxios reddunt ab ardore libidinis, individuam vitæ consuetudinem otinent.

Matrimonium initiatū, ut sponsalia, contractū et n̄ consumatum. conjunctio animarum fabilianā ex duabꝰ una fit coniungunt. Patrimonia Viri et Mulieris coniungitꝫ in mutua servitute Jugum coniugatæ, sicut enim Boves sub uno iugo laborantes fructus uberiores faciunt, ita Coniuges unde Coniugiū dicitꝫ.

Uxor proba dicitꝫ auxilium benedictio et corona Viri, columna quietis gaudium domus. honoris honestatis quia Nuptiæ honestæ id faciunt, quod turpe esset, et ruborem induceret. Parentum consensus ad honestatem petitꝫ, q̄m ad necessitatem non Virginalis pudoris est, Maritum sibi eligere.

Nuptiæ non tam in continentibꝰ remediū, q̄m humanitatis solatiū dicunt. quæ impediunt Consensum impediunt etiam Matrimoniū ut defectꝰ ætatis, defectꝰ intellectꝰ, et non spontaneus Consensꝰ vi metu errore extortꝰ, vani timoris nulla excusatio.

Furor ex Actionibꝰ et signis exterioribꝰ indicatꝫ.

Fatuus dicitꝫ qui fatua dicit v facit.

Mente captꝰ caret intellectu.

Error aliꝰ ē Personæ, aliꝰ Conditionis, quoniam tollit consensus libertatem impedit etiam Matrimonium ideō si quis contrahit cum Justina credens eē Catharinā, n̄ consentit in Matrimonium cū Justinā.

Error qualitatis et fortunæ, ut n̄ excludit Consensum sic n̄ impedit matrimonium.

Error votum cognatio crimen, cultꝰ disparitas, vis, metꝰ, ordo, ligamen, honestas, affinitas, et coeundi impotentia.

Cultꝰ disparitas Paulꝰ in priore ad Corinthi: Epis: 6ta Nolite Jugum ducere cum Infidelibꝰ quæ enim ē participatio Justitiæ cum iniquitate aut quæ communio luminis cū tenebris.

Palero

Ad. Alietopodobno o Koganstwie y Zydostwie. 672

Moyses Deuteron. Cap. 7mo cum introduxerit te Dns in terram quam possessurus ingredieris, et deleuerit gentes multas coram te non inibis cum eis fedus neque sociabis cum eis coniugia filiam tuam non dabis filio eorum, nec filiam eorum iunges filio tuo.
Infidelibus nuptiis nullum Matrimonium bonum esse potest ideo bonum prolis educandae ad cultum Diuinum ...
Nefandas nuptias, quod facta id est uita indigni sunt, qui tantum scelus admittunt in castum quasi a castu cingulo illo Veneris abhorreant, quo in Nuptiis honestis utebantur.
In Matrimoniis contrahendis Naturale Ius et pudor inspiciendum contra pudorem est filiam suam in Vxorem ducere. Talem coniunctionem Bruta etiam animantia perhorrescunt.
Claudius Imperator faeminam non agnoscentem filium suum dubia utrinque Argumentorum fide ad confessionem compulit indicto Matrimonio Iuueni.
Ne cognationes Naturae confundantur ac Maritus ac Pater idem fiat eidemue sit Vxor et Mater. Gentes tamen esse feruntur in quibus et nato genitrix, et nata Parenti Iungitur et pietas geminato crescit amore. Olim usque ad septimum gradum consanguinitatis computando gradus secundum Canones Matrimonium inter Collaterales prohibitum fuit, hodie prohibitum est, tantum modo, usque ad quartum gradum inclusiue ita, quod in ipso quarto gradu non licet Matrimonium contrahere.
Affinitas quasi duorum ad unum unitas eo, quod duae cognationes, quae diuisae inter se sunt, per nuptias altera ad alterius Cognationis finem accedit.
Pasierb est filius Vxoris Priuignus vel Priuigna id est Vxoris vel Mariti filius vel filia ex alio Marito vel alia Vxore suscepti.
Affinitas proprie gradus non habet.
Impotentia coeundi est uitium Naturae ipsa Nouercante vel ex accidenti Contractum, quo quis alteri carnaliter commisceri impeditur nam sicut in aliis contractibus non est conueniens Obligatio si quis se obliget ad hoc quod non potest vel dare vel facere, ita in Contractu Matrimonii, quo quis unus obligatur alteri ad debitum Carnale soluendum non est conueniens Contractus si fiat ab aliquo qui debitum Carnale soluere

solueri non pt.
Impotentia coeundi est triplex: Nat'lis, Accidentalis, Maleficialis. N contingit ex ratione aetatis, ut e in impubere, v ratione deprauatae natiuae qualitatis ut si uir propter nimiam frigiditatem sit nat'aliter impotens v mulier ita arcta sit ut uirum pati n possit. Accidentalis si uirilia amputata. Maleficialis quae ex maleficio per sortiarias prouenit.
Si impedimentum immedicabile frustra expectatur euentus, cuius nullus induceretur effectus.
Frustra exquiritur probatio eius quod probatum n releuat.
Statuitur tempus triennij si impotentia ueraciter probari non pt.
Iurabunt cum septem quod nunquam cara effecti sunt. Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus, Disparitas, Vis, ordo, Ligamen, honestas.
Si sis Affinis si forte coire nequibis
Haec socianda uetant Connubia facta retractant.
Vir iustus timens Deum in pauperes beneficus.
Obligatio semel extincta n reuiuiscit.
Soluitur Matrimonium quoad thorum propter Adulterium.
Propter furorem si ita uehemens, et ardens sit ut probabile mortis periculum indicat.
Si alter ex coniugibus in haeresin labatur separari pt Matrimonium quoad thorum.
Quarto solutionis causa
Propter Sodomiae Crimen.
Mense Malum Maio nubere uulgus ait.
Id non ex animo dictum, sed elapsum iam nunc pro recantato haberi libens uolo. Mulier Philippo cum inuita ab eo traheretur dixit, dimitte me, nam sublata lucerna nullum e in Tenebris. Mulierum discrimen. Ho. saeculo n litigioso nam malitioso.
Quod plus scis quam conscientia lit.
Si orta lite orta sunt mala, spe litis sperare nunquam expirare.
Litigantes diu spirare nunquam adspirare.

Homo

Homines esse Mortales, lites vero immortales. O 17
Orandum DEUS dissolue Litis vincula.

Authoritate Magistratus per Legem lites finire tollere minuere.
Et Adstringe pacis foedera ne litis horror insonet.
Extingue flammas litium.
Sed optandum hoc forsan non sperandum.
Honorabile non est litigare pro modico.

Litigantes similes sunt Chymistis, qui laboriose quaerunt lapidem donec sua dilapidauerint, ita litigantes et se et opes conterant donec tristissimum Litis euentum experiantur. Caeteri non aliam vin=dicandi causam habere velle videntur, nisi, ut litigent in expensis condemnent. Jako in criminalibus talio, tak in ciuilibus expensa niechidą.
Litigat non euitando damnum, sed captando lucrum.
Judicium est Legitimum praesidium atque Juris publici Tutela
Finis Judiciorum est circumcidere lites.
Nemo tenetur Jus suum indiscussum relinquere.
Non prudenter fortunae arbitrio committitur, quod per concordiam componi non potest.
Concordiam suaderi posse non Imperari.
Pacem esse bonum persuasibile non compulsibile.
Durante commissione suspensa est Jurisdictio Ordinarij Judicis.
Non interpellandi, sed cogendi sunt, qui compromissum recepe=runt.
Contumaciam esse pro praesentia.
Poenitentiae in compromissis non datur locus.
Parte inuita discedi ab eo nequit. Vtriusque partis consensu initum est. Cauillationes magis lites impediunt quam expediunt.
Dilatio petit, res tempore loco Causa.
Legitima impedimenta ad Contumaciae purgationem sufficientia haec sunt. Captiuitas, Aegritudo, peregrinatio, expeditio publica, morbus sonticus, et alia impedimenta praedictis similia ut loquuntur. Tempestas ventorum, Fluuiorum, vis fluminis, bellorum motus, et hostilitates, pestilentiae, periculum.
Affectata et fictitia impedimenta neminem excusant, nec

iniusta

nec iniusta causa liberat à pœna contumaciæ.
Iuramentum est vice probationis, in cuius defectu reo iniungendum.
Iuramentum loco probationis succedit.
Causa Iureiurando decisa probationes contrarias non retractat, nec contra praestitum Iuramentum probationes in contrarium admittuntur.
Imputare sibi debet, qui adversarium in causa sua Iudicem instituerit Iuramentum finis litis.
Iuramentum habet vim rei Iudicatæ sicut contra rem Iudicatam nulla instituitur Actio sic nec contra Iuramentum.
Officio incumbit ratione periurij in id incumbere, nec ex tam improbo delicto impio sibi lucrum Victor quaerere possit. Quidefert Iuramentum adversarium in causa sua Iudicem constituit, et contra delatum Iuramentum nulla Actio. Merito enim facto suo contravenire prohibetur, se(que) in alijs cessat hic ratio, tam in Necessario quod à Iudice (quam) in Suppletorio Instrumento. Melior conditio possidentis, quam petentis, quia Possessor plus Iuris habet in retinendo, quam Actor in agendo, et rem ipsam habere dicitur, qui Iure Possessionis fruitur. Alia commoda ut taceam hoc unicum maximè Possessionem commendat, quod onus probandi transferat in adversarium, cum enim possidens Iure possidere praesumatur, pro ipso omnino Iudicandum est, donec Actor contrarium Legitimè probaverit, quoniam ex Possessione Titulus et Ius ipsum praesumitur. Probationes ex Archivijs Publicis desumptæ plenam fidem obtinent, susceptæ habent à causa propria producta. Z tąd y Statut, Metryka na Dobra Szlacheckie niema bydz nic dowiedziono.
In notorijs non expedit cognoscere vel sententiam proferre sed exequi vel punire.
Quoties Iudici infertur Iniuria, ut Iudicij tunc ipse Iudex ex puniendo non in suo sed alieno negotio procedere et condemnare dicitur.
In propria causa Cui(que) potius dicere, quam vivere, quilibet praesumatur, Mors probari debet testimonio duorum, quia viderunt defunctum
et tumulo

et tumulo mandari. Illum in rebus humanis non inveniri et nusquam esse, namque qui nusquam est, mortuus est.

Testimonium invitus dicere tenetur, quia testimonium ferre munus publicum est, ad quod invitus etiam quis cogitur, et publice interest veritatem non occultari. Siquidem veritatem celare peccatum mortale est, et qui se a testificando subtrahit, peccatum mortale committit. Pater et filius pro una persona censentur, et uxor unius et viri alterius. Permissum infert quod prohibitum non est. Stipites minus idonei probant, quando veritas aliter haberi non potest. Idonei testes non sunt quibus imperari potest, ut subditi.

Praescriptio temporis immemorialis centum annorum.

Immemoriale dicitur cuius memoria non est in contrarium. Atqui fit memoria in centum et decem et viginti annis, et aliud est centenaria praescriptio, aliud immemorialis. Igitur illa dicetur quae nec traditione audita nec visu percepta.

De Jure Potioritatis.

Primo loco solvi debet merces familiae, debita quaecunque in funus defuncti, eiusque curationem impensa sunt. Census item publicus magistratui debitus. Deinde uxorem debitoris in bonis quae ad maritum se intulisse probare potest omnibus aliis eius creditoribus expressam anteriorem hypothecam non habentibus praeferimus.

In donatione tamen propter nuptias hoc casu nullam prioritatem in praeiudicium creditorum illi tribuimus. Dotalitium quasi vitalitium post mortem mariti servit. hos quos modo credimus creditores iis, qui per expressam vel tacitam in bonis creditoribus habent hypothecam, secundum ordinem temporis quo quaeque contracta est sequatur. Duabus vero hypothecis, una et eadem die constitutis, si ultra alteram praecesserit probari liquido non possit, ambo creditores pro rata cuiusque debiti simul admittuntur. Pari jure prioritatis cum hypothecariis, et illi gaudebunt, qui praecedente ordinario processu et sententia in bona creditoris realiter immissi sunt.

Nos depositum subsequi volumus, quod alienavit, vel consumpsit debitor quaeque ad pias causas et alimenta pertinet cumque

arestantes

077 arestantes quo nullam Judicialem immissionem consecuti sunt in ordine sequentur quibus et ipsis quantum ad prioritatem Jus reale ab illa ipsa hora qua arestum impetrarunt illudque legitimè prosecuti sunt, tribuimus praedictis Creditoribus omnibus dimissis satisfieri volumus illis, qui personaliter ex Juris Communis Dispositione Privilegiati sunt.

Ultimo vero loco Chyrographarijs qui nimirum modis tantum cautionibus Debitorum aut aliter sua Credita probante pignora aut realia Jura ulla non habent, et hi quidem nulla temporis habita ratione pro rata cuiusque Debiti secundum Jura Communia admittentur.

Potior eorum ratio habenda, qui de damno vitando certant, quam eorum qui lucrum captant, Jus, sed si nec Attemperauerint Creditores postea non erunt alterius audiendi sed Jure suo privandi maturandi omnino est Processus in Causis Prioritatum.

Non modo dexteritate et Judicio Privilegia Creditorum Universa pertractando, sed et Classes quinque distinctas ponendo secundum quas Creditoribus sua Credita sunt adiudicanda.

In prima Classe, qui singularique adam praerogativa et Privilegio prioritatis gaudent caeterisque omnibus Creditoribus quocunque etiam Privilegio munitis praeferuntur.

In secunda Illi qui praeter hypothecas Privilegium praelationis habent.

Tertia qui Jus reale ex hypotheca aresto et immissione fuere consecuti.

Quarta personaliter Privilegiati et denique

In quinta Classe veniant Chyrographarij.

1 Classis prima continet nempe unum Privilegium res proprias repetentium.

2 Invendito fundo hypothecam vel Dominium usque ad solutionem pretij totalis sibi reservantium.

3. Eorum Jura hypothecam rem obligatam habuerunt antequam Debitor illam emeret.

4. Privilegia Mercedis Famulorum.

5 Impensarum funebrium.

6 Medicamentorum in Curationem Debitoris aegroti factorum.

7. Privilegijs collectarum aliarumque publicarum exactionum.

8 Privilegium dotium

8 Creditis hæreditariis. Volunt alij priorem posteriori præferendum. 676
Tak ma być z wedle naszego Koronnego Prawa aby deberz omnes
æqualiter concurrere, et cuique pro rata portione si bona non
sufficiant de credito suo, quid detrahendum est, sed privilegiatos
hoc non tangit, qui habent Inscriptiones.
Et ex ordine literarum atque scriptura arguitur prærogativa et
Jus prælationis, ita ut is sit præferendus qui prius literis exprimitur.
Res inter bona Debitoris reperta Domino repetenti restitui solet, etiamsi
si Creditores reliqui nihil prorsus capiant, quia rei venditio est supra de
Actione Personales et hypothecarias, et Creditores, non ex alterius ter:
tij, sed Debitoris Bonis exclusionem petere debent.
Liberi bona aliunde per successionem vel alium titulum quæsita, in
hæreditate Paterna si reperient Jure Dominij repetent. Res depo:
sita exclusis alijs vindicatur quia non est de Bonis debitoris de:
ponens rei depositæ apud se Dominium retinet ex alieno solui.
Ratione pretij sibi debiti in re vendita præferatur, sed tum quan:
do venditor in specie, in re vendita sibi reservat hypothecam et
si hoc faciat ante traditionem vel in ipso traditionis Actu.
Eandem quoque prærogativam habet Venditor qui in casum pretij
non soluti rei venditæ Dominium retinuit rem venditam repe:
tere potest, nimirum atque Dominus rem suam in bonis debitoris repertam.
Famuli ratione mercedis, et si de Jure Civili nullum habe:
ant privilegium, sed reliquis Creditoribus sunt adæquati, Atta:
men Jura Saxonica mercedes famulorum reliquis omnibus Creditoribus
alijs præferri volunt, consideraverunt operas famulorum, quibus
tota Debitoris Familia, eiusque bona et facultates, unde postea
Creditoribus omnibus satisfieri potest, conservata fuere, æquissimum ipsos
operum suorum effectu et commodis in receptione crediti sui
præ alijs citius frui, nemo suis sumptibus alteri inservire tenetur, et
qui operas suas gratis locaverit.
Impensæ funerum præcedunt propter utilitatem publicam ne
Cadavera iaceant insepulta, cum consensu tamen hæredis fieri debent, sub
verbo impensarum omne continentur quæcunque corporis causa erogata
fuere, ut et pretium loci ubi defunctus humatus est. Item Sacro
sancti vestes lugubres ad impensas acceptandæ quæ secundum
dignitatem

679 dignitatem et facultates defuncti erogari oportet, sed quae istam sumptus rationem egrediuntur superflua. Expensae infirmitatis annectuntur impensis funebribus. Fiscus ratione tributorum et collectarum nempe tacita hypotheca in Bonis Debitoris et Iure Praelationis, Non ignosci solet illi, qui se sponte in necessitatem aliquam coniecit, et frustra calamitatis suae author auxilium Legis implorat.
Potestas Parentum disponendi de rebus suis eatenus restricta est, ut Legitimam de Bonis quibus quae tempore habent Liberis relinquere teneantur.
Dotalitium loco dotis surrogatum idem de illo ut de dote fert Iudicium, ubi Persona locum facit beneficio, deficiente ea deficit quoque beneficium, solius enim Mulieris providentia, Privilegium hoc inductum est.
Privilegiatus contra Privilegiatum non potest uti Privilegio suo.
Repetibilia non sunt, quae non transcendunt ad haeredes.
Inter Pares qui prior est tempore, potior quoque est Iure.
Usurae sunt accessio sortis et Debiti Principalis ac proinde eodem Iure censeri debent, ex quo fit, quod sortem pariter eodem, usuras eodem libello petere, eademque sententia terminare liceat, at in Foro Saxonico aliter se res habet, neque in Concursu Creditorum usuras quantum vis licitas, nempe quincunces singulis quibus etiam Chyrographariis ratione Sortis satisfactus venit, adiudicari vult Illustrissimus Saxo. In odium usurarum quantumvis quincuncium, alias licitarum. Tum ne priores Creditores lucrum usurarum captantes praeferantur reliquis de damno Sortis vitando certantibus non tam usuras lucratorias, quam compensatorias exigi fructuus ex re vendita percipiendorum eadem ratio idem facit.
Si vinco vincentem te multo magis te vinco te ipsum.
Per venditionem sub hasta non tam a Iudice quam ab ipsis creditoribus bona Debitoris distrahuntur quibus absentibus si in Iudicio licitator pretium solverit, liberatur perinde, ac si Creditoribus ipsis mandante Iudice soluisset, facta autem Venditori solutione nihil amplius ab emptore exigi potest, ne bis idem solvere teneatur.

Paupertas

Paupertas reminidt eo noxiam.

Bona Civium pro debito Universitatis capi nequeunt, quia Magistratus contrahendo saltim bona Universitatis obligavit, non etiam bona Singulorum Subditorum, quae non sunt in dominio et potestate Universitatis et Magistratus, si quis se obligaverit ad carcerem ad pretium Corporis, quod aestimari potest Summa debiti, Pona non corporis obnoxium est contra Libertatem publicam ff. Contaminata Defunctorum Religio habet poenam sacrilegij.

Ratio publicae utilitatis commodo privato est anteferenda.

Impium fuit apud Ethnicos nedum apud Christianos cadaver Debitoris insepultum detineri, interest Reipublicae Mortuorum Corpora quam citissime mandari sepulturae, ne Cadavera foetorem excitent pestemque aliosve morbos causentur.

Arrestum in nundinis prohibetur, ne Commercia turbentur et Negotiationes impediantur, quas liberas relinqui publicum commodum ac interesse suadet, quod privilegium solis Mercatoribus [illegible].

In foro Saxonico, ut Via periurijs praecludatur, praevia Iudicis taxatione super expensis Iuramentum praestetur.

Lite tractando expensas impendit.

Iudiciales et Necessarias expensas non liquidari utiles atque extra Iudiciales ut salaria Advocatorum sumptus Vecturarum [illegible] Ventris sumptus coercendi, quia delicatarum et voluptariarum expensarum rad habendam est poena correspondere delicto.

Victum Victori in expensas litis condemnandum esse.

Frustra fertur Sententia si non executioni mandetur, est similis campanae absque pistillo.

De Mobilibus in Executione est incipiendum nec iis existentibus ad bona immobilia deveniendum, quin non indistincte mobilia capi debent sed ea quae commodius distrahi possunt, ut celeriter solvatur res Iudicata, sane si pecunia parata extet, quin de hac satisfieri debeat creditori, vix ambigendum est, non vero extante pecunia capi debent mediocriter pretiosa postea vasa aurea et Argentea aliaque pretiosa supellex, et tandem lecti vestes Instrumenta resque se moventes, ut oves, Vaccae, equi aratorij et frumentum ad seminandos

Agros

Agros deputatum modò resilliis Agrorum culturæ haud serviant, alioquin enim ita sunt Privilegiata, ut nisi in subsidium deficientibus nempe alijs bonis mobilibus necnon Immobilibus Juribus et Actionibus capi queant.

1. Deficientibus mobilibus capiuntur res soli seu Immobilia indifferenter, et promiscuè, sed ordine Juris servato, nimirum ut non inchoetur in Bonis Immobilibus pretiosis nec unum quodque pro Libitu Creditoris, sed illud quod Debitori minus damnosum est, Creditori verò ad exsolutionem sui Debiti sufficit, capiatur.

2. Nec pro debito exiguæ quantitatis capiantur et distrahantur Bona eius, nec ea quæ magni sunt momenti valoris et pretij, si ex quibusdam et quidem rebus vilioribus facilè pecunia redigi possit, ita tamen, ut pro dubio et incerto alienationis et distractionis pignoris eventu aliquanto maiorem et pinguiorem rem pro Iudicato habere prohibitum haud sit.

3. Caueant Executores ne in re sua Immobilium Executione prædia rustica et tributaria de quibus certa servitia, Census et tributa præstari et solui debent, diuidantur, nec bona inprimis verò sylvas in quas Executio facienda devastent et summatim Executio in Bona Immobilia bona fide et arbitratu Boni Viri fiat. Ad Executionem Nominum Jurium et Actionum non aliter pervenitur quam si nulla alia Bona Mobilia vel Immobilia existant, in quibus Executio fieri potest, ut sic contra Executionis ordinem deficientibus demum mobilibus et Immobilibus Bonis, nomina succedunt. Si ipse Debitor malit Executionem fieri in Nominibus, Actionibus et Iuribus quam in bonis immobilibus, audiendus omninò erit, modo nomina sint liquida et idonea, ut facilè sine expensis et Judiciali strepitu exigi possint. Si res certa Creditori oppignorata vel in Iudicato expressa fuerit, præcise in eam facienda est Executio nec audiendus est Debitor, si vel Mobilia vel Nomina quantumuis certa et liquida offerat, nunquam eius Ius Creditori in re certa acquisitum per Executionis Actum immutari vel auferri debet. Liberum erit Creditoribus Bona debitoris certo pretio æstimata in solutum acceptare, an verò ijsdem, tamdiu uti frui velint, donec fructus percepti sorti et usuris responderint

atque ita

atq; ita plenarie ijs satisfactum fuerit, ad neutrum tn Inuiti cogi poterunt, sed deueniendum tunc erit ad distractionem, ita ut Bona subhastent et plq offerenti tradant. Facta subhastatione ad licitationem Creditores admittendi, ipsiq; si aliq emptor pinguiq pretiu n' offerat res adiudicandæ per taxationem immoderatam grauati ad acceptione insolutum Creditores, cogi n' possunt.

Subhastatio necessaria Debitori æque ac Creditori illi quidem ne ex taxatione uiliori lædat, huic uero, ut eo facilius res pignori capta distrahat, Emptorq; inueniat. Pretium illud iustu æstimabit, quod quiuis extraneq fuerit, statuus. Facta subhastatio, ne cum Iudice magis, qm cum ipso Debitore contrahit, et quidquid post subhastationem agit Iudicialiter fieri censet. Cessat uero præsumptio fraudis et doli in Iudicio. Res subhastata p præsenti pecunia tantummodo n' uero distinctis Terminis exoluenda, quia n' tantum quantitate sed et die minq soluit, ideo paratam pecuniam offerens præfert alteri quantumuis minq pretium licitet.

Subhastatio non in uniq u alteriq Creditoris sed ciu Creditoru fauore e inducta, ut cibq ex æquo consulat, n' temporis sed quantitatis pretij potissimum habenda e Ratio, in pignoru Distractione.

Pari pretio semper primq superat alium licitantem uideat licitator ne tempq subhastationis præter labi patiat, hoc enim si effluxerit audiendq n' e etiam si maiq pretiu offerre uelit.

Ius tertij semper illæsum seruari dt.

~~Primi~~ Offerentis Ius primi licitatoris turbare licet.

Si res pignori capta ita simpliciter, absq; Taxatione et æstimatione subhastat, nullum inueniunt emptore Creditoribus pro ex quantitate, quæ ipsi debet, addicunt.

Indultum est Debitori pigq redimere u pinguiorem Emptore offerre, sed intra Annu.

Caput quod intra certum tempus fieri dt postea consek. phibitu et conditio intra tempq expressu implenda post illud adimpleri nequit, secq si fuerit Iustu impedimentu quo rem intra tempq redimeret, quo probato impedimento mora purgat, ut quia amisit pecunia

per clunciu

083 per Nuncium vel ab hostibus detentus etc. Ex causa rationabili aliquod tempus venditori indulgendum, ultra conventum contra pretium contrahentium prorogari nequit.

Pacta sunt servanda quae ad Haeredem transmittuntur, alteri quoque cedi possunt. Actio personalis alteri cedi potest.

In Solutionibus valor monetae respiciendus est qui fuit tempore contractus, si valor monetae mutatus fuerit, ostimad ea quae fuit tempore Venditionis, adspici, ad secundum hanc pretium solvi debet.

Ius decimandi seu Decima

Nullo unquam tempore a Laicis praescribuntur non solum quod Deo in signum universalis Dominij debeantur, sed et quia Ius Decimandi spirituale est, ac proinde in Laicum non cadit. Obligatus solvere Annuum censum incerto quae fructuum, si ultra longissimum tempus in aleo fructum quae eum solverit, ex obligatione amplius non tenetur sed praescriptione se tueri potest.

Praescriptionum tres species.

Mobilium rerum, quae Triennio perficitur.

Immobilium quae triginta Annorum spatio completur.

Et Iurium seu Actionum quae spatio unius Anni decurrit.

Servitutes quoque triginta Annis praescribuntur.

Dies Praescriptionum addidi, propter varias Annorum et Mensium computationes et Dierum intercalariorum interventum, ne quis ex ignorandi Computationibus error nasceretur.

Quemlibet Iura sua scire praesumi, nec eadem ignorare debere non tam figura literarum sed mente et sensu nostro obligamur. Bona fides est sincera et illaesa conscientia excusans possessores de ignorantia veritatis non vel iusta opinio, quia quis credit, rem esse suam, si causam et ostitulum Possessionis ignoret, in dubio cuilibet praesumptioni opposita Veritas hoc praestat, ut superior in conflictu cadat. Probatur mala fides coniecturis et praesumptionibus varijs veluti quod ante

quod ante contractum praescribenti fuerit denunciatum rem esse alterius. Aut si de hoc inter vivos erat fama et praescribens contraxerit non adhibitis solennitatibus requisitis et etiam adhibitis insolitis cautelis, aliisque multis modis, quibus scientia rei alienae probari potest. Juret se bona fide possedisse.

Nonvalenti agere non currit praescriptio.

Ignoranti non nocet praescriptio.

Liberi in potestate Patris constituti adversus ipsum Actione experiri nequeunt et ob reverentiam ff. tanto maiore praemio digni quod Patrem offendere noluerint.

Res a Raptoribus extortas lucri faciendi causa, si quis occultaverit nec huius rei denunciationem ad Acta fecerit, rapinam tenet, de rebus extortis tertiam partem recipiat, duas restituat, licite retineri possunt, si nesciat Dominus cui reddi debeant, saltim ex Titulo pro derelicto.

Actus Voluntarii ac liberam voluntatem non possunt constringi prohibitionibus. Inter magnos viros non est numerandus, qui ab imperita multitudine pendet.

Si quid Universitati debetur non singulis debitum et si quid debent singuli non dicuntur debere.

De in rem verso versum in utilitatem civitatis.

Populus praesumitur approbasse omnia, quaecunque mediante sigillo communi et Administratoribus commisso gesta fuerint.

Qui petit se declarari Dominum Bonorum, quae iam possidet in praescriptione Triginta Annorum.

Avita bona. quae quis a Maioribus suis Avo nimirum Proavo et Ulterioribus Parentibus accepit, tum quae a Maioribus Lineae Maternae provenerunt, cum et is ex quo Linea Materna descendit Adiudicatur.

Rem quae surrogatur in locum alterius esse eiusdem effectus cum re illa in cuius locum surrogata est, licet igitur permutata Bona tamen Avita conferri possunt.

Permutatam Vicem Emptionis obtinet quisque rem permutatam accepit.

085 accepit Emptori similis efficitur. Venditio vero bona Auita alterat et immutat.

Ratione dispositionis alienig cessante, ne ipsa dispositio amplius locum habet.

Affectio hæredum, ut in Familia conseruetur.

Dicuntur bona Auita quæ diu non exeunt extra Familiam in Personas extraneas, etiam si de una in aliam Personam in Familia tamen per successionem transferuntur. Bona dicuntur Auita quæ à Donatore acquisita non sunt, sed à maioribus per viam successionis ad eum peruenerunt.

Res semel factæ alienabiles in posterum licite alienari possunt.

Res per reemptionem recuperata dicitur eiusdem qualitatis prout erat ante Venditionem, sub pacto enim de retrouendendo vendita pristinam naturam retinent nec Auita esse desinunt reddit res acsi vendita non fuisset.

Bona Auita sine hæredum consensu propterea donari nequeunt, ut honoris et dignitas Familiæ conseruetur et ne bona eorum ad extraneos qui non sunt de Familia transeant.

Jus Retractûs vel Reuocationis

Liberis non licet impugnare facta Patris.

Priuatorum Pactionibus Juri Publico derogari non potest.

Licet magnus sit fauor piarum causarum et ecclesiarum attamen quia Ecclesia cum cultrix Justitiæ non patitur aliquid contra Justitiam fieri in se vel in alterum, utique nec illa speciale quidquam circa casum insinuationis admittere videtur.

Nullum vinculum Juramento præstant iura prohibent.

Juramentum defectum nullitatis non supplet.

Coram Principe nihil occulte fieri intelligitur, cum semper procuratorem suum habeat.

Donare

1. Donare et liberalitatem exercere proprium Principum et Nobilitatis est. ad privatorum donationes id non extenditur nisi de consensu A.B. et Insinuatione Judiciali.

2. Quod semper Vires habuit donatio ex post facto revocari non potest.

3. Propter Liberorum supervenientiam donatio revocari potest.

4. Donatio Remuneratoria est, praestiti Officij semper sed et quod. dam permutatio.

5. In Officiosa donatio est si ideo immoderata et immensa ut liberis nulla Legitima sit relicta.

Pater ad aequalem distributionem Bonorum suorum inter Liberos non obligatur, cum et inrequisito bonorum suorum consensu bona sua salvas non Liberorum Legitimas in extraneum transferre queat, adeo, ut liberis ejusmodi alienationem impugnandi facultas non concedatur.

Pater debet aequo patere oculo Liberis, non ut uni plus alteri assignet minus, est dissidiorum occasio.

Consuetudo est uim Legis.

Tollerabilia sunt quod vetus comprobat consuetudo.

Intercedere Mariti et intervenire Vxor, et ejus debitum in se suscipere seu Debitorem se constituere et facere et illius transferre in se obligationem verum in ijs bonis tantum, quod non sunt dotalia, quia dotes sine amicis alienari nequeunt et speciale habent Privilegium, in ijs tantum bonis quod sunt extra dotem possunt, at extraneo obligare potest se etiam in dotalibus.

Obligatio ad Carcerem.

Quamvis nemo membrorum suorum sit dominus valet tamen pactio qua Debitor in casum non factae solutionis ad carceres vel arrestum se obligat nihil hodie est usitatius, ejusque obligationis effectus hic est, ut Debitor, qui eo modo seipsum pignori dedit et obligavit perinde ac alia res quaelibet obligata capiatur hac sola differentia, quod non distrahatur, sed trahatur et in carcerem trudatur, Creditor tamen vigore istiusmodi conventionis nec propria authoritate capere nec in privatis suis parietibus detinere queat, sed debet adire

382 adire Judicem nisi debitor sit fugitivus. Pactum de incarcerando debitore non valet quamvis facta bonorum cessione excusatione a solvendo sit repertus.

R. Propter tamen moram vi pacti detineri.

Pactum sine conditione volentibus fit Iniuria.

Non incarceratur si debitum urget. quia per negationem res efficitur dubia incerta et illicita.

Salus moritur cuicunque causa pecuniaria sed feri debet, proinde dimitti debet, non tam ut sanitati consulat, quam ut curam animae suae gerat, ne tamen evadat, custodiatur.

Arestari ab alio potest tanquam pignus aliquid donec satisfaciat. In faemina id non currit, propter periculum pudicitiae.

Obligatio habet personalis et ad haeredes non transit.

Decoctores publico carceri mancipari debeant, ut poenam luant malitiosae prodigalitatis ac fraudulentiae dilapidationis.

Secus qui non sua culpa sed fortunae vitio et aliquo infortunio ad inopiam redacti.

Carcer publicus pro poena habetur magis quam custodia.

Bona debitoris creditoribus sunt communia nec cuiusvis ullerius disponere potest postquam debitor solvendo esse desiit.

In proprio dijudicatur. et si eadem res pluribus simul obligetur tres decipiantur.

In foro Mercatorum non solum disputari de apicibus Iuris sed tantum de aequitate et bona fide.

Iuramentum in alterius damnum non redundat.

Nunquam casus fortuitus eum excusat cuius culpa casum praecessit.

Si Monetae valor minuitur vel augetur vel ipsa moneta abolet, solutio fiet in eo valore, qui tempore contractus fuit.

Debitorem in pecunia reprobata solvere non posse nec Creditor ad id cogi potest.

In Successionibus Paterna Paternis Materna Maternis deferri.

Solon ne vel tacendo Reip. vel consulendo sibi noceret subita clementia.

Clementiam simulat cuius praetextu non dictum modo prohi-
bito sed et factum erat.

Ex nube uis niuis grandinisque decidit.
Ex lucenti fulgure mirant tonitrua.

Si exspectabili magnorum virorum fortuna pernicies Reipublicae alterius
salubriores erant sententiae, alterius disertiores.

Mihi quidem in hoc iudicio de morte tantum ferenda sententia
Mortem enim cuius nam proposuit, et nascentes suo calculo damna-
uit, uerum quod longe grauius est de honore et de decore periclitor utrum
si innocens moriar, an grauissimo dedecore ob turpissimam causam
effectus uiolenta morte properantem spiritum exhaustiatur, quae duae
res cum in causa sint unam Vos, alteram ego in manibus habeo, innocentiae
meae si sum Dominus ueritatis uidentiam praestare possum, ut sua innocens ut
fraude circumuentus periniar, facere non possum. Causa improuisa stupore
mentem confundit, stupor uero quod necesse est inopiam affert Oratio-
nis nisi in Veritate perfugium haberem, nullius mihi sceleris con-
scius sum, neque si uoluissem rem patrare potuissem neque si potuis-
sem uoluissem. Primum enim proditionis initium aliquod fieri oportuit
etiam per colloquium, futurarum enim Actionum Index est Oratio, quo
pacto autem colloquium esset inter nos sine congressu, qui uero con-
gressus esse potuit, cum nec ego ad illum uenerim, nec ipse quemquam ad me
miserit, nec literae sine tabellario ullo a nobis ultro citroque mitti po-
tuerint, sed finge congressum, finge etiam mutuum inter nos collo-
quium, quid deinde collocuti sumus Graecus cum barbaro, quomodo di-
cens et audiens, an solus cum solo, sed nullum est nobis linguae
commertium, atqui factum est per interpretem, iam tertium nobis statuis
in iudicem eorum quae maxime occulta esse oportebat, sed esto fa-
ctum fuerit, quod tamen est infectum fidem dare et accipere uicissim
nos oportuit, et quaenam ista fides iusiurandum dices, cuius mihi
proditori et iurato credidisset. At obsides dati, quibus fratrem
unum habeo praeterea neminem &c. Quindecenti Maiestate
assurrexit supra id omne quod humanum est in cuius ore mellificarunt et apes
cecinerunt lusciniae, suada sessitauit Iupiter si Graeco lo-
qui uoluisset Platonis ore locutus fuisset, ulceratae mentis dolore

actum dio

89 ac tadio Venenu bibit, mortuqꝫ ne moreretur, quare nolite etiamsi sint mortui rerum gestarum obliuisci, sed Illustrium facinorum recordari existimate eos uiuere et præsentes adesse pro mea salute deprecatores. ad quem ego confugiam? quem mihi supplicem adhibebo? Patrem? at mortuus est, fratres nullos habeo, liberos nondum mihi nati sunt. Vos igitur mihi estote pro Patre pro fratribus pro Liberis ad uos confugio oro et obsecro seruate me.

Satius est imminentem declinare nubem, quam rapido torrente abripi.

Antea quidem orbitatem meam moleste ferebam nunc autem doleo ad hoc oculorum incommodum non accepisse surditatem, neque enim consiliorum sententiarumque ignauiam atque turpitudinem audirem quibus populi Romani gloria breui est peritura. Ubi est ille feruor nunc uinctis et perterre[illegible]

Quam difficile est Verba facere Ventri aures non habenti.

Quam dubius fiunt medico et magna purgatione.

Viris imperauimus et Nobis Uxores imperant.

Utinam Tiberio Gracho talis mens ad Rempublicam bene gerendam fuisset, quale ingenium ad bene dicendum fuit, profecto nemo hoc Viro gloria præstitisset.

Quicquid aut addideris aut mutaueris aut detraxeris uitiosius et deterius futurum non enim tam præclarum est scire latine, quam turpe nescire.

Diuus Hieronimus de Cicerone Demosthenes tibi præripuit ne esses primus Orator. Tu illi ne solus esset.

Funebres orationes Styli pag. 9 et 12

Demosthenes postquam ille hac prouincia impositum ut funebrem laudationem haberet in eos qui pro patria occubuerunt, diu quasi fuisse ... facto tum Generosos milites de hiis laudibus efficeret ad summum nihil inuenisse dignum eorum honoribus, quod qui pro salute patriæ insitum cum uisceribus uitæ amorem neglexerint omnem humanarum laudum terminum excesserint.

Cicero. Utinam Dii Immortales fecissent, ut uiuo potius Seruio gratias ageremus quam mortuo honores quæreremus.

Demosthenes nihil de hostibus de belli prouidentia mortuos deducibus

De Victoria locutus laudavit tantum à Patria Parentibus in communi. Cicero. Nam Servij reliqua vita multis erat praeclarisque monumentis ad omnem memoriam commendata, semper illius gravitatem fidem praestantiam in Reip. tuenda curam atque prudentiam omnium mortalium fama celebrabit. Nec vero silebitur admirabilis quaedam et incredibilis, et paene divina eius in legibus interpretandis aequitateque explicanda scientia.

Laudat in ducibus Imperium, Consilium, gravitatem, Constantiam, magnitudinem, animi felicitatem.

Demosthenes. Commendat eos à prima aetate honeste acta cum cognatis et Affinibus, à prudentia, quod pericula Graeciae longe ante praeviderint, à fortitudine, quod pro salute patriae, neque fortunis neque vitae pepercerint. In Pansa initium confligendi. In Hirtio incurrendi alacritatem. In Caesare firmam castrorum defensionem. In Legione Martia incredibilem virtutem, mox ad hostes convertitur. Antonium exhibet, tanquam latronem ex gravi naufragio lacerum cum paucis fugientem, solem ipsum eius infortunio astantem, fortissimorum virorum Imperatorum Victoriae gratulantem. Princeps enim omnium Pansa proelij faciendi et cum Antonio confligendi fuit dignus Imperator Legione Martia, et Legio digna Imperatore cuius si acerrimum Impetum cohibere potuisset, uno proelio confecta res esset, sed cum Libertatis avida Legio effusius in hostium aciem irrupisset, ipseque Pansa in primis pugnaret, duobus periculosis vulneribus acceptis sublatus è proelio Reip. vitam servavit, ego vero hunc non solum Imperatorem, sed etiam clarissimum Imperatorem iudico, qui cum aut morte aut victoria se satisfacturum Reip. spopondisset, alterum fecit alterius Dii immortales omen avertant. Sanguinem pro vita Libertate fortunis populi Rom. pro Urbe templis Deorum Immortalium profuderunt. Demosthenes. Defunctorum virtute animam Graeciae commendat, quique fuerunt maiores, quique posteri futuri sunt, si anima Graeciae in istis extincta est.

Cicero quamobrem maximum quidem solatium erit propinquorum eodem monumento declarari, et virtutem suorum et pietatem, et venerato

fidem

fidem et crudelissimi memoriam Belli, in quo nisi tanta militū virtus extitisset, Parricidio Marci Antonij Nomen populi Rhi occidisset.

Refugit animus .S.P. conscripti eaq; dicere reformidat &.

De hostibg, de periculis, quæ om̄ fuerunt ad Clarissimum laudē eorum, qui illos fuderunt, et victoriam sudore Reip. pepererunt, a quibg n̄ tantum fines. sed Vitam Libertatem fortunas Vrbem templa seruata ostendit. Cicero dicit affines ijs quos laudare gm̄ lugere potestat. O Fortunata Mors. quæ naturæ debita pro Patria potissimum ē. In fuga fœda Mors in victoria gloriosa. Actum igit præclare nobiscum fortissimis dum vixistis nunc etiam Sanctissime milites, quod vestra virtus, nē obliuione eorū, qui nunc sunt nec reticentia posterorū insepulta eē potent, cum Vobis immortale monumentū suis pœnē manibg Senatus populusq; Rnus extruxerit.

Quot bella gesserat tot trophea erexerat, in Reip. dedecora pepererat, plura bella gessit, gm̄ cæteri legerunt, quod denique genus belli eē pt in quo illum non exercuit fortuna Reip: ciuile Africanum Transalpinum Hispaniensē &c. quod. . . . Iudo 1. &c.

S. cum gratissimis animis prosequimini e. ... Clarissimi ad Adolescentis sunt enim facta eig immortalia nomen. ... multa memini multa audiui, multa legi, nihil ex om̄ sæculorū memoria tale cognoui. gm̄ igit Vitam iussere. gm̄ uixisti Bytes ... ineqy Myslivecz. &&.

Nullg ei ludus videt e Iuuen dies, quam eneer; gm̄ ... gm̄ ante oculos trucidad finid.

Hunc illi fortuna afflatum n̄ fore diuturnum.
Senatum hoc ē Orbis Terrā consilio deberē gestit.
Scelere par ē illi belli indu stria inferior.
Si pace frui volum g bellum gerendum ē.
Si bellum amittom pace nun gm̄ fruemur.

Licet quod cuiq; Libet.

Do

Pacem nolo quia Turpis est, quia periculosa quia ē n̄ pt.

Nulla vox nullg gemitg ipso nisen inter dolorem crepitumq plaga oum audiebant.

Si in fide stetisset, Quem n̄ potuit Viuū, Vltus ē mortuum

Hieronimus

Et Ciceronis cineres in Antonium perpetuum dedecus:
Dari ipso ita disponente surrexerunt.
Catus primus omnium Parens Patriae appellatus.
Linguam incurat et ferreus moribus vivit.
Inter summas lacerati exercitus acerbitates dignitatem trahens spiritum.
Vive moribus praeteritis loquere verbis praesentibus.
Commune vitium est modum in rebus tenere non posse quod idem in stylo familiarissimum.
Nad miratus sum sapientiam, quam improbissimus animus non credit venustate.
Numquam sibi mutuis studiis amoris spondere.
Vestri Liberi egent Parentibus Iuvenes senibus Mulieres Viris Viri Magistratibus Magistratus Legibus Leges Patres, Philosophi Diis, Dii Vestra fide.
Cum Epaminunda corpore Virtutem Thebanorum sepeliuit fortuna Queni et diuturni temporis exsile detrimenta.
Semper in publico iis maximum est periculum qui maxime timent.

Audacia pro muro habetur.

Inciabilibus poenis error in magnis est Nobilior error.
Cum dignitate potius cadamus quam cum ignominia serviamus.
Cò facilis irritate placare difficile.
Numquam melius dicit quam cum male dicit.
Inter pueros senex inter senes puer videtur.

Iniuriarum remedium est Oblivio.

Si Quintum pareret Mater eius, Asinum fuisse parituram.
Vitio malignitatis humanae vetera sunt in laude praesentia in fastidio.
Seri molunt Deorum molae sed bene comminuunt. Soluta Legibus scelera sunt. Animaque verum qui fecit, sit tute aggredi.
Numquam fidele consilium datur timori.
Plebs quasi cellitas quod Veronae Cuius Liberi otio et rebus Diuinis vacent. Orq; iara mouet dentemque in dente fatigat.
Catilina Nobili genere fuit natus, magna vi et corporis et animi Sed ingenio malo pravoque.

Siquam

613 Cui quam Conjecturam affert. hanc tacita corporis figura.
Ebrius es, nec enim faceres. hoc sobrius unquam.
Virginem quod esset singulari forma deperibat deinde amoris impa
tiens, simplicem puellae animum solicitauit muneribus corrupit. blan
ditijs deliniit officijs in mutuum amorem pellexit, improbitate
uicit, denique Consuetudinem cum ea habuit, ac deuirginauit, uterque
Virginis coepit tumescere.
Exhaustum in barbaros milites aerarium fractam laboribus Iuuentutem
proculcatas segetes, abacta pecora, incensos passim Vicos, ac Vil:
las, desertos agros, euersa moenia, Compillata Domus, direpta fa:
na, tot orbos senes, tot orphanos Liberos, tot uiduas, Matro:
nas, tot Virgines ui impurâ oppressas, tot adolescentium licentia
deprauatos mores, tantum funerum, tantum luctus, tantum lachry:
marum. Praeterea extinctas artes, oppressas Leges, obliteratam
Religionem, confusa Diuina humanaque omnia, corruptam Ciuitatis
disciplinam, uniuersum hoc malorum agmen, quod ex bello nascitur, soli
uni feremus acceptum, siquidem belli fuerit Author.
Expugnata Ciuitas, effusae per domos ac templa flammae, et ru
entium tectorum fragor, et ex diuersis clamoribus, unus quidem
sonus, aliorum fuga incerta, alij in extremo complexu suorum co
haerentes et infantium foeminarum ploratus, malo usque in illum diem
seruati fato senes. Tum illa profanorum Sacrorumque direptio
efferentium praedas repetentiumque discursus et ante suum quisque
praedonem catenati, et conata retinere Infantem suum Mater
et sicubi maius lucrum est pugna inter uictores efferunt ipsum
temulento sopore profligatum totis praecordijs stertentem ructo sus
spiritus geminare praeclarasque Contubernales ab utrisque sponsis transuer
sas incubare, et reliquas circumiacere passim quae tamen examinatae terro
re hostium aduentu percepto excitare Antonium conabantur Nomen incla
mabant, frustra ceruicibus tollebant, blandius alia ad aurem inuo:
cabat, uehementius etiam nonnulla feriebat quorum cum omnium uocem
factumque nesciret, proximi cuiusque collum amplexu petebat nec dor
mire excitatus, nec uigilare ebrius poterat, sed semi somno sopore inter
manus centurionum concubinarumque iactabatur.
Conuiuium. Videbatur uidere alios intrantes, alios uero exeuntes
quosdam ex

quaedam ex vino vacillantes, quaedam hesterna potatione oscitantes humus erat immunda lutulenta vino.

Coronis languidulis et spinis cooperta piscina.

Praemium amplissimae gloriae quae brevitatem vitae posteritatis memoria consolatur.

Cicero de me semper senatus, semper omnes gentes loquentur nullaumquam obmutescet vetustas.

Expellet, exterminabit, eiiciet.

Mater a me Cluentii causa, tametsi in hunc hostili odio et crudelitate est, mater ingenii appellabitur, neque umquam illa de suo scelere et immanitate audiet, ut naturae nomen amittat, eam non pudor non pudicitia non pietas non macula familiae, non hominum fama, non filii dolor, non filiae maeror, a cupiditate revocaret, animum adolescentis, nondum consilio ac ratione confirmatum pellexit iis omnibus rebus quibus illa aetas capi ac deliniri potest.

Est quidem felicitas difficilior miseriarum aestimatio.

Quod fieri necesse est quam minime iniquo ferre animo.

Omnis me aetas mei admonet luctus, senectus ad quam non pervenit pueritia, quam nunc transivit adolescentia, in qua periit super quod ut videam adhuc inter haec mala credetis puto, si desiderio vellem oculos non habere.

In fuga foeda mors in victoria gloriosa. Mors enim fortissimum quemque ex acie pignorare solet.

Vos qui extremum spiritum in victoria effudistis piorum estis sedem et locum consecuti, brevis autem nobis vita data est, at memoria sempiterna, quae si non esset longior quam haec vita, quis esset tam amens, qui maximis laboribus et periculis ad summam laudem gloriamque contenderet. Philippica n° 32

Do Mundum Deo Canticum esse.

Pastor, arator, eques, pavi, colui, superavi.

Capras, rus, hostes fronde ligone manu.

Ego hoc malo uno sic eram afflictus, ut me iam nulla fortuna possit efficere felicem.

In malis nolo augere lachrymarum causas, utinam quis esset doloris minuendi seddissimulare qui possum celeris ouidem festinatam maturitatem.

maturitatem obseruatum est.
Swoi podczasem dyrzały spadu, et ex nescio quamquod spes tantae decerpit inuidia ne uidelicet ultro ... datus est ... peruehant. Amor celerem habet ingressum, tardum uero regressum; Suque anima, crimen uitae, mors suauis, pernicies delicata, hanc uolo quod non uult, illam quod uult ago nolo.
Nunquam totus in me fui dimidius ... decidat temporis, quod ad tuorum proficeret usum.
Reualidata fuisse huiusmodi priuilegia.

USVRAE.

Contractus Usurarius Iure permissibilis, quia unusquisque potest licite recipere, quod sibi uoluntarie est donatum, sed lucrum prouenient ex usura est uoluntarie donatum ipsi usurario. Ergo potest ipsum licite recipere, ac per consequens contractus usurarius erit licitus, et de Iure permissibilis, quia datio Usurarius est per uoluntarium pactum. In contrarium est, quia rapina nullo Iure est permissibilis. Sed usura est rapina igitur ... Diuus Ambrosius de bono mortis et refertur ... si quis Usuram accipit, Usuram facit.
Malum minus quandoque permittitur propter maius malum, quod inde sequeretur si non permitteretur ... malum potest permitti propter bonum, quod inde sequitur, uel propter maius malum quod inde uitatur. Videtur, quod contractus usurarius sit utroque modo permissibilis a Iure, tum quia magnum bonum inde sequitur, cum fiat in fauorem utriusque partis, tum quia magna mala inde uitantur.
Usura lucrum est ex mutuo pacto deductum siue debitum uel exactum quia ubi nullum pactum est, et nulla obligatio, ibi mutuans non potest ultra sortem aliquid petere, et ideo si sibi aliquid offeratur potest illud tanquam gratis oblatum recipere. Non possunt licite recipere quod ... prohibentur petere quia obligatio nullam culpam maculam ingerit quod non ex ambientis petitione processit.
Ex sola Intentione et spe lucri committitur uitium usurarum, dum spes lucri est causa Principalis mutui tenetur ad restitutionem in foro spirituali.

Quid spe

Qui spe Lucri mutuaverunt, ita quod alias non mutuassent, inducenda sunt in Iudicio et Animarum ad restituendum accepta, dicitur enim Lucae 6to Mutuum date nihil inde sperantes. Ubi igitur mutuans expectat aliquid ultra id quod dedit, usuram committit, et per consequens tenetur ad restitutionem. (5)

Contractus usurarius est ex natura rei vitiosus, et malitia convolutus, quia rapina ex natura rei est vitiosa et malitia convoluta, qui autem accipit Usuram facit rapinam.

Quod est prohibitum in Lege Evangelica videtur esse ex natura rei vitiosum et malitia convolutum.

In contractu usurario acquirit usurarius Lucrum de eo quod non est suum, exigit enim lucrum de ipso mutuo, quod quidem mutuum transit in dominium ipsius Debitoris, quia mutuum est.

Quia de meo fit tuum, exigit Lucrum de re aliena. Ideo contractus vitiosus et malitia convolutus.

1 Negatur omnis mutuata pecunia transit in Dominium Debitoris quantum ad identitatem substantiae, quia Debitor non tenetur restituere eandem pecuniam secundum substantiam; remanet tamen pecunia dicta in dominio foeneratoris quantum ad identitatem sive aequalitatem valoris.

2 Ille contractus ex natura rei est vitiosus et malitia convolutus in quo altera pars gravatur ultra id quod debet. Ergo talis contractus ex natura rei est vitiosus et malitia convolutus.

3. In Dicto contractu venditur usus illius rei cuius est usus ipsa consumptio quod est vitiosum et contra Naturam.

4 Exigit lucrum de usu pecuniae, licet eam semper salvam, in eadem quantitate requirat. Non potest usus a re separari, nec res abusa. Contra Naturam aut Artificialia habent partum et generationem per quam se multiplicent. In Contractu autem Usurario denarius qui est quid artificiale parit denarium et seipsum multiplicat. Ergo ex natura rei talis contractus est contra naturam et per consequens vitiosus.

Domus quoque est quid artificiale. (?)

contra naturam

Contra Naam | Numerabilia scilicet ipsi denarij supervalerent suo Numero
Permissio praestans Iuramentum | Ponderabilia, ut auri argentum supervalerent suo Ponderi.
| Mensurabilia sicut grandi vinum supervalerent suam mensuram.

Percutiens hac animadversione peccatur ut moriens obliviscatur; qui dum viveret oblitus est Dei. Lex multa concedit ac impunita relinquit, quae per Divinam providentiam vindicantur.

Res quam capit raptor per rapinam acquirit ex iniusto Domino suo competit eius repetitio quia non transfert dominium in cuius est consentire propter indigentiam multum.

Usura est usurpatio rei alienae contra naturalem aequitatem.

Periurium.

Causa vitandae mortis et peccatum nolentis peccavit invitus coactus non videtur peierare, ut possit mortem vitare peccare peccato Periurij qui non vellet in Periurio moriens. Anima est maius malum, morte mentis corporis est minus malum quia eligit maius malum, et talis voluntas voluntate non vera voluntas nolens, secus in eo est ita voluntate non facienda mala, ut eveniant bona.

Restitutio est obligatio Domini solvendi ideirco ibi debet fieri debitae restitutio, ubi est maior obligatio.

PRAESCRIPTIO

Praescriptio est contra Ius Naturale, Iure enim Naturae nemo cum alterius detrimento et iniuria locupletari debet. Inventa Praescriptio ut poenam negligentibus, et ut finem litibus imponeret, bono publico ne rerum Dominia semper sint incerta. Aliud est bonum aliud aequum; Ius Naturale est fortius quam Legale. Quod tibi non vis alteri ne feceris. Naturalis ratio fortior et efficacior quam sit humana voluntas. Usurpatio rei alienae nascitur damna in simul posita annulant Inscriptionem quia talis Inscriptio nec est Venditio nec est Donatio

quia non

Euictio cauet in Venditione ut uidere in Statuto apponitur
pro quibus dannis seu uadio, n quia ibi uenit rei pro re[illegible], Euictio
cauet propter explendam bonam fidem. In Donatione n apponitur uit
uidere licet in formula Donationis, quia quae ex mera Liberalitate prouedunt
ligamentis non stringuntur, gratis datum gratis acceptum. In casu impos-
sibilis Euictionis quid restitueret Venditario, siquidem nullum pretium
Vedit, qui gratis accepit, sibi Legem dati et accepti imposuit.
Ut in constant in ano Donat et Venditio.
Auita Bona sine consensu Haeredum donare nequiebant, ut honor
et dignitas Familiae conseruetur, et ne Bona maiorum nostrorum ad extra-
neos transeant. Dlatego w statucie naszym, u ktorym polozono in
Formula Donationis perpetuae Nepoti suo ex fratre germano donauit
niechcemy.
Donare et Libertatem exercere proprium e Principum ad Priuato-
rum Donationes id n extendit. Imperfecta Donatio ob causam
Conditionalis.

DONATIO.

Takowa Donatio raczey iest [illegible]ptio, bo n libera uoluntate ductus
sed productus, nie tak Bonorum Donationem iako zmadem Distractione
accepit. Takowe aucupia Bonorum maia Iura [illegible] zawsze reprobata
y ludzi takowych zwano haeredipetae. Z ktorych nie napisano amico
aegroto aliqui assidet, probamus. At si hoc Haereditatis causa facit
improbamus. Alterius enim rem inuertere, successionem praeripere nonest
Iuris sed Iniuria.
Przy do tego iuz expers mentis tak dalece, ut animi eius nullum Iudi-
cium est, bo possolicie uitium corporis usque ad animum penetrat, et
deficiente corpore deficit intellectus, ultimis laborans, facile res-
gnat, quod sciet deferre n potest, a zwlaszcza takowy co to iano Vita
decedit, morti accedit, ma exspirabiles magis moriens quam uiuens.
[illegible] mogl [illegible] rozsadek in ipso luctu mortis, a w Stymie
Iurczym. In morte quiuis memor fui. [illegible] tak klasze [illegible] debent
intendere et considerare personam recognoscentes, si habebit [illegible],
discretionem bonam, quod si aliter n suscipiat inscriptio [illegible]
[illegible].

1. Vrząd pro se testari nie może.
2. Inquisitia a parte przed tym sędem wywiedziona.
3. Vrzędowi albo reassumowac Jurament swoy trzeba albo Inquisitią wywieść ktory Vrząd inculpowac.

Mimo te defekty nie przyimuie Prawo Pospolite Zapisow takowych, ktoreby były cum Laesione Iuris et Aequitatis, ac cum excessu contra Officium Pietatis et ad Iniuriam Sanguinis proprij in quim exhaereditationis zeznane, ut at Lex ne hues Iniurij sint in suos et sui sanguinis ne fiant contemptores. Przeto fortior est dispositio Legis dispositione hnis, ktore prawo broni ne sanguis extraneus postponat sanguini proprio, alias Accusatores essent Natura. wprawdzie wolna dispositia każdemu ale voluntas hnis cum Dispositione Legis se conformare dt nie ma bydz laesiwa bo y Leges laesione prohibent omnem. A ktory tem nieiszi są necessarij heredes, przerwać nie mogli. Jest to tak że sterlibe potissimo proku stodiowana Dispositia, ale in odium Fisci cum fisco fit visq fiat successor ultimus. O Zapisach rozdział y Arty kut. Wolno wedle woli swoiey darowac y Zapisac y oddalic, ale dokłada wedle baczenia swego. Tam go iuz nie było za Zywota, nie znali sie konaiąc, humana incepit esse cum homo desinebat ee.

Articulo eiusdem capitis z ktory chciał osiadłosci wiecznosciq zapisac ma to uczynic przed Woiewodą albo Starostą, a w niebytnosci ich przed Castellanem y namiestnikiem przed Pisarzem Przysięgłym. Nie było tych tylko Burgrabia, przed ktorym więc tylko Relacye Protestatie, Obdukcye, Areszty, Manifestatie zapisuią. Burgrabi nie przysięgał na Querelach ani sądach ani od szlachty obrany. Wywiedzione Inquisitie leez y Testimonia sunt parabilia, większa fides adhibetz dum ipsa rerum Argumenta loquuntz. Widomie to dowody niebez dum ipsa ... rozumnego człowieka ogłocić się z wszystkiego, nie nie wziąwszy. Relatyz Zapisu kładzie mitoc pokrowną. Charitas ordinata a se ipso incepit, usq rationi in hnc cognoscit per scientiam discernendi Bonum a malo, iin nie mogł poznac że to złe nie nie miec, każdy takowy żywy ambulat inter mortuos. Kiedy on był poczęta

teraz

teraz do czegoby się był udał, gdyby był długo był żyw, a perfecta Donatio quia restricta.

In suffectione Zapisowych defektów podał Testament bez świadków, który Testament nie iest Testamentum ale supplementem defektów resignationis, approbatio Donatyey. Testamentum est voluntatis Justa sententia de eo quod quis post mortem suam vult fieri, a która sententia debet esse secundum Juris dispositionem alias contra ea prolata ipso Jure nulla. tak y do Testament ma bydź secundum ea, quae à Jure disposita sunt postanowiony. Jako sędzia libere et absque aliqua coactione dat sententiam proferre. Alias sententia ipso Jure nulla, tak y Testament coactione aliqua uczyniony nieważny. Tego Testamentu była artificiosa inductio, et compulsio, persuasio, suidelis amicy, compellens corpus tantum cogit, mentem autem integram relinquit. Persuadens vero trahit et corrumpit animum. Approbatya donatyi w Testamencie uczyniet u xiąg ią było uczynić trzeba, qualis fuit Originalis dispositio talis debet esse eiusdem Dispositionis Determinatio. Nisi approbare reprobandum est, et Jurisprudentia magis laedit quam approbat id, quod male gessit, z mocy y tym samym restrictorium Donationis Contractum summa insuperabilis, iesli resignował Dobra indebitowane ich niemogł, iesli indebitował, to niedarował.

Per testamenta et Inscriptiones successiones deferri possunt, à in obliquum et Inflexa successionis Delatio.

Sam Executor Legatarij, Donatarij, Testis Scriptor, et Author, Oblator et omnia.

Suum niemogł Testamentem odkazać zapisem Koronnym na dobrach Koronnych zapisanych.

Novitas facit probabile Argumentum irrealitatis.

Quod plus Cautelae plus suspicionis.

O Testamentach Rozdział ósmy Artykuł pierwszy y zas Artykuł drugi Maietności nabyte.

Qui peccavit in uno factus est omnium Reus.

Iudex iniuria facere Lex non potest sicut nec bonum ex malo.

Quod indebite cepit, debet cum pudore amittere.

et quia

701 Non vim inferendi causâ, sed tuendi Iuri sui.
Iniciti quod sita licite auferri non possunt alioquin daretur occad captiosis tendentibus retia captiones occupandi et emungendi substantias alienas.
Aliud est possidere aliud detinere, illud est Iuris hoc iniuriae.
Iakd contra vim apertam, tak contra vim artificiosam licita est cuiqs defensio. Qui nullo Iure occupat nullo Iure amittit.
Nemini noxa debet esse lucrosa.
Sequentia declarat praecedentia. Crimen factum requirit non verba.
Propter vitium alienationis deficit Titulus Iustus Possessionis.
Accusat accusandus, maiorem iam habet lucem quam poenas.
Sperari potest indebito Iuris uti agere est incompetenter agere, cuiusque vili Actione Criminalem.
Iniuria Realis omnes sunt Civiles earum finis damni refusio, quia res inferiores sunt Personis.
Pro pecuniaria noxa poena Criminalis extorqueri non potest.
Nec doly nec culpa nec excessus imputari potest nec culpabis nec poenalis Rey.
Vim patitur Natione Racna vita docet sicut patitur nocet.
Iakd Actio Civiles sed Iudicium famosum ad poenas Criminales.
Pudor pars supplicy.
1 Lacerantes famam poenis lacerari dent.
2 Contaminosa Criminad.
3 Inconvenientibus onerat Criminibus.
Ex Civili Actione facere Criminalem. Lites ad licitum non ad illicitum referri debent.
Alienam famam violare dedecora impingere Criminationibus famosis honorem impetere.
Factum eruditum dum voces silent gestus loquuntur.
Manus animum ligat podpisu niemasz.
Iniuria noxalis in crimen vocari nequit.
Zapis ten nec Iure concesso, nec bono exemplo uczyniony nec licite nec iuste nec legitime.
Sin licet se defendere iuste erunt Actiones Aggressoris.
Vir est Offensio.

Ubi e[st] Offensio ibi permissa defensio melius e[st] occurrere q[uam] uindicare.

Quod delictum satiauit poena depauperet.

Fide realis sed Professor: Testim[onium] o[mn]ia tua tecu[m] stare n[on] p[os]s[unt]: sunt contra rei et facti euidentiam. Inscriptiones in damnum et laesionem ac in offensam alterius facte tollunt[ur].

Statut Titulo Bona Regalia.

Qui male agit argumentum innocentiae facere recusat.

Priuatorum Pactionibus Iuri Publico derogari n[on] p[otes]t.

Futura prouide prospicere praesentia utiliter disponere.

Qui tacet, quando loqui tenet[ur] et interrogat[ur] pro confitente habet[ur]. qui beneficio Legis uti n[on] uult, quando p[otes]t et d[e]b[e]t, n[on] poterit cum uolet. In ipsa iniuria Ius quaerit. Ius in iniuria chce uczynić ualerosum. Ius ex iniuria facere Lex n[on] p[otes]t, sicut nec bonu[m] ex malo, chce wygrać per Criminationem czego dość nie może per Iuris dispositionem.

Inscriptio ab inhabili Recognita.

Quia sub Tutela sunt alterius Tutela n[on] indigent. Homini potius q[uam] maiori succurrendum, quo senior eo prudentior postea prudentissimus.

Prawo nie uwszytkich podnosi Zapisow ante Annos zeznanych, ale tylko te w ktorych by znaczna laesia była, y oszukanie takie, a ow przez niedoskonałość baczenia swego postrzec się w tym nie może, co iawnie ex sensu Legis patet w statucie de minorennibus ktory taki iest: Quia Infantibus aetas et perspicacitiam plenius consueuit offendi. a ta Infantibus aetas wedle tego statutu tak się rozumi, quae aetate et discretione caret, atqui Actor in aetate rationabili contraxit Iuri sui factus nie był ani w Tutoriey ani w Curatoriey. Prudentiam non aetate sed moribus ipse aestimandam, multis prudentia ante pilos uenit et maturis et prudentis e[ss]e aetatis non differt nec interest. Proinde quaestitate nec sua laesi auxilio aetatis gratulari eis non d[e]b[e]t aetate.

n[on] progressu

non progressu Annorum senilitate metiendam. Aetas iusta censetur in qua virtus perficitur. Seleniorem esse cursum Virtutis quam Aetatis.

Poet ante Annos animumque gerunt curamque virilem.

Usus potius rationis quam Aetatis attenditur.

Discretio supplet Aetatem.

Takowe lata znaią iuz dobrze Discrimina rerum, in ktorych by contrahens nie umiał exprimere quid nolit, quid velit pro inhabili et incapaci Dispositionis sądzą nobyło aletu ferg.

Naturalem eam Aetatem dici quae rationis et intellectus est particeps, tunc homo natus vere dicitur, cum ad usum rationis accedit, cumque cum ad puberem Aetatem Minores accedunt, in suam Tutelam venisse dicuntur.

Natura Aetas Triginta Annorum in tali Aetate Adam Creatus contrahens perspicacior fuit. Conditionem suam facere meliorem possunt non possunt vero deteriorem.

Qui contrahit cum aliquo, non debet ignarus esse Conditionis illius cum quo contrahit.

Poniewaz prawo contra fallacias tantum et captiones annum restitutionis in integrum naznaczyło. Ukazać przychodzi że Actor w niwczym nie iest uszkodzony multo minus oszukany, providè futura prospexit cum utilitate praesentia disposuit. Ubi est aequalitas ligamentorum, ibi nulla laesio, non singularitatem Iuris, sed aequitatem attendendam. Praesentia amicorum non plus operatur quam authoritas Legum, et amicus iustro actum sibi proficuum expedivit. Per contractata iam sunt approbata.

Maior querela quam Iniuria superat substantiam sed Statut.

Nec Actores impetendo nec Iudices in decernendo excedant modum rationabilis aequitatis.

Nemo circumscriptus qui Iure communi usus. Nemo quis laeditur. Peritus rerum prudentia metitur, praecavuit omnia praecavenda. Dum facit quod cordatus quilibet Pater familias faceret, non potest dici laesus. Usus rationis cognoscitur in hac persciam discernendi bonum a malo. Discernit ille bene ...

Clenod

Nemo restituitz contra Legem suam aqua quis ligatus est.
In damnū alterius nemo consilium suum mittare pt.
Geminata in Iure efficatius dissonunt contrakt po contrakcie.
Grave ē geminatam in contractibus n̄ tenere fidem.
Qui contrahit ut retrahat, decipere meuelle dicitz, est solertia illaudabilis.
Propter Priuatam utilitatem Ius publicū contractum destrui, n̄ pt. Contractus adimplendi non resiliendi causa.
Obligatio Iuris uinculū quo stringimur ad aliquid faciendū.
Inuito uno in rem alterius dissodus non pt.
Laesio consistit in eo dum quod uni iniuste decidit, alteri accedit, quantum laesio abstulit, tantum redintegrad restituit.
Enormis tantum laesio perpenditz.
Distractus talis dt eē qualis contractus fuit.
Causa redintegrationis nie znosi całego contraktu ale supplet tylko eam ptem in qua quis laesus, alias gdybi sie contrakty miały mienić nie byłoby unas nic pewnego w Zapisie i w Dekrecie Trybunalskim, tylko ufności pokładany iesli te ieszcze sewanKowac bedą, Astum ē de rebus humanis.
Wszytkich to ludzi commune desiderium, ui li emere magno uendere; gdybym drozy Kupił niż maiętność stoi, nie mogłbym redintegrari, tak y coprzedaie nie może restitui, quisqs sibi imputet.
Iako mala emptio semper ingrata est, quod exprobare Dno stultitiam uidetz, tak y Vendicio.
D. Innocens qui n̄ nouit ungm.
At ille n̄ quod quis sed quod ualidius elegit.
Maiora operatz lucra qm̄ poenas n̄ ui sed Iure agendum.
Priuata iustitia ē Agrestis.
Statut Titulo uenditor L. ex consuetudine et Iure. Nakiecu Possessor ad Probationes suae emptionis admittatz et statut de Possessore ad probationem admittendo.
Aliud ē possidere aliud detinere illud ē Iuris hoc iniuriae.
Frater sit Frater, sed nummus Pater. Humanitas Verbosa non ē generosa. Patria potestas soluitz morte naali et morte ciuili.

ciuili byt aberratio mentis, byt y Infamiami umodowany pro mortuis tales habentq omnes Actq Iuris ciuiles interdictiuˀ sine embescentia wspomniec y to musi.

Etiam in bona causa humilis dt e contra fratrem seniorem Oratio. Aliquid e beneficiorum recordari, quomodo aliquid Accasus rè sua fatasyt, ni succurrat Actum e.

Fortuna tota aculeis illustrabit, virtq eius pereactiquta per quos petebat. Quod fortuna coinquinauit, Virtq contionec stat.

Disce uerecundo sanctiqore loqui, melius e pedibq quam lingua labi. Lingua mollis ne pugnat data e ad purgandos dentes.

LOCUS STANDI

Authoritate publica nemo decipi dt etiam si saluq conductq concedi ni debuisset, quia tn concessq obseruari dt, nam contra naalem aequitatem eet, ut publica fide quis deciperetq. Similis esset captioni illi concessa securitatem ueniendi sed n reuertendi. Gleyt dawaiq in eu finem, ut si se sensent quis grauatum comparat, iustitia implementum recepturq ab ea igit iustitia grauatus temere remoueri n st, gdzie Appellatija tam y Gleyt sluzy oboie in reuelationem opprèssona nie sq to infamia Trybunalskie albo seymowe ale Ziemskie proste in Contumaciam otrzymane, a co wiekssza in positione e t, stond, gdzie zadnych sądow nie byto, et multo e Quastionis ijsli ze na lezeniu kxiąg przez Komornika y Pisarza samego może szlacheicowi Infamia imgare wedle Statutu: Gleytij maią bydz afsidentijq co y Statut tak pisze. est e dignitas Regia propter in iustitia culpam profanetq. Saluq conductq et affidad dari dt, ut sub Libertate publica reddant Iustitia, et si accusati ktbyd to Publiczne od prawa ubespieczenie nie ma sie nikomu w niebespieczenstwo zdrowia y honom obracac, in szaiest zniesienie Bannitiey a insza Infamiey, a owa na czas iż ge publica obmyslony, ta niemasz, owa in ciuilibq o dlugi o szkody gdzie skrutyniey nie trzeba zadnych, ta in Criminalibq gdzie skrutynia oswiadczone bydz musza, takowy Gleyt

daią.

daią ad spatium sex mensium tak ad decursum ich wolne kaz: 708
demu prawo. Ale masz w tym Gleycie condytyey polozoney ut sine intermissione agat. ani tez to iest facultati inculpati otrzymac Gleyt zarna kiedy chce, in gratia Regis id repositum. Constitutia 1641 § na Infamie y Bannitye ktorych approbatia ex Personali w Trybunale stanie Gleyty wydawane byc z nie maią, y wazze na ktorych approbatyey nie masz, inimicum Judicium wydania, c. t. tz Infamiey umyslnie zwloczyl, bez czego Gleyt nie bywa dany, y pozew ad cassandam trudno miał byc dyrygowany.
Abusus Gleytu ten iest, gdy kto beneficium iego ad licentiam dimica takowy usus iako perniciosus et detestabilis Gleyt annihiluie, z kąd dokladaią ut se moderet.
Plenipotentyey co sie tczyc Distinctio e Mater perspicuitatis. Plenipotentia Generalis non regerit ad Articulos qui specialiter exigit Mandatum, sed tantum ad similia negotia expressis ktore Constitutia iegrazala. Czyli atnegari st.
Plenipoten. illud solum pt quod ei commissum e.
Bannitio iuxta Constitutionem 1641 Post Dekret na Sądy prześle, iedna Ciuilis druga Criminalis, wowey detentio ad satisfactionem w tey in gra consistit.
Gleyt dany id comparendum in delicto principaliter nie puzblico. Rex offendit krzywdę opuscie swoią, gdyz ma potestatem aggrauandi, et indulgendi de Plenitudine Maiestatis sua S. Sacs rigorosius procedere nequit, a iż in uoluntatem inimici nemo sui Judicium tuto permittere potest, udac sie przydzie do Sądziego, tanqm ad moderatorem Querelarum summariam.

Contra.

Saluus conductus dati, ut immunes sint ab iniusta ui, non a Justa sententia. Dati a Vi salua Justitia pro Qualitate Criminis et Personis dati saluus conductus.
In Publicis Criminibus negati Const 1588. 2 przyczyn

Prawnych

 Prawnych y Słusznych ubi n. servit appellad, ibi nec talis conductus non accusata sed probata Reum faciant, sic peccauit ut accusari possit, Inuitus peccauit necessitate n. uoluntate ad benignitatem non ad seueritatem recusatis.
In uestra Clementia salus eius quod scripto obiecistis rebus probatis, quia Actore non probante Reus absoluitur.
Audistis accusationem audite excusationem.
Per vestram iustitia Vltam recipit suam.
Alia e Rerum alia Delictorum ratio, et ubi facto opus est Verba non sufficiunt, conari leuius e quam facere.
Delictum e Peccatum de quo Ciuili potissimum actione aguntad quos res pertinet.
Crimen quod Publicae Vindictae gratia accusatur, a pudendo quis potestatem gladij habet ad animaduertendum in facinorosos homines.
Dolori succubit.
Mens peccat non corpus et inde Consilium absfuent culpa abest.
Et bene si quidem.
Nec exitus rerum sed consilia uindicant.
In Maleficijs Voluntatem non exitum specta.
vi.

Culpa extra Crimen est. | Fortunae crimen illud Non scelus inuenies quod enim scelus Error habebat.

Casus fato non nocens imputatur, si modo culpa non praecesserit si omnino fortuitus fuerit.
Fortunae Imperare nullus Legislator potest.
Mali puniendi infortunati condolendi. Scelera mente metiri.
Si tamen culpa praecesserit et causam Casus dederit, n. e extra poenam non perficere, sed conari aliquid uelle, ad scelus perfectio est. Pura manu sed mente emcata.
Facti crimen inchoatio habet Crimen.
Et Conatum Crimen ee ut conspiratio innece Principis.
Sufficit ad poenam conari puniendo.
Consulere

Consulere salutaria ad malum Consilium Consultori est pessimum. Alios suadendo ingerere sceleris est instar; nec minus consilia atque facta puniunt, qui monet adiuuat, ex Consilio non fraudulento, Obligationem non nasci Regula Iuris dictat, cui Consequens est et fraudulenter nasci; cuius Consilio factum et Iniuria illatas Consilio et persuasione eius aufugit. Consilium dat, qui non solum monet aut exhortatur, sed et instruit et perficiendi Sceleris Viam ostendit, quis dubitet hunc Criminis Reum esse, cum tantum non Architectus totius flagitij dici possit, neque quod ad hunc attinet distinguendum Arbitror fuerit nec ne etc. et sine Consilio peccaturus nec ne, ad summam enim quod interest utrumque suas sponte peccaturo Consilium dederit an ei qui peccaturus non erat nisi alter male consuluisset. Illud fortasse quod Consultor hic aliquanto improbior sit illo, quia per hunc corrumpitur animus maleficij insolens, ille vero tamet si non corrumpit hominem sui tamen eo ipso quod Viam monstrat Causam delicto praebet, Consilium dare videtur, qui persuadet et impellit atque instruit Consilium ad crimen faciendum, atqui non instruxit non mandavit instruxisti ad accusationem laudando propositum auxit malitiam per consilio eius etc.

Callido Concentu accusationis Instigator fuisti, nullus eius Consilij securitus euentus.

Ita Clementiae laudem spectare debemus, ut ne securitatis gloria pereat, quanisi hac in parte utamur augebimus malitias, homines quae improbos inuitabimus ad conflanda scelera, in rebus honestis parendum in turpibus nequaquam, non uidetur dolo malo facere qui parere necesse habet.

Eius culpa nulla, cui parere necesse est Domini Imperio parere coacti.

Ipse occidit, qui alijs occidendum tradit.

Qui iratum habet, neque ipse sua manu deliquit neque Causam sceleri dedit, gaudet quidem improbe alieno scelere, qui ratum habet, uerum improbitas gaudij non obligat poena sceleris in delictis

in delictis puniendis spectatur tempus quo commissa sunt. Eo autem tempore nihil attinuerint ad eum qui postea rata fuerit, Ratihabitio mandato comparatur eum prohibere [illegible] qui scienter non prohibuit cum posset, vel fauerit, consilio non praemonuit, nec indicauit ut instans periculum caueret, cum obuiam ire posset non initio culpa caret qui scit sed prohibere non potest. Ergo qui prohibere potest culpa non caret.

Iniustitiae duo sunt genera unum eorum qui inferunt alterum eorum qui ab iis quibus infertur non propulsant.

Qui non obsistit iniuriae cum possit, tam est in uitio quam si Parentes Patriam amicos deserant.

Crimen dolo contrahitur, nihil autem dolo facit qui aut pauore aut socordia, aut quod putet se adidem teneri laboranti non subuenit.

Amor incipit a se ipso, cur ergo crimen uertatur si quis quiescere quam periculo se obiicere maluit, licite accipimus mercedem ut alium in periculo constitutum defendamus. Non priuatorum est sed magistratus obuiare delictis, nec culpa caret qui immiscet se rei ad se non pertinenti. Vnde Criminis Reum, qui eidem possit non indicauit, impediuit uel, sed excipienda est grauissima Crimina, veluti Maiestatis, parricidii, raptus, excipiendas Personas, quae Iure potestatis prohibere poterant aut ui obsequii defendere tenebantur. Illius sunt genus Magistratus, Parentes. Domini serui atque Liberi in potestate constituti. Ci[illegible] scientes famulis improbis usi fuerint. tenetur Respublica ex delicto Ciuis, et Dominus ex delicto famulorum et Maritus si non prohibuerit vxorem, et licet Coniunx ex coniugis delicto non tenetur tamen si Maritus non obstiterit vxori tenetur. Coercio enim coertio Marito in vxorem conceditur. Culpa ergo est non exercere cum possis. Maritus Dominam quam uocat quomodo prohibebit, nam quae se Dominas uocari uolunt, a Maritis castigationem passurae non sunt, aut Domus et Familia tota fulguribus et tonitruis personabunt indomita peruicacia. Itaque non est Maritis imponendum si non faciant

faciant quod nec ferrum, nec ignes, nec tonans quidem faceret, Jupiter.

Vitio Mariti imputatur, si ei Uxor potestatem extorquet, Viri in eo culpam, si fœmina modum excedat, Verond culpa vicetiam ab impotenti sexu domesticam libertatem, quod in sua quisque Matresfamilias Jus et Maiestatem Viri retinere non instituisset, cum tamen Maiores licentiam Mulierum multis Legibus alligavissent, voluissentque in manu Parentum fratrum virorum esse.

Difficile præstare alijs, eosque qui circa nos sunt similes nostri efficere eos.

Nulla est Iniuria nisi à Consilio profecta nocere nobis possunt ut ferrum lapides, Iniuriam facere non possunt in Bruta non cadit crimen, nam nec Culpa quidem cadit. tantum abest ut dolo Bruti animalis nec vitio ullum nec virtus habeat Causa. Jus de constitutum est ad Bestias Leges pœnarias non pertinere. Interfici eandem quod monstrosa venere sed hinc commixta, Bovem Cornupetam.

R. hinc quidem propter peccatum puniri Bruta vero non propter peccatum puniri, sed oculis hominum et conspectui subduci ne contaminata nefario flagitio turpissimi facti refricent memoriam mortalibus ad detestationem monstrosæ libidinis

Infantes consilij innocentia tuetur nec solum malum in eam ætatem cadere commiseratio ætatis pœnas mitigationem inducit. Si malitia supplet ætatem non recte tementati obiectum quod ratione dirimendum erat, Judices crepundia talos et laminam obtulerunt.

Furiosus.

Cur exigas pœnam ab eo, quem facti infelicitas excusat, quique furore ipso satis punitur. Furiatur, rabie quadam animi agitatur, mentecaptus magis inquietus est nullaque extrinsecus signa ostendit, qui ad omnia mentis lumine caret demens et qui mentis errore ducitur.

Signa

711 Signa insaniæ decidenda loqui per vias cursitare.
Insaniam esse, inconstantiam sanitate vacantem, quæ tamen possit tueri officium et vitam communem cultum atque usitatum, furorem autem esse mentis ad omnia cæcitatem, qui animo ab alienatus ut brutus.
Si intervallis sapit punitur propter Delictum patratum eo tempore quo furor subsederat, et modica insania, quæ tamen vitæ officij tuetur sortis, quod agit in Delictis non excusat.
In Dubio satius est nocentem absoluere quam innocentem condemnare.
Furiosus Fato suo punitur, pœna pœnam adijcere afflicto afflictionem finis pœnæ emendatio delinquentis per sensum alicuius doloris atqui hic in furiosum non cadit sua cuique salus charissima est alienam remissius tuemur, ut quemque depalmaverat.
Non multum ponendum in aliena misericordia, quoniam celeriter lacrymæ exhorrescunt.
Infelicem magis quam malum malo puniri debere.
Q. Furiosus nullum negotium recte gerit.
Ut insanus non intelligit quod agit, ita nec dormiens cum functionibus animæ quiescentibus rationis minime compos sit.
Sapientes soporem morti comparant, atque unumquemque dimidio duntaxat suj sui spatio vivere autumarunt, eo quod somnus tempus publicanus velut Mystrix dimidium auferat.
Si culpa iuncta somno sit, sciens vitium suum siluit, debuit dormire, si alueri inimicitiam quibus per somnum instigantibus surrexit et occidit, noctiambulo extraordinarie punitur.

Ebrietas.

Ebrietas voluntaria, Insaniæ æquiparatur ignoranti.
Amoris furore nihil vehementius.
Credo ego Amorem primum apud homines carnificinam commentum.
Hanc ego de me coniecturam domi facio ne foris quæram.
Qui omnes homines supero, atque ante cruciabilitatibus animi. Iactor, crucior, agitor, stimulor, versor, in amoris rota miser exanimor,

feror,

feror, differor, distrahor, diripior, ita nubilem mentem animi habeo ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi non est animus.
Ita mihi omnia ingenia sunt, quod lubet non lubet iam id continuo.
Ita me amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, lactat, largitur, quod dat non dat, deludit.
Modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostendat.
Maritimis moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.
Aufugit mihi animus credo ut solet ad Theotinum iratus pro iracundia quod si ni sunt dementit, sic est perfugium illud habet. Quico amantes irati nequaquam, aut infantibus, quid si intendere enim ne illud fugitiuum, aut furiosis comparandas, sunt enim.
Actiones eorum mitteret ad se intro, sed magis ejiceret uoluntarium quia principium agendi in ipsis sciunt itemque quod sit id uerum ni ipsi teneamur, etiam circumstantias actionis suae aut ut maxime formido, quid ago, da Venus consilium, ignoverent, causa tamen ignorantiae in ipsis deprehendit, quandocunque ignorantia causa est aliquid perpetrandi id non fit sponte. Proinde nec iniuria est, ut cum ipse suae ignorantiae causa fuerit perpetrauerit que aliquid ex ignorantia, cuius ipse causa fuit ut plane afficit iniuria, et iure accusari potest, uelut in ebrijs euenit, vino namque moti si quid mali perpetrauerint iniuriam faciunt, quandoquidem ipsi sibi ignorantiae causa fuerint non enim decuit eos tantum libere non placere in Matremo culpam conferens, nam Vinum si fabulari posset se defenderet Vinum hominibus moderari. Sed Vino homines solent, qui quidem probi sunt, uerum qui improbus est, siue subbibit siue adeo caret temeto tamen ingenio est improbus.
Deus rationem homini raro dedit, ut imperio suo affectus regat quamuis est peccare proposito leuis impetu.
Non imprudentia se defendet sed culpa contaminabit.
Largius bibit, ut Baccho confidentiam addente audacior in scelus iret.
Vinum dolosus lucratur.

Iniuria.

Iniuria ex affectu facientis consistit.

Crimina ex affectu delinquentium æstimantur.

Neq; res neq; mens Officium facit.

Si Defunctus non funeret.

Spoliat Remp: Cive cuius opera tempore necessario poterat uti verbo permittebat re hortabatur. Amentis errore proficiscitur non sunt verba captanda non potuit velle, cuius voluntas nulla est volenti non fit Iniuria, non prohibuit non detexit insidias, non protexit non exclamavit ex arbore ramum dejiciens prohibere quis potuit, nec prohibuit non apprehendit etiam omittendo Crimen contrahi culpa [illegible].

Tam dolo quam culpa committi posse, quod factum fieri oportuit, ut si servus quiesceret, et aures obturaret adversus clamorem Domini opem implorantis, non filius scelesto consilio reticeret insidias patri structas aut Civis conjuratione adversus Principem.

Nec ulla tanta culpa reperiri potest, quæ dolo gravior possit videri eo gravius unumquodque admissum est, quo gravius aut divina Maiestas aut honestas aut utilitas Reip: offenditur, ut Crimen Maiestatis, cædes adulterium incestus raptus sacrilegium monetæ adulteratio reliqua leviora sic immunitate Ecclesiæ non gaudent raptores.

Crimen aut valde grave aut circumstantiis in iis nullum Iudicis est arbitrium in his maximum.

Ut Convitium alicui dicere non valde grave est, aut grave facit Crimen Persona si servus Domino Civis Magistratui convitium dixerit.

Grave facit locus in Foro in conspectu templi sidum facius valeat res ut si sacra.

Adulterium ex eo violatio Divini humaniq; Iuris corruptela morum fœda seminum confusio, suppositio Superiorum incertorum in Republica Familiis.

A nemine eum Iudicari, qui iudicat omnia.

Privatum Crimen cuius accusatio nulli alii competit nisi ad quem Iniuria pertinet.

Publicum quod cuivis accusare licet, si adversus Rempublicam est vel quod ad vitam et Libertatem Civium pertinent.

Peccata paria aequa sint nec scutica dignum horribili sectere flagello.

Lævissima

Paucissima relinquuntur Judicis arbitrio et minores tantum. Tull.
Quando omnes Casus Legibus exprimi non possunt, nec omnes comprehendi
Articulo, omnia peccata paria esse.

Furtum. A fraude seu a furuo quod clam et obscuro
fiat, plerumque nocte, alij a ferendo vel auferendo est contrectatio
fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei vel etiam usus eius, possessionisve, quod Lege naturali prohibitum est admittere.

Contrectat ita qui rem furtivam celat tametsi non abstulerit. Fur
est qui re deposita utitur, non tam ablatione, quam attrectatione reus
fit, si nolente Domino, aut quis Iure amicitiae non dolo nec invito Domino
id. et ff.

Licet per se non damnaverint damnat Natura.

Et secretam gannit in aurem.

Ne liceat facere id, quod quis vitabit agendo.

Cuius ope consilio factum, opem fert, qui ministerium atque Adiutorium
praebet, Consilium dat, qui persuadet, et impellit, atque instruit Consilio ad faciendum, si eventus consilium secutus. Sollicitatores pessimum genus hominum.

Si Uxor rem Mariti intervertat propter honorem Matrimonij
Coniugumque necessitudinem, atque Vitae totius societatem, non datur
Actio famosa, sed de rebus amotis in simplum, nec haec Actio rerum amotarum stante Matrimonio datur, sed res condicuntur alijs
qui non ex iusta causa possident. Non licet furem occidere nisi
telo se defendat, parcique ei sine periculi non posset.

Modica res? Res magis animo atque affectu, quam rerum pretio molestiaque aestimantur.

Iustitia rad non ex quantitate, sed ex suis Regulis debet aestimari nam
quod et alijs vilissimum videtur hoc alijs pretiosissimum est.

Magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum, et quid vel quantum fuit admissum aestimabant. Et quemque Corporis parte puniri qua
deliquit. Falsario manus amputatur, periuro duo digiti. Blasphemo
lingua, quandoque falsario digitorum Nervi inciduntur, ne unquam scribere
possit. Desertoribus quoque quod pedibus potissimum peccare videntur
poplites.

Poplites succiduntur.
Adulteris oculi eruitur, quod oculi sint illicitæ libidinis irritamentum.
Hinc auerte oculos tuos, ne uideant uanitatem et Iob pepigit fœdus cum oculis suis.
Liberum corpus nullam recepit æstimationem ubi damnum resarciri potest, non est huic Vitam adimendam.
DEO tantum Ius Vitæ et necis, sed Iudici arbitrio pensandum quantum sit concessum. Auctores sunt hinc in priuatis suis rebus tuendis, et uindicandis quam in gloria DEI asserenda.
Qui in pecunia lædit, pecuniæ dispendio puniatur.
Crimen grauatur ex persona, loco, re, tempore, modo, qualitate.
Quod non posueris ea fas non sit tollere.
Improbius cuiusque factum, quo arctiori necessitudine nobis astrictus sit.
Recti et ad alienos possumus domesticorum uero insidias, qui uitare possumus nisi Leges pœnarum magnitudine, eorum cupiditates frænent laqueo gulam frangenda.
Ad emit quod restitui potest, cur adimatur ipsi quod restitui non potest.
Nummos abstulit non Vitam cur amittat Vitam, cum Nummis satisfacere possit.
Incorrigibilis est qui tertio alieno non abstinet semel ignoscitur iterum ignominia.
Vis quidem dolum includit, non tamen semper cum dolo est coniuncta.
Vim enim et magistratus facit sed iustam et Dominus illicitam.
Tot. Insaniæ quod conuitia uinis uiolentioribus pro armis pugno sunt.
Latrones, quod à latere adurantur et latenter insidiantur.
Bannitus nemo cibo nemo hospitio tectoque Iuuabit.
Pictura in alicuius contumeliam facta monstrosa et Infami pictura tacitum poëma muta quidem imago sed tanquam literæ loquitur hinc ad famosos Libellos refertur scripsit uulgauit.

Cum ad alicuius Infamiam liber editus vel Carmen vel Historia seu Inscriptio.

Maxima debetur reverentia, ne quidquam dictu nefasque factum in aedes penetret eas, intra quas Puer educatur aut Virgo custoditur, non dolo non ioco non diffamandi causa.

Omne invalidum Natura quadrupedum, quique manu nequit Linguae intemperantia ulcisci solet.

Non conviciandi animo nocens is est quem ad misum Crimen Legibus Anoxium fecit.

Qui innocentem infamavit non punitur, peccata nocentium nota esse oportere. Patent Tribunalia Iusta accusandi denunciandi facultas probandi licentia, quod rad reperta est detegendorum Criminum, itaque si quid habes, quod publicè scire expediat, denuncia, refer, rem perage. Haec forma introducta est exequendarum legum, convitio dictum cadit, ut proficit, et saepius falso dicitur ex impotentia dicentis, ideoque Mulieribus potius ingeniis ista conveniunt.

Alterius famam Vitam famoso Libello appetere et si dicta probaret, tamen puniri debet. Omnia probrosa iniuriandi animo facta praesumuntur, onusque probandi incumbit Reo. Provocatus par pari retulit, mutua delicta, mutua compensatione tolluntur.

Non oportere maledici Senatoribus remaledici civile fasque esse.

Vespasianus de Iurgio Senatus Equitisque Romani ita pronunciavit Iure factum defendis, proba Iure factum. Tum si quis est qui dictum in se inclementius existimat, esse sit existimat sciat verba porisum non dictum esse quia laesit prius.

Protestationem facto dictoque contrariam nihil operari atque inutilem esse, ut pace tua dixerim fures, neque tu Verbis solvas unquam quod mihi re malefeceris.

Adiuret nulla esse dicta, quae in me in sontem protulit.

Uxor pro Iniuria Viri non agit, quia defendi Uxores à Viris non Viros ab Uxoribus aequum est.

Ut amicitias ita inimicitias communes suscipere aequitatis.

Uxores,

roges, et pugnis concisß aderit. De palma uerat Bimang
o dwarzß ut liceat paucis cum dentibg inde reuerti.
Nummaria pœna pauperi oribg quidem aeri ditioribg ludibrio
est.
Sensum eig alijs manifestauit. Famosum Libellum tenetz in pu:
blico discerpere spongia delere et lingere.
Recantatio in loco publico fit cum ignominia dum uerberare,
palmas os, cogitz et iniuriatus deprecari, talis deprecad satis acer:
bum: pœnæ sensum ht.
Alteram Actionem per alteram consumi nec eadem utramqs
Libello cumulari posse.
Quomodo, unumquodqs contractum e eo modo in contrarium acto
dissoluitz. Igitz Iniuria uerbis facta contrarijs uerbis retracta:
ri potz, qd aut rema lefactum e, id uerbis recantari nequit quid ergo
si facta sit literis iniuria, an ad palinodiam agi potest posse
se eo quod interscriptam, et ore prolatam iniuriam parum
interee uideatz, iamqz ea neq animg imbuit cu Legitz qm au:
res cum recitatz. Grauior Iniuria, qua literis fit, quod scripta
in uulgg exit.
Pœna Delictum æquare dt, duug extra ordinem in reum ani:
maduersum datz Actio, pro Æstimatione iniuriæ Legibg non exem:
plis Iudicandum. Ante Litem contestatam, si profitetz
pœnitere se conuitij temere abiecti, et nullo dicto, quod inconsul:
to.. calore protulerat, est species palinodiæ talis Professio
et ab alia Pallinodia absoluitz. Professio illa pro satisfactione
cedit. Pœnitentia non desinit ee nocens.

PARTVS ABACTVS.

Graue scelg Partg Abactio. Liberos odio Regum digni visi
quod Reipub. Ciuem dare nollet, quid in eos statuendum
qui ciuem conceptum antequm lucem aspiciat, enecant. Fœtum
conceptum abijci posse, donec sensum et uitam acceperit. Cæterum
ubi uiuere atqs sentire cœperit, tum nefas ee eum attingere
sic Arist. Lib. VII politicorum ad multitudinem eui:
tandam

Vim nad

Vim Naturae facit. Partum Medicamentis abegit foetus eiectus visceribus suis, cum intulit. Similiter aut homo perierit supplicio afficit. Homo iam erat dum abigeret formatus, nam informis foetus spes magis hominis quam homo.
Formari Matrem diebus X foeminam XXX. Mares mouentur circa tertium mensem Foemina circa quartum, non est homo antequam edatur. Homicidii festinatio est prohibere nasci nec refert natam, quis eripiat animam an nascentem disturbet.
Homo est et qui est futurus etiam fructus omnis iam in semine est. Frequentia sceleris exigit ut poena capitalis antiatur, nescivit quid sit pregnans nec malo dolo percussit.
Iure fieri quod ob Tutelam Vitae atque corporis sit. Amore a se inigere, Matri potius subveniendum quam Infanti, cum Status reverentia id exigat, et mori pro Parentibus Liberos potius quam illos pro illis aequum sit.
Semper Venerabilis fuit Senectus, maiores nostri paene eundem senibus quam Magistratus honorem exhibuerunt.
Suum cuique incommodum est ferendum potius quam de alterius commodis detrahendum. R. Tristius est pene Matrem minus triste aspicere lucem foetus.

Scopelismus. Est lapidum positio cum inimicus in praedio inimici lapidem ponit indicio futuros, cum qui agrum istum coluerint malo letho perituros insidiis eorum qui lapides posuerunt. Sunt quaedam maleficia certis provinciis quasi peculiaria hoc a Redic crimen est Ib. Cum lapidibus agri erit fodg. tum. Ipsa res mortem cominatur atqui hoc non est eadem facere conari eadem.
R. Quod quisque comminatur id patiatur nemo agrum audeeret colere publice interest agriculturam non deseri, nec turbari.
Hines violenti aut Verbis aut scriptis denunciationibus vulnera flammas lethum denique ipsum minitantur adeo ut hi quibus tristes literae missae sunt, vix tecto excederent nedum Agro aut itineri se crederent sine Comitatu ausint. Homo ferox minus

719 mingsexequi solitus dussum timoris causam prebet.

Aduersus malum impendens.

Vindicare n solum factam iniuriam debent, sed et occurrere quem admodum oi soleo factum damnu sarciri iubent sed et caueri de infecto.

Incrementa nihil fecundat, placuit aquam niloticam aggeribq coerceri atq dispensari ne effundat antequam incrementum XII cubitu excesserit, qui rupto aggere fluenta riuulosq uel los deriuauerit aut comata, aut diacopos qui in aggeribq fiunt uiolauerit is extra ordinem punit, pro conditione personarum et admissi mensura rumpentem aggeres fluminis consumi iubet.

Impensi uidet operis se securitatem.

Diacopi sunt instrumenta quibq diuidunt, aqua deriuandi gratia latinis incisa u incilia dicunt. Incile enim e locq depressq ad latq fluminis ex eo dictq, quod incidat incidit autu u lapis u terra unde primum aqua ex flumine agi possit.

Incisis ripis incisis u aggeribq inundationis in eum modum cataractas et incilia fluminum solonian t.

Materia firmandis aggeribq interuertent uis fluminis in agros immissi hominesq pecudesq, ad villas trahere solent.

Materiam muniendis aggeribq destinata interuertent.

Pro modo admissi.

Circulator a circumferendo deriuat, seu a circulo qui e circumstantiu corona. Est uir lingua procax et tus atq circulis miseri doctq, praestigias quasdam dicit. Officia faciendo circum fora oberrans agit. Circuitor qui leues hinu menter

hnu mentes superstitione numinis terrent. qui ementitas sanctorum reliquias circumferunt, aut officias faciunt, aut imagines, nutu, fletu, risu, sudore, leves vulgi mentes terreant. Circumforanei qui nulla medendi arte instructi uendunt etiam imperitorum multitudini pharmaca, characteres sufimenta ad depellendos hominum pecudumque morbos, ad auertendum a segete Ventorum grandinumque lapidationem non solum plebis exhaurientes loculos, sed et magna cum generis humani pernicie Artem cuius imperitissimi sunt profitentes. Nefas est ut nostra libertati Lad deuota Seruili contagio polluantur, ne unquam liceret seruis inderere nomen eorum qui Libertatis recuperandae gratia Tyrannum a dorsi sustulissent.

Sepulchrum est ubi corpus ossa ue hominis condita sunt.

Monumentum est, quod memoriae seruandae gratia existit. Ille solus religiosus ubi caput conditum est, uiolat sepulchrum qui id inicit, et terram euellit, saxa aufert, qui infert mortuum in sepulchrum cum Ius inferendi non est, qui Cadauera spoliat qui ossa eorum detexerit id est Aediculam qua ipsa Electa conduntur est pars seu appendix sepulchri quod sepulchri ornandi causa apposita sunt sepulchri esse uidentur. Qui facit quominus quis funeretur aut quominus quis mortuum inferat in eum locum, in quem inferendi Ius est, Sepulchri uiolati tenetur, in arce sepulchrum Religiosum non est ubi nullum corpus hominis quod se pluribus locis corpus hominis sit ille solus fiet Religiosus, ubi caput conditum est, nec enim rad admittit eiusdem hominis plura esse sepulchra. Interest Reipublicae Cadauera non Iacere insepulta, et quae sepulta sunt, ea uiuentium iniuriis non esse Anxia, sacrilegii instar uadere impia audacia ad busta defunctorum et lapides coopertos euellere extrahere ossa defunctorum.

Terram impartire in sepultis Cadaueribus
Inhonestum est hominis compagem resoluere.

Et mox e terra speramus proditura in lucem
Defunctorum Reliquias postea uero Dij erunt

Insigne Magnificentia Sepulchra construebant Defunctorum domos sempiternas qui apud inferos infinitum sibi tempus ... bant.

Atdomo ipse uelut diuersoria qpinabantur argumento uitæ breuiois ac momento transeuntis.

Nihile ab humanitate alienius qm huic mortuo negare terram nefas esse ossa Cineresq Mortuorū uexare inferendo in locū alienū inuito Dño, non sit is locq Religiosq pindeq ageq sit; quod alis in nro fecit cum Ius faciendi n haberet id priuata authoritate recidere possumus, eum ille ipse qui intulit sepulchri uiolati tenet, sacrilega impietate uadere ad sepulchra mortuorū.

Qui ipse criminis tenet, aduersq aliū. actionem haberi ht, non tenen sepulchri uiolati eum qui extraxerit Cadauer huius, quem sepelire fas non erat, ut si extraxerit Cadauer improbi foeneratoris, qui poenit entiā n egit, hunc sepelire in loco dedicato uetant Canones, sic Iure Ciuili, cautum neque pora damnatorū humentq, nisi petitū atq permissum fuerit, ut in Crimine maiestatis.

Si quis igit Cadauer damnati sine permissu, non tenebit sepulchri uiolati, perduellis et hostis Dñi, hostiū autem sepulchra non sunt, nobis Religiosa.

o Terra negat parricidæ cutis in iuit, ut Cœlū superstiti, Terra Mortuo eripent, pro ex humato nulla Actio.

Ipsarum Regionū Rei, uocant sepulchrorū uiolatores, concussio ē terror iniectq pecuniæ v rei alicuiq extorquendæ grā. Raptor ē qui Vi rem eiqq possessione Dño aufert. Concussor qui n tam aufert qm terrore iniecto efficit ut sibi pecunia v res aliqua à Dño nolente detq, nam et raptorē ab eo qui metum intulit, ita superat. Vulpianq. Quo alter inuito Dño rem per uim auferat, alter eandem à Dño consequatq, terrorem iniicit qui terrorē extorsit. et metu ue iniecto, qui concutit uexat.

Latro qua si latero dictq quod assideat latera Viarum atq ex insidijs, obsidet atq iugulet.

Qui Iuris

Qui Iuris alicuius vel rei extorquendae gratia hunc vel alterum factioni se adiunxerit aut ad hostes transierit. 722

Aspero et abscisso castigationis genere, militaris disciplina indiget quia vires armis constant, quae ubi a recto tenore desciverunt oppressione sunt nisi opprimantur color criminis quaesitus.

Altioris Ordinis insignia usurpare militiam confingere terrendi extorquendique causa.

Abigeae sive abactores eae. Abigeus qui dolo malo equum, bovem vel unum abegerit, porcos quinque vel quatuor, oves decem qui intra hunc numerum consistit, fur magis est quam Abigeus. Crimen Abigeatus vocatur e stabulo abduxit, qui e stabulo abiguat non a sylva nec grege, nec de pascuis.

Equus animal, et aratro aptum et bello utile.

Nec is qui iusta ratione ductus, quasi sua abduxerit, neque eo crimini quaesitus sit.

Apud Scythas nullum scelus furto gravius, quippe sine tecto munimentoque pecora et armenta habentibus quid salvum esset si furari liceret.

E pascuis abigere vel sylva plenius coercendum, quia ibi delinquendi maior copia plenius coercendi sient, si id fecerint ferro aut vectibus effregerint fores, nam si sine vi et per negligentiam Domini ingressi fuerint, levius coercendi sunt.

vel Ferro et conducta manu grassatus.

Praevaricator qui in causis contrariis quasi utrique positus esse videatur vera autem originatio est Praevaricator a varicando, et varo dictus est. Vari autem homines sunt obtortis plantis a varicibus dicti Nonius, ut enim hi obtortis plantis incedunt, ita obtorti praevaricatores, et hinc et illinc stare videntur. Hinc stasis illinc causam dicens colludit cum eo, et tralatitie munere accusandi fungitur, proprias quidem probationes dissimulando, falsas vero rei excusationes admittendo. praevaricatio est transire dicenda cursim et breviter attingere, quae sunt inculcanda infigenda repetenda num plenisque longiore tractatu vis quaedam et pondus accedit.

Nullam poenam constitutam legimus in eum qui peiere Iudicio

festinat.

723 festinat, quamquam non recte facit quisquis vita et salutis prodit[us] est.

De Fide atque integritate Causa dicenda.

Qui semel Reus factus est eadem fide peragi.

Qui cum Clientem suscepisset cognitis Instrumentis eius atque Causae secretis, eidem renunciat, et in Adversarii Castra concedit, qui Instrumenta alicuius penes se dispposita prodident adversario eius.

Nec obest quod Religione Iusiurandi Abstringuntur Patroni Causam nullam atque desperatam deserere etiam si in ipso demum certaminis fervore talem et cognoverunt. Qui Religionis reverentia et conscientiae stimulis id facere adactus est. Quid dolo malo simulavit se Patrocinium velle praestare. dein Causae secretis perspectis transfugit ad adversarium prodit secreta atque instrumenta cuius fidei atque custodiae ea instrumenta commendata fuerunt. Callide atque perfidiose renunciavit tergiversatio collusioni adfecit.

De Advocati Perfidia conquerendi in integrum in restitutionem necessario. Receptatores, qui Latrones vel alios maleficos scienter dolo malo suscipiunt, occultant, qui nedum apprehendere possent pecunia accepta vel surreptorum parte dimiserint, qui ignarus suscepit, aut hoc fine ut susceptos proderet, non incidit in hoc Crimen. Causo stabularius non eligit sibi violatores, nec depellere potest iter agentes si partem surreptorum non perceperint nec societatem sceleris contraxerint ex cusarunt.

Pessimum Genus Receptatorum, sine quibus nemo diu latere possit, et adeo perinde puniendos, atque latrones, quos susceperint. Non exemplis sed Legibus est Iudicandum.

Quantum quisque Rempubl. suadet tantum etiam amicus nobis aut inimicus esse debet. quem Civitas amicum sibi vel hostem decreverit eundem sibi quisque similiter existimare debet.

Noctu in Causa per quietem familiae terrorem fur incutit tenebrae augent, formidatque eo magis Paterfamilias, quo incertior est ad furandum duntaxat an et occidendum dormitator venerit. Co wdnie sspi à wnocij kradnie.

Vide Balneam

Eo gravius quo maior delinquendi facultas.
Latenter se inferunt, si telo se defendat, pariquet sine peri:
culo non possit. Ingenium omne in digitos abiisse videtur. Expi:
latae haereditatis Reus fit qui rem haereditariam mobilem interver:
tit poena arbitraria.

Stellionatus à Stellione Vel astutissimo lacertae genere
quo nullum animal fraudulentius homini invidit stellatis guttis
distinctum à Stellionis nomen meruit. Accusantur Stellionatus
qui improbis fraudavere, species. Siquis rem alii obligatam dissi:
mulat per calliditatem priore obligatione alii distraxerit. Si quis
rem alienam pignori dederit si is pro duro pignus dederit, si merces
supposuerit, vel obligatas averterit corruperit. Si numeratam pecuniam
iterum exegerit, si quis imposturam faceret vel collusionem in nece
alterius.

Turbarentur Commertia, cum nihil sit frequentius quam obligari.
Delis cum nihil sit frequentius, quam obligari duitis vel tribus.
Incertae responsio dissimulata obligatione per calliditatem saliud
turpilemus.

Crimina non perimi poenitentia, id enim delinquerent et Privatos
laedunt, et Rempub. utrique, utrisque satisfacere debent, illis qui:
dem rerum ablatarum restitutione, huic vero exolutione poenae.
Termini lapides finales in cuius Tutela fines agrorum terminos si quis
exarasset vel propulisset, hi immobiles, movet lex amicitias et inimi:
citias terminantes. Terminorum violatores Crimen Termini moti, qui
terminos finium causa positos propulit, avulsit, exaravit, qui fi:
nium obscurandorum gratia faciem locorum convertit prout ex arbo:
re arbustum ex silva novale, aut aliquid eiusmodi faciendo.
Fines intellige 5 pedum spatium, quod inter confines agros relinqui
liberum ad circumducendum aratrum Vernaculo veterum cavetur.

Periurium Iuris Iurandi contemptum Religionem satis
DEUM Ultorem habere, nec placere periculum corporis infer:
ri Iusiurandi perinde aestimandum quam si Iovem fefellissent
Deorum iniuriis Diis curae Periurii poenam Divinum exitium et
humanam

122 humano tantum dedecus ad inconsulta et calore facta Periuria referendum est. Atque tametsi Ius civile conniveat, DEUS tamen impunita ea non relinquit, cum interminetur omnibus illis qui nomen eius parum reverenter usurpaverint. Quod igitur Divina Maiestas periuriо, proinde crimen publicum est, non privatum. Quod in Religionem Divinam committitur in omnium fertur iniuriam.

16 Caeleste Tribunal crimen crimini adiicere.

Expositio Infantis. Praetereuntium misericordiae seu sollicitudine ut fame pereat. Ulterarum variatus est parricidium alimenta liberis denegare. Propter durissimam egestatis tenum vendere etiam obid licuit. Nihil interest occidat quis an mortis causam praebeat, necare videtur, qui abiicit et alimenta denegat, qui in publicis locis exponit, aliorum misericordiam, quam ipse non habet, qui in ola exponunt, nam et intercludi facile potest spiritus tenellis, et negligi a praetereuntibus inutili testa conditi, nec sic cum illis agi, quod vi amoris victae alterius libidini obsecutae sunt, et metu ignominiae adactae partem exposuerunt, est enim infamiae metus eiusmodi ut cadat etiam in constantes Viros, quanto magis in timidas puellas. Si extrema egestate Pater laboraret, statim a Materno partu cum ipsis fasciis ad Magistratus partus deferendus erat ut eo authore velitat.

Qui nutrit expositum nec Pater eius nec Dominus, sed alitor alimenta repetere potest.

Si patres ignorantur, publice educat Magistratus, qui altam Iurisdictionem habet ad Civitatem. Expositi Legitimi an spurii censendi. Moyses fuit expositus. Cyrus, Paris, Oedipus, Semiramis Regina Babylonis; nec solus pudor, aut infamiae metus expositionis causa esse debet et necessitas aliqua, aut instans periculum aut egestas extrema.

Mendicitas. Improba mendicare cum vires habeas laboribus sufficientes. Mendici enim validi, qui per inertiam vitam transigunt ex stipibus corrogandis sibi, a probo populo meo sunt, Urbe expellantur, exterminentur.

Victum in explebilibus precibus colligere inertia egestate gignit

gignit, utriusque comes furacitas, aliaque facinora.
Operam ut ex proprijs laboribus uiuere possis, omnis enim Vit piget, sed furtificis uiuit manibus.
Otiari pessimum genus hominum multisque nominibus damnandum.

Carceris effractio.

De his qui carcere effracto euaserunt, sumendum supplicium sive effractis foribus siue conspiratione cum caeteris qui in eadem custodia erant, quod si per negligentiam custodum euaserunt, leuius puniendi, amplius quam causa ex qua recepti sunt requirit, constituendum est, quamuis innocentes inueniantur, ex eo crimine, propter quod impacti sunt in carcerem tum puniendi contra, qui conspiratione detexerint, releuandae custodiae refuga. A uerborum proprietate non est recedendum.
Vis in effingendo atrocior, quo quis effregit flagitiosior ea etiam poena maior. Mitius agi cum eis, qui sine ui arte atque commento aliquo nono uigilantiam custodum eluserunt, et cum illis mitius agi, qui summae affectionis causa, atque non omnes, ui uincti incarceratum exemerunt, nam et si receptauerunt mitius puniuntur, quod si fuerit iniuste carceri inclusus.

De illicitis pignorationibus et Emptionibus.

Crimen contrahit si creditor filium familias pignori acceperit, quo in casu relegatur, et ius crediti amittit, nec excusat eum debitoris consensus, scire enim debuit non esse in potestate debitoris liberos suos pignori obligare, idque cum dissimulat, ipse se circumuenit, excipiendus est, sanguinolentus. Attollitur id est nubens adhuc a Matre, cum quia vendere licet ob nimiam paupertatem, etiam pignorari posse ob extremam debitoris egestatem, Venditio enim seruum facit non pignoratio.

Reipublica…

727 Represalias et represalia utrique pro Vulgus vocat clarigationem vero alii dicunt esse prohibita, quod repugnet naturali aequitati pro alterius debito vel maleficio aliud capi detineri exigi, et ideo qui fecerit, cum amittit actionem, tum in quadruplum damnatur. Usus tamen saeculi clarigationes induxit, quod qua ratione fieri potuerit, cum damnentur mores, qui aequitati naturali adversantur, sed animadvertendum, non passim represalias probari, sed certis conditionibus nempe ut concedantur a Principe, et qui impetrat, civis noster fuerit, ut denegata ei sit Justitia, ab iis quibus adversarius subiectus est, nec reperiat aliquem Superiorem apud quem de injuria queri possit. Hae conditiones si concurrant, nequaquam existimandum represalias adversarii naturali aequitati. Nam si Juri Gentium, quod inter gentes naturalis ratio constituisse dicitur, consentaneum est, ut si praedas hostiles egerit cuiumque, nostrorum res abstulerit, foecialis mittatur, qui res repetat, quibus non redditis bellum hosti indicitur, eo cumque res atque homines vicissim capiantur, quum in illud Juri Gentium consentaneum videndum, etiam aes alienum si vis non reddat Judex adversarii pignorationibus, cum rerum, tum Personarum uti; non enim eadem facies hodie atque Orbis Regionum, quae fuit olim, olim universus prope Terrarum Orbis, unius Caesaris nutu regebatur, nec potuit quisquam denegato Jure et Justitia queri, cum sacra anchora atque extrema spes ei esset Princeps. Hodie contra, Orbis non solum in plura Regna divisus est, verum etiam ad imperatorum quosdam Principes et Respublicas particulares eius redierunt, unde facile fit ut Jus denegetur, nec tamen sit qui appellatus mederi rebus possit, utilissimum eo casu igitur, atque aequissimum clarigationis auxilium, Eminentiae Principis adversari eodem cultu privari quo principatum meretur.

Prisum ad morem alieni Regni scrutari arcana.

Ne luxu crescente pecuniae Regnorum exportarentur ad hostiles nationes. Rescripta eiusmodi contra Publicam utilitatem allicita non valent.

Ex musis Virginibus facere Meretrices.

De foederatione

De Fœneratione Aliena et Ebrietate.

Improba fœneratio ubi usuras usurarum exigunt et modum Legis excedit dolum plerumque et fallacias adhibet, qui usuras indebitas exigit, delinquit aduersus constitutiones quibus modus certus usuris datus est, pecunias fœnore auctitabant. Quod quis ultra Legitimum modum exegerit, uel imputare sorti uel restituere debitori debet, uolenti non fit Iniuria, qui hoc genus litis sectantur, Quorum quidem sunt innocentiores, permittuntur quaedam tanquam necessaria mala, uincitur sæpe honestum ab utili.
Vetus urbi fœnale fuisse malum et seditionum discordiarumque creberrimam causam eoque cohibitum antiquis et minus corruptis moribus. Canones quoque Pontificij hoc crimen multiplicibus pœnis coërcent excommunicatione, denegatione sepulturæ, improbum fœnus exercentibus infamiam inuri.

Æquum est hoc Reipublicæ malum uindicari.

Alea seu fortunæ lusus prohibetur exceptis quinque quæ speciem uirtutis habent, nempe saltu singulari, saltu contosuffultu, iaculatione hastæ uel pili sine cuspide, colluctatione et curriculo equorum, si quis domum præbuerit Aleatoribus demum susceptori publicatur. Si pecuniam uictus non soluerit et actionem eius Victor Vigere non potest. Cautio si qua fuerit eo nomine interposita irrita fit, hæc Legum pœna est, qua contenti esse debemus, si uerò quis Aleæ ludendæ causa uim intulerit hic graui multâ coercetur. Vis enim sola per se crimen est.
Gignit ludus trepidum certamen, et iram, iram truces inimicitias et funebra

et funebre bellum, quod ibi cupiditas fallendi quanta temporis iactura, quot periuria et blasphemiae, quod denique bonorum morum corruptela, decocti bonis quid aliud sperandum a perditis civibus. Ebrietatem graue ei peccatum grauius ebriositatem, dum poculis indulserunt nunc eam notam pro[...] coluerunt luxum mensarum profusis sumptibus exercitium iam exoluere.

Rebus fere cunctis uelut quidam orbis inest ut quemadmodum temporum uices ita mores uertantur.

Crimen publicum quod cuivis pro eo accusatio conceditur.

Ius accusandi seruit facultas accusandi data publica quantum ad legem poenam et reliquum iudicij ordinem, atque exitum.

Non publica quantum ad accusandi facultatem.

Omne crimen publicum est quod pertinet ad iniuriam principis.

Omne crimen publicum est quod principaliter respicit offensam Dei,

pertinet ad omnium iniuriam nisi id cuivis liceat accusare, impune facile est futurum.

Hostem omnium salutis a quocunque accusari posse, sunt autem communis salutis hostes qui uiolant Maiestatem diuinam, quod in Religionem Diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.

Crimen priuatum cuius accusatio non cuiuis est populo, sed iis competit ad quos ea res, uel iniuria pertinet, ad imam usque scelerum nequitiam peruenerunt omnium scelerattissimi

Omnem quidem haeresim in Religionem Diuinam impingere haec tamen quae tendit ad perturbationem Reipub. ea poena teneatur qua illi qui hominibus armatis loca publica ut templa occuparunt.

De fine accusatorum, si non cuivis accusatio deferatur crimina publica capitalia, quibus damnato aut uita eripitur aut libertas aut ciuitas. Non capitalia cum citra uitae libertatis atque ciuitatis dispendium coercitionem aliquam reus sustinet.

Maiestas a magnitudine dicta. Dignitas alicuius atque amplitudo quaer

amplitudo qui potestate inter hues eminet, Maiestatem 730
minuit, qui ea tollit ex quibus rebus Civitatis amplitudo constat, v.
uti suffragia populi et Magistratus consilium tribuit. Maiestas
non solum Principi aut populo et Senatui, sed et Magistratibus.

Cicero. Maiestatem minuere est de Dignitate aut amplitudine
aut potestate populi, aut eorum quibus potestatem populus de-
dit aliquid derogare, hic Iudicandum, Utrum pro Civibus v. hostibus
habendi non est privatum Examen, sed de Universa Civitate sta-
tuendum ad Consilium et Iudicium publicum id spectat.

Maiestas Divina lædit, si quis dicto factove impium aliquid
et abominandum in Sanctissimam Trinitatem moliatur.

Lex illa nec requidem fit de Maiestate.

Non immensis Terrarum spatijs, sed vi Imperij Maiesta-
tem metimur.

Qui superiorem agnoscunt Maiestatem non habent, tantum
singulos in suo territorio posse, quantum Imperator potest in uni-
verso. Adeo etiam Maiestatis Iudicia exercere posse ob simili-
tudinem Iuris, quam quisque in sua Provincia obtinet, si mores
temporum spectes.

A Iuris atque ratione alienum est Maiestatis Iudicia exercere
ab ijs, qui Maiestatem non habent, nec quid Romæ factum sit
sed quid fieri debuerit spectandum est. Dignitatem violatam vin-
dicare possunt, sed non Maiestatem, cum nec summam habeant nec
Legibus solutam potestatem.

Damnare memoriam non possunt.

Neque authoritate neque Dignitate neque Viribus nobis par es.
Ille Populus in Superiore conditione causamque ponitur, cuius maie-
stas foederis sanctione defenditur. Minutam esse Maiestatem
et non prorsus extinctam, nulli provocationi subiecta Iurisdictio
servitute afficere dicuntur Civitates, quæ Legibus et Magi-
stratibus suis parent libere, contra quæ suis Magistratibus
atque Legibus

atque Legibus utuntur.

Concedere illis Libertatem Leges suas: Libertas illa salva est.

Crimen Maiestatis ab iis committi duntaxat qui supremo alicui iure subiecti sunt; a non subiectis non rei Maiestatis laesae fiunt, sed ut hostes aut Proditores, aut expilatores tractantur.

Abusus sacro et inviolabili Legatorum Iure multa turbulenter cum fecisset spoliatus Legatorum iure tanquam hostis punitur, cuiusmodi enim Legatus iure gentium et civili Legatorum Prerogativis excidisse rebellionem contra Principem ad quem missus erat suscitabat.

De Originatione vocis certarum. Vir duo longiore dignus inane Dignitatis nomen vvasio germanorum voce idem quod devotus hinc vasallus vvasio est fideliter devote et constanter.

Inane dignitatis nomen sumptis armis inita factione, adversus Patriam Senatores Pars Corporis Principis ad Dignitatem magis quam labefactationem Reipub. pertinent.

Perduellionis crimen in eos cadit, qui summam Reipub. labefactare conati sunt, qui hostili animo adversus Rempub. animati, qui scelestam cum barbaris inierunt factionem, hostium Duci occultarunt, postdimiserunt, Consilio Armis commeatu iuvarunt.

Cuius dolo malo obsides interciderunt.

Obsides pignus atque vinculum animorum sunt in quo in fide se tota Provincia atque Nationes continent, perduellis erit qui eos in iussu Principis dimiserit.

Metus ex obsidibus in fide eos continuit, ne sanguine Liberorum suorum culpa Defectionis luerent, quid aliud securitatem populi violare aut hostilia moliri si hoc non est hanc ob causam gravissime animadverti solitum in obsides si fugam tentassent ex fuga retractos, diu virgis caesos ex saxo deiecerunt. Avaritia crimen non minuit sed auget, et abominandum Reipub. salutem suam posthabere cupiditati, et tum cupiditate incensus fecit, quod excogitatio sui accusatio est.

sui accusatio est.
Homines ad seditionem conuocare turba turbat tumultuatq[ue]
Seditio, quod seorsum alij eunt ad alia conuentus e multitudo
ex compluribus generibus hominum contracta, in unum locum seditionis au-
thor in utramq[ue] Legem incidit, et Maiestatis et Vi. Neq[ue] id
nouum ex eodem facto pluribus Reum teneri legibus, dum memi-
nerimus saepius eundem ob idem admissum accusari posse. Vnaq[ue]
Lege electa alterius accusatione consumi adhuc non unum seditio-
num genus est, tendunt aliae ad exitium Principis et Senatorum
eius vel mutationem Reipub. aliae ad exitium Priuatorum. Illae
qui excitant Perduelles sunt horum authores in Legem deui
incidunt saepe in uulnera, atq[ue] caedes mere tumultui se im-
miscunt.

Iusto aequitatis temperamento placuit unde orta culpa est, ibi poe-
na consistat ad multitudinem castigationem satis esse, ut ad
omnes metus ad paucos poena perueniat. Nunquam ad contumaciam
pari consensu multitudo prorumpit, sed incitantur a paucis qui
uitiorum scelerumq[ue] impunitatem sperant, peccando cum plurimis.
Multitudo omnis sic uti mare per se immobilis est, ut uenti et au-
rae cient aut tranquilli aut procellosi et causa in nobis, atq[ue]
origo omnis furoris penes auctores est. Qui uos contagione insani-
stis, quin mihi ne hodie quidem scire uidemini, quo amentiae pro-
gressi sitis, quid facinoris in me, quid in Patriam Parentesq[ue],
ac liberos uestros, quid in Deos sacramenti testes, quid aduersus
auspicia sub quibus militastis, quid aduersus morem militiae di-
sciplinamq[ue] maiorum, quid aduersus summi Imperij maiestatem au-
si sitis Scipio Africanus ad Milites. Mare tranquillum
sed a uentis excitatum intumescit, sedata seditione nesciunt quan-
tum mali patrarint.

Eadem seueritate conatum effectumq[ue] sceleris puniendum.
Immane atq[ue] Tyrannicum ob seditionem uitam petere eorum quo-
rum ante sanguinem hauseris. Tributorum exactiones quoq[ue],
saeuitia

733 Saevitia tua ad coetus conventusque faciendos impulerit ut armis defenderent Libertatem, quam precibus nequiverunt.
1 Privatarum iniuriarum causa fuit non publica.
2 Ne hostili animo in Rempub. sed in civem in necem conspirat.
Neque novum est Leges posteriores trahi ad priores. civiles victorias semper lugubres existimatas, utpote non e externo sed domestico cruore partas. ob quam causam veteribus placuit ut qui civili bello res quaslibet praeclaras maximeque utiles gesserat, neque Imperatoris nomen gereret, neque supplicationes decernerentur, aut ovans urbem ingrederetur aut cursu triumpharet.
Quo intestina odia sunt acerbiora, eo gravius peccant, qui civile, quam qui externum bellum conflaverunt.
Hostili animo est quisquis Patriae consilium hostibus renunciat. Quod his Legibus deest, ex aliis supplendum est.
Consilia exitiosa non indicavit cui omnibus est perscrutari super Caesaris salute, nisi a quo aliquid adversus illam cogitatur, vel optatur aut post illam speratur et sustinetur. Non enim ea mente de Caesaris consulitur qua de Dominis, aliter curiosa est solicitudo sanguinis, aliter servitutis.
Tumultus a subito timore dictus nam et tumultuarii milites dicebantur ob subitum timorem licet hic vociferationes et dissoni clamores.

Amynthas ad Alexandrum

Etiamsi militis tui vel in agmine deficientis et fatigati vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo aegri, et vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta merueramus fortibus factis, ut malles eo tempori nostro imputare quam animo militantium, nec indignatio, nec laetitia moderata est. ad omnes affectus impetu rapimur

rapimur Vituperamus laudamq; miseremur, irascimur, ut: 784
cunq; præsens mouit affectio, modo Indiam et Oceanū adi:
re libet, modo coniugum et Liberorū Laribq; memoria occurrit,
sed has cogitationes, has inter se colloquentiū uoces, signū
tuba datum, finit in suos ordines quisq; currimq, et quidquid
iramon in tabernaculo conceptum è, in hostium effunditur,
capita. Seditio illa grauior, quam non Ducis negligentia peper:
rit, sed sponte sua deterrimi quiq; conflauere, dum aut præ:
lium metuunt, aut disciplinam non ferunt, interdum enim
qui pugnare nolunt, irasci se simulant, cur non ducant ad bel:
lum dumq; prælium metuunt, ad seditionem præcipitant,
alij Ducis seueritatem exosi, tumultū cient, disciplinamq;
pro factis defensam uoce nefaria Imperatoris, uindicant
grauem militiam sub sene Imperatore timentibq collapsam
disciplinam restituere. Rerum nouandarum gratia fama Vrbis
accensq cognoscendi studio. Pertinet ad securitatem Reipub.
Exercitum non eē absq; duce, quare Cæsar in Hispaniam cum
Exercitu tendens, ire se dicebat ad Exercitū sine Duce dein
iterum ad Ducem sine exercitu. Facilem exinde sibi augurans
aduersq Pompeio Victoriam. Ad graue Reipub. detrimen:
tum cuiq dolo malo exercitq in insidias deductq hostibq prodi:
tq, formido militiæ lassitas contra uim hostilem cui pars non fu:
mq fi. Fugæ pauorisq; initiū ab ipso ortū eiq temeritate atq;
inscitiâ Exercitq in locū præcipitem perductq.

Aspero castigationis gñe Militaris disciplina indiget,
quia ciues armis constant, quæ ubi à recto tenore desciue:
runt oppressura sunt, nisi opprimantur.
Perduellis ille è duntaxat, qui hostili animo, aduersq Rempub.
animatq è, atq; ignauia et formidine torpet, cui dolq malq ì è nec
animq hostilis ēē. graduum militiæ ēē.
Propter uim cui è quidam humanarū Virium modq, qui
ultra

nulla virtute superari pt, resisti nequit. Fames ejusmodi malum è, quod humanam naturam superat.

Qui iniussu Principis bellum gesserit, delectum habuerat exercitum, comparaverat maximo Reipub. turbando momento in bello consistit Perduellis.

Periculum et discrimen en Respub. adducta, assiduo magis quam grauem hostem, nec ullus unquam hostis ita infirmus fuit, quin contemptus irruerit.

Victi saepè acrius instant.

Res mali exempli Imperatores Regi ab Exercitibus et solenne auspicatorum Comitiorum in Castra et Provincias procul à Legibus Magistratibusque, ad militarem temeritatem transferri. Graue Crimen dare se militem cui n licet.

Quos qui minus Victoria qm pacis spes frustrata è.

Violati Principis Maiestatem, si alterius patrocinio se commendes, cuius opera dolo malo hostes commeatu, armis, telis, pecunia aliaue qua re adiuti erunt, Hostibus res submisisti subvectis, si cognati cognatis re adiuuerint humanitas cum Vtilitate certare videtur, si eo crimine teneri dicimus humanitatem exueremus, sin minus Vtilitati Reipub. aduersabimur necessitudinem inter has Personas à natura institutam, eiusque vim tantum esse, ut nulla Iuris Ciuilis Sanctione extingui possit.

Retinent ea quae sunt Iuris naturalis et Gentium Paterna pietate ducti arma sumpserunt.

Hostem publicum una cum Ciuitate et Agnationes et Cognationes Iura perdere puniendo humanitatem non offendemus quam alter deficiendo iam ante exuerunt. Chari Parentes chari Liberi propinqui familiares, sed omnes omnium charitates Patria complexa est euersa domo interdum Reipub. status manere pt Vrbis ruina Senatum omnes secum trahat necesse est. Maluit Mater Coriolani osculum Filio dare, antequam fieret hostis, an Filium osculatura esset. Quoniam qui hostis factus est Filius esse desijt exuit Patrem, et consulere ageret omnibusque, vivere publicè

publicā uindictā deēē maluit.
Quidquid publicē salutare non esset priuatim alienum existiman-
dum.
Humanitatis officia non imputanda crimini, spectator specta-
culum facti indiuiduū Matrimonij uinculū facti. Quæstio
in arbitrio dicentis & pœnæ uerò Legum authoritati reseruantur.
Coniugale uinculū aduersus sponderem dignitatem atq; existimatio-
nem Principis commisit, qui statuas trahit, cædit conspurcat, qui
improbo petulantiq; maledicto Nomen Principis lacesserit, aut ta-
mulentia turbulentq; obtrectator eiq tempore extiterit ex me-
tu atq; terrore quærunt Nomini suo reuerentiam, crimen eorū cri-
minē uacarent, cum antea facta arguerent, dicta impunē erat.
Crimen n̄ solum facto sed et Verbis impijs exacerbari.
Varia à scelestis dicta & maleficijs differunt metuenda sint
in eis Paterni idē hæreditarij criminis exempla.
Sacrilego animo puniendi Liberi quo liberorū charitas Amici-
ores Reipub. Parentes reddat.
Leges poenarum nocentibus terrori innocentibus præsidio eē debent.
Nec scelestis societas facit, n̄ affinitas. Hoc quidem durum
sed Lex ita scripta ē.
Sine conscia sceleris aut doloris impatientia ꝑ Vitæ tædio ma-
nq; sibi intulerit. In quæstionibus Maiestatis nullam dignitatem
tormentis eximi. Recedit hunc à Regulis Iuris et proce-
dit Summariē Iura singularia ad consequentia non eē produ-
cenda silent Leges inter arma, aēc se expectari iubentinbi ei qui
expectare uelit, ante iniusta pœna luenda, q̄m iusta repeten-
da sit. Salus Populi suprema Lex erit armisq; coercebit qui
Iudicio nequit. Non posse se Reum facere quē nullus accusabatt.
Cum ipsa Maiestas Principis sit consequens uidetur et so-
lum principem de læsa Maiestate cognoscere.

Obtrectator temporū eius.

Quoniam.

737 Quoniam ad deferendum hoc crimen admittuntur etiam qui accusare non possunt, Idcirco Testes quoque audiendi, quibus testimonij dictio non est interdicta fide atque manu. Caluq rei est in manu Accusatoris, minime Actus isti temporum intervallis disparanti non sene connixi nec cohaerentes disparantur.

Actus disparati:

Docuit Magister Vsus arma, vela, rudentes, anchoras, malos fuges portubus inferre.

Cohibeatur propagandam doctrinam superstitiosam.

Culpam poena premit Comes sanescentem Legem renouauit.

ADULTERIUM Maculosum.

Nefas itaque plerumque, inuita contingere, ut in alijs seuere animaduertamus quod nobismetipsis permittimus, eius Adulteria non negabant, sed excusabant, tanquam ratione non libidine commissa ad cognoscenda videlicet aduersariorum consilia.

Etymon Adulterij, quod Adulter alterius alterius terat, vel quod sit ad alterius torum v adulterum ire adulter et adultera dicuntur quia ille ad alteram haec ad alterum se conferunt est uitiatio eius quod alteri nupta est.

Pudicitiam rationem ab his Feminis requiri, quod Jurisnexibus detineat, et Matris Familias nomen obtineat. Immunes uero esse a Judiciaria Seueritate, quas uitam uilitas dignas Legum obseruatione non credidit. Ignominiosas faeminas, quod pudore abiecto artem ludicram lenociniumue faciebant, operasue suas in scenam saliendi, Cuiusque locabant, cumque fame antequam pudicitia fuerit prodiga placuit eius infra Legum curam esse; Finos faemina nemo Regi tam uilis sit, ut illud perire non sentiat. Leno tam uilis uidendus est ut ad iniurias eius conniueat. Vulgariter et passim Venalem formam exhibet ac prostituta meretricio more Vulgo se subicit uulgo Corpus subicit pudorem uulgat ob prostratam pudicitiam.

Assid

At tum in pectore habet fornicem deseruit atque frugi facta est, non desinit uxor esse, quod corpus uulgat quam diu. Mariti diuortium non facit, non enim ipso Iure Matrimonium per adulteria soluitur.

Satis poenarum aduersus impudicas in ipsa confessione flagitij sui tri ne in procacis feminae potestatis, et flagitijs suis soluere Sanctissimum Matrimonij vinculum, et multis receptis uectoribus subducere posteriores poenae legis Marito deserto passim et sine delectu meretricio more se prostituit conniuentibus oculis. Foemina probrosa infra Legis curam, quae pudicitiam prostituerat. Non est Uxor Iusta sed quae tantum habetur usu, consensus solus nuptias facit.

Sponsae quasi initiatae Coniuges quas qui uiolat, coniugium ipsum uiolasse uidetur.

Inter Uxorem et Concubinam Dignitate id est honestate interest.

Una non contentus Vaga libidine gaudet.

Disrumpit atque uiolat fidem Coniugalem, qui adhaeret meretrici. Fundum alienum arat incultum, familiarem deserit.

Periniquum est, ut Vir ab Uxore pudicitiam exigat, quam ipse non exigebat, utinam lex esset eadem quae uxori est Viro, conniuere ad peccata.

Lenones Publicos qui Puellas quaestuarias prostituunt, cum gentilibus nuptias capitali supplicio uetant.

Monstrosam Venerem temeratores alienarum Nuptiarum gladio puniri sed ubi simplex adulterium relegant.

Maiorem pudicitiae rationem Uxoribus constare debere, quapropter sexus uerecundiam quapropter foedam feminae confusionem et adulterinorum confusionem quapropter dedecus familiae totiusque Ciuitatis. Maritus non punitur nisi cum nuptam adulterauit. In militibus vero exasperantur Criminum poenae. Damnatae pudicitiae, cum subit ipsius tristissima noctis Imago nullam Adulteram non et Veneficam esse multae solicitantur potius quam solicitantur.

Necesse est eam quae suum corpus addixerit turpissimae cupiditati

timore

739 permultis et Virum Parentes caeteros ad quos uid et sui de:
decoris Infamiam pertinere, quo igitur tantopere timeas, eo
necesse e, ut quoquomodo possit ueneficio petat, quia nulla pt.
honesta spe ad retinere eam, quam magnitudo peccati facit
timidam intemperantia audacem, nam mulieribus considerata.
Publicata pudicitiae nulla uenia solicitatores alienarum Nu:
ptiarum, quisquis dat operam rei illicitae tenet de delicto
consensu, osculum officij e, Basium pudici affectus, suauium li:
bidinis & amoris a suauitate dictum.
Plus uoluisse peccare nocuit, quam non peccasse profuit.
Omnem imperfectum intrauit uestimenta possit prostrauit.
Ipse consilio suasu Dotis Lucrum pro Stati o iniuria Marito
concedit. Redijt ad ingenium atque eos bonum e profectitium.
Patri adulterum occidere licet, non Matri, non Auo religiisue
cognatis, dum tn una occidat Filiam, non enim pt Adultero
casso parcere Adulterae, marito uero Adulterum occidere
licet domi suae, non Domi soceri in Adulterio deprehensam,
Vxorem occidere non licet ei quoniam Pietas Paterni nauis
consilium plerumque pro liberis capit Mariti autem calor et impe:
tus facile decernentis refrenandus fuit.
Ius occidendi Patri qui filium in potestate ht.
Ho: Iru: triste e et exemplo graue pingere priuati gerere
quo sua ipsi iniurias uiciscantur.
Praeludia et primitia flagitij non sunt flagitium ipsum in
ipsa turpitudine in ipsis rebus uenereis non dt flagitium Ma:
tris nocere ei qui in uentre ei differt donec enixa sit non dt eo:
dem ictu nocens cum innocente occumbere.

Narium mutilatio non ex parte deliquit.

Cassiodorus Leges porrigere ferrum Maritis odio sam Adulte:
rij accusationem ee, ut faciam quasi fecero in collo pen:
deant crepundia &c.

Claudius

Blandusque caudamque salacem demeteret ferro. Horatius +

Mulieri Ius accusandi denegatur, quamquam maior est iniuria, quae fit Marito, sexus iste admodum garrulus est, itaque ne omnis dies accusantem Mulierem, Reum Maritum audiret, frenum impotentiae Muliebri fuit iniiciendum.

Publica crimina non eo solo aestimari, quod accusatio civium, sed et legem certam, et poenam habere alienam, quae publicorum quin privatorum Iudiciorum exitum est, ne passim foedent Coniugia.

Stuprum satis à pravo studio nonnulli dictum scribunt, quod decipiat ante qui vult stuprare, et corruptio Virginis honestae illicitaque eius defloratio.

1 Nemo hic prohibet, nec vetat Plautus 2. Quin quod palam est venale si argentum est emas. 3. Nemo in quenquam publica prohibet via 4 Dum ne per fundum septum facias semitam. 5 Dum te abstineas Nupta Vidua Virgine. 6. Iuventute et liberis pueris ama quodlibet.

Blanditiis pudorem extorsit.

Meretrices cogi posse ad faciendam Corporis sui copiam, sicut Caupones coguntur recipere viatores.

Oratus sum venirem huc non solum audenda scelera ultro sed et si invitere aspernanda.

Volens pudorem suum alienae libidini supposuit. Violentia corpus tantum persuasio et animam corrumpit, cum servus corrupit Dominus corruptor flammis imponitur, corruptae caput amputatur.

Effectu sceleris potiri non potuit.

Viduae amittunt beneficia et Privilegia Viduarum, nam si ea amittunt transeuntes ad secundas nuptias, quanto magis quae pudicitiam abiiciunt. Captus forma et aetate.

Incestare latinis est impurare, polluere, incestus, scelus gravissimum et inexpiabile. Foeda et nefaria maris et foeminae commixtio contra reverentiam sanguini debitam.

Nefariam

741

Nefariam pro scelerata dicimus, nefarius enim à farre derivatur quo scelerati indigni sunt id est indigni qui vivant.

Illicito Matrimonio coniuncti. Nubit genero socrus, nullis auspiciis, nullis authoribus, funestis omnibus omnium. O Mulieris scelus incredibile et praeter hanc unam inomnium vita inauditum non timuisse siminus. Vir Deorum hominumque famam et illam ipsam noctem facesque istas nuptiales non limen cubili non cubile filiae non parietes denique ipsos superiorum testes Nuptiarum perfregit ac prostravit omnia cupiditate ac furore, vicit pudorem libido timorem audacia rationem amentia.

O Turpius omnium esse turpissima nefandos esse thoros istos et flebilem facem.

Non tam quid Gentibus nonnullis placuerit, nam quid rationalis dictet considerare debemus, nec quisquam exemplum imitari sustinuit. Ratio naturalis damnat tales Nuptias.

Monstrosa Venus cum Brutis naturae metas transgredi polluunt necessitudines, et quantum ipse est speciem hominum inficiunt. Venus itaque monstrosa quaecunque, vel virum vel foeminam mentitur, cuius rei sunt praedicones patici tribades Mastupratores fellatores irrumatores, et qui nefandam libidinem cum Brutis exercent. Mascula libido.

Quod si rerum natura pateretur etiam sapius moriendum foret.

Nemo blandiatur sibi de Legibus hominum. Nec viro licet quod Mulieri non licet. Eadem à Viro quam ab uxore debetur castimonia, cum debeas Uxorem in virtute praecedere sub uno impetu, libidinis cadis.

Non moechaberis id est non ibis ad aliquam aliam praeter Uxorem tuam. Occultior sed non melior.

Ut servatricem ducat in Uxorem neque damnare neque probare.

Vis nihil aliud est quam necessitas imposita voluntati vel maioris rei impetus qui repelli non potest Iusta quae Iure fit, iniusta quae contra Ius facit.

Divina autem ut fatum tempestas fulmen terrae motus sterilitas uredo,

urado et similia humana uero uis 888. Publica & Priuata. 74.
Publica olim dicebatur uis, quam contra Ius fasque inferebat, Persona Publica quae cum imperio et potestate est, Priuata quam Priuatus hanc Legem aduersus immoderatam Vim Magistratuum comparatam esse, si contra Prouocationem necauerint. Hodie uerò uis publica definitur quae fit armis, priuata quae sine armis et publica quae meditata, atque parata prius esse quam fieret.
Priuata quod nulla praecedat praemeditatio, atque consilium, qui cum armis hominibusque armatis fecit, quominus Iudicia recte exerceantur, aut quominus Magistratus decernat, Imperet, faciat.
CARMA SALVTIS. Conatum crimen non consumatum. Reguli animum uirilem Muliebri in Corpore gerentes e Mulier ferox manu prompta rapta ex gremio matris. Virginitas u Castitas corrupta, quia restitui non potest, ideo animi atque Iniuria deferendam esse Legis poenarumque seueritate ubi periculum pudicitiae impudicae seu Meretrici. Igitur nec poena Constitutionis meretrice rapta locum habet. Cessat Constitutionis est tueri pudicas animi atque Iniuria. Ad impudicas igitur non extendenda.
Virginitatis eadem est Natura, ut rapi gaudeant. Vi compressa raperis uoluit inde tumultus, inde uoces repugnantis, inde fortasse etiam nimia puellae querela, quod audaciam pro iniuria tulit, ad se raptam quoniam ille rapere uoluisset proclamauit.
Consanguinei a sanguinis nexu lactantis mulieris uiolenter abducta, quarum prauis suasionibus saepe parentum Custodiae deluduntur. Per, suasu, Consilioque. non uelle intelligit, quae circumuenitur, et seducitur persuasionibus prauis, prauas persuasiones et solicitationes pro ui haberi.
Abductio e gremio Consanguineorum uis publica. Hoc enim est hostili more Matrimonium sibi quaerere, tale in primordiis Romae in Ciuitate pacata, hostili more matrimonium quaesiuisti, licet uolenti non feceris Iniuriam, fecisti Parentibus, fecisti Consanguineis imo toti Reipublicae.

Sua cuique.

728 Sua cuiq; Domus tutissimu refugiu atq; receptaculu e.
Pro facie consputata plura Delicta non unu uidentur.
Pugnis et fustibq ita desolatq. &c.
Indignq faciem ad similitudinem Coelestis pulchritudinis figuratã punctis commaculare.
Similitudo coelestis pulchritudinis non in corpore sed in animo residet, sedes animæ Diuina istq particulæ præcipua Caput interpres eiusdem oculi uultq, os hoi sublime dedit et erecta ad cœlum lumina. Bestiæ terram prona spectant.
Sicarii a sica dicti ense fabricato aprorũ dentibq compõratq harpen. Qui cum telo ambulant hois occidendi causa, qui mercede operas suas locant, quiq; ad hoem occidendum aliorũ operas conducunt, quos assasinos uocant ab assasiniis Indica Gente hi et perfidè profecti et c Machometis persuasione imbuti nihil antiquiq habebant, quam hostes Religionis suæ quomodo interimere idq; per fallaciam faciebant simulantes se quoq; ex Christianis ee adeo ut difficulter caueri possent
Atrox ad cædes auctoratis impbiq e locare operas ad hoiũ cædẽ eademq; mercede conducere, qm aut mandare aut mandatis amici iræ obsequi.
Vt improbissimũ e ex hoiũ cæde quæstũ facere ita n multo leuiq improbissimorum hoiũ operam conducere, sino pecunia conductq est tamen alicuiq præmij inductq ad cædem perpetrandam Infami scelere.
Licet mutilq, homo tamen e, quippe qui animam ht, per quam est forma, ut peri alteriq spẽ u animalis ee uideatq, hos partq impunè occidi posse monstrosos partq sine fraude cæduntq.
Portentosos fœtq extinguimq, liberos monstrosos mergimq, si non tantum figura sit monstrosa, sed et impetu belluino ferantq atq; aliqua in monstroso corpore rationis appareant Iudicia &c.
SERVI Tibi autem in seruos tantum actam immane fastidiũ.

quasi non ex ysdē tibi et constent et alantur elementis, eundemque spiritum ab eodem Principe carpant, vis cogitare tu eos, quos eius tuum vocas ysdem seminibus ortos eodem frui coelo æque vivere atque mori. Servi sunt imo homines servi sunt immo conservi, si cogitaveris tantundem in utrosque licere fortunæ, tam illum videre potes. Liberum quam ille te servum nescis qua te ætate Hecuba servire cœpit, qua Crœsus, qua Marij Mater, qua Diogenes, qua Plato ipse.

In Iure Divino nulla distinctio sed generalis sanctio, qui sanguinem fuderit eius sanguis fundetur.

Nullus est tam vilis hominis sanguis, ut non magis iniquinet.

statim exanimatus.

SERVITIA ab omni coërcitionis genere abesse debet aliogui ad sacram statuam servi confugient cogetque Dominus eos bonis conditionibus vendere.

Qui sibi manus intulit animo pereundi utrum conscia criminis an impatientia doloris aut morbi, aut alterius rei gratia mitius privatur. Existimabant Stoici sine scelere sapientem pretijs vivendi mortis rationis anteponere, cum nimirum summa ratio, quæ sapientibus pro necessitate est, ad tam triste consilium impellit, quamquam plurimas causas vivendi haberet, optimam conscientiam, optimam famam maximam authoritatem, præterea filiam, uxorem, Nepotem, sorores, inter quæ tot pignora veros amicos, attamen, tam longa, tamque iniqua valetudine afflictabatur, ut haberet ante pretia vivendi mortis rationibus vincerentur impetu quodam et instinctu ad mortem commune cum multis deliberare, verum, ut causas expendere, utque suasserit ratio vitæ mortisque consilium suscipere vel ponere ingentis est animi, Plato Parvulus voluit, qui tristi et inevitabili casu fortunæ coacti, aut pudore aliquo extremo compulsi mortem sibi consciuissent, atqui Ignavia aut formidolosi imbellitate non Iudicio Civitatis coacti id fecissent eos sepeliri voluit ubi nemo aliquis

aliisq conditu, at nec statua nec in scripto Nomine sepulchro honorari.

Vir qui in summo Virtutis atq gravitatis opinione vixerat non potuerit sine summo dedecore atq extremo pudore, super esse Reipub. Cicero de Catone.

Nulla tanta necessitas homini Christiano accidere nec pudor tantus aboriri potest, ut sui ipsius homicida fiat. Homines in statione quadam et custodia esse collocatos ex qua minime se oporteat exuere, neq aufugere, curam sui Deos gerere, et eos Deorum possessionem esse.

Sic Plato.

Qui militi indulgeat si pudore compulsus Stationem deserens sese dicat, aut servo si necessitate ad aditum manus sibi intulisse se praetendat, malus servus creditus est, qui quid facit quo magisterio huius se eximat.

In corpus aliquid in animam nil posse Dum Virgines, Communem hanc esse sibi cum heris calamitatem, quaterus in utrisque tantundem licet fortunae. Est quidem grave Domino, alieno contra Naturam subijci. Sed vera libertas animi a fortuna est, quem si in adversis pariter et secundis aeque geras, Nil tam grave accidere potest, quod non levius parricidio videatur, licet servis in suum Corpus saevire.

Quae ut stupratur, mente Virgo est, mens enim peccat non corpus, et unde consilium abest, inde crimen est, quid gravius pati potest quam alienae libidini substernere pudorem suum constanter recusat usque in mortem.

Mors expectanda potius quam occupanda, nam mori velle ne moriare furor est cum [illegible]. Homini amorem sui ipsius sat larga ac liberali manu infunderit cum vitam posuerit, in bonis mortem in malis eandemque terrori circumdederit, nonne eo ipso ab autochiria deterrere voluit.

Meditata impietate et proposito sibi manus intulit.

Appenbach

Approbant et illi qui Cælestium gaudiorum anticipandorum gratia manus sibi inferunt, Ita quoque gaudia expectanda esse non rapienda.

Est quidam dolor ita acerbus atque uehemens ut uix à constantissimis coërceri possit.

Quodsi perierint antequam animaduerti in eos possit, Vnco trahendi sunt, aut qua alia ignominia Cadauer afficiendum, ut vulgi Exequiarum pudore à tanto maleficio absterreantur.

Efficacem esse in moituris ignominiæ sensum pudore uictus fuder.

Nil tam salutare desperantibus, quam festinationem, contra nihil tam salutare quam moram.

Ita puniendum esse reum, ut neque festinando supplicij pœnitentiam arsam præcidat, non omnino etiam dimittendum esse, ne si pœna huius sceleris nulla, aut leuior sit, adid inuitari homines uideantur. Impune occidi possunt, Iti qui aut Reipub. aut uitæ et bonis singulorum aut Judicijs imminent, in primo ordine sunt, quia ad Patriam delendam hostili animo ueniunt, transfugæ qui ad hostes deficiunt, desertores militiæ infesti Ciuitatis et publici hostes. Omnis homo miles est. Horum scelus festinatum supplicium flagitat opprimari nisi opprimatur.

Periculosum, est inter tot humanos errores stare innocentem.

Bannitus amittit quidem Ciuitatem, retinet tamen ea quæ sunt Juris naturæ et Gentium, eadem fortunâ utitur quâ exul, quos occidi potuisse nefas uidebatur, quamuis malo tamen homines, capitis Supplicio afficere Sacer homo dicebatur, cuius anima Dijs detestinata erat, et quia ad Deos peruenire non poterat nisi soluto Corpore, ideo hominem sacrum occidere fas fuit.

Bannitos nemo tecto, nemo ope, Consilio iuuare potest, etiam Iniurijs et libidini omnium exponuntur, quæ sententia cum tristissima sit in eos sed seditiosos tantum rebelles et refractarios Imperatoris fertur nec earundem Viri esse.

Inferiorum Principum ab his enim Banniti eius duntaxat Prouinciæ

Jura

727 Jura amittunt, quæ eis interdictum est, ac nec fortunis suis spoliari nec dum impune occidi a quocunque possunt.

Bannitum hominem sacrum esse atque impune occidi posse. Est enim gravius hoc, ut ex iniquo aliquid sit permittere singulis ultionem publicam, licet utilitatem rependat, imo ipsum hoc singulare est, et ideo ad consequentiam non producendum.

Si Mulier bannita est quamquam occidi possit, pudore tamen ejus impune illudi non posse. Non enim ut vis et cædes ita stupra quoque vel adulterium poenæ vice fungi possunt. Banno Matrimonium non dissolvitur. Verum est auxilium Legis expectare.

Res est sacra miser noli mea tangere fata.
Sacrilegi bustis abstinuere manus.

Latro qui bonis non vitæ insidiatur idcirco non aliter occidi potest quam si telo se defendat, parcique ei sine periculo non possit. Nocturnum quia terrorem tenebris augent, incerto et anxio Paterfamilias ad auferendum an ad occidendum fur venerit.

Nam si non ara tantum sed et focus justa belli causa est, civitati cur non singulis quoque civibus proficiat ad excusationem cædis.

Adulter in ipsa turpitudine deprehensus.

Diffidare nihil aliud est quam bellum indicere, hostem declarare.

Qui apparitoribus resistunt occidi posse si telo se defendant et emptio eorum Reipub. periculosa futura sit, sicut Judex indicta causa condemnare nequit ita nec lictor exequi.

Sola certe fuga non est sufficiens cædis causa, fugiunt enim Judicium etiam innocentes, dum cogitant non solum quid debeat sed et quid possit facere Judex.

Judicii vitandi causa.

Natura

Natura rerum inter omnes hnes cognationem instituit 748
cuiq; uit ad opitulandum oppressis accurrimq; et irascimur op:
primenti. Quodsi cum quo humanitas communis e etiam ciuitas nos
iunxerit, iam publici uinculo ad opem ferendam astringimur.
Nefas e nocere patriae, ergo cuiquoq; quoniam pars patriae e quodsi
nocere nefas, ergo opitulari fas est nam ut omnia inter se
membra consentiunt quia singula seruari totiq intereat, ita singulos
iuuare debemq; quia ad coetum geniti sumq; salua autem ei societas
nisi amore et custodia partium non pt, deniq; si non prohibens cri:
men cum possit id ipsum admisisse uidetur, utiq; a poena immuni:
esse dt qui phibuit.
Orbasti Rempubl. ciue orbet et te carnifex Reipubl. luce.
Nullum Reus pertimescere culpam, qm pecunia redimere se posse
sperat, caiq; culpa uacuq; fato et fortunae non naevo imputat. Nil:
lus fortunae imperare pt.
Ira ubi se in possessione posuit, potentior Rectore e, nec recidi
se minimi patit.
Caput patriae Princeps e, cui etsi gratia imperet, non uim faci:
endum, sed persuadendum potiq; Plato dicit.
Tartarorum Dominq; cum inauguratq; reclamare solet, quando quidem
me imperare, uultis omnia mea iussa uos diligenter esse quinec
esse est, ut si quem occidi iussero hunc confestim necari, Mea
lex pro securi pro gladio erit. Rex e si nocentem punit eadem iusti:
tia, si innocentem eadem fortuna. Seneca de Ira 30.
Fuga ignominiosa et periculosa. Militi ex acie fugere turpe e.
Vim aggressionis in tempq; uitasse non improbo sed in laude est.
Altum sternentibq;. In rebq; humanis ita comparatum e ut dam:
mna et reliqua maleficia iis potissimum impetenq; a quibq; initium
iniuriae profectum e, in iratis et excandescentibq; non tam iram
spectamus quam causam. Utrum dolor iustq; sit, et iniusta, quis
prouocatq; necne: obnubilat ira mentem. Totum quod peccat
in ipso e. Vis uim mentem sede sua expellit.

Ebrios.

Ebriosus ex turpibus consuetudinibus.

Solicitatores alienae pudicitiae non puniuntur capite imperfecto flagitio. Non puniri conatum eventu non secuto.

Iratus percussit, imprudens occidit collusore. Fortior fuit ipse quam amor aliorum est, clementissimo, dementissimo.

Illinc processerunt insidiae factae, apparatus armorum instructi comites.

Sciunt quam periculosum gladium stringere, quam non sit in nostra potestate certo loco certae et definitae magnitudinis vulnus infligere. Vos hoc probro de honestati. Suscipere tam inimicitias seu patris seu propinqui quam amicitias necesse est nec implacabiles durant.

99

Vulnus lethale Hipocrates Aph. XVIII Sect VII.

Cui vesica perfecta fuerit, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut tenuium quoddam intestinorum aut ventriculus, aut iecur lethale est. De iisdem Fernelius Celsus Libro V Cap. XXVI. Servari non potest cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cuius aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuius circa fauces grandes venae vel arteriae praecisae sunt, vix autem ad sanitatem perveniunt quibus ulla parte pulmo aut iecinoris crassum, aut membrana, quae continet cerebrum, aut lien aut vulva, aut vesica aut ullum intestinum, aut septum transversum vulneratum est. Hi quoque in praecipiti sunt, in quibus usque ad grandes interiusque conditas venas, in alis vel poplitibus mucro descendit. Periculosa etiam sunt vulnera, ubicunque venae maiores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque evenit non in alis tantum atque in poplitibus sed etiam in his venis, quae ad anum testiculosque perveniunt. Praeter haec malum vulnus est quodcunque in alis vel feminibus vel manibus locis vel in articulis vel inter digitos est. Item quodcunque musculum aut nervum aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem laesit.

laesit. Vulnera lethalia duorum Generum ee. Nam aut letha-
lia sunt simpliciter, aut ex necessitate, aut lethalia ut plurimum.
Simpliciter lethale e, quod paucarum horarum vel dierum spatio nec-
cessario mortem infert, nec ulla arte sanari pt, diem enim septimum
ita vulnerati non attingunt. Tale e quo vel subito color nativus
dissipatur vel subito obruitur et suffocatur in profundis vulneribus
Cordis, cerebri, hepatis, omniumque vasorum maiorum suffocatur
in vulneribus, quibus paulo post apoplexia sequitur, et in quibus sanguis
copiosior ad ptes principes fertur, earumque calorem suffocat
item per quae aditus aeri ad pulmones intercluditur.

E contra. Vulnera non simpliciter lethalia sunt, ex quibus
homo neque cito, neque ex necessitate moritur, cum interdum Curationem
admittant, nec raro qui moritur, non ex vulnere, sed vel sua vel Chirur-
gi culpa, aut superveniente gravi simptomate, et Convulsione, Fe-
bri, Epilepsia moriatur. Quae tamen ipsa simptomata, neque necessario
neque semper consequuntur. et Medicorum Judicio in hac disputatio-
ne standum e, mores tamen et Judiciorum praxi ne ea disputatio
perpetua eet dierum XL. praescriptione eam excludi voluerunt
ut qui diem quadragesimam attigisset non vulnere sed fato
mortuus credatur, quamquam hoc quoque casu nonnulli exigant praeter
praescriptionem, ut vulneratus prodierit in publicum. si quis hominem
lethaliter vulneraverit, post alius eundem occiderit, si uterque animo
occidendi vulneraverint, uterque gladio feriendo dolus profacto
accipitur. Aliter vulnus aliter caedem puniri. Prior de vulne-
rato, posterior vero de occiso teneri. Nam ex posteriori vulnere confe-
stim moriatur, vulneratus prior de vulnerato posterior occiso teneatur.
Sin superstes per aliquot dies fuerit dein moriatur. Uterque de
occiso teneatur quia incertum e, utrius vulnere periere. Absurdius
autem neutrum teneri quam utrumque, quia alioqui maleficium
eet impunitum.

Alii distinguunt utrum prius vulnus simpliciter lethale fuerit

nas ne

75 A necne, priori casu uterque de occiso tenentur. Posteriore primus de vulnerato, secundus de occiso, quia priore casu certum erat moriturum vulneratum, posteriore incertum, quod si nec prius nec posterius vulnus simpliciter lethale fuerit, obierit autem cassus, ex utroque non moriturus forte ex alterutro, hoc casu de occiso utrumque teneri, absurdum enim foret neutrum teneri dum caedes in medio sit.
Servum alienum mortifere vulnerasti is postea ruina vel naufragio periit de vulnerato non de occiso teneris, quoniam ruina non est passa apparere, utrum ex vulnere mortuus fuerit. Si in rixa percussus homo perierit ictus uniuscuiusque in hac collectione contemplari.
Paulus iussit si ea contemplatio percussorem prodat, bene est quod si non prodat, utrum omnes gladio feriens, ut eo metu coacti caedis authorem ipsi designent, durum foret omnes cum possint in eo numero innocentes esse, qui ne attigerint quidem cassum, satius enim est nocentem absolvere, quam innocentem condemnare. Ad haec incertum est habuerintne omnes occidendi animum, cum in rixa plerique casu pauca consilio gerantur. Postremo periculosum est vel designatum ab aliis gladio ferire cum possint, ipsi quoque designatores in innocentis familiam sentire. Tutius extra ordinem puniri.

SEDITIO MULTORUM
RIXA PAUCORUM.

Quia armatus et hominibus coactis ad eripiendam alteri possessionem proficiscitur, qui proposito delinquit non impetu.
Qui rixam concitat temeritate magis quam proposito id facit.
Si non temere sed consulto rixa excitata eo fine, ut in rixa homo periret.
Proficisci Armatum ad occupandam possessionem etsi caedes non sit secuta. Veneficus est non solum qui venenum occidit, sed et qui:

et qui hominis necandi causa venenum malum fecit vendidit 752
habuit malum dicimus, quoniam vox ancipitis significationis
est tam bonum quam malum denotans illud sanandi hoc occi-
dendi causa paratum, nec solum qui dolo malo vendiderunt, sed
et pigmentarii, si cui temere cicutam salamandram aconitum et
similia dederint, huius criminis Rei fiunt, qui mala sacrifi-
cia fecerint, qui sacra impia nocturnave incantandi, interfici-
endi causa peregerint, et augures, vates, sortilegi, divinatores,
culpa similis est, tam prohibita discere quam docere.
Magi sunt malefici, qui carminibus diris, devotionibus defigunt
alios, qui fingunt ceras imagines, homines necandi causa.
Mathematici sunt impostores, qui liberali arte abutentes
profitentur se facta cuiusque nosse et natalitias syderum obser-
vationes.
Sortilegi qui sortibus ductis non tam futura praedicebant quam
ad quaestum suum mentiebantur.
Deus hominum potentibus Insidias, sperantibus fallax quoniam
responsis leves animi facile ad spes vanas impellunt.
Pulsant irreverenter secretum Divinae providentiae Renad.

Non malo animo malo tamen exemplo.
Plus est hominem occidere veneno quam gladio.
Graviores insidiae sunt quae difficilius vitari possunt,
Facilius Mucrones quam venenum effugeris.
Ideirco veneno quam gladio necari gravius est censendum.
Perniciosa voluntas est.
Incendiarius est cuius dolo malo incendium factum fuerit, sive ipse
sua manu stupam taedamve intulerit, sive per alium id fieri cura-
verit, sive adeo mandatum alterius executus fuerit.
Quod si aestu, conversu, turba, seditione incendium fecerint Legi
Reipublicae subiicit. Si qui intra oppidum incendium fecerint
praedo aut inimicitiarum causa plerumque vivi exuruntur.
Qui vero

753 Qui uero Casam aut uillam incenderint Leuis puniuntur. Crimen hoc grauissimum ignis q latius euagando, tota saepe oppida depascit, stragem secum simul et hinc trahens, afferunt ad de incensa culpa omittendo committendo flammis ultricibus uindicatur u gladio resecta asuece. Et insidijs oppressos atrox crimen facere, quod diligens non faceret hoc facere, quod diligens faceret Leges iuxta aestimare uidentur.

In insidias nemo nec sat improbiores ec ui aperta uim ui propellere posset.

Insidias nisi praemoniti uitare n possumus et maxime praemoniti sing semper inimicus insidiari pt, non semper cauere. Ut miles quidem tam continenter tegere latus scuto potest, quin id aliquando hauriendum praebeat hosti ex improuiso irruenti.

Insidias difficulter caueri possunt, idcirco etiam conatus in eis puniti, praecipitauit ille insidias, tu a tergo adortus incautum uulnerasti reliquisti semineçem, ille praeter spem ac opinionem conualuit. Sunt enim quaedam iti improbae eti exemplo perniciosa Insidias. ueluti si arcu u sclopeto excusso petitus homo.

Circumstantias Crimen, aut aggrauant aut leuant ultionis et inimicitias testandas caa.

PARRICIDIUM Atrocius e Patrem quam suum Patrem occidere. Paris interfectores omnes hoc prohibet de honestati, quis fata Parentum Liberorum Fratrisque sororis. Patrueles Matrueles Patrui Auunculi, amitae, consobrini, eorumue qui propiori gradu sunt, Viri, Vxoris, soceri, Generi, Vitrici, nouercae, Priuigni, Patroni, Sponsi, sponsae &c. Nec non Parentum cognata properant. Naturalem magis quam Ciuilem spectari rationem nulla autem naturalis necessitudo inter adoptiuos est.

Mores ferox immanem naam et uitae uitijs flagitijsque oth, deditam omnia denique

deditam, quæ denique ad perniciem profligata atque perdita, 784
eandem sane reuerentiam, pietatem, obsequium Parentibus idoneis
ui debeat. Summus amor et arctissima necessitudo dolori suspitionem
aut minuit, aut excludit. Incredibile est mortem oblatam Patri a
filio sine plurimis ac maximis causis, et contra odio fuisse Parenti
filium sine causis multis, et magnis, et necessarijs.
Nisi multa et manifesta sceleris uestigia sint, res tamen scele:
sta et atrox tam nefaria credi non potest, magna est enim uis hu:
manitatis, multum ualet communio sanguinis, reclamitat istius:
modi suspicionibus ipsa natura, portentum atque monstrum certissimum
est esse aliquem humana specie et figura, qui tantum imma:
nitate Bestias uicerit, ut propter quos hanc suauissimam lu:
cem aspexit, eos indignissime luce priuant.
Nulla est adultera, quæ non eadem sit uenefica effectu inanis
sceleris potitus.
Rerum naturam non pati, ut occiso patre super cruorem et uul:
nera eius quieterem capere possint Liberi.
Olim Clodij Fratres ita absoluti sceleris huius, ma:
gnitudo facit ut ...
Scelestum ac nefarium facinus, atque eiusmodi, quo uno maleficio
scelera omnia complexa esse uideantur, conscia qui cognitas insidias
reticuerunt, et consilij scelerati participes fuerunt. Conscius est
non qui solum scit appeti uitam Patris sed cuius conscia consi:
liorum societate annexa atque illigata est.
Amor Fratris excusat, qui quamquam peruersus est nec enim debet sa:
lutem Fratris anteponere saluti patris, seruiendo teneri si insi:
diarum censuras eas Duo non detexerit.

Mores uim Legis obtinent.

Norme uidentur hunc hominem ex rerum natura sustulis:
se et eripuisse, cui repente cœlum, solem aquam terramque

ademerunt

755 ademerunt, ut qui cum ne deesset unde ipse natus esset, careret iis rebus omnibus, ex quibus ea nata esse dicuntur.

Cicero Oratio pro Sexto Roscio.

Si quis fata properauerit culeo insutus in vicinum mare vi amnem proiciatur. Si quis eius affectionis personam necauerit quae nuncupatione parricidii continetur, culeo imponitur, culei poena ad Parentes et Liberos restricta, reliquis poena de sicariis.

Vipera nascendo Matrem, coeundo marem necat, simia quod foetum arctiore complexu strangulet.

Canes quoque et Galli eius modi sunt, animalia, quae proprio grauant parentes.

Grauius uidetur coniugem occidere, quam Parentem, scriptura enim: Homo derelinquet Patrem et Matrem et adhaerebit Uxori suae, quod ad thorum et focum, ne coniunx uitam nobis ut Parens impertat nec tanta reuerentia coniugi debetur, quanta Parenti. Honora Patrem, non dictum honora Uxorem. Patris potestati subiectus filius, neququam coniugis.

Feralis poena stimulo, iusti doloris concitatus, iusti doloris iniuriis occidit filium.

Iustissimum dolorem esse debere, cui ne clementissimus quidem moderari possit iustissimus dolor fecit.

Tamen quia Latronis magis quam Patris iure occiderat, deportatio irrogata est in Venatione occiderat.

Parricidium ultio est parricidio quorum alterum ultione dignum alterum absolutione non dignum iudicatum est, neutram in partem lata sententia, quia constabat eandem Veneno necatorum liberorum commotam quos Auia filium infensa sustulerat.

Parricidium ultio est parricidio, iusto dolore impulsa inspectatam et accusatorem et ream post centum Annos adesse Iusserunt licet Parricidio se contaminauerant, neque absoluta neque condemnata est.

minatus sunt.

Qui Patris ulciscendi causa matrem necavisset, variatis hominum sententiis, non solum Divina sed etiam Dei sapientissima sententia liberatus insane iracundiae furore.

Acutissimum telum est fames, nec admittit pietatis et sapientiae praecepta Venter carens auribus.

Divisus est a Publica laetitia privatus dolor, nihilque vetat, quominus eodem animo et Patriae gratulemur, et Nostram et Nostrorum vicem doleamus.

Patrem carcere inclusum veneno extinxit, ne Imperio Magistratus manu Carnificis plecteretur. Hic enim duplex facinus admisit, nam et caede Patris manus polluit, et carceris violationem Parricidio adiunxit, non enim ille solum violat Carcerem, qui vi manuque effringit, sed et quicunque quoquomodo eximit.

Putatem obsequium reverentiam omnia denique maiora Parentibus deberi a Liberis, Liberis amor debetur. et en reverentiam Parentibus et amor et reverentia illi post DEUM Vitam debent Parentibus non Parentes Liberis

Multis Legibus Regum ultimis suppliciis caedis impietatis sacrilegii subiectus erit, quia sacrilegio genitori suo animam abstulit: Item huic insidiari nefas, natura inter eos cognatione instituit, amor a seipso incipit, multo pietas laeditur quanto magis vi atque manu.

Si possibile est aliquem mori iustissimum esset Parricidas interfici.

Aspero et absciso castigationis genere, militarem disciplinam indigere maximoque periculo in Campo et Castris peccari, quoniam quod peccatum est, non emendari possumus, itaque et admissa quaedam capite plectuntur militiae, quae si domi admissa forent, vix accusatione digna Iudicarentur.

Patriam omnibus necessitudinibus anteferendam. Plato in Critone. Tu qui veram Germanamque profiteris Virtutis curam, ita ne fueris

fueris Sapiens, ut ignores Patriam et Matre et Patre et maioribus omnibus pretiosiorem, augustiorem, sanctiorem, et maioris cuiusdam sortis pretio atque reuerentia, et apud DEOS et apud prudentes homines esse colendam, atque venerandam. Iratumque adeo et excandescenti Patriae potius cedendum, et quasi assentiendum, quam ipsi Patri et ipsi persuadendum, aut quidquid Imperauit faciendum, quidquid nos pati voluerit patiendum patienterque acquiescendum. Licet grauia imposuerit seu subeunda verbera seu vincula, seu ad bellum id est vulnera, praesentemque mortem suscipiendum. Haec enim facienda, et aequum et iustum ita postulare minime detrectandum aut declinandum, neque deserendum stationem, sed et in bello et in foro et ubique id faciendum quod Respub. Patriaque mandauerit, aut quidem illi esse persuadendum, vim autem inferre neque Patri neque Matri fas est, multo minus Patriae.

Cicero 1 de Officijs. Omnium societatum nulla est gratior, nulla charior, quam ea quae cum Respub. est unicuique nostrum, chari sunt Parentes, chari Liberi, propinqui Familiares, sed omnes omnium charitates Patria una complexa est.

Valerius Maximus Lib. V. Cap. VI. Patriae

Maiestati etiam illa quae Deorum nominibus aequatur authoritas, Parentum vires suas subiecit, fraterna quoque charitas aequo animo ac libenter cedit, summa quidem cum ratione, quia euerso domo interdum Reipub. status manere potest, Urbis ruina Penates omnes secum trahat necesse est.

Ex quibus consequitur, si aut Patri aut Patriae pereundum sit, cum ad hanc delendam hostili animo ille veniret, Patri potius quam Patriae parendum esse, quantum enim Reipub. quisque studet, tantum nobis amicus, aut inimicus esse debet, et quidquid publice salutare est, id privatim alienum habendum. Pueri Civitatis magis quam Parentum liberi sunt. Cur ergo cunctentur Patriae salutem anteferre saluti Parentis, imprimis cum ipsi Parentes hostili furore correpti venerando Parentum Nomine atque Iure excidant.

Cicero

Cicero quod si tyrannidem occupare, si Patriam procedere conabitur Pater, silebit ne filius, imò obsecrabit Patrem, ne id faciat, si nihil proficiat, accusabit, minitabitur etiam, ad extremum si ad perniciem Patriae spectabit, Patriae anteponat salutem saluti Patris. Et sanè si Deorum simulacra Parentes, Diis autem nemo uecors et impius resistit, qui Parentibus salua pietate resistere poterimus. Hostes sunt Parentes tamen, uim faciunt honestius uincendum, quàm uincemus nullo enim Civitatis instituto reuerentia Parentibus Iure naturae debita, deleri atque extingui potest, nec Lex Diuina, quae Parentes uenerari docet, exceptionem addidit, extra quam si hostes fiant, et quid nonne proscripti quoque hostes iudicantur. Quis autem dixerit Patrem proscriptum, impunè à Filio occidi posse, inprimis cum bellorum Civilium, unde proscriptiones celeberrimae nascuntur, ea sit ratio, ut saepè peior Civium pars uincat.

Apud Venetos quidem aliquando id contingit, cum filius Patrem proscriptum occidisset, ut praemia eorum Legibus proposita, parricidae darentur. Sed praestaret forsitan, inquit, Bodinus. - - - Vrbem Venetorum aquarum uoragine prius absorberi, quàm tanti sceleris immanitati praemia dedisse.

Apud ueteres, qui bello Civili res praeclaras maximèque utiles Reipublicae gesserat, tamen nec Imperator eo nomine salutabatur, nec ullae supplicationes decernebantur, nec aut ouans aut curru triumphans Vrbem ingredi potuit. Idcircò quod licet necessariae, lugubres tamen existimarentur Victoriae domestico, non externo cruore partae. Quod si ergo Victori pro nauata egregie Reipubl. opera, praemium decerni fas non fuit, ob id quod Civium non hostium cruorem fuderat, quâ fronte ei praemium dabitur, qui non Civis duntaxat, sed et Parentis cruorem hauserit.

Filium non quidem offendendo, sed se defendendo Patrem aduersus Patriam uenientem occidisse ille qui uerè

hostis é

hostis est, extio sad, ui armata imminens. At proscripto nullo militum manu, nullas vires, ac ferre ne animum quidem patriam delendi, si eum occiderit, qui ad patriam opprimendam hostili animo veniebat, poenas quidem gratiam faciendam, non etiam praemio honorandum. Tametsi enim Reipub. utilitati consuluit, qui hostem sustulit, tamen cum idem frater fuerit qui hostis, non potuit id sine aliqua impiatione fieri.

Facinus atrox communium liberorum parentum vero interemit per insidias optima de sementium sceleris atrocitas uicit gratiam, meriti in pietatis Reo. Quo latius aliorum quam parentum coniugumque necessitudo.

Cadente forcipe dilaceratur.

Culleis poena tacitis moribus abrogat.

Eo leviori crimine vim facientes puniuntur, proinde impune fratri qui fratrem Latronis more insurrmentem occidisset, potestas patria in pietate non in atrocitate consistere debet, ut fide edicti sui extaret.

Falsum et fraudulentia veritatis imitatio, vel suppressio in iudicio alterius facta, si quis Testamentum verum, amouerit, celaverit, expunxerit, deleverit, interleverit, subiecerit, resignauerit, siue id aperuerit viuo Testatore, aut si quis falsum scripserit, signauerit, recitauerit, dolo malo cuiusque id factum fuerit Lege Reus est. Signare est signum adulterinum facere, sculpere, exprimere signatores. Qui Lege tenentur etiam poena eius affici debet. Lucrum quaerunt alieno crimine, Leges, publico etiam eum qui sciens falso utitur, tanquam Reum adstringunt poenae eiusdem. Si quis Instrumenta alterius apud se deposita prodiderit, vel ut verum non appareat, celauerit.

Priuatorum Instrumentorum subreptorum amotorum furti actio

actio, uidendum utrum Curiositatis uitio aliena epistola lecta fuerit, an ut secreta scribentis proderent adversario.

js.

De Epistola prodita duplex Crimen. Corruptio et Perfidia.

Peccat saepe qui tacet, tantumque enim Veritatem tacere, quantum et falsum dicere, fallere non minus uidetur, qui gesta prodiderit, scienter, quam ille qui nunquam facta fingit. Iurati o. Testes produci solent, non solum, ne falsa dicant, uerum etiam ne quae uera sunt taceant.

Celandi Genus non aperti, non simplicis, non ingenui, non iusti, non uiri boni, uersuti potius obscuri, astuti fallaces malitiosi, callidi, ueteratores, uafri, non perfidi, qui fidem rei turpis non seruat. Si Creditor colludens cum Debitore, rem pignoratam alij uendiderit S. si quis duobus rem eandem diuersis contractibus in solidum uendat, si Partes supposito falso diplomate uias commeare literas tractatorias, Ddworiij si mensuras falsauerint.

Diplomata quasi complicatas consignatas literas.

Monetam adulterinam, qui flant, feriunt, qui Nummos aureos radunt, scindunt, fingunt non solum quia adulterinos cudunt, sed et qui probos adulterant, radunt, excindunt, qui Nummos probos lauant, conflant, aut uultu Principis signatos reprobant, in Officinis publicis tantum cui debent non priuatim facere rare.

Tingunt nummi Aurei, dum inaurant, stanei dum in argentantur lauare nummos, inquinare, polluunt, ut aqua crystulea deteriores efficere detracta inde portiuncula, non solum esteneri qui adulterinos nummos fecerint, sed et qui factos ab alijs expenderint. Radentes monetam probam.

Curiositates

Civitates Privatorum loco habentur, nec Ius monetae cudendae usurpare possunt. si quis hostili animo, aut studio novandi status publici Ius cudendae sibi monetae arrogaverit. Si clanculum cuderit, aut cusos cum Imagine Principis signatos adulteraverit. Quantitas poenam intendit, aut remittit, nie wiele tego przewinił. Poniechał fiskus Privilegio, ut dicitur n valere abstinuit. Nummarius falsus periit commercia turbari Rempub. detrimento affici. Conatus solus Criminis non punitur Capite, sed perfectum Crimen, ut fructu sceleris Reus potiatur. Haereditatem auferat haerem opprimat solutis adulterini nummis, improbum lucrum faciat, etiam si deiecta fraude lucri spe deciderit.

Necessitas Officii excusat à Calumnia, quo maior e eius potestas quoque facilius innocentem circumvenire potest, eo etiam gravius eius admissum Iudicandumque Crimen, pro modo admissi diiudicandum. Nisi deferentibus aliis ipsi accusaverint, quod si Delatore subordinato accusaverint, quam vos facillime agitis, quam estis maximè potentes, divites fortunati, nobiles, tam maximè Vos aequo animo aequa nosse oportet. Reatus omne Privilegiatum excludit.

Ita misericordes esse debemus, ut ne contra mentem Legis poenae sensum minuamus. Repetundarum Crimen qui in Magistratu potestateve quo alio officio munere ministeriove publico quid acceperit, quò magis ante quò minus Officium faceret, qui ob dicendam sententiam pecuniam acceperunt.

Repetundas nam sibi licet accipere quò magis officium faciat, si turpiter datur quod Iudici in bona causa datur, iuris, ne in bona quidem causa accipere licet. Cato Magistratus non magis curari debet quod aequa sunt quam curari quod iniqua sunt. Plato qui Patriae in aliqua re ministrant nullo modo

munera

munera recipiunt, nec ulla occasione, aut ratione nobis per-
suaserimus in rebus quidem bonis suscipienda ee munera, in
alijs minime. Nam non cognoscere facile est, neq; cum cogno-
ueris continere, idcirco tutius e Legibus obtemperare dicen-
tibus. Nulla pro sacro ministerio munera esse suscipienda. Si qs
vero minus obtemperasse damnatus fuerit moriatur. Donum
nec capiunto neue danto, neue petenda, neue gerenda, neue
gesta potestate. S. o sprawie.

Remuneratio non e absoluta liberalitas, si remunerari
Judices liceret, in ea facti lucri spe darent lites secundum locu-
pletiores potius, quam secundum pauperiores, quoniam homo tenuitas
spem lucri praecidit, nemo fere donat nisi aliquo donatarij Meri-
to aut Officio prouocatus.

Xenia excipiuntur, Obseruandum tn, ut nec oia accipiant
neq; passim, neq; ab oibus nam ualde inhumanum e, a nemine accipe-
re, sed passim uilissimum, ab omnibus auarissimum, sunt autem
Xenia edulia, quae intra proximos dies prodigi possunt, et hospiti-
bus hospitalitatis gratia dantur. Si edulidrum modum excedant, Man-
datis improbantur. Homo simplex et incautus quidam a prouin-
cialibus, ut amicus acceperat, ab exceptis Personis sobrini scilicet
licet et ijs qui propiore gradu sunt, esse posse abusione in
infinitum ex reliquis non plus domi muneris in anno accipere
licere, quam quod sit aureorum Centum, esculentum potulentum
ne immanitate et stultitia excessisse Criminis prisci illi viri
magis uoluntatem peccandi intuebantur, quam modum et
quid non quantum admissum foret aestimabant.

Emptiones Praesidum improbantur ne metu Imperij uilius addi-
cere res suas Prouinciales cogantur.

Emptionem esse non emptionem, cum Venditori suo arbi-
tratu uendere n licerent.

Incautus.

263 Incautius efferbuerunt Reciperatores pecuniarum si in Judicijs cum litibus sordidè se gerunt Sesquides.
Pœna arbitraria et pro mensura delicti infligenda, si tamen ob hominem necandum pecuniam acceperint capite puniuntur. Lis æstimatur Reo in quadruplum.
Sordidè gerit qui officium quod gratis impertiendum erat, turpi pactione uendit.
Ne Lucri dulcedine inflati ciuitatis commoda sua atque aliena postponeret cupiditati, huiusmodi donis captis Regum commoda ciuitatis saluti anteferrent, aut si aliter facerent, ingratitudinis nota et opprobrium subirent.
Pœnæ ordine motio et coercio arbitraria, munere et officio suo priuetur. Lis æstimabatur Reo in quadruplum earum pecuniarum quas accepit.
Familiæ comites eorum culpam præstare debet cuius est eligere fidos et obseruare suspectos, coercere corruptos, sic Verrina Cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quam si centum cohortes fugitiuorum essent, tua manus sine controuersia fuit, quidquid ab horum quopiam captum est, id non modo tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est, et mox si enim innocentes existimari uolumus, non solum nos abstinentes, sed etiam nostros comites præstare debemus. Inprimum omnium opera danda est, ut eos nobiscum ducamus, qui nostræ famæ, capitisque consulant. denique si in hominibus eligendis nos spes amicitiæ fefellerit, ut uindicemus missos faciamus. Paulò post tu eos et tuos amicos in prouinciam quasi in prædam inuitabas, ac Camillus et per eos prædabare non statuebas tibi, non solùm de te sed etiam de illorum factis rationem reddendam.
Qui fructus prædiorum suorum æquis pretijs uendere nolunt

nolunt, dum minus uberes prouentus expectant, sterilitas et penuria ingruit. 767

Necesse differre crimina à se inuicem, quæ pœnæ diuersitate in uindicando se iungunt.

Peculatus à pecore dictus, quia à pecore in quo ueteres opes consistebant, initium fraudis esse cœpit, qui furanti si non probet. Qui in aurum, argentum, æs publicum, quid in die immisset, quo id deterius fiat, Metalli fodinæ pecuniam subtractam pecuniam fidei suæ commissam. Si interuenint. Grauius animaduertenda delicta, quo maior peccantibus delinquendi facultas, atque copia patet.

Si quid intercaperint.

Si quid amouerint non è dissimile Crimen rapere, et rapta scienter seruare.

Tanquam priuati debitores debent Reipublicæ non tanquam Rei Criminis.

Defenditur rigor utilitate publica, quæ tanta è, ut nisi peculatores seuerissimis pœnis coerceantur, nunquam defuturæ sunt hirudines, quæ corpus Reipub. sanguine et neruis destitutum relicturæ sunt.

Repente ditatus qui pecunias publicas administrabat, nec cautio quæstus aliud reddere pt.

Salustius contra Ciceronem redde Rationem quantum patrimonii acceperis, quid tibi litibus accreuerit, qua pecunia domum paraueris, Tusculanum et Pompeianum infinito sumptu ædificaueris, aut si reticeas cui dubium potest ee quin opulentiam istam ex sanguine et uisceribus Ciuium parauerís.

Sacrilegium è furtum rei sacræ è loco sacro v religiosæ loco religioso etiam sacrilegium ee, qui res priuatas in æde

765 in Æde sacra depositas abstulerit, locq facit, ut idē v furtum v sacrilegium sit. Et Cicero de Legibg. Sacrum sacrove commendatum qui clepserit, rapseritue Parricida esto. Sacrileg. quid committit auferendo sacrum de sacro v. sacrum de non sacro, et sane qui potest id fieri - - ut sacrilegium non faciat, qui rem depositam in Æde sacra aufert cum sit in fide et Tutela numinis, cui Ædes è consecrata. grauiq é auferre res Priuatorū è loco sacro, quam res sacras, etenim qui rem sacram è loco sacro aufert, et Dij . . . violat, At homines hoc, quia res eorum aufert illud quia fidem eig. apud deos mentes suspectam reddit.

Sacram rem id est Publica Religione dedicatam. Qui Priuata sacra v Ædiculas incustoditas tentauerunt, amplig quam fures, ming. quam sacrilegi merentur. Effractis fanis aliquem ex administratione resedit in publicum non relata, incidit ergo in hoc Crimen, qui publicam pecuniam delegatam in usum aliquem expenderit seu consumpserit.

Ambire et circumire, suffragiorum emptio corruptis suffragijs conducta turba honores ambiisent pretio suffragia coempta, utrumqz similiter nociud . . . Nundinas.

O Vrbem uenalem, et citò perituram si emptorem inuenerit.

Non Solam Mercatores potestatum quos si patiar, puniri non possim, cum best o enim punire hunc, qui emit et uendit in Repub. bene constituta honores et Imperia ita distribuenda sunt, ut prima et maxima quidqz tribuatz uirtuti secunda corporis bonis tertia Pecunijs, hi conuerso ordine prima pecunijs, postrema uirtuti tribuunt, quare fit ut non uirtuti sed solis opibg studeant Ciues, nec tam boni et fortes, quam opulenti haberi uelint captant Testamenta

menta, grassantur ferro, miscent uenena, nec illum
tantum flagitium cogitari potest, quod non cum pretio uidetur
Plagium honestum. Plagium est fraudulenta suppressio liberi
hominis, vel serui alieni. Plagiarij qui dolosè homines alienos
opprimunt, supprimitur liber homo, cum sine ui dolo malo
abducitur, pro seruo uenditur, seruus quoque cum sine ui dolo malo
abducitur, cum ei fuga persuadetur, aut fugitiuus celatur.

Qui societatem sceleris contraxit, et in ipsa sup-
pressione, socius fuerit, persuasio, consilium est. Qui seruiti-
am Domini fugit, ad poenam innocentem tradi. Victoria
Judicio Ciuili parta amouet à Reo Criminis Infamiam.

Accusamus nocentes, accusatio Crimen desiderat hominem
ut notet Argumento probet, teste confirmat nulla fere
Causa est in qua non foemina Litem moueat. culpandus ille qui
priuatae uindictae studio ardens idoneè propositum habet, ut
aduersarium uita bonis fortunisque omnibus euertat, non culpandus
qui nocentem Reipub. studio aut ipsius emendandi gratia tribu-
nal trahit, ferendas quidem Iniurias esse si cedat ad gloriam
DEI et proximorum salutem, siminus aut si nimia patientia noxa
sit ei, qui facit iniuriam uindicandum est, remittendum priuatum
odium et uindictam non Iurisdictio Magistratus.

Alumnus accusat me meus Ciuiliter quando non Crimen
intendere, Ergo Iure stare non potest.

Quo propius unumquemque Iniuria et dolor contingit, eo
etiam reliqui in accusando potior sit, remoti minus curant.

Numerus Criminum non tam numero factorum, quam ratione
et qualitate aestimatur.

Publici utile est absentes à quibuscunque defendi.

Personaliter Comparens [illegible] frustretur Iudicium,
absens pro Conuicto habetur. In Ciuilibus admittitur Syndicus
in Crimine Laesae Maiestatis expresse noluit Constitutio
1558 / 66 Enormitas Criminis beneficia amputat omnia. Qui

admittit

757 admittit defensionem, videtur permittere offensionem.
Reos ibi puniri, ubi deliquerunt. Ex vultu persona multa colliguntur.
Privilegium fori in civilibus duntaxat causis indultum.
Crimen enim inchoatum communis criminis communem prosecutione et in poenam reciproci stylo trepidante re non perfecta cavit. Sed perseverantia in crimine usque ad sententiam.
Iudex accusatur competens Ius accusandi non habet. Nie moze sadzic causas mere criminales, tylko quatuor Aulici et arbitrarias, iuxta qualitatem facti, Reus accusare non potest, qui confitetur pro victo habetur. Qui tacet pro confesso, qui vero inficiatur, aut Iure factum contendit. Litis contestatio nihil aliud est, quam Narratio Actionis, et contradictio Rei; nemo inaudita causa quenquam damnari aequitatis ratio patitur.
Licet nocentissimus tamen, ut vitam redimat, certo peieraturus sit, qui de periurio suspectus est, non est Iuramentum deferendum.
in civilibus Reconventio, In criminalibus Reaccusatio vetatur.
Peragere accusatorem non potest, nisi ante se purgaverit, non relatione criminum sed innocentia Reum purgari debere protelandi Iudicii causa, et accusatoris odio non Reipub. studio reaccusat. Idem crimen obiicit in eam retorquet.
Gravius et crimen obiicit, et ante de graviore cognoscendum, quenter causa aestimandus est. Leviorum criminum Reum peragere.
Ius accusandi certum non habet, qui ipse in Reatu est accusatoris tamen gravius crimen obiicere potest, non parum levius, ut naturaliter accusatio praecedit defensionem, ita quoque accusatio reaccusationem, sed si Reus et crimen sibi obiectum retorquet, et innocentiam defendit, utilius longe est defensionem praecedere, sequi retorsionem.

Infelicioris Dei scriptores.

Semper

Semper prior debet esse defensio. Primum quia natura potior est salus nostra, quam adversarij pernicies. Deinde quod plus habebimus in accusatione authoritatis, si prius de innocentia vera constiterit.
Postremo quod ita demum duplex causa est. Nam qui dicit ego non occidi, habet reliquam partem, ut dicat tu occidisti; at qui dicit tu occidisti, supervacuo postea habeat dicere ego non occidi. Denique in accusatione mutua, ut uterque se uterque defendat, priusquam adversarium arguat omnium necesse est verum ordinem esse diversum. Quint. VII Institutionum.
Quemadmodum in civilibus causis mutuae petitiones eundem Judicem sortiuntur, ita id idem fieri in criminalibus, quo in casu reaccusatio seu antikathegoria licitant.
Reaccusationem non procedere si Judex accusati non sit Judex competens accusatoris.
Miseris et à potentiore oppressis prodesse Asyla debent, non facinorosis. Declinanda esse ea, quae nocitura videntur.
Principes quidem instar Deorum esse, sed neque à Dijs nisi iustas supplicum preces audiri, neque quenquam in Capitolium aliave Urbis templa perfugere, ut eo subsidio ad flagitia utatur.
Interest mea potissimum Provincia exemplum statui, in qua crimen admissum est, ignoscendum esse ei qui sanguinem suum pecuniam non valuerit redemptum, extra territorium suum nemo Jus dicere potest.
Res est meticulosa ire ad Judicem non minus saepe in mentem venerit potestatis, quam aequitatis, propterea quod omnes, quorum in alterius manu vita posita est, saepius illud cogitat, quid possit, in cuius ditione, ac potestate sunt, quam quid debeat facere. Si emptio rei periculosa est futura Reipub. Nemo Dominus membrorum suorum
hinc

hinc ad Capitis pœnam v corporis Cruciatum, nemo se obligare p̃t.
Responsio. Dic sicuti amici obsides pro Patria deuouere se licet, cur non liceat idem pro amico. Obsides pro Patria ultimo supplicio se subijciunt, nemo tamen eam obligationem, uti impiam damnat, Damon, et Pythia apud Dionisium Tyrannum uadem se pro altero dare n̄ dubitauit. Patriæ omnia summa debemus, pro eaq; et mortem subire debemus, non idem obsequium amicus debet, pro quo in acie mori gloriosum quidem erit, at scelere inquinatum fide iussione tua, pœnæ subducere uelle, turpissimum, non exempli, sed Legibus iudicandum. Obsides uictor Imperat Ciuitas tradit, etiam inuitos hunc propria uoluntas uitæ periculo supponit fide Iussor interim detineat.
Cuius uirtus et perspecta integritas omnes Criminis suspitionem amouet, pœnæ finis partim emendatio peccantis ē partim exemplum, quo alij à maleficijs deterrentur, partim solatium, quo læsi eiusq; cognati fruantur. At nec Reus emendabitur nec exemplum commodè statui poterit nec cognatis perempti satisfieri, si pro auctore sceleris plectatur fide Iussor.
Tollerabilia dicuntur et ea, quæ uetus consuetudo comprobat, scenam nonne cogendam ad usum dextræ tamet. si enim decentius sit dextra potius, quam sinistra uti n̄ tamen turpe ē sinistra si quando existimatio laboret apud bonos Viros.
In Publicis Iudicijs opus ē, apertissimis probationibus, honestam Paupertatem Diuitijs inhonestè partis præferri
de honore

Quo magis eminent, eo minus sibi licere putant, dignumque Maiestate Regnantis Legibus subijcere principatum.

Q. Scaeuola ita sibi credi oportere, si et alij idem asseuerassent, quoniam unius testimonio credere rei pessimi exempli, uerecundo silentio plurimo in ultionem suam ualuit, nemo ex suspicione damnandus.

Abondans deficit sed probatio, non enim licet uolenti perire.

Testis unus suspicionem non fidem facit, si tamen alia concurrant Argumenta, auditur.

Pluris est occultatus Testis unus, quam auriti decem, qui audiunt audita dicunt, qui uident plane sciunt.

Alias numerus Testium, alias Dignitas, alias ueluti consentiens fama confirmat rei de qua quaeritur fidem.

Cum solum numerum Testium, quem necessarium esse putauerint.

Euocatio plurimorum Testium Vexationi, quam Iudicio propior conuicit, et elinguem reddidit. Nemo deferre se tenetur. Quod petulantius iactant, conuitia sunt quod facetius urbanitate non capiantur.

Vita mores constantia Testium, fidem faciunt Iudici.

Pusillus testis processerat. licet inquit rogare Philippum Quod siter properans modo breuiter. Hic ille non accusabilis per Pusillum rogabo. Testibus non Instrumentis omnia probanda. Idoneis testibus apertissimis documentis. Indicijs luce clarioribus Crimina probanda esse, et scriptura testatur, Testibus se non testimonijs fidem habere.

Non in aut in Instrumentis, aut in Testibus omnis expectatio Iudicium est, publica monumenta Testibus potiora sunt

 sunt. Miserat Epistolas Romam ad amicos suam quandam iactantes et gloriosas his quidem verbis Jo. Jo. Liber ad te Venio &c.
Argumentum est ratio, quae rei dubiae facit fidem quamquam singula fidem non faciunt, plura tamen coniuncta crimen manifestare possunt.
Necessarium cuius consequentia necessaria veluti coiuisse eam quae peperit, suppositam non esse quae Materno lacte nutrita est.
Contingens cuius consequentia probabilis est, veluti eadem fuisse qui cruentatus est. Quae non prosunt singula multa iuvant. Experimentis innumeris cognitum est, quam periculosum sit ultima de morte arbitraria ex argumentis fieri nouum, ut quae disputando placuerint, ea in experiendo repudiemus, non solum flagitium sed et suspicionem flagitii abesse debere.
Iuramentum suppletorium quoniam in copia probationum implet Iudiciale iusiurandum.

Noctem illunem fuisse.

Negantis nulla probatio, incertae fortunae aleae non dt committi, quod ratione tractandum est, etiam arcanum Divinae providentiae magna impietate pulsat. Tentat Deum quisquis potentiae, sapientiae eius et voluntati periculum facit, cum non est necesse. Proniora Iura esse ad liberandum, quam ad condemnandum.
Tortura a naturali aequitate prorsus abhorret. Cruciari quemquam constet innocentem. Omnis enim Cruciatus Corporis poena est, poena autem esse non dt, ubi peccatum non est. Cum peccati sit animadversio, falsa plerumque dicendi Causam praebent tormenta.
Robur mendacium facile facit Infirmitas necessarium

necessariò, multi dolorem fugientes in Tormentis ementiti perdidêsunt, Moriq maluerunt falsa fatendo quam verè inficiando dolore. Alij à vi corporis, aut consuetudine vim tormentorum eluserunt, cum dubitetur utrum sit nocens, cruciatur innocens, sicut pro incerto scelere certissimas pœnas n[on] quia illud commisisse nescit, et quod intolerabilius magisq[ue] plangendum, rigandumq[ue] si fieri posset fontibus lachrymarum, cum propterea torqueat Judex accusatum, ne occidat, nesciens innocentem sit per Ignorantiam miseram, ut et solum et innocentem occidat torserit. Experimenta in certa periculosa fallatia absoluere ab Instantia n[on] à Crimine.

Crimen atrox.

Rigor Juris licet ex iniquo aliquid trahat utilitate publica rependitur. Ut in Ciuilibus Causis Judicis potestas n[on] potest excedere id quod in Judicium deductum est, Ita nec Criminalibus, pronior ad absoluendum, quam ad condemnandum, debet. Satius nocentem absolui, quam innocentem condemnari. Innocenti uita erepta restitui non potest. Nocens si absoluatur, iterumq[ue] delinquat, in infligenda pœna, Judex etiam prioris Criminis rationem habere potest. Sedentes aliquo magis sapimus quam stantes, quippe cum sapientia amet quietem. Stantes autem minus quiescere uideantur.

Calumniator est, qui sciens dolo malo Crimen falsum intendit Maiores spes, quam metus habet Calido comento nulla Justa causa inductus accusat, cum dolo malo, à quo non solum causa sed et suspitio Criminis abest, temeritas facilitatis ueniam continet. Ignoscit potest ei qui suspicione laborantem accusat. Aliud est accusare eum qui plurimis

773 plurimis Argumentis defendit, paucissimis aut levissimis oneratur.

QUI DELATORES NON CASTIGAT, IRRIGAT.

Qui malam litem temere prosecutus est, Victus Victoris in expensis litis damnatus, dum viatica sumptusque litis iubet praestare ei, cuius accusator destitit magno cum dispendio rerum suarum.

Non licet cuiquam arbitratu suo perire, si perire festinans non appellaverit, humanitatis causa placuit, quemvis pro eo appellantem audiri. Interest hominis hominem beneficio affici, pium et humanum est foeminam pro eo audiri, qui perire festinat.

Mulier praegnans ne ultimo supplicio afficiatur, quamdiu uterum gerit, calamitas enim Matris, non debet nocere ei, qui in utero est, Ne puerpera quidem si desinit natura.

Processit in Tribunal furens et infestus iratus.

Carnificis adeo vile nomen ut eum non modo foro, sed et Urbis Domicilio Leges excluserint, a Sacro ministerio arcent.

Haeretica pravitate cum venia Administrando fieri per quod multorum salus et Incolumitas procreatur.

W Swięta.

Qui in Carcere perpetuo Vivali squallore caret et tenebris carceris quotidie necatur. Quid enim salvis Infamia Nummis proinde et bona publicentur przy na Infamiey źli niedbaią.

Infamia a poena alicubi separatur. Est Ignominia seu Existimationis laesio, qua quis honestorum Virorum numero eximitur. Existimatio autem dignitatis illaesae Status Legibus ac moribus comprobatus

compulatq.

Altera infamia Iuris, altera Infamia facti, quod non Iure irogatq, sed opinione hominum, seu quod existimationem nostram apud bonos et honestos viros onerat, haec non propriè Infamia ē. Neque enim opinio hominum, sed Lex et sententia Infamem faciunt. Veri infamibq portas dignitatum claudunt, causa Infamem facit.

Per Iniuriam damnatq, nemo unquam innocens malè interemptq Infamis ē qui non suo merito pœnas graues, sed Calumniatoris perpetitq, Seueritatem, pœnā suis debent tenere authores, pœnā molliendas potiq quàm exasperandas. Iudex pro modo admissi, interim duriq, interim remissius, statuere debet.

Cum pœna peccati sit ultio, ibi pœna eē dt, ubi peccatum est.

Nihil iniquiq, quàm aliquem hæredem Paterni odij fieri, nemo tam Communi ac leni, qui se uidente amicam patiatq suam.

Casq culpa uacuus fato non noxæ imputatq.

Eadem pœna uoluntas sceleris, quia effectq punitq in atrocioribq, mihi tam nihil noui offerri pt quin simperitq.

Attentatum non consumatū.

Inceptum non perfectum Crimen.

Complices raptq mandatoriq non explenti meam libidinem sicut explet suam, uindictam eandem. Explet tamen animum iniuria ardentem, nemo libidine ardens Vicariam expetit operam, difficilè serui emendantq, duriq cum illis agendū.

Inualidum oē noxa quodlibet ē.

Audacius contemnunt Leges, qui palam delinquunt, et exemplo in uulgus perniciosior ē. Scelenbq scelera contedens. Malo nunquam defuturæ sunt Causæ.

Hunc

725 Hunc grauis moribus leuig adulterium punitur.

Periculosum irasci publico uitio.

Reatus per pœnitentiam non minuitur.

Iustitia iusti non est exceptura ipsum. Tempore defectionis quod benefacta benefactis alijs pertegito ne perpluant.

Innocens ille creditur qui perire non potuit Vrwat sic nead: cistij. Et in bello quibus fortuna pepercit, hostis quoque parcit.

Visum sacri homini cui tam raro beneficio fortuna pepercisset.

Miraculum non est omnis casus et exemplo perniciosum tali praetextu Reum legibus eripi. In bello laudanda Victoris Clementia, sed in foro parcere damnatis non est Clementiae, non primo ictu resecta ceruix, non enim satis fit legibus, nisi pœnam damnatus sufferat, nec sustulisse induci potest, quoties carnificum manus tremulae fefellerunt.

Non unico ictu procubuit.

Tanquam grauius sit uxorem alicui dare, quam furca gladioque puniri.

Sicut iniquum est idem debitum bis exigi, ita Reum ob idem admissum bis accusari. Paria delicta mutua compensatione tolli.

Quod non in Criminibus sed in maleficiis duntaxat admissis id procedit.

Animum immortalem esse Infamia etiam tum uiuit, dum credas esse mortuum. Fato functus est, et uinculis corporis naturali dissolutione digressus est. Sanè in emendationem hominum emendari nequit, quem mors subduxit.

Scelere quaesita.

De

Praescriptione temporis extinguuntur etiam Crimina. Nam ut in Ciuilibus

Civilibus Causis Praescriptio inducta, ut esset Litium 770
finis, ne semper incerti essent de Dominio rerum suarum, ita in
Criminalibus necessaria ut accusationum, aliquis finis esset, quicunque
alicuius criminis insimulantur. Est autem longissimi tempo:
ris Praescriptio XX Annorum.

Si immortalis accusatio etiam mortuo institui posset.

Zostawa we trzydziesci lat i Crimen zarok ma upadac.

Bono publico, inducta ut sit accusationum finis.

Indulgentia Principis perimit Crimen, dum plenam gratiam reo
facit, abolitis anteactis meritis.

Principem de plenitudine potestatis suae, gratiam cuiuis poe:
nae reo facere posse, nondum nostram eius pro Legitima Causa
esse largiri, Indulgentiam scelerum Criminum, quae Civili ma:
gis quam Divino Iure, vindicantur, quae autem Divina Lex
aut recta Ratio Gentium Consensu Capitis supplicio
puniri debet, eorum indulgentiam tribui non posse, quia Princeps
Legibus duntaxat Civilibus solutus est, non Divinis et Na:
turalibus, quibus obligatus tanquam homo.

Non Gentium Legibus quibus tanquam membrum et pars hu:
manae societatis obnoxius est, ei cuius digne miseratus fue:
ris.

Ne parscit.

Maleficium abripies, eum ab altari meo.

Regnabit sanguine multo.

Iustitiam praesentium praeteritorumque conscientiam suo tempo:
re venire, ut poenas exigat, suam quemque diem manere
ut sublatis malis caeteri securiores vivant. Peccatis puni:
endis tres rationes.

Emendatio peccantis, vindicatio laesi, exemplum in vulgus.

Non!

777 # Non est subiectus Legibus qui habet in potestate Leges ferre.

Talionem iustam ee, ut quisque quod fecerit, patiatur.
Iniquum est uitae gratiam esse fieri, qui uitam alij eripuisset.
Lenitate audaciores male redduntur.
Obstat indulgentiae accusator, cuius Iniuria est. Deinde Reipublicae perturbad, si non satis fiat laeso de Iniuria accepta.
Obstat Leges Diuinae et naae, licet ciuilibus solutus sit bonus tamen Principatum legibus submittit. Beneficium hoc restitutionis publicae utilitati aduersatur.
Ubi Crimen non est, ibi et Reus esse non potest.
Ignoscendum ei, qui sanguinem suum, qualiter uoluit redemptum. Beneficia Principum non debent esse coniuncta, cum iniuria cuiusquam saluo Iure Tertij.
Non possumus Reum facere, quem nullus accusat, et publicam coercionem Priuatorum Pactionibus tolli non posse et expedire Reipublicae Delicta nocentium non esse impunita.
De Criminalibus Commentarius Antonij Mathaei Ultraiectina Traiecti ad Rhenum 1648.

Concurrentia Successionis Bonorum fortunae.

Qui Sanguine proximior, is in Successione potior.
A iz nad nas blizszych nie masz. Tedy oni iako Remotiores z nami bliskowac sie nie maia. Rzpolicie Successya regulatur

regulat secundum profectionem Bonorum. Atqui te dobra
nie wyszły, ani ztego ani zowego Domu, igitur profectytia nie mo:
gą być nazwane. A za tym iż się bona fortunae bliższy
ie brać powinien; alias gdyby iegarent Bona ex Fortuna, po:
niewaz ani z tego, ani zowego domu nie wyszły, musiałby się
żaden do nich nieblizkowac, y tak dobra zostawałyby pro ld:
canti co. absuipo. Zkąd albo oni albo my przysięgiem zas
nie zas że nie są profectytia, ale Adventytia zaczym ieśli ich
bliższy brać nie będzie, tedy iako in Bonis Fortunae wspól:
nie brać wszyscy będziemy. Gdyż Nieboszka Dotem brała, tak
de Paternis, iako y Maternis Bonis, iednego derywatyą ma:
my wszyscy tak my od białeygłowy po Białogłowie iako y oni
descendujemy; Maiąc przeto in Adventytijs aequalem sangui:
nis rationem mamy mieć, y aequalem Successionem, gdyż Sangui:
nei, iako ztąd nazwani że maią sanguinis Communitatem. Al:
bowiem successiones omnes merito sanguinis parantur. Accedit że
na Nieboszczce Dormivit Dominium Familiae eius cessavit gla:
dij successio, fusi autem successio coepit; Męskiey płci bowiem
nie stało, tylko Białogłowska, zkąd lubobyśmy tangam
proximiores wszytko brać mieli, iednak zachowuiąc aequi:
tatem, poniewaz miecz po mieczu in singularia gentilia suc:
cedit Bona, à kądziel zaś po kądzieli aequaliter in
omnia rowno ze wszytkiemi succeduie. Tedy my też wspólnie
succedować mamy. Mutata enim conditione Personae mutantur
Privilegia Successionis, successio secundum statuta loci Regula:
ri debet. Ad to ubi sanguinis ibi et successionis cessat rad.
Takoż daley zeszpoymowac by się byli mogli, iako z do suc:
cessyi należeć mogą. Statut koronny de Dote wprzod kądziel
integros Fratres, potym medios to iest uterinos de hinc

Patrueles

Patmeles, na ostatek, w eiusdem armis et signis consanguinitate saltim proximiores, I. C. V. Zasup. praesenti Abrenunciowali, a Ktorych w iudzie ciemy przeszły w dalekie y odległe tak sie rozszerzenie[?] ty Propagine. Ze Una consanguinitatis w nich rzeczy nie mogą, tedy oni iako innominati a Lege iz nie maią praescriptam Regulam succedendi, muszą communem sequi, zarowno brac z sobą lub de Propagine Cognationis, własnie y tym nihil debetur wprawdzie Constitutia 1588. – –

O Kaduku usque ad Octavum Gradum pokrewność extenduie ale to uczyniło Prawo in odium Fisci, zeby Fiscy zawsze zostawał successor. Ultimus, nie mogą tak dalekie być per rerum naturam consanguinitatis Gradus, nec nomina inueniri, nec uita succedentibus tak daleka prorogari potest.

W bliższych stopniach omnia propinquitatis et nomina continentur. Ultraque nec affinitas inueniri, nec successio potest amplius prorogari, Parentelaque postea cognosci non potest, et omnimoda sanguinis relatio Propinquitatisque deletur. A coście tknie utraque Ludskiej, ktorzy in capita a ktorzy in stirpes succedere maią, snadnie y deciduie Regula Iuris, ktora ma tak w sobie. In capita succedunt, qui pares sunt gradu, in stirpes autem succedunt, qui gradu sunt dispares.

Restitutiones Scripturarum Actorum et Officij.

Super Partem adhaerentem.

Citat proc. Quia cum publice interest ne ueritas occultetur, ac exinde ut rerum sit salua probatio semper eidem

eidem veritati dt eo loci. Acta autem Publica Castrensia Capitanealia N. et re et realitate carentem immutata quippe fuerit ad documentum N. eo consarcinatam proinde ne veritati praefato Vs inferat, Lege permittente non deducta deducere, non probata probare. Citat te ad videndum et audiendum, cum expediat Bono publico, ne licent in nocendi sit diversa, et Actorum publicorum detractead vindictam respiciat. Primum quidem inhibitionem veritatis pate facienda removeri et post reclusa Acta ex eadem Inscriptionem praefatam invincibilibus indicijs irrealem, quinimo artificiatam ostendi, remque ipsam obtentui subiectam, prout iure iustum non sit statui non posse decerni. Acta Officij ad probationem praemissorum statui in eum qui causam depravationis Actorum dedit inquirendi decernique causas ipsius publicas potius quam instantiae privatae frivolam impingi Inscriptionem ipsam uti manifestae depravationis evidentem Convictam artificiatamque cassari. Statum et Bona ab onere suis exonerari aliaque ne Religio Iudicum et Ius ac Iustitia praecipitet cum in omni Iudiciorum subsellio via pro rei veritate instituti iuste peragi et realiter perfici debeant statui et sententiari.

Super Officium.

Citat pro eo. Quia cum Acta Officij Publica ad probationem gestorum sint constituta. Et ita sint communia, ut nemini sint deneganda, quin potius cuilibet interesse ad ea praetendenti exhibenda, ipse vero Actor ex eadem irrealitate Inscriptionis N. per evidentiam facti, quomodo artificiata studiose formata sit, ad documentum eius vult docere A quo et causam specialem parti adhaerenti moveat atque

Instituit

Instituit, intentauitq. Proinde ss.

Na Urzeszlego Pisarza.

Inhaerendo Statuto ex cuius praescripto Officiales ob... sua Officia debent, et ad eadem attendere Citat te ut rationem reddas muneris tui, sub cuius Officij tempore Inscriptio Actoris artificiata et formata ad nocumentum Actoris reperitur, dum priuatione Actorum Publicorum simulque ad faciendum id totum quod iuris est ex ea causa Citans praesentibus ss.

Pro Commodata Vnione.

Quia Tu Vnionem seu Margaritam pretiosissimam et per grandem candore conspicuam magnitudine Orbe leuore et pondere praestantem ad duodecim millia Florenorum Polonicalium et plus ualentem Actricis propriam sibi ad usum certae necessitatis tuae per ipsam Actricem accommodatam existentem eo nomine multoties requisitus prout te eandem gemmam Actrici redditurum vel pretium ipsius soliturum uerbo tuo heroico promiseras in hunc usque restituere non uis nec pretium ipsius soluere minime curas, quinimo eandem circa sedetines restitutionem eius promissionibus dilatorijs procrastinationibusque moratorijs, elongando. Proinde ut Margaritam praedictam, seu Vnionem reddas, vel pretium eius uerbo ac promissionibus satis facias citans praesentibus, in quantum uero praemissa praestare recusaueris, perfat sibi, contra te et alia duodecim Millia Florenorum polonicalium pecunia sit ad praemissa Iudicialiter attentatus responsurusque.

Proinde iudicando

782

Abiudicatione Officij.

Qui Citat ex Officio C. V. o Tibi illud illegitime usurpanti pro eo. Quia cum bono publico expediat Iudicem fieri qui alijs ius dicat ..... non tam idoneum, sed etiam iustum atque integrum iuxta praescriptam Legem in fama ... laudabiliter conseruatum. Tu uero Criminabilis et Culpabilis existens, qui Legibus teneris easdem Leges Religiose custodire, et tanquam seruus poenae officium publicum exercere nec ulla dignitate decorari potest, proinde ex quo interest cuilibet et tibi incumbat ex Officio damnum Reipub. impedire ... aduertendo perniciem Iudiciorum publicorum ne tibi occasio uiolandi omnia Iura inde suboriatur, qui ea in maxima parte prout tibi in terminis deducetur uiolasti. Requisiti Citat ad uidendum et audiendum Officio Iudicatus N. quod tibi usurpas per sententiam Iudicij abiudicari et ab eodem remoueri reici et repelli eiusdemque Officij Publici et Officiorum quorumuis cui iam sunt per Crimen famosum et publicum clausae dignitatum portae incapacem et inhabilem decerni ab eis arceri et poena Priuationis eiusdem irrogari, cumque dignitatem et gradum malis moribus amisisset uti imparem huic muneri Officio praefato Publico exui ac dignitate eius priuari aliaque in talibus publicis demeritis quae transigi nequeunt fieri solita statui et sententiari. Citus praemissa Iudicialiter attentaturi responsurique

Mater cum Filijs in Causa

Falsi

x

Falsi.

783 Etiam in bona Causa humilis dbē contra Matrem Omd
proinde Officijs petit Pater et Mater Nomina sunt
Pietatis Vocabula Officiorũ uincula naẽ si me uis
habere Filiũ monstra te eẽ Matrem à re separata ẽ pie-
tas in uerbo hãrẽ Humanitas uerbosa non operosa. Nam
impellit ut àẽris quos generauimq pietate retinendos eẽ
Liberos suadendo magis, quam duriter tractando usic-
ra Parentum SSS, Pietas fuit aluisse Impietatis de-
cepisse. Veli et Fiut (eo in domo tua euertens domesti-
co tuo si accusat non credit, si conuicit non punit. Lu-
bbij sluznego zalu mogl niec wolnz mowe iz przeciw e Mat-
ce bespieczncy miec nie moze.)
Aliquid ẽ Beneficiorũ recordari sed malorũ Officio-
rũ non recordari quomodo aliquid. Iniuria maior maior est, quae
à maiori iniustitia uenit et maiꝰ damnũ affert. O Felices filios
qui possunt in Vita sua Parentibꝰ dicere quid feci. Multa
ignorantes patimur mihi oĩa, quae in Matrem dicebantur incre-
dibilia sunt uisa.
Non peccant hi Anni, qui conturbant domũ suam possi-
debit Vento.
Non ẽ beneficiũ sed Officiũ facere, quod debeas.
Beneficia non censeri, quaecunq̃ue necessitas exigit ue possi-
ciat obsequiũ.
Matrem, re, naã pietate, indulgentia dicẽ, non sola appella-
tione.
Naturam uincere amorem ejicere, Matrem se esse
obliuisci.

M. Pis

Nihil crudelius quam Parentes à liberis separari, hoc contra Iura et Nat.
Publica instituta Priuata pietate potiora. Iuris Publici Cura semper est potior. Reipub. pignora sumus.

Constitutio A. 1570 S. Gdy by Oiciec poiąl wtorą żonę albo też żona po śmierci pierwszego szła za męża wtorego a dzieci chciały by mieć od nich to, co im wedle prawa slużij tedy obyczaiem słusznym maią dochodzic swego u sądu ziemskiego ...

CAUSA EXTVENDIS.

Libertas Bonorum non malorum. Reatus omne Priuilegium tollit omnem honorem excludit, Libertate donari nequit qui Legibus tenetur.
Non est poena, sed Custodia à Lege imposita, ad Iustitiae ministerium.
Criminosum non dt Dignitas comitari sed poena.

Constit. A. 1588 Excepto recenti crimine
nullus in carcere publico detineatur.

Statut. illo tamen hunc excepto qui in publico maleficio deprehensus fuerit.
Legis beneficio uti n. dt qui contra Legem facit.

FORUM.

Qui

775 Qui ubiq[ue] e[st] ubiq[ue] sortit[ur] Forum nihil interest in quo quis foro conueniat[ur] dummodo ibidem reperiat[ur]. Accelerandi et protelandi Processus.

Impossessionat[us] nec Terram nec districtum habet, ubiq[ue] conueniri p[ot]est. Officij cuiquis, tamen ex officio quam ab officio natiuis discernere iubet.

Causa ubi e[st] capta ibi determinand[a] e[st].

Continentia Causa diuidi non debent separari enim sine com[m]otione nequeunt, cum alterum ab alterius consum[m]atione p[er]tinet.

Connexorum idem iudicium.

Crimen

Innominata delicta, quae designatam Lege poenam n[on] habent in arbitrium Iudicis, iuxta qualitatem facti ueniunt secus e[st] in delictis ordinarijs poenam expressam habentib[us].

Qui in Causa cognoscere p[ot]est, Iudex competens dicit[ur] qui non p[ot]est incompetens iudex uocat[ur]. Iudex debet Iurisdictionem habere, talem qualem Causa postulat.

Extraordinarium delictum, quod nec Forum nec poenam nec Legem ordinarium habet. Innominatum delictum forum competens e[st], quod e[st] proprium ex Lege assignatum.

Constitut[io] 1635. Fol: 16 O Dekretach Trybunalskich Ze Duma Trybunał przysięgszczac oręd się spraw takowych ktore w Prawie opisane niesą [illegible] indistrictas zwykli confundere y subsellia mieszając abytam pozywat, gdzie exe statura sua Origine et P[r]aescripto Legis sprawa należy. In grauioribus ipse ordo non uult sui ordinem seruare. Crescente malitia crescit rigor. Connexi nectant[ur] Lege eadem et poena.

Suspensa

Ex origine.

Ex Origine dependentia ad suam scaturiginem referri debet. 780
Nominatio in delictis est dispar a Relatione Officij ad Principalem Officialem suum.
Subsequens statutum liberat patratorem, cum Principalis asserit ipsum Mandato suo fecisse. e lisi intercesserit, tunc respondere tenebitur.
Itaque suspensa fieri debet. Procedere de illa causa non subsequitur quia ex illa hodie Infirmandum est. Et qui mandavit et qui mandatum executus est, quilibet pro delicto suo tenetur.
Neque ex mandato illicito nascitur obligatio.

DILATIO.

Dilationibus Iudicum est, subterfugere est culpa sequendum.

Constitutio 1587. tantum in personalibus legibus et similibus. Iudicandum. Dilatio est Reo elabendi occasio. In maiestatis Iudicijs ordo non servatur peremptorie exercitatur.

Tunc ipse ordo non servat ordinem.

Eo fine Dilatio petitur, ut Executio differatur in tanta gravitate criminis accelerandi. Processus non protelandi Iudex in Dilatione debet esse parcus in concessa benignus qui quid Reo accedit, id securitati in dexterum decedit.

CONFESSUS.

Confessus pro convicto habetur sententia sua sedamnat.
Ex ore tuo Te Iudico. Confessio et testis sceleris non est Confessi causa tuenda rei. Confessio veritati in omnibus consentanea convenit cum omnibus Iudicijs de Persona causa loco tempore

tempore modo.

Probatio dicitur probata, quod patet expresse non est probare necesse. Manifesta non egent probatione. Vir improbus ipse canit sui tibicen est et sui Delator. Profiteri voluntatis est confiteri necessitatis venditus homo.

VARIANS.

Varians in iure non sit audiendus, statutum Regni in parte negans, in parte affirmans.

Maledicto a veritate recedit, ne puniatur qui sibi contrarius est nemo contra assertionem suam restituitur, ut secum dissidat veritati nunquam erit conformis.

Leges maleo erui iubent non abscondi.

TORTURA.

In Defectum probationum est inventa, ut ore suo perpetrata evulgent flagitia, ne multa negent.

Pudet ipse malum agnoscere sequitur dolorem admissi consilii quod voce in dicio non promittit dolore corporis exprimit. Firmiores qui innoxii.

Cum sententiis perdite agendum. Leges maleo dici iubent non abscondi. ucstigowanij ma byde in kd scrug sdra.

PLEBEII RUSTICI ET ALII MOD...

Quis Bonorum requiret Testimonium ubi nulli boni interest

interea possunt veritas contentae iis probationibus quibus est manifestare et credendum veritatem loquentibus, alioquin essent crimina impunita. Confessio in omnibus veritati consentanea, quasi ipsa veritas reciperet.

Occultatus testis iam tenebatur robit in faciem convicat.

Probatio nunquam satisfaciet adversario etiam qui, soli luminaribus illustret veritatem causabit et inhiis Elipsim adversarius.

Statutum de falsa moneta non admittit testes idoneos sed hoc facit ad temperamentum durae Legis, quae purgationem iniungit per decem octo et quinquaginta quatuor eligendos.

Adnamo quae vitae ac confiscationis Bonorum imponit. De eis dicit qui convinci possunt per testes. Verum inculpatus iam est Argumentis superatus, evidentia facti convictus, tale crimen en confessus executioni mandandus.

Statut. rationabiliter convictus et confessus.

Statut. de Viro bonae famae

CITATIO.

Quod qui vocatus celeriter venire debet citato non test[...] dinico gressu. Citatio Legis est peremptoria.

Principale Falsi.

Refert Exactori Iudicio ponderare qualitates Personarum. animorum damni dati potissimum vero ipsius falsi examinare et per probationes investigare, quantum exinde damni:

Cum tanti Persona cuius manus Inscriptiones bona fide excipere et conscribere cuius solicitudine et fide Tus civium custodiri

custodiendt et eis Officium debet esse securitas cunctorum.
Rem illicit amperfecit scripsit quod non debuerat, et quae debebat non scripsit. Pupillos quorum aetas captionibus subiecta.
Falsum committitur consensu verbis scripto abusu silentio.
In persona verbis scripto abusu abusus in mensura et pondere.
In persona quando de aliquo finitur homo esse talis, qualis non est, vel alienum partum supponendo sed in scriptione personam quoque supponendo.
In scripto mutando demendo falso inscribendo aliorum scripta effictè imitanda. Dolus adhibitus veritas immutata nocumentum procuratum. Falsi crimen et species furti sub dolum et occultum furandi genus est.
Rem aliquam falso malitiose et excogitato animo corrumpere et falsitatis suo decipere statum deprimere.
Tinmultas radices principuam habere vim ad persuadendum tinzivent.
Brzeczy talery gdy sie falsze rodzily.
Virtus officij culpat malum dispeporem Officio officere.
Publica Iniuria violata fides Actorum Publicorum ibi deposita honorum fortunarum.

ACTOR ACTIO.

Non modo accusandi sed laude afficiendi publicae salutis custodes. Idzie o Publiczne Acta, idzie o honorze, o substancie, o Maiętnosci, dostatki y fortuny Szlachecki.
Necessitatem officij excusabilem reddit, quia Capitaneus
quia

quia Tutori iniza e abusq. Accusationis in sen necess-
saris q Respub. utiles non ulciscendi sed tuendi cau,
Inuitq ad accusandum accedit.

In Publica Iniuria.

Iuramentu super Officio eiq.

Exuere dt psonam amici.

cum urget ratione officij. Accusare e ad causas dicendas
Arcere accusationis nomine etiam Ciuilis uenit actio
Actor pro accusatione punitq.

Ludibulatq non accusat Delicta manerent impunita Cum in iuria
cedit iidem et querela competit.

Et malitia eet lucrosa.

Docenda probationibq.

Monstranda documentis.

CAPTIOSAE CAPTIOSADE:

LIBRUS.

Captio e non Pactio, cum alter habet praedam, quam captabat, alter iiit en plorat. Falsis promissis uana spes. Pactq non uidetq fuisse qui deceptq e si a Coactu resilitq licebit ab ijs atq Dolq induxit. Dolq nulli patrocinari dt.

Dlq e persuaderi qm compellere.

Maiora sperant lucra quam poenas. Persuasio dolq amicq.

Qua occurrunt psoni fragilitati statilusq facilitate sua captatoria uoluntate ductq seu pstigq seductq.

Contra

791. Contra bonas Inscriptiones non est dicendi locus;
et contra malas amplissimas et blandita Inscriptio.
Errantis nullus est consensus cum et ipsus voluntatis sine ipsius
intellectus esse non possit.
Error aufert ipsum intellectus debitum comcomitat perversum
Judicium.
Reverentia nectus quod nobis ab his metuimus in quorum pote-
state sumus et quos cultu honore dignamur:
Iniuria est Juris alieni violatio, suum cuique tribuendum ne-
mini nocendum.
Agentes et consentientes pari poena puniuntur.
Iniuria maior est, quod a maiori Iniustitia venit et maius damnum
aufert.
Consulto cogitato non venit in mentem Jus nadi non cla-
tius.
An fores [illegible] impune est. Numeroa Silles.
Aliquem ad artificium. Acer acerbiorem fide captus.
est falsum et [illegible] nemo, quam apertam rapinam. Fides infida
Nie wezmiemy gwaltem Prawem zmysli u da otmie Ma-
chinatione speciosa praeda.
Non consentit sed decipit, qui calliditate [illegible], aliud
agendo, aliud simulando.
Non ex scripto, sed ex bona fide aestimantur obligationes.
Data occasio captiosis tendentibus retia insidiarum captionum occu-
pandi, emungendi, substantias alienas.
Lapis ipse lubrica subvenit, Amarus innocentia si laxarentur
audacia.
Nulla acerbior iniuria, quam profecta ab eo, a quo nefas
putassemus.

putassemus, quicquam mali expectare. Sequentia declarant praecedentia.
Instrumenta faciunt probationem probatam et manifestam.
Exhibita faciunt contra exhibentem.
Quanto plus Cautela in Astu, tanto plus fraudis Rationabilis, quod subtile, inutile.
Ex facto tenentur et Notarij utile negotium gessit Dominus quod, licet peruersum ratus ratum id habet. Ratihabitio aequiparatur Mandato.

Errantis nulla uoluntas, nec consensus.
Eo in quid quod ignoramus consentire non possumus Conditio ingrata uitiat Contractum

PRAESCRIPTIO.

Ignorantibus et agere non ualentibus non currit praescriptio.
Non tantum sed reuerentia lis metus qui mentem tenuit.
Publica non praescribunt crimina, item enormia in leuioribus non in grauioribus et iteratis.
Quousque manet uigor iniuriae, eousque durat uigor Justitiae.
Tanto sunt peccata grauiora, quanto diuturniora ex inde uindicabiliora praesertim iterata.

Euadet.

Quod arte captiosa seductus, errore ignarus rei contraxerit.
Huic incumbit probare laesionem suam.
Opponebatur à Patre.

Constitit

798

onstit. 1565 et 1588.
Kto bedzie miał słuszniejsze dowody.

Omnes Reales et Iniuriae sunt Ciuiles offensaque Realis leuior est quam Personalis unde ex Ciuili Actione Criminalis statui nequit. Deceptio in crimen non uocat, contrahentem deceptum. Sibi ipsi nocere potuit conditionem sire supersedit non inquisiuit pactis interuenientibus sublata uindicta falsi per redintegrationem laesi agendum erat, non per criminationem.

Filij contra Matrem.
In contrarium deducebat.

Actorum publicorum et fidei publicae deprauationem uindicari.
Ad duo Reus obligatur et ad poenam et ad Refusionem unum alteri connexum. Constitut. 1588. Publica crimina cum laesione Iuris publici transigi non possunt.
Constit. Quod est Ciuile decidetur Ciuiliter. Quod Criminale, Criminaliter. Contrahens si sileret apparet nec alij agere possent remotiores proximiore silente.

Omne uitium habet suum Exordium. Sceleri nunquam defuit Ratio.

Veritas odit Exordia. Quae scelera quae sita sunt eius amitti debent. Vita recta optimus Sylogismus. Vita docet si culpatus nocet. Vita conuincit ubi probationes non tenent,

Nemo relictione

Non relatione Criminum sed innocentia purgari d(ebe)t Crimen. Innocens qui non nocuit.
Vir bonus qui profuit, cui potuit et nemini nocuit.
Causas speciosas non probabiles. Multa uerba nulla Rat.
Quid uerba audiam, cum facta uideam. Arguta rerum loquunt.
Nullum Crimen fit ratione. Crimen abesset si rad adesset.
Delictum consilio perfectum illis factum ad quem spectat gestum.
Opera testimonia uoluntatis, non uoluntarijs poenis. &c.
Nunc crimen e(st) Crimina accusare. Verba mea arguunt, adeo factorum innocens sum. Qui transgredit Legem in occulto non minus incidit in poenam quam ille qui transgredit in publico. Proba illa plena e(st), quae tantam Iudici fidem facit, quanta ad finiendam controuersiam sufficit.
Satius e(st) peccare in uerba quam in Leges Iustitiae.
Fides non fides e(st), quae in iustitia adimplet, nec nouae est, irrationabilem fidem corrigere facto. Inordinatae fidei non inter hostilia sed in ipsis funeratis officijs uox unius uxoris nullius. Ex dictis enim facta pensamus. Depravata ueritatis non nimis facta, quam uerba loquunt. Insaniae suae dicam suis moribus praestat. Qualis quisque e(st) talis socio delectat. ex gestis uitae praeteritae metimur praesentia.
Damnum quod quis sua culpa sentit d(ebe)t sibi imputare ignotis factis credi n(on) d(ebe)t.
Fraus dicit fieri ut contra Legem et ipsi Legi
supponendo

795 Supponendo quid pro quo quasi Legi non repugnando et tamen agendo.

Non fallit ipse sed fallitur.

Qui publice peccat uidetur cedere Iure suo, Iustitia postulat, ut restituatur quod ablatum est.

Iura sunt Introducta ut prosint non noceant.

Expressis probationes debent fieri in re onerosa

Seruari benignitatis est occidi crudelitatis.

Poenitentia non desinit, quis esse nocens, quia factum non potest esse infectum.

Statut unde lucrum habere cupiunt inde damnis afficiantur, et puniantur in eo in quo peccauerunt.

Talibus et nuptijs non debebit admitalita, sed poena nec potuit approbare quod Lex improbat.

Quod falsitatis fuco et ingenioso commento.

Rem rei consentaneam dixit. Confessio falsa per manifestam ueritatem reuocatur

Probetur in contrarium falsae confessionis ueritas manifesta.

Quis aduersum se confitetur uendicque non debet torqueri. Nam irrationabilis quod non est uerisimile est falsitatis Imago.

Ex figura literarum et Styli discrepantia patet fabricata subscriptio. Quod fit praeter solitum morem, non tenet realitatis decorem, et nauitas probabile facit. Argumentum falsitatis, neque enim quis facile a recepto Stylo deflectere solet.

Officium notarij nihil scribere, nisi quod officiose uiderint aut quod officiose audiuerint. Statut Titulo Inscriptio Fol. 210

210 Officium ad nullum accedit sed Actus praesentibus in praesentia Inscribentis aut recognoscentis Inscriptionem suscipiatt. Gdy mowi Officium nie samego Starszą rozumi a le y Podstarościego.

Specie et pretio suadere et uotis suis annuat corrumpentis e inuitare praemissis. Communis opinio fama publica.

Ex anteactis praesentia metimur

Fides ut anima unde exit nunquam redit.

Quem semel horrendis maculis Infamia nigrat.

Ad bene tergendum multa laborat aqua.

Rationabile uestigium, latentis ueritatis, timida omnis malitia dat testimonium iusto condemnationis.

Testes sunt attendendi, non eorum Dispositiones.

Testimonia tecum stare non possunt, contra rei et facti euidentiam.

Rationabilis conuictio e solida conuictio. Testimonium corrumpi potest, rad non pt. Statut rationabiliter conuicturo et Confesso.

Protocolon e succincta adnotatio uulgo abreuiatura.

Originale seu transumptum e, scriptura iusta fidem Protocolli in mundum reducta. In locis suspectis inducta. Altero non probato neutrum sufficit. Inter linearia facta. Qui in uno deficit, in utroque deficit. Ad marginem apposita.

Ad actus substantiam requiritur scriptura ex Dispositione Legis.

Neque de Iure neque Consuetudine charta rasa, quidquam probat ut fidem faciat fidem facientia contineant sigillum

Subscriptio

797 Subscriptio quodie Actum quo loco. Libbat à fidem faciunt.

Reparartificiata Inscriptiones formatae, et quia Leges ideo sancitae, ut ex ipsarum iustitia, unicuique Ius suum tribuatur. Vide inde ###.

Seueriq in eo animaduerti oportet, qui licentius suis delinquunt officijs, petit non criminationibus exigit. Mater si accusat non creditur, si conuincitur non punitur.

Maiora sperat lucra quam pœnas. Simonius habere filium, monstra tecce Matrem. Scelere quaesita Iure conit. ti debent. Causa ubi cœpta est ibi finiri debet et determinari.

Interest Reipub. ut crimina pacem turbantia, et fidem publicam soluentia, repentino seueriore, et quasi in malitia Castrensi Iudicio cohibeantur. Crescente malitia, crescit rigor.

Accelerandi processus non protelandi.

Innominata delicta, quae designata Lege pœnam non habent, in arbitrium Iudicis iuxta facti qualitatem iudicanda, ueniunt secus in delictis ordinarijs, pœnam expressam habentibus.

Continentia causae diuidi non possunt. Separari enim sine corruptione nequeunt, cum alterum ad alterius consummationem pertinet Connexorum idem Iudicium. Connexi nectuntur eadem Lege et pœna.

Publica est Iniuria in grauioribus ipsis ordo non uult, qui ordinem seruare, qui officij fuerunt in uicijs fecerunt, in pœni-

in poenis una poena idest implicat, quos implicat 748
quos amor in Crimine ligat.
Officiales citati non pro facto, sed ad exhibendas probationes, sine quibus ueritas discerni nequit, Officiales noscant officia et eadem attendant. Statut Afforum Libri non priuatam Capitaneand, sed communem continent societatem. Forum delicti sortiuntur, quicunque ex delicto participant.
Statut de Bonis Regalibus traktuiące Fol. Kasimiri D. G. gratia tak pisze, mnes colores, artes, causas, caliditates ingenij, quacunque subtilitate excogitatas scriptas u interpositas, nulli hominum debere in aliquo suffragato aut in excusationem u purgationem sui sceleris poenae et reatus trahi. Poczym iż publica priuatis, normam praescribunt et priuata, ad publicorum ratione, se componere debent. Słusznie za takim opisem strony exceptye statutowey descriptiey s. debno drzucone bedą. Gdy. Sąd tylko specifica non probabiles. Ktorych multa uerba nulla rad
Audacia peccandi quaerit occasiones euadendi.
Ubi Veritas perquirit, ibi probationes adhibendae.
Ad quos commodum, ad eosdem discommodum expectat, quos delictum saciauit eosdem poena depauperet.
Illiciti quaesita Iure admitti debent.
Nocumentum restauret, detrimentum redintegret, Iustitia enim postulat, ut restituat, quod ablatum e.
Non affectes negotium in quo scia soperam tuam fore
dannosa

748 Damnosam impium obsequium quod scelere adimplet.

Rationabile debet esse, et qui mandavit, et qui mandatum executus est, uterque ex delicto suo sorti suae subijcit.

In capite debet esse prudentia in facie verecundia, in Lingua silentium.

Linguax, edax, honesti, infrenis Lingua, prodiens.

Lingua data est, ad purgandos dentes. etc.

Conturbet te DEUS qui conturbasti nos.

Factio non facit validum, quod sua natura est invalidum.

Falsarij, qui decipiendi gratia publica scripta falsificant.

Loci temporis circumstantia adauget crimen. § quod est. neque angulum verisimilia probabilia, possibilia, necessaria faciunt probationem.

Crimen ubi claruit, ibi cognoscitur, ubi culpa praecedit, Casus semper de casu tenetur.

Statut. Tit. Literis Si falsitas literis objiciatur probabit cum sex et de eorum ... sed non esse falsas sed legitime emanatas. Qui vero temere falsitatem obiecit, poena quatuordecim marcarum.

Rationes privatae non probant, quae constant ex connotatione privata, nec Actis publicis formata. Ambulatoria voluntates.

Statut. Tit. minuta. Item simplici minuta, nihil probari potest.

Intentio

Intentio effectu comprobata facilis e rei probatio quod oculis conspiciat.
Statut Tit. Bona Regalia L. Casimirz DSI grata
Inscriptiones, quod in damnum laesionem et offensam
tollunt, quisque ea obtinuerit, pro fraudatore declaratur.
Iudicari debet pro illo pro quo plures faciunt vades.
Severius in eos animadverti debet, et oportet qui licentiosius delinquunt.
Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi imputet.
Possessio e Iuris probatio; statutum Titulo censu. Quod
perpetuo est stla veteri et diuturna possessione probari. Consensus negligendo, quod quis facere debet.
Consulendo malum, quod non dt cooperando, et authorisando, qui approbat Actu facere dicitur.

Super Vicecapitaneum.

Cum ex Legis praescripto, et ex ratione Officij tui providere tenearis. Quo inscriptiones iuste ac diligenter per Notarium in Libros et Storium inscribantur, et non mutentur, non providisti providenda nec curam adhibuisti. Statut. S.
Inscriptio in ipso fine Lege. Iudex cum subiudice observare debent, ut inscriptiones diligenter inscribantur.

Super Notarium.

Cum ex Legis praescripto, et ex ratione muneris tui

Inscriptiones

801 Inscriptiones ac recognitiones coram Officio et Actore. ognitas bona fide excipere et conscribere tenearis. Non modo in rationes officij tui excessisti, verum etiam rem vetitam et illicitam perfecisti, nam [illegible] quidem debueras scripsisti.

Super Partem Adhaerentem.

Citat pro eo, Quia cum iustitiae sit licitum, abilliato discernere et aequum ab iniquo separare, Inscriptio autem N. contra omnem aequitatem e immutata et in Acta N. illicite introducta.

UTRUM

HAEREDITATEM FRATERNAM, PER FRATREM PRODIGALITER DISTRACTAM, SOROR

recuperare potest, per causam Redintegrationis Vel non.

ORDO.

Prawa naszę pilny dozor uczyniły około tego

ne quis

ne qui suis rebus male utatur, albowiem przy in:
szym Rzeczypospolitey sprawnym porządku, in conser:
natione Bonorum zawisła tez conserwacia stanu ciuitatis
quibus enim nihil satis est, eisdem nihil turpe est cum propria
defuerint aliena sequentur, necesse quae est ab alio sumant, qui
a se non possunt mutuo sumere. A iż Dobr swych sżafu:
nkiem ochronnym y rozumu albo lat doskonałych człowiek nie
zawsze bydz umie, a niedoskonałych nigdy nie umie. Przeto
prawo pospolite chcąc consulere indemnitati utriusque. Opisała
sposob nabywania y odbywania Maiętnosci wedle ktorego
tak rozumnym iako y bezmoznym, tak dorosłym, iako zupeł:
nych lat ieszcze nie maiącym kazdy sie miarkowac powi:
nien, a naprzod Statut Zygmuntow sub Titulo Bona
Regalia ad tollenda dubia, et controuersias superfluas
amouendas, quae oriri possint ex diuersitate inscriptionum. Chciał
to mieć po wszytkich, aby przystoynie sprawiedliwie a stat:
ecznie Dobr dostawali, te trzy okolicznosci iawnemi wyrazaią-
cemi słowy. Reuidi (inquit) debent literae inscriptionum et
quae licite iuste, et legitime inscripta sunt, aut contra cogno-
scatur, aut decernatur ktore prawo postanowieniem swoim dwie
rzeczy osobliwie sprawiło y oniym, co za pogodą cudze do-
bre mienie z uszczerbkiem drugiego zaymowac zwykli wstręt
uczyniło, y tych ktorzy są ubliżeni ochroniło. Ponieważ ta-
kim Publicam et priuatam utilitatem w sobie zawarło
albowiem gdy inaczey wazne nie będą iedno licite, iuste, ac
Legitime maiętnosci zbyte y nabyte iuz zatym Rzecz
pospolita

855 Rzpolitą z złych przemysłow ludzkich zgędzie à
dobrych sposobow nabędzie y w niewinności swa à spokoy:
nieysza zostanie. W Statucie tedy pomienionym naypier:
wsze to iest requisitum potrzebne licite zby omnis dolus
abesit gdyż z społecznie uix e, uti in causa pupilli fit, qui
contrahit cum minoribus, dum lapsum eorum prouidet, labi
eos permittit, ut sibi ipsi consulat. Rozumiey tu minores
nietylko lat ale y rozsądku doskonałego niemaiących.
Bo tym samym że w rozumie niedorośli od dorosłych w nim
są minorennes. W ktorym poczcie liczy każdego ustawnym pro:
digum marnotrawcę utratnika, y temu minor iest, iż
w tym bezmogi iest, że non perdere sed acquirere dictarij
uelle unquiquam prosunt, à on się nędzny y ubogi do:
prowadzie bez przyczyny żadnej zaludaco zbywaige
y na urząd iakoby usiłuige co prędzey ogołocić, zaczym zapis
od niego zeznany fatuitas potius quam dominio ma bydź ro:
zumiany y iesli ieszcze od kogo w kupnie y słuszny ich
dobra cenę zapłacić ubliżony, albo w czym podwyżony pro
licite quaesito Zapis takowy nie może bydź trzymany, gdyż
ubi e laesio ibi aduersarij ade circumuentio, ibi dat laesi
in integrum restitutio y dlatego do pierwszego requi:
situm licite zaraz drugi Statut przydał, iuste aby
iesli kupuiesz Dobra płać Dobro dobrym maiętności pie:
niędzmi nie kuczkim szabelką kończkim zackiem
ktorym się wyc takomię Młodzi y naprzyszłą utratai wy:
strzewaią się nędze. W czym czytay sobie Statut de
Inscriptione

Inscriptione Commutationis Bonorum gdzie piszą Dantes sibi inuicem. Bona pro Bonis. A Statut de Inscriptione Venditionis Bonorum. Quia (inquit) bona sua hæreditaria pro centum marcis pecuniæ vendidit. Nie za adziamszczyzne ale za pieniądze Kupować nie wyłudzać wsi każe. Pecunia enim est mensura contractuum et nie tylko w tym zawisło to drugie requisitum iuste, ale też żebyś dał, tak tu iako bierzesz quantum. Bo alias Kładąc mniej przeciwko maią nierowna waga będzie zatym miasto iuste bierze iniuste z cudzą panoszyć się szkoda przeciw wszythkiemu prawu ktore mowi, ne quis indebite damnum patiatur, nemo aliena iactura locupletari debet. I przeciw naszemu u Statutowi ktorego sub Tit. Fora, te własnie w trzy mierze przeczytasz sobie słowa. Item quoniam in Emptionibus et uenditionibus rerum æqualitas est seruanda. Venditio sama stąd iest tym przezwiskiem nazwana, że w przedaży uenit datio rei pro re. Nasi zgwałt przedarzą ile iedendaie tylko takze drugi przeciw niemu daie, zaczym gdzie miasto datku iest pełno wziątku, iuż ten nie kupiec, ale złupiec skąd ui læsit restitutioni in integrum obnoxius zostawa. Bo iesli że Dobra przedane Iure propinquitatis retrahere, wolno ij wrocic nazad choc zapłacono pretium Iustum a iako rewokowac tey przedaży wolne niebędzie, gdzie pretium dane iniustum. Na ostatek trzecie requisitum Iuris przydat Statut Legitime to iest secundum Legem niepochybnie maią byc Zapisy ile in proprio Districtu zeznane gdzie z osobie

postępkow

 postępków y spraw w oznaczeniu znaią, bo schroniaią-
cey się grodu bez podeyrzenia nie bywa. Czym inszych
spraw przytaczać ci nie chcę, pewniem będąc że na samey
1588 uważaniu Zapisów Constituciey przestaniesz, któ-
rey tam contexty. Zabiegaiąc fraudi et dolo warowano, że-
by wszelakie Zapisy w Księgach iakich odległych, zeznane
były ad proprium forum Recognoscentis dla wiadomości każ-
dego wpisowane. Do tego secundo Legem, y to iescze waży
z prawo pospolite, tak w wyjadku, iako y w leciech niedo-
skonałym pewnych przystawow y superintendentow przyda-
ło nie z inszego respectu, ale iako Statut sub Tit. mino-
rennes pisze quod plerumque ea aetas consuevit offendi, a druga
ne quis rebus suis male utatur, bo po przydaniu Przyiaciół, iako
w Statucie sub Tit. Fratres obaczyć możesz, zaraz tamże posta-
nowiło pewne przyczyny, prawo dla których kto zbywać ma-
iętności może mówiąc, nisi forte Debitorum onus per Parentes
Contractum illud exigeret, et exposceret, daiąc na wyrozu-
mienie, iż lubo by kto y z pozwoleniem przyiaciół od niedo-
skonałego wyjadku albo leciech nabył dobr od niego resignatyey,
a iednak iey causam necessariam, to iest onus urgentis debiti
paterni nie mógł, ma być wedle tego statutu nieważna, gdyż
praesentia amicorum non plus operatur, quam authoritas Legum,
y takowy Consens non suffragatur ex quo damnum sequitur, a
zwłaszcza iesli przytomności nie była Pokrewnych, czego oboicy
Statut, tak ten co sub Tit. Anni Discretionis, iako co sub
Tit: fratres właśnie

sub Tit. Fratres własnie potrzebuie. Snadnie bowiem obiy z nieswego iest szczodry multomagis iesli choc swoy Consens dali, a lego podobno przedali. causas speciosas non probabiles na ktadszy takowych authoritas niczby nie wsparła boze in pascere pomozono non pascidesendere non offendere. Prawda iest iż contrakty ircicani burzyc trzeba, ale tez to prawda, iż iako bona fide sprawiono każdego zwiazac y przeciw dalszym zapisom noré dicendi locq, przeciw z tym zas zawsze iest dicendi locq. Gdyby zapisow zgodli wolno bydz miało kogo ułowic, ukowiwozy impune oszukac powod by to był do wywrotu captiosis y nie nabywałyby ale połykali cudze maiętnosci. et tak ktoż iest uchodzony, ten y ukrzywdzony. Zapisem od dawcia swego oderwany bydz nie moze bo iz iest in defectu Ætatis i zatym Judicy zeznany ab imprudentia processisse videtur. Ætas Justa censetur in qua virtus perficit. wedle Statutu naszego zupelne lat dwadziescia etery accedit, ze ci utratnikowie znacni in sumi consilio bedac communiter machinationibus captiosoni sit suppositi y dlatego in liberam rerum administrationem broniac Curatora wiec daia y Statut Fratribus gdy mowi plurimo filij licenter et sine aliquo respectu substantiam Paternam sumptu prodiga effundunt. Tym samym zapisy od takowych utratnikow nabyte razi. Azaś tedy facilitate sua albo circumventione tym

słusznicy

słuszniey ma bydz redintegratus a zwłaszcza iż
on nie stracił nic swego bo iesli lassy zechce nazad dobr
swych wszytkich iz sprzedaży ich nie było przyczym słu-
sznych y ani sie godziesz ich zbierac iako gentilia
domu swego to mu wprzod wrocic wzięte pieniądze musi.
Jesli wczesci uszczerpku, tylko wetowac zechce, to ten
iedno uczyni tylo nagrody ile było szkody tylo dał tylo
nie dał, quantum enim lassio abstulit, tantum restitutio re-
stituit restituitque debet ea qua parte pro qua lassus e. Gdyż
restitutio iest iakoby restauracia. Snadniey by sie ztąd zic
iz gdyby recognoscens lassy z opieki wyszedszy lat zu-
pełnych doszedszy zapis swoy podczas opieki, et Stati
Imperfecto uczyniony approbował, ad causam Restitutio-
nis in integrum propter ipsius Actus geminationem przy-
puszczony bydz nie mogł. Albowiem approbans in ætate
maiori consentit iis quæ gessit in minori zhądu cleni et
scienti dolus inferri non uidetur, lecz gdy non approba-
uit sequitur iż non consentit. A tey approbatyey omnino
trzeba, bo lubo lassy w zapisie recognoscens iest wpi-
sany, lecz iż dispositio iego rerum dla opieki in suspen
so pod ten czas zostawała tedy opiekonowi magis im-
putatur. Iz on ex usu Tutelæ bedąc Dominus rerum
administratorque bonorum raczey per authoritatem sua
resygnował niz własnu dziecięci per recognitionem
suam ex alieno consensu desumptam alienował zaczym

alieni

x

alieni suo nie iest ratificatia potrzebna bydz musi. 806
Jesli zeyz tym co facta sua in minori approbant, in maiori statre czassem, dla mniemanego tylko ukrzywdzenia concedit in integrum restitutio, a to z tey przyczyny, że quo plus minor suo beneficio renuntiat, tanto magis laedi uidetur. Contraquia laeditur, quo magis ratificat, quod male gessit, eo magis laeditur daleko więcey ma bydz temu pozwolona, ktory omnino nie approbowal, y żadnym uczynkiem prawnym nie ratyfikował, y iescze dał restitutio minori ex eo quod a se ipso decipitur, a iako temu ma bydz denegowana ktory ab alio circumuenitur wszak prodigo quod fit procul regimine nazwany. Kto przez te niesprawę utraca prawego iako in minorennem dla nie dostatecznej przywrea, iako appellatia podana iest, w prawa in remedium oppressionis, tak restitutio redintegrationem laesorum ex cuius ui v a contractu recedit, v damnum emendat ktorey tanz y może bydz zawsze competens Actor y Successor laesi albo nim haeres repraesentat Personam defuncti et Restitutia poniewaz refertur ad res et Personas tedy in uindicatione Bonorum iako in Actione reali successor należytym powodem wybornie bydz może wszym na Przyiacioły albo Opiekony żeby z niemi laesy czynić odwolywać sie nie ma pozwany, gdyż Przyiaciel do tey nie iest co Tutor powinnosci przywiazany y do tego Natura Causae restitutionis, ta iest, rem integram poni non uero per recursum ad Tutores refeni wyraznie masz stym y

słuszne

Słuszne w Statucie de Tutore Prawo. Tutor ipsorum non potest haereditatem vendere, si secus fecerit haereditatem suam i Successores lucrari possunt. Nacz w Constitutiey o Ciesłach 1588. Victorum Iure iż Successorowie z Dobr które Brat potracił powinni ie posagiem na niego, ie nie odzywaiąc. Nacz w drugą 1588 O Zasłsey, kto uszkodził ten niech nagradza. Przyiaciele iż krzywdzili nie będą też nie uczili. Nie nowy to w Prawie naszym czas wszak Statut pomieniony sub Titulo Fratres, nie o kim inszym iednosc prodigo traktuie, bo tak mowi: Plures filij Parentibus defunctis Licenter et sine aliquo respectu substantiam Paternam sumptu prodigo effundunt, et quod in splendorem et augmentum domu illorum Parentum Virtutibus obsequijs v meritis collecta fuere incontinentia diminuunt s. Drugi de ludo taxillorum na teysto wa ale też rzecz albo iey podobną ma w sobie zaczym gdy co Lex iubet atque vetat, tedy in contrarium facta revocat revocata mulctat. W ktorey sauzie Restitutionis in integrum szukać się Strzegąc duszą zakładać do przysięgi się biorąc że bona fide egit, że non circumvenit, ysuo pretium persolvit, poki iarzcy złoie ludzką nie wzięta była gory, oczy sauva. Delicti Statutu de bono bon. Sumed Iuramentem decidowano Lex crescente malitia nie chciało dać Prawo y zabożonemu sumnieniu wiary ale in criminalibus scrutinia. In Civilibus Inquisitio tako y w tym razie una cum taxatione Laietności dla snadnieyszego wymacania Prawdy y uwagi wielu by miał być z 1589 dodatkiem redintegrowany wywodzie na Kaznie z ich wywodu

dopiero

dopiero gitka rosnie kto przysięgi bliższy, kto od dle- 810
gleyszy czyli on w swym zapisie iako ... inscriptio:
nis et Bonorum czyli ten circa lassione sui, alec pospolicie
ony probandi lassionem incumbit ipsi lasso.

In quem casum pozew takowym więc bywa stosuiące
się do prawa y oron pisany sposobem. Quia tu con-
tra dispositionem Iuris publici Bona N. ab olim fra-
tre actricis Nobili N. inhabili minus licite nec iuste, nunc
legitime, prout tibi in Termino deducet, quaesivisti. Cum
porro ipsum notabiliter per id lassisti ideo te actrix tan-
quam successor eius pro redintegratione Bonorum praefatorum
ac restitutione Iuris modo praemisso quaesiti in integrum ad
attendendum scilicet actricem in persona fratris sui lasi
in pristinum statum haereditatis Bonorum districtorum restit-
ui tibi vero levationem summarum, quas iuste liquida-
veris, et condescensionem de Bonis decerni. Taxa.

CONTRA.

Gdyby zapisy za pretextem lassionis miały bydz zno-
niesione musiałyby contrakty między ludzmi nie bydz.
Bo każdy wamieysce takowych lassionis zaruckow
bałby się z drugim y contraktowac bacząc iż w zapisie
nie ma z nic pewnego. A zatym zginęły by nie tylko com-
mertia, ale y dogoda potrzeby wzaiemna zkąd miasto po-
życzania byłoby pełny wydzierania, nawet y ci sami la-
ssionis praetextati zkąd chcą miec wzytek, nie libo
pretki

f. l. l. (prodki nieużytek. Albowiem kto mu w gwał=
townym iego razie, dogodzi, kiedy za dogodą schodzi.
Prawo Rzeczpospolite lituiąc fragilitatem aetatis minoribus
a wsie nie maioribus per restitutionem in integrum chciało
subuenire, y to tym tylko ktoryby sami przez się bez opie=
kunow, bez przyiacioł z kim contraktuiący notabiliter
ukrzywdzoni zostali. Beneficium tedy Iuris minorenni=
bus pozwolone lata doskonalsze iako dwadzieścia lat
y trzy maiącemu służyć nie może, gdyż takowy mogł dobrze
negotiis superesse suis aetatem non progressum annorum, sed
uirtutem metiendam esse, celeriorem esse cursum Virtutis quam
aetatis, iuż latatakowe znaią bardzo dobrze rerum discri=
mina. Ante annos animum gerunt curamque uirilem ante
duo imprudentia minoris alii nocumento esse non debet. Ani
ten zarzut, że kto był prodigus miałby zapisy retrakto=
wać wszak on in se tantum deliquit sobie krzywo nie
komu Quilibet rei suae moderator et arbiter statut.
allegowany de fratribus nie swego ale cudzego tam tyl=
ko utracać broni. Alias wszędnie krzym by to było maię=
tności swoiey nie panem gdyby mu nie wolno czynić co
chcieć. Cuż to żeby był kto tak daleko bez mozgi żeby
dla iego nie rozumu, była mu dobr administratia ad=
iecta y curatorowie iakiemu wzawiadywanie podana
in eo casu zapis z nim y contrakt zawarty mogł by wia
kim podeyzreniu zostawać, Lecz kiedy mu bonis non
est interdictum curatory nie dbała żeby się ludzie
byli ostrzegli podancy nie masz. Czemuż mu zapisowano

zona bydz

zema bydz prohibitum. Status de Fratribus y Brata swego Dobra. Bratu zawadzic pozwala gdy seniorum domus acceperit consensum tym concluduiac, si non in contrarium factum fuerit totum irritum decernit. Ergo kiedy przyiaciel stanał (iako tu) pozwolił ma bydz firmum et ratum po: niewaz ani omne recognoscentis defectum suppleuerunt y iuz by krzywde odzedarzy nie z tym okupil az przyia: cioly co consen. dali na to prawem potrzeba czynic gdy: by ich niestało dopierozby do possessora mogł bydz recurs iaki. Praesentia amicorum tollit omnem laesionis praesum: ptionem, ktorych on raz u Xiąg za przyiacioly swe przy: znawszy w nic przyiacioly mienic nie moze ut confessio con. uicit propria sui assertio. Nemo autem contra assertionem restituitur suam. Przeto to ale wszytkich ci to ludzi iest commune desiderium, utli emere, magno uendere, iako ten co kupuie, gdyby Maietnosc drozey kupił nie stoi niemogł by redintegrari, tak y ten co taniey przedaie nie moze restitui quisquis sibi imputare debet. Iako mala Emptio semper ingrata est, eo magis quod exprobrare stultitiam Dno uidetur. Tak y Venditio. Przeto propter priuatam utilitatem Ius publicum contractuum destrui non debet. Contractus sunt primo uoluntatis dein necessitatis. Nemo restituitur contra legem a qua ligatus fuit, non ducitur circumscriptus qui Iure communi usus est.

Nemo Iure laeditur aequitatis est pacta tueri. A iz ie Restitutio rescindit, tedy tym samym aequitatem tollit, co wiekszą beneficia personalia adhaerentes non

transeunt

815 transeunt. Samemu Bratu poki zyw byl competebat dari causam restitutionis in integrum bo on byl minor on byl illasy. Do smierci Bratniey y Siostra iako minorenitatem iego subintrare niemoze, tak y redintegratiey nie moze reassumere alias ex restitutione Vir non minori sed maiori succurreretz. A co sie tknie approbatiey a stro nomine gesta a nobis approbari debent, sed per nos tracta ta iam sunt et sunt probata. A to iuz przez Przyiacioly consensu et authoritate zeich approbowana iest dissod recognoscentis. Mimo pokrewnych dozwolenie, niepotrzebuie Prawo zaczym iawnemu Prawu discurs ustapie musi. Ktory chcialby zeby miał gruntownieysza redintegrationis wiadomosc krotko ia podaie.

913 DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

Naprzod to wiec iz Restitutio in integrum albo redintegratio iest to subsidiarum Iuris Remedium, ktorych lasy succurrit. Powiesie ta integrio. Restitutio iakoby Restauratio, dlatego iz tra iest effekt, ze liberat minores et maiores a vinculis Iuris Civilis, et reponit eos in puris terminis Iuris naturalis. A iz redintegratio ex aequitate introducta in eum finem ne damnum aliquis indebite patiatur, et ne quis locupletet cum aliena iactura. Co tez samo iest aequitatis. Fundui sie in secundo et tertio Praecepto Iuris ktore iest takowe

neminem

nemine laedere. To wiedziawszy, wiedzę secundario o tym że Per Restitutionem in integrum subuenity omnibus Laesis byle tylko byli laesi non culpa sua sed Statu, uel sexus fragilitate siue infirmitate consilij infortunio u dolo ktorej Statu fragilitas naysłusznieysza ma reintegra: tionis przyczynę. Bo publice bowiem iako Statut nasz mowi hoc Status consueuit offendi, quibuslibet hominum ca: ptionibus suppositum et consilium minorennium damnum eius procedit ab imprudentia uix e[st] ui inculpa non sint ma: iores dum cum minorennibus contrahunt, sed per dum La: psum illorum prouident, labi eos permittunt, ut sibi. consulant, zkąd miseratio Status przypuszcza ich do takowego Restitutionis in integrum beneficium. Umyka im go też, iestimaią recursum ad Tutorem, quo auctorante sunt Laesi, y iesli quid gesserunt in minori Statu postea id maiores facti approbarunt. et iż in contrarium Legistowie twierdzą, iż quo pluries renunciat suo beneficio tan tomagis laedit, quo magis ratificat, quod male gessit eo magis laedit. Więcey zeby approbował et actum sibi proficuum. Drudzy też oppositum trzymaią imputet sibi, quod maior factus non cognouerit errorem proprium illumque po: tius confirmauerit, quam emendare curauerit. Broni tez ze redintegratiey gdyby przeciwko tym restitui uelint, qui: bus reuerentiam tenent. Jako przeciw Rodzicom in Patre non praesumitur dolus krzywdę by tym samym Oycu uczynił gdyby redintegrari filius cuperet quod Pater cum eo dolose ageret. Quo maior e[st] filius maior d[ebe]t

reuerentia

reuerentiam Patri. Nie przypuszczaią do Redinte-
grationey minorem y z tey przyczyny, gdyby casu fortuito
laesus zostawał, iako gdyby dostawszy ę własności po-
żyteczney zniszczała by mu za przypadkiem iakim
iż to iest taki casus który praecaueri non potest, y który
nie tylko na samego, ale y na każdego by nayostrzey-
szego przypaść może. auxilio aetatis opitulari eis n
pt cum aetate non laeduntur. Ani na ten czas minorredin-
tegratur, gdyby dowiedziono, że in illo contractu eius
quem redintegrari intendit prudenter se gessit prospe-
xit futura dispexit praesentia et praeteritorum conside-
ratione. Quitz rerum prudentia metitur. Takowy w ieśtuss
consilio maioris infirmitatem minoris laesioni prae-
tendere nequit. A nie tylko minoribus ale y maioribus
służy takowe redintegrationis beneficium. W prawdzie
to nie zda się słuszna rzecz bydż bo gdy oni facere poti-
us quam pati fraudes possunt, inde iniquum non uero
aequum eet exinde iuuari. Wszakże ia tu o tych mowię
tylko którzy minoribus aequiparantur, że takie chocdo-
rosli iednak infirmi consilio et machinationibus malo-
rum suppositi, iakowi są naprzod Marnotrawcy y utra-
tnickowie, których łacina prodigos nazwała, quod sint
procul à regimine. Albowiem dissipare bona è uitio
prodigalitatis opponitur uirtuti liberalitatis per exces-
sum Liberalis ille qui dat, et quibus et quodcunque et quan-
do oportet. Prodigus qui dat sine mediocritate et quibus
et quando non oportet, et sic fortunas suas dissipat.

Lecz

Lecz nie każdemu rzutnicz kowi succurrit ope 8.16
restitutionis in integrum bo by tak rad drugi potraciwszy
swoie probowalby się w nieswoie zas, ale tylko temu, ktory
iest prodigg notany ktoremu interdictum est bonis et cura:
tor datye, y ktory per curatorem regit. Oblatâqꝫ Curatoris
eius in officio facta, zeby sie ludzie nie zawodzili dla wia:
domosci. Takowy iz per alium regit tedy rebꝫ suis super:
esse nie moze. Zaczym gdy laedit indemnitati eius debet
succurri. Owego zas drugiego co iest extra curatoriam re:
dintegrowac bedzie sera parsimonia in fundo gdy obaczy
ze zle nie pie miec. Plus sapit stultꝫ de facto suo quam
sapiens de alieno. Stanowi tez Bialoglowskiemu uzyciu
ia prawa takowego Redintegrationi dobrodzieystwa.
Imprudentia ich naturalis modica Fori consuetudo merent
eam restitutionem. Wszakze solꝫ sexꝫ non e iusta caa
Restitutionis, ale na ten czas tylko, gdyby per imbecillita:
tem et Infirmitatem consilii ex inperitia Iuris et sim:
plicitate muliebri bez przyiaciol nieradzac sie nikogo
inductae pochybem w rzeczach swych uczynily y przez
oszukanie ublizone byly, na ten czas ope restitutionis ra:
tuie te prawo.

Gdyz lubo to foemina prięꝫ pubescit, et prięꝫ et apta
ad tuendam seipsam iednak in rebꝫ prudenter agen
dis fragilis et consilii consilium foeminarum semper laborat
contra propria commoda non perficit aetatem nec crescit
earum prudentia y dla tego ze ich tez zostawa

praecipuis

5.17 praeceps fragili uariatio inualidumz hyd y pod reku
ią wedrą zeby sie nie ushzneły. Wszakze in concernenti:
bus rigorem Judicioru non excusant ni confundat publi
ca utilitas propter priuatam utilitatem Prawa nasze
Litwie ze ich nieudolności iako sie zmieni Laskawie ob:
chodzą niewspominaiąc Statutow Starych patet to z sa
mey 1588 Constitutiey o znoszeniu Pozwow. gdzie
ich indemnitatem strzeze mowiąc saluo tamen Jure foe:
minei sexus et Pupillorum de Praescriptionibus sancito. Tu przy:
łąc beneficium restitutionis miserabile głuchym niemym
słusznie, należącer takowi co to ani mowy cudzey słysze.
ani woli swoiey wymowic mogą iesliby w czym defectu eius
impedimenti laderentur iako y minores in integrum restitui
maią. toz y zgrzybiałych starcow, co own się repuerascunt
pod hac ma Senes nazwani a sensuum diminutione, senex
iako sensum nex, iesli ze im tak własnie iako minoribus
parcit quoad poenae remissionem seu diminutionem in de
lictis. daleko więcey im indulget ubi non possunt in de
lictis. Bis pueri senes, nec sentiunt nec sapiunt. Mimo
tych co sub miserabilis restitutionis beneficio continen:
tur, potem maiores innych wszytkich ktorzy iedno Infor
tunio non dolo tertij laedunt. sitakze lassi reintegrantur in:
fortuny casu sa Legalia nasze iako choroba.

Infirmitas perturbat mentem et memoriam; ita ut quis
non facile recordetur ea quae facere debet cuius rei gerendae
impedimento

impedimento ē Morowe Powietrze. Więc y owe casy fortuitw, ktore są iedno à facto naturæ gdyby kogo vis fluminu zapadla. Drugie à facto fluminis gdyby kogo ordyńcy poimali. To infortunio ludzi choćby co podtenczas na nich otrzymano restituunt in integrum wszakze allegantes fortuitum casum probare debent. Arendarze co owo contraktem waruią sobie powodzi, pozogi locustarum perniciem iako w Podolu za mych czasow bywało tez oni per locationē Amicorum redintegrantur, gdy à damno sententia ipsorum prȩcauent.

Iuz impedimenta ab animo procedentia inter casus fortuitos numerantur. Iakowe są Ignorantia et error. Zkąd u nas w przewodach Prawnych skoro sie kto załozy ignorantyą processu Iuramento euadere kazuią mu, quia de processu super se obtento nesciuit. Po przysiędze wracaią go zaraz in integrum super originalem citationem sprawować sie mu nakazuiące. Nie kazda iednak ignorantia, y nie we wszytkim redintegrat, ale tylko Ignorantia facti si quid sibi agendum esset vel non esset. Lecz ignorantia Iuris tak naturalis iako y Gentium lubo tez y Iuris Civilis non restituit. nie podobna to Prawa niewiedziec przyrodzonego, poniewasz w sercach naszych iest wyryte y napisane Ius Gentium y to wszytkie narody maią. Tegoz tez Prawa pod ktorym nas sie urodził nie znac y nie wiedziec stultitia ē. Ius ignorare supina in negligentia est

qui non

qui non curat id scire qd ad se spectat, et commode sciri pt. Ignorare Ius ē culpa. Niewiedziec prawa alicuius Priuati to excusabile, ale Ius publicū nie wiedziec inexcusabile niema iakom wyzey napisał confundi publica utilitas, propter priuatam utilitatem. Przeto Ignorantia est circa Ius Priuatum, non circa rigorem Iudiciorū.

Z Ignorantia possptu error chodzi. Vix enim esse pt ut in errore aliqua ignorantia non adsit, et in ignorantia aliquis error ktory w tym uważony bywa, gdy kto rozumie. Rem se habere uno modo, et alio modo, se habet. Co sie więc nayczęściey przytrafia in rebg litigiosis et Iuribg implicitis et obscuris, gdzie etiam peritissimg errare moze. Nie maicy y w Sądach zkąd więc pozwani Sędziowie na przysięgi się zabieraią, gdy w obłędzie ich Porzwem yia uaminus wytykaią, ze tak wedle sumnienia rozumieli. Redintegrat przeto Iusty error Lasa nie tylko w Sądach ale y w Contraktach, à zwlaszcza, ubi aliter factum, quam dictum refert albowiem consensui nihil magis contrariū quam error, est enim priuatio ueritatis in intellectu. lecz error supinę nie daie redintegrationem non negligentibg enim sed necessitate rerum impeditis datur Restitutio.

Impossibilitatem item pro casu fortuito liczą iako owo w Euictiach gdzieby była impossibilis wedle Constitutiy 1502 Po zastępcy redintegrat euictor summę ktorą wziął wraca à Dobra przedane nazad bierze gdyz impossibiliū nulla obligacio. Nullum impossibile potest esse

esse possibile.
Et tę impossibilitatem uważaią w tym quod Iure y facto expediri non potest albo gdy pendet à uoluntate Principis iako wyiednanie Consensu etc.
Necessitas iż non habet Legem ita redintegruie necessitatem, ale tę samę tylko necessitatem Prawo przed się bierze, ktora euitari non potest. Ktora iest tak dusszna, że iego necesse było iakoby unnecesse. Aus à niewolu wydawiła to na nym, iako gdyby poimany y więziony zapisy y woli oswobodzeniu swemu poznawał albo boiazni odpowiedzianego zaboiu na kim ie wymusiła, w ktorym ktoru razie miey tę przestrogę, à naprzod strony poimania y więzienia iż owa Carceratia ktora iest ex culpa et Delicto proprio restitutione non est digna. Nemo enim ex culpa sua commodum inferre debet, et ex uno facto lucrum et poena esse nequit omniqꝫ Priuilegio priuatz uinculatz propter delicti sui turpitudinem, nawet ktorzy propter Iustitiam detinentz dobry swemi y Maiętnością swoią dysponowac nie mogą à zwlaszcza ieśli że pro tali Crimine detinentur. Ex quo confiscatio sequitur gdzie Crimen iey non comitatur confiscatio ad disponendum ante Conuictionem sunt Liberi post conuictionem Criminalem serui poenae zaczym ci tylko ktorzyby Iure priuato poimani zapisy ku oswobodzeniu swemu zeznali w nich redintegrari debent. A iednak gdyby y na taki, pod ten czas od kogo inszego przewod iaki stanął Prawny Restitui in integrum w nim z tąd nie mogą ale powinni Communi remedyis znosic. Gdyż onym względem Poimania swego, ktorzy wedle prawa

Osobna

osobna wedle Constitutiey 1588. Actia przeciwko temu który ich więził pro restauratione totius damni quod interim sunt passi z tey okaziii o więzieniu mowiąc był by placdiscursu iesli to iest prawda, paria e subst: dei iussoribus et sub vinculis detineri y iesliże owa powolnosc ważna co poimawszy częstuie zas Imanca. E Vieniącę cię puszczam idz precz. Poiedni mowią non placet gratia illata. Drudzy zas twierdzą że to fraudi potius quam necessitati adscribendum qui carcerem cum quis exire possit noluit nie miał bowiem iuz necessitatem ale czynił to aby zas super detentore ugonił więcey lecz ie bym traktował casum extra casum dla tegoc na inszym mieysciu to opiszę.

Ctorny zas zapisow z boiazni zeznanych bądz takze w uwadze ich osthorzem to wiedząc, ze tylko iustus metus, et iusta Causa Restitutionis, gdyz vecordem hominem timentem non timenda metus non redintegrat trzy rzeczy uważay w tey mierze, illud quod timetur personam quae metum infert personam quae timet. Timentur mala mors cruciatus vincula fortunarum amissio &. Honoris status Libertatis &. w tych zawisł iustus metus quia cadit etiam in instantem, etiam in continentem virum zkąd confessio in tormentis dicta nulla. Timentur et minae a zwłaszcza tego który ie zwykł isćic, y więcey czynic niz mowic. Wszakże ze ex personis hominum dicta pensamus iesli zatez ten co grozi iest tylko gloriosus in minutis to by był vanus metus; hoc minarum strepitus et sinon crepitus. Cowiększa

tedy powiedzi

tedy powiedzi grozby znacząc dopiero futurum periculu[m] 82
metus vero iustus significat periculum instans z kąd go tez
zowią metus iakoby mentem tenens persona quae timet an sit
meticulosa. Uwazyc trzeba an timeri potius quam timere debu:
it. Iesli Białogłowa minor metus in ea sufficit, quam in
uiro iesliże secutus effectus periculi quod quis timuit bo
lubby nie iednak fecit, ut periculum euitaret redinte:
gratur. Powszechna iż timor et metus excludunt consensu[m]
albowiem mentem liberam tenet metus y bojączy sie. Non
quod ore exprimit mente gerit. Dlatego takowi wszy=
scy necessitate coactiua do zapisow przywiedzioni in in=
tegrum restituuntur. Reuerentiam metu[m] dicą niektorzy
miec eiusdem operationis, iako metu[m] cadentem in Vi'
rum constantem powiadaiąc ze preces importunae eoru[m]
quibus reuerentia debetur dicuntur esse uiolentia. Albowiem
non sunt preces ubi negandi non e[st] libertas. Ni pereat
habiturum infortuniu[m] nobis ab his metuimus in quorum
legitima potestate sumus, et quos cultu honoreque digna:
mur. Lecz iako reuerentialis metus daleko ma odpiero
wszego roznosc, tak tez y waga iego ma bydz insza
wyiawszy zeby była iaka enormis laesio temperowac
by ia przyszło in vim redintegrationis.

Chcą tez drudzy y owych Restitucy in integrum
co pod siceni podpiwszy sobie zapisza, daruią, alienu:
ią nazaiutrz wytrzezwiwszy sie radziby nazad
to

cofneli. Kiedyby iako y maią swey Dispositiey te
ratyą ze Ebrietas est mentis alienatio zaczym ze kaz:
dy impeditus rebus suis super esse redintegrat, tedy y Pijani
wytrzyzwiany ma tez takze redintegrari. Lecz iz ex
culpa sua nemo commodum referre potest, to tez y te:
mu nietrzyzwemu przydzie podobno na suszy sie dziec
chciał by zas tey zaczlony etiam in Delictis a ono dwo:
ie takową winę popadl ze sie y upiel y zlość wyrządził
ebrietas iest to factum voluntarium. Ktoz mu sie upiiac ka
zał, a iz mowią Winosi. Ze ebrietas sensim illa obre:
pit non sponte ani sie człowiek obaczy, kiedy sie do:
brym winem uraczy. Domestica Iniuria to w Kasie pod:
raczyc. Albo y owszem necessarium to iest temperamen
tum laboris, quo y Bacchus zowie sie Liber ze liberat
animu, Servitio Curarum. A nawet Doktorowie powiada:
ią animam nostram habitare in sanguine et propterea
trzeba sie wszysko napiiac, ne contingat animus habi:
tare in sicco. Przeto poniewaz y prawo in ebrietate
winy nieustanowiło zadney ozemu z przygody piia:
ny ma bydz zawinien takową aby odpadł od redinte:
gratiey gdyz zapisuiąc nie miał na ten czas ratyi
ale ią dali ..a statu tego prowadzic niechcą dosyc przy
tym napomniec irrigandi sunt ueni, non submergendi.
Wiec karzą ebrietatem poena Corporali Prawa
nasze obstupia facti Ignominia compescunt Le:
gibus non puniri quod turpe inhonestum, sed quod transit
in maleficiu

in maleficiis. Mowiwszy de fragilitate status et de infortunio przychodzi de dolo mowic wszakze honorati infortunij tractat wiedz o tym ze to dwoie negligentia et culpa niedadzą sie odwolywac na infortunia zadne dlatego ze negligens uidetur appetere casum fortuitum, dum omittit id facere quod fieri potest et debet zawsze była y iest neuerea erruditionis negligentia. Takze y culpa przy teyze cie nadze zostawi quia non est per te prouisum quod diligenti prouidere potuit.

Ten szczytylko iest casus fortuitus qui nullo humano consilio prouideri potest, et quia prouideri non potest dlatego tez nemo ex casu fortuito obligatur. Retelniey ieszcze otraczy wyrazumiey, ten iest casus fortuitus qui per custodiam curam et diligentiam mentis humanae non potest euitari. Jako gdyby zboyce naszli napadli probalis custodia aduersum nim nihil proficit 888.

A tu iuz do Tractatu de dolo przystepuie.

Dolus mowia Legistowie est machinatio quaedam alterius decipiendi causa cum aliud agitur, cum simulatur factique qualitate non pretij quantitate iudicatur ktorą definitią Legista oszdzil ze ten dolose facit

qui contra

825 qui contra bonam fidem facit. Bona fides w tym zawisła, ut sit proprietas in uerbis in rebus ueritas, ut res ses commodorum augeat, nec incommodorum cognitio obscuret. Dzieto gdy kto uprzedzi ... co szkodliwego, uda rzecz cudzą za swoią zac pokaże, a nie iest umnieyszy lub rzecz ukazaną odmieni, y iakimkolwiek chytrością podeydzie y podchwyci iuz ten ipso facto dolose agit albowiem contra bonam fidem agit, inter bonos bene agere oportet. etad mowią. Accipe daque fidem sine fraude ferenda locupletad et fraus addolg nemini patrocinari debet. In emptionibus et uenditionibus rerum aequalitas est seruanda, ktora na tym iest, ut tantum tanto respondeat. Quantitas rei mensurata secundum pretium datud, si excidat res uel pretium tollitur iustitia aequalitas, a za tym laesio redintegrad debet, quod uero indebite quis coepit cum pudore amittere debet. Ad quem casum temi czasy pozew był dany taki:

Qui Vos Juri communi inhaerendo, quod contractus omnes potissimum uero uenditiones et emptiones, tanquam pro communi utilitate utriusque contrahentis introductas bona fide et aequalitate rei statuendas esse et tunc demum tenendas iubet. Citat pro eo. Quia olim N. parens uester contra eiusdem Juris communis praescriptud circa et post Emptionem Bonorum D. indebite cum actore processit nam etenim uenditionem Actori praefatam non modo iusto destituit pretio sed etiam Bona

Litigiosa

Litigiosa pro mundis, onerata pro Liberis alienisque Iu: 8 6
ris non sui eidem Actori in partem pretij apposuit cumque ei:
dem olim Parentis uestri pro uenditione praefata omnis pre:
tij satisfactio in dando et faciendo consistebat ipse uero Pa:
rens olim uester in filiorum cum Actore loco pretij contraxit
nec cuipiam dedit, nec fecit. Actoremque non exonerauit, qui:
nimo maximis difficultatibus implicauit ac ipsum enormiter
laesit damnificauitque et ne cuiusque ad eum commune fieret bonis
omnibus antehac se exuit, sicque cum Actore licitè agit. Ideo
Iuri eidem publico ut praemissum est insistendo quo uetante nemo
aliena iactura locupletari debet, et progressus omnis contra bona
fidem factus nemini lucrosus esse potest. Citamini tanquam Succes:
sores Bonorum et onerum Patris sui ad quos emolumentum facti
Paterni deuenit reuocanda eadem bonorum supra memora:
torum uenditione rescindendisque omnibus desuper habitis contra:
ctibus ad uidendum scilicet Actorem et Vos ipsos in pristinum
statum Iuris et Bonorum cuiusque prout antehac, ab utrinque fuer:
it fuit reponi et in integrum restitui. Contractus omnes, ac ipsam
Bonorum etc. N. uenditionem in toto rescindi, retrahi, reuocarique
refusionem damnorum ex tali progressu latorum Actori prae:
standam seorsive iniungi, ac decerni prout eadem sibi
Actor contra uos pensat ad D. C. rescissionis seu redinte:
grationis ipsam causam in id non astimando sibi iudicia:
liter responsuri. Datum etc. etc. Quinto y drugi Pozew wydany, ale
z inakszey okazyi a ten iest.

Citat pro eo. Quia cum Actor circa contractum Gedani
die N.

 die N. nobiscum initum ratione Bonorum N. per Vos
resignandorum pretium summae N. ignarus rei emptae, et in-
nexus bonae fidei constituisset, ex tunc Vos ex Bonis praefa-
tis Villam D. alieni Juris, ut pote Generosi N. totaliter
haereditariae existentem sub idem pretium et licitationem
inclusistis ac onera eadem bona aggrauantia tam ex Per-
sona Generosi N. quam Nobilis B. aliisque pro termino de-
claranda celastis, restituistis, et non demonstrastis. Bona alio-
quin praefata, Actor tanti nunquam fuisset empturus, quia
porro Commercia rerum Bona fide procedere et pretium valori
rei accommodum esse debet. Ideo citamini ad videndum et audien-
dum Contractum suprascriptum ea in parte pretij in ipso nominati
summae Videlicet Sex Millium retrahi quidquid vero
tam respectu villae N. ex Jure vestro decedentis quam
respectu oneris Debitorum celatorum accedentis ultra vobis com-
petierit per iudicium nostrum assignari ac in reliquo contra-
ctum tendendum iniungi Bonorumque resignationem ex Juri
Publici praescripto et eius tenoris exigentia praestandum decer-
ni citamini praesentibus et nihilominus ut habeat in quo vos
condemnat pensat id sibi &&&.

W Constitutiach naszych iest tez casus redintegrationis lu-
bo to statut mowi Tit. Processy ze res Judicata duobus mo-
dis obtinetur, vel per sententiam definitivam, aut dum citatus
in termino peremptorio in Lucro condemnatur. A iednak
Constitutio 1588 Tit: de Bonis nullo Jure receptis ia-
wnie mowi: f.. wolno dochodzic Dobr swoich non obstante
Processu Juris in Contumaciam cuiquis quouis modo obtento,
Czym

Czym uznato Prawo ze Srzewod Prawny san przez się nie uczynił sufficiens Jus capessendorum Bonorum, gdy własne-go do nich Titulu nie masz, zkąd y Constitutia 1658. o Tytulo o Sadzeniu Starych Listow redintegrat Szlachtę w takim razie temi słowy: Gdy to legitime ukazano będzie przez List iego y munimenta, że to iego własność ex nullo Jure wzięta, tosz Constitutia 1563. o Titulo Przywileie sta-re wrócić mu będziem powinni nawet dokładaią Constytutie 1558. 1581. z Dobr nullo Jure wziętych upominać się wolno. Nulla praescriptione obstante sequitur tedy że ab aliquo Jure tylko currit praescriptio, poniewasz in nullo Ju-re nulla praescriptio. A tu uważay gdy Constitutia non obstante Processu in Bonis nullo Jure receptis redinte-grat Szlachcica iakoliteż Statuty y Praxim owym tra-ktowac ktorą więc inferuią poniewasz zysk zaszedły nie znosi, że go ustąpię Dobr zyskiem otrzytych ale dawnych. Executio nic inszego nie iest iedno Rzeczypospolitey Redin-tegrad gdy wszystkie daniny po tym Statucie uczynio-ne kassuie iakoże, ktore są przeciw Prawu Rzeczypospoli-temu przeciwne nalezione będą znane. Statutgu S lici-te iuste legitime Inscripta sunt aut contra cogno-scatz. Drugi sub Titulo anni Discretionis. o Trzeci sub o Tit. Inscriptio de aetate, ualetudine, discretione, czego innego strzegą iedno laesionem, a zatym redintegrationem o ktorą więc albo w Ziemstwie, albo w Trybunale ex Of-ficio pro diuersitate materiey y Casu incidentis czynią.

829 czynią.
Seymow iednych ysoba iednę senatorską wydano było takze o iego dziedzictwo dał onetsa o podniesieniu zyskiu tego y wedle tey Constitutiey 1588. oswobodzonego z przewodu prawnego dziedzictwa mu przysądziwszy a mandat był od niego na Instigatora et Principalem partem wydany taki.
Qui de Legibus Publicis inhaerendo citat pro eo. Quia uos processu Juris seu Condemnatione Poenae in Contumaciam obtenti Bona eiusdem Actoris Terrestria et haereditaria onerastis cum porro iuxta praescriptio Legum in processu in Contumaciam perducto, sed Titulo Legitimo Dispositionibusque Terrestribus Bona Nobilium in Ius Regium euinci adiudicarique debeant. Ideo Constitutionibus eisdem nunc sancitis insistendo citat uos ad uidendum et audiendum per Actorem Bonorum praefatorum Titulum iustum ac Dispositiones haereditarias in Judicium nostrum induci eidemque Bona sua propria terrestria et haereditaria esse comprobari et exinde ipsum ac bona eius praefata a rigore Poenae obtenti tum ab omni Juris nostri Regii praetensione exonerari executione eiusdem Poenae sisti poenisque eo nunc sancitis uos iuxta Constitutionem mulctari ac damni exinde perpessi ad C. taxati refusionem decerni sit Judicialiter responsuri.
Na sądy y dekreta przez ktore by kto był lessus idzie tez redintegratio zkąd u nas owe tak Inferioribus subselliis

Subjeciis prosecutie na nie Dekretow retractatiey zkąd y pro Superioribus Constitutia 1607 ze Dekretow wedle Praw y zwyczaiow należących uczynionego dubium nikt przyjsdzic niemoże iezeliby tez rzekł in contrariu ferowanego może, iakoż seymami rożnemi y confederatyą interregni teraznieysza y constitutya 1648 niektore poznoszone.

Już constitutia 1658 Coronationi 1o Titulo Acta Interregni approbant, a zanie redintegrat Judicato laesy przy abusy zne si Causas in integrum restituit et aggrauatas pro Cassatione Decretoru czynic każe Constitutio 1588 de manu Attento co inszego czyni iedno indebite processuatum redintegruie. et bowiem ponieważ Sędziowie y maią być z iustitia administra słuszna aby res iudicata quae pro Lege habet, si ueritate et Justitia uacat in integrum restituitur, et nullo fundamento innixa non consistunt, ne improbitas hominum nocentium dolis et fallaciis in Judiciis utentium iniquo lucro laetet.

Concluduiac o tey redintegratii więcey napisac niemogę tylko to pro finali ze contra fallacias et captiones propter consilij infirmitatem et aetatis fragilitatem, in fortuitorum euentu, ut bono communi consulatur, iest to inductio do Prawa Pospolitego Restitutioni auxilio. ktore a końca publicam utilitatem w sobie, gdy lapsum redintegratij na dnie każdy uznac może. Poiną na nie laedentes iako sie to Superiori ukazało Traktatu y wiele bardzo powiadaiąc że to iest odiosum nie subsidiarum remedium

przez

832 Gdyż maxime et praecipue aequitatis est Pacta seruari. A ponieważ per restitutionem in integrum wszytkie pacta, transactiones, nawet y Judicia same rescinduntur, tedy szkodliwe remedium, tak nie iest iuris subsidium, ale Priuati et Publici exterminem. Restitutia takowa fit cum damno alterius, nemo ita restitui debet. Więc y aequitas non patitur, ut impudentia minores aliis nocumento esse libeat, zwłaszcza że non ubicunque minor obligatur, laeditur, potest esse ei cum utilitate sua. Naostatek gdyby miała iść ta restitutio, ktoby z nim na potym contractował damnosum hoc est eisdem, quod in eorum utilitatem inductum. A iesli to Redintegrationis beneficium służyćby miało to nie w każdym iako iest położono laesionis razie, gdyż contra fallacias tantum et captiones auxilium restitutionis in integrum seruit. Lecz owemu co iuż superat rebus suis, nec res ipsius per tutores administrabant, iako służyć ma poniewasz on laesus iegoż iest, est laesus à seipso, uolenti non fit Iniuria. Nemo restituitur contra Legem, à qua ligatus est, non dicitur circumscriptus, qui Iuri communi usus est, et nemo Iure laeditur. Byłli też na ten czas iescze minor, tedy à Tutoribus suis laesus iest w tey mierze nie od Kogo inszego, quouis reuersus ad Tutores, czas przyiście na sądz do tego co kupił pogotowiu że praesentia przytym Amicorum tollit omnem laesionis praesumptionem których za swe pokrewne raz przyznawszy teraz contra assertionem suam restituowan być może gdyż iako in Criminalibus Confessio conuincit

convincit tak in Civilibus assertio. 832

Ktorym zarzutom odpor daiąc przyznać musi, że pacta servari aequum est in genere, in specie vero omnia servari, etiam quae continent laesionem et damnum alterius iniquum est enim quempiam locupletari iactura aliena.

Beneficium to restitutionis funduie się in naturali aequitate, a iako iura naturalia, non possunt tolli aliqua Lege, tak y ani redintegratio, si permitteretur passim impune decipi daretur occasio malis et captiosis hominibus alienas substantias, et innocentium potissime depraedari laesis zawsze non laedentibus deceptis non decipientibus Iura subveniunt.

Zaczym dawszy alterkatio dalszym pokoiu ktore supernem tractatu utrum foror sądy respons maią toc na koniec strony redintegratiy do wiadomości podaie. Że natura restitutionis iest taka, ut quolibet Ius suum in integrum recipiat.

Iako Actor restituit, tak aby pozwany integre in statum restitui debet. Bo alias nie byłaby to Restitutio albowiem ma być repositio per omnia in pristinum statum adeo quod non plus restituere debet, quam laesio abstulerit, gdyż zawsze tantundem restituit, quantum abstulit laesio.

Ktora redintegratia propter parvam laesionem nie idzie albowiem de minimis non curat praetor. Dla małey wady nie wzruszaią ostpolicie zapisow, taky causa expulsionis de particula fundi non currit. Taki retractus

bo kiedyby

538 Bo kiedyby propter minima sequiret restitutio nullæ essent unquam Inscriptiones. W prawdzie pauperi quælibet læsio gravis, et attenta paupertate minor læsio uidetur esse, maxima, à wszakże, iakom powiedział z małey przyczyny wzruszac zapisy nie zda sie rzecz słuszna. Ta iest magna læsio, quæ excedit dimidium iusti pretij modica, quæ non magna enormis dum quis læsus in uno de decem in decem de centum in centum de c Mille ubi est enormis læsio, ubi et dolus aduersarij et iednak actio de dolo non datur, ubi restitutionis remedium competit quia samessa e. a zato ubi adest remedium ordinarium cessat restitutio, gdyż extraordinaria non recurrit dum ordinaria supersunt. Dotego non datur restitutio effectualiter non læso. c Valla enim dari potest restitutio ubi non e læsio, ubi nulla læsio, ibi nulla restitutio. Læsus esse debet, qui restitui uult et probet quia læsio tunc curret restitutio, quando autem quid potuit impedimentum remouere et non remouit sibi, imputare debet, nec ei seruit restitutio porro onus probandi læsionem incumbit ipsi læso wszyskiewszy nie istotę. Emendatio enim nemini succurrendum, ne detur occasio delinquendi nemo ex culpa propria fauorem Legis expectare debet. A te Restitutia mienia bydz niektorzy beneficium personale datur enim beneficio ætatis. Personalia uero ad hæredes non transeunt, et hæreditas non adita non transmittitur. Drudzy zas ukazuią euidenter ze to iest beneficium reale, propter læsionem enim Patrimonij datur ideo ubi non est læsio non datur Restitutio magis causa

Restitutionis

Restitutionis quam personæ qualitas attendit. 832
Successoris repræsentat personam Defuncti. In summa po takowym razie res ad bonū et æquū dirigatur.
Ac uero leui de causa pacta rescindant, ne ipso hoc incommodo afficiant, si non inuenerint, qui cum eis contrahere uelit Constitutio 1590. Pomiarkowanie Processu redintegrationem stanowi.

DE SUCCESSIONE. 215

Successio regulatur secundum Statuta loci ubi Bona sita sunt indzi, miecz po mieczu kądziel po kądzieli bierze, successio non transcendit septa sui sing. quam diu hæredes supersint, qui in uno eodem gradu consistunt æquali Successione potiuntur. Fratres sorores ab utroq; latere coniuncti integri fratres præferuntur uno duntaxat uinculo coniunctis medijs illi.
Statut nasz nie ma wyraznego o Successyi prawa w panodzie sub Titulo Dos Statut Casimiri magni 1368 w Wislicy uchwalony zda sie costraktowac wtey mierze ale iako baczyć kazdy moze z niego bardzo szczupło. Bo nie ma wiecey w sobie tem Paragraff Fratribus uero uterinis non existentibus idem uolumus de Patruelibus eē intelligendum et Patruelibus non existentibus, tunc quilibet de eisdem armis et signis consanguinitate saltem proximior in Bonis hæreditarijs seu Patrimonialibus succedere poterit. Ktorym Paragrafem Statut pomieniony podaie iakoby zwyczayny tryb rozsądzenia y uznania upadkowych
Successyi

 Iustyi oczym ze thomasz Drewnowski Iurisutriusque Doctor a Zamoyskiey Akademiey Professor oniestawny w ksiązce swoiey Institutionum Regni Poloniæ Iuris pisał dlatego in casu tylko certo za moich czasow o trybunałach agitowane przytoczę.

VTRVM SOROR

Post Sororem cum Fratre æqualiter succedat uel sola per se.

PRO.

Statut Titulo Dos. Quirgo dotata a Fratribus nihil plus petat osądził tym generalem nihil ze Siostra po Siostrze gdy bracia żyią żadnych spadkow z iakichkolwiek miar y drugi przypadaiących brac nie może. Nie z inszey przyczyny iedno z tey spodobno iż soror nazwana, iakoby quæ seorsim nascitur Separatur sic a Domo in qua e nata, et in aliam transit familiam, z ktąd iż na braci zawisła familiæ dignitas a siostra, ut caput et finis familiæ in illis spes in hac defectus, bo iako mowią, yn w Dom corka z domu, dlatego uszczuplito ich prawo Posagiem, tylko z czwartey części dalej nie one ukontentowawszy z teyże przyczyny. Stanelo prawo, non hæreditent fæminæ nisi masculis deficientibus to iest non succedant hæreditare enim znaczy succedere. A iesli nie maią succedere to ani brac po Siostrze gdyby

gdyby Materna lia Bona były, brałaby Materni sanguinis successią, ale tu sieg. Vitalitium ktore iest wedle wykładow Prawnych Vitalitium bo przy wieńku zapisanego Pani oprawnu do śmierci swoiey zażywać zwykła, wszak też to iest Bonum fortunae, a iednak po siostrze nie wraca, tylko Brat ieśli ad restitutionem non tenetur, i iakże ad restitutionem ma należeć summa długiem przez męża zapisana nie iest de Bonis fortunae, ale accrescentia dotis, zaczym iako Dos unde exiit eo regredi debet, tak cokolwiek accrevit Doti, cum Dote debetur. Accessorium enim sequitur naturam principalis sui, ztąd seminata debentur agro, aedificata solo. Przeto iż Actrix wzięła swoy posag iuż y wyrok dostateczny uczyniła. Bona vero fortunae te były Prawni rozumieią, ktore devolutią y spadek z inąd przypadły, komu przynoszą, a nie te ktore na zapis kto daie, tedy Actrix in casu praesenti iawno diversorum z Bratem po siostrze swoiey do puściźny bliżkowac się niemoże.

CONTRA.

Gdyby in Bonis Profecticiis to iest in dote upominała się siostra po siostrze successyi, statut allegowany mogłby ią afficere. Bo dotis successionem petendo videtur semel ex dotata sua dotis auctione contra statutum petere. Lecz iż się ona ad Bona fortunae et

adventitia

857 Aduentitia Siostry swey przypowada ktorych ona in uiuis będąc ex industria sua nie była ânie posag da: ny ich przysposobiet, tedy w tey mierze z affektaciey swey iako słuszniey zrazona bydz niemoze gdyz statut ten dotata nihil plg petat upominaią się u Braci po wyposazeniu melioratione dotis za przyspozenię n dobr Oy: czystych tylko broni ale aduentitiorum Bonoru spadkow ab alys personis repetendi facultatem niezabraniaią gdyz tu iuz apud fratres nihil petit, sed apud extraneos ktorzy zapisami swemi poznawali summy ktore są aduentitia bona bo aliunde adueniunt niz familij tym a ztąd zadna nie będzie Oyczystę: mu dobru, bo tych summ nie było w Oyczystym niz gdy Brat weźmie posag, ale in reliquo uti bono for: tuna participet. Czemu wyrok wstętu uczynienie moze gdyz się ten na to tylko ut iterum Dos non petat sciąga ânie na puściżny zadne quem non hona: rat Statutum grauare in alys non censet dość uczęz: nia że Siostra zarowno się z Bracią zrodziwszy nie: rowno w Oyczystym dziedzicu, â iesżcze by od spadkow siestrzennych wyrychniona bydz miała iuz by tez było bez Sprawie wielkie statut excluduiący siostry fra: tribus existentibus, tylko ad Bona Paterna, sciąga się nie ad successionem aliorum kto by statut propter conseruandum agnationem in qua consistit publica utilitas

utilitas iest uczynioney tedy virtute iego in reliquis a zwłaszcza gdzie tgn agnationis respectus deficit excludowane bydz nie moga boy o takie destractyey Iuris propinquitatis nie służyłby.

Vtrum Patri præ Filijs Successio Collateralis Amittalium debeatur. 217

Adam Kataygrodzki unicã habuit filiam { Catherinam Stupnicka.

{ Ex qua

{ Francisci, Alberty, Anna { Steriliter Defuncti.

Anna Narzniecka, à qua etiam fuit Filij et filiæ.

Hedwigis Zawecka, et ab hac extant ifide Filij et filiæ.

Helizabeth Wiewiorecka quæ progenuit filiũ { Andream Wiewiorecki à quo { Felix, Ioannes, Helizabeth, Dorothea.

Quærebatz utrum Andreas Wiewiorecki Pater, an ueri felix Ioannes ac Liberi eig post franciscũ et Albertum et Anna

839. Annam Stupnickie Aeriliter deceßos Succe:
dere debeant.

Pro filijs linia à stopien Successią sądzi aiż Andrea Wiewioreckiego dzieci stupnickiemi ster literze: ktemi u linii pobocznej descendentiů winie zostawali. Przeto Ociec niemaiąc aequalem lineą z nimi excludi musi. Gdyż tylko cum matre stupnickich byt in linea collaterali à descendentiů. Dlaczego tedy kiego najbliższy stopien ma iść successia tedy Andrzey Wiewiorecki niema bliższego stopnia nad dzieci swoich, to chcąc iść do successyi stupnickich musiałby prze stopień dzieci swojch, skakać zaczym niżby to był saltus nie scansio graduů. Ad toze stupnickim post Catherinam Matrem suam byli Bona Materna. A iż Anna Siostra ich na ostatku umarła tedy te Dobra iako Bona Rusi po ciotecznych na cioteczne zlewac się muszą. A na ostatek gdyby Andreas Wiewiorecki Ociec miał z tąd succedowac że wedle iakieyśi Praxim per caput et sinum Patris ma iść successia tedy ex eodem respectu gdyby Andream Wiewioreckiego niebyło musiałaby się gdyby żywa była succesia dobabij Wiewioreckich Helzbiety wrocie bo tez ta Principale y owszem Principalig e successionis caput. A zatym po śmierci iey nie do Wiewioreckich Wnukow, ale na siostry iey wstecz obracałby się z takowego rozumienia Successia quod absurdů. Fauorabilia

zawsze

zawsze Iura pro crescentib. futuri saeculi hominibus quam pro recentib. in illis spes propagationis in his defectus.

CONTRA.

Insze iest Prawo Iuris exotici, à insze Koronne w Koronnym per sinum et caput Patris daty successio, ktorego gdyby było nie było pewnieby y oni nie succedowali. In caput tedy Successionis Puscizna ma isc. Alias sequeretz byto absurdu, iż gdyby ten Andreas Wiewiorecki miał dwu albo trzech braci z teyże Helzbiety Wiewiorecki spłodzonych iako to ptrzyiętym.

Z nich ieden by był sterilis à dway mieliby dzieci tuż za tą Kową Successyą Dzieci podle ciach musiałby Stanisław nie succedowac ià iest sterilis co byłoby iniquu barzo poniewaz

1	Andrea. Wiewiorecki	à quo	Felix Joannes Helizabeth
2	Stanislag sterilis		
3	Iacobg	à quo	Aegidius Paulg.

Elzbiety Wiewioreckiey ktora była ciotka Stupnickich zaniono z drugim iest spłodzony y tak by ystryiowie y Oycowie excludowani od successiey byli. Nad to drugie sequeretz by absurdu.

Tego Andrzeia Wiewioreckiego sąt czterny dzieci. Felix, Joannes, Elisabeth, Anna

Kiedy by

421 Kiedyby te Dzieci Successyą ad praesens braly toby drugie dzieci ktoreby sie iescze z niego urodzic mogly musialyby successyi nie brac. et poniewasz to iest absurdum aby na sendi wzgledem Oyca ktory iest caput Successionis nie mieli ex ratione capitis successione gaudere tedy Andrea Wieniowski Oycu Successia poniewiona deferowana bydz ma a nie dzieciom iego bogacilibysie tak obce Familie a wlasneby niszczaly.

Judicatum pro Patre.

218 VTRVM NEPOTES.

In Stirpem, uel in Capita post Auum Suum in bonis Auialibus succedere debeant

Andrzey Dunaygrodzki mial dwu synow { Jana od ktorego { Stefan, Alexander
Jakuba ktory splodzil { Andreas, Mathias, Albertus, Michaele, Stanislaus.

Ten Andrzey Dunaygrodzki Dziad przezel synow swoich Jana y Jakuba, y sam umarl zostawiwszy wnuki swoie Janowi y Jakubowe Dzieci zostawiwszy do tego speciala Dobra swoie.

Quaerebatur iesli ze oni Nepotes in stirpem an vero in capita

in capita podziadu succedowac mieli. Cz in stirpem ro- 872
zumieli z ratia tego po sobie mieli, iz iako Jan y Jakub
Oycowie ich per medium po Andrzeiu Oycu swym a Dzia-
du Nepotum succedowaliby tak y nepotes iure repraesen-
tatiuo succedowac maia. Contra zas rozumieli ze wszyscij
aequaliter in capita succedere maia, nie in stirpem, opponebant rationes aequitatis et Iuris, iz gdyby per medium Ja-
nowe Dzieci y z Jakubowemi brac miały tedy Janowych
Dway więcey by brali niz Jakubowych pię. Co iz nie by-
łoby aequale tedy iniquum bydz musi. Gdyz successiones debent esse aequales. Druga iz Andrzey Dziad ieden ktory
poniewaz przezył Syny swe Jana y Jakuba Oyce Nepotum, tedy Nepotibus utrzym zostawał Loco et iure Patris
atqui post patrem zawsze successia in capita aestimowana
bywa igitur post Auum simili passu aestimari debet, gdyz nepotes sunt apud Auum loco filiorum sunt.

Iudicatum ze in capita Successia isc ma

UTRUM. 219

Bannito Fratri Sorores in Successione praeferantur Vel non.

PRO.

Insuccessibiles Banniti sa z tey miary ze kazda
Successia z tey ex Lege legitimus, albowiem secundum Leges
defert spadeki wszelaki. A iz Banniti extra Leges

Sunt positi

873 sunt positi tedy à Lege niemogą mieć delatam Successionem. Qui extra Legem è in Lege non est. Jesliban nitowie są iakoż są proscribowani de Regno et Dominijs eidem subiectis. Czym samym Cives Regni niezostawają. Et iako ut cives devolutoria capessere mogą à zwłaszcza iż Bannitia traci oraz Civitatem et Familiam z kąd że Bracia Banniti zatym Successionis incapaces bliskowacsie do niey Siostry wybornie mogą. Podziwą mi bydz niema wzak s dyspositie Successiones Iure publico et sanguinis contemplatione deferunt iako wszędzie, tak y unas Prawo Skrzyndzone opisane rozdawa spadki owo acz po smierci to y za żywota widemy iego iest wizerunk w Bannicie onym ktory approbatiami bannitiyi przycisniony dzwignąc się nie moze temu uiuenti dicitz funus, interueniente enim civili eius morte zaraz po nim succeduią creditorowie iego dzielą się expeditiontate ponim puszczoną pozostałą, à iako w przywodzoney Successiey kto blizszy ten bierze, tak in casu civilis mortis kto pierwszy bliskuią sie ci Prawem Kwią mi. dzielą miedzy sie Dobra iedyn drugiemu z taxatiey spłaca y upłaca y dlatego tez Prawni dwoie opisuią bydz successiyą uiuorum et mortuorum żywych civili eorum morte, umartych naturali superueniente. Takowey Successiyi usurpatia fundwie się na Prawie Pospolitym mianowicie Constitutiey 1588 o ważnosci zapisow y na Statucie dawnym de munialibus Statut niedopuszcel
Pannom

Pannam Zakonzym, choć to tylko mundi sunt mortuj w dewoluciach haereditowac. A cozeby to Bannit miał bydz lepszey conditiyey in quo ederm iunt Dominium zaraz omne, skoro iedno Bannitija nanimą probowana iesli ze za Bannitija mezowa Zona effic[..] sui Juris, y Synowie non emancipati zostaią Liberi a potestate Oyca swego, a iako Krosty [..] sui itidem Jure mimo Benta ciuiliter obumartego in Successionem ferri nie maią. Jesli conuicty criminaliter choc superstes zycie disponowac ktore actu trzymał y miał, nie moze daleko wiecey, w takim razie conuicty ciuiliter to iest Bannitionibus approbatis dobr ktorych, niemiał ale pod Banniciami dopiero przypadłych apprehendowac nie bedzie mogł. Maią to w sobie Delicta ze Bona delinquentium uti indignis auferunt, et dignis conferunt. owo y w Constitutiach nienowina to widac niedbalstwo y gnusnosc, iako praescriptia lat trzydziestu Maiętnosci bierze zastawę w Dziedzictwo pomieniaiąc, y Prawo przyrodzone gubi a Bannitio approbata et irremediabilis successyi uzyczby nie miała. Coz nie iest wiekszego? naiedzie kto Bannita zabiie po smierci iego caput ipsius inuindicabile zostawa za zywota zas choc się o naiazd o Domu ukrwawienie swoie porąbanie skarzy, ex quo locum standi niema repellitur, a zatym impune laeditur. Jesli w zdrowiu impune laedi, pt czemu w substantyi nie ma. Prawo to miec chciało in detestationem contemptus Juri.

845 Iuris publici aby Bannit et in Persona et in Bonis
ktore podnosi tak y Criminaliter Conuictus, ktory nie:
tylko traci ale y Dobra iego in refusionem damni przezen
illati obracaią. Bannit zegarta nie traci, niech przyna:
mniey Dobra gubi ktorych poniewasz Bannitem będąc
ob eam sui inhabilitatem niemogł resignowac, sequitur
ze ani possydowac, cuius enim rei non datur dispositio eidem
nec hæreditaria Possessio. Alioqui niebyłoby roznice za:
dney między Bannitem anie Bannitem, gdyby iednakowe
beneficia Legum tak swobodnemu iako y Bannitowi służyć
miały.

Contra.

Nec Iuris recipietatis esse Brata, ktory loco Patris
zostawa, aby siestry za zywota iego miały po Bannitcyi
zadtkami wyrzucac z przyrodzonego Prawa y Spadku.
Nieprzystoyna rzecz bardzo solicitudo de hæreditate
uiuentis tak ktorym powiedziano. Cui ...ultur ... eadauer
expecta wprawdzie bannity perdit beneficium Statuti
sed non Iuris communis y Bannitia zadna niemoze zno:
sic Ius ciuitatis, quod de Iure gentium est, et nad
quod naturali Iura sunt tolli per Ciuile Ius minime
possunt. Bannitio iako nic inszego nieiest, iedno Bonorum
ulko, tak tez tylko te zgubę przynosi ze przewod prac
wny z Dobr possessowanych Bannit wyrzuca y one
Creditorowi podawa wszakże conditionaliter albo
inaczey temporaliter tylko ad satisfactionem z ktorych Dobr

x

Dobr prze wodem Sprawnym Bannitiami uciężonych 846
do kredytora nie traci wiecznie. Czemu do Rostr bez Prze:
wodu y Bannitiji maie gubic wiecznie zatym nowej su btel:
nosci wniesienigm musiałyby sie wszytkie pomieszac Pra:
wa przy nich y, stanij nygowałby tak syna od Oyca nie ie:
dgn macałby Brat brata dalszy bliszszego daleka Roczy
znica mortis Naturalis cum Ciuili. Naturalis mors
oia soluit nemo se ab ea excusare pt, nec quisquam ē
qui post eam sperare aliquid, aut expectare debeat zwła:
szcza tu na ziemi, at mors ciuilis spem post se relinquit
poiedna sie banit zapłaci albo sie mało Abrento wyimowi;
alisci on czysty pachołek, iako y, drugi. Niech kto mo:
wi sobie wymysly, iako chce ale prostym Szermem idąc ina:
czyt sie powiedziec nie może qui uiuit non ē mortuus i niech
że bedzie Bannit Bannitem nie wiedziec iakim przecię
z w Bannityi ney swoiey exercet actus naturales iey
ie y piers. Iakoż tedy poki separatio animae, et
corporis nie nasta pi ktorą tylko sama mors naturalis
sprawie y czyni. Wmowię to żywego żeś ty nieżyw
y co ty masz miec ia mam miec. Matrimonium ciuili:
ter mortuo non dirimit Męża z Żoną dla Banni
tyi nie rozwodzą a czemuż go z Sukcesyi wywodzic ma:
ią. Iako przydzie smierc przyrodzona alisci mors Ciui:
lis soluit nauali y Successora do nowey Bannityey przy so:
żywac musza, a chorby ciuiles mortes y sto przypadło iei
dney przyrodzony nikt niemi nie uleczy, znacze ciuilis cum
Naturali nie ie iedno bo eundem non operatur affectum.

Zaczym

847 Zaczym od spadku ktory tylko po zmarłych
bywa odrazac niemoze, nie dialis cało pàna Bannitia
y Bannitowie chociaz w tym diminuti, ze ich imac Iure
uincenti wolno, ale iednak in parte Iuris sunt reser:
uati ze y na oswobodzenie swoie mogą wedle Constitutiey
1588 Dobra przedawac y spadki przyrodzone uymo:
wac choc on Bannit przecię postarzmu iest Bratem. Ban:
nitia oczesrzymarczyc tego niemoze, insze to gdyby był ad
mortem Bannitą iako in crimine Laesae Maiestatis gdzie
iest uetita Successio, albo ex Delicto eiy pàna takowa
Patrimonio imponenda erat, ut non succederet, ikia na one
licentiosior uchwalono było więc zeby albo był hostis pu:
blicus ktory pospolicie Iura agnationis amittit, to by wzgle:
wnci niebyło zadney, ze taliter Bannitą insuccessibiles
sie stawa ale in dispari casu dispar ratio bydz musi, zaz
pisał by kto Bannitowi dobra swoie, moze ie ex Iure
quaesito capessere a niemoze ex Iure naturali. Absur:
dum wielkie zwłaszcza ze mortuus inuesit uiuentem. Po:
dobny temu Cass w tymze Trybunale przypadł w Woie:
wodztwie Ruskim gdzie strona stronie intentowała cau:
sam Diuisionis z tego respektu poniewaz ten ktore:
go curatorem iestes, nieiest capax animi y nadzieie nie:
ma reconualescentyi iego dział ze sie zemną Dobry iego
ktore tak mnie iako y ciebie aequaliter po nim concernunt.
Ukazywano ze ieszcze zyw uiuorum non datur successio
wywodzono in Contrario iz inhabiles perinde habendi
sunt, acsi in rerum natura non extarent propter in
capacitate

incapacitate onego faktu i legatori subintrandi in:
-em eiq per mutationem Personae mutant Priuilegia et
Conditio rei. Takze tez to iest mors ciuilis obumrzec
na rozumie iako insza nad to defensio Reipub. ex Perso:
na et Bonis ciuilibus przestaie etc. ale obtezny nie iest
w tey mierze proficuus owszem inutilis ciuis bo ad ea pro:
standa est inhabilis. Azatem powinnym ut inhabilibus do:
bra dla tego referri maia czego curatora namowic niemo:
ze, da tylko in bona uacantia sluzy, gdzie Powinnych
nie masz ne pereant facultates. tu sie multomagis
ze dlozono w niey salvo Iure proximorum, nawet cura:
tona in eum finem tendit, ze przez nie interdicitur obtezny:
mu dispod i Curatori datz ich administrac. etlize by mia:
la pertinentiam competentiam zrazac tego y natura nie
znieslic insza iest Pupillorum rad insza mente captorum
qui crescunt ad rationem ci iuz dorosli a ratione decre:
scunt. Etc.
Ex nouo emergenti tak ze Remissa sprawa na Seym
dotad indecisa.

Vtrum post Sororem defunctam, Fratres diuersa Matre progeniti Succedant aequaliter 220

Marznicki miał dwie zonie | Pierwszy z ktora spłodził tych Synow | Jana, Jakuba

Drugą

Drugą Zawecką ex qua progenuit { Andream
Michaëlem
Annam.

Umarła ta Anna ex secundo nuptu spłodzona chcieli Bracia superiores cum secundis brac zamono prętendując że Braci po siostrze æqualis successio debetur. Deduhowano in contrarium że pierwszy ponieważ są unius Patris et Diversæ Matris dlatego są Dimidii Fratres, a ci drudzy iż są z iedney Matki y z iednego Oyca idą, sunt integri fratres, y Puściznę po swoiey Siostrze brac maią sami, et quod pro illis iudicatum. Duo enim uincula in materia Successionis uincunt unum. Gdyby Braci Anna niemiała tylko siostry utcunque uczyby mogło iż uirgo à fratre dotata nihil plus petat y siostrom non competit medii Fratres, nie zowąc my ten medias sorores siostra z Bracią po siostrze brac nie może ale Brat sam może separata à Domo, non hæreditant fœminæ, eadem non succedunt masculis existentibus. Przyięgnąwszy siostra niewraca ad quem onus ad eundem successio pertinet.

221 Utrum Pater post filios in Bonis Maternis, seu quæsitis uocetur ad successionem.

Pro.

wprawdzie

x

W prawdzie u nas Prawa o tym niemasz aby Ociec po synu Bona przez nie quaesita lubo z inszego respektu na niego przypadłe Jure devolutorio brać miał. wszak że iż rad Legem perficit y inszego Prawa to mieć chcą nie zdaie sie rzecz zdrożna iey nasze Prawo za inszemi takt Prawy w tey mierze pujdzie, y Oyca przy także tosny po synu puściznie zostawi. et źwła rzecz że y Aequitas sama rzecz bydź to słuszną ukazuie albo wiem iesli Parentes mortui filios investiunt viventes et Puerorum nativitas est Citatio Parentum ad mortem czemu też morientes filij niemaią Parentibus rependere beneficia à quibus viventes acceperunt pogotowiu że Rodzicy synów gdy przeżyli eo ipso oni ich super illam citationem nativitate illorum ad mortem Parentum editam iakoby in evasione zdali Condemnata przynamniey taka niech co operuie iesli Synowie u Oyca sunt condomini Bonorum vivi Bona nostra patimur czemu także nie Oyciec u nich poniewasz pro una persona censent wzdy c. ta syn à Ociec una sunt pietatis, vocabula Officiorum vincula nad sama rad miserationis ad Bona Liberorum Parentes vocat politowanie to czyni słuszność czynią y insze prawa nad Rodzicami, gdy im tym samym, aby po synach succedowali incommoda orbitatis earum nagradzaią. Misera enim res é Pater filio haeres nullumque à acerbum fuit quod Parens sequitur co miał syn przez

Oyca

851 Oyca a z onod Oyca grzebion zostawa et qui sequidem fuit antecessit. Bo się pierwey urodził umrzec tez pierwey miał a tylko turbaty ordo. Turbato igitur ordine turbatur et Successio. Zaczym gdy Lege deficiente similibus iudicamur słuszna tez iest aby w inszych Prawach tonidzge usurpatio y u nas to otrzymane i zachowane było &c.

CONTRA.

Successia kazda regulatur secundum Statuta Loci ubi Bona sita sunt zaczym ze u nas ani Prawa ani zwyczaiu takiego niemasz wedle ktorego po Synowskiey smierci Ociec w niego wstepowac Dobra tedy trudno naciągać się do tego perratione czego niemasz Legis concessione wszak succedere ê praecedentem sequi y successio à succedente non ab antecedente nazwana. A iz Ociec iest Prima causa Filiorum tedy onych bedzie Antecessorem, niemoze bydz tychze Successorem gdyż upadek ztąd rzeczony ze z gory na doł spada nie z doł-u na gorę wstecz idzie. Insze iest Prawo Koronne à insze Iuris exotici ktorego allegatia Constitutia an- 1578 à lubo to fauorabilia Bona pro crescentibus futuri Saeculi hominibus quam procedentibus, in illis spes Propagationis in his defectus. Tu successio malè fauet- fit Oycu chot prawo Pruskie ukazywał podobie.

Vtro

Vtrum Patruus à Successione Nepotis, per alios Nepotes excludatur.

Pro.

Nie może Bona Stryi po Synowcu puściznÿ równo z drugiemi bracią zmarłego Synowca z Stryiecznemi takze Synowcami. Jawnie o tym mowi Statut Sub Tit. Dział ktory gdy. Fratribus Patruelibus daie facultatem cedendi sorores hæredissas reseruata pro se earum hæreditate ztego ani Stryiom ani Oycom tychże Fratrów Patruelium niepozwala, bo o tym zadney zmianki Statut pomieniony nieczyni. Tym samym Prawo to chce mieć, ut si filii excludunt Patres in hoc casu à Successione multo magis Patrui excludunt à nepotibus co iest słuszna bardzo y Prawna. Albowiem iesli Successio directè descendentibus, tam in linea recta, quam in transuersa debetur, to idzie za tym że Stryiowi iako ascendenti non debetur. Zawsze descendens post descendentem, nie ascendens bierze pogotowiu że tym że Stryi iest Sterilis, Sterilis conditio possibilior deterior y w Biblieyie znayduie, że to była pars maledictionis sterilitas. Inutiles cives ztąd reputantur nawet za starego Prawa niewol.

na

853 na była takowym Dobr swych Dispositia, aż dopie-
ro teraz po Statucie ukazuią iakis nie Statut po-
go in volumine eyum niemasz ktorym dowodzą że-
by sterilibus wolna pozwolona bydz miała Dobr swoich
Dispositia, a ieśli sterilibus niewolna Dispositia na coż
się im przyda Spadkow y pisin z Dewolutia Constitutia
Anni 1588 o kadukach lineam sanguinis na-
dot niegorzy wiedzie y prowadzi mowiąc wyraźnie że
niemoże ani ma bydz przerwana quarto et quinto ac
per consequens ulteriori gradu propinquitatis z kąd wy-
brzyc każdy może, że za tym succesia od gradus superio-
res niemoże bydz obrocona unde dum inferior excludit
Superiorem, necessario e ut Nepotes excludunt Patru-
um gdyby ty miał brac stryi po synowcu brałby y Ociec
po synu gdyż parum par e ratio, ale to iest absurdu gdyż
bona per filios quaesita non cedunt Patri ergo et illud
kiedyby w tym razie miał Stryi succedowac napierałby
się y w inszym chciałby także blisko nac się po synowcu
y do Dobr iego macierzyńskich przeciw wszytkiey słusznoś-
ci albowiem bona Materna materni sanguinis Succes-
sores pospolicie biorą a iescze co in passu odmiot odnosi
czemu tu przypuszczon bydz ma.

CONTRA.

Powiadaią Strony iż Successores debent ee aequales nie
tylko w tym że rowny podział Puscizny bydz ma, ale y
w tym aby

w tym aby w Podobnym Prawie iednego drugiego nie zrażać
impartitos y bezprawnie, zkąd iesżcże Stryi Synowców swoich
quia repraesentant Fratrem non removet à Successione Nepo:
tis à zwłasżcża że Parium par rad bydź ma, więc dawna
to iest à prawdziwa u Legistów Reguła iż cui competit onus
Tutelae eidem competit commodum Successionis. Opieka
zmarłego Synowca równo należała Stryiowi z drugiemi Sy:
nowcami iego, to też y spadek iemu zarówno z niemi także
że należeć ma. Sterilitas go z tego zrażać nie może, nie bę:
dzie miał Stryi Dzieci to po śmierci iego zas to na Synowce
spadnie. Będzie miał w części tylko przypadłey środko:
wać tegdy. Patruus non succedit Nepoti tanquam ascendens
sed tanquam descendens à primo acquirente, qui ab initio
acquisivit pro omnibus suis descendentibus.

Vtrum post Clericum detur Successio. 223.

Negantes Successionem ten za mych czasów in quaestio:
ne successionis po Spacie inferowali Argument. e Mutato
statu mutatur Ius et Praerogativa successionis. Zaczym
iż Spat per Religionem fuit mundo mortuus tedy po nim
nullus proximior haeres remansisse videtur Klasztor, et Ec:
clesia quae ipsum Dominio sociavit.

In contrarium pokazano Statut Titulo Anno gradu re:
solwuiący tę Quaestią, który iż iest przez się iasny dlate:
go insżemi rationami bardziey illustrować go nie trzeba à zwła:
sżcża że drugi Statut Titulo Clericus y Constitutia

roku

855 Iż L. Duchowni Dobra dziedziczne trzymający snadnie każdego Informowac może, a ia kiego kto wtey materyi rozumienia bydz ma.

Praxis in Bonis Patrimonialibus seu intuitu Personae acquisitis habet Liberum Dominium et Liberam Dispositionem, exinde libera post eos successio de rebus propriis testari possunt reliqua ei Pauperum, quia Bona Ecclesiae Bona pauperum dicuntur.

Post intestatum et sanguinis carentem nullus proximior haeres remansisse videtur, quam Ecclesia quod ipsum Dominio sociavit. Ecclesia est loco Uxoris atque coniunctis deficientibus Vir et Uxor invicem succedunt sibi et Fisco praeferunt; sicut Ecclesia. Dominus post Clericum Subditum non succedit amisit Ius succedendi consentiendo super promotionem eius ad ordines facti iam sunt Liberi dum manu mixta ad suscipiendum gradum et agendum Divinum Officium.

Nihil ab eis praeter Divinum auxilium exigere potest intuitu Divinorum tales Presbiteri consecuti sunt Libertatem opponitur in contrarium quod in Officio charitatis primo loco illis tenemur Anxii a quibus beneficium recognoscimus recepisse. Proinde ut recompensetur Libertas quam ratione pietatis et Dominorum isti Presbiteri sunt consecuti quarta pars Bonorum post eos Domini suo assignari debet reliquas tres partes in pia opera.

Utrum Dos unde exiit eo regredi debeat.

Pro.

Ex Statutis

W Statucie Naszym niech go zwartuie oddeski do deski nie naydzie tey Reguły. Dos unde exyt eo regredi debet z inszego Prawa iest wzięta, y to ią niektorzy Atlędliwie adeptuią, gdyż ona z tey racyi potissimum originem prowadzi, iż ze Officio Paterno dotare filias z kąd gdy Mąż córki wydaney umawia iż się utracił ony dotandi Filiam itenum do Oyca wydawaiąc ią za Męża wtorego. tedy musiał się też y Posag wracać od pierwszego Męża Successorow, aby był gotowy dla drugiego lecz gdy umrze córka zamężna steriliter ponieważ przy Oycu non subsistit ony iterù dandi filiò, uti iam defunctò. tedy Posag do Oyca wracać się niemiał ale na drugą corkę Oycowską a Siostrę defunctae superstitem miałby spadać.

Albowiem iż Dos Patrimonium é mulieri. bo z czwartey części corki wszytkie dotantz, tedy tey czwarty części Siostra po Siostrze ma bydz Successor, nie Brat ani Ociec, gdyż iako Brat po Bracie in portionibus Fraternis succeduie tak też Siostra po Siostrze ma succedowac ponieważ in quarte części na samym posag iest naznaczona, y dlatego locationes animo cond taxationem Bonorum in assignatione Dotis non in alio fine skazuią iedno ut Legitima Portio im decernatz, ktorzeko chóc Brat przeda ony iednak iako własność swoią odyskuią od Possesora dawaią drudzy drugą ratią Reguły pomionioney, atz mianowicie Mężowie ustawili sobie przedtym posagi y wniesienia Zon swoich tak dalecè iż po śmierci Zoniney nie wracał Mąż posagu ale swoił sobie propter onera Matrimony podięte iże dos debetz Matrimonio. Dziś za Statutem 1733 de dote sportata wzięta iże soluto Matrimonio per mortem Vxoris onera Matrimony podięte tez

ustaią.

ustaią. Posagi zatym wracać kazano żeby Posagi Zon̄ Jeniuterzyszłych nie w męzowe obracały się dziedzictwo, ale tam zkąd wyszły nazad się wracały. Co że tak wiele dochodzę te z Cudzoziemskich Praw mianowicie Duńskich którzy in Statut piszę nec maritus in bonis uxoris nec uxor in bonis Mariti post mortem alterius, quidquam Juris amplius sibi vindicare poterunt, quam quod ad Acta Publica Legitime sibi inscripta docerent. Dochodzę tego y z Statutu naszego Koronnego Alexandri w którym nieuczyniono by było tego sancitum gdyby in contrarium usus nie był przed tym trzymany bo possessive Leges omnis stat. więc y z Statutu Zygmunta starego 1538 w którym zapisy dożywocia społnego między małżonkami dopiero nastały a przed tym ich nie było, ale Mąż panował w Zarskim wnieśieniu aż na to mieysce dożywocia nastąpiły. Zaczym ponieważ Regula Juris pomieniona dos unde exijt eo regredi debet dwu dwu z wyżey opisanych respektow obyczaiem wznym iest uforpowana, sequitur że od Oyca przeciw córce sioz: rey. - a siestrze zmarłey siostry drugiey niemoże być z na zrazenie iey succesyi oparowana. Alias byłoby contra naam Juris regula memorata.

CONTRA.

Natura sama y Sens Reguły pomienioney wdocznie ukazuie kto ma po zmarłey zamężney Corce odbierać dany Posag czy druga corka a Siostra zmarłey pozostała. Bo ieśli Dos unde exijt eo regredi debet to sequitur

iz poniewasz od Siostry niewyszedl niema sie tez do niey wracac bo by to było contra Regulam naturae transgredi nonegredi. Statuta same zewą w tey mierze iawnie wsparcia ratii zadnych nie potrzebuią. Staty Mulie brskiego dac w tym diminutą zeby Białogłowy wolnie się urodzinay niewolnemi iednak sobie zostaią, ale zawsze alienae potestati subsunt. Iuz tez y w tey mierze pomnieyszony ze y w dodziedziczeniu oyczystym y w spadkach z rodu Oyczystego iakokolwiek pochodzących iest uszczuplony. Albowiem nomen gentilitium na nim nie zawisło, y iakoz ten maz mutilatą. Białogłowa niemoze bydz tak platna iako Vir noncirnity. Przeto do Posagu po Siostrze raz wyposazoney, Siostra się Brac nie moze, a naco by się to przydało niemoze Posagu iedno z Pozwoleniem przyiaciol albo Braci alienowac gdyby się tey Braci po Siostrze albo Oycu po corce niegodziło. Posagu od siebie wydanym succedowac. Co prawdzie abrenunciatio non comprehendit successionem posteriorem nec extenditur ad incognita: Iesli iest uczyniona de Paternis non fororis nis Bonis y dlatego nie exdotata exdotari petat Prawdu y to ze siostra sine respectu Patris, ale respectu fratris soror dicta e, ze sororum fasuit separatq; a Domo ingua nata e, y to się przyznawa, ze notum Parentia y natura naturae in Liberis concurrit dla nich oni nie dla swey Uszczerzny po nich zbieraią. Wszakze przecię iz Legi sie wsiodez grem culpare quis audet szłoby alias zatym ze pwigtrze takowey przypowiadaly by sie zas in casu mortis ipsius do

(Succepsy

successij etiam remotiores. A niby nato patrzyli, co to excipit teraz, to takowe beneficium sio[strom] przy sobie successionis e personale y privilegium samym tylko siostrom po siostrach a dzieciom ich daley nie służy, iako dos patrimonium ich było personale, tak y successio dotis iako ius de tracty persona non egreditur propinquitatis, tak y w tey mierze successia pominiona. Y ieno by ratią na ratią przytknionoby choć nie należnie ius repraesentationis by [illegible] beneficium successionis.

225 Vtrum auctis bonis auctio Dotis peti possit.

Na strong affirmantes [illegible] ratione ex ipsa accidentia Bonorum desumenda że ex qua [illegible] [illegible] być maią, gdyż pierwsza dla woyny, druga dla ciężarów trzecia propter conseruandam familiam.

Negantes zas dos debitum necessarium a [illegible] [illegible] eiusdem debet tollit omnis obligatio tedy tez raz wyposażona nihil petat. Incertum to było augeri bona nie wiodła by [illegible] wszystkiego, tak gdy się augmentata niech się nie upomina. Dos że ustawiony pewny debitum necessarium ad necessitatem tantum elocationis ut possit elocari in alienamque detrudi domum.

226 Vtrum transformato sanguine trans.

transformet Successio Bonorum.

Pro.

Moze kto iako o każdey Rzeczy tak tez y o transformatiey, ze ma isc w Successiach sila y wybornie mowic lecz non habet authoritatem Terminos nie uiuatz exemplo. Niewiem iako te transformatią za rzecz prawną rozumiec kiedy samo Prawo nasze nic o niey wyraznie nie rozumie Supra: widzie ratio legem perficit y o Iudicata w tey mierze nie trudno, wszakze legibus non exemplis Iudicandum, Lecz towiu ze legistowie o Successyach piszac to w swoich Traktatach podali. Naprzod ze sanguinis a nad institutus cursus interuerti non potest z kąd niech bedą komu Dobra Ctu Paterna albo ex Linea fraterna ze ow tego albo ten owego przezeł tym sie iednak biek przyrodzony mienic nie moze, bo lubo to mutatur persona przecię on mutatz się nie moze bydz potioris Conditionis Successor anizeli iego Antecessor miał dwoie Dobra y takie transmittit Dwoia tez ma bydz successia alia plg esset in Persona deritiati ua quam in primitiua, dawno to qualiter quis succedit in duplicia bona y defuncty takie tez uiąt Dobra takze tez duplicium Bonorum po sobie transmittit Successionem drugi raz ciz legistowie petczyli, ze successio ad duas fontes refertur quorum alter respicit proximitatem gradus alter Bona redire uult, unde uenerunt quod dici

solet

solet Paterna Paternis et Materna Maternis. A po:
niewaz podlug tego powszechnego uwstroiedania succes:
sio regulatur secundum perfectionem Bonorum u ktorey
considerantur tylko Bona à quo provenerunt a daley
nic to sequitur ze transformatio Successionis u supponowa:
na bydz niema à zwlaszcza ze Constitucia [illegible]
Osit: o Kadukach iawniey tey transformatyi nie dopu:
szcza gdy mowi Linia z Dobr oyczystych y Macierzyn:
skich niema bydz przerywana, q.d. et per consequens
ulteriori propinquitatis gradu. Jesli sie tedy niema prze:
rywac igitur ani transformowac, gdyz transformatia nic
inszego nieiest, iedno naturalis cursy interruptio. et tu
ukazywac nato trzeba, ze gdyby secundum perfectionem
bonorum miala wc successia sequeretur zeby tu pareт[illegible]
Tutoria obo musieliby bydz zatym opiekonowie iedni Dobr
Oyczystych, drudzy macierzystych gdyz ei competit ...
nia quibus et successio, czy namniey sie na to oglądac nie trze:
ba, gdyz in Tutoria considerat Jus successionis Paterna
et honor Familiæ. Zaczym Lex agnatis quidem Tutelam
defert, ale hæreditatem non nisi proximo, y insza to rzecz
iest dari Tutorem Rebus, a insza dari Tutorem Personæ
in summa sanguinis merito ad successionem uocamur
iesli ze de eisdem Armis ac signis choc remotioribus
wolno Dobr Jure propinquitatis dochodzic czemu nie
successyi, y tako zdanie Dobr ztad przez ręce do rąk
nie mieni retractum, tak y transformatio successyi

iako tez Sanguinis duplex coniunctio duplicia exinde Bona tak tez duplex Successio. Agnatow et Cognatow A o transformatiyach subtilitas prawi nie Legis authoritas.

Contra.

Rozum to Kazdego y natura sama radzi iz poniewaz Sanguinis merito ad successionem uocamur tedy sequitz ze transformato eodem sanguine transformatur Successio Bonorum, gdyz mutata persona mutatz zawsze priuilegium Successionis iako na przyklad poiąłby kto Dziedziczkę swoię, takze Dziedzictwo maiące splodził by z nią Syna byłby on Syn przezywszy Rodzice swe haeres Bonorum Paternorum et maternorum, ale takze gdyby steriliter zmarł, iz transformat in primo gradu Sanguinis non concurrit braliby po smierci iego Paterni Paterna, Materni materna. Bo iz w nim duplex była coniunctio Sanguinis Paterni et Materni y duplicia zatym Bona Paterna et Materna duplex by tez zostawała po nim successia agnatorum et cognatorum. Lecz gdyby ten Syn Rodzicow pomienionych ożeniwszy się splodził tak ze Syn haeredem unicum Bonorum suorum ktory przezywszy Oyca swego zeszłby y sam potym steriliter iuz po takowym Ni agnati succederent gdyz mu dobra one były ex latu paterna haereditaria zaczym ex transformato sanguine, bo iuz on z inszey Matki splodzony y wszedł w Oyczyste dziedzictwo niezinąd iedno od Oyca pochodzące musi tez

transformari

transformari successio. dawano niekiedy przy narratiey transformationis nie owszeki padło mowiąc iesliże Bona Paterna deficientibus filijs uertuntur nostrom in Materna, czemuż by tez Dobra macierzyste in Titulum haereditarium Iuris Paterni obracac się synowi nie miały, á zwlaszcza gdy sierek niemasz alias więcy by smy dali sexui foeminco niźli Masculino. et iesli ta Ratia czyniela nie pośledniq transformationis pro filio impirtantiam daleko więcey pro secundo sanguinis gradu większą powagę przyniesc y uczynic ma. Jesli ze Dobra transformantur ex uno Iure in aliud iako Obligatio in haereditatem fundus alicuius haereditarius przechodzi ex praescriptione in alterius proprietatem et mutuum ex meo fit tuum á iako Successio Bonorum transformato sanguine transformari niema. Nie bez przyczyny Legistowie Successorow distinctam kładą. Successor in anima et Successor in corpus sanguinis et bonorum contemplacione rozną w tey mierze czyniąc. Nie z inszego podobno respectu, iedno iż może kto bydz Successor Sanguinis, á iednak dla transformatyi albo iakiey inszey przyczyny Successor Bonorum bydz niemoze. przeto iż nam Iudicce regula: est successio omnis niemoze bydz nienaturalis. takto, ut transformatus sanguis transformet quoque Bonorum successionem. Jest to takze Constitutia [illegible] pisze iz sie successia wziąd ad octauum gradum przeciywac niema ale to in odium fisci przezeby Fiscy poniewaz iest wiscy zostawał zawze po wszytkich successor primus. Ponieważ

gdy

gdy mowi Constitutia ze sie Constitutia nie ma przeciwiac quarto et quinto et per consequens ulteriori propinquitatis gradu tym samym daie znac ze alias extra fiscum idzie ta przerwa to iest transformatya, ktora iz nie iest inter pares ale tylko Fisco co y ssam Constitutiey o tytul o kadukach wyraza, zagrodzona sequitur ze ma bydz inter alias zachowana albowiem co nie iest Lege vetitum, censetur permissum, ita transformatia w iakimby stopniu bydz miala etey ze Constitutyey latwie wzięc miarę ktora quartum et quintum mianuie gradum, gdzie sie iuz y poymowac wolno, zkad mogła bydz transformatio powiadaiąc ze eNepos apud eum e loco filii, bo y takim słowem dlatego nazwani, ze eNepos iakoby post me et filium natus. et iakoby posynie Casu suprascripto zmarłym daret duplex successio agnatorum et cognatorum tak y po dziadku gdyz dotąd extendit repraesentatio dotąd non videtur dari transformatio, albowiem nie moze bydz oraz eidem Iuris et Repraesentatio et transformatio iedno drugiemu ustępowac musi. Kiedy tez sanguinis transformationem ex Civili transformatione położywszy naturalem a drugą zas Civilem, tak więc rokowac zwykli ze za resignatią dobr transformatur Successio. Bo iz alienare iest iakoby sua aliena dare tedy illa suitatis in alienum conversio efficit transformatio. Naprzykład gdyby matka zapisała obcemu dobra swoie a syn iey potym dobr owych od tegoz chciał dyscutowac tedy choćby sterili ter umarł iednoby sami agnati co nim a nic cognati succedowali

ccdenda. Niech za iedną [illegible] agnacyą stanie się zaraz
transformatio, iako w Dakoniecznej [illegible] drugą sanguinis
adiunatiq. ma się stać transformatio naturalis ale ia con:
trowersyą [illegible] y opiniones y dubia mouere nie będę bo by
było to extra propositum agere, samym pogotowiu, że y syn
takowy ex persona sua przychodziłby do dobr pomie:
nionych Jure quasito a nie ex persona Matris Jure
[illegible] wszakże to ieszcze przytoczę dla wywodu
rzeczy doskonalszego że y z przeżycia iednego drugiego
considerati transformatio. [illegible] in transformatione ma
xime perpendit quis cui superuixerit. Jakoby gdyby
matka przeżyła wprzód syna potym y wnuka swego
a wnukowi pomienionemu poki był żyw Dobra
[illegible] względem Oyca iego haereditaria Patrimonialia
iednak, że haereditas adita effectu Patrimonium [illegible]
[illegible] Oyca iego [illegible] stante uita Matris [illegible] ta ko
wey haereditatem non adyt sequitur, że iey też do syn:
na swego transmittere non potuit, nec [illegible] dat quod n[on]
habet, et eius quod non [illegible] cedi non potest. [illegible] sterum
est prius transmittere quam habere. A zatym że
y [illegible], także iest przeżyły i po nim soli agnati
choćby y Baby po Wnuku zaraz niestało, bliskowac
się nie mogą. W tym raziezas moga. Gdyby Matka
Dobra swe Synowi zapisała swemu ktory subsequenter by
umarł, co in passu po nim materni przypowiadac sie nie bę:
dą. Gdyż transformatio in Jure naturali bywa gratuita,
ale in Jure ciuili censetur esse contractiua, ex contractu po:
chodząca

chodzęca revocari za tym niemoze. Aequitatis enim est Pacta tueri ne uanescant Obligationes hominum. Przypadki których czasy causa, u których wywodzono duplicem transformationem. Pierwszey że Synowie dway po Oycu który był hares Bonorum Paternorum et Maternorum succedowali w Dobra ut directe et Jure Paterna hæreditario, potym gdy ieden z tych Synow steriliter umarł, druga zaraz zaszła transformatia, bo Brat pozostały succedował po Bracie w Dobra iuz actu Fraterna, y tak iednych Dobr dwoie ukazowano transformatione, i zatym bimionem succesionem. Nawigati się in contrarium ex rationibus supraścriptis remissy na Seym pro interpretatione constitutionis memoratæ. ieszytko in eum finem się wywodzi aby się ukazało że tylko non mutato Jure Bonorum non mutatur successio, ale gdzie iedno co takowego znaydzie zaraz to będzie legitima transformatio.

Utrum Posthumis competat æqualis Successio. 227

Reguntur gratią daia posthumi, ztąd nazwani, że post humum, seu humationem nati iakoby po śmierci iuz albo po Pogrzebie Oycowskim a iż postea nati non tenent locum Patris albowiem nullo cognationis Jure ad eum pertinent, gdyż mortuo

857 tuond quod affinitas bydz moze tedy po Ojcu bii:
fikowac sie niemoga, ale po samey tylko Matce ten
bowiem syna ad haereditatem uocat, qui moriente Pa:
tre in rerum natura fuit, ale posthumus nonfuit Patri
conuictus, sequitz ze non natis Jus, non acquiritz neque enim
sunt agnati neque cognati. Jus qui nundum natus e de fa:
milia ee non censetz, a posthume mortuus inuestit tylko
uiuentem conceptis, post mortem non sunt proprie filii
sed abusiue. Affirmantes zas w ktore to wszytko
sluszniey powiadaiac ze Jus successionis nascendi or:
dinem despicit non tempus. Ex enim sanguinis merito praero:
gatiua successionis acquiritz eiusdem sanguinis sunt, qui
ante et qui post nati sunt, aequaliter retinent lineam et
gradum aequalim tez maia retinere successione y stu:
sznie extraneom byla tez ex remissione tribunali na seymie
quaestia successionis iesli ze slyzak ktorzy nie maiac indigena:
tu mial brac puscizny po swoim rodaku y powinnym
tho Polsce ze zmartym. Et zustaszczo ze ukazywa:
no iz Jus Successionis et Jus regni, cuius post ciuem
tylko sluzy ze, ztad mowia successio e actus legi:
timus iz secundum legem deferty. Et iz aliegenam by:
lo, lubo a natura ad successionem uocatz, iednak se
indigena, et sub lege nie iest tedy ipso facto odniey
slusznie arcetur. Fiscus ma succedowac contra:
rias in contrarium dawano rationes. Rzecz nie przy:
szla do decisiey poiednana.

Vtrud

Utrum illegitimi Succedant, et concubinatu Matrimoniatione, legitimatione ac honestate.

Pro.

Constitutia 1578 Titulo de Illegitima Bisle ia-
snie osądziła illegitimos wszytkich bydź insuccessibi-
les. Zaczym przeciw Prawu mowię iak by też kto prze-
ciw rozumowi mowieł. Co bardzo słusznie, bo lubo to u
nas Prawo wyraznemi concubitiatus nie karze winami.
A zatym zdasię bydź co niesłusznego czynic synow z nie-
go spłodzonych, a zwłaszcza subsequenti dignitate
Matrimonij condecoratos, po Oycu swym contra Jus na-
turale insuccessibiles, wszakże kto uważy rationem Legis
niemoże inaczey osądzic, iedno że iuste sancitum albowiem
przez takową Constitutią publicae honestati et Reip.
dignitati, e optime consultum. Salus vero Populi supre-
ma Lex roznie się ludźie maią od bezrozumnych zwierząt
temi trzema rzeczami; Jure, Ratione, pudore, alias gdy-
by się tak pro libitu, iak bestye, sine Jure, Ratione,
et Pudore łączyc mieli niebyłoby nic inszego, iedno na-
turalem uiolare pudorem, a zatym y publicam honestatem.
Naypierwsze to iest praeceptum Juris honeste uiuere
niechay

801 niechay Constitutyi y prawy de concubinatu nie bedzie żadney sam iednak wszyd broni iako złego czynic czego przyrodzony rozum zakazuie, libertas y ta przypowiada hnc libero non debere esse Liberum quicquam agere, quod sit contra bonos mores. Prawa nawet dlatego matrimonyis nie daly dignitatem, ne quid fieret contra publicam ciuilemque honestatem, coi nay y karni. gdy turpia facit ignominia compensarty. Owa tym samym concubinatus ad poenam osadzono, gdyż z niego susceptam Fidem Insuccessibilem et imparem in genijs nalezziono, gdyby mieli byc succesibiles, byłby to powod ludziom do niepoczciwego życia y grzechu wielki. to chamilec niepoczciwoni dzieci Oycowska pod sobie niedziedzica dla swey tylko nieprzystoyności stanowiło to prawo in odium turpitudinis z kąd legitimy nazwany, że ma secundum Legem nascis Spurius zaś że iest passim conceptus et ex collecto sanguine y femine editus sila sie ich nam składało. Poeta o takowym pisze, cui Pater e populo Pater e sibi nullus et omnis.

Cui Pater e Populo non fit ille Patrem.
Ledenu Oyca nayduch odpowiada pytany.
Ex illo natus e Pater me dicit at ipse.
Ubi est nam certus qui possit scire Parente.

Nasz Tomitany zagadywa drugiego wierszami swoiemi. Nam quod te iactes Ellemena Matre oriundum Jupiter.

Jupiter aut falso Pater, aut crimine verus. 870

Matris adulterio Patrem petis! elige fictum.

Tu Jovem malis, ante perdideris ortum.

Przeto ad res probandas y condemnandas, sufficit, naturalis ratio, bo y Lex nic inszego nie iest, iedno recta, et a Numine Divino tracta Ratio. Ciała ludzkiego te częsci y członki, ktore ad propagandam humanam speciem są potrzebne za taską rzeczy pudenda zowiemy, nie z inszey przyczyny iedno iż ci, tu takowego, quin pudor oneret odprawic niemozemy. Dlatego y w Małżeństwie choc to w związku przystoynym, a iednak turpitudo sprawy takowey personarum, pudore ac honestate convigi debet, zkąd znacze honestatis ratio per omnia et in omnibus servari debet. Bog sam postanowiet legitimum Matrimonium, adhaerebit Vir Uxori, czym samym zakazał concubinatum niepobożny nie porzciwy to był głos ktory wyrzekła Julia noverca, Bassiani, si libet, licet. Zniwiły się zaś za tym niepochamowaniem, one porubstwa poganskie o ktorych Poëta pisze.

Gentes tamen esse feruntur.

In quibus et nato genitrix, et nata Parenti.

Jungitur ut pietas geminato crescat amore.

Trawił by y Swinienstwo iaki był niekiedy in Diogene ktoremu nomen Cynici dlatego iest dane że sie nie wstydził in publico na ulicy wsrod samego dnia. Cum more

more hominu (iako on powiadał) plantare concludu:
iąc w nabudowac się inaczey iedno że quod perse facinoro:
sum et indignum e nihil decens honestum, patere pt.
A zatym takowi, iako indigni ad dignitatem successi:
onis przypuszczeni bydz niemogą. Przet że Małżeństwo
Rodzicow zgadło, cóż w tey mierze pomoże in matrimoniis
naturale Jus et pudor inspiciendus e. A to iest contra
pudorem aby na Łożnice za podczciwe Żony miane były.
Honestas Nuptiarum semper e. dt non autem possunt
honesta e nuptiae, quae sunt contra bonos mores in sum:
ma nie było by nic Rzeczypospolitey perniciosszy, iakoto
gdyby familiarū confusio et perturbad inducerat. Dissa
Polityey ex Rep: dignitas ex familiarū dignitate esti:
mat; ktora iakoby z takiego złączenia y plemienia
bydz mogła czyście snadno, iesliniez kąd inad tedy przy:
namniey z onego mieysca gdzie napisano. Talem prole
nec honorabilem hominib nec DEO amabilem esse nec
aget radicem profundo, nec fundamentū firmū ponet.
Suntque Pestes malitiā aduersus Parente. cū fuerint
interrogati a cosie tknie Legitimatio iest taiak Alchi:
mia iaka quae facit illud aparere quod non pt a iednak
speciem in speciem transmutare nie może. Per monachi:
smū et ingressum Religionis rozumiem, że censeri może
iusta legitimatio, bo w przyięciu Zakonu Pańskie:
go zdasię człowiek de nowo nasci z ktorego odrodzenia
cuiuus peccati purgatz anima. Trudno przed tym bywa:
ło dopiąc Legitimatiey czyniono pierwey Inqui:
sitie

Inquisytie ostre de Persona vita moribus Legitimandi. Teraz po Chrzescianstwie plus studet w tey mierze potentia, quam decentia wszakze wedle Prawa, iako Nobilitatio, tak y Legitimatio niemoze bydz in praeiu:dicium aliorum, po Matce, iakokolwiek succedere mogą, ale po Oycu nigdy. Po ktorym ad effectum succedendi Legiti:matia otrzymana nullatenus wazna bydz moze, atoli iednak naturalis pietas kaze Illegitimis dawac alimenta non propter eorum dignitatem sed propter viuendi necessitatem. Unoszeta praeclare cum ijs agi, quibus nec de Patre dubitandum nec de Matre erubescendum. Nie darmo dedukuią że to iest nobile, quod ex bono prodit germine, z tąd co ex ma:lo vile et ignobile bydz musi niech kto będzie iako chce Legitimatus to Legitimowany iest tylko ad sui clarificationem non vero ad aliorum comparationem, alioquin non eet locus di:gnitati in indignitate. Iako factus civilis non aequiparatur na:turali, tak ani Legitimatus ingenuo. A tak honoris gradu careant, quem non dignitate nati, sed temporis necessitate meruerunt sit salutaris eorum servitus quorum fieret pernicio:sa libertas.

CONTRA.

Wiadomi Rzeczy przyznali byli to, ze ta constitutia de Illegitima Prole z priuatey stanela. o familiey pewney ktora strzegąc tego, aby z porodku ich ieden na łożnice swey niewziął za Żonę ktoby dzieci przed tym z nią spłodzone. bracy

873 się byli mogli do dobr oyczystych dość znamienitych ta u: chwałą wszytkiemu zabieżeli. A toż niewiem ieśli takowa Lex ma ligare omnes, gdyż pomieniona Constitutia byłaby alias Iuris et Aequitatis naturalis destitutio. Statut sub o Titulo Lex pisze nec omnis Lex, omnibus bona et commo: da est, to za tym musi bydz iakieś y tey Constitutiey po: miarkowanie. Piszą y Legistowie, że ratio Legem commo: dat, a to co za Legis ratio excludowac tego od succesiy ktorego do niey sama Sanguinis ratio, et Lex nad uo: cat. Wszak statut de Lege pisze, że ma bydz Lex ad uti: litatem, et necessitatem, a gdzie ta Constitutia, Dzieciom naturalis Prouisio umysłona, wszdy oni są necessarij haere: des u Oyca swego, że się Illegitime porodzili, zabiiac sie ich też niegodzi, a iakby sie ich też zabiło, gdy by sie im z Succesiey ad sustentandam uitam, nic niezostawiło, pospolicie winnego tylko Prawo karze ieśli że Illegitimus że taki iest spłodzo: ny, nie w tym niewinnego, ani iego w tey mierze culpa żadna a czemuż ma bydz iako winny karany Successionis priuati: one y Ignominią takową żeby par ingenuo non estimaretur Zu takową Constitutią y Sleporodzenie, gdzie przy niemi, że się tak ułomnymi porodzili winnymi, tak żeby zostawali praeter culpam nihil cuiquam est praestandum, ubi nulla subest cul: pa, ibi et poena nulla esse debet; Iłowy deliktum ni: si uoluntarium, nie w iego to woli ani mocy y władzy było, tak się urodzić. A Oycowska chanba niemoże syna dobrego szka: dzić, ani wystepek Oycowski w karę y kaźń synowi niewin: nemu obrocić sie niemoże. Gdyż Statut sub tit. Pater iawnie mowi

mowi że Filius non portabit iniquitatem Patris. A ponie-
waż, non e culpa eius qui nascitur, sed qui generat to Oyca
pokarać za to nie Syna. Iure nad omnes dim legitimina-
scebantur, ani to mogło censeri Illegitimum, co Legis Natura-
lis authoritate nitebatur. Dopiero gdy nastały woyny któ-
remi się to posiadać Panstwa, stanowić prowincie, Miasta
podbiiać ludzi pod moc, nastała też różność stanow że ie-
dne wolnemi, drugie niewolnikami poddanemi nazwano. Wro-
sły zatym zwyczaie Prawa za którymi poszły bydź w ro-
żnych rożne, iusto e nuptiae iusta e Matrimonia, a zatym Legi-
timi et illegitimi, iako gdzie który Powinczyi, więc de moribus
wzięty pondesit, ale tym nic nie przybyło y e Monarcha każdy
gdy Illegitimum legitimuie, iemu nihil de novo dat, tylko remo-
to impedimento Iuris Civilis onego restituit, ad Ius prime-
vum zkąd y restitutio naturalem zowiemy. Cóż tedy za
przyczyna abyśmy się tak surowo cum illegitimis obchodzić
mieli filii tamen sunt choć illegitimi. Jeden do swego pisze
tum unum et anima et e Vaa Pater. Jeśli dla swowoleństwa grze-
nia rozpustnych Rodziców karane dzieci bydź maią, co
to za słuszność advertere in non delinquentes. Wszak non sunt
facienda mala ut eveniant Bona. Własnie iakby też kto
kazał brać Lekarstwo Synowi zdrowemu za Oyca chorego. Ie-
śli de Dignitate idzie, mało li ludzi odważnych wielkich świa-
tu potrzebnych uczonych nawet y na wysokich dostoynstwach
przełożonych z takowego tonu poszło, wielki Regestr mogł-
bym ich tu pisać, byle iedno kto ku Parentis vitia non sequatur

a być

à był Dobrym y Cnotliwym tym samym generimus Ale gdy
tiny zostawa. Quisquis bonus fuerit non corrupto culpabili nunc
natura eodem aequalis est choc maią Przodowie culpabile nomen
o tych co to ex damnato, et punibili coitu idzie iako incestu
et adulterio. Słuszna się zdarzeć rigor trzymać taki, ale tu gdzie
nie iest punibilis, czemu ma bydź extendowany po gotowiu że
Legitimaty est in omnibus et aequaty, tak dalece ut Legitimo etiam
succedere possit, à zwłaszcza że consensit Patris na to zaś
Legł, ktoremu wolno de rebus suis pro arbitrio disponować, à
daleko więcey że Małżeństwem potym purgata omnis macula
iako o tym ktore nic inszego nie iest, iedno societas vitae
et dignitatis, ktorym poznione, nie tylko osoby y serca
ale też dostoynstwa Małżonkow dzielą. Otóż powiadaią
że nulla dignitatum ratio in matrimonijs habetur. Bo u nas
y wszędzie y chłopowną poiąć wolno, à iednak potomstwo
z tey spłodzone, nic szwanku nie na urodzeniu swoim. Sub-
iectas pudicitiae tylko nulla venia, ale gdzie de hone-
state derelicta subsequenter honestati se dederunt, czy Ro-
dzice inszy respekt bydź musi. Mutata persona mutatur con-
ditio rei. A tak ponieważ prawo nie karze tego co iest
turpe et inhonestum, ale to tylko, quod transit in malefi-
cium tedy maleficio Parentum, et illegitima non extante nie
może też bydź rigor Constitutiey przeciw niemu obrocony.
Gdyż nie prawem iest takie prawo, ktore rationi et aequi-
tati repugnat. Rzeczemu każdemu aequitatem non Iuris
scrupulositatem attendendam esse po wszystkie czasy mówią
Ius summa iniuria, y dostatecznie to że qui nimis Legitime
iudicat

iudicat illegitime occidit, ipsae Leges aequitate volunt regi gdyż sub authoritate Iuris plerumque perniciose erratur. aequitas vero Iuris Regula zawsze iest nieomylna.

Wedle Constituticy 1588 Illegitimi tylko insuccessibiles zostawali ale szlachectwa nie tracili teraz per Constitutionem 1633 y szlachectwa zbawieni co słusznabo Syn nabywa u Oyca Iuris familiari et Nobilitate Constitutio 1638 Legitime ktoż zada illegitimitatem, iako uszlachcenie convenit Legibus Regulas futuris imponere, non praeteritis calumniam excitare Anastasius Libro 6 Cap: de Devotione.

Dochtada tu Constitutia gdyby kto Legitime zadał żeby iako Constitutia o rzeczach poczciwości 1505 gdyby nie dowodził niewinnie ludzi do ta kowego terminu przywodził.

Ob incertitudinem Patris Patri non succedunt, ale Mater certa, albo gdyż Ociec certy czemu succedere nie maią.

An secunda classe Nobilitatis praerogativa niechby zostawali Imparitas, gdy chłopowne gdy nieślubna gdy flagitiosam vita Nobilis, ale impar bochn famis.

Statuto Tit. Filii ob incertitudinem Patris, non datur successio 1578 Z nałożnice Syn nie dziedziczy, 1633 to tylko iest insuccessibilis, ale żeby po nim miał iść kaduk niemasz tego. Gdyż kaduk wedle Constituticy 1588 gdy się Szlachcic zwiedzie, a dla niesłużenia woyny, albo że się szlachcicem mieni, ale Illegitimus alieno vitio laborat, non deliquit ma bydź karany. Iż nie iest sam przez się insuccessibilis to nie fiscus ale proximior, ma po nim succedować. Fiscus

successor

577. Successor ultimus gdy nikogo nie staie successia tylko merito Sanguinis paratt. Więc iesli Fisco idzie które dobra ma okupywać czyli Perfectitia czyli Eduentitia con Fratia suo nabył, czemu ma tracić iesli nie ma succedere to in Profectitia tylko ale in propria ex non succedit, sed Jure requirit requirere może y Patre saeculari mieć inscriptione summ d. alicuius utique sunt filij debet eis naturalis provisio alimentorum.

Illegitimi dicti ante constitutionem ex prius moncat postea feriat diuendere powinni euadent. tak zastali po Oycu.

Praescripto Lat siedmdziesiąt, iuż oni są Legitimi ale że Dziad był Illegitimi, co to wnukowi ma wadzić który Legitime spłodzony.

Legum diuersitas praerogatiua traci, deductione ritè facta.

Praesumitione agant, non fisco non convietis, Dziad purgare, se non valenti.

229 Vtrum Iuramentum iudicialiter praestitum in Crimen periurij uocari vel retractari possit.

Pro.

Nie temerè ani fałszywie ten przysięga coz Dekretu Sądowego przysięga. Bo wprzód, tron obudwudonadzy przed Sądy indukowne bywaią a potym znim który iest.

enim kto iest bliższy supplere Iuramento probatio:
nes inductas uznawaią, zaczym sędziego w tym raczey wi:
nowac, ktory przy dowodach strzyszcze bliższemu iey
okazał, à niż temu co ią Dekretem sędziego necessita:
tis assu wymowic musi, albowiem recusans Iurare succum:
bit in causa. et mimo to u każdego sądu Iuramentu
ē finis litis, Iureq̄z Diuino ad sopiendas lites intro:
ductū Exodi Cap: 22 Si quis commodauerit amico pe:
cuniam, aut unq in custodiam, et ab eo qui susceperat
furto ablata fuerit Dominus domq̄ applicabit ad eos et
Iurabit, quod non extenderit manum in rem proximi
sui, kiedyby in Ciuilibq Iuramenta litis decisoria re:
tractowane bydz miały, sequeretur że etiam in Crimi:
nalibq conuictiones, albo euasiones, nazad wsnione
bydz mogły. Z kąd winnym maior securitas niewinnym
zaś maią padałoby się periculum. Ciesłychana aby
post rem Iudicatam altera cognitio przypuszczona
bydz miała. Statut Libro sub Tit: 6 Fratres, tak
mowi iż negotia mortua et finita, tanquam natura
suscitare difficile ē, et retractare Constituticy 1607
1607 & 1658 zowanie aby Dekreta Trybunalskie nal-
lateng od nikogo wiolowane, ani in dubium wokowane,
nie były gdzie idzie o garło, à peccioraret kto odwo:
dząc się snac takowy impunibilis u Prawa zostawa
niezinszey podobno przyczyny, iedno iak kto może
ratowac głowey swoy tak się mu in extremis godzi.
A czemuż gdzie idzie ç trate wszytkie chaiętności

poniewasz

878 poniewasz dobre mienie iest secandus sanguis człowie:
czy przysięga lubo iaka niedoskonała ma bydz w poczet
periury rachowana, a zwłaszcza iż mu z wyroku Boskie:
go nakazana, y pozwany przez przysięgę swoię nullo
Actori damno intulit et Actor też nic swego nie zgu:
bił tylko zysk ktory miał mieć wygraney kauzy ten
stracił, co większa takowy crimine Periurii convicty
bydz może bo ten tylko Periurus zostawa ktory contra
propositio peierat Juramentum, co z statutu Tit. mi:
nisterialis wybaczyć snadno, gdzie in forma literarum
urzędu iego niektory więc przysięgą dotczoną et si in:
fideliter fecerit suo officio. edna. et. et. calumnia:
toriby wedle prawa naszego do trzech razow purgatio
iest pozwolona, ani z nich żadney retraktuie Statut
a iż człowieka dobrego przysięga ma bydz in crimen
wokowana. et choćby y Periurus był iego kędy samego
tylko Boga, w tey mierze Ultorem habet. Pro concer:
ptio religioni Dei delinquit, dlatego że Periuris so:
lum Deum offendit, et in praeceptis primae tabulae per:
tinet, zkąd on sobie specialiter eius vindicandam potiud
zostawił mowiąc Juramentum ponam super caput eius.
Pogaństwa przysięgaiący pospolicie caput suum
aut domum suam, si scienter fefellisset. Deorum iram con:
servabat. Przeklęstwo uste stawa zakładaiąc, si sci:
en: fallotum me Dicopiter salua urbe et arce ejus bonis
eijciat, et ego hunc lapidem deijcio, una . . . hinc.
sciąga

sciągn wedle opisu Prawnego, tak zaostrzaią Przy-
sięgę Katolicy swoią Sic me DEUS adiuvet et Sancta
Crux Christi. ktora Iuramenti solennitas, snadz z geniu
Sędziego Rzymskiego sądy Casu Periuris naznaczeła.
czego y przykład ieu u Historika Rzymskiego potwier-
dza mendax Iuramentum praestitit, et rigente lingua
mutus effectus Iusiurandum. Iz iuramentum własny
iest Numi Deorum honor Poëta:

Praesenti tibi maturos largimur honores.
Iuranda sub tuum per nomen ponimus aras.

Kto tedy honor ten Boski contaminuie samemusz:
ko Bogu nieprawda zostaie. Periurium sacrilega in DEUM
iniuria. et iz Iuramentum e obligatio animae sequit
zatym ze res existit Spiritualis Iurantem qui fecit
de foro Ecclesiae, bo pro Iuramento quis obligatur ma-
gis DEO quam hnj. Przeto iz res Iudicata illa est
quae finem controversiarum accepit iz ex Iuramento Ig
positum tolli non potest dlatego y dla znowienia Kauzy po:
mignioney, zaden wedle Prawa regres bydz niemoze. et
po gotowiu zey Statut Causas Iuramento finitas
nalazł byt irretractabiles Tit: Succamerarij Sqd:
si in Termino tali non comparuerit nihilominus Officium
tenebitur Actorem sequi et circa ultima scopulum Actor
iurabit, quas granities Iuramento comprobatas Offi-
cium decernet perpetuo duraturas. Iesli tedy grani-
ce wiecznie twac maią zaprzysięzone zostaią toc Przysię-
ga Prawnie wykonana niemoze bydz nigdy wzruszona.

Contra

Contra.

Cnota a wiara Diuiniq; Numinis Reuerentia rządziła przedtym y sądziela ludzie za ich sądu y rządu ad dirimendas controuersias in dukdwanych Jusiurandi Religio Juramentu praestity, ut ueritas eliciatur et ut eiq timore contentiosa litigantiu Instantia compescatur, y pu: ki Seriunia pietas nesciebat, puty bywało Juramentum finis litis. Lecz skoro w ssze rządy w ludziach nastąpiły, y Juramentum wszeczto bydź emolaustrum doris alieni, nastąpiły tez prawa ktore przysiędze ludzkiey za towarzysze tych trzech comites przydały ueritatem, Judicium, et iustitiam, tak dalece iz altero eorum deficiente przysięga wszelaka żadney nie otrzymywa wagi. Judicij defecty od obowiązku przysięgi wyzwała Justitia super re turpi; et contra bonos mores przysięgi uczynione y nie cierpi. Veritas malo dolo przysięgę popełnioną, albo tez wyciśnioną eruca. Przeto nie iuz ten wygrał, co z Dekretu nie prawdziwie przysiągł. Poniewasz każda probatia ma bydź proba dictio tedy Juratoria talis probatio improbe contra Veritatem et Justitiam, na uszkodzenie drugiego zażyta słusznego nie czyni dowodu, a zatym przysięga takowa retractari zawsze może, gdyz Juramentu non dt ee uinculu iniquitatis Jurabit in Veritate, ut sicut gerit in corde ita exprimat in ore iuxta conscientiam iurabunt in Judicio ut fiat cum discretione animi, et deliberatione Jurabunt

rabunt in Justitia; ut id quod iuravit in honestum licitum, alias temerarium reputabitur Juramentum; kiedyby to strona powodzowa eius obwinionemu puscita na ten czas delitam probationem et tych rewokowac by nie mogł. Quo qui defert Juramentum sibi praeiudicat censetur enim sesponte illius subijcere sententiae, et ita Personam eius approbare, ut postea eam reprobare non possit. Ale kto gdy w sądzie, gdzie dowody prawdziwe istotne y słuszne maią bydz wnoszone skazany przysięgę ale praesupponendo Jurantis veritatem a oniż wykonał, substernendo iniquitatem, za iego przysięgą sędzia y powod oszukany gdy z tak nieistotniey przysięgi Reus został libertowany.

Non Juramentum nec rem Judicatam sed veritatem spectandam est, Veritas enim Mater est Justitiae, prawiedliwości ta iest powinność unicuique quod suum est tribuere. Ale res Judicata z Juramentu takowego pochodząca nie oddaie, ani bierze, co iest własnego Actoris nie może tedy za rzecz osądzoną bydz rozumiana. A zatym co sententia ex probationibus iniquitate wzięta to Justitia ex veritate przywrocic powinna. Insza iest causa Juramenti in sua Periurij, gdzie idzie de dispensatione Juramenti dolo aut metu per aliquem ab aliquo exacti albo gdzie kto peierat, quod alterius non interest et soli Deo habet ultorem. Bo y de moze ze na ten czas Cognitio illius Casus spectat ad Judicem Ecclesiasticum, ale gdzie respicitur laesio tertij et probationis Juratoriae falso usurpatae intervenit praeiudicium Justam Saeculari Judici rozsądek w tey mierze czynic nie moze. Jesli bowiem Saecularis

Judex

§ 83 Iudex punit periurium sequitur że de illo cognoscere może, albowiem gdy może punire, quod est consequens będzie mógł cognoscere, quod est antecedens. A nad to więcej są periurij, jedno iedna iest animae druga corporis. Uż pierwszą Bóg sam infligit, a zaś drugą sędzia świecki, o te tedy posledniaą in particulari sprawić się potrzeba, a nie tylko to iest periurium contra iuratum peierare, ale też mendacium iuramento firmatum, takowe periurium gdy nie iest nikomu nocivum, gdy dolum nie ma in se, to tylko animae punibile zostawa. Lecz kiedy nie przez istotną przysięgę iest kto z własności oddalony nie bywa ten bez kary świeckiey osądzony, gdy przysięga każda viim fidei in se continet fidem autem non servans illamque fallens gravi zawsze mulctatur iudicio. Jeśli dowody tak świadeczne iako listowne fałszo wiąd inducowane, luboby otrzymał kto na nie skąd iaki za odkryciem potym fałszu znonego y karane bywaią. A iako ta iuratoria probatio contra veritatem inducta wcale y od kary uwolniona zostaie, żadna tu vim a dekretów trybunalskich powagi nie będzie bo y oznieśienie ich nie pożywaią dekret dekretem zostanie, bo kto z niego zyskał niech trzyma, ale w czym też krzywoprzysiągł, niech za to in poenis falsatae probationis zostawa y owszem eiusdem iudicij authoritas bardziey chroniona będzie, gdy iednego oskaranie stanie multis exemplo aby przed sądem takowym nie insze in posterum iedno prawdziwe były uczynione probatie. Prawo nasze

nasze Koronne mianowicie Constitutia Anni Tit. O nowey Szlachcie decydowały cum casu et periurijs seu falsa probatione Iuramenti utentibus. Forū seymowe naznaczyło winę y karę także na nich postanowiła utestowa.

A iż w Trybunale rozmaitemi fortelami z dekretow przychodzą do szlachectwa, przeto postanowiamy, aby ten ktoremuby nie szlachectwo zadano, powinien był on sui iuris przed na Seymiku wnosić deputackim swego Wdiewodztwa, y przed obywatelmi wywiodszy szlachectwo otrzymał do swey kauzy na Trybunał szlachectwo w czym Panowie Sędziowie Trybunalscy ostrożni bydz maią, iakby za takowym swiadectwem tym uważniey przysięgą własnym krewnym obwinione go skazowali, iednak gdzieby się to tedy znalazło, że by kto iakim fortelem przyszedł do swiadectw y przysiężenia, ktoby krewnym niebył, a był, a to pozwany a przekonany. Postanowiamy aby takowy każdy swoie szlachectwo tracił a dobra iego przysądzone etc. z ktorey Constitutyi iawnie constat, iż się tu prawo nie tak na dekreta, iako na samą prawdę y sprawiedliwość ogląda. Veritas quippe et aequitas semper attendi debet, qui ad hoc inuenta sunt Iura, ut uerum a falso, aequum ab iniquo discernat. Denominaretur iniquitas gdyby w takim razie niemiała subsidium aequitas, na cięta y Statut Tit. Colloquia natez periuria, gdy mowi: Perversa consuetudo extitit, unde diversa

Iuramenta

Iuramenta et periuria ociebant, ac Infirmitates fictitias allegabant, unde talibus obuiare uolentes ei iniquitati uiam praecludere. ut praedictis periurijs obiectis. Prawda iest iż Statut niewzrusza Granic pogranicznych poprzysiężonych, lecz contumaces tako wą chciał pokaracwiną: Iednak Statut drugi sub tit. Minorennes ostrzegł Iuramenta w Granicach ex circumuentione damnificatis wolnego u Prawa szkody swoiey wetowania iaionie mowiąc: licebit Iure agere cum illis à quibus putarent, sibi esse praeiudicatum pro sorteque et interesse ipsos concernente agent z kąd colligere licet in Iuramenta alterius continentia zawsze retractari mogą, co bardzo słusznie, gdyż kazda Sententia ma mieć iustitiam wsobie, á nie iniustitiam nemini in neminem peierare licet. Z kąd Periuri capite plectebuntur, iakoby którzy duplici tenerentur scelere et pietatis in Deo uiolatae, et fidei internae temeratae. Cicero de Legibus traktuiąc napisał iż Periurii poena Diuina exitium humana dedecus, pro eo igitur dedecore ponieważ Periurus efficitur Infamis, y w Sądach do odtrodow nie przypuszczaią ... Periurus enim in una causa, nec in altera probat. Nie inszé wedle constitutiey wyższ mianowaney iednostayniowe musi bydz Forum á zwłaszcza, iż Eccle[si]astica Iudex tylko quoad poenam peccati pronitquo quoad uero poenam Legis Ciuilis Saecularis Iudex karze zawsze.

P. Pakosz

O Takowe Periurio Mandat bywataki: 886

Quia Tu in Causa et Actione Judiciaria Tibi per Actorem occasione N. instituta an ges loco probationis uera faciendo falsum et mendax Juramentum praestare, quod uideli et Bona fide, cum olim fratre Actoris egens ipsumq; non circumueniens eo porro Juramenta in locis probationu inducta sociari ueritate et Justitia debeant, tu uero quominq Bona suprascripta restitueres Actrici autem ut noceres malo dolo usq mendacio Juramento firmato, contra rei ueritatem et Justitia praestitisti. Ideo Jari communi inhaerendo, quo Juramentum non debere ee uinculum iniquitatis perhibet Citans probationes contra te promissione conuincibiles induci, ac ex eisdem te in Reatu Periurij, seu falsae probationis adhibitae conuinci. Eindeq; ad uidendum et audiendum poenas Legis con nrae dementas. Super Te decerni Citans Sidsentibq suo Judicialiter respondurg.

Vtrum 230

Spiritualis in Foro seculari, pro Crimine respondere teneatur?

Pro Seculari Foro.

881 Panowie w Religii diversi y z naszych tez niektorzy stanowi Duchownemu adversi, nizey opisane Secularis Iurisdictionis in Spirituales exercendae Argumenta allegowac zwykli. Arguta mowię iakoby argute inventa, ale non vere. Non veritatem igitur non sequar, boy ia sąm w tym razie aliter credo, aliter scribo. Iednak iz facilius arma adversa vincuntur non intelliguntur one do uwazania podaię w krotce. Naprzod z tąd więc poczynaią, iz rozumny zaden rozumiec tego niechce, aby Privilegia fori Ecclesiastici na ochronę y obronę wystepnych Clerikow miały bydz ustanowione, a zwłaszcza iz Statut Casimirzow ma w sobie Privilegia, inquit, a pantur, per quod si aliquis excipit, a Iudicio w wielkiey iest powadze. Immunitas Kosciołow Swiętych a tuendoque Tempia rzeczone, ze ucieczką maią bydz niepochybną vita periclitantibus, a iednak Prawo nasze mowi: Templum immune non permittit defendi, seu Templis uirand sbsepiis praedones sicarij. Iesli ze tedy temporis Cautela nocentibus nie słuzy, sequitur iz ani Sacerdotij charakter Clerikow wystepnych a Foro seculari uwolnic moze. Regi Coelesti nunquam placuere, Scelesti. Libertas Bonorum est non malorum, y owszem gdy w Pismie rzeczono Swiętym, ze Homicida, ktory per Insidias zabiia, ma ab altari evelli, ita ut moriatur, o nich to własnie rzeczono, bo ten własnie evellitur ab altari, qui servit altari. Privatio Fori supponit habitum, y gdy przydano ita ut moriatur, Sędziego Swieckiego wło włozono, albo Ecclesia non novit Sanguinis poena sanciendo. Lex iest nazwana

zetak

że tak Pana iako ubogiego tak Świeckiego iako
y Duchownego iedna kara winnego wiąże z iakiey te-
dy miary w Prawie y pod Prawem wprzod się kto szla-
chcicem niż Xiędzem urodziwszy z tegoż ten Xiądz po-
tym ma się wyłamowac Prawa, na coby się przydał in
Wszelny Urząd ktory więc na Koronacyi Krolow od-
prawować zwykli, accipe gladium in benedictionis of-
ficio in defensionem Ecclesiae non vindictam malorum
laudemque bonorum ordinatam kiedyby na zbrodnie dla cha-
rakteru tego sacerdotii niemiał bydź ten gladius dobyty
powiadam iż Krol iest Dei in terris minister, y iego
Judicium dicitur prodere de vultu Dei, iakże tedy przed
nim iako coram Vicario e lumine ma bydź delicti exci-
powane Pod. Prawdą iest y gdzie idzie de rebus spiri-
tualibus albo de crimine Ecclesiastico, iako haereticae pra-
vitatis symoniae, blasphemiae &c. Tam spiritualis Fori ratio
ma bydź zachowana. I na to ow Statut De Spiritualibus Sta-
nął uchwalony, ale in causa seculari de seculari crimine
ktorego examinatio ad secularem pertinet Judicem,
iuż tam insza ratio bydź musi. Bo co się tknie Włady-
sławowego Statutu Sub Tit. Schola w ktorym napi-
sano że Clericus Criminaliter deprehensus ad Judicium
Episcopale remittatur. Dwie lecie w nim z słownego uwa-
żać trzeba. Naprzod deprehensus mowi, z kąd obseruan-
dum że tu tylko excepitur in crimine recenti u tadzy
iest podany. Wtore ow Clericus gdy deprehendi permittitur
bo y słowo remittat też gwardyą Urzędową kto poimane-
go znaczy bez ktorey pewnie żaden zuchwalec swey

dobrey

dobrey woli na karz przed Sąd by nie poszedł. Aiż
z poimania in recenti Crimine gotowe popolicie bywa
zawsze każdego Pana to y wystepnego Sądzia. dru:
ga ad Episcopale Cinguli Judicium remittat. Nie
wybawia go przez to à foro seculari, bo przez poima:
nie iuz w nie wprawiło Prawo, ále iako in recenti
captio, á zatym criminis conuictio na degradatyą odsyła
wyraznie mowiąc: Ad Episcopale Judicium remittat kto:
re to in passu w tym zawiślo rew criminis exauthoro:
wac y charactere sacerdotij sacri z niego zetrzec alias
kiedyby in toto remissa miała bydz sequeretur zeby ma:
xima quaeque crimina transirent impunita boy z brzo:
dzien interim zezłego zem krząt razu y Duchowień:
stwo z nim, á tak wielkich w Prawie swym kłoni
ktoreby porownały obudwu ále tylko Priuationem
beneficij carcerem depositione in monasterium na Po:
kuty detrusione degradatione do ktorey á zustawa
in Degradatione Presbiteri snac aczscy dignita:
rzow Duchownych potrzeba [illegible] zecoby to była
za sufficiens in flagitioso scelere poena y iakoby te:
go kto łacno mogł dopiąc, ktory na degradatią
Remissyi iuz się teraz gdzie indziey strzegą, ále
wsz Duchownego Sądziego do swieckiego wzywaią o:
badwa de crimine, y to iesli iest mixti Fori cogno:
scunt Seculari: iednak sam de Poena pronunciat tedy
iesli Venia absoluit, nie tak łatwie bywa gauoru
suspicio iesli tez damnat to iuz Ecclesiasticus Ju:
dex

Judex tym samym iż Judicio praefuit, niemoże recusowac, żeby damnatum nie miał degradowac, degradowawszy puniendum postawic iesliże in tumultu Civiliter wo Rzplite ześlachcicem ad Forum iego competens remissy nie czyni żadney, ale zaraz composito Judicium Castrense et civile osądza na nim y onego sądzi, á czemu pari passu Saecularis Judex w Spirituali de Criminato Clerico procedowac niema. A zwłaszcza że na Seymie oraz y Biskupi nie tylko rady, ale y Sądow mieysca zasadzaią. Uważyły snać Stawiania Sie po tym Statucie de Schola Władisławowym pośledniey Sie. Tak zatrudniaiąc w tey mierze Sprawiedliwosci wyprawę y dlatego drugi Statut sub Tit. Vit ustanowiły nakazuiąc, ut oes et singuli cuiuscunque conditionis dignitatis universaliter universi eodem Jure mortis patiantur. Nie do duchownego absolute poenarum rigorem expressi mowiąc. quod si aliquis contra dispositionem Statutorum aliquid Jure Carthesanico obtineret proscriptus seu Bannitus sit ipso facto, et Bona ipsius iuxta Statutum confiscentur. A niżey, et ubi evocati ver non infra praefinitum tempus ne redierint proscripti et Infames censeantur neque illis deinceps reditus pateat ad Patriam nie dosyc na tym, ale teź Starostom fructus ich Sacerdotom ukrzywdzonym w nagrodzie toż Sano odbierac kazało Capitanei Nostri fructus eiusmodi Sacerdotium apprehendant illos percipiant de

illis

8.1.1 illis qui damna passi satisfaciant ktore prawo iesli
sie niezda komu ad constituendum Clerico in criminalibus
seculare Forum bydz dostatecznie, à iz mam w statucie tit.
o Iur. Ius Patronatus, z tym iawnieysze, si quispiam benefi:
cia Iuris Patronatus impetrauerit statuimg ut Bonorum
suorum secularium Fisco applicandam Priuatione Eccle:
siasticorum uero confiscatione et extra Regnum nostrum Ban-
nitione puniendos. Tamze Statut Alexandrow wy:
razniey puniantz in Persona et Bonis takowych wszy:
tkich co złą robotę zrobiwszy y tu niechcą respondere
y owdzie przyrownywa Isidorg hippocentaurig ktorzy nec
sic hnes nec qui ale sua Libertate et desiderio fe:
runtz. A czemu Apostol on wielki Doctor Gentium
gdy wszędzie grauabatz à Festo niezdziewtsie z
Iurisdictyi swieckiey, ale do Ce. [illegible] appellowal
nie ukaze zaden, ani Euangelium Legis ani nowe:
go testamentu Legd ktoreby Clericos excessiuos à
Iurisdictione seculari wymowac miała, nolite tangere
Christos meos nie wymuią winnego à Foro seculari ale tyl:
ko à ui et iniuria niewinnego bronią. Wszak tow
Pismie iest. Omnis anima sublimioribus potestatibus sub:
dita sit. y iesli dwa Regimentz za ktorych sprawą [illegible]
wszystek stoi to iest Sacra Pontificum authoritas
et Regalis potestas ztąd Antistes mundi slonce
à Monarcha zas y Krol Miesiącowi iz kazdy
z nich iest, iako iakie luminare Orbis przyrowny
wan

wa bywa tedy iako miesiąc bez Słońca wre:
pochodzi, ale na rożnijm od niego niebie zostaie, tak
y tych Saecularis Iustitia in Criminalibus Saecularibus
wyrokow nie trzeba, od Duchownych, iako rożneij funk:
dicyi Officiow czekać à zostawszy iż luminare
to mnieysze przełożone nocti abi in Crimina secularia
iako nocti opera, et quod nocent bonis, samo Secu:
lare Iudicium adwertowało Spiritualibus iako la:
na iest obediens Imperio Solis, tak y Swieccy żeby
posłuszni duchownym w tey mierze byli. Szyzg Legi:
Słowie, że Crimen takby crimen nazwane iż iest w tym
co ma bydz doskonalszey wiadomsze omne animi vi:
tium tanto conspectius in se Crimen habet, quanto
qui peccat maior habetur. Zkąd takowego żadne
Lenitiwa Ciura nie zakładaią ale raczey ad omnem ri:
gorem niazą nulla veneratione poena leuari debet. Prze:
to iż Ecclesiasticae Iurisdictionis Iest w tym własnie
zawisło Causas fidei iudicare non crimen. c. Niemo:
że zatym bydz insze in Criminalibus Clericorum nad
Saeculari Iudicij postanowione Forum. et pogotowiu
gdyby go na Seym przed Krola samego pozwano
ktorego iest officium liberare aui oppressos y iego
potestas à Deo musiałyby alias subsellia Iudi:
ciorum sine authoritate prawa same, sine executio:
ne zostawać, à zatym coby za refugium było ukrzy:
wdzonego co za ukontentowanie tylesnego co za
Kara niesprawiedliwości in Praxi Episcopali na:
pisano

pisano (Tenetur agens contra Laicum apud Iudicem
secularem, si in causa succumbet, ab eodem Iudice con-
demnari pt. in expensis Executionem, tam in Bonis quam
in persona Clerici Iudex Laicus facere non pt. sed est
facienda per Iudicem Ecclesiasticum, succubitye rozne
bywaią bywa y taka ze ex crimine temere intentato
et non probato sequitur succubitio poenae talionis kto-
rey takie finis Refusio Damnorum solutio poenarum
§ 8. 2° że kiedy Duchowny w takim razie ex delicto
suo, że temere obiecit, et non probavit crimen co iest
species calumniae wedle tey praxim sortitur succubitio
y Talionis forum, et consequenter et ex alijs delictis
commissis, tam gdzie deliquit, sortiri ię zawsze musi
bo perinde est in similibus iako ieden exces iako y dru-
gi respondere, a zatym w Foro Secularis Iudicis
zgoda gdyż y sam [...] sławicie potestatem terrenam
tu niechcial exercere patet z onych słów ergo Quis
me constituit divisorem inter vos w tym tylko nie-
zgoda na executią do Duchownego odsyłać albowiem co
wszytkie Dobr Statuta wyzey pomienione Starostom
odprawować ię kazały gdyby była Executia in ipso
beneficio, iż tam ageretur de Privatione Iuris conces-
sibile by było aby ią Ecclesiasticus Iudex odprawował
ale gdzie tylko Executia ma być super fructus
et Proventus iuż by to Seculari Iudici bez consen-
su Biskupiego gdyż nulla z tąd alienatio sequitur od-
prawować należało bo takie prowenty Clerik arren-
dować może. W prawdzie z przeszłych czasow przewie-
dziony

dzionÿ do Zapisow na Wydza Process. super 841
reditibus beneficij eiq una cum Bannitione zniesiono
ÿ pokassowano a kazano z Wydziem czÿnic utricq
Impossessionato to. wiec sie poniekąd do Constitu:
tiey 1588 o starostach niesiadlych. Remissa ad Ju:
ci ordinarium uczÿniwszÿ ale tu z iakich okolicznoszi
strawnych stanęło dowodnie suo loco wÿbaczÿsz. Cisze
zas tkuie Executÿi in Persona ieśli ex crimine secu:
lari poenam sanguinis non demeruit a poena Eccle:
siastica Foro delicto sufficeret, to bÿ słuszna ale
ieśli zasłużÿł ią nie poena par relou est to niesłu:
szna Legum idcirco omnes servi sumus, ut liberi
esse possimus.

CONTRA.

Nie tÿlko u Chrzescian ale ÿ u Poganstwa w
wielkiey zawzże powadze bÿła Sacerdotis digni:
tas, ÿ ieslize ktorÿ Imperator chciał to miec abÿ
Senatora iego, nie kto inszÿ iedno sam Senat sądził
tym więcey w osobach duchownÿch, ma to bÿc zachow:
wano, abÿ duchownÿ takze w duchowienstwie tÿlko zeb:
winienia czÿnił sprawie swego. Albowiem tosamo Xięz
ze miano sacerdos iz kazdÿ z nich iest iakobÿ Sacerdux
albo li sacra dans doceus, ÿ po ludziach powinne wÿ:
ciąga poszanowanie, ÿ od swieckiey Jurisdictÿi ne sa:
cer profanetur czÿni obwarowanie z tąd Władisław
Jagello

895 Jageiło Król Polski Statutem Swoim Sub[ditos]:
Chciał Księży wszytkie in criminalibus à Foro liberto:
wał Świeckim pisząc o tym wyraźnie Criminaliter de:
prehensi, si Clerici fuerint ad Episcopale Judicium
remittantur. Si vero Laici nostro iudicio subiacebunt. nie
z inszego podobno respektu, iedno iż character ten Sa:
cerdotis podał ich w dyspozycią a zatym Jurisdictią Bo:
ską, iakoż Clerici albo li cayposnac w Greczyznie
Sors znaczy, et Clerici quasi in sorte Dni vocati. Skze:
to na nie podległe władzy swey Ludzie nieważył się
zwierzchności wciągać swoiey, a zwłaszcza iż przyka:
zono nolite tangere Christos meos. Znali y trzymali
tę powagę Stanu Duchownego y przedtym Monarchowie
Swiata tego Constantinus in consilio Chalcedonensi odebrał
scione skargi, y quarimonie na piśmie Duchownym
od rożnych podane nieczytaiąc zapieczętował ie, zaraz
zapieczętowane wrzucił w ogień y spalił mowiąc w głos Sa:
cerdotes seu Numina hinc nemine constituta eē et pro:
pterea intactum se DEO illorum Judicium reseruare
uelle. Tenże in Sinodo niceno praesiduiąc gdy sie
także skarzono na siebie poniechał z niemi sądow
swoich. Vos inquit à nemine diiudicari potestis, quia ad
DEI solius Judicium reseruamini y u nas iuż się
w tym rachowali z obu Stan obu, tak Duchowny ia:
ko y Swiecki uznali władze swoie. Vznawszy
uczynili ie rozdzielnie Statutem de spiritualibus
tak dalece że też y sprawy opisali w ktorych
Księdz

Xiądz u Swieckiego a nie Xiądz u Ducho:
wnego powinien stanowić się Sądu. Differentias in:
quit Judiciorum inter Spirituales et Saeculares Perso:
nas, sic in praesentibus comitiis, cum consiliariis Nostris
utriusque Status et Terrarum Nuntiis constituimus, ne
amplius alteri alteros ad Jus incompetens evocent, tatis,
sic definitum quae causae ad Judicium Spirituale et Sae:
culare pertinent per hanc illarum Descriptionem si:
gnificamus etc. Ktory Statut niech kto chce we wszy:
tkim pilnie uważy wszytek tego iednak w nim
nie zoczy, aby in personalibus et criminalibus miał
bydz przeciw Duchownym pociągniony ale tylko in
realibus y to specificatis iest stanowiony. Ale y Cromer
De rebus Polonorum piszęc o tych duchownych spo:
sobach, et Privilegio tobie dać dostateczniejszą wiado:
mość, gdy bedziesz czytał Xięgi iego mianowicie Libro
Septimo folio 194 et Libro 10 fol: 252 co pisał expli:
cuię, to zaraz Libro 26 fol: 280 Textu placuit igitur etc.
Ja tego Przykładu nie wspomnię wygadzaiąc honorowi
o Familiey pewney, y uchodząc niepotrzebney nienawiści
ztąd swoiey. Pisze Sacra Scriptura że Bog in firmamen:
to Coeli et Luminaria wielkie, na ktore patrzemy in eum
finem wystawił, żeby luminare maius, praeesset dici mi:
nus, ut docti. tak y te dwie Dignitates Spiritualem
authoritatem, et Saecularem potestatem, iako Lumi:
naria iakie w tym universalis Ecclesiae firmamencie
postanowieł owę Duchownemu tę Swieckiemu
Stanowi

851 Stanowi przełożyńszy. Dla zachowania tedy porządku tego od tak dawnego wieku ordynowanego nie inaczej prawem patrzyć przydzie winnego iedno u należnego sędziego y przełożonego iego w mnieyszych rzeczach gdzie tylko szło o stratę woienną nie chciało prawo ciężarni servitij Bellici choć w potrzebie Rzeczypospolitey proprio motu na księżą lubo ieszcze niedoskonałe odkładać, ale piszę de Spiritualibus, qui sacerdotes assumunt, erit sacrae Maiestatis cura ut apud Pontificem Romanum impetret, quod possint personaliter proficisci. et iako na tych którzy nie są stanu Sacerdotes w takim razie criminali, gdzie idzie o gardło s Koron. większą ma w sobie uzurpować potestatem, y nie słuszna y nieprzystoyna. aby to genus electum, ta Sacra Dos, Sacerdotes ex quorum manibus renascimur, Ecclesiastica Sacramenta suscipimus nie libydz y swobody swey priwowany y sowitszcia prawa Chrześciańskiego uciśniętą, a zwłaszcza aequalitas personarum facit augere vel minuere poenam wywodzą to traktatem swym doktorowie wielcy iż Xięża są tutores hominis interioris nostri ut Rex exterioris est Defensor; ita sacerdos interioris tutor. A iakoż tedy a saecularibus pupillis suis ci tutores criminali iudicio sądzeni będą. Co za porządek przed samym Krolem gdyż nikt jurisdictiey swey extendować nad tym nie może który nie iest podległym iemu, a oni Ordinationem Domini vocati et quantum Deus praestat sacerdoti tantum sacerdos praestat Regi by przed naywyższym Książęcym Królu... który by nay większy

Lubo

Lubo to Leges maią pospolicie certas nares, ze kto ku potrzebie woli swey nachylac moze ...iedna k zadeyn złym niebezpieci przykładem na zraznie swobod duchownych, by zas in Reatu, iako corruptor manifestae Legis nie zostawał non dubia interpretari non indigent. Dość wyraznie w Statucie napisano Clericq Criminaliter deprehensq ad Episcopale Iudicium remittat. Text ten wykładem przeciwnym torquere nic inszego nie iest iedno veritatem oppugnare, więc y Statut Władysławow nie mowi de Statibq, sed de diuersitate Legum ze Wielgopolacy inszych Małopolacy inszych nazywali w iedno zgodzili. De Cortesanis także drugi de Iuris Patronatus a zaraznie umie de Crimine Ecclesiastico, tum et de publico traktuie, gdy mowi non pauca sacerdotia curam animarum habentia possident alijsq Diuinis obsequijs deditos uexant. et nizey publ. ię wspomina. Iura Regni nostri Priuilegia Sedis Apostolicae Regno consensa uiolant. Tyn Statut viz de cortesanis ani de Sacerdotibq w tamie iest uczyniony y chociaz by o samych Xięzy iednak contra Priuilegium Fori Ecclesiastici non agit, ale Iuri utriq facit subsidium. Nie mogło Duchowieństwo, pociąg Iuri dictiq takich okrucieństw na Xięży Biegonow ktorych Statut Cursores Romanos zowie dlatego iako in crimine mixti Fori ponieważ nie tylko Ecclesiae, ale y Reipublicae conuellebat. Status wespoł taką iako z Statutu bacząc decernowali panną y zazyli zwierzchności y pomocy

Krolewskiey

 Krolewskiey, aby się iscił wedle Podanego sobie od
nich podania. Accipe gladiu in defensionem Ecclesiae że:
by per insolentia Swieckich pomienionych Staty Eccliae
debitus non subuerteł. Tak bowiem Bog utriusque pote:
statis officia discreuit że Krolowie pro aeterna uita du:
chownych potrzebuią Duchowni zaś pro temporalium tyl:
ko cursu spraw y pomocy Krolewskie zażywaią caetera
Priuilegia huius Status sunt perpetuo diuinitus radi:
cata, atque plantata skąd y miysce ex Praxi Episcopali
wyięte nic przeciwnego nie ma de causis Ciuilibus et Re:
alibus in reconuentione, a nie de personalibus, ale de cri
minibus traktuie, ani Statut de templo allegowa:
ny otwiera Saeculari Iurisdictioni przeciw Duchownym
wrota gdyż iako Kosciol in casibus nominatis
tak y character Sacerdotij wydaie winnego ale
Iurisdictiey należącey to iest Xiędza Xiędzu
Swieckiego Swieckiemu Duchowna Regula Pra:
wna że subtilitas uulnerat ueritatem et qui super:
stitiose uerba Legis obseruat mentem eius uiolat
to czyniąc własnie Panowie diuersi y nadto boilli
pellunt Iura quo uult eorum uersura. Ktore przy:
czowie nietylko z tąd że Statut speciae Ksiązie
ponieść maią, ale y z tąd że Pisma Swiętego sens
mimo iego własnosc przeciw Duchowienstwu obra:
caią bo co tknie authoritatem allegowaney euellas
ab altari ita, ut moriatur, izali że to pierwsze słowo
nie diugatz własnie ad prelatum, ktoz ma euellere ab
altari

altari iedno qui pro altari nisz zasut mortatur
czynie administrum Curiae Saeculari nalezy, ktoremu
degradaty nisz w tym czas dopiero remittitur puniendus
gdyz nie degradowany retinet charactero sacerdotij
y Sacramenta mogł by conficere w czym samym Du-
chowny w Preeminentyi zostawa więkrzey bo ad
quem sit remissio ad eundem non spectat Judicium
Sed executio fundamentem iest Executiwey Jurisdictio-
ni Saeculari degradatio, Clerici bowiem iz sa Electi a
Christo administerio mansuetudinis et salutis ad
sacramentu Dni tractanda executioni sanguini
Sonis tanquam statui suo inconvenienti non incumbunt.
e Niech ze tak będzie zesie kto pod Prawem pierwszy
urodził urodził szlacheckim nisz Xiędzem nie iuz za
tym idzie, aby z tego Prawa w iakim sie rodzili Xię-
dzem będąc wyzwolon być z niemogł. Gdyz Bóg
ktory distinxit Jurisdictiones tycze Duchownych wyięty
czyli z Jurisdictyey swietskiey każdy z nich bowiem
tym samym ze ordinatur in Clericu efficitur res sacra a
zatym transfertur in sortem Dni. Nie swoię w tey
mierze nowę prawię, ale Pisma Swiętego ktore masz
Leuiter capite ultimo w tey słowa. Omne quod Dno
consecratur sive homo fuerit sive ager non veniet neque re-
dimi potest, quicquid fuerit semel consecratum sanctum
sanctorum Dno erit. Jesli ze szlachcic Poddanego swego
z Poddanstwa moze oswobodzic, a iako Bóg Kro-
low Krol y Pan nad Pany, osobę duchowną obie wy-
brana

902 branq od cudzey wladzy niemozen wyzwolic. y iest podobnieyszego Krol ziemski moze ex illegittimo legittimo stanowic, a KROL Niebieski niemialby z wolnego wolnieyszym uczynic, niech sy to bedzie ze niemasz zadney Euangelicaley legis. Ktoraby huius sui priuilegij uczynila mentione, a zas ad fundandum Ius diuinum non sufficit totius Ecclesiae consensus. wszak Apostol swiety in secunda ad Thesal. capite wskazuie, traditiones quas didicistis, siue per sermones siue per Epistolam nostram, nie znaiq w tey mierze swobody Duchowney slowa Doctoris Gentium nam pisane. Omnis anima sublimioribus subdita sit. ido nie iuz za tym na Duchownych subiectionis iugum wkladaia, albowiem poniewaz Clerici sublimiores sunt saecularibus, tedyc nizszym siebie podlegli bydz niemoga, ale to chcial miec Apostol reducendo ich ad bonos mores, radzil nie peccent, nam principes non sunt timor boni operis sed mali. chcesz non timere potestatem czyn dobrze, pisal tedy do Chrzescian nie simpliciter mandando, obediendum esse Principibus Ethnicis, ale suadendo zeby secundum conscientiam bonum faciant, y lubby slowa one. Nolite tangere Christos meos ad uim et iniuria non inferenda tylko sie sciagaly. et zasz by to ui et iniuria nie byla opprimere non subditos et in alia cogere iurisdictione y owszem tostowo tangere znaczy wszytko cobyiedno

dotego

do Kogo iakimkolwiek sposobem nalezało, wszakco by iedno zwyczayna iest, w Lacinie mowa haec res nihil me tangit, iakoby nie nalezy do mnie, a iz to co sie de Privilegio o Fori mowi z tego praeceptum naleznosc zamyka w sobie to sequitur, ze zły wykład iest przykazania pomienionego nolite tangere aby tylko do gwaltu y uwilstwa sciggac sie miało. Gdyz z tego słowa nolite iawnie baczyc uoluntatem Dei imperantis praeceptum takowe permittentis nullo modo eos uiolari uel ipsa uoluntate, bo nolite nietylko ad factum aley y ad uoluntatem refertur. Prawda iest ze Diuus Paulus appellował, wowym nazie do Cesarza ale appellował do tego ktory był superior Festo a quo grauabatur, appellował zas y dlatego, ze Festy y Cesarz poganie byli nie przyimowali Prawa Bozego, na ktore gdyby sie był Paweł S. odezwał, nasmiewiska by był od nich nie uszedł, y animusze ich bardzi na sie zaiątrzył. z tey appellatiey iednak nie arguitur woolna saeculari potestatis usurpacia nad Duchownym. Potestas to była facti non iuris, y takowa ktora miec bestye furentes miewaią czasem nad ludzmi. Jawniec to znac z słow tego Apostoli, ze nie mogł by bydz niodkogo iedno od Boga samego sadzony, albo ktory na ziemi miejsce iego trzyma. Pisze ad Corinthios Capite 4to Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores misteriorum Dei nihi autem pro minimo e, ut a uobis iudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus sum qui autem iudicat me Dominus e, itaque nolite, ante tempus iudicare gdy pisze

pisze ab humano die wykładu Ambrożij Świętij, ec
nec a Legibus mundo creditis Judicandus erat, prawdzi:
we y tu mieysce Luce Cap. 12 położone, Quis me constitui
tuit divisorem inter vos, ieszcze przed położeniem
żywota swego, zanas tamowa Pańska była, ale po
Zmartwychwstaniu data e[st], mihi omnis potestas in cælo
et in terra, przeto in potestate D[omi]ni metimur potesta:
tem vicany. Wszak y Piotr S[wię]ty sam condemnował Ethni:
am et Sophiam, nie wiele by zgoła Duchowni wygrali, gdy
by się świeckim wżdy podali. Rzadka to iest żeby
Secularsnie byli infesti Duchownym a nieprzyia:
znemu dobrowolnie się dac sądzić, nic inszego nieiest
tylko przyrodzonym rozumem się niezgodzić. Pisma:
Pisma Świętego nie wiele świadom, sacræ ignorantiæ
Professor w tey mierze iestem. Prawa poniekąd po
świadow y to w nim inter Parucos minimus się być przy:
znawam, wszakże czytaiąc wiele o różnych materi:
ach authory mogę swych observatiey tot vigiliis elu:
cubrowanych authoritate Pisma Świętego y Doktorow
Kościelnych będąc monity decisive o tym napisać wy:
bornie iż niewywiedzie im nikt z Pisma Świętego, aby
kiedy Krolowie in Sacerdotes animadvertować mieli
aby y sądom ich in Personalibus et criminalibus pod:
dani byli. Ci prawdzie y Jozyasz Krol Kapła
now pozabiiał wiele iako o tym quarto Regum Cap.
23 Pismo mowi, ale ci nie byli kapłani prawdziwi

Bo[illegible]

Idolis sacrifikowali. Salomon tez zrucił Abi-
am kapłana. 3tio Regum primo et secundo, ale byn
cum Adonia conspirował, ale w tym wola Boska by-
ła, iako z Pisma patet. Eiecit igitur Salamon Abia-
tam, ut non esset Sacerdos Domini, et impleret Sermo
Dni, quem locutus super domû Heli in Siloch. Ioias in
Sacerdotes Dni inuexit, ale Krola tego miedzy
Tyrannami y Bałwochwalcami Pismo kładzie.
Sądow tez y władzy, zeby kiedy ktory krol nad
kapłanami miał zazywac swoiey, z tego Pisma
wybaczyc y doczytac sie trudno, bo z razu asz do ko-
nca rządził sam Bog Swiatem, po Pstopie obiey
władzy Duchowney y Swieckiey, ex rei sprawował ab
Principio subsequenter Moyses zaczym Princeps
Regationis Dni Exodi Cap: 28 et zy tym poświę-
cił Aarona y Syn iego y obtulit sacrificia Dno, zaczym
praefuit etiã in temporalibus dehinc post Patriarchas
rządził BOG Swiat per Iudices, y ci mieli utramque
potestatem, y ich Principatus nie był haereditarius, quo-
niam Dñ libri uocabat qui populũ suũ regeret, post
Iudices rządził Bog lud swoy per sacerdotes, na
ten czas był Heli dla Synow swawoli rozpuszczo-
nych od Boga pokarany. Był tez Samuel Sacerdos
et Princeps oraz in temporalibus, iako o tym Regũ Cap: 1mo
usque ad 20. Samuel zas pomazał na Krolestwo Saula
y Panowali Krolowie ad Sedechiam ostatniego kro-
la, ali nigdy niesądzili kapłanow, y owszem przykazał

BOG

105 BOG Moyżeszowi ţolle Josue Filium nonni rum in quo est Spiritus DEI et pone manum tuam su: per eum, qui stabit coram Eleasaro Sacerdote et Cap. 27 Znowu tempore Machabeow, itemu y odtąd e Regnum ad Sacerdotes, qui erant Pontifices et Reges, y mieli oboię władzą temporalem y spi: ritualium, w tom tych wywodow Immunitatem Ecle: siasticam y z tego opista Panskiego obaczysz snadnie, quid tibi videtur Simon, Reges terrae a quibus accipiunt tributum v censum a filijs suis v alienis odpowiedział non ab alienis Pan na to za: raz, Ergo Liberi sunt Filij Regis, sub quo sint oni Regna ktorym wysokim że on był krolem oni tez byli filij adoptiui przysądził im iako widzisz swobodę y wolność Iz tedy praecepto Domini Samo ta: kowe iest suum cuique tribuere, przeto nie lza iedno Duchownych przy ich wolnosciach swobodach praerogatiuach we wszytkim zachowac wcale, nec utendum temporali contra excessus eorum gladio nisi prae: misso spirituali, gdyż ubi remedium postest intentari or: dinarium cessat zawsze extra ordinarium, Tytuluiąc ich Reuerendi y Reuerendissimi, zgasła by zaraz tu wszytkich Duchownych Reuerentia, gdyby nad niemi Iurisdictiy Swieckiey sancta Excellentia y niemo: ia rzecz wprawdzie była z Theologicznym Prawne mieszac Pioro, ale iz aduersis et diuersis oraz utrinque agentibus odpowiadac przyszło, oboie im tez wedle

uddolności

udolnosci moiey narabiatem dzietem sobie y Pismo to mo=
ze Judicio starszych we wszytkim dali poddawaiąc. &&&& 105

Vtrum Personæ Religiosæ in Successionibus deuolutis hæreditare debeant et eisdem disponere possint. 231 [marginal note]

Pro.

Od Spatkow wzięcia wszelakich y Dispozycyi ich wolny nie moze nikt zadney osoby zakonney zrazac Statutem de Monialiby uchwalonym albowiem dla gwałtowney na on czas na Rzeczpospolitą następuiąc potrzeby dziesięc y o Kościoły same dwa testamenty statuty były ie dnegoz Rokhu 1578 y iednego razu pierwszy wzwysz pomieniony a drugi Taxatio fundorum eo fine zeby za przypusczeniem dostatkow przyciągniało się obrony periclitanti protunc Reipub. jo Statutowe słowa iawnie wyrazaią gdy mowią fatali quadam aduersitate hactenus continge= re non potuit, ut stabilis defensio aduersus continuos Regni hostes statueretur, ita ut nouos semper tractatus de ipsa defensione facere oporteat. Uchwalono tady dobrowolnych Ziemskich taxatią, aby wedle uwagi maiętnosci posłom w większym albo mnieyszym Szlachcie woyne

służył

służył którego szacunku y w Dobrach Kościelnych nie
zbranialisię Duchowni wygadzaiąc potrzebie nie tyl-
ko Rzeczypospolitey, ale y kościoły Boże na ten czas
zachodzący, iako Statut tenże o tym mowi. Bona Eccle-
siastica, quae licet nunquam alias subiecta erant oneri
bellicae servitutis, ut quae ad usum duntaxat Ecclesiae
collata, in praesenti necessitate et summo discrimine
permiserunt taxari z tych, że skazy i et co finie stanęł
Statut drugi Titulo moniales, aby wedle niego za-
konne osoby połowicą intraty Dobr puściną przypa-
dłych Kontentowały się, a drugą intraty połowicę, żeby
powinni brali z dokładem, et ex illis onera bellicae ser-
vitutis sustinebunt. Oboie te Prawa były y doczesne
a dla wam tylko uchwalone. Sublato potym Reipubli-
cae discrimine, y ten także nowy. Ci iako go Statut za-
wie defensionis Tractat ustac ipso facto musiał. Za-
czym iako Statut de Taxatione fundorum de Executi-
ey nigdy nie odszedł, y nie każe iey żaden. Taki y ten de Mo-
nialibus, y to było pro una vice, stanowiono, nie może być
pro semper usurpowano. Ale trzecie Rzeczypospolitey dobra
nabył y trzeci sposob po ten że czas iako Kronikarze
piszą namowiony. Iż Krol tanquam Parens Publicus
et supremus Tutor miał był sam Iure Tutelae trzymać
wszytkich Minorennow et Pupillow Dobra przez rodzi-
ce ich, obumarte, y trzy części z nich dochodow na obronę
Rzeczypospolitey a czwartą na wychowanie Pupillow ob-
racać. Ale lubby ten Statut in vigore zostawał tedy
iednak

Iednak ony niezabrania Dispozytyi Dobr puści-
zna spadłych osobie Zakonney, ale tylko gdy mowi Alie-
enare tamen illa à propinquis nullo modo valeant, że-
by mimo swoich obcemu alienowane nie były strzeże. Krom
tego chocby alienowane były Iure propinquitatis per
causam Retractg à zutaszcza bona gentilitia
od obcego swoiemu recuperowac ie wolno. Ani Dziedzi-
ctwa tym Statut suo tenore Sekretnym przysądza, bo mo-
wi reliquam verò medietatem prouentuum, nie mowi haeredi-
tatem alias kiedyby tym Statutem miano od spadkowego
Dziedzictwa y Dispozytyi Zakonnych odstychnąc byłoby to
contra Libertatem Publicam, wedle ktorey libera cuiq re-
rum suarum Dispositio byłoby to, et contra Libertatem Ec-
clesiasticam, cożyniby tak retraheret à Religione gdyby
Zakonnych przyiowano succedendi beneficio onym de iu-
re communi seruienti w lepszeyby kondytiey zostawał Ban-
nit ktoiy choc iest wywołaniec nie iednak z Puścizny pod
Bannitią przypadłey stawa się wygnaniec, lubo ten Religiosg
mundo mortuy, Wszakże quod ad ettg ciuilea ibero
non quoad victu et vestitum, każdy z nich exercet ettg
naturales iadłby także y piet kdyby co dział by się, kie-
dyby wo. Incapax być może respectu sui, sed capax respectu
ordinis, niemoze miec in particulari propne tatem, ale in com-
muni może. Owszem byłoby to contra Ius naturale bo Suc-
cessio Sanguinis merito acquirit non Iure ciuili. Cz. iz pri-
vogatiua Successionis iako się powiedziało acquirit, San-
guinis merito, tedy Brata Xiędza po Bracie nie Brat
swiecki do Puścizny uprzedzac nie może, nec Legi ciuili
Iure

909 Jure nāo Inueniri possunt, przez przyjęcia Zakonnice traci nikt Jura sanguinis pśstaremu retinet sua cognationis wszytkie civitatis, et cognationis Jura przy nim zostawaią. W Statucie sub Titulo Clericus ze Jure suo nullus debet defraudari tym samym zey Dziedzictwo y Dziedzictwa wolny szafonek ma bydz przy zakonnym uznano to iest bowiem non defraudari Jure suo gdy wolno in haereditate delata haerere, de ea libere disponere. Pogotowiu ze in contrarium podtym ze de Monialibus Statutem drugi zaraz zostawa nie zniesiony Statut Praescriptio Monialibus adimona haereditaria repetenda uigirti annorum. Ta o tym się przydała repetita haereditas, gdyby iey zupełnego używania y szacunku nie służyła facultas, Zawsze Bona sequuntur Personam zawsze kazdemu swoiq wzyśćniu wolna Dobr swych Dispositia, y naylepiey tu nie mi disponuie, ktory ie w ten sposob Domine quod accepi de manibus tuis reddo tibi. Ta klasztor, kościoł albo szpital, zapisuie taki. A mimo to ale tez y ztąd Statut pomieniony Ludzi zakonnych afficere nie moze. Albowiem sine consensu Ministris mundi stanowiony. Inualiditas Legis dependere pospolicie zwykła ex defectu Jurisdictionis et potestatis. Ztąd poniewaz Zakonnicy y Zakonnice, ktorym to Prawo bez Prawie czyni nie byli sub potestate Statuentium anie podległych władzy Jurisdictyey swoiey. Prawa nikt Stanowic nie moze, kiedy tez obowiązkiem iego nie podlegli. Wprawdzie w Statucie tym pisze ze stanął de consensu consiliariorum Regni Status utriusque ale y nad tym iest iesze dalsza superioritas, ubi autem adest superioritas ibi requiritur authoritas, ktorey gdy nie bedzie uigor

uigor tez Legis stac nie będzie, zaczym ani publica utilitas, ani zadna iey necessitas, nie mogła dac takowey władzy y Dyspozitiey Legem statuentibus statuta facere Iurisdictionis, wszakze tez sub illo simili errore stanęły były niektore constitutie stanowi duchownemu uciązliwe, iednak iz bez władze zwierzchnowey straciły drugiego Seymu uigorem suum gdy Titulo zostawienie Constitutiey przesłego Seymu zgodnie tylko mianowane w mocy swey zostawiono a o ktorych namowa znowu była tacite ie odrzucono, y ten statut taciti odrzucony, gdyz nie iest Consensu Summi Pontificis et Executione utwierdzony napisał ieden ze lepiey est in Legibus constituendis errare, quam hominem interficere quia hic error multos per multa saecula interficit animos, simul et corpora Łatwie osądzic iakoby sie tym kazdym statutem wiele ludzi zawiedło y zakonnych przeciw z przyrodzonego Prawa dziedziczą y swieckich wieczną krzywdę y szkodę odzierwaią. Wiec kto chce statuto ad sui beneficium utiretiam contra se illud pati debet. Iesli saecularis po krewnych bierze iako po Bisskupie, Opacie, Kanoniku, czemuzby Zakonnik y zakonnica po Bracie, Siostrze, brac maią gdzie iest inaequalitas, tam iest iniquitas illa studiose evitanda, quia grauius proe, leuius pro alio ponderamus, Iesli Possagi dlatego do klasztora wnoszą ze im zakon powinien prouidere, czemu y Dobr wiecz ma, gdy sie z tąd słuzby nie umnieyszy Woienney bo y z ziem szczycznych także iako y insza szlachta na woyne wyprawowac muszą. W czym podziela statut Władysława Iagełła Tit: filiae quae haereditant, ktory mowi ze Białogłowy

carentes

922 carentes Fratribus Germanis maią zostawać in haeredi-
tarijs portionibus nie czyni tam distinctyi żadney czy to Mni-
szka czy nie Mniszka, ale ogołem includował wszytkie
ani lepsze czyni między Dobrami Oyczystemi a Braterskie-
mi ale simpliciter carentes Fratribus w iakichkolwiek
Dziedzictwie maią, sub uno exemplo continentur, similiter Sta-
tut ten podobieństwo wielkie uczyniony iest, propter Fa-
miliarum conservationem, et Dignitatem earundem tenen-
dam, ale kiedy się zwiedzie Rod ich męski, że nie zostaną iedno
same białogłowy, iuż mimo wyżey pomienione ratie, ale iż
tez na białogłowie Familia y nomen gentilitium nie zawi-
sło w cudzy, bo Dom przechodzi vigorem swoim Statutu pomie-
niony rozpościeraćby nie mogł dalekowięcey w tym razie
gdy tylko same Summy pieniężne zostaną. Albowiem
res mobiles non continentur sub prohibitione Legis ad stabi-
lia, tylko iedenstatut miałby należeć ne diminuatur ser-
vitium bo iuż constitutie iż z Summ dwoiennych służba
dwoienna nakazały służyć gdy Statut stanął w vsta-
wie tego nie było ad non expressa vigor Legis exten-
di nequit. Pytam kiedyby się plemię czyie tak zwie-
dło, żeby z oboiey płci Domu onego nie zostawało iedno
ona sama a zakonna osoba na ktorą by ultimarie Oy-
czyzna dobra przypadły, ktoreby Dobra przypadłe miał
trzymać wedle Statutu, powinnaż trzymaćby mieli, ale ich
nie masz wedle Constitutiey 1588 przypowiedać
by się Fisci pogotowiu że osoba żywa igitur Zakonna
osoba wniesłaby ie z sobą do klasztora. A ieśli to idzie
in uno

in uno Casu czemu nie ma isc in altero. Roku przesz: 922
szlego 1634 Quarta post Beatissimae Mariae Virginis
in Civitas w Radanskim Trybunał Lubelski inter
Campanowskie, ex Regestro mixti Fori, lubo to ukazy:
wano ze Statut de Paternis Bonis et Maternis
tylko mowi z ktorych Posag debetur y dokłada. Quia
ponunt satis provisio, ale Actrix wziąwszy Posag abrenun:
ciowała in Bona fraternis petere Divisionem nie
moze z ktorych Dos non debetur iednak uznał iż
Trybunalski ze competenter agit, kazano Bonorum
fraternorum Taxatią przydawszy Urząd y Duchownego
tandem y Divisią. Patrzyć Trybunał na Prawo przy:
rodzone Roku zas 1639 Tertia post Rogationum w Dro
chickim inter Kiszczanka et Abbatissam conuentus
Drochiciensis et Kondzienski ac Iwanowski padała
ze ratione Bonorum Fraternorum taki dekret, ktorym
uznano donationem przez nie Bonorum Devolutorum Con:
ventui factam esse invalidam. A iz za provisią wzięta
Satisfactią incompetentem Actricem motum pro divisio
ne esse naleziono bo wziąwszy Quotam Dobr nie kon:
tentowała się y znowu pro divisione czyniła. Dekretu
pomienionego taka Series. Quandoquidem Actrix ex
ui Contractus per se et Illustrissimum pro tunc loci or:
dinarium cum Generosa Iwanowska facti Bona Groch:
wa respectu provisionis ad vitam suam tempora ex for:
te haereditaria Bonorum suorum post Patrem illius et alias
quasvis personas ipsam spectantium vigore Statuti Re:
gni

913 gnt de Monialib. sanciti subire signata realiter recepit, et eadem Bona contentando, se provisione temporanea conuentus suo in perpetuum inscripsit quo resignatio nullateng restringi pt. Ideo ratione Diuisionis incompetenter agere &c. adinuenit.

CONTRA CONTRAKT.

Rzecz swoię tak stawie zwykli przodkowie nasi, gdy Statuta stanowili, nic inszego w nich iednostaynie salutem et Reipub. utilitatem naybardzi upatrowali, a czym y ten statut nie dla zadnego prywatnego uczynku albo Familiey zachowania, nie fauore agnationis, ale dla Dobra wszytkiey Rzeczypospolitey stanął, tut Bona conseruentur inter cines, zeby się szlachta nie ubozyła, ale panoszyła, zeby z Raczemi y dostatniemi w Ziemianstwie będąc mogli sprawnie porządniey y udolniey woynę służyć, y udolniey y wygodniey nawalone ciężary Rzeczypospolitey znosić co by było niemozno, gdyby dziadowie Ziemskie w klasztory wchodziły, tymby samym woienne expedytie zaginęły, et zatym Rzeczpospolita obrazona była by, prędko o upad przyprawiona, bo lub y klasztory z tych spadkowych włości na woynę wyprawowa by chcieli, iednak by intenti Regis w tym dosyc nie uczyniely, y bez Substantiey bo

wie

wem ale samey in persona sua szlachcie do Boiu
stawic się statut każe, et każe sub poena confi-
scationis vitae et bonorum, coby dbał o to swoie wy-
słany namiestnik z guby maiętności iako nie swey
nie bał by się bynamniey kaźni na garle, iako sub-
stitut, nie strachał by się pewnie, samo irregularitatis
periculum, ktoreby zakonni belligerantes incurrerent
wszyd y tey ich woienney wyprawie uczyniłoby niepo-
chybny gdyż oni et ministerio mansuetudinis, ad sa-
cramentaque Dni tractanda electi a nie do Boiu y
woyny powołani. Bella nundinae mortis na ta kim
iarmarku naywięcey rzezi bywa, ktore rzemiesło po-
nieważ idem est per se iako y per substitutum exer-
cere gotowy by irregularitatem takowym przyniosło.
Non convenit enim militibus Christi militare saeculo, et
factus qui miles DEI desinit esse miles saeculi. Co-
kolwiek tedy ad publicam utilitatem refert, to pil-
nie ma być trzymano y strzeżono. Totumque Reipub. corpus
curandum est, ne cum pars aliqua tantum tuetur reliqua
deseratur, nec debent aliorum pernicie ceteri salui fie-
ri, sed ut omnes ex aequo in publicum teneantur. Przeto
iż bona terrestria są ad tutelam Reipub. do kla-
sztoru wniesione, ani trzymane być nie mogą, maią swe
praerogatiwy zakonni prawda iest, ale tollitur omnis immu-
nitas, ubi adest publica necessitas v utilitas. Nie ma za na-
tenc statut census u Sapieskiego, y to iest prawda lecz
statut ten rem terrestrem afficit non personas, et wro
iest

iest postanowiony nie na osoby. Przeto consensu iego
nie trzeba à zwłaszcza, że legibus conuenit authoritas
in homines, non hominibus in Legem. uult in eo ipso quod
promulgata est Lex semper obseruari pogotowiu że ten
Statut de consensu Consiliariorum Regni, Statusque utriusque sta-
nął. Włości Ziemianskie, maią pewną cum Reipub. con-
iunctione albowiem są iey Poddane, et obnoxia ad onera.
Gwoliczemu za Starego Prawa nie godziło się Dóbr
przedawać własnych iedno tertiam partem cum consensu
Regio. o Temu sa gwoli o Testamenta de Immobilibus za-
kazane, że tyże Mazyjey Córy Szlacheckie na Posagach
zostawione. Nie inszym wszytko respektem iedno ne
diminuatur Reipub: Seruitud. iakoż ie tedy maią po-
bierać Klasztory contra Vtilitatem publicam, à osobli-
wie że tegoż Dobra pospolitego sam comparticeps in
Reipub. quiete quiescunt y fouentur in Pace. Krolewskie du-
chowne, nawet ani Mieyskie Dobra nie mogą bydź prze-
dane iedno cum consensu eorum quorum interest, same Szla-
checkie, tak ~~tak~~ błądzą idą rwie co żywo by groch przy
drodze. Szlachty przybywa à Wiosek ubywa choć co
adwiscod Ziemianskiego przypadnie Krol powinien
dać, y rozdawać Szlachcie. Klasztorowi gdy mu co zo-
soby zakonney przydzie, iesli nie nieda przynamniey tey
że niech nie bierze Szlachcie. Niech im alienatia Bono-
rum uczyniona ważna w tey mierze nie będzie, gdyż to nie
słusznie alienare, swoich oddaliwszy alienis dare zwła-
szcza Bona Gentilitia o ktore z tad dawnego wieku wszy-
tkie Prawa zarliwo się zawoze uymowały. Nie słuszna
zaiste

zaiste Soleat facere hæredes et proximos constituere 910
ex hæredem. Ze sie takie bywaią charitatiua opera, Secun:
dum igitur usum Sadu Statuta intelligi debent. Tego Statu:
tu wszytkie się Subsellia znowu trzymał, y Legibusque Iu:
dicari debet, non similibus. Gdzie nie były debito modo iako
Statut mowi Prouisia dawano Posag, a dawano mnieyszey
iz też są onera Patrimonij Spiritualis mnieysze aniże:
li Secularis, y ztąd ieszcze mnieysze, ze Posagowa na:
ta iest, ut unde exijt, eo regrediatur, a poniewasz się z Za:
konu nie powraca, tedy też ten respect go sczupli y przy:
kraca. Po bracie za successią nie rozumieli by dz nasio:
stre nalezaca gdyż Statut tylko mowi succedere pos:
sint in Bona Paterna et Materna, a nie mowi in
fraterna. Z ktorych Dos nulla et Prouisio debetur sio:
strze wprawdzie in contrarium Statut Tit: de Filiis, quod hæ:
reditant, ale tym Swieckim Pannom to beneficium daie,
gdyż z Dobra z soba w inszy dom Slachecki wnoszą, ie:
dnak tym Rzeczypospolitey nic nie tracą. Pozwala drugi
Statut de Clerico, y po nim Constitutie Duchownym Dobra
trzymac, ale takze Swieckim nie Duchownym wedle Statu:
tu de Praescriptione, ze Zakonne osoby hæreditatem a:
dire mogą, to non negat, ale iuz declarowano Paternam
hæreditatem et Maternam non fraternam wszak ze
ich od Swieckich oddalac y oni przecię trzymac nie mogą, mu:
szą ci agere chcąli partem prouentuum capere. Statut de
Taxatione fundorum ze do Executiey nie przywiedziony
niedzie zatym aby de Monialibus Statut gwoli temu
nie miał być trzymany et wszak tez usus Pogłowne
było

912 było uchwalone to iuż za tym że w executią nieprzyszło
mają być drugie Constitutie dlatego zniesione, absurdu
wielkie pogotowiu że tak Statut y drugi de praescriptione
ne uczynili annonie nie iest ad casus ale in semper uczynio-
ny. Gdyż bez spatium et intervallum, tak długiego cza-
su ad vitam accedentis nie mogł by zamykać w sobie.
Ciekawie kto chce na iakie zdobywa racie, ale to contra
Legem prozno quod Lex vetat nemo concedere pt. Capere
non possunt qui per Legem prohibentur, non possunt possi-
dere ne alienent, alienare nequeunt, ne Reipub. debitum
extinguant. Więc kiedy długi płacić choć proportionaliter
to iuż Zakonna osoba do nich nie powinna powiadaią. U-
kazuiąc że dote contentantur, że Lotdowicz tylko Pro-
wentow bierze, a iako na posagach postanowione, że
mnieyszą czwartą część biorą to iest a trzy przy dzieciach
zostaią dlatego długom nie podlegaią, tak y Zakonna
osoba, gdyż przy powinnych y Dziedzictwo zostaie y po
Lowica prowentow druga, ani iako dożywotnia Panien
usu. Prowentow w obowiązku ma zostawać allegacią, gdyż po
owey śmierci z Dobr successor iey nie ustępuie, aż mu io
Lewki zapłacą potym zas Klasztor trzymać by nie mogł
dla Statutu de Monialibus ustanowionego a gdy zas
długow nie maż alisci się totaliter, do wszystkiego
biorą Dziedzictwa Pochwała Zakonow bywała nay-
większa z ubostwa dobrowolnie przyiętego, zkąd y Re-
ligiosi iakoby relinquosi nazwani, teraz zas sub glo-
ria egestatis divitias possidere nie byłoby nic inszego
iedno habitu magis relinquere saeculum quam sensu vestem
exuere

exuere mundanam non meatem Professionós, mon bg inpugnare Suir dum non probant, quod fatent. Concluduiąc ca divisionis finis Possessio, a iz zakonne cza by possidere nie mogą igitur ani pro divisione agere, ale tylko do Ziemstwa pro sua Quota Prouentuum. Multo magis ze Zakonny człowiek maiąc Ius suum naturale restrictum per Legem et Statutum memoratum nie może mieć panszcz cedendi ani zatym pro Divisione Legitima agendi. W Trybunale Piotrowskim Anno 1634 Sexta post Dominicam Septuagesimam inter Parnowskie, et Broniewskie ac Religiosos Patres ordinis Praedicatorum conuentu Poznanskiego padł taki dekret. Quoniam Iudicio deductum est, quod Religiosus Augustinus Parnowski Successione post Arnultam suam existens in claustro potiri non potuit, siquidem ante successionem istius summae Ordinis Sancti Dominici Professus esset et mundo abrenunciauit, nec eandem successionem conuentui conferre seu transfundere potuit. Adeo eundem conuentum incompetentem Actorem esse adinuenit. ad ...

Vtrum Criminosus per ingressum Religionis exemptus sit, à Foro Saeculari.

LVO.

Zawsze to iest w Prawie pospolita iz alternato

Statu

911

Beyond mutaty Statu Osoba albowiem ordo superae: niens tollit omne Jus Saeculare, ktoreby kolwiek Zakonnego, a przedtym Swieckiego wiązało nexu suo. Ktorej nieize Traktat wyzey agitowany, utrū spirituali in foro saeculari pro Crimine respondere teneatur dodac wedle potrzeby ratyi imitati mutandis.

Contra.

Nie moze zbrodzien per Monachismū znikac Osobą, ani vindictam Legis Saecularis. Criminosū bowiem kazdego non debet sequi e Monastery dignitas sed poena. Jesli ze templa non tuentur noxios sed innocentes, pogotowiu Klasztory nie maią bydz Refugiū malorū. Impiā pietatem non seruandam zawsze to iest w Prawie Rzpo: lita iz in Delictis puniendis attenditur tempus Delicti non sententia iadby się tak kazdy wymiskowal. A czemu przedtym do zakonu nie wstąpil Zakonnikiem zostac nie iest to poena ale sle. tio statguitū Za wstąpieniem do zakonu otrzymiwa albo Swionē Delicti, ale tylko quod animū non quoad Legem. Sądna przecię ma bydz noxa vindicta, ktorey ia na nim nie wskaze ani iey exequowac bedzie bo on tylko kaze in concernentibus eorū Regulas, tedy ią Saeculare iudicium skazac powinno. Alias by tak zbrodnią zostawalo impunitū. Sądna ma bydz necessario exiegowana, gdyz iest ad Reip: salutem emendationē malorū in solatiū Laesorū ustanowiona, jeszcze gdyby się dziac mia: Ius non erat tuta innocentia, si dabitur delinquendi Licentia napisal ieden. Impedire bonam rem e melius quam concedi malam Lepiey takowemu fantazyą przerwac

zakonną

zakonną nie zbrodniego podac ręke obronną. Sługa moy y zbieg moy, gdy nie skorzysci rez... iego mo- 92
iey w Zakonu nie moze bydz przyięty, a iako jerum ... ex facto dementa z takowego ubowią sku będzie wyięty.

Vtrum Clericus criminaliter agere possit. 233

Pro.

Dawna to y prawdziwa rzecz da mać cui iniuria cedit, eidem et querela, zaczym Xiądz lubo to in corpore, lubo in Bonis ... iest ignominiose inuidiose inuasus albo praedonico petitus et aggressus modo czemu nie ma criminaliter agere, a zwłaszcza gdy się oswiadczy że on non ad propriam uindictam exequendam ... odium causa crimen defert nec ob priuatum crimen urget sanguinis poenam, ale propter Vtilitatem Publicam, ut Ciues quiete viuant czyni Delatią criminis patrati ad Magistratu, ktory o Magistratą powinien przez się wedle Constitutiey 1668 chocby kogo od poparcia Criminału odrazały iakie respecty za dalszą Instantią Instigatora swego ktorego tez w Sczuie Xiądz przy Delatiey swoiey w takim razie principaliter kładzie animaduertowac in facinus, gdyz Reipub. interest, ne delicta maneant impunita. Iako Sędzia nie grzeszy condemnan... Reu albo wiem publicae salutis ministerio im patitur Offi-

ciorijs

 ciumq; publici Boni agit tak y Xiądz Delator ktory gdyby in probatione deficeret tak zeby musiał szkody nagrodzić, iako y swiecki in Poena Talionis, bo lub Duchowni Legibus Saecularibus non tenentur, ale iednak Lege naturali obligantur, ut damni illatio simili damno pensetur. Aratione poenae corporalis siedzenia w ciemnicy ad Forum Spirituale są tez u nich carceres, ktore coercent temerariorum audaciam, alias gdyby się criminaliter agere nie godziło, to by się crimina impune patrare Ciurie kim godziło się księża rzecz excommunikowac, niz criminaliter akcusowac, bo ona poenam animae infligit, ta corpori y honori, a iesli może excommunikowac, czemu nie kryminowac.

CONTRA

Było by to przeciw Iurisdikciey Duchowney gdyby causas Criminales za ktoremi idzie privatio vitae vel honoris przeciwko swieckim popierac mieli, albowiem Duchowienstwo iest wybrane in ministerio mansuetudinis et salutis cuz ten nie myśli Dui salutem, ktory nacierać de Invasione Statutem poenae sanguinis tanquam statui suo inconvenienti incubere nie mają się facientes stawaią się Irregulares, a mimo to Prawa nasze chciały to miec, ut deficientes in probatione Criminali poena Talionis mulctarentur. A poniewaz Duchowne Legibus et poenis saecularibus non tenentur, y na nich eo casu talio extendowana być nie mogła, igitur qui effectu causas praestare non possunt, criminari quoq; non valeant. et co

Się

się tknie Principaliter agente Instygatora iednoc to tak przez się iako y przez innego czynić tęn takowe, iako Publica Persona multari nequit, á Prawo eo fine Delatori: bg in criminali causa adeo personaliter nakazało, żeby nie inszy iedno deferens w tym czym zostawał oco chciał przy: prawić drugiego zkądy Talionem repassiją zowią, ani pu: blica utilitas, tam praetendi może, gdzie z Prywatey accusatia stawa à pospolitemu Dobru nic się ztąd nie okazu: ie.

Vtrum Clericus ad te= 234
stimonium ferendum in Criminalibus teneatur.

Pro.

Nie powinien do żadnego wydania Swiadectwa albowiem by incurreret irregularitatem, à zwłaszcza, gdyby z iego Swiadectwa Mors criminosi sub sequatur.

Contra.

Powinien bo to iest munus publicum pro ueritate patefacienda testari, każdy do zeznania prawdy iest obowiązany, alias si non testatur D. S. V. est, Reipubl. offenditur nocens, a bsoluitur ueritas, occultatur, ktory

wydaie

923 wydaie in odium homicidas à Duchownijch karać go ma.

235 Vtrum Bona Clericorum patrimonialia, gaudeant Privilegio Fori Eccles.

Pro.

Poniewasz Dziedzictwa Duchownijch sequuntur personam tanquam accessoria, tedy dlatego samego, gaudent Privilegio Fori, Szlachta zawsze Principaliter considerantur zaczym Bona translata in Personam Privilegiatam à Privilegio augent Ius translatum, a to ius auctum non habet à transferente sed à proprio Privilegio.

Contra.

Bona non mutant naturam choć Duchownemu resignata przecię one pod starymi Ziemskimi zostawaią, ztąd według Statutu de Clerico wyprawa woienna, Pobory Podymne, y insze podatki imponunt Personam pro rebus.

In Actione Reali Persona non censetur obiurgata.

Vero

Utrum Clericus per Inscriptionem suam praeiudicet Foro suo ordinario.

Pro.

Wszytkiemu Stanowi Duchownemu służy Priuilegium Fori zaczym Xiądz przez Zapis swoy nie może się świeckiey podawać Iurisdictiey, gdyż pierwszy tenetur Foro suo ordinario, y priuatny będąc publico Fori Priuilegio swym zapisem derogować nie mogł. et quidem de praeiudicio Statu y byłoby to contra Libertatem Ecclesiasticam. oprzez tedy Priuilegium Fori nie iest Personale, ale toti ordini Ecclesiastico indultum renuncianti sine consensu superioris facta wiązać go nie może.

Contra.

Każdemu wolno renunciare Iuri suo, wszak volenti non fit Iniuria, in se tantum peccat który się ad Forum saeculare obowiązuie, pogotowiu że in priuata Causa Libertas każdego in libere agere et in libere pati zawisła.

Utrum Maltensis Foro Saeculari 237

lavi in Criminalibus sub-
iaceat.

Pro.

Jako ordo aurei Velleri, tak y Kawalerowie Mal-
tanscy, nie są Viri Regulares, gdyż nullis Religionis
Regulis ligantur, y nulla vota vera et Regularis Re-
ligionis profitentur. Nad Duchownemi poki by degra-
dati nie byli, nie zwykła saecularis potestas extendowac
Jurisdictiey swoiey, gdyż ich impressus character animae
et ossibus przed swiecką władzą evelli nie może. Atte
iż Zołnierze Maltenscy nie maią takowego impressum
Characterem, z ktorego mieliby bydz pierwszy tak ia-
ko Criminosi ciesli sie, kiedy trafi Duchowni degradac
ti, tedy gdy nie iest potrzeba z niemi Jurisdictionem
permittere spiritualem bezpiecznie zaraz zażyc mo-
że saecularem, et zwłaszcza że oni trudno sie zwac
maią Regulares, gdyż woiuiąc, y krew przelewaiąc
ipso facto stawaią sie Irregulares. A zatym Regu-
laris beneficio protecti et tutati bydz nie mogą.

CONTRA.

Nie dopiero teraz, ale z dawna ordines militares
są ab Ecclesia approbati et Religiosi nuncupantur
bo certi

bis certis Religionis Regulis ligantur. Tákże Substantialia Religionis vota przysięgą y stawią się vere Religiosi et Ecclesiasticae personae zkąd się Fratres mianują y w listach Frater Jacobus albo Andreas podpisują. Nie tylko na Character Sacerdotij degradatia ale y na autherament Religionis exautheratia potrzebna zawsze. ták wszyscy Rycerze gaudent Privilegio Ecclesiastico nie tylko od Kościoła, ale y od Cesarzow, Krolow onym largissime collato była inconcessa, Rhodus à Gofredo Rege z tamtąd pulsi przez Solimana Tureckiego Cesarza 1523 otrzymali potym Insulę Melitę nazwaną à Carolo V. Imperatore 1530 zkąd się Melitenses Equites zowią. &&&&.

238

Vtrum ex Vi Contentorum Iusiurandi Regij pacem et tranquillitatem inter dissidentes de Religione tueri, tum ex Vi articuli Confoederationis in Volumen Constitutionum

inserti

927 Inserti, prætendi Violatio Securitatis publicæ possit cum dogmatisationes diversorum inhibentur, et synagogæ eorum demoliuntur.

Na Trybunale Lubelskim Panowie di:uersi in casu zburzonego zboru y zabronioney im dogmatisatiey, temi y inszemi Skargi swey wspierali ratiami, nasi tez refutowali:

RESP. DN. RESI. Wszystkich prawow iest cely koniec, Salus et Pax Civium, a iz przestrzegaiąc Seditij tumultow niezgody Religiji warowano to prawem pospolitym y przysięgą nawet Krolewską, ze dissidentes in causa Religionis w pokoiu maią bydz zachowani, tedy, ktorych inquietuie zbory burzy, Predicatiey broni, ten prawo łamie y pokoy pospolity wzrusza, a zatym iako przestępca karany bydz ma, czego [illegible] agiuo-dow qualifikowac nie trzeba, gdyz zawsze iustum e[st], quod ex Lege, et contra Legem uiolentum. Szczycimy sie wszyscy Libertate, ktora in libera uiuendi credendiq[ue], ut uelis, potestate zawisła. Nie była by to Libertas, ale seruitus

et

et oppressio gdy by per tumultus y Rozboy, y Rokosz miel by ydz uprzątani taki progres niebyt by pacis, ale belligeranti discordia. Fides est suadenda non Imperanda Religionem imperari non posse, nemo enim cogit, ut credat invitus, alter alterius Religio non obest lubo to w Wierze diversi dissentiunt opinionibus ale conveniunt officiis ysdem includuntur Muris idem tenent Forum unanimiter Reipub. Legibus obediunt. W człowieku samym choć to dosyć iest sporu y roznosci bo frigida sic pugnant calidis humentia siccis, mollia cum duris sine pondere habentia pondus, a iednak ci dissidentes, per concordem discordiam stabiliantur et durant, a czemu ad similitudinem Corporis humani tasz concors discordia eo in passu zachowana bydz nie ma a zwłaszcza ze concordia była zawsze iest y będzie custodia Maiestatis z początku swiata zaraz te koło wiary wznice bywały, a przecie ie ad m. fsem trzymac nie extirpowac kazono. Fidei czemu swoy pokoy w tey mierze mają, czemu insze Panstwa iako Tureckie, Niemieckie, Czeskie &c. tym sie nie rwą ani ŁKĄ wszak Religio a re eligendo lubo relegendo nazwana. Czym że tedy in Republica Libera re elegi u Relegi niema.

Vide Rationale Juris Canonici Tit: de Haereticis.

Licet facies habeant diversas Causas tamen habent ad invicem colligatas nam de vanitate conveniunt in idipsum

CONTRA Nostri.

Obowiązek uczynioney Przysięgi Krolewskiey ani
Praw allegowane, nie może być tak iako panowie
diuersi ciągną rozumiane, co z uwagi Contextu Iusiurandi
także y z Prawa samego y z definitiey Pacis osądzić snad-
dno. Pax bowiem nic inszego nie iest iedno animorum
Conciliatio Iniuriae Remissio et discordiae finis. Ale
za krzywdę Rzeczpospolita nasza miały y Leges, że in
damnum animarum et uirtutum przeciw prawdziwey sta-
rożytności Katolickiey wszytkich Polakow wierze
haeresis, to iest electio noua crudelitatis w pośrodek
ich wniesiona była za ktorym wniesieniem nocumenta
sustinent uirtutes quando eis contraria uitia inducunt.
dla uindykowania tedy takowey krzywdy uchwalony
był Statut 1424 Tit. Haereticis aby wedle niego każ-
dy haeresi infecty był zaraz imany karany, na dobrach
confiscowany, y potomstwo ich aby była insuccepibilis nawet
z Oycem swoym nie tylko ignobilis ale też infamis
zostawałaby. Nastąpił potym poślední Statut 1538
ktory generalem zawart swobodę Polską nullum capti-
emus, nec uindictam in ipso faciemus, nisi rationabiliter
conuictum nulli Bona recipiemus nisi Iudicialiter nobis
fuerit condemnatus. Zatym przez Praecepty haereses gene-
ra rozumieją Panowie Diuersi, że nie od srogości pier-
wszego Statutu y wolnieyszy y swobodnemi compacti-
cati wznicili contentionem niezgodną y oną aż do Con-
stitutiey otym poślednich, a zawsze pod czas takiego,
iako y teraz pod to interregnum zarliwie prowadzili na-
mowami, aby lueniente lege decidat et rigor. O Rzeczpospo-
lita tedy w zawziętych między sobą tych dissidentium

animuszach

animuszach pokoy czyniąc eam Iniuriá że się do nas 980
wdarli ze in, animalibus et virtutibus szkodę uczynili
nienagrodzoną remisit per legem et discordiis finem im:
posuit; ktory w tym zawisł że się iuż naganiać niemogą
ani z Successyi słychać że iuż nie inaczey z nimi ie:
dno, iako z inszą szlachtą wedle poslednięgo statu:
tu Iudicialiter, et rationabiliter, ma bydz postąpio:
na, ale żeby za przysięgą krolewską dogmatisatio y prae:
dicatio zborow erectio wolna im bydz miała, nikt
tego ani z przysięgi krolewski, ani z Constitucyi nie wy:
maca żadnych, ktore tylko pacem et tranquillitatem
w tym tuentur żeby mani confiscowani dla Religiey nie
byli, ani tylko privatim, ale też publice, sub prae:
textu officiy od szarpaniny wolni byli z kąd na to tyl:
ko ten dokład w przysiędze położony nec ullo modo
v Iurisdictione nostra v Officiorum nostrorum et statu:
um quorumuis authoritate quanquam afficiá oppri:
miqz causa Religionis permittam, nec ipse afficiam,
nec opprimam. Co z samey confoederatiey 1573 sło:
wa iawni w tym sensie tłumaczą. Dla wiary krwie
przelewać ani się pasnować confiscatione bonorum
poczciwością niemogemy. Przeto w zabronieniu praedica:
tiey y zburzeniu zborow nikt słusznie oppressionem
sui praetendować nie może, gdyż też na ich wystawę wol:
ności od prawa pozwoloney nie ma żadney. każda Rzecz:
pospolita a zwłaszcza bene ordinata broniła zawsze;
y broni w państwie swoim novi Dogmatis roz:
siewania necessarium enim et ad pacem conser:
nandam

uandam correri ingeniorum Petulanciam ktora pospolicie w Ministrach y Soddy kantach wynikac zwykla. Curiositasich kolo Pisma S. nic in szeganie iest tedno scientia ostentatrix. Et ono nam e curiositate opus Post Christum non inquisitione post Euangelium cui credimus nihil amplius desideramus ex ingenijs haeredes animam fuerunt illi vincenti. Malunt ex Magistri quam Discipuli ueritatis omnia mouent nihil tenent pleni quaestionum nouarum inanes fidei. Ztad pospolicie singularis contentionum wypada. Ztad oczy nouitatis ludzi wzie y miesza. Ich praedicatie flagra sunt, et incitamenta turbarum. Dlaczego ani praetextu libertatis wolney praedicatiey y zborow wystawy usurpowac kto sobie moze. Usurpowal si to sobie, kto przed tym y usurpuje do tad czyni licentia dure non libertate sua fore. Insza iest libertas insza licentia, owa od Legibus uiuit, ta Leges excutit. Nie iest libertas ut pro arbitrio uiuas tuaque sis in potestate, ale ut magistratui obediat ad vitam ad rationes Legumque normam componas. Zaczym tego prawo nie pozwolilo tego nad prawo nie czyn, a gdy zbor mimo pozwolenie prawne postanowiony zburzą zgwalcenie pokoiu Pospolitego tego nie ktorzy y rumpit Pax per actum prouocatiuum ad iram ktory go kazal przeciw prawu budowac, a iesli iesze na kto lewszy znie wiec plancans in solo alieno cedit solo. Wiec iako sciele re quaedam sita per uim auferri debent, tak teraz owa temerarie constructa per uim demoliri possunt. Ktorzy przeciw prawu

stawi

stani słusznie to Catholicismus rozwaliwszy ze Aggressor a scissione opprimi videtur et nulla poena in aggressione oppresso a Jako Panowie Zborowi którzy ode wiary naszych et Religionis aggressores bedą mogli bydz legum uiolatores lucis in nostrod dla zburzenia zborow słuszni promotores zawzdy iusta byłyby charas Publico bono Pacet et salutis Reipub. która nigdy pewniejsza nie będzie iednegdy Religione ... ad multos na zabieniu atem Predicatory wygubione będą. Bo moi ko z tym kto może żyć w pokoiu którego życia y obyczaiu strzec sie powinien. Jako y ten in unione z tobą zostanie, który wiarą y serce od ciebie sie rozni callidante interne necesse e quorum nad contraria. Discordes animi inter se compati non possunt. Choremu gdy pozwala ... ku używać co zgadzi iuz znaczeniem ... ku zdrowiu iego taki tak ... mile Panowie ... pozwolona libertas straciłaby wszytko Rzeczypospolitey cało sei nadzieie. Non erit una Religio non erit societas Dawna to a prawdziwa, że fidei unitas animorum unitas czego sie tam spodziewać gdzie non idem in Religione consensus non idem in DEUM affectus kiedy pro benevolentia mutua execratio e pro auxilio detestatio pace communi seditio. Tam sie zdarzy.

Videre Parcates.

O Fratribus aduersis fraternaque cominus ama
Cognataque acies.

A nawet ipsa Religio in Religionum multitudine
perbit.

933 penbit. A tak oportet habere manus adunkas ad reti-
nendum abyśmy to serio. Nie cobyśmy zostawili co nam Kościół
Boży co Oycowie świeci, co maiores nostri do wiary prawdzi-
wey podali. Niech to tak będzie wszakże per non conces-
sionem żeby te contenta Iusiurandi Regij et Constitutia
nie miały eum sensum którym zwierzchność położył de tuenda
pace et tranquillitate inter dissidentes. Szalisz ta sequel-
la iść ma za tym że viguit malum aliquando igitur
fouen debet. Wszak nie tylko Legistowie ale y Poli-
ticy piszą wszyscy, że quando salua Pace mala puniri
non possunt tolleranda sint potiq quam violata pace
punienda. Gdyż ubi est periculū permittuntq quae alij non
permitterent, zaczym żeśmy na czas in tollerandam tol-
leraui mq nostra patientia non dt nobis in legem Stanu.
Lutarsza że Lex ma Religioni conuenire Disciplinae Ecc.
genere saluti proficere czegoby w takowym bez prawnym
Prawie nigdy nie było. Do tego Axioma Iuris to iest nie
pochlebne iż Legibus illis standum non e, quarum refellun-
tur authores którzy byli większym powodem takowey
uchwały iesli nie samisz Panowie Diecezji przeciw temu
wielo Protestacyi zaszło Biskupow y Dignitarzow po-
bożnych gdyż tam był omnium ordinum consensus, pi-
smo wprawdzie iest druk iest ale rebus magis quam ver-
bis Leges imponuntur. Commensurandum igitur iuris Le-
gis a potestate condentis. Nie może ani Monarcha żadna
takiego iakie oni chcą mieć stanowić Prawa. Principes
enim dati sunt ad tuendas Ecclesias non ad regendas,
Spiritualia zostawaią in Dno Salus Christi zaczym non
est Lex quae non manet a Lege Paterna. Pospolowinta
która

Ktora nie iest ordinum et Statuum unanimi consensu Sanc- 934
cita promulgata, w prawdzie tez Ecclesiae libertas in Divi:
Legis zawisła, ale Divi Legia eig iedne z od samego Boga
iako to quodcunque ligaveris super terram Drugie od Cesa:
rzow Krolow ale tylko quoad temporalia, iako immu-
nitates exemptiones. Lecz na Religią sama Religia prze
wdziwa od Boga podana, Abie swoy Przywiley pisze ktora
sie a religando, zowie, albowiem ligat, vincit et astringit
hominum animos cultu Pietatis metuque Numinis czego
owa Religio ktorą a religendo superiori Tractatu declar
owano że w niey wolno gmeraćy przebierać, iak w Slu:
wkach nie ma bo tez authorem iei DEVM nie ma. Wszy:
tkie haereses ex vitijs originem ducunt. Nemo haeresim
introduxit, qui non scelere suo impunitatem quaesierit.
Qui flagitijs premuntur facile in errorem pelluntur et
qui Religionis antiquae excussit vitijs suis patrocinium
desideraverit. Cum quae famam amisisset ex Infamia
gloriam abivit. Nulla aetas haeresiarcham vidit, nisi
culpabilem et Criminosum, Superbum, Libidinosum, Infa-
mem. Sanctiora itaque ea quae moribus afferuntur, quam quae
Legibus imperantur. Leges pospolicie dantur iustis ale co
obyczaiy y zwyczaiy swiety po wszystkich Panstwach
i Chrzescianskich powszechnie niesie Czn. ktoto ze
zadna Rzeczpospolita Chrzescianska bene ordina-
ta Adulterinam Religionem nie cierpi to iak Kołysce
ma natura rowno z człowiekiem zaraz wydała na
Swiat nie tylko Krola ale nikogo Iuramenta
ktore by w sobie vincula iniquitatis miały nigdy nie
wiąże. Ma bydz iustum pro rebus aequis quia vivit DEVS
in

9[illegible]

in veritate, in aequitate, in Judicio, iako voluntas
Regia ma in Legibus consistere tak y Jurament iego
esset ne Legis pierwsza confoederatią in extirpatione
errorum uczyniona annihilowac. Ten zas w ktorą in pro-
pagationem Sectarum sprawiono qualifikowac. Aco
sie tknie Panstwa Tureckiego przykładu, w ktorym
smakują Religionem promiscuam, ze takich y owakich
cierpi pod sobą, a iednak dlatego non tumultuantur.
Albo y Czeskiey ziemi, ktora ex Martini Lutheri
placitis ugruntowana ma tam iuz iakos niechwała wia-
ry skuszali to Poganskie od Chrzescianskich sposobow
postępkow, niech uzna kazdy prawie pilnie. Graecy, Zydzi,
Lutry, Ariani, Nowokrzency iesli tam są iako sie nay-
da albo insze sekty, nawet y prawdziwi Katholicy iako
i tez tam z Turki partem Regni maią zadney wszytkich
oni niedyhdluwiek iedno wodlali ani do rady biorą ni do
Pokoiu nie przypuszczaią, ale ich niewolnią, biczuią,
ciemiezą, nie znaią w wynach ich własnych Dziesięciny
nie dziesiątą wszytkaią iesli ta Conditio Pax inter
dissidentes miała bydz trzymana y owszem ipsi vi-
derint. Czeska zaś Ziemia ledwie tymczasy zna ka-
tolika Luter gdzie wysadził u nich Katolika Gospoda-
rza nusz Anglicorum zwano dla pobozności Angeli, iuz
teraz niewiarą pobudkali miano swoie Kray sam Nie-
miecki do czego z Herdy przyszedł w oczach to tkwi
naszych a iescze nie koniec. Ausznij pokoy u nas Zy-
dzi maią, bo ci Priuati tylko sibi nocent non alij Reipub.
tranquillitatem non turbant non dogmatici sunt, nic nie
czynią in opprobrium Legis Nostrae by nie było większey
przyczyny

przyczyny iedney ze Wiary naszey prawda in li:
bris ipsorum velata in ritibus figuratis nostris oculis lucide
demonstratur, et sic fidei nostrae testimonium roborat. Ow sa-
mo Pokoy mi czyni zawsze y warowac musi. Haeresis
zas pacis filia matrem detestatur. Martem adsciscit
choc sie w pokoiu wylęgla, nie pokoiem sie przeciw Kar-
mi, mamy contra licentiosos prawa, a co z temi rzeczamy
co z ich praedicowania zborow budowania licentią
co działac nie wiemy. Katolik bez consensu Bisku-
piego kościoła zbudowac nie moze, a syn diversu(m)
nie pytaiąc sie nikogo wystawic swoy zbor moze. Iżkto-
dy in omnibus iniuria infert, quod in Divinam Religionem
committit. Słusznie przeto naszych sie zbory burzemy, ra-
czey to iest defensionis non offensionis ze zborom ko-
sciola swoich poradac bronimy. Et dum scandala remo-
vemus, in eorum quiete quiescimus. Dogma ich periculosum
tollit Reipub. unitatem, quia dividit animos. Lepsza
iest ut dogma cum dogmatizantibus pereant, quam Reipub.
unitas sit unus Deus una fides, unum baptisma, unus DEUS.
Przyznawam ze iest finis Legum quies Reipub. lecz umie-
ią haereses quiescere cum turbare non possunt. Quam-
diu impares sunt, supplicant ubi vires adsunt invadunt
Libertatem praeferunt ut Regnum evertant, si praeter-
verterint ipsum aggrediuntur. Iakich pokoynicz kościoł
iaki pokoy, ktorym multitudinis numerus addit animos
zakas sie ich niestrzedz, a ono humiliter, irrepunt
blande, capiunt moliter ligant, latenter occidunt, di-
versitas certa ruina Regni eodem caelo tegimur etiam

eundem

eundem cæli Dominum agnoscimus. Aut si agnoscimus non eandem illi fidem animo, non easdem ore laudes efferimus, templis, scholis diuidimur, et dum non eadem sacrificia, Legesq; tenemus, ad arma pro Legibus conuolamus socij è peccati. Ktochce takowa inter dissidentes Pacem stabilire. Non est facienda mala, ut eueniant Bona. cooperatur malo, qui ea agit, quæ suapte natura ad peccatum ordinantur, ut sunt illorum stabilire, augere, defendere cooperatur, qui malum, quod potest et debet impedire, non impedit. uana et irrita sunt, quæcunq; Principes et Potestates sæculares de rebus Spiritualibus et suam Ecclesiasticam spectantibus statuunt et si summa ratione nitatur idq; propter defectum potestatis et Jurisdictionis. ad opus lewu ti [illegible]

Vtrum cum Inferioris seu altioris Subsellij Iudice Criminaliter agi possit, dum præcipitanter quempiam condemnat, seu factionibus ruinam Causæ alicuius procurat.

Pro.

Nie nalazłby jednego człeka ... [illegible]

Vrzędu zodiat gdyby Sędziowie Sądow swoich gar: 930
zen albo honorem przypłacać mieli, zaczym in tam pe:
riculosa Justitia grasaretz impune audacia. Sprawie:
dliwości każdey iest Bog powodem ten z Sędziami miey:
sce zasiada serca ich kieruie nie kiedy y winnego pu:
szczą a kazni iego na inszy czas odkłada. Multis for:
tuna in paenam parcere solet. Ktoż tedy wie czy nie
dawney winy ktorey złodziej za wyna leskiem iego karę teraznieysza
condemnatum odniosł, zkąd Sędzia w tym nie winien
gdy Bog przymaie sprawiedliwości iey authore a Sędzia
tylko Divinae vindictae executorem na owego się skarzyć
nie przystoyna tego zas samego winować authore dimis:
sa niesłuszna. Trefną rzecz bai smieszną Pauzanias
pisze, iż apud aram Jovis Julici Koro ofiary iego do
zona Boufonon z grzechu nazwany wołu ofiarowanego
sie ktorą wteb uderzył, y zabił zaraz się y sam z miey:
sca ofiary spieszył y uchodził się ktorą onę porzuciwszy,
ktorą ukokwie, y zabicia winną potym zas sądzano y po:
tępiono, tak y ten wie ktorą niewinną chce mieć sprawę,
opusciwszy Boufonem na sędziego boskiego wyroku
się ktorą czyni skargę. Nie sędziego de kreśt ale złości
złego karze zaboystwo mężoboyca traci fałszyna
fausz popełniony wina sędzią nie swego nie ma ale
władze tego co go na Judicatum wsadził używa. Boy
Starościn Sądow rigore Regio y Sędziego Ziemskiego
Lubo y wyższego także sub Tit: Regio który dany bywa
tych authoritatem criminować nic inszego nie iest
iedno

iedno superioritate Regia accusowac. Ale nay:
dzie we wszytkim Prawie takiey surowości ktoraby
sie krwią na Sędziego zaiuszyc miała. Jest wprawdzie
Constitutia 1578 o Imaniu Szlachcica w ktorey pisze
iz sie tez ma sciągac na starosty, gdyby kogo sub
praetextu Officij poimał, ale to do Sędziow nie ma, gdyż
insza iest sub praetextu Officij przywatnie kogo po
imac, a insza publice accusatio sądzic. Statut sub Tit:
Juramentorum Forma, tym przysięgę sędziego zawarł in
his: omnibus conscientia mea et iudicio sequar. Przeto kto
tey przysięgi pochybi na sumnieniu tylko za tym same:
mu Bogu conscientiae iudicij winien zostawa [illegible]
facti veritate, [illegible] tylko Bog wymacac może. Lecz
Sędzia dosyć czyni, gdy zwyczaiu prawnego nie pochybi, y
za sumnieniem swym idąc winnego osądzi. Jesliże wedle
Constitutiey 1578 Officij necessitas wymawia Lictore
przy poimaniu armis resistentem zabiiaiących. A iako
Sędziego taz muneris ratio excusowac nie będzie, a zwłaszcza
iz Officium unicuique debet esse Paratum, ani to ma cedere Sę:
dziemu in poenam ze appellatiey nie dopuscieł, a manife:
ste rozumiał to za iedną sprawiedliwosci zwłokę, gdyż
indemnatis confessio zaszła, napisał ieden, quem alter
iudicat potest utcunque esse excusabilis Reus autem sine
excusatione est, qui conscientia sua iudicio condemnatur. A
drugi quem alter iudicat, potest quandoque a suo sperare
Judice Indulgentiam, qui se ipse iudicat, a se ipso in:
dulgentiam postulabit. Qualis iste Reus est, cuius hoc
unum Latrocinium est indignum, quae vita fecit se omnium

Super

Superaedit Sententia qui á sua Confessa sua Sententia damnatz. Confessio é vox conscientiæ Sędzia Każdy iako non dt esse Lege Severior taKiy Clementia, przeto gdy Prawo de Iure wiecżna Każuie czynic Executią iakoz miał dopuscic appellationes. W Prawie naszym Dekretow Sądow inszych Trybunał czasem approbuie czasem retraktuie. Retraktuie li niezato Sędzia do Strony nie przepada, iesli approbuie Strona Sędziemu tego przypłaca, z kąd obaczyc snadno ze Prawo Pospolite Sędziom nie chciało za ich wyroki żadną sonowcią Karac. Każe ich za Gravamen admissa, & non admissa appellationis, co iest Rzecz od Sądow y Dekretu rozna, a to za Dekreta nie Każe, yowszem male Iudicati, et Iudici przeciwko nim podniesione, psuie gdyz conscientia sua Iudicio excusantz multo magis ta Immanitas przy Sędziach ultimæ Instantiæ ma zostawac, iesli nie dla inszey przynamniey dla tey ktorą statut położył przyczyny. Quia Barones Terrarum Nostrarum in Iudicijs colloquiorum Generalium Personam nostram repræsentant. Iudex Iudicans non pt de malo Iudicio redargui ad non ipse solus sed plures, et cæteri Iudicant, suprascripta Sey Constitutia No 788 planiey zawarta mowiąc: ązaz takowy Dekret albo Dekreta takiey wazności bydz maią iako Seymowe alias gdyby przeciwo ultimæ Instantiæ Decretu daretz contradictio sequeretz y Seymowych improbatio. Czy by iniquum było barzo nie było by niz gdy finis Litium tollentz Legum authoritas in decretz autem gravitas. A tak przydzie na onym

przestac

94a przestac. Iudex si te bene Iudicavit eadem Iustitia: male eadem fortuna, dlatego Statut chciał to mieć ut in causis Criminalibus in absentia Actoris iudex non cognoscat, aby nie sędzia ale Aktor niewinnie Pozwanego in discrimen przywodzący, talione excessu swego przypłacał.

In Reliquis vide Titulum de executione.

CONTRA.

Sententia prawdziwej sprawiedliwości iż od Boga pochodzą, nagany mieć nie mogą. Lecz Dekreta które nieumiejętność, albo przywara sędziego skwapliwie, lubo też iego serce na zemstę uparte, y kazusie maltomagis, gdy Iure Duce comite pecunia Donarii Iudex oni feruie, takowe nie tylko tractowane, ale y karane bydź maią. u Rzymian bywali pewni sędziowie Imieniem discussores nazwani, którzy Iudicatarum rerum examen instruebant, ieśli gdzie pilnie, una by iem trzeba. Iako pisał iedyn qui Iuri dicendo praesunt duos ales habere debent, scientiam unum, conscientiam alterum. Bardzo to dobrze napisał, gdyż ignorantia Iudicis calamitas innocentis, z kąd y Pismo Swięte upomina. Noli quaerere Iudex fieri nisi valens virtute Viribus tuis ne impar muris aggrediaris. A Statut Koronny precise to mieć chce Iudices Regni et Nostri Constitutionibus innixi et ex ipsis eruditione sumpta Iudicanti conseruent statera aequitatis. Iakoż kto ma sądzić wedle Prawa

kiedy

Kiedy nie umie Prawa Constitutia A 1588 Tit: obieranie sędziow obierac sędziego, ktore sobie godną Bogobojnę cnotliwą Prawa y zwyczaiow sądowych one- go Kraiu wiadomą umieiętną osiadłą. Z tey Constitu- tiey pytam pilnie: ieśli że ow co tylko secundum iu- dzi mi się sądzi Prawli zostaie albo nieprawy a ieśli krzyw, czemuż nie ma być nagrodą, ktoremi był szko- dą. Pogotowiu, gdy upadł zawzy przyśpieszył, komu y na zgubę wychlebił, gdy nie upada takze z swoim tego przypłacic, miałby Postępek prawny z kąd nazwa- ny iest Processus Iuris, że ma procedere ex Iure et Equi- tate. Lecz kiedy do Executiey prędko skoczono a wprza- we mało postąpiono, że tam excessus niebrnęssy, występnik, niepostępnik. Imperatorowi Theodosio, za wielką mu to rzecz poczytano iż damnatorum supplicia in trigin- ta annos differri iussit ieśli że post condemnatiey animad- uersionis cunctatio, tak iest zalecona za tho daleko więc- cey przed condemnatią sędziego potestas ma być niezda- wana. Nie bez przyczyny y Statut nasz in arduis prze- ciw sędziemu deliberowac pozwolił, albowiem Iudices oportet cuncta rimari qui enim male examinant male iu- dicant, et praecipitatio e iustitia nouerca, comitemque habet celerem poenitentiam. Ad eandem feramus inutile, cum praecipitata raptunt consilia, neque reuocari neque in integrum restitui possit. To iest ista prawie Iudex qui cito intelli- git tarde iudicat.

Non nisi Librato dirimat sententia Lite

Parte

948 Parte quod ex utraq. conveniant examine causam.
Causam non ante iudicaveris, quam utriusq. causa audiveris. Przygłowie dał Bog nad dwie uszy sepsit, ut hd. lassius illa pateret reis. Strata e Naiyszny sci wetowana bydz moze gdyz raz wzięte przywrocone bydz nie moze. Wdymowka iustilitem się ciężky nie zapoczyie errare bis non datz in bello et in morte nulla unqua de homine longa deliberatio fuit. Homo possessio Dei dilata poena pt exigi exacta non pt revocari prope e, ut libenter damnet qui cito.
Prawo Koronne chciało mieć Sędziow osiedłych, aby iesli nieumieiętnoscią albo porywczoscią w Urzędzie swoim wykroczą z Dobr ich to było wetowano, co moze bydz dobrze nagrodzono. Adeo Bona Magistratuu apud Cives ut Putoris apud Pupillos in pignore sunt, qua tenus se omnibus quos aliqua affecerint iniuria, nec iustificant, ale z nie przyiazni, albo przedarowany, gdyby ktorego Sędzia nastąpi. lubo tez dla Przyiazni y upominku Prawa y sumnienia odstąpi, a drugiego na honorze albo zdrowiu potępi iuz ten uczciwe cudze uczciwym swoim gdyż gastem nagradzic musi. albowiem Prawo Pospolite granicy było uładzonego Sędziego Terminami w Przysiędze opisanymi. Quia iuste secundum Deum Ius scriptum, Equitate et partium controversias iudicabo, amici et inimici discrimine sublato, et neq. favore neq. praemio cunbo. Kiedy gdyż Sędzia przeciwnym sposobem sądzi nec quod ratio dictat, sed quod occasio affectat, nec quod Lex sentiat,
Sed quod

Sed quod mens cupiat animo non ad Instantia
sed ad iniustitia ad animum declinando. Juz takowa
est potestatis, sed tempestatis plenitudo. A zatym iz
to czyni, quod e de genere prohibitorum ipso facto zostaie in
culpa et dolo. Takowych Sędziow Statut sub titulo Senten:
tia Judicis Criminaliter, cum sex (?) conwinkowac kaze. To
wprzod onich praeambulum uczyniwszy apud Sud. Cinquid
nihil debet odio vindicare v favor usurpare, aut praemio
Justitiam evertere, sed gestent stateram in manibus aequoli:
bramine lances appendentes. Concludit wtegim paragra:
fem quod si ligator dixerit iudicantem in causa sua inique
et perperam processisse v iudicasse Judex per suos collegas
qui secum praesiderunt, statim probare debebit quia iuste iu:
dicavit, si autem arguens de falso sententiam suam probare
voluerit ipsum Judicem inique sententia protulisse, ut pro:
bare teneat, per sex testes similis Dignitatis convinscitur
Judex. Gdy go tedy Statut de falso criminaliter conwinko:
wac kaze, sequitur ut falsarium poena falsi karze nie zin:
szey podobno przyczyny, iedno iz Sędzia wszyski ma swoie confir:
mowac cum veritate, albowiem namiesnikiem iest tego ktory iest
ipsa veritas. A ta nazwana dlatego veritas, quod res ita sit.
Zaczym immutans veritate sprawiedliwą falszuie co iest
rzecz wielka. maius enim e flagitium corrumpere Leges quam
argentum. Nulla civitate salvas, quam Jus puro argento
non uterent. Ad nullam Rempub. qua Leges bonas adultera:
ri pateretur. z ktorych wywodow, wyrozumiec snadnie iz Sędzia
utroque casu civili et criminali convenitur moze ws dzie addam:
mna et privatione officij cum pudore dimittat, quod irreve:
renter assumpsit. Tu ad poenas honoris et vitae iesli ze

Starosta

Starosta wedle Constitutiey 1588 wystawa in poe-
nis ibidem descriptis gdyby kogo sub praetextu officij poi-
mał, a iako ten nie zostanie in poenis criminis condignis, ktory
sub praetextu Sedzetwa swego winuie kogo na upad dosta-
teczny ... uti concitiunt sanguinem, non propter Iustitiam
sed propter priuatos respectus. Nie mało y tych co nundinantur
Iustitiam uenalemque habent sententiam, z kąd niekto-
rzy magis quam collocatio seu quaestio, quam aliquid dispen-
satio znaią. Dixerat hic aliquid, sed tulit alter aequo collo-
catio auro Lex exequitur, mox sine Lege pudor. et zwłaszcza
u tego, ktory fixit Leges pretio, aut refixit, alienumque iur-
gium suam petat praedam. acceptatio munerum e ueritatis
praeuaricatio, Iudexque cupidus cito uendit et muneris sunt
omittat et non facienda comittat.

Venalesque manus ibi fas, ubi maxima merces.

Exentiunt a munere manus postquam receperint. Stat trun-
care in manu, nisi si haec insons, et numero truncandarum a-
uertor. Non enim ille accipit, qui accipit, sed Uxor Liberi
Agnati familia, et proximi uicem obeunt totusque manibus popu-
latur. Nie chybna to iz, qui mercede erit maius pretio, praua uin-
citur pretio fides placidique iundit, ubi aurum suscipit. A drudzy
compotationibus litigantium patrimonia deuorant, et non meri-
ta causarum sed personarum respiciunt przeciw oney powinnosci
menta decernant causam. Przeto nacoby się ta ktorych
Przodkowie statutem y Constitutiami opisanych obowiązkow przy-
dały, kiedyby kaznie przeciwotnika ich nie karali, co-
by były za praesidium Innocentiae, gdyby iniqui Iudices by
darent uenia. Przed tym abierant a Colloquiorum Iudicis

wedle

wedle Statutu nagradzał damna passis, quod est Administratio iustitiae per eum dilata sit, a teraz przesens quod administratio Iustitiae per eum compendinata sit, wolno będzie. Przedtym wolno było appellować ex Terminis Generalibus do Króla, iednak iako Statut pisze, stante appellatione czyniono executią, approbował li to Król Dekret to y executią retractował li to, y onę Kassował y damna ukrzywdzonemu adiudykował. Którey Appellatiey ratią Statut na dwuch mieyscach tę daie. Pierwsza ex multiplicitate Iudiciorum in causis super eodem facto uaria et diuersimoda plerumque sententias proferunt. A druga potent appellare ad Regiam maiestatem, tanquam Iunio omnium Regni Dominum Supremum pro Iustitia consequenda, iakby niepodobniey iednemu zbłądzie niż wielu, albo to nie Iustitia będzie miała, co przez inszych, a nie przez Króla administrowana, coby to w tym było za tego miał Ko nie egadne, ale pismo iedno ad Cavium przytocze, napisał ieden, melius est Regni Bonum Rege, quam scriptam Legem, y daie author pisma tego przyczyny, quia potestati i Maiestate Dei est, quia cor ipsius in manu DEI, quia Angelico liber habet. Persona unius dignitatis alterum, ita ut errare ipsi Iudicio sit difficillimum. Świeży przykład Kiemu etiam Anno 1628 miała iedna strona z teyże Dekreta pewnego sądu po sobie przeciwna strona totidem in Contrarium tegoż sądu miała także po sobie. Uchronił, powagi obuch Wyroków poniechawszy cognitiey Dekretów sam rzecz z teyże Iure originali rozpierać nie Kazał. W czym iesli nie mądze postąpił, osądzić znadnie. Iesli tedy appellatio przed tym nic nie uymowała powagi Sądowych a co

za diminutia

za diminutia authoritatis Sądow terazniejszych być
może. gdy oppressu offerssorem sui pozwie do Grodzkiego to
nic trudnie ani za tym Dekreta in Dubium wołkowane będą
ale tylko że z koda w nagrodzie winowaycu w kazni zo:
stanie uczyni Sędzia grauamen Prawy go karze nie ucey:
ni Executiey raz drugi wprzod winy pieniężne potym
y urząd od niego wedle statutu bierze, a kiedy niepey:
znaią kogo gubienie nauisciq, straci przed wowanym potępi ma
mu to isc impune Cambises Sędziego swego odarł ze skó:
ry y stołek niq ten przyodział na ktorym więc sprawiedli:
wość syntem złota mierzył synowiego synowi toz miejsce
Succedować kazawszy, y tę łacinę straszną przepowiedział
Estima uestigia Patris sui, et fac Justitiam. w prawdzie
nie tak srogo, atoli srzecię srogo karano to y u nas w Pol:
szcze Pisze Cromerus in Libro 18 de rebus gestis Po:
lonorum Fol: 317 Iz Władysław Jagello własne Cromer:
we, Żiwasz Iannem Venetum gente, Nomienuie Iudicem
Terrestrem Posnaniensis conuentus, qui propter Iniu:
sta Iudicia et caetera perpetrata cruenti demonis cogno:
mentum meruit Confiscatione Bonorum et carcere puniuit.
A nie tylko ciałeyowi quond Ius in armis, quond timor
opprimit Leges mieli by być rigorare Sądzeni. Prawo mowi
Iudex sedendo iudicet. Dlatego że Sędzia ma być
sedatus, nie in uiolentiam paratus.. Teraz plus pt
qui plus ualet. Rad nie rad drugi na iego Sententią
zezwolić musi, y powiedziec zgadzam się z J. M. Pa. Po:
niewaz tedy Lex agendorum est Regula, tedy Sędzia ma
wprzod sądzic secundum Acta et probata, a potym
secundum

secundu Consciam. Naprawos przysiągli sądzze wedle niego Prawo iest od Boga dane Prawu sumnię nie ludzie, ma bydz poddane Słaby Ludzi zawiedzionych było, gdyby sumnienie kożdego ani Prawo ich sądzić każdy by z nich rzykł by naygorzey. Ciałem sumnienie takie, iudicare pro illo dt pro quo plures faciunt rationes et certa Lex ob incertam aequitatem, non e omittenda, Grały Iudex tuo Iudicat Iudicium in furorem mututy et ante profert sententiam quam cognoscat w takiey powadze miano u Rzymion causa pro uita et hunc iudicanda ze w niey sub dio, et in foro publico mieysce zasiadywali Sądu daiąc znac ze accusatu z tak iawnych tylko iako on dzien był dowodow na gardło sądzic będą o tonum publicum protestimonio conscientiey biorąc ze zadney swey priwatey na nim dopominac niechcą. Zaczym gdy inszych okolicznoci dowodnych nie masz nie iuz to iawna ad condemnandum probatio kiedy zas ta obwinionego confessio. Gdyz y statut sub Tit. de Tor. y in dziey nie z samey tylko confessyi, ale tez z inszych dowodow conuictiey dopiero condemnowac każe nec aliquem sinquid hominem condemnare nisi conuictu Iudicio et confessum. Pisze Quintilianus ea natura e do confessioni, ut possit uideri clemens qui de se confitetur furore impulsus e alig ebrietate, alig dolore quidam Quodsione, nemo contra se dicit nisi aliquo cogente, confessio uoluntaria suspecta e. Maximum munus e seruare uolentem, niezaważe sie na swiadki spuszczaiy zwłaszcza oczywiscie iey dowodnie niewinnosci nim sequens turbam ait DEUS in

Exodo

4.to Quodo ad faciendum malum, nec in Judicio plurimorum acquiescas sententiam; ut a uero deuies insontes et iustum non occides, quia auersor impium, ani za ostrym y udaniem uwiodzi sie popolitym uulgo a uoluendo nomen ac: cepit suo, ex ueritate pauca, ex opinione multa aestimat. Wpraudzie Vox Populi uox DEI, ui ua k3 Cicero mowic Naximu Magister Populy, mowy za Chrystusem Populi turba chodzila, y wen wierzyla, nie Primates, ale ze Fama afan: doiest nazwana plurimum mendax, gdyz co z gadek Pospolitych pochodzi nie wiele w to prawdy wchodzi.

Non qui accusatur, sed qui conuincitur Reus Confessio nuda nullis submixa probationibus pro sufficienti Conuictione reputari nie moze, skad Constantinus Imperator apud Marcellinum definite inquit urgere hominem ut existimo sontem, sed nundum aperte conuictum. A co Carolus magnus in ambiguis DEI Judicio reseruet sententia quoniam non potest humano condemnari examine, quem DEUS suo iudicio reseruauit, straci tak Xiaze iedno o accusatum et Confessum Ciuem niewinnie. Pisze o nim Historyk pisst condemnatione ipsa absoluit, cum ei innocentiam, nihil ultra sepulchri honorem dare potuit, innocentiam luget, sed sunt condemnato uita, non amplius restitui potest. Nie stalo za te.

Pa w iako Diuus Ciprianus pisze in cisa licet sint Leges tabulis et Jura praescripta, tamen inter Leges ipsas delinquitur inter Jura peccatur. Innocentia nec illic ubi defenditur reseruatur. Salomon Krol gdy mu wrzeniu dwoch Bialych glowo o Dziecinie, ktore ia ciych sie Prawnych dowodow niestalo do Przyrodzonych sie udal.

Quoniam

Quoniam sine Testibus haec gesta erant, ad naam cucurrit, ac per ipsam, quae incognita erant invenit. Chadzi... byl na czasy sprawiedliwości przeciwne Plinius secundus y temi nawiazaniu słowy.

Numerantur et ponderantur Sententiae, nec aliud in publico consilio potest fieri, in quo nihil est tam inaequale, quam aequalitas ipsa. nam cum sit impar prudentia, par omnium ius est. ... ...

Non tempus loquendi, non tacendi modestia, non denique sedendi Dignitas magni undique dissonique Clamores, procurrebant omnes cum suis candidatis multa agmina in medio, multique circuli et indecora confusio. ... desciveramus a consuetudine Parentum, apud quos omnia disposita moderata, tranquilla maiestatem loci pudoremque retinebant ... ... gravitate censorea, ita saepius digni quam indigni praevalebant. ... quae diebus explicari solebant, Divina re, quam ... sa sit ... inaudita temporisque negotio finire, ... ignores, praesertim cum primum Religioni suae Iudex patientiam debeat, quae pars magna Iustitiae est. at quaedam supervacua dicunt etiam sed ... ... dici quae non dici necessaria. Praeterea cum sint supervacua, nisi cum ... scire non possis.

Imperatores Leo et Alexander ... ... tak grozno condemnowali Sententiae existimamus equidem eorum neminem qui Iudiciario fungitur munere, eo nunquam stuporis aut inscitiae prorupturum, ut aliter quam ex praescripto Legum Iudicium

Senten...

95a Sententiam ferre audeat. Quod si quis in tanta evaserit dementia reus peractus eas dependet poenas, quae legibus sunt irrogatae, sin fate nos effugient pervigilem tamen atque insomnum oculum cuilibet in quantumlibet occulto sit patere potuerit, tametsi id ipsum imprecationibus quoque dirisque execrationibus stabilire ac firmare non abre alienum censuimus inveniat.

Itaque iste et Deum et caelestes omnes atque incorporeas potestates sibi nunquam non adversantes immature ex hac vita incidat potius quam excedat, incommodis insuper efficiatur perpetuis, ipsius domus fundamenta, ignis tandem devoret, et posteritas eo redigatur inopiae, ut panem ostiatim quaeritet, atque haec pure sane optimo propterea quod leges, quam liberrimas esse oportuit, servas quodammodo atque captivas efficit fictorum pravorumque iudiciorum.

Niech będzie każdy sędzia indagando vivax, in praeveniendo fixus, in decernendo non anxius, in percutiendo parcus, in parcendo assiduus, in innocente vindex, in noxios temperatus, in advena sollicitus, in indigena mansuetus, personam nesciat tanto accipere, quanto et contemnat eligere na ten czas sprawiedliwości we wszytkich sprawach dostanie, gdy się tak sprawować będzie. Co aby sądownicy wykonali trzeba żeby to w sobie najdowali.

Authoritatem vindicandi legum prudentiam negotiorum experientiam, et rectitudinem voluntatis, nihil ex arbitrio suo faciat, sed iuxta leges et iura pronunciet statutis iuri intemperet, nihil indulgeat propriae voluntati

uoluntati nihil paratum et meditatum domo deferat,
Sed sicut audit ita Iudicet. et sicut se habet nego:
tij natura decernat obsequatur Legibus non aduersetur, exa:
minet merita causae, non mutet, et sic Iudicet ut ser:
uet, quo seruare possit przykładem Boskim, kto:
ry pytany quid de Muliere in adulterio deprehensa
proficeret, respondit qui sine peccato est Vestrum pri:
us in eam lapidem iniciat Legem non improbauit, illos
ad misericordiam reuocauit et ad animas ad uoluntatem
parcendi, ab ulciscendi cupiditate reflexit, in potesta:
te Iudicis esse mollere sententiam, et mitius uindicare quam
uindicant Leges. Alia zopaczsyo respektij i zatym zgu:
bie. Amor Iudicium nescit, illud enim quod amat uirsem
per melius, quam sit esse iudicat. Nie potrzeba ijsto:
stanie wierzyc, ani z Ceny sądzic, choc papier iest biały
iednak czarnym pismo czyni. Paw twoje ozdobny a szpe
tniey Kruka spiewa był y Anioł Sliczny patrze iako
tij niesprawiedliwoscią się zakazadził. Wracaiąc się ad pro
positum za moich czasow in simili casu dziedzicnanipan
potym wiekiem iuz był na pewną osobę Mandant w tym
sens gotowany.
Quia Tu Sacra prius et post mercede assecuratam Chem:
ma est, quod tibi a Nobili N. C. P. Inscriptione Castren
quaui modo debiti, e recognita, conquisitis undique suffra
gijs, et ad eandem Intentionem ordinatis. Iudicem
esse destinari procurasti cumque non ambitione nec pretio,
sed probato uitae testimonio eidem muneri te applicare
debueras, Iuramentum quoque eo nomine descriptum
assumere

assumere ausus et veritatem Causae Actoris praevaricatus es, quae tibi pro Termino latius declarabuntur et deducent, superque eo te convincere volunt, quo progressu tuo Actores non modo in damna Causae induxisti, quod liquidare sunt parati, verum etiam poenas Legis eo nomine demeritas incubuisti, ad quas extendenda, ad ferendum id, quod interest ex ea Causa et progressu citaris praesentibus.

Na stronę zaś po wypisaniu meritum Causae Mandat tym zawierzono. Cum agitur non modo dispendio Actionis verum etiam rigore Juris Lex eos puniat, qui diffidentia Causae in pecuniae corruptela spem negotii ponunt, ideo tam pro amissione Juris tui ex causa suprascripta Licite quaesiti quam ad poenas Legis ex corruptione Judiciorum et depravatione Justitiae Legum demeritas citaris praesentibus.

Constitutio 1633 pravis subtilitatibus Judices nie ktorzy Kapturowi znioslą ich iudicata.

In ore duorum aut Trium testium peribit qui interficietur, et Judex Judicat sicut audit. Mówi Lisman: Quod fieri Regulariter possit, quando Judicij non constat contrarium, ale gdy nie innocentem nie ma się za tym. Wszak Daniel contra testimonia Senum Zuzankę uwolnił, niektorych sposobow szuka iakoby niewinnego swobodził. Skarządze przeskarzę czyniąc świadectwa, nieraz przewiadywaiąc dla waryatiey Sąd zwlaszczaiąc więzienia posyłaiąc albo ad superiorem odsyłaiąc potis officium dimottat

mittat quam innoxium condemnet. 947
Na Sędziom takowym słusznie limitaty będą extendowane Zagellowe plagi o których się wyżej namieniło confiscatio et incarceratio jeśli bowiem falsator monetis confiscat, pogotowiu falsator Legum, jeśli ten subit poenam publicam, et mancipatur Iuri, co zabija, a jako ów do niej nie najżyj co niewinnego zdziera gdyż ten człowieka drowrazy zabija, gravius lacerant pauperes à pravis Iudicibus quam à Cruentis hostibus, nullus enim praedo tam Crudelis in alienis, quam malus Iudex in suis, tak ten winien co się Oyczyznie niestawił, jako ten co się jej praevaricatione stawił. Strona zaś non habeat lucrum unde poenam meretur, miałby causam wygraną trac[ić] y jako Complex, lubo podobno mitius gdyż on sądownie administrował, jednak przecię pro casu suo powinienby ucierpieć nieco.
Na Sejm także 1626 był mandat na jednego wydany
Quia Tu contra Actorem ex certis quibusdam intervenientibus privatis insidiis dudum concepto existimans odio nactus occasionem dum causa per exhibitem N. intentata agitaretur usque tuum diu meditatum in eundem effudisti nam etenim in eadem Causa non modo inique ad perperam Iudex existens tutus processisti, sed etiam oblitus sacramenti tui animo ultionis tanquam prodiguus honoris alieni studiose animo malevolo ipsum Actorem in forma, et honore hostiliter prosecutus es ipsisque non servatis gradibus Iuris non appellationibus admissis non observantia Legum, aut aequitatis habita

323 bita, ut in discrimen honoris praecipitaris Bannitum perpetuo pronunciasti, publicasti seu potius diffamasti &c. &c. &c.

Nie przyszli wprawdzie do sądu iednak nieza hoczyło, ale re vera w strachu był wielkim. Coż rozumiesz ieśliby dalszy badziey nie były obodziemu niewinne trazgnie szlachcica obwinionemu.

324 # De Adulterio.

Mro.

Małżeństwo z dwoyga tylko stanowione bywa Vir et Uxor duo. Tota domus ducunt eidem parentes iubentis, do tey pary kto sie trzeci wdziera, et in hoc bino coniugatorum numero siebie trzeciego pokłada, ten ustawiony Małżeństwa porządek miesza. Bo ieśli maią być duo, tedy nie tres, a nie tylko w tym szkodzi, ale tesz, tak Domowemu iako y Pospolitemu dobru nie prawo zysłacie wielie. Albowiem Małżeństwy stanowia sie państwa narody miasta. Małżeństwo podaie potomki zbiorów y ozdob oyczystych dziedzice własne Małżeństwem spadkow bliskości rozmierza nie powinowade stopnie policzone. Co wszytko oraz ten narusza, który przystoyność Małżeńską, nosza honorem Matrimonii, famam liberorum, qua consistit decus gentium turbat, et exturbat gentium, et adulterium. Nie masz naówczas tak szkaradnego uczynku, na który by się odważył ta

wia la th

violata pudicitia Matrimonialis audacia. Przykładem są one rozprawnicy, o których napisano.
Impia quid potuere manus impia sponso potueri diu perdere ferro, za czym też zdradni takowy bywał zawsze ultor gladij, cum amissione vitae, zkąd Boga a Małżonków poślubioną wiarę, y doma zatrzymował związek Małżeński, y w tym domu mieczowy warował strach. Jeśliże złodziey dla kradzieży strangulatur. Jeśliże Mincarz dla fałszowaney Monety, na gardle mulctatur. A iako adulter bez kary zostanie, który uno crimine tria complexus, oraz Iniuriam, corruptelam Liberorum Confusionem. Czyli większa animadversia ma bydź na tego co uczciwe Małżeńskie, albo co Monetę fałszuie, a niż co wiarę y przystoyność Małżeńską łamie, y także większy wzgląd y respekt pieniędzy niż przeciwnych obyczajów będzie. Lex Divina namignowała takich człowieka zaś gentium wszytkie nacye, srodze takowy mściły się zawsze hanby, nie wspomnie in szych, ten tylko przytoczę przykład gdzie iednemu, a był bene natus wkazano Caudamque demetere ferro. Iż łacinę ieszcze mu przepowiedziano. Et nunc et nocte disce manere domi, za biegną in A tu impuni drugich. Difficile iustum, temperare dolorem, albowiem placidum quoque ingenium, tam atrox iniuria incendisset, a zwłaszcza iż to crimen vinis bonis satis infestum. Zkąd inter Cives commotio odia zkąd wsna parantur homicidia, hanba takowa, nie iedno onczai samego, ale wszytkę iego szkaradzi familię, przez tym do prawa większey sromoty nabędziesz śmiechem

to y spólnie Sedziowie z bywaią, cobyś surowością wspomniawszy mieli, a też za tym idzie, iż quod Iustitia non punit, punit Vltor scelerum DEVS, iako na oko często baczemy, aut pauperit, aut incarcerabit, y mundana vexabit fama, seu mala morte peribit. Prawda iest że u nas w Prawie Koronnym de Adulterio nie nasz Statutu wyraznego wszakże iako Cicero Libr. 2 de Legib. pisze, nec si Regnante Tarquinio nulla erat Romae lata Lex de stupris. Idcirco non contra Legem illam sempiternam Sextus Tarquinius vim Lucretiae attulit, enim Ratio a natura perfecta, et ad recte faciendum impellens, et a delicto avocans, quae nunc, tunc incipit Lex esse cum scripta est, sed tunc cum orta est, orta est autem simul cum mente Divina. A lecz y Statut Korony dosc w tey mierze napisał, gdy quod subditi debeant, sint pudici, modesti, iusti ac pacifici, napisał więc y drugi de raptore Statut w Rapcie oraz y Adulterio sądzi gdy coniugationis in Crimen zezwalaiąca Dóbr wszytkich stratą pokarał. Iesli że Constitutia 1588 wdowę po pierwszym Męzu pozostałą gdy za wtorego Męża idzie, tym karze że się iey w dobrach pierwszego Męża rozpościerać nie da ale one odbiera od niey y na skapie chce ią mieć koniecznie dla tego tylko samego, że memoriam defuncti et charitatem Liberorum videtur offendere, iako daleko więcey, ta ma być sroszey karana ktora vivo marito libidinem exercet luxuriose życiąc nie mowiąc to w Oyczyźnie adulterij vindicta. Wszak y przed tym

Piesli

Cieśli Kronikom wierzą przeniewierzonym Zonom Skór-
si urzynane były. Nawet y koła iednego Zony chorow
iawney potwarzy, swey, iak nayprzedzey iednak od przy:
sięgały się Criminalu. Vota quippe Coniugio, quo sanctiora
sunt eo detestabilius crimen, quod ea polluit. Jesli raptor
gardłem karany bywa, czemu nie adulter. Albo tam
dla violentiey, ale y persuasio est violenta coactio,
trudno tedy mieć za złe, że kto chanbę swoię ręką starł
zbrodniowy. Omnis claritas castitatis exactor iest
Difficile est iustum temperare dolorem. ani go to crimi:
novum maczynić, że tak wielu ich wywodował zabitego wie
est vir iustus habere stateram in manibus suis, et dare ich
cum mensura. Rychley się tak powściągnie. Ludzki niewstyd
rychley sobą rozważać będzie, że quemque sua, sua sunt, non aliena,
inspicere debere, et quod Deus coniunxit, ipse non separet. Nie:
me creatury lubo są bezrozumne, a iednak fidus coniugale
pilno strzegą między sobą. A między ludźmi iako zachowane
być nie ma. exemplo iuncti tibi sint in amore columbae Ma-
sculus et totum foemina coniugium. Sługi Oyczyzny pra-
ce woienne, dzielność rycerską, odwagi krwawe, uczyniło Po-
spolite Prawo, na męszczyznę, iako tego który a virtute
mentis, Vir iest nazwany, Białogłowy zaś, iako słab-
sze a mollitie enim Mulieres a fastu foeminae rzeczone.
Przy tey samey tylko powinności Natura zostawiła, aby
w rodzie ich cnota Hetmaniła, za którey sprawą nie
wszędy rozpustę zhołdowawszy z nałogami także ich,
zwycięzcy nieudolności swoię obobić by mogły. Obie to
Natura y Prawo do iednegoż celu zmierzali. Mężczy-
znę rzeczą iego przystoyną. Białogłowę w życiu y w mnoż-
ży, strażą pilną zabawiaiąc.

Casta

Casta domi persederat Uxor.

Mulieribus rad castitatem persuadet pudor Legis impunit terror Maritalis extorquet.

W ktorym cudzolostwa obwinieniu tym iest dowod znaiszy Conuictia, ze iey to nie z przypadkiey albo domysłu
ze z dowodow y swiadectwo oczywistych dowodzi ze widziani complexu Venereo coniuncti, ze baczono osculum lusum przed
separationem thori pernoctationem a domo discessum a Viro ze
te dowody wspieraią insze podobieństwa iako młodości,
uroda, fidem seruasset, si non formosa fuisset. To
niebodze zawadziło, bo kozdemu piękne miło zawsze.
Lis est cum forma magna pudicitiae, nuz niedostatek y
tor Ochmistrz niepewny, zas nie wierz temu aby y szpetu liszka niekrasa iey miała wymawiac ludna
takie zwatka kto wazy, ale one same waza pretium
Libidini swoim iezdzcom placą trahit quemque sua
uoluptas ieden to drugi owo woli Moribus idem est tor
machus denique non omnes eadem mirantur amantque. Jeden
powiedział o sobie. Omnibus historiis se meus aptat amor.
Smakował ten sobie y baby na rozpusty takowa sprawa
dza ludu nisi alloquium tactus post oscula factum, a kadez to wszytko colloquia nisi tactus oscula. Vir et mulier
soli in locis secretis nimia familiaritatis Verba blanda
Basia, lasciuia, y insze Veneris praeludia, nie schybnym moze byc
obwinienia argumentem, gdyz trzeciemi podobieństwy sprawnego onego cudzołoznika wytchnął Poeta Rzymski.

Alter in alterius iactabat lumina uultus.
Multa supercilio multa loquere notis.

Concludui[illegible]

Concluduiącże to każdy rozumie, kto rozumie że Crimen adulterij è Crimen priuatum, to iest Crimen publicum, którego kara y pœna ad utilitatem publicam spectat cięższa to zbrodnia, niż falsz wszelaki, bo w cudzołostwie oraz duo animæ pollua: ią, a falszu tylko iedna, a iednak patrz, iż nullum adul: terio frequentius Crimen nie dziwy, quia nullius delicti impendentior uenia è, nullius rarior pœna. Przydzie tez za tym na to, iż quamdiu Leges silent, nequeunt Peccata silere.

CONTRA

Nie iest tam adulterium gdzie nie iest prawdziwe Ma: trimonium à Małżeństwo nie z tąd, tylko iż ślubem wiązane, prawdziwe rozumiec trzeba, ale tez z tąd gdy Mąż sam tez Mał: żeńską trzyma wiarę, której po Zonie requiruie. Bo iezeli dokaże zniego iuż żony co nie, nie będzie mogł Crimi nowac będąc sam także co in passu Criminosus, per iniquum enim ut pudicitiam ab Uxore Vir exigat, quam ipse non exhi: bet fallenti fidem non seruatz eidem. A za tym pariâ delicta compensatione tolli mutua muszą, y tec niema: ły ... trzeba do złego powodu nie dac zonie, a dusitam ne: cessaria, albo krotofilom iey pozytki y priuaty uganiac swoie iakoz bowiem potym ią obwini ponieważ się mało: ny zadney nie czyni. A lubby tez Zona Mężowi w tym przewiniła przecię Mulierum infirmitas, iż rationem potius quam acerbitatem tantam meretz. Fœminea in pœna nullum memorabile nomen. Rozumie to ale wszyscy amantes są amentes, y dlatego mowią amor Iudicy expers, na znak czego Kupidyna małego przy Venerze Matce malowac

96.

zwykli daiąc znać iż tylko w miłości ale w dziecinnie rozsądku który, ale w wszystkiej pnosc musi w takim razie mieć iakiekolwiek przebaczenie. Co większa magni affecti cura non spectant, bo a czego się affekt udaie więcszy nie waży a nie może bydź większy iako miłość. Opisuią iednego, sic ille in flammas abijt, sic pectore toto uerritus et stenlem spirando nutrit amorem. Drugi za. o sobie, et tedet et amore ardet, et pudens sciensque uidensque pareo nec quidquam sito, by rzecz na domaty: za miłość, mogłby się kto licha tego iako kolwiek uważować, ale lupus amoris initium. lezy same do człowieka posełstwo odprawuią, uisu primo linea amoris dicuntur et per oculos virget amor immo anima in animam transfundit, carpit, uires paulatim uicitque uincendo. Foemina et fuli crimina lumen ht nawet sama Venus odpowaty Veni Panie Młody smyk sam podobno nazwany gwałt iest, gdy furor gniewliwy tnie y rani kogo y to gwałt, co miełość na drugim wydusi, dusne. Gwałtem tedy przynuszony, kto . o czyni niech iuz tego wentwszytkim przewini. Pisze historia iż Tyrana iednego Athenskiego Pizystraty szła cora urodziwa, kney Dzieuka in publicum przez ynek w nawiedziny bliskiey powinny sucy. (N kodzion iedego ktory wokrasię iey dziwnie ko chał zowziuszy ią nie strzymał, ale zastąpiwszy wyśmielił się na to, że in publico twarz iey y usta pocałował. Stała na to usilnie Matka dziewki pomięgnioney, aby tył ten śmiałek stracony, nie zgubił go. Tyrantak okrutny y owszem ochronił mówiąc si eos qui nos amant interficiemus, quid eis faciemus, qui nos odio sunt. i amare liceat si potiri non licet. Łaczymi iż amoris summa iis

ist

et poniekąd tez człowieka od uczynku wymawia. et zatym y Adulterio, gdyz nic inszego nie iest iedno ze się nie boga przyimknie ad alterum w czym samego tylko Męża ladit rozumiałbym samego tez Męża animadversio iako in crimine privato dosc bydz zone pokarang. Radzono M. Antonio, aby Faustine zonę swoię porzucił, iesli nie powściągliwa była odprawił Consiliarzow, si uxorem dimittimus reddamus; et Item. a w Posagu wziął był Panstwo będąc a potem adoptiezi voluntate Adriam zkąd znac ze Adulterio nie było tak dalece karane znac to y z pokoinskich onych zwyczaiach dawnych, bo przeniewierzone zony tylko z Domow swych, cum exprobatione wypychali wyrzucaiąc im na oczy ich narowy. Extremi tylko Mężowy a niebi[illegible] ełem zadnym w ten sposob.

Quia fidem communem amicitia scelere violastires tuas otys tolle et alium locum quem polluas quaere. Patrzono na ułomnosc natury ludzkiey y na to samo ze zawsze vicinum habent permissa fastidium, nec victoria placet parata. Co się godzi mniey człowieka uwodzi, sama chęc ustaie, do czego się snadna okazyia podaie. Dlatego tez przebaczono raczey niz karano takowe przypadki, a multo magis gdyby od Męza debitum coniugale uczczone było, a to y w prawie naszym Koronnym inszey statutu nay pro Adulterio nie obaczem tylko divortium cum amissione Dotis rozprzągac ich tylko Prawo kaze zkąd Divortium a diversitate mentis nazwane a ratione inhonestatis w nagrodzie zonolty Mezowy Posag mu Zenin toz Prawo przysądza iako z Statutu de Raptore Rzecz doświadczenia znana gdzie [illegible] gdyby na takie

natak ą sromotę zezwoliła więcey nad Zdaą
y Bibrą, co traci. Iakoż tedy obudzeństwo ogarz-
ło ma bydz przyprawiona, za bicie u nas Szlachcic Szlachica
garła iednak nie zbywa, ale winą tylko siedzenia w
Wieży karany zostawa. Et tuco za surowe prawa się
ksza ma bydz nikt nie zginął, a ona ma z ginące coby za slu-
szność co za sprawiedliwość była. Lisze Zwani gołębie
maią to między sobą, iż samca który by się do inszey samice
przekradał kluią, y na smierć za kluią, samicę zaś
od wszytkich gołębi łączą, y parzyć się więcey niedopuszczaią,
dożywotnie ią udowią z którego między niemi obrzędu conie-
cturować snadno, że natura mitig zawsze od foemineo sexu
postępować chciała. Wszakży Statut Koronny na Raptora
założył winę poczciwości a na Raptam consientem Dotis tyl-
ko et Bonorum amissionem, y to na Raptora tylko takowego
któryby reluctanti vim inferet a iednak, y na takiego hono-
ris privatione, to iest z Plebeiuszami wedle Statutu ma
beneficiorum ma bydz porownany, a iednak nie na garle karа-
ny. Przeto poniewasz większey w Prawie naszym na adul-
terium kary nie masz, iedno divortium nie może nikt za tym
iure ollonis praetensyą zabiia, co in casu popełnionego
uchodził, iesli Raptor et Rapta consensu voluntate garła
nie traci a iako adulter wzaiemnym adulteranti
pozwoleniem schowany będąc maią tracić kiedy ona iesli ta-
nią przystoyności swoiey volenti co za krzywde, sama z u
iesli in raptum consentiens nie traci iedno posag iakoż in
Adulterio gubić ma garło iesli ich o to prawo nie zabiia
czemu prywatny ma zabiiac iesli Zona przeciw Mezowi
Adulteranten nie może, przeciey prawem czynić tylko pro
separatione

separatione Thori sequitur, zey Mąż wzaiemnie także przeciw Zonie, gdyż obie maią bydz eiusdem conditionis. y iesli Męża adulterantem nie może licite Zona zabiiać, to ani Męzny damnum damna compensare non e licitum sed Iure uindicandum. Mąż Adulterans przywiązek tylko cum restitutione Dotis, et separatione Thori przepada Zona tez takowa niewięcey ma przepadać iedno swoy zapisany Posag więc iesli to przedtym do Zony wiedział, a milczał tym samym Patrong iey był turpitudinis. Patronus est turpitudinis, qui celat crimen Vxoris. Nad to iesli rozumiał bydz adulteram czemuż potym powinn ociągał zgnisky sobie także Zalcznek uczył tym samym by y przestępstwo iakie Zonine było, e debito Coniugali ie pogładził. Prawda iest z publicatio iudicitia nulla venit, ale Mąż swoię tu Lenocinio tacite accusat, gdy Zong iako publica adultera accusat. Owinien ześ sie ktoli iesli iaka była dotąd dopuścił nigdy by sie tak nie Ale stowie iego niepoświlitowała gdyby Męzowi ostrożnością więtą była, ale accusans iako ma bydz niesłuchany który commodio Dotis vindicta propria domu prosporere non erubuit. e tie idzie mu o hanbe o krzywde, ale o zysk aby zyskał y pozyskał Posag Zony swoiey. Co ma za dowody skargi swoiey co za probatie eu quod secreto aguntur, in Doma difficile sunt probationes, sine duobus adulterio nie bywa zastał ze tam adulterium coniunkował czego, tu iest że Przypozwany obcy człowiek do Męża y Vrzędu. izali z ie może deserere pro Adulterio. et coz by to było inszego, iedno turbare quiescens Matrimonium z suspiciey z podkarku brać Argumenta Adulterij. Co mi za Argument albo

albo dokument pewny nie mowa to że się pokłoci, non sequitur że to iuż dla gacha iakiego, wszak powiedziono.

Semper habet lites alternaque iurgia lectus
In quo nupta iacet minime dormitur in illo.
Qui capit uxorem litem capit atque dolorem
Qui caret uxore lite caret atque dolore.

Contra Arithmeticam peccatur że ad dualem ternarius przymieszał się numerus. Prawa duchowne sławniey rzeczy potrzebuią za iasną rzeczy, ut habeat membra in membris, a ony ora gzarstwo za cudzołóstwo maią być dowodnie. Pogotowiu tego, tak młody zaucze impuberes non accusant, quia inhabiles praesumuntur, którego y niewiadomość sama, że nie wiedział aby zamężna była u każdego wymowiłaby go prawa. Nawet poniewasz to Męża zadate, że iuż żona iego w cudzołóstwie spowiedniała, ta sama utilitas uitio adulteri lubby żony iego nie ochroniła, accusatum iednak adulterii, owing adulterii przyprawić by mogła. Lecz modus agendi distinguit iurisdictionem, oraz pozywa o wszytko. Jeśli pro separatione thori chce czynić niech idzie ad Ecclesiasticum iudicium, ieśli criminaliter y pro amissione dotis to na sejm iako proprium honoris et confiscationis forum, bo Privationi mali tez co y konfiscat w doyzgu swego własnego iest boie.

LII. De Z[illegible]

§ VI.

O Trzy osobliwie warowane rzeczy Prawem Koronnym Stanowi Slacheckiemu Libertas in libertate securi: tas in securitate, oraz to wszytko dwoie gwałci, ktory lubo to Panne lub Wdowe poniewoli y wstem przez gwałt bierze usilstwem porywa y unosi. Bo iż iuxta nuptias moribus et ... constare debent a wszczay przystoyny toznie ... by Małżeństwa dobrowolne były, a by przy swobodzie y wolnosci iako Ylbr swoich tak y Dziatek swych ... wolni Rodzicy zostawali, aby przystoynym staraniem nie musem y bezprawnym Małzenstwo sie urzeniło. Sequitur iż kto inaczey postepuie ten przeciw Prawu swobodzie y przystoynosci wrauie, ztad tez y takowey sroga kara zbiodni, super raptore quidem honoris privatio super rapta vero consentiente bonorum omnium et dotis amissio. Albowiem eo ipso że consentit participem se fecit sceleris a zatym dum socia Criminis publici constituitur słusznie tę karn nadobna ponosi, że bonis omnibus exuitur. A iesli Prawo pospolite, tak surowo castigat lasciviam a ... tey ... izaliz sie surowiy nie oburzy na Mezczyzne, y iezeli scortationes puniuntur volentium, iako daleko więcey karane bydz maią Nolentium qui inducuntur ut ad delinquendum.

2do to nulli cui rapina feliciter iesst gaudium rapti durabit in posterum w ktorym razie nie samo tylko gwałtowne porwanie raptczyni, ale tez seductia y zwiedzienie rapt Stanowi albowiem Persuasia iest po wielkiey częsci

rzeczy violenta coactio gdyż białogłowę ustawicznymi
sollicitować namawiami, nic inszego nie iest iedno ią perswa-
siq inquietować, które perswasie juże do ie nie bywaią nie-
gdy bo iż pocziwey nie naydzie który by umiał się obro-
nić. Dlatego seductor callida machinatione wprzod corrum-
pit, tugi pretio, a mę potym aggreditur blanditiis tentat
muneribus onerat, prouincionibus uincit, Persuasionibus uszu-
kiwana ostatek credentem metum nawet incutit, wszy-
tkie machinatie juże do tego szczuiąc, ut ea quia non li-
cite saltim illicite potiri possit. Persuasio est dolu-
micq, ms erit ab incito delui difficilis evitat. Z tąd
iż iest tot inductionibus artificiosis violentata, niemoże
inaczey iedno iż iest rapta sądzona. Rozmowionego
żeladnika sonstit umdykicią a iako cortę od syna
odurbioną milczec tedy aza: z y tu honestatis ratio
nie iest. Lossa exipsis lanibus ac foris, qui unicuique domi tu-
tissimi ac fidelissimi sunt. Cotho używabiac violat Tu-
tela ac Regio proprio Domus est enim propria Domus cuique
tutissimum perfugium et receptaculum, hic ara, hic foci, hic
Dii penates, hoc perfugium est, ita Clanetum omnibus, ut in-
de abripi nemini fas sit, nusquam libertas, tam necessari-
a, quam in Matrimonio in uita, ac Machinatione circu-
cumuenta, qui ducit Raptor est nonc Mariti, et captiuitas
in coniugio. Ella który rapt takowy lub by zezwoliła
uidetur passa iniuriam etiam uolens, y także iey uolle
nie iako consens własciwy ale raczey iako uoluntas
deceptoria, ma być rozumiana credimus lachrimis quae
qui tuo erat plurimus ore Deus. Credimus blan-
ditiis quorum tibi copia uerbis sum decepta tuis et

amans et foemina verbis która raptus krzywdą nie
tylko iest własna osoby porwaney, ale też Rodziców y po-
winnych iey, nawet et Juris publici e Injuria, bo o się tknie
Rodziców interest Parentum e animos Liberorum non corumpi:
Stąd to absurdum e, nostris Invitis Honorum nostrorum Succes-
sores aliquos oprima bydz ich consensus, ob potestatem, ob
honorem, ob providentiam. krzywdę stąd cierpi y prawo po-
spolite, albowiem ono ad salutem civium, vitamque hominum
quietam iest postanowione. Nie byłaby to certa salus et tran-
quieta quieta, gdyby stany Szlacheckie z pod Domu miał wypy-
wać a nie raczey przystoyność one spokrewniać y powinno-
wacić suis Natale, et pudor instituendus e, z kąd chociaby ra-
pta sit contenta rapi iednak, iż in raptu iey iniuriant
Parentes et affines tedy voluntas raptae nie może
praeiudicare Juri Parentum nialis et Juri Publico, inna była-
by gdyby była Juris sui non in potestate aliena, a zatym by con-
sentiret, uczyniłby poniekąd zezwolenie iey raptorem ex-
cusabilem, bo iż nie miała superiorem, qui possit consen-
tire, aut dissentire dicit uelle per se ipsam, et volenti
non fit iniuria, ale poki powinnych Rodziców stoie, ratio
honestatis niedopuści, y virginitas nie może to bydz pudo-
ris maritum sibi eligere, ale iudicium Parentum mają powin-
na w tym expectare, a Consensus ma bydz nie tylko simplex
ale muniti Consilio Patris y Statut de Raptore Consen-
su raptae liberato nie rozumie się o tych consensie którzy
w Opiece powinnych, albo w władzy y zwierzchności Rodzi-
ców zostawały, lecz onych które są Juris sui z urzędu
tak takowych consensy Raptora od kary oswobodzą, a nie
onych które nie są Juris sui, gdyż te iako własnego swe-
go niemaią nolle y velle, tak też y consensu Statut

de

De Virgine Orphana dat Białeygłowie Jus sui
mei providere, sibi de marito circe zaś przy Rodzicach
będący nie pozwolił tego, iakoż tedy iey consensem raptorowi
bydz ratowany. Jesli że owey potestas libertatem delicti
non constituit, bo non quod licet, sed quod honestum est
to ma bydz uczyniono, a iako z owey consensu libertati
ma subsequi, ktora sui nie miała potestatem przeto
iż przez rapt dwoyga sie krzywda dzieie Parti laesae et
Justitiae laesae, tedy lubby raptor raptu wolny zostawał,
iednak de vi publica, iż iest publicae honestatis ratio
laesa powinien by sie sprawic w czym, ani Matczyn con:
sens Raptora ochraniać albo go iako Matka Intersens
tedowac może, iako bowiem sama caput y finis familiae
będąc w Mężową przechodzi Familią, nie do Matki to
bowiem ale do Oyca rzeczono da filiam tuam viro pruden:
ti, nie Matka ale Ociec rozkazował synowi swemu Isa:
ac Jakubowi, noli accipere uxorem de genere Chanaan
sed vade ad Bathuel accipe tibi uxorem de filiis Laban.
Że nie powiedziono sub Viri potestate eris et ipse Domi:
nabitur tui Patriam zowiemy potestatem non maternam
Ociec naznacza Tutory nie Matka na niego provi:
dentią Dzieci zrodzonych włożyło Prawo. Matce nic
nie zlecilo, bo labiles są Białogłowy, y dla tego też do
tyd pod ręką prowadzą zawsze żeby nie upadły Pra:
wo Pospolite za intercessora Białeygłowy nie przyimu:
ie, a też ten tylko potest intercedere, qui se Jure fe:
cisse legis v. moris authoritate potest defendere,
y dla tego Prawo victorem et per consequens inter:
cessorem chciało mieć zawsze in quo... ...
...

sie tknie Małżeństwa przy Rapcie, ślubem zawięzte-
go, to crimina[l] nie znosi. Non accusatur Matrimoni:
um sed modus, za ktorym do Małżeństwa przyszedł
kto illicite, quis ti: sacris initiisq: ut Maritgeo Sacri:
legus est, non mariti e Vuptys hono nonextinquit Cri:
men Invasia to niegdy libertate bona gratia Consensu
opus est, in Matrimonio non armis, non rapina, non ui;
Poeta dobrze [illegible] wyraża to crimen auso e hospitij
temeratis. aduena Sacris legitimam nupta solicita:
re fidem, esset ut hospitij Merces. Iniuria tanti qui
sit intrabas hostes, an hostis eras, a Orator za oneg:
Contentus potius Uxore aliena, et hospitis mundum eti:
am omnem, augmentisq; atq; supellectilem abstulisse ho:
stem pro hospite aduenisse, na drugim porotore mieysce ni:
hil fuisse temerare ux ord: nisi et bona reparentur ho:
spitem depredari uiolato Iure hospitii non tam latro:
cinio, quam parricidio uideri. Ande e:tationem autem tam
ti criminis publicae utilitatis, aby nie tylko sam raptor
ale y complices iego, rowno zniim karani zostawali.
Sunt partes corporis iego iesli ono punitur, tacy spes
uocare nie mogą, Comites manus erant tuas, azaz by
był sam iedyn, bedzie taki rapt czynił, iesli ini to culp:
pabile, quomodo ignoscibile, a zwłaszcza Constitutio
1588 in Criminalibus Complices iedney ze winie y
Karze z Principalem podala. Na ktorego crimi:
nata dowod zadnego nietrzeba scrutinium, gdyż cum
sa raptus ex confessione raptae liquidatur, w czym sta:
tutu racione są słowa, tunc iure conuictus intelligatur
cio

cum Virgo aut Mulier constituta confessa fuerit se contra eius voluntatem fuisse raptam in factum ktore czlowiek widziec albo slyszec moze inquiri potest. Lecz na wolą umysl. ktory na iaw nie idzie y widziec sie nie da zadne badania y opyty nie idą samo wyznanie a wyznania przysiezone swiadectwo w tey mierze circa nie przekonane czyni rapt morte rapta non extinguit dareth occasio cumulandi crimine criminis propter confessata Raptoris tuli by raptas deest confessio wiec scrutina tedy ten statut dotad trwal poki constitucie de scrutiniis nastapily.

CONTRA

Rapt to iest gdy Bialoglowa vi abducitur y vi corrumpitur zkad y prawo nasze sub titulo farrago citationum dosc tego w dlieczności w swym conitexcie wyrazalo. Rapuisti inquit et violasti co y statut de Raptore takze deklarowal tum conuicty intelligatur cum confessa fuerit sibi per Raptorem vim fuisse illatam esse contra voluntatem eius raptam zaczym poniewaz raptum posse committi sine violentia sequitur iz dobrowolne y zezwolone poki do slyxa nie na zadna nie przystoynosc a qualis Malzenstwo ... ustanowieniu odiechanie nie rapty criminari nie moze. Gdyz ubi non est vis ibi non est raptus. Bo czesto kiedy nie dozwolenia Oycowskiego albo Przyiacielskiego ich Consensus iest wprawdzie w

prawie

Prawie namienionÿ, Lecz non de necessitate, ale tylko de honestate położonÿ na samey Białeyglowie wolne arbitriu puszczone iest, a towarzÿszpnie dożÿwo: tnie, gdÿ Matrimonia Libera ee debent, abiat nie byłaby uoluntas Matrimonÿ spontanea, gdyby miała depen: dere ab altero, i zatym by ani samotny consisteret Matri: monÿ, y owszem statut de Virgine Orphana gdyby krzy: waciele differerit, adulterat dyspensare pozwolił im tego ut possint, ut ualeant. Statutowe słowa Dec Mari: tus, ipsi providere [illegible] wszÿgdzie która pod Stu: ugn nie sprzada bo necessitas, non accipit Legem dat powinnÿch dokład ÿ Consensu tylko eo fine potrzebnÿ ut prospiciant utilitati, wszak y Pismo samo Krze takowego nie hanbi postępku ale rzeczÿ nowi, że re lin: quet Patrem et Matrem, et adhaerebit Viro znacÿ żowych Poetÿ wierszow. Iż te [illegible] Ceremoniis w takowÿm actcie mnieÿ maią bÿdz obserwowane,

Foedera sola tamen uana iacerent sine Pompa.
Iura placent cunctis Deus admittere Iustas.
Nihil indecorum accidere censet animo spontaneo.

A iż we wszytkich cryminałach, ale osoblÿwie in accu: satione rapty causam et animo non factum intueri de: bemus. By miało bÿdz inculpati studium na to obro: cone, ut ea quia non licite saltim illicite potiri pos: sit. By na takową turpitudinem sama pozwoliła pe: wna rzecz iż sprawa raptus ma cessari ÿ na tym sa:

mym właśnie kto się mu dobrze przypatrzy za-
sadził się Statut de Raptore, ut castiget sicinam
non ut accuset, ane raptu matrimonium, wszak to iest
notum Iure naturali, ut filias marilent, insza było
gdyby ignominioso Marito copularetz, skąd by przyszła
na Familią denigratio, słusznie by iusta querela moveré-
tur, ale iż nyssit pari niewiem aby iaki do accusatiey præ-
text miał więcey zostawać. Boiż chudy pachołek to
non uitiat napisono. Dite inferiores nuptias, non recusent
et locupletium consortium in opere conseguantz. Ona-
czy Prawo zakazuie, a iednak gdy się staną znosić
y cierpi wyrzadzaiąc, żeby albo utilitas albo honestatis
publica ratio magis non suaderetz kiedyby w teymie-
ne ze consensu Paterno był opuszczony rapt miał
być uznany musiałoby y to coniugium dissolui y dzie-
ci spłodzone illegitimi zostawać. Honestatis żeby to
tylko żeby owa ani Panna ani Wdowa, ani ...
zostawała, którey by ią Prawo Panną odwodziło, który
tey Statut wrócić może wszędy raz utracony contentia-
tio publicæ utilitatis zawsze Priuatorum commodis
præferetz. A iż w Rapcie hoc solum quæritz, utrum
inuito uis illata, a teraz quæstia tylko zachodzi że
bez consensu Męża sobie obierać niemogła, tedy
quæstia takowa ad raptum et Raptorem nie należy in-
sze o tym forum pisze Iudicium, y nie inculpatum, ale żo-
ny iego pro priuatione Dotis pozwać by przyszło. Bo
y Statut de Virgine Orphana to iey samo requisi-
tum przydawa, a czy ten Statut y Constitutia A. 1588

Cuadet tilko

Suadet tylko Consensum amicorum, iako się wy-
zey non acceptat bo gdy mowi poterint sibi providere
de marito cum consensu tamen amicorum nie mowi zasani
concluduie tego, iz gdybyś sine Consensu amicorum provid:
ret sibi de marito miała dziedzictwa y posaga swego za-
tym odstradac dosć tedy accusato wyniesi, non rapuit, non
violavit, iesli ona za niego bez consensu przyiachał tamz
ona tym ratione reddere powinna ktora ze iuz umarła, ani
eo nomine convicta była. Dzieci iey pozostałe nimi conan-
ctae matre in Matrimony personalibus nie mogą skwar-
kowac, in Realibus, tak y Raptor numero raptu, wolny
zostawa, gdy rapte wyznania z ktorego Raptor miał być
konwinkowany dla smierci iey zaszłey nie dostawa iako
y Consensus z affectu miłości przyiazni dęci, pochopu sta-
łosci, uznany bywa, tak iey accusatia Ruyta, ex contra-
riis eisdem od prawa przymowana zostawa. Bo iesli te
iudicia voluntatis non concurrunt, cum ipsa confessio fu-
lenorem prawdziwym rozumiany bydz nie moze, co dobrze ius
dno ex persona nocentis wybaczyć inaczey trudno z ser-
swaney tez omnem Raptu nikt nieprzychodził nigdy
bo luboto in sermone vis est maxima, y ztąd hunc sum-
mo Imperatorem zowiemy iedna k in casu praesenti in-
sza, iz iuz rozumieć nie moze tylko e naturalis, a qua vir
et vires appellantur mogą bydz zchronione y zakazac
ne rozmowy, a vis armata nie moze na ostroznosci ... do-
mowey nalezy Et gitias habes vigila super eas ne
antequam vitia nocant vitia discant, magnae famae di-
scrimen est mulier et custodia magnae famae magny
zabor iesli zaniedbał, tedy pilnosci y strazy sedzime
puta nie potrzeba wiele persuadere Białeyg ło-
wic

975 wie ingens mulier malum est quod Pater ipse pro-
genitam, ut in alienam propellat Domum pretio dato
cogit detrudere, bywało to że y ony raptem porywały chę-
tnieyszy Phedra Hippolito nuz Satisfaris senatu że kże
rapere Josephum ktorego Raptu poparcie nie każdemu
służy bo iako iniuria rapty remotos non affuit, takteż
tylko bliższym windykowac go należy y to płci z Nesci
gdyż rapty est Familiae iniuria owym ezgla wed... szni
stitutiey wosy z ktorych moży y opieki nie mieli por-
wana iako Rodzicow Opiekonom, Bo owi co do nieyżadney
mocy y opieki nie mieli, iako żadney ztąd Krzywdy nie-
ponieśli ani ztąd Iustum dolorem kto rapt podmoj iuż
ten non iniuriam uindicat, ale ex lite lucrum bonona quaerit.
Do ktorych non criminatione sed Iure przychodzic potrzeba
a takowego rapty obwinienia dowod nie może ex confessio-
ne rapto liquidari. Dotym bowiem ten Statut miał wagę
poki Prawo de Scrutinijs in Criminalibus expediendis nie
nastąpiło szkodliwe to było niewinnosci Prawo. Kto to ui-
dziat, aby kto miał bydz Causatret Testis idem że
dwunastu Swiatkow depositiy Conuictionem Reatus
Prawo mieć chciało, a tu ma bydz tylko ieden socius Cri-
mini possilicie non probat, a tu ma conuinkowac nad to
Rapty ad honestatem tylko refert, ale owe ktore mere-
tricant, et sunt in honesta uita mogą wybornie ad faci-
endam sui copiam, tak compelli, iako wiec Caupones, co
powinni gosciastanie albo caeteri artifices wyiąwszy żeby
był potym atrox iaka Iniuria ut pote contra naturam
nastąpiła albo że chciała żone ad uitam honestam, a ona
przecię in turpitudinem porwana w inszych zbrodniach
complice.

complices zarowno z principalem karani bywaią
bo commodum delicti poniekąd deriuatz do nich iako w
Zaboiu uindicta w rozboiu lupy. ale w rapcie uni quaeri:
tur, bo tez uni rapit, non pluribus y dlatego tez Statut
na iednego tylko conuictią ex ore confitentis polozył
coby contra complices ktorzy uim non intulerunt nieszło
zaczym iesli maią bydz karani niemogą ordinatią tylko
arbitraria poena bydz pokarani przy zaboiu strzeli prin:
cipal rani complex po ręku, tak zabitego y ex coadiuctio:
ne słusznie eadem poena plectit, ale in Raptu prin:
cipal uim intulit, complici tedy ktorzy nie dostał nie
słusznie, aby z nim participaret, in poena ktory non parti:
cipauit in virginitatis raptu defloratione.

De Poligamia Nostris Wielozenia dicit: 242

Pro.

Niemasz u nas Prawa o tey zbrodni wy:
raznego, zaczym qualitate facti et Personarum habi:
ta in arbitrio Sędziego to zostanie lzeysza, albo li groz:
sza kazn y winę w tey mierze stanowic nie moze bydz
iednak nie cryminalnym tęn excess Poligamia. gdyz
wielozen wiele Praw iaz sobie gwałci Bozeskiy
rodzone, y samo Jus Gentium, bo co iz tknie Prawa
Bozego

Ktorego iawny iest Contextus Pisma Swiętego kto:
rym dowodzą iuz sumptum z Genesis, quam obrem relinquet
homo Patrem suum et Matrem suam et adhaerebit uxo:
ri suae, et erunt duo in carne una, rzeczono duo in carne
una, nie trzy albo cztery in singulari rzeczono adhaerebit uxo:
ri non uxoribus, a nadzy z poczatku Swiata, zaraz iedną tyl:
ko Zonę dla Męza, y Męza tylko iednego dla Zony stwo:
rzono, nie więcey to prawda że y Patryarchowie po dwuch Zo:
nach mieli, lecz onych czasow gdy niewiele było cultores
DEI z tych Męzow swiele powstac miało, co wiarę y
cultum DEI rozszerzyc mieli, urgebat ipsa necessitas, aby
im to BOG dispensował, iako y teraz Summo Pontifi:
ci e permissum, contra i Lege sancita dispensowac, gdy
concurrunt causae necessitatis, utilitatis, congruitatis et
honestatis. Dispensatią tedy odnieśli, per inspiratio:
nem et Revelationem Divinam, gdyż przedtym Prawo Boze
nie słowy ani Pismem podane, ale na sercach Ludzkich
od Boga wyryte było, ktory przykład in sequelam licen:
tiae usurpowan być niemoze Legis Publicae praescriptio
iam stante, ussize uir et uxor sit socii Divinae et huma:
nae Domus in societate autem omnis ma być aequalitas
coz by to była za aequalitas, a zatym, co za societas Męz
o dwu Zonach, zona o iednym Męzu Legem naturae
esse, alteri ne feceris, quod tibi non vis fieri, Męz nie cier:
piałby tego Zenie, gdyby drugiego oraz z nim przybrała
Męza, i Zona iako ma drugiey do iednego Męza dopu:
scic Zony. Papirius Młodzieniec on Rzymski po:
wieścią swą gdy od Matki pytany co by się w
Senacie działo powiedział, zwodząc Matkę swoię
iż Męzym

tz o tym rada była czesz lepszego czyli żeby mąż 978
miał dwie żenie, czyli żeby żona z dwiema żonami mieszkała, iezeli powieść ieona tantum uczyniła motu y Rozruch takowy w Paniach owych Rzymskich zas rzecz sama kiedy przykoru pospolitego nie rozmyśla.

Szeroch tanti sceleris reiteratione, iz tot stupra commisit, tot virginum et Matronarum pudicitiam uiolauit quod connubio duxit, zartem takowego zbiodnia Trybunał Lubelski pokarał.

Contra

Francy przeciw takiey skardze tak się opponowac wiec zwykli. Małzenstwa na to stanowione bywaią aby z nich potomstwa rozmnozenie et recepandorum in ecclesia pomozenie subsequatur. bo y Bog sam powiedział, faciamus adiutorium, et simile ktokolwiek dla potomstwa, sterili Vxori Vxorem superduxerit foecundam, czemu ma zostawac in poenis, gdyż nie lasciuiendo sed gignendi causa iz przybiat facilius ex multis, quam ex una filios suscipi debere. Miał Sarę y Agar dwie żonie, oraz Patriarcha on wielki Abracham miał Iakob esyram y Rachel, Miał ich Salomon siedmset, ia iesli im to dispensatum pro ratione Apostolica gratia czemu sz nie teraz toż ma byc gdzie ta necessitas, tasz utilitas, tasz congruitas, taz honestas, uznana bydz może. Czytamy Pisma S. deuteronomos te słowa. Si habuerit homo Vxores duas unam dilectam, et alteram odiosam genuerintque ex ea Liberos

z ktorego

979 z ktorego Pisma było poznać, iż wolno było iako iedną, tak też y dwie mieć Żenie a pogotowiu, gdy Żona będzie tak Niedzwiedzica iaka, ktora miała być z niego in Adulterio a z ona in Ruinam, iako mimo niey nie starać się o inszą lepszą wszak z takiemi y Prawa Duchowne Divortium każą. Pisze Historia de Rebus Gallicis. O iednego condemnatum że miał cztery Żony wprowadzono ad Supplicium. Interim Krol na przeiazdkę iadąc obaczył go y zawołać każe przywiedzionemu mowi ego Rex sum, unam tamen Uxorem habeo, Tu vero quatuor et ego unica, Tu tui tamen bona, cumque primam duxissem malam quam expertus propterea secundam accepissem cum primam similem invenissem, accepi Tertiam, et eadem ratione quartam duxi, caeteris longe peiorem, Quare omnino decreverum a ducendis Uxoribus non cessare donec unam invenissem, quae bona esset, kazał go Krol uwolnić bacząc tę necessitatem mali z ktorego respectu takowy każdy nie inszą winą iedno iedna Adulteriy miał być pokaran gdyż takowe cimex iest ponie kąd Adulterium, bo a prima transit ad alteram, y do Żony pierwszey niewiernie ia iedno zapisany przywiązek miałby tracić. Reformatia iey wrocić a za tym zas drugim Żonom tanquam Stupratis violatam pudicitiam nagrodzić.

243 D. C. N. A. IV.

N. 10.

Kto

Kto wezrzy in naturam eius sceleris, upatrzy y obaczy
że crimen to iest contra naturam humanae societatis, z kąd
skażenia y potępienia iego, choćby prawa pisanego nie było,
to sama iednak naturalis sufficeret ratio. albowiem
przeciwko wstydowi przyrodzonemu, y przystoynosci, to iest stworzoney, eas personas, quae a nobis sanguinis semina hauserunt, inter se copulari, ktore crimen iako iest cięższe inter ascendentes et descendentes niż inter transversales, inter coniugales, a niż inter liberos, także respectu eius qualitatis iedne ma srozsze drugie wolnieysze wyrazy, dwa razy tey winien co z zamężną panią incestuose libidinatur, albowiem incestum committit, gdy powinną krew swoię contra fas ignovit, et incestu adulterio iungit.
Nie wyswobodza incestuozow, a pewnie matrimonio sura affinitas, bowiem iako res honestissima et recepta, ktora nic inszego nie iest iedno coniunctio personarum ktore przedtym były diversarum cognationum per Nuptias copulata, lecz pokrewnych y powinnych między sobą complexus poniewaz takowey affinitate z siebie wydać nie moga. Sequitur iż ipso facto są illicita a zatym ... nihil decens parare possunt, sądzone y condemnowane być muszą, nad to in Matrimonijs naturale Ius et pudor imprimis inspicitur nie może tego publicae honestatis iustitia dopuscić, aby takowego, ktory to obie wstyd y prawo przyrodzone dopięte we krwi swoiey brodzi; miała też bez karnego cierpieć. Alioquin in tam gravi crimine grassandi hominibus impunitas permitteretur, że każda ma być między człowiekiem y bestiją y dla

981 Dlatego Prawa obojé Divinum et humanum we
wszytkim wszelakiey strzeże przystoynosci, takzy
w tym aby ludzie ad illarum-ony Sacra bellua bel-
luarum more non irruerent, gdyż małżeństwy maią
necessitudines augeri, y inszych Familiy Societati conie
iungi coby ustać musiało, gdy by Plemię iedno swoy
rod tylko przymowało, zniesiona by za tym była y gospo:
tarnia rzplita, ktora Prawo im vtilitati Białogło:
wskiey warowało, iż gdy by od swego męża ukrzywdzo:
na była, gotowy ratunek od powinnych y krewnych swych
miała a powinnego y krewnego swego żona zostawszy
w krzywdzie, idzie na ktorego się odezwie Przyiaciela
gdy męża z niego mawszy bez żego więcey niema iuz
Przyiaciela Naturalis nescio, qui verecundiae sibi
innatum est ad sanguinis commixtionem, in coniunctis ab
honore czego iawnym przykładem stanął Philoso:
phus Secundus, tenże słowa historiey cum matri nescienti
eum esse filium se commiscuisset sceleris horrorem mor
tem sibi consciuit. A nie tylko ascendentes y descenden
tes criminis incestus arguunt, gdyby syn z Matką albo
z Babką lubo Ociec z corką albo z wnuczką libidinantur in:
cestuose, ale gdyby też Privigny cum Noverca, et vir cum nurce
fraterculo sorore et filia fratris seu sororis. tum et quicunque
Amitta aut e Matertera hoc est Patris soror conu
beret, nec non qui cum uxore fratris, quique cum duabus soro:
ribus et cum Matre et filia simul, cumque ea etiam
quae e sacro fonte Baptismatis levavit se iungeret
takową cognationem quam ex supplici sacra pocho
dzi spiritualem vocant, a to dlatego iż ten co in illis
Sacris

sacris puero fuit aut ex D. O. fide rubere videtz
se in illam, quae ab optimo Parente solent officia pro-
fecisse collaturam. Sadzą y to pro incestu maximo gdyby
kto Pannę zakonną mniszkę Virgine D. O. dicatam
corrumperet zbrodnia ta incestu iż iest sroga, sroga tez
karę za sobą ponosi. Bo Panna Velito zawsze commen-
surari debet. Nie tylko sami incestuosi plectantur
ale tez y syny incestuosorum incapaces bonorum Patris ef-
ficiuntur co gdzie sie non ob ipsorum filiorum peccatum (bo
a co ci winni) ale zeby Oycowie in persona filiorum terreantur
iako y wiec in crimine Laesae Maiestatis bywa co wiekszą ex
incestu nati legitimari non possunt solum dispensari. W prawdzie
naszego nie masz oyczystego de incestu Prawa alez y o inszych
zbrodniach iako złodzieystwie, Mężoboystwie, y razunie
było pisanego Prawa a iednak naturalissime w całym swie-
cie turpia fuisse iudicata iesli że [illegible] tia [illegible]
de Illegitima prole karze potomstwo niewinne y pozbywa-
tię successyi, a iako samym winnym przepuszcza.

CONTRA.

Nie wszytkim na swiecie eadem sunt honesta et
turpia ale każdy za przystoyniejsze to rozumie, sądzi co zwy-
czayna y iego niesie y co iego [illegible] moribus conuenit to tylko
rectum putat. Zkąd każdy insze tych samych iedno
legitimos bydź nazywali ktorzyby secundum mores ri-
tus ab eis approbatos byli zrodzeni. Tako u Rzymian
przedtym Iustum Matrimonium illud habebatur gdy-
by Romanus ciuis Romanam tantum in uxorem poiął
lecz

Lecz gdyby Rzymianin postronną inszą białogłowę nie Rzymiankę wziął, sobie załonę nullum Ius Nuptiarum między niemi ducebatz acz potym Ius ciuitatis dane, ut quicunq; in Orbe Rno esset, suui haberet, dopiero Ius connubij które było zrazu tak barzo ciężkie, że to bydz omnibus Nationibus z Rzymiany commune, to też tym wszytkim narodom który to Rzymianie roszkazywali Roma communis Patria była iuz effecta, przeto nie maiąc kto Oyczystego w tey mierze Prawa tj zakazu wżyłby się w Powinowactwa żenic, rozumieiąc że mu się to z tey swobody która ma w Oyczyznie godzi lżey podobno sądzony by bydz miał, a pozostawiu że Lege uetere snać też to było Praeceptum, aby Fratri sine Prole decedentis, semen suscitaret. Nawet o Ludu onym Israelskim Ludu Bozym y wybranym piszą iż pilnie tego strzegli, nè propinquitas nouis Propaginis ordinibus se seuim dirimen. euanesceret, y dlatego Cognationem antea dystą rursum Matrimonij uinculo colligabant, et quodammodo fugientem reuocabant, ut in una familia et tribu goes in perpetuum manerent. Był to Wodza i honego Swiętego wyrok, y postanowienie które dotąd in Sacris czytamy, omnes inquit uiri ducent uxores de tribu et cognatione sua, a cuncti Familiae de eadem tribu maritos accipiant, et haereditas maneat in Familijs, a iż nie zwano nigdziey id illegitimo quod hic Legibus non erat prohibitio. Iakoż tedy takowy bedzie rozumiany za wystepnego przeciw Prawu który o tym nie ma swey

Oyczyzny

Oyczyzny Prawa a w szym tez nie powinien sie sądzic Prawem multo magis ze Constitutia 1588 in prolem ille: gitimam, a samych illegitime nubentes zadną sorowością nie wiąze, y większey winy na nie nie zaklada, tylko dzie: dzictwo ich gdzie indziey obraca. Poeta pisze:

Gentes esse feruntur.

In quibus et nato Genitrix et nata Parenti
Jungitur ut pietas geminato crescat amore.

Takowa inter ascendentes et descendentes con: iunctio słusznie pro Crimine habetur, gdyz to iest własnie contra naturam eos nobis copulari qui sanguinis semi: na a nobis hauserunt. Lecz inter transversales to non cadit nie miało by tez im bydz tak dalece crimini osum. Et accedit ze Ignorantia a z tak zeza probabilis etiu: sta ignorantes sanguinis coniunctionem excusowac musi. Bo iesli w tym temere nie pokątnie Ludzie się pytali a ludzi dobrych wiadomych iednostayny głos był wszy: tkich iz zadnym Powinowactwa z nią sKięm nie są so: bie spokrewieni. Viris bonis non credit, Publicamque qui sequitur famam, ipsis credo errorem excusat facti. Nie iest to affectata ignorantia, ale vera, et Legitima Iuris Gentium ignorantia, taby utrosque nie wymowila tak Oyczyzny iako y Białeygłowy. Lecz ignorantia Iuris civilis ze w tym albo w owym Powinowactwa Stopniu Łączyc sie im nie godzilo iesli nie mezczyzne

przynamniey

985 przynamniey Białogłowę wymowić musi. Azwłasz-
szcza iż rożne prawa rożne pokrewności y powinowactwa
stopnie naznaczyły iedno w trzecim drugie w czwartym
zaczyie się chciały, wczym y samo Ius Canonicum olim uaz
riatum. Byłi quarty affinitatis gradus interdicty Iuli
y et Gregorij ciza ad septimum gradum rem produxerunt,
potym iż był ea tak dalekim stopniow lichem nie
łatwie kto wiednym mieyscie zony sobie dostał uzist
ich Innocentij tertij, y wtorym powinowactwa stopniu
Małżeństwa dopuscił. Cico aż w siodmym stopniu ko-
niec powinowactwa naydowali tym sie uwodzili, iż iako
sex statkby hnec status finitz, y natura propter nimi-
ą diffusam propagationé uix ulteriorem gradum patitz
consistere tak oni ad sextum gradum cognationé eaten-
dowali, a w siodmym consanguinitatis comparationem
zawierali drudzy uarié uany, y dotąd ieszcze nie iednym
grady Iure Ciuili, et Canonico dinumeran znaydiesz.
Ius Ciuile gerdad tutelas haereditates, successiones
prolixim eos recensvit. Ius uero Pontificium, ratione
Matrimonij, et Coniunctionis strictius de eis agit, tak
y naszą Constitutią. wol 8. o Kadukach Lineas
Consanguinitatis do succesyi aż do octauim inclusi-
ue gradum.

244 De Veneno

Pro.

Ten ktory żalem uniesiony albo gniewem zapa
lony

tony lubo iakim inszym porwany affektem popę-
dliwie napadnie, na drugiego zrani zabiie może miec iakikolwiek pierzchliwszy swey respekt albowiem to uczyni nie rozmyslnie uczynił. et facto cuius nulla accessit deliberatio, ale takowy co trucizną kogo znosi, i zna uste-
pie pierwiey sam z sobą zasiada, y o sposobach przemyśla
geny ueneni chciał złego y powoli następuie za okazyą y czasem idzie nie poniewczą, ale rozmyślem czyni tym samym deliberatissimus mentes et manibus pollutus zo-
stawa. gdyż ueneno occidens occidit proditorie, bo temu
co mie iawnie napadnie albo złożyć się, albo bronic mogę
owego zas cichey y potaiemniey zdrady y domyslne nie po-
strzegą oczy. Z tąd takowy każdy pena maiore dignus bo
tez większa rzecz iest, trucizną nisz mieczem kogo zabić,
y co ktoś dwie crimen popełni. et Homicidium et Vene-
ficium. Im tedy srozszą smierć zadaie, tym srozszey smier-
ci sam godzien okrutego in zbio uit. Tenta mors con-
sumit tabe, a drugi za iednym haustikiem, albo tez illi-
tas corpore zaraz cum toto sanguine ginie niech by
y on tak umierał. ut se mori sentiat. Galenus de Theriace
traktuiąc pisze nihil difficilius euitari, quam uenenum et
satis esse deberet homini inter tot periculo nato mor-
tem singulis horis trepidare absque eo quod in ipso cibo
et potu, sine quibus uiuere impossibile est, c[illegible] timor
misceat, et quod ad uitam paratum est ad mortem ab
homine traducetur, quid miserius esse potest, uno eodemque
tempore cum spe uiuendi, et timore moriendi cibum sume-
re. Przeto na powściągnienie takiey zbrodni, nie tylko

samego

987 samego ueneficium, ale tez y tego co Scienter occida:
tur przedat venenum. Iustitia karze y tract iako Cri:
minis participem, uenena occultanda et tacenda, non do:
cenda, aut scribenda multo magis uendenda. Takim ze
ebouruskim prawo tego wieze oczczyznę kupił, y co
na klepno iey pieniędzy uzyczył nawet. lubby mors non
fuerit secuta uenenati iednak iz seuere in eos animaduer:
ti oportet, qui perniciosius delinquunt, nie moze takowym
zfolgowana kara bydz, gdyz crimen to, quantum in se est.
iuz iest perfectum, bo a co ieszcze ad criminis perfectio:
nem agendum supererat. Truciznę zadano owa połknął.
Mors e praeparata oblata degustata. A zas exitu rerum
anie raczey hominum consilia uindicantur. Zawsze in atroci:
bus puniuntur conatus, licet non sequatur effectus, gdyz si rome:
dicina pararetur, si effectus expectaretur, ten tam by. Ko cona
tus non punitur, qui nemine laedit. nie. h to tak będzie zeby
uenenatus medicauit, ale przecie on homicidium quantum in se
est perpetrauit. Tey zbrodni trudne bywaią probatie wszak
ze iz a mente bona proficiscantur actiones takowe ex contra:
rys actionibus ukryte złosc wysladowac, animum cuiusque
ex facto deprehendi wiec ktory bardziey timuie samą
Rzymistym ussinieci cosa filiciti de haereditate uiuen
tis: Si uultur es, cadauer expecta. Medykowie signa Ve:
neni te przypisuią ktada palpitationem cordis, uomitum
prauum, singultum, tremorem, stuporem, maculas circa cor:
pus uarias. Venena zas same tey specifikuią. Cicuta Sa:
lamandra, aconitum, Lithiocampa, Buprestim, Mandra:
gora, cantaride, ulcerandi quam dane opium Arsenicum
naleta,

Naturale, albo factitium od ktorego wielu ulcerantur, labia, oczy y Intestina, takze y stomachus et Lapellum etc. oczym wszytkim dostatniejsze u medykow y Doktorow sprawe kazdy weźmie moze, z tych wylieczonych o Trucizn, bys iedenna karmiony temi czasy (człowiek zacny oco) y do Prawa takowy skrzezn byl wydany Dozem.

Quia tu sollicita existens de haereditate Actoris uiuentis, ut quantotius idem Actor perimeretur data opera ipsum per ch. uenenasti, uenenum malum in cibo, qui ad uitam huic paratus est, tu ad mortem ipsius idem obtulisti, cum porro usu et genere necis illicito, ac insidioso in uitam eius egens; et ualetudinem eius proditione in pabulum mortis et lentam tabem traduxeris. Proinde inhaerendo Legi et Iuri communi, quod eos atrocius punit, qui etiam pernicie eius delinquunt citat te ad uidendum Dnam communitate, tanti criminis demeritas super te extendi etc.

CONTRA.

Co my Venenum to Grekowie zowią y slusznie bo Lekarstwa y Medykamenta są tez te uenena mieniąc naturę tego komu są dane, zaczym iz nie wszytkie są uenena mala debet probari qualitas boni y mali ueneni. Et Homericum pharmaca multa bona mixta sunt, multa et amara mixtione pisunt salubria frem, et inde dicto est. insza kto ie dolo ie propinuie insza kto bono fine non malo animo iedno temperowac nie umieiąc dosim et uspid

nie

989 nieznaiąc imprudens zgoda iako ad excitandam potestatem tępaśim przedaią y przedaszy takiey nie bronią multomagis gdy kto w chorobie chorego doradził że to albo owo pomoc zdrowiu iego miało interim za szkodził, nie uiemaby takowy securis sidem alienam et consilium obłędu swego criminalnemi miał przypłacać wi..., nami. et pogotowiu ze ueneratz wszystek dozdrowiasz... go zkąd delictum imperfectio, poniewasz effectus mortis non secuty, ordinaria poena karane bydz nie może, ale si quid aduerti extraordinarie aduerti debet. Probationes criminis położone nie omnino są prawdziwe, mortis supplicia luxuria y zbytkow gwałtowne choroby. czynią takie znaki więcy medykow omylne iudicium. omylne felices eorum successy sol intuetur, sed errores eorum terra tegit atque perit.

245 De Magiet et Met: Lei...

Statut Nasz Koronny Titulo Spirituales sprawy takowe duchownemu oddał sądowi verba legis item ad iudicium spirituale pertinet incantationes et sagias iudicare. et to podobno dlatego iż

iż in eo Crimine concurrunt insze Crimina iako Świę:
to Kradztwo, bluźnierstwo, mocy używania Świętych
Ceremonie Kadziesz Sacramenta wody Święconey, y gdyż
Diabeł we wszytkim rzeczy emulat. Zaczym też we
wszytkim iako Simia podobieństwo Boga naśladuiąc
Bog instituował per Verba Sacramentorum formulas
on swych zabobonow, także Bog iest sine Principio et
fine, on też in circulo ktory iest symbolum Divinitatis
bo iest Principii et finis expers, przysięgę homagium a suis
sequacibus odbiera, ktory cirkuł na ziemi wiedzą iż Ter:
ra scabellum Dei, nad to co u nas Krzyżem na Krzcie żegna-
ią, to on pazurem ciało ich piętnuie co wszytko ni komu
utaynicy z tych okoliczności, uważać nie należy iedno
a rzeczy: Takową naukę non sana conscia, sed inimica
scientia nowit, takowi wszyscy są cum Daemone foede-
rati et Daemonis Vasalli, takowym zostawie li Diabli
Charakterystwie, y znaki ad Pacta conventa. Albo-
wiem res inanimata Niebo ma do tych skutkow, kto-
rych oni za Characterami dokazuią, takowe ich obrazki
charaktery, a zasz iawney Idolatryey nie maią gdy ie
Kadzidłem y przody insze wonnością niż co niemi pożną
okurzaią, co ma liczba do ich ktore robią cudow azasz
numery albo arithmetica, ma w nim w sobie iako słowa
te ktore oni mowią, maiąc iaką moc w sobie przyrodzo-
ną bynamniey. Dzieie się to w modlitwach kościelnych, w Exor-
cizmach, et formis Sacramentorum, tam supernaturalis
ictu, ex Dei institutione, ale w Magiey in operatio-
na virtute illorum sed opera Diaboli ad signum concurren:

tis

992 tis omnia perficei niech sie kto tym wymawia iako chce, ze a[d] brham fidem characterow zazywa, ze laminas przyslonić ze amatorum poculis, non occidendi sed amandi causa zadał, bez discretyi pismo S[więte] wszak ze kto maleficos non patiens uiuere, wszak by tez inszy zabilichie dy animą in serce przemienił, a kiedys serce ludzkie nie tylko przewrocone, albo obrocone ale y tknione bez zguby zaraz samego zywota bydz może. Ktoz przyiaznego serce niechętne zniechętnego przyiaznie e[t] misterstwem czarownym czyni tęn gwałtem człowieka zabija, gdy sercu gwałt czyni. Pietate, obsequio, officio, et amicitia, amicitiam parari in reliquis, ubi impudicitia e[st], Veniam non mereri, quod ut crimen effugiat turpitudinem interponit. nie ieszcze y wolisz tollerowac, anisz szukac takiego auxilium satius e[st] bona obligata perdi, quam diabolica cura sanari. Do czarownicey ciały robocie wymaczac czarownice snadno i po znakach znaydziesz przy nich osoby z łoyku ulane niektore iglami, ktore drugie przebite, albo szczypetkami związane, iako ktora z nich na iaką sie złości wyrządzic, zawzięła znaydziesz w ich skrzynkach nie toperze, zdy, gadzinę rozmaitą, nawet y wirilia stigma na czole ich, in uisum obaczysz, nuz insze circumstantie wydac ię mogą, ieslj komu co złego groziła kiedy. a to się y mu stało, iesli dzieci mascią mazała iako iesli bydło czym nacierala, a potym zdychało, publica o niey zła fama, querela partis offensae probabilis. y insze ex quibus indicys przyszłoliby ktorą wziąc na opyt y probę zazycz z nią, trzeba wielkiey ostroznosci umieiętni w tey

mierze

99

mierze y Swiadomi niz od Więzienia Czarownice wyprowadzą wprzod iaze wszytkiey iey odziezy odbiorą y inszą odziez dadzą; aby w iey chabicie utaionych iakich czarow, nie było potym cieplą wodą wszytko dobrze omyią y wymyie każą, aby uncttyą iesli sie namaz czila, iaką spłokac mogli włosy dlatego iey wszytkie etiam in genitalibus ogolic wszędy rozkazuią y nam ktory ktobe pod inszy czas niekazą wydawac tylko in festa mi parum solennia, et sacrationibus diebus to iest w dzien Swiątkowy przy ktorey osobie wody swięcone w usta iey leią sol swięconą albo insze iakie swięcone rzeczy y septem verbis ktore Pan Christus na krzyzu wyrzekł na karteczce zpisanemi pospolu złozywszy y Agnus Dei na szyi iey zawieszaią, toz dopiero spiewa y prawi placem tulac iakie forma fermenti sinu Leo Lacte Matris et filius doswiadczcona rzecz poki ich tylko stawa in corpore Tormenta nieczuie. A drudzy iedzą bulletin y na ktorych spisane są słowa in Passione Christi Dni y gdy ich kszpuią to ie oni zcicha mowią sobie czemu zaś biegaią Psalm ow sa Quid gloriaris mowią go in fine em z ktorei excesse wyzey miarowanego uwagi padna quidem impuni a Magistratu Saeculari, cognitio autem criminis, a spirituali Iudicis fieri debet.

Vide Reliqua in Tractatu de Tormentis.

§ CXXXII.

Ignavis quod miraculosa, eadem et prodigiosa

uidentur

993 videntur, nie iuż tem Diabelstwem narabia, co dzisiay
dokazuię. Natura skryte swe Skutki w rożnych za-
warła rzeczach zaczym wedle obrotow y Influxyi Niebie-
skich swego czasu mieysca, gdy Simpathia y Antipa-
thia ich porządnie obserwowana będzie wszaky Dziwaczo-
cowską slepotą zleczą wędrowiec szybią gmot bydna-
niczy ktorą chytrego czalic Sprawa Diabelska, dugi bę-
dzie Karana przy postarty nazi y gnie, albo y wapn o kto
to w nim czyni. że sie niektore odwody zażega consensy dzieie
ex Magia naturali albo artificiosa mathematica to pro Magia
Daemonica criminari nie może pozwala tego Ius, quile sullaperza
in finem bonum absoluendas ligaturas bonas res neminem scan-
dalisant, nisi malam mentem, iesliże Numerus arithmeti-
cus nie ma vim ullam ieśliże vulty inferiores Caelo non sunt
subiecti vultibus Caelestibus. Czemusz bywa Climactericuske
talis czemu octimestris partus minime vitalis, czemu
w Scorpismach, y inszych obrzędach certo noctu, certo for-
mo, certa Verba Iusta to iest Magia Damnata Diaboli-
ca przez ktorą Czarownicy z rozkazu Diabelskiego
Ludzi gubią. Bo Calamitas mortalium Conuiuia sunt
malorum daemonum, a dziwna rzecz, że tych naybardziey szko-
dzą, quibus sunt coniunctissimi. Takowe Crimen nie
może bydź iedno flagitiosum et publicum Crimen, kto-
re w nocy pospolicie dum nihil sperit, nec caverit,
iam per Industriam insidiosam animo deliberato
wbiią, y ztąd ich maleficos od robotnich złey zgubią male-
ficos qui vtili, maleficatis qui Lodits takowych maleficos
bo y owych sortilegos co sub Nomine falsae Religionis
przez iakies diuinatie, wok na Imię y osobę czy-
ia

ią Lecz maleficijs yoza tym wiąże, iż o upadłaki albo
zwank zdrowia przyprawują. Samo Saeculare Iudicium są
dzi, żeby miało albowięm Statut gdy rzekł ad Iudici
um saeculare spirituale pertinent incantationes et etiam
gias Iudicare nie rzekł żeby osoby same maleficorum miał
sądzić, ale incantationes tylko inclusive y magias owe
podobno coto maią difficultatem rozeznania. Religione
usurpata uera nean falsa za prawdziwą li kto przebożno
ścią czyli Diabelską cuda robi. Religio ueri cultus est, super
stitio falsi. Albo li tez Statut owe magias et incantatio
nes tu includował, y to iest uerisimilius, gdy sam Statut
Statutu tego podaie Spirituales w ktorych agit de sa
cramentalibus panis iako Clericus sortilegus vasa sacra
et vestes in sortilegium zażywał, myszy Defunctorum pro uiu
uis dla przyśpieszenia smierci ich celebrował. Modlitwy
iakie nieprzystoyne przyiacele bratyi oznamował abusum in mo
do et ordine sacrificandi czynił, et super rebus profanis sor
tilegia aptis inaczey odprawował, lecz et ktore sieci in mortis
infirmitatis damni sortilegia procurant, a wedle dawnego
onego o tem zwyczaiu Prawa. Qui malum carmen incantant,
fruges iis excantant et omnino saeculari Iudicio podlezec maią
quo in casu niewiem by słusznie miał ten veneficij seu ma
leficij accusari ktory amatorium poculo niechcąc kogo zdro
wia zbawić consilium spectandum, non euentus. Iako ktory
tunc ku animandi non occidendi causa podał, iz interim owa
od niego umarła fato non dolo contigisse iako Prawo Doi
spolite tego aby na zabicie drugiego broni dodał. Kie
re takowego coby mortis, a nie amoris sortilegium umy
ślnie sprawił w tym czasby dopiero pozwac miało ex com
mixtione

mistione et compositione takowo poznac. Jesli to amoris
czyli mortis ingredientie były, zaczym quid inconsulto de-
linquunt, ab inuitis et coactis videntur proficisci, ani za-
tym idzie, że iuż ten sercem na sercu y szaleie kto kogo
za takim postępkiem miłuie sine sortilegio takowa czu-
łeystwa affectya, etiam in constantem virum pada go-
towy furor gotowa insania, gdy kto amando non amatur,
tak y ten nie barzo perdite miłuiąc usługi swe nie
przyiemne bacząc, skorać niemogąc utilia et inutilia
intentauit zkąd co się stało raczy furorii et insaniae, ani-
żeli umyślnie iakiey złości imputandum, a pogotowiu że
te amatoria, iako w sobie nie maią żadnego effectu, anima-
cy ani władzy takteż szkodliwey alteratiey w nikim
sprawić nie mogą, amor non imperat, ut caeteri affectus.
Przeto takowe amatorias incantationes omnino aniles, et
ludicras esse.

246 De Iniuriosis erga Parentes, deque Parricidio, Matricidio, Fratricidio, Mariticidio, Vxoricidio.

Pro.

Rodzice swe kto z żywota zgładził nie ie-
dnemu

dnemu tęn Prawu nieprawu został. Reus ô iaddw,
reus impietatis, reus Sacrilegii, quia Sacrilegio Genito:
ribus vitam abstulit, wielka to niecnota, y taka ktora
rowniey Sobie nie ma ei mortem per vim inferre, a quo vi:
tam accepens wielka y niepobozność gdyż zwierzęta
bezrozumne miłuią tego y lubią, co ich opatruie, Sam
Parricida niewdzięcznikiem się takim stawa zey Bestyi
w tey mierze przodkowac dopuszcza, wielkie nawet Pri:
vilegium albowiem natura na to Syna wydała aby im
w domu Oycowskim iak w świątyni iakiey iawną części
usługę Rodzicom swym za dobrodzieystwa ich oddawał y
tak na luminaria iakie Niebieskie ustawnie na nich pa:
trzał, zkąd nie tylko żywych ale y z martwych Synach
osobliwym Sądem zwykł się Bog mścic zawsze mordu nad
Rodzicami popełnionego. et vivos et mortuos colere par
est, lubby tez z iakiey przygody deficerent morbi, aut
animi vitio Consulari eos oportet, odisse nunquam nie
mogą miec Dzieci od Rodzicow swych, tak znaczney krzy:
wdy, ktoraby vitae utero educationi mogła być porowna:
na nayprzerwsze to słowo od Natury bierzem Rodzice mi:
łowac swoie pismo S. na nieszanownicz(ka) Syrowy wy:
dał wyrok, honora Patrem tuum et Matrem tuam, ut sis
Longevus super terram, iakby rzekł nie będziesz li ich szano:
wał zginiesz [illegible] ze dla swey zniewagi śmiercią grozi
iż każdy do nieuszanowania gwałty usiłowstwo iakie
przystąpi. ieśli że przeklina tego, qui Matrem exasperat
czy nie zagubi owego, co ią tuz in vultu despicit pie:
tatem, a coz kiedy się kto ręką targnie, co za wymowkę
tu miec może, albo iak wywiedzie ze musie to godziło co

ana

997 natura sua contra naturam nigdy się niegodziło nie Matrem offendas dum vi. Patrid esse bonus, ona była ante partum onerosa, in partu dolorosa, post partum laboriosa. Dla Prawa przyrodzeniem uprzywileiowanego, które maią Rodzice niegodziło im Dzieciow, nawet ani te go arguere, quod a Parentibus effectum est, multominus Lżyć ich charbić, despektowac, pobiiac, pierwsi oni Legislatores Patrz iako to ostro warowali

Si Patri iniquiora dixeris damnaberis.

Sin quid vi obiistud damnari dignus es.

Putare quisque debet omnia quae possidet esse ond esse qui genuerunt. Przeto Rodzic taki nie iest godzien aby Natura Legibus Statut nasz Koronny de fratricidio, gdzie y de Parricidio, traktuie eraz parricidam ipso facto infamem czyni y spadkow wszytkich go zdzieia, Constitutia zaś 1678 de Iniuriis erga Parentes takowego nie inaczey każe winowayće iedno iakoby gleyt Kościelny miał zgwałcić. Lecz gdyby rzecz podobna była, żeby Parricida nie raz ieden, ale wiele razow śmierć mogł mieć słusznieby zaiste było, żeby Lotria: Ki na wielo eraz śmierci karany iedna po drugiey, co raz pośledza tracony zostawał śmiercią, y w takim razie Prziemu non deposita, itde gre podnd dispiciendus esset. Et iniquitas tak wielmi, to crimen detestabile miała ex Supplicio eius optima nie sinnaną Parricida mieczem nie palono ogniem, ale w wor skowany z Bestyami

Bestyami y Gadziną zaszytego wrzucono w morze. Obul- lius o tym. Quid tam commune, quam Spiritus uiuis, Terra mortuis, male fluctuantibus, Littus erectis; ita uiuant, Lamiem dum possunt, ut ducere animam de Caelo nequeunt, ita mo- rientes.

CONSULTATIO

W Sprawie JMci Pana Sen- domirskiego.

Iż o Termin teraznieyszy według Dekretu Trybunalskie- go tylko tę Ludstya w sobie zawiera, iesli się rzeczy przy- dzanecy dosyć stało, albo nie a wnoszac nowe wywody y do- wody przeciw Dekretowi idzie o to, abyśmy in podna Con- uulsioni Decreti nie dostawali zwłaszcza ze Statut ka- że, res subsidiarias ante sententiam introdukować, post sententiam autem Executię czynić demanduie daiąc racyę zeby była magna Justitiae comperendinatio, gdyby co raz wolno było Causę ralitowac. Przeto przyidzie koniecznie w Terminach zostawaiąc zaszczycać się obronami swemi ratię ex uiscenibus causae accommodowawszy, y one na fun- damencie dekretow obudowawszy, abutrinque intento- wanych zaleczywszy naprzod.

1 In interuentione Causa Liberationis e Puncti per castrico facta.

2 In Negotio Principali ex ea intercessione Capito.

In

3° In receptione Satisfactionis pro interventione facta,

4 In Tudicatione ueritatis et Iudicij atque ipsius partis ex irrito facto Actu interuentionis.

5 In sedicione exinde non uniformitate sed potius uanitate.

6 In Redintegratione laesionis extra Causam et Terminu unius tantum ad facta, uidelicet partis et fored, protera uero parte, nimirum citata redintegratio suffta nundum determinata.

7 In documento legis, qualiter debeat eo redintegrad pater ex Constitutione 1507 ... Ruo. Waiar adowanie processu w ktorym ambo partes restituuntur in integrum y iednak w ... Scrutinio seu Iuramento probanda iniungit.

8 In Demonstratione laesionis ... summopere damnifi: ca cuius recuperatio spem nullam habere potest.

Ktore ... ationes propositione de... arowac wien som albo iemu podobny.

Nie ma z contrawentiey zadney przez pozwanego uczy: nioney albowiem Summa 10000 zlotych o ktora rzecz idzie dlatego niezaplacona, ze Actrix wzgledem iuz recom: pensowania z Dekretu Trybunalskiego 1045 nakazany y przez nia uczeniony pierwszego ktory Recompense Actrix Debet ... niebyla ... Pozwany nie maiac Cum necessitatem compulsiua, ale tylko subueniendo e ... Discrimine laboranti interceduiac negotium eius y onego ab executione ... eliberiac przyszedl y na niey przestala ... stoi.

Ktorey

ktorey Interwentiey takowey y Intercessyey tako: A 000
wey zwłaszcza S[illegible] nie broni Prawo czynić Zonie za
Męża swego, gdyż Mąż z Żoną Coniuges są individuae
societatis in mutuo Adiutorium coniuncti. Żadnym sposobi:
cie Żona interuenire negotio Mariti, eiusque obligationem
in se transferre, pogotowiu na Dobrach tych które nie są
Detalitia. Dotes bowiem speciale habent Priuilegium, ne
amicis proximioribus alienari nequeunt, ale in alijs bonis quae
sunt extra Dotem, etiam cum remotioribus wybornie uczy:
nić to może, albowiem o takowych Dobrach, które są extra
Dotem nie może ona praedicare regula, Dos unde exijt, eo re:
gredi debet, co do nich nie wyszło ... Ściągu tego też stroza:
mi rzydz nie mogą, dlatego ta Regula jest in obseruatione
aby do pierwszego Męża straciwszy Posag, a przeżywszy łaby
go, nie była onerosa patrimonio, gdyby za wtorego chcia:
ła męża, nie było iey z czego znowu posażyć. Nadewszy:
tko gdzie szło o eliberatią Męża z Executiey sroż:
mozney, iakowa pietas obseruata uiri indemnitas ważna
iednak którby abesset Iuris alioqua solennitas.

Ponieważ tedy zatą Interwentią y eliberatią uczyni:
na, a zatym recompensa poszła ta stała się tot w negotio
sopitum tamże zaraz w Trybunale, et extincta negotia non
reuiuiscunt, ampliusque suscitari non possunt. A iako Statut
nasz Koronny mówi, Tit: Fratres e Negotia mortua et fini:
ta quasi contra naturam suscitare difficile est et retra:
ctare. Dlatego do zapłacenia tey summy nie może, inszym:
i pozwany ani Contrauentionis nomine redargui że iey nie za:
placił. Albowiem tenże Dekret anni 1648 z którego recom:
pensa przez Trybunał naznaczona y przez Stronę Powo
...

1002 Dowiązkiem przyjęta o Szatmins Dekretem, taki rozumiem anno [illegible] feruwanym wcale iest zaś [illegible] y zachowany.
Jesli Dekret wcale zachowany to y sentek za iego wcale mu
szą bydz zachowane, to y recompensa naznaczona, y przyjęta,
alias gdyby po takowey Saluie Dekretu uczynioney miała
bydz nie [illegible] summa płacona musiałby bydz o tym samym
Dekret pomieniony in parte retractowany, y tak by iedyn de
kret in parte valeret et in parte non valeret co bydz nie
może gdyż sententia est individua et uno eodem non potest
contrarios affectus operari, takowa Salua dekretu byłaby in sa
lutaris, boby tylko in verbis consisteret, non in re. Accedit
że tey recompensy od mną zapisaney brat [illegible] satisfactyi, co docu
mentis verificat probabilibus, a zatym ex qua quis persona
lucrum capit [illegible] factum [illegible] probare deret, [illegible] się [illegible]
facyi, y to co ctstria [illegible] dożywocia odstąpiła. [illegible] in perio
[illegible] na [illegible] ex onere Causa [illegible] o
takowym rzecze dożywocia uczynionym pisze prawnie: Alie
num non detinere Juris naturalis est, sed a Jure rem
recedere, eastamen detinere Iniuria est. Jakoż tedy
Pozwany pro contraventione ma bydz [illegible] y do [illegible]
my [illegible] przysądzony, ponieważ ctstria y z dożywocia
y z Recompensy naznaczoney teyże summy satisfactią brała
y wzięła. [illegible] dożywocia [illegible] obiedwie [illegible]
[illegible] Recompensy przez Trybunał naznaczoney wziętey
[illegible] ctstria [illegible] Inscriptioni [illegible]
[illegible] wszelakie ad licitum mogą bydz re
ferowane nie ad illicitum. ctstria dawszy fidem w Trybunale
zastępuiąc [illegible] że na recompensie od [illegible]
[illegible], a przez Trybunał naznaczoney przestaie, za którą
Declaratią y dobrey woli iey przez Trybunał po dwa kroć
uczynionym

uczyniony opytem y ciąż ab Executione Criminaliu: uwolniony, y Zakonnicy od nagrody, skąd z tego Recompensy przyięcia libertowani zmaca to wszytko Cessionem Pozwanemu nie dawszy ony pozwu obtniwaiąc. Takowa Ludificatio Judicy et Partis est deceptio. Bo za z iey nie fuisset eliberatus, nisi illa interuenisset, ani Zakonnicy ab Onere causae niebyliby byli exonerowani, uczyniła to przeciw wszytkiemu Prawu y słuszności, gdyż w każdym sądzie a osobliwie Trybunale, ultimae Instantiae, omnia proue: ritate instituti iuste peragi realiter perfici debent Juditium hoc est, Judicium ueritatis, quod tibi non faceres alijs fecisse caueto. Pozwanemu żadne Dobra dwa razy płacić Aktrici dwoie brać satisfactią y nadto zysk zyskować z zguby y z zawodzenia Pozwanego co za słuszność, co za sprawiedliwość y co za Contrauentio. że on summy raz ią zapłaciwszy drugi raz nie płaci, owszem iż licentiano: cendi daleko więcey takowa Ludificatia nie ma być znikomu lucrosa, powinna Aktrix to ponosić na sobie cointeresk ex ea causa, to iest względem eRoza, iż poena Criminali nie może być Karana poenam ciuilem to iest wiezą wieczną ma ponosić na sobie zasobna na Ludificatią względem zaa Zakonnikow względem niey uwolnionych niech mi szkody nagrodzi et in laqueo quo posuit cadat.

Ani może z tąd pozwany Contrauentionis argui, dla rozności około tey summy wyroków Trybunalskich, Albowiem o Trybunał Anni 1647 a przeniesł tę Summę na dobra stroony powodowey, a za drugi Trybunał Anni 1647 też summy wniosł na osoby Pozwanego y Dobra iego. Bo z tedy Trybunał iest Moderator Querelarum humanarum et Interpres Sententiarum Decessorum suorum podle tey rozności

ad

1603 ad conservantiam Juris nie przywiedzie et aequanimitatem według Statutu Judicatom niepostanowi postępku contrauentiony obnoxių zostawać niemoże, gdyż constans et debet Justitia et iti przystać debet, ut alteri non sit Iniuria.

Nouitateqz eiusmodi euentum iako Statut mówi: Nouis remedijs moderari debent, boto iest nowita wielka aby stroni powodowey wolno było vsque ad Veritatis Statu commutare, y żeby Dekret w Dekret miał być super inducowany. Niemnieysza y ta Ratia contrauentia refutuiąca, że pozwany tylko iedno raz miał sobie instituowac na cassandą Inscriptionis foro in integratione autem nie miał etiam żadney intentowaney. ta Kauza Cassandae Inscriptionis finaliter est decisa y libertas de plano nań nastąpiła, post decisam causam post definitiuam sententiam promulgatam post libertatem factam, bez pozwu redintegrationis przeciw zerwaney sentenciey wolności przeciwnie sprawił nastąpił którym płacić skazano 3000 złotych, alias sprawił by się był pozwany na śmierć by miał było pro Termino zadano iż sententia debet esse conformis, a tu o co inszego sprawa była, a o czym inszym Dekret ctwarać tom ucio parata debet esse ratio interit. aby Trybunał nie pierwey pozwanego uważał contrauentionem, aż by też to sprawę iego słyszał. Super obiecta Lesionem gdyż Trybunał iest Legum et Juris uniuscuiusqz Tutorem

Ratio ta Rationabilis deducit z uwagi na turysfaemey redintegrationis która nic inszego nie iest iedno integra

integra Partium Repositio in priorem statum in quo quis fuit, ante laesionem, zkąd iako iest Actria redintegrata, tak też trzeba aby był pozwany z Actorem iey redintegrowany, wrociwszy nas do pierwszego prawa y terminu który był z niebosczykiem Actorem pierwszym, et tricium zakonnikami y do tego statusu który miał ze zgodnem iey pozwany, a ona iż interpolowała interventia swoią zkąd wo[ssy]bie Actorowey iako intercipiens negotium które to respondowac by musiała. W którym razie iż reseduta dicata ta iest, która post se aliam sententiam non expectat, a pozwanego redintegratia ieszcze expectat, która insimul cum et tricie ma bydz. To w terminu pozwi redintegratio, stati nie stanie in contraventionem eidem statuto reputari nequit.

Beneficium Redintegrationis która wziął Trybunał przed się excipuie pozwanego ab omni contraventione albowiem redintegratio tylko contra captiones, et fallatias iest introducta, ne improbitas hominum nocentibus et fallatiis utentium iniquo lucro cedat, ona pozwanego cadere niemoze, który szedł we wszytkim bona fide y iest extra omnem culpam laesionis cokolwiek się stało, y teraz się dzieie, takze przez zakonniki, którzy pozyt wydali przeto, nemo cum damno alterius restitui debet.

A co niż księża non subvenit laesis culpa sua ale tylko laesio dolo alieno które iey kazał Actorowi w takim razie zastepowac, który iej nieuczynił, nie maiac necessitatem iurisna apecuratiey o trowięcina przestawac. Imprudentia choćby się na nię odwoływała pozwanemu nocumento esse

non

non debet laesa in se ipsa uolenti non fit iniuria.
Nemo restituitur contra Legem, a qua Ligatus est, non di-
citur laesus qui Iure communi e[illegible], nemo laeditur Iure z kto-
rey uwagi iako ma pozwany zostawać in Contrauenti ne-
ktora niebyt in laesione. Do tego de[illegible] non decipien-
tibus Iura subuenerunt pozwanye to Interuentione [illegible]
[illegible] decepta y on ma bydz redintegrowany nie ona, nemo
ex culpa propria fauorem Legis excitare debet, et quod ma-
ximum in mendacio nemini succurrendum, ne detur occasio
delinquendi inaczey mówiła, gdy oleza zastępowała, te-
raz zas inaczey, potym byłoby zas znowu inaczey y tak
by tu [illegible] nigdy by nie było konca.

Kiedy to redintegrat non datur esset aliter non ila-
[illegible] oto, że zastrix z tey recompensy męzowey brała
satisfactią ale tez z summy z Depozytu przezon [illegible]
nic podniesioney raczyia sie z męzem, w połu iadła, piła, [illegible]
ciała sie ea de [illegible] z nim participowała, iakoz tedy nocen-
tia culpa ma [illegible] innocentibus [illegible], a [illegible] oni de [illegible]
Patrocinio postracili co za słuszność, aby pozwany
miesckiem swym tego przypłacał, iz tedy z Redintegra-
tiey ma kazdy [illegible] suo integrari reciperet. Bo alias
byłoby to uni dare alteri accipere, a gdzie on dosyć dziersza-
by swoiey na Ostrowięcinie a tam iest długu pierwszego [illegible]
oooo Q[illegible] tych u Zakonnikow a cilibertowani Niech
by [illegible] restitutus do pierwszego Prawa [illegible] niech y zo-
na iako interueniens y Intercessor in persona Męza
swego sprawiedliwie y zeslbna iako Iudificans Ventare
Iudicy et Partie zawina niech zostawa. Do Zakonnikow
zawarta droga niech otworzona będzie, tez dopiero redin-
tegratio redintegratią zostanie.

Dekret

Dekret Anni 1648 mate[r]Rowa. Nihilomi:
ny, quia summa 1000 florenorum extradita cuius summa securi:
tatem Citato attendere incumbebat, ad marg et [illegible] non est
applicata et non devenit Inscriptiae eig Summa in Osso-
wiecin asecurata usui et [illegible], non est applicata ideo [illegible]
nem redintegrando, siluat eandem Citatae et [illegible]. Su Pa:
Kowego Dekretu roznosci wykładu trzeba summa ta
przed Dekretem Anni 1648 przez [illegible] [illegible]
et [illegible] z depositu wyniKniona subsequenter przez Dekret
Trybunalski Anno 1648 na Dobra niebosczyKowskie
mediante authoritate Trybunalitia uniesione, nouissime
Decretem Trybunalskim Anno 1648 tamze utwier:
dzona gdy sententia pierwsza wcale zachowana iako z tey
Contraventionis ma bydz [illegible]owany Pozwany ktory
ex contrario Dekretu inter diffidentibus, y ma wolnosc
y nie ma y iako mogło bydz reassumptio in tanto inter:
stitio temporis sopitum negotio, y co powinien pozwany ze
niebosczyk w Zakonnikow [illegible] uyrwał depo-
sit y Zakonnicy go wydali custodia contra [illegible] arti:
ficiosam improficua strzegła go [illegible] [illegible] z tak bo:
zego Religio, a nie ustrzegła oto Męza iey y Za:
konnikow pozywano a iakoz ex alieno delicto, ktore
Delictum ona zystąpiła, pozwany ma obligari, pisze daley
Dekret Inscriptio summa [illegible] et [illegible] non est appli:
cata, co z winien pozwany ze [illegible] taka elegit con:
ditionem przestawaiac na asecuratiey Mezowey sibi in:
outet [illegible] [illegible] się [illegible] to wszytko y miasto
redintegratiey pozwanego o [illegible] na [illegible] [illegible]
[illegible] nie według Dekretu uczyniona wraca nie taka

ma

1007 ma bydz Redintegratia nie papierowa ale rzetelna spo-
rnie ią uczyni, y z substantiey swey, gdyz ze mie to przez
którą zawiodła y uszkodziła. Decypula to iest nie
Redintegratio, a co pozwany za tyn pułarkusz papie-
ru weźmie. Nic. Nemo potest mutare consilium in alte-
rius praeiudicium, damnum, et iniuriam.

Quod semel placuit amplius displicere non potest, y tak
to papierem, tak wielką szkodę y stratę pozwanego nagro-
dzic co za słuszność.

Na ostatek non probata nec liquidata, zadne redinte-
gratio stanowiona bydz nie może, do której iuż y przy-
chodzic nie może, gdyz po dekrecie klamka zapadła, ale
pozwanemu. iako wszy przez nię. e. Uzyli by probare po-
ssessionem suam, gdyz z nim iesżcze o redintegratiey iego która
ma bydz insimul cum actorice zadna nie zaszła sententia
ta, y causa z nim nie determinata. W mnieyszych kauzach
Juramentem prawo każe probationes inductas stwierdzic
y supplement dowodow przysięgą czynic a cóż gdy o tak
wielką summę idzie której Juramentu nie mogą ubi i-
cito Iure czynic ze od pozwanego vel bedąc perselassa
będąc iudificans et decipiens per [illegible] zosta-
szcza in tam manifestis, et euidentibus documentis
progressu iey takowego.

Constitutia Anni 1690 [illegible] uminikowanie proste-
[illegible] wyraziła, chce in dissimili casu naturam redin-
tegrationis z której colligitur ze powod y pozwany simul
redintegrant ze w Redintegratiey, y Constituta y Iura-
menta ... maią, ze ... forturo ... a ... Statu-
tu ob deatem Niedrennem redintegratio służy. Nie
miała

1

miaiąc na się Actrix ullum Casum fortuitum lub 1608
też iuż dwuch Męzniych dosżła, a iednak do Redintegratij:
eij przyszła Lege in contrarium prohibente.
Na te permouentia a za się da Syn Boij Trybunał
z bieżnij albo salue Iudificationi wczyni, albo dekreta com:
planowac będzie, albo defalkate iakij na roze albo
Executionem suspendowac bedzie Dekreti ad Redinte:
grationem Lassionis cżeti. Albo tez nihilominus iakie przi:
szyie albo Remisse in Nouitate euentus Męzowey przez
Zony eliberatiey y zaś potim Iudificatiey, y ex commiatio:
ne Decretorum podac drogę do tego co się bedzie zdało naij:
sprawnieyszego. Bo ieśli by iak infelici morte concertaret,
żeby tego broniy niesły przyszło by dac intromissyą in bo:
na summo aequi ualentia z wykładem metu taxo że było
napisano et salua Vindicatione onno Iudificationi et
damnono exinde perzespono Lassioni, ijs, iud redintegra:
tione reseruata. Bo egoz dotto życ, to iest tey Redintegratiei
przeciw Zakonnikom dissilentio bonono. Wy:
kiatek, sparłby się znowu o Trybunał y wpadł by w
Conserwaty czwartkowe, ex transmutata caura, podobno
by y do Taxatiey dobr przyszło ktore teraz za naprawą
ią qualifinata, a insza ich qualita była cęsy ie przedai
wano etby czasu cita uzięło intenim sanat mora, quod
ratio nequit.
A co się tknie conuulssioni Causy tą non procce:
det z kąd conuulsia veti priori gdie iuż sententia
definitiua zyszła y dekret etiam 1608 in saluo costatio:
nij, uidendum iednak co iest clatij wdali się na nię czy:
li ziedawac odniey, żebysmy osbiewżym nie derogowali wprai
wdziec ex idsione redintegratio nakazana Decreti ne:
quit

1001 quit wszakże in utrumq. zacno bacży nie miec trzeba. Collusionis także causa być nie może, gdyż z osit. Collusio gdyby kto fraudulenter malo dolo probationes [illegible] dissimularet, falsas autem partis allegationes admitteret, y tak scienter cum colluderet cum reo, saamq. [illegible] praevaricaret, albo że by kto maiętność ieden mu przedawszy też maiętność drugiemu przedał, y obudwu zarwał. Takowa sub nomine Juris speciosa prodat commissa dicit et primez inducit ale in Civili. Inaczey czynić criminaliter nie zda się propter periculum poenae Talionis.

Albo byśmy tez chcieli podnieść causam redintegrationis ex instrumentis noviter repertis ex probationibus przy nim deductis, ta to prawie naszym nie idzie. Statut antisententiam reo subsidiarie inferendo daley nie [illegible] Maydeburskiey prawie, y w Prawie Duchownym to uchodzi, ale u nas to nie służy.

Ad Decreta Zapis w cale zachowany w ktorym Suiectu warowana niewiem mogłoliby desiderio cad Damnificationis nostrae pod Suiectią być zaciągnione.

Gdybyśmy ktym mieli sposobie, uważno znaby nam Actia przysposobić się mogła, ale iż nam sposobno nie byłby, pozwolny lepiey supersedować od niego.

Przydzie tedy gdzieby nas teraz nie uspokoiono post datam intromissionem in Bona coequi valentia dać na Trybunał Actia iaka ex supradictis deductionibus uroszczona na Trybunał nie gdzie indziey, gdyż delicta ubi claruerunt ibi cognosci debent pro Bonis Civilibus pro damnis, y iako się będzie zdało.

Alec ia to piszę salvo meliori Judici o wszytko poddaię

poddacie y Każdego Judicij miec Judicium czy: 1620
niąc.

Inconfidentia pisząc my narzekamy na Dekret tak roczni 1647 ale y strona nie ma za co bydz powinna Dekretowi Anno 1648. Co to za aequitas zego na Dobrach zawiedzionych Mężowi zawiedzionemu, Każat uczynic asecuratią. Recompensy Żenie służącej, a za tak Strzegą Leges, et Indemnitatem Juris między Żona a Mężem zachodzącej. Więc nieuważono, y tego co Żona przez Męża Statuta będąc in potestate viri, nulla necessitate Juris adacta, bo iey y w Pozwie nie było, na taką recompensę na Dobrach zawiedzionych zezwolała non uelle autem creditor cui obsequi necesse est, nad to w tym Dekrecie Krolewczyzny in recompensam naznaczone Laski Kac to Krolewska nie Mężowa dobroczynnosc, ani recompensa cudzym Dobrem, ale raczey Żeninym własnością recompensowac iey szkodę, co za (...) y co za (...) wiedziwsię do tego Żona interceedowac mac (...) inauditum y w Dekrecie o tym zmianki nie masz tylko supponit, ze choc iey w Kauzie nie było Consensyi iednak super recompensa przyięty tym samym znaczy się ze Intercessione, et Statuitione iey per Maritum to starcie co bardziey cauzat nullitatem Consensus. Insuper Trybunał przypuscił, amicos remotiores a Statut Każe proximiores morez to bydz zstanowione przeciw Prawu, gdyż Jurisdictio wszelaka non est in dominio Magistratus, sed est in Do
minio

xxx minio Regis.

Nec Iudex debet esse Rege prudentior.

Na starte K. C. Narszatek stanąl ad consensum, amico too on był et Iudex et Testis et Amicus. Jakoz to Snmul stare moze a choćby to alternatenus stanąć mogło iednak, iz amicorum praesentia non plus operatur, quam authoritas Legis. A prawa dlatego Przyiaciol przydaly, aby indemnitatem strzegli. Ktorey ze oni nie przestrzegali, wazna ich assistentia bydz nie moze.

Widziwtedy ze ta variatia stanela Trybunalski Processus odnowiony, a na Pozwanego zwalone onus causa teraz w takiey mieszaninie watpliwy rigor do extendowania super Testricem. Faeminea in poena nullum memorabile nomen: nauta bile yeny Faemina co uczyniła, zda się od Męza inducta uczynic. Ubi solicitatio, ibi est coactatio, et ubi coactio, ibi necessitatis impos. Jakoz gdzli Męzowi nie uczynię, si vocat veniendo, si iubet parendo, si minat timendo, si pulsat tolerando, si eiicit abeundum. Uczyniła li tez to Vin amore y w tey mierze zdasię excusabilis possunt, quia magni affectus Iura nesciunt. Et toli napisał iedyn, nemo ita amandus est, ut e amore eius ventas deserat. O niewiasmaby y to na Białągłowe siągac miało ktora labasat adducit commoda sua y dlatego ie prowadzą pod ręke, zeby nie upadły.

Tutela nonab eo die incipit, a pto e administrationis sed ab ipso suscepti officij die, siquidem Tutor non minus

nus tenet de negotiis, quam de male gestis.

In bonis Tutoris Pupilli tantum habet hypothecam quia Bona Tutoris sunt pigni Pupilli.

Mortis tempore dies Legati cedit, nec unius ac alibi habet.

Testamentum nisi à morte Testatoris.

Volenti et consentienti damnum et iniuria non infertur.

Protestatio conseruat Ius Protestantis et contra sua contrahentium colligitur ex eo quod secutum est.

In Divisione eadem debet esse Ratio Lucri et Damni.

In retractus concessione Bona illa e genere exeant sed in familia conseruentur.

Si quis intra certum tempus debeat aliquid facere sufficit illud.

Vltima dies et hora determinati temporis est tempus ipse.

Bona tanti uendi debere, quanti publicè distrahi possunt.

Dum placere omnibus studet, quid ferius singulorum.

Dos marito seruit propter onera Matrimonij sustinenda.

Dos ideo repetitur, quod e Marito illata eius tantum de bonis concessa fuerit incrementum Dotis e restituentur.

Iustum pretium est, quod pinguiori pretio non superatur.

Ius non plus uigoris habet, quam, ut de usu, et consuetudine obseruari solet.

Verba Generalia Generaliter intelligi debent, nec distinguendum est, ubi textus ipse non distinguit.

Enormis laesio causam dat rescissioni, si dimidium iusti hoc est uarij pretij excedat.

Fortior est dispensatio Legis quam dispensatio hominis.

1013 nis.

Juramentum Relaxatur ex causa iusta puta quod per dolum, metum, vim, minas, mendacium ad Jurandum, fuerit Inductus vel quod minor aetas Laesio enormissima aliaque causa facta fuit.

Compromissum morte alterutrius expirat, nec transit ad successores.

Probationes debent esse clarae, liquidae, et manifestae.

Tutor pro Pupillo Jurare non tenetur, qui Jusiurandum est quod personalissimum.

Quod ab initio fuit voluntarium si acceptetur, tamen postea fit necessitatis.

Civile est quod ad privatum commodum spectant, criminale quando ad publicam tendit vindictam.

Maior est conditio possidentis, quam petentis, quia possessor plus Juris habet in retinendo, quam actor in agendo.

Non tam multitudo consideranda est, quam fides et authoritas testium.

Quod prohibitum non est permissum censetur.

Appellatio Judicem extinguit, vel iniquitatis vel imperitiae.

Melius cum rebus humanis ageretur, si ponderarentur Sententiae non numerarentur.

Potioritas inter Creditores iuxta Saxones, pro omnibus primo loco servantur mercedes familiae debitae quaeque in funus Defuncti, eiusque Curationem impensa sunt. Item publicis magistratui debitis.

Deinde Uxorem Debitoris in Bonis, quae ad Maritum se intulisse probare potest omnibus eius Creditoribus a prae:

cap.

ad. anteriorem hypothecam non habentibus praefer:
ri debere. Hoc quoque modo dicimus Creditores si qui vel
expressam vel tacitam in bonis haberent hypothecam se:
cundum ordinem temporis, quo quaeque contracta est sequantur.
Duabus vero hypothecis una die constitutis, si alteru:
tra in praecesserit probari liquido non possit ambo cre
ditores pro ratta cuiusque debiti simul admittuntur.
Pari iure prioritatis, cum hypothecarijs et illi gau
debunt, qui procul ordinario processu et sententia
in bona debitoris realiter immissi sunt. quod si vero cui:
quam ex creditoribus terminus tantum faciendae execu:
tionis praefinitus sit vel per inceptum alias processu
ex sententia executionem quis impetraverit, is ex eo
quantum ad ius prioritatis attinet nihil amplius conseque:
tur, quam quod ante factam executionem habuit.
Hos depositum subsequi debemus, quod alienavit, vel con:
sumpsit debitor, quod quod ad pias causas, et alimenta per:
tinent. Tumque arrestantes, qui nullam iudicialem
immissionem consecuti sunt, in ordine sequuntur, quibus
Lelypsi, quantum ad prioritatem Chustolli a bijssu illa ho:
ra, quam arrestum impetrarunt, illudque legitime prosecuti sunt
tribuimus.
Praedictis Creditoribus omnibus dimissis, satisfieri volumus
illis, qui personaliter ex iuris communi dispositione privi:
legiati sunt.
Vltimo vero loco Chyrographarijs, qui nimirum nudis tantum
cautionibus debitorum, aut aliter debita sua probantes
pignora, aut iura Realia, ulla non habent, et siquidem
nullam temporis Ratione habitam pro ratta cuiusque debiti
secundum

1025 Secundum Jura communia admittendum.

Judicis Officio non competit, ut ab executione incipiat, antequam cognitio causae et probatio praecesserit unde, in omni cursu creditorum, prius cognitio et probatio crediti praecedere debet, antequam solutio imponatur.

In causis Dignitatis naturandi post Decessum, quotiescunque periculum in mora, a Regulis Juris receditur.

Nullum Officium per quem fama et honor Parentum offendi[tur] Liberi exercere valent; Jura tamen pro utili non prohibent.

Damnum quod quis sua culpa sentit alteri imputari non debet.

Actus moventium maiorem merentur favorem quam contractus et Actus inter vivos.

Pretiosa mobilia immobilibus comparantur.

Non figura literarum, sed mente earum obligamur.

Quemlibet Jura sua Jure praesumi, nec eadem ignorare debere.

Statutum maioris est Potentiae et effectus, quam pactum hominis, qui Legi subest. Beneficia Legis non debent esse cuiquam captiosa.

Incarceratio ultimum Juris remedium in subsidium saltem deficientium Bonorum.

Uxor sibi imputare debet, quod Cautius in rebus Mariti versata non fuisset.

Jus publicum nemo privatim immutare potest.

Ex qua quis persona lucrum capit eius factum approbare tenetur.

Expressum facit cessare tacitum.

Consilium in tarditate, Executio in celeritate consistit.

Consilia bona vilescere mora.

Fratres natura ligat amicos virtus.

Melior

Meliora ẽẽ uulnera amici, quã oscula inimici.
Diuitias non felicitate esse.
Melior ẽ fidelis ignorantia, quã demens scientia.
Iniustè lãsus cum euadit fit uehementior hostis.
Qui per dolũ inferunt iniuriã peiores sunt apertis hostibus.
Mulier uerbis benigna maximè timenda.
Sapientes errorem non nisi grauissimũ committunt.
Habent hoc scelerati, ut ipsi sunt ã dedisse gloriant, quibus non ademerent.
Nulli iniuriã suã parui uident.
Qui uitã ipsam contempsit tuus Dominus ẽ.
Qui laqueũ aliis ponit peribit in illo.
Aetatem non ab annis, sed à gloria metiri ideò senem cum Iuuene sed cũ puero uersari.
Nescit Iustitia, quis sit filius fit imò non nouit.
Patrem Matrẽ Veritatem nouit personã non exquirit.
Dolet ut imitatur, quã semel euasit retia uitat eius ad Matrimoniũ nullum usq habet, laudẽ cimenabilius habet.
Venando uenanti sunt me sicut aucupi inimici.
Crescentibus titulis, et ambitionis nominibus decrescit uirtus.
Vir quemadmodũ uoluit parare mortuum sit nescio.
Sicut nimia celeritas boni consilii, itaquoq rectis studiis ẽ inimica.
Viri sanguinũ et dolosi non dimidiabunt dies suos.
Vulgus non regitur consilio, sed fertur impetu et in plurimis ruit.
Intrauit ut Vulpes, regnauit ut lupus, exiuit ut canis.

canis [illegible]

Peccatum hospitium gerendum et inculpanda est.

Latius è pro collato beneficio nullam importare gratiam quam pro maleficio perpetrati non dare pœnam.

Nihil perniciosius è impunitate, quia ad deteriora semper invitat.

Ignorantia Judicis calamitas è Innocentis.

Legi facit Injuriam, qui vult esse Lege prudentior.

Castigare nocentem oportet, non ut commissum malum, cum id corrigi nequeat, sed ne iterum peccet, tum ne ipsius exemplo cæteri quoque peccent.

In rebus Judicis certa notione perspectis, nullus regiminis observandus est.

Judex debet sequi Regulam Juris et non Conscientiam legibus aduersantem.

Omne quod non determinatur à Jure relinquitur arbitrio Judicis.

Judicem innoxium è esse mitiorem Lege.

Cuius è condere eius è Soluere.

Facilitas veniam incentivum tribuit delinquendi.

Punienda sunt Maleficia, ut unius pœna metus sit multorum.

Qui non vetat peccare cum possit iubet.

Frustra Legis auxilium implorat, qui committit in Legem.

Impunitas nocentibus innocentiam salutem custodiri non posse.

Absoluere potius in dubiis, quam condemnare debemus.

In maleficiis potius eventum, quam animus spectandus.

Leuior pars supplicii est. [illegible] in Comminationibus

1019

A et Æ

Æquitas — Rem curanda Juris semper magis observatio.

Pro qua non obstante Judex Æquitati, quam Juris sit amantior, f. 406 ibi plura et fol: 424.

tex lege de potestate concessibilis puto taxationem ... — Si habere cuiuis non licet tollitur Æquitas ... 16.

Quia — A Iniquum e, ut plus referat, quam inferat, et fol: 4...

In emptionibus et venditionibus rerum æqualitas servanda.

Herb fol: 178 Tit: tria.

Quod etiam contractus regi debet, quia in his quid pro quo continetur.

Constitutio ... De ... 20 ... — Æquit. Quia hæc sunt anima obligationum.

Idem Herburt fol. 169 fideiussor.

Executio ma... — Si est parvum debitum et pigny non bona ... ex ... æquivalens — Immobilia et distrahat in magnum dispendium debitoris pro valore debiti. Ad debitor pignora... cessus.

Æquitas est mitigatio Legis scripta in aliqua circumstantia utpote rerum et personarum et temporum et plura f. 415.

Finis coronat opus

1821

Obiectiones

In causa repetendae Dotis.

Obiicit strona, że viuente Patre et Matre niemo:
gła mieć nic Corka, tedy per consequens niemogła też
nic Mężowi zapisać, y dla tego advitalitas mutua invali:
da.

Replika na to. Pater vivit in deliquio mentis, qua-
si non viveret, ale choćby był y sany mente, tedy viuente
Patre et Matre mogła mieć Corka Posagi y [illegible]
w Posagu, ale kiedy ią iey Curatrix et Tutrix puściła
bo ten Contrakt, iako z samym Oycem miała niebo-
szka kiedy go miała sama Curatorka, y owszem brac
viuente Patre ale nie ma, ale corka miewa dotem za
żywota Rodzicow, bo to iest iey alimentum Posag, y nie
poiałby iey nikt gdyby nie miała czego, a iezeli viuente
Patre niemogła nic Corka to z pogotowiu Brat, nie z dobr
Oyczystych nie powinien mieć poki Ociec żyie [illegible]
tedy chce annihilować advitalitatem mutuam.

Obiicit 2do że non fuit exdotata nie miała assigna-
tam dotem, nec Inscriptam, a Statut mowi: Dotes non
Inscriptae nullae sunt.

Replica na 2do. Choćby była exdotata submissio in
tantum valet in quantum res ipsa nie upominamy się
pieniędzy, ieszcze lubbyśmy mogli, ale nas też niena
ieżdzaycie w Dobrach w ktorych nas Curatrix
zostawiła

1623 zostawiła bo gdyby była miała resygnowany posag to by go trzeba liczyć, ale kiedy go non assignauit. Ostatek assignauit ... ...szey assignet, ergo tułowcy iako ymłodszey naznaczy, a zatym prouisiono od niego in bonis z ktorych praemortua uxor zostawiła Męża. Statut mowi o posagu kiedy go Męża zapisze Zonie albo non ex Jure naturali prouenientem.

Obycit 3tio. że in paritas była bonoro Męża posagowi Zony, ex quo bona mariti były onerata długami.

Replika. Zapłaciwszy posag to mosz upatrowac ... iego ze rzeczi nie dużo substantię ... ...owey, że by stawił nobilem ... że by sie zapisał za niego, ale kiedy mu dał siostrze ... D. mu swego tez ... paritate ... conditię iey. Atec in contractibus matrimonialibus ... bona fides ma mieć miejsce, naypierwsze, iako ona ... ... maritu aequalitate przeżyły Męża, tak te ... czemu by nie miał ... dere aequalitate przeżywszy ony.

Dempsis ... rationibus, tylko wziąc ... tionem aequitatis, że nie masz tak lichey na swiecie ... ki, ktoraby iakiego takiego posagu nie miała brać ... Kmiotowna bierze ... od Rodzicow kiedy ... ... a w domu ... miała by byd ... ... z tego, tak ... substantię.

In ... ratione. ... triuialibus też mogą ... vationibus snadna naszą Replika.

Bo Matka zapisala się w Koboratiey Contra:
ctu zastawie, niecżynaąd Cytta postquam annos expleue:
rit, ad [illegible] contractu. 1029

Super Abrenunciationem bonorum Paternorum takaż Replika.

Gdy
est to casus facti a in Causa facti niedzie abrenun:
ciatia bo on ex proprio facto conuenitur non ex facto
Matki, a poniewasz disposuit Bonis sine distinctio:
ne Paternorum et Maternorum Bonorum paternis Bonis
disponere nie może, bo mu nie należy, ex quo uiuit Pater
to zna, że disposuit tylko maternis Bonis ratione re:
formationis, a kiedy disposuit bonis iuz nie mającż
nych Dobrach rada, że abrenunciauit im, kiedy ich iuż do:
brze zażył, y na swoie pożytki obrocił że ich iuz nie
masz nic mu po nich.

Non agitur ac de Iuribus ale de Violentia
Expulsiis ante ora restitutio.

Ad Causam G. Brzeskiego.

Gdy Czynami y dobra traci, żuko ho:
nestas non [illegible], czemu nie per ea licentia [illegible]
stent familia Statut Tit: Profugi et trans
prodigalitas inter Crimina computata, bo omnis
abusus contra honestatem et bonos mores committit
impares, a nietylko sami, ale y hospitia praebentes.

Nobilit[illegible]

1028 Nobilitatis Privilegium lubo per naturam
concessum per abusum sufferty Constitutia excepta
Człowieckie wolności szlacheckiey w harmonie ubiż gdzie
to mieysce iest contra honestatem stanu iego.
Bo honestas iest to primum fundamentum, iako Legis
taky hominis honeste vivere, iest to prima Regula Iu-
ris y Legis. Dlatego lex non modo in ministerium Iu-
stitiae et Equitatis, sed in suffragium Honorum mo-
rum adinventa.
Bo przez honestate niesie lex nieśli Legis respectares
Dla tego kto się contaminat criminibus et vita
infamii vindicabile caput. Dlatego Complices Banni-
torum, lubo sami non redarguti criminis, iż tylko bez-
mierne conversationem prabent swoy honor traca. Bo
viri boni non modo crimine, sed suspitione carere maią.
Cóż mówić o tych których sądem nomen sorbi sądu vita
sądum [illegible], iesliże Iniuria niey może bydź competens
która [illegible] pudore honore, i za tym [illegible]
nio Legum Infamiam musi bydź infamy tractatio.
Ignominia in uni non potest, quoniam excepit turpitudo.
Gdyżby przez to nie była ulla honoris ab Infami distin-
ctio.
Gdyby infamis vita miała Latrocinium byłoby to
peccandi Privilegium [illegible]
Domy nobilitatis iest to ara [illegible], nie ma admitte-
re inhonestates.
Iest to laus iedna Nobilitatis zaszczycaiąc się swo-
im sługą że tak dobrego chowam iako [illegible]
Nemo

Nemo debet dicere quartam ex carcere.

1 Quia nemo Conuictus nemo autem debet captiuari nisi iure victus Statut Tit: Possessionatus Anno 1538 et Tit: Nobiles anno 1550.

2 Rzecz podobno słuszna, że to Lex ad exceptione prawda, że iest, ale tam, aby z onej occasione occurrere tej nie: winnych ludzi aggrauationibus Judicia, z crimina, aby nie były impunita, y aby iako z każdey okaziej y materiej tak trzy w tey nie z dało się być za dissolutum. Constitutio certum zemsty uindicandi recentis criminis to iest Annus et sex septimanas Tit: Capi: Anno 1505 przydawszy rationem, że obuiando aggrauationi hominum.

3 Insi Statut w tey materiej Crimen Laesae Maiestatis 1539 trunotanda constitutia Regis etiam in persona Principis, że iako publicum crimen, y iako contra caput commissum Incolas Regni iako membra Reipub: afficiens miało by być omni tempore punibile, a przecie ex praecludendo uiam Litibus a bardziey Incolas Regni ad studium pacis ciągnąc praescripsit terminum.

4 Gdy tedy ciuiunatus intra praescriptum tempus non egit Luemcy iest może nie tylko incarcerator przywodzić ad Judicium ultimae instantiae, które Sioiedentię swoią mowią, ex Jurisdictionibus, ale tez iesli może criminalem actione intentare ad Competens forum do gradu post omissum tempies.

In prompta Lex est. a Praescriptio Anno ieszcze 1538

a:27 1568 ult. Si quis de Crimine homicidij uult
accusare, a nie iuz Criminaliter, ale propoena Capitis
antequam tres anni elabantur ma pozwac, alias gdy:
by tego y daley sięgnęł et hanc poenam Capitis amit:
tat. Wziawszy tedy Ius in Materia praesenti hanc
et ultimam Legem wracam się teraz do propozycyi mojey
y zaraz per hance Legem concluduię ze nie mogł bydz
captivati, et ex carcere dicere causa bo non convicti
obiecti criminis Sed crimina agere in recenti Crimine.
Insuper nie tylko przed Tribunalitium, ale nec castren:
se potis moze, bo iuz causa criminalis transijt in poenam
Civilem Iuxta in dicte capit. ktorej terum sięgnąć.
... non est causa violatae securitatis. — ... de ho:
micidio. 188.
Pignorationis modus ibidem numerus personarum ad ex:
ecutionem ut fiat Iustitia potesta non violenta.
5 Nulli bona seu possessio recipi debet nisi fuerit
Iudicialiter per Iudicem competentem. Officium au:
tem in executione non est Iudicium nec competit Cognitio
Iuris condemnatus Citi possessionatus et Privilegi:
um Sigismundi fol. 348.
6 Pater pro scelere filij non tenetur, et e contra nec fra:
ter pro fratre punitur, sequitur nec uxorem in delicto
illantis puniendam Statut. Tit. Pater ... Her:
burtis sub Tit. Privilegia Capituli fo. 858.
7 ... distinguitur in ordinarijs Processibus uigore, quoniam tota:
lia Bona per executionem dantur, quia sequuntur pericu:
la, damna ex Processu et remora seu in fiscali Process.
...u

re pertinera non sunt, nec damna praetendere Lex permi: A. 28
sit, bo tez y Pan Liborya niezpłacił dejud ale na Delatach
podaie, y ratio Legis est Statut fol. 837 sub finem
in bona praefata, sicut praedictum est, perducerata et sectio
300 Tit: instructio uidelicet, ad Jemandem recktem et con-
formem ordinem.
8 Ratione Legis in quibus bonis debet extendi Executio
in quibus processibus Judiciariis 2. uidelicet pignoris, sive
Intromissionis continebatur s. debent Bona proportiona:
te, Lucris et summae assignari non in ualore summae et
perlucronis, sed in ualore Prouisionis ut sunt uerba Le:
gis Herbuiti f. 865 Tit: pro tertia uice sub fine
fol: 845 de his qui pro haereditate citant sub finem
et f. 1218 Tit: de sale neminem sinat uulnerare aut
aut uerberari Capitaneus Herbt fol: 378
9 845 Tit: Reformatio Bona dotalitia l[illegible] pro
Lucris libera sint.
10 Quia illa Bona non sunt haereditaria, sed successionem et
praeiudicium est tertij ex hac executione, y lubo maex:
tendentia ad Medicatem uigore reformationis, ad:
alteram medietatem cessans z ktorym reflutia
et executio, bo in alieno Jure et Bonis subsistere
nie moze, zaczym, quod authoritas Judicatorum Tribu:
nalitiorum, sam czas skassuie.
Delictum personale w ktorym mogło non obstan-
te e [illegible] potestate excedere elicit L. Dnus personali
libus Dobr tracic nie moze ex Delicto, bo obstat ratio
Legis iz libertatem ad Dispositionem Bonorum et ali:
enationem miec nie moze sine requisitis de Iu
re

1029 re absstante Tanti potestate sub quo nec uetu
nec nolle retinet, nec fragilitas sexg de iure ...
permittit rebus suis ... Attributi ...
... Frater minorennes. Valor in scriptio ...
y nie potrzebaby inaczey circumuenire egom tylko per
personalia delicta frater onera de prouentibg sufferre
tenet. Rex nulli bona recipiet.

...

Sine literis authoramenti: 1609. Tit: o stra-
żnikach sacis publicae ... turbatore Sad ... e
libertatu uiolatore.

Wiedział ut agnouit non recepit ... Tit: obostrze-
... prawa ... falsat.
Sądna inna sionie domy.

Już trzeci raz w tym trakcie grassabatur geminatu
in mensacie pieniężne brali na ... nocle-
gach: 1605.

Chleby odborzne pieniężne przybrawszy ...
... pana ... sądy ...
pitanow.

Fanty wszystatki: ut ex atestationibg patet.
Wzięty konie zabierali ... ...
literas passus.

Ad Causam G: Chwaligobowey.

Jezeli obijcietz adulterium ma bydz suspensa. Quia obicien non euicen ex hac obiectione sequitz confiscia Bonorum Statu sequitz illegitimitas filia a zatym auulsio ab ea bonorum paternorum.

Co kiedy insore chee expurgare obiectum kiedy chee deducen filia legitimitate ex deducta legitimitate ma legitimowac succesionem bonorum paternorum compententia et Actoratz. Co wszystko consistit in seorsiui vationibus in seguibus controuersijs ma bydz suspensa. Actoratz ... Chwalibogow ad deductionem innocentia per probationem legitimitatis. Actorty non prosecuty ab Anno 1604. upadla obiectio per scriptione Anni et sex septimanarum. Actio amissa fatalis fundamentu ... Chwalibogow, ex hac quaestione cessauit, ale poniewaz reassumunt obiectionem Actori ora tez sie bierze ad deductionem zazylo tego beneficium contra Actorum, czemu zie ma sluzyc przeciw succesionis motio per Actorum stetit, on ponexit expurgationem innocentiam nieczynil pro diuortio ale ... nominan consortem ... allegationes.

Ad Causam ...

Osobliwe widze affectiones ... nad temi ... czyli ipsorum perfidia causata czyli aliena malitia

1031 litia, ale in quantum subuersione et seditionem prae:
sentem pertractare mogą ex consummato effectu niewi:
dząc nocentią perfidią, ale widząc że iakis inimicus super:
seminauit zizania zachciało się komu sibi suam ag:
gravatione Zydów zagasić a daymy to, żeby ex perfidia sua
wykroczył uczynił się, ieżeli mu to tak ma być z
criminale. Delicta non sunt grauia nisi ex suis authori:
bus gdyby to uczynił który portat na sobie nomen Chri:
sti, miało mu być zły quam capitale czemuż bo ten
praeuaricator e maligne, et malitiose nie tylko fe:
ctatur blasphemią, ale auget et adinuenit, bo temnie
tylko iam sibie nocet, ale inficit alios, et est publi:
ca noxa palam et priuatim euertit orthodoxam doctrinam
et in nomine Christi, kto zastawa Antichristiany.
Zyd zaś który ex sua confessione est infidelis per
sona, nie tylko nullis ale exosa iako niemoże delicto
suo addere grauitatem tak sua infidelitate niemoże ni:
komu szkodzić, y choćby y naylepsze y naygorsze rze:
czy mówił, nendat fidei każdy obie może że Zyd
y iesliby o było byłby to error iego perfidią żemu tal:
mut iego tak dictuie, wolno mu to sequi, bo przecię
maią fundamentum Professionis, ex ueteri lege ma:
ią, przecię Zakon dat tego zowie się stary Zakon.
Oprzetoż commansiones et conuersationes in Regnis
Christianis, y w samym Rzymie maią pozwolone że przę:
cię uni cuiłęże inficere żas neminem nie mogą.
W naszey samey Oyczyznie Prouincias Sławie przesła:
dali libertatem publicum professionis concessam exercitium con:
cessa Synagoga cożtoiest inszego, tylko uinca et uincenti
blasphemia

blasphemias ktore iednak za soba nie maią poćiągać karania, bo oportet fieri scandala. Kazano ich pati usque NB:
ad messem. Przeczo dimittite alios, quia nesciunt quid faci
unt. Lubo przy tak strasznym ekcesie.

Y trzeba by tu nie odzywać executią poczynać, aby sie takowe nie znaydowały rzeczy, ale a statibus Reipub: ktore
patiuntur hoc malum, sufferre occasionem, et peribit ma:
lum ale kiedy Rex pub: patitur, kiedy im pozwoliła exer:
citium kiedy insuper niedawnemi czasy publica pozwolo
na Disputatia na ktorey a iak wielu trzeba by argumen
ta, y calumnia, per propria in capita resoluere. A nihi:
lominus iż Ecclesia zawzdy dicitur militans impune o te sporty
te controwersie.

Zatym y tu ieśliby co wszystkiem Religionis było drożego sie osnie znać nie ma to mu być criminale, bo ci actaz
menta niemaią być euidentia, boby adimeretur dissiden:
tibus confidentia nie śmiałby żaden explicare suos scru
pulos metu poena musiałby silere nie errore a tenże
gotow euadere.

Instigator praesentauit nie krzczon.

Actiones omnes constituunt Actore et Reo.

Cum ecerto et Actore ne quis procuret Zgod inordina:
tas citationes, stąd iż termin nie był to by tożsamy sicula
nis ale spirituales status musi ad suo forum redire.
Relatio tez tego non Saecularium, jedno spirituali należy
sie.

Zaczegoż ze muta persona stawała muti et termi:
ny nastąpiły.

Inquisitii niepopisanzono abutingo yowszem zwyd y
niewprowadzał, y nie wiedział świadkow ad poenas ska:
zany sine Conuictione.

Jako

1055 Jako to tedy stanęło extra Forum nemine Instigante sive Actore, et non seruatis gradibus Juris tak mabydz ad absentiam Delatoris et a foro incompetenti liberale ma causa remitti ad Judicium Loci ordinarij.

Inquisitiones maią bydz z casalta, bo nie po przysięgę onemie wiedzieć kto wyniósł zil y kogo swiadkowie nie przysięgli.

[illegible] extra notitia y nie maią aunta testimony admitti a [illegible] occulta kto widział [illegible] 1055 de Crimine Lesae Maiestatis. Przez kogo się stało, tej karty trzeba personam [illegible] cognitionem trzeba poprzysięgły bydz ma defensas ex circumstantijs.

Aggressor ac ipso occidat

Inter aggressores są też ci ktorzy aggrediuntur honorem prawo reputauit pro homicidis takich.

Tanquam ipsi occidisset mowi: Prawo et poenę homicidij apposuit, bo ma Vit: Jndbili, Nobili improbauerit czemuż bo honor aequiparatur vitae, ale in Regno zas przeferty, owszem Jnfamia uita est, to tylko specie es uita prolecana seruą poenę in arbitrio aggressoris siue Judicis. Dlatego Jnfamia inuindicabile caput ex priuati honore, bezecni, dlatego uiuo negat, uita inhibet Patricia terra Communi Regno casis Sanct et societas. Kiedy tedy kto kogo tak aggredit, ze go chce exuere honore uita infamare tego pantale deprimere status incognitina tego czas tylko committit homicidium non modo uoluntarium praemeditatum, bo per honorem impetit uita, ale insuper supra homicidium tyrannidem

committit

committit. Bo gdyby się nie odiął, gdyby był paterety iniuriæ, et iniustam ingamiæ, acz nie tylko sam damnatus honorowi iego, ale insuper quivis plebiscitano Licite może sie targnąć innouare impune, przysiągszy zem to słychał od pijaka na żadanie słyszał, rozumiem, że większa nie może bydz carnificina, iako uincere cum tali ignominia.

Gubrit tedy czyli się niegodziwe, ktore za nic mu aggressorom, ile kiedy ieszcze patientia pro ratihabitione sumit, kiedy odbiegie, iż ieśli nie taki Chrześcijański. Impatien. dolor e disputemus, ale lubeby się kto chciał et quam modestie sprawić, lubeby chciał contempt sprawić, kiedy y dożywego zadadza y w Swiat wprowadza, a ieszcze co raz maiori ignominia.

Kto z Niebożczyk jam z takową odpowiedzią ktora etiam omnis honestas excludit. Licita tedy omni ratione musi bydz defensio bo za iako Prawo mowi naturalis ktora ulla ciuili dispositione inuerti non potest. dla ktorey innocenter peccamus.

Wolno aggressorem zabić uitæ et homicida

Wolno interceptorem Vitæ ibidem.

Wolno uim ui repellere.

Wolno aggressorem honoris occidere.

Wolno in defensione subditorum zabić.

Honor czy tanszy iest nad to, czy non maior debetur honori defensio sine quo uita non est uita.

Crudelis in se est, qui suam negligit famam, iako nie pieszczonego, nad honor tak nulla maior Læsio honore tym distinguimur a Brutis. Quia illa uitæ homines defendunt honorem, zaczym ze Nowoczałg nasiedl non peccauit

1035 fecit, gdyby był zabił.
Status widzę occidit, quia etiam homicidio subinnecerentur vindicta.
Trzecia bo jeżeli szlachcic może solvere legem daleko więcej naturalis impetu, et defensio honoris, ale na sejm nie mieli, jeżeli wyzwany na pojedynku maczensam pro homicida, y ma subesse poenis criminalibus, y jeżeli ma być zwindicabile caput.
W przód się porwał do broni, wprzód z działa z konia zadał raz. Więcej jeszcze ma być periculo etiam criminale, kiedy in periculo concurrunt ad defensam Pana którego ta przeszło jednym z edicto królewskiego zdrowia.
Consentiens super raptu infamis.
Statut vagi infames, statut profugi, prodigi, quia pervati ingenij, bo excepimus isti contra honestatem et bonos mores sunt. Lecz lege conducunt, co żeby było in executione, a status Szlachtom zostawił.
Sunt Marsalkowie ut scandala et excessy aut moderent aut diminent. To w privatis delictis contra honestatem.
In publicis contra Rempublicam.
Któby się na wojnę nie stawił, odrazu infamia et owi który z macurwojennego ustąpił poena utrata honoris et bonorum.
Sana wiary kto by nie dotrzymał poena perduellionis crimen laesae Maiestatis.
To in civilibus casibus.
In spiritualibus zaś.
Raptorem decimae Ecclesia non protegit.
Aggressorem spirituales wszyscy statuerunt.
Sacramentis privant propter maius delictum.
Dlatego bo to delictum in Deum qui aggreditur Sacerdotem.
Lecz y

Periury poena Capitis et Confiscationis. 1086

Statut Masowiecki.

Qui non errore sed fauore peccauerint, crimen Laesae Maiestatis imposuit.

Gdy kiedy sam kto iest aggressor indemnitatis suae

Religiosus kiedy kto temerat Votum.

Kiedy Juratam fidem uiolat.

Kto contemnit iurisdictionem suae professionis daiąc się excommunikowac, ma bydz Vindicabilis.

Prawo tak mowi kto by Gleyt uiolaret, ma bydz poena Criminali karany

Nr. 1036.

1037

Summaryusz Intitulatÿj Wszÿtkich Spisanÿj Aᵒ 1708ᵐᵒ

1039

Utrum Bona fidei

Contra

1043.

Condensus.

Pactum

Folio number at top: 0 𝕮𝖍 [uncertain reading]

Mater.

privilegio,

1337

84

A. M. D. G.

Ad Maiorem DEI Gloriam.

Si Latri iniquiola dixeris damnaberis.
Sin aquum, et ob istud damnari dignus es.

Seruire DEO Regnare est.

Służyc Bogu, iest to krolowac.

Pyta. quomodo Senex factus. R. Quia medici n'e usus.

Bialoglowa, ante partu Cnedosa in partu dolorosa post partu lakoriga.

Nimia Subtilitas truncat Veritatem

Cælibes cælestes dignâ Cælo vita ducunt.